

CA FOUNDATION • PAPER 2 • BUSINESS LAWS

ଛାତ୍ର ଚିପ୍ପଣୀ

ବିଷୟ ଅନୁଯାୟୀ • ଅକ୍ଟୋବର 2026 ସଂସ୍କରଣ • ଓଡ଼ିଆ

7 ଅଧ୍ୟାୟ • 20 ଏକକ • 143 ବିଷୟ • 617 ବର୍ଗୀକୃତ ପ୍ରଶ୍ନ

ICAI Study Material 2026 July + Scanner Pre CRC V13 (2026 October)

ଏହି ପୁସ୍ତକ କିପରି କାମ କରେ

ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଷୟ ପାଇଁ ପ୍ରଥମେ “ପ୍ରଥମେ ପଢ଼ନ୍ତୁ” ଧାଡ଼ିରେ ଦିଆଯାଇଥିବା Study Material ଅନୁଜ୍ଞେୟଗୁଡ଼ିକ ପଢ଼ନ୍ତୁ ତା’ପରେ ଦକ୍ଷତା-ସ୍ତରଗୁଡ଼ିକୁ କ୍ରମରେ ଅନୁସରଣ କରନ୍ତୁ — ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ତର ସେହି ବିଷୟରେ ପରୀକ୍ଷକ ପ୍ରକୃତରେ ପଚାରିଥିବା ଦକ୍ଷତାକୁ ଦର୍ଶାଏ, ଏବଂ ସେହି ସ୍ତରରେ ଅଭ୍ୟାସ ପାଇଁ Scanner ର ଠିକ୍ ସେହି ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକ ଦିଏ।

ସୂଚୀପତ୍ର ପରେ ଆସୁଥିବା ଭାଗ — **ଏହି ଚିପ୍ପଣୀ କିପରି ବ୍ୟବହାର କରିବେ** — ପ୍ରଶ୍ନ-ଧାଡ଼ି, ICAI ର Manner of Assessment, ଏବଂ ଦକ୍ଷତା-ମିଶ୍ରଣ ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତୁତିରେ କ’ଣ ବଦଳାଇବା ଉଚିତ, ତାହା ବୁଝାଏ। ଆରମ୍ଭ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ତାହାକୁ ଥରେ ନିଶ୍ଚୟ ପଢ଼ନ୍ତୁ।

ସୂଚୀପତ୍ର

ଏହି ଚିତ୍ରଣୀ କିପରି ବ୍ୟବହାର କରିବେ.....	6
ବିଷୟ ଯାଞ୍ଚ — ପରୀକ୍ଷା ଭାରାଣ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା.....	9
ଅଧ୍ୟାୟ 1: ଭାରତୀୟ ନିୟାମକ ଢାଞ୍ଚା (Indian Regulatory Framework) (ଗୁରୁତ୍ବ: C).....	21
ବିଷୟ 1: ପରିଚୟ (Introduction) — ଧାରଣା ଆଧାର.....	21
ବିଷୟ 2: ଆଇନ କ'ଣ? (What Is Law?) — ଧାରଣା ଆଧାର.....	22
ବିଷୟ 3: ଆଇନର ଉତ୍ସ (Sources of Law).....	22
ବିଷୟ 4: ଆଇନ ପ୍ରଣୟନର ପ୍ରକ୍ରିୟା (The Process of Making A Law).....	23
ବିଷୟ 5: ଆଇନ ଲାଗୁ କରିବା (Enforcing The Law).....	25
ବିଷୟ 6: ଭାରତୀୟ ନ୍ୟାୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଗଠନ (Structure of the Indian Judicial System).....	26
ଅଧ୍ୟାୟ 2: ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872) (ଗୁରୁତ୍ବ: B).....	29
ଏକକ 2.1: Contract ର ପ୍ରକୃତି (Nature of Contract) (ଗୁରୁତ୍ବ: B).....	29
ବିଷୟ 1: Contract କ'ଣ? (What is Contract?).....	29
ବିଷୟ 2: Valid Contract ର ଆବଶ୍ୟକ ଉପାଦାନ (Essentials of Valid Contract).....	30
ବିଷୟ 3: Contracts ର ପ୍ରକାର (Types of Contracts).....	32
ବିଷୟ 4: ପ୍ରସ୍ତାବ — Proposal/Offer [Section 2(a) of the Indian Contract Act, 1872].....	34
ବିଷୟ 5: Acceptance.....	36
ବିଷୟ 6: Offer ଓ Acceptance ର ସଂଚାର (Communication of Offer and Acceptance).....	38
ବିଷୟ 7: Performance ର ସଂଚାର (Communication of Performance) — ଧାରଣା ଆଧାର.....	40
ବିଷୟ 8: Offer ଓ Acceptance ର ପ୍ରତ୍ୟାହାର (Revocation of Offer and Acceptance).....	40
ଏକକ 2.2: Consideration (ଗୁରୁତ୍ବ: D).....	42
ବିଷୟ 1: Consideration କ'ଣ? (What is Consideration?).....	42
ବିଷୟ 2: Consideration ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଆଇନଗତ ନିୟମ (Legal Rules Regarding Consideration).....	43
ବିଷୟ 3: Contract ର ତୃତୀୟ ପକ୍ଷ ଦ୍ଵାରା ମକଦ୍ଦମା (Suit by a Third Party to a Contract).....	45
ବିଷୟ 4: Consideration ବିନା Agreement ର ବୈଧତା (Validity of an Agreement without Consideration).....	46
ଏକକ 2.3: Valid Contract ର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ ଉପାଦାନ (Other Essential Elements of Valid Contract) (ଗୁରୁତ୍ବ: C).....	48
ବିଷୟ 1: Capacity to Contract.....	48
ବିଷୟ 2: Free Consent.....	51
ବିଷୟ 3: Free Consent କୁ ଦୂଷିତ କରୁଥିବା ଉପାଦାନ (Elements Vitiating Free Consent).....	51
ବିଷୟ 4: Object ଓ Consideration ର ବୈଧତା (Legality of Object and Consideration).....	55
ବିଷୟ 5: Void Agreements.....	57
ଏକକ 2.4: Contract ର ପାଳନ (Performance of Contract) (ଗୁରୁତ୍ବ: C).....	60
ବିଷୟ 1: Contract ର ପାଳନ (Performance of Contract).....	60
ବିଷୟ 2: Valid tender ବା attempted performance ପାଇଁ ପୂରଣ ହେବାକୁ ଥିବା ସର୍ତ୍ତ (Conditions to Be Satisfied for A Valid Tender or Attempted Performance) — ଧାରଣା ଆଧାର.....	61
ବିଷୟ 3: Contract କିଏ perform କରିପାରିବେ (Section 40, 41 And 42).....	62
ବିଷୟ 4: Succession ଓ Assignment ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ (Distinction Between Succession and Assignment) — ଧାରଣା ଆଧାର.....	63
ବିଷୟ 5: Joint promisor ଓ promisee କୁ ଦାୟିତ୍ଵ (Liability of Joint Promisor & Promisee).....	64
ବିଷୟ 6: Promise ର performance ପାଇଁ ସମୟ ଓ ସ୍ଥାନ (Time and Place for Performance of the Promise) — ଧାରଣା ଆଧାର.....	66
ବିଷୟ 7: ପାରସ୍ପରିକ promise ର ପାଳନ (Performance of Reciprocal Promise).....	67
ବିଷୟ 8: ପରିଶେଷର appropriation (Appropriation of Payments).....	68
ବିଷୟ 9: Perform କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ନଥିବା contracts -- ଉଭୟ parties କି ସମ୍ମତିରେ.....	69
ବିଷୟ 10: Contract ର ସମାପ୍ତି (Discharge of a Contract).....	71
ଏକକ 2.5: Contract ର ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ଓ ଏହାର ପ୍ରତିକାର (Breach of Contract and its Remedies) (ଗୁରୁତ୍ବ: C).....	72
ବିଷୟ 1: Contract ର ଅଗ୍ରିମ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ (Anticipatory Breach of Contract).....	72

ବିଷୟ 2: Contract ର ବାସ୍ତବିକ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ (Actual Breach of Contract).....	74
ବିଷୟ 3: Damages ପାଇଁ ମକଦ୍ଦମା (Suit for Damages).....	75
ବିଷୟ 4: ଜରିମାନା ଓ ପୂର୍ବନିର୍ଦ୍ଧାରିତ Damages — Penalty and Liquidated Damages (Section 74).....	77
ଏକକ 2.6: ସର୍ତ୍ତାଧୀନ ଓ ଆଭାସୀ Contracts (Contingent and Quasi Contracts) (ଗୁରୁତ୍ୱ: D).....	79
ବିଷୟ 1: ସର୍ତ୍ତାଧୀନ Contracts (Contingent Contracts).....	79
ବିଷୟ 2: ବଳବତ୍ତ କରିବା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ନିୟମ (Rules Relating to Enforcement).....	80
ବିଷୟ 3: ଆଭାସୀ Contracts (Quasi Contracts).....	82
ଏକକ 2.7: Indemnity ଓ Guarantee ର Contract (Contract of Indemnity and Guarantee) (ଗୁରୁତ୍ୱ: C).....	84
ବିଷୟ 1: Indemnity ର Contract (Contract of Indemnity).....	84
ବିଷୟ 2: Guarantee ର Contract (Contract of Guarantee).....	85
ବିଷୟ 3: Guarantee ର ପ୍ରକାରଭେଦ (Types of Guarantees) — ଧାରଣା ଆଧାର.....	87
ବିଷୟ 4: Contract of Indemnity ଓ Contract of Guarantee ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ.....	87
ବିଷୟ 5: Surety କି ଦାୟିତ୍ୱର ପ୍ରକୃତି ଓ ପରିସର [Section 128].....	89
ବିଷୟ 6: ମୁଖ୍ୟତଃ ଦାୟୀ ବୁଲ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଦାୟିତ୍ୱ — ଜଣେ ଅନ୍ୟଜଣଙ୍କ default ରେ surety ହେବେ ବୋଲି ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହୁଏ ନାହିଁ — ଧାରଣା ଆଧାର.....	90
ବିଷୟ 7: Surety କି Discharge (Discharge of A Surety).....	90
ବିଷୟ 8: Surety କି ଅଧିକାର (Rights of A Surety).....	92
ଏକକ 2.8: Bailment and Pledge (ଗୁରୁତ୍ୱ: D).....	94
ବିଷୟ 1: Bailment କ'ଣ? (What is Bailment?).....	94
ବିଷୟ 2: Bailor କି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ (Duties of A Bailor).....	96
ବିଷୟ 3: Bailee କି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ (Duties of A Bailee).....	97
ବିଷୟ 4: Bailor କି ଅଧିକାର (Rights of A Bailor).....	99
ବିଷୟ 5: Bailee କି ଅଧିକାର (Rights of A Bailee) — ଧାରଣା ଆଧାର.....	99
ବିଷୟ 6: ଯେକୌଣସି wrong doer (third party) ବିରୁଦ୍ଧରେ Bailor ଓ Bailee କି ଅଧିକାର — Rights of Bailor and Bailee Against Any Wrong Doer (Third Party).....	100
ବିଷୟ 7: Bailment ର ସମାପ୍ତି (Termination of Bailment).....	101
ବିଷୟ 8: ହଜିଥିବା Goods ର Finder (Finder of Lost Goods).....	102
ବିଷୟ 9: Right of Lien.....	103
ବିଷୟ 10: Pledge.....	104
ବିଷୟ 11: ମାଲିକ ନଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା Pledge (Pledge by Non-Owner).....	106
ବିଷୟ 12: Bailment ଓ Pledge ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ (Distinction Between Bailment and Pledge).....	107
ଏକକ 2.9: ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ (Agency) (ଗୁରୁତ୍ୱ: C).....	108
ବିଷୟ 1: Agency କ'ଣ? (What is Agency?) — ଧାରଣା ଆଧାର.....	108
ବିଷୟ 2: Agents କି ନିଯୁକ୍ତି ଓ authority (Appointment and Authority of Agents) — ଧାରଣା ଆଧାର.....	109
ବିଷୟ 3: Agency ର ସୃଷ୍ଟି (Creation of Agency).....	110
ବିଷୟ 4: Agent କି authority ର ପରିସର (Extent of Agent's Authority).....	111
ବିଷୟ 5: ଉପ-ପ୍ରତିନିଧି (Sub-Agents).....	113
ବିଷୟ 6: ପ୍ରତିସ୍ଥାପିତ ପ୍ରତିନିଧି (Substituted Agent).....	114
ବିଷୟ 7: Sub-Agent ଓ Substituted Agent ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ (Difference Between a Sub-Agent and A Substituted Agent).....	115
ବିଷୟ 8: Agent କି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଓ ଦାୟିତ୍ୱ (Duties and Obligations of An Agent).....	116
ବିଷୟ 9: Agent କି ଅଧିକାର (Rights of An Agent) — ଧାରଣା ଆଧାର.....	117
ବିଷୟ 10: Third Parties ପ୍ରତି Principal କି liability (Principal's Liability to Third Parties).....	118
ବିଷୟ 11: Third Parties ପ୍ରତି Agent କି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ liability (Personal Liability of Agent to Third Parties).....	119
ବିଷୟ 12: Authority ର ପ୍ରତ୍ୟାହାର (Revocation of Authority).....	120
ଅଧ୍ୟାୟ 3: Goods ବିକ୍ରୟ ଆଇନ (The Sale of Goods Act, 1930) (ଗୁରୁତ୍ୱ: B).....	123
ଏକକ 3.1: Contract of Sale ର ଗଠନ (Formation of the Contract of Sale) (ଗୁରୁତ୍ୱ: D).....	123
ବିଷୟ 1: Act ର ପରିସର (Scope of the Act) — ଧାରଣା ଆଧାର.....	123
ବିଷୟ 2: ସଂଜ୍ଞାସମୂହ (Definitions).....	124

ବିଷୟ 3: ବିକ୍ରୟ ଓ ବିକ୍ରୟ ପାଇଁ ରୁଚି — Sale and Agreement to Sell (Section 4).....	126
ବିଷୟ 4: Sale ଓ Agreement to Sell ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ (Distinction Between Sale and an Agreement to Sell).....	127
ବିଷୟ 5: ଅନ୍ୟ ସମାନ contracts ଠାରୁ Sale ର ପାର୍ଥକ୍ୟ (Sale Distinguished from Other Similar Contracts).....	128
ବିଷୟ 6: Contract of Sale କିପରି କରାଯାଏ — Contract of Sale How Made (Section 5) — ଧାରଣା ଆଧାର.....	130
ବିଷୟ 7: Contract of Sale ର ବିଷୟବସ୍ତୁ (Subject Matter of Contract of Sale).....	130
ବିଷୟ 8: Price ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ — Ascertainment of Price (Section 9 & 10).....	132
ଏକକ 3.2: Conditions and Warranties (ଗୁରୁତ୍ୱ: B).....	133
ବିଷୟ 1: ସମୟ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ stipulation — Stipulation as To Time (Section 11) — ଧାରଣା ଆଧାର.....	133
ବିଷୟ 2: ପରିଚୟ — Conditions and Warranties.....	134
ବିଷୟ 3: Condition କୁ କେବେ Warranty ଭାବେ ଗଣାଯିବ — When Condition is to Be Treated as Warranty (Section 13).....	135
ବିଷୟ 4: ସ୍ପଷ୍ଟ ଓ ନିହିତ conditions ଏବଂ warranties — Express and Implied Conditions and Warranties (Section 14--17)....	136
ବିଷୟ 5: କ୍ରେତା ସାବଧାନ (Caveat Emptor).....	140
ଏକକ 3.3: ମାଲିକାନା ହସ୍ତାନ୍ତର ଓ Goods ର delivery (Transfer of Ownership and Delivery of Goods) (ଗୁରୁତ୍ୱ: C).....	142
ବିଷୟ 1: Property ର ହସ୍ତାନ୍ତର — Passing of Property (Sections 18 -- 26).....	142
ବିଷୟ 2: Risk prima facie property ସହିତ ହସ୍ତାନ୍ତର ହୁଏ (Section 26).....	145
ବିଷୟ 3: Non-Owners ଦ୍ୱାରା Transfer of Title (Sections 27 -- 30).....	146
ବିଷୟ 4: ବିକ୍ରୟ Contract ର ସମ୍ପାଦନ — Performance of the Contract of Sale (Sections 31 -- 44).....	148
ଏକକ 3.4: ମୂଲ୍ୟ ପାଇନଥିବା ବିକ୍ରେତା (Unpaid Seller) (ଗୁରୁତ୍ୱ: C).....	150
ବିଷୟ 1: ମୂଲ୍ୟ ପାଇନଥିବା ବିକ୍ରେତା — Unpaid Seller (Section 45) — ଧାରଣା ଆଧାର.....	151
ବିଷୟ 2: Unpaid seller କି ଅଧିକାର (Section 46) — ଧାରଣା ଆଧାର.....	151
ବିଷୟ 3: Goods ବିରୁଦ୍ଧରେ unpaid seller କି ଅଧିକାର.....	152
ବିଷୟ 4: Buyer ବିରୁଦ୍ଧରେ unpaid seller କି ଅଧିକାର (Sections 55--61).....	155
ବିଷୟ 5: Seller ବିରୁଦ୍ଧରେ buyer କି remedies.....	156
ବିଷୟ 6: ନିଲାମ ବିକ୍ରୟ — Auction Sale (Section 64).....	157
ବିଷୟ 7: Contract of sale ରେ ବଦଳିତ ବା ହସ୍ତସମ୍ପାଦନ କରର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି (Section 64A) — ଧାରଣା ଆଧାର.....	159
ଅଧ୍ୟାୟ 4: ଭାରତୀୟ Partnership ଆଇନ (The Indian Partnership Act, 1932) (ଗୁରୁତ୍ୱ: A).....	160
ଏକକ 4.1: Partnership ର ସାଧାରଣ ପ୍ରକୃତି (General Nature of a Partnership) (ଗୁରୁତ୍ୱ: D).....	160
ବିଷୟ 1: 'Partnership', 'Partner', 'Firm' ଓ 'Firm Name' ର ସଂଜ୍ଞା (Section 4) — ଧାରଣା ଆଧାର.....	160
ବିଷୟ 2: Partnership ର ଉପାଦାନ (Elements of Partnership).....	161
ବିଷୟ 3: Partnership ର ପ୍ରକୃତ ପରୀକ୍ଷା (True Test of Partnership).....	162
ବିଷୟ 4: ଅନ୍ୟ ସଂଗଠନ ରୂପଠାରୁ Partnership ର ପାର୍ଥକ୍ୟ (Partnership Distinguished from Other Forms of Organisation)....	165
ବିଷୟ 5: Partnership ର ପ୍ରକାର (Kinds of Partnerships).....	167
ବିଷୟ 6: Partners ର ପ୍ରକାର (Types of Partners).....	169
ଏକକ 4.2: Partners ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ପର୍କ (Relations of Partners) (ଗୁରୁତ୍ୱ: A).....	170
ବିଷୟ 1: Partners କି ପାରସ୍ପରିକ ସମ୍ପର୍କ (Relation of Partners to One Another).....	171
ବିଷୟ 2: Partnership ସମ୍ପତ୍ତି — Partnership Property (Section 14).....	173
ବିଷୟ 3: Partners କି ଅର୍ଜିତ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଲାଭ — Personal Profit Earned by Partners (Section 16).....	174
ବିଷୟ 4: Firm ରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପରେ partners କି ଅଧିକାର ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ — Rights and Duties of Partners After a Change in the Firm (Section 17) — ଧାରଣା ଆଧାର.....	175
ବିଷୟ 5: Third parties ସହ partners କି ସମ୍ପର୍କ (Relation of Partners to Third Parties).....	176
ବିଷୟ 6: ଜଣେ partner କି admissions ର ପ୍ରଭାବ — Effect of Admissions by A Partner (Section 23) — ଧାରଣା ଆଧାର.....	178
ବିଷୟ 7: Acting partner କୁ ଦିଆଯାଇଥିବା notice ର ପ୍ରଭାବ — Effect of Notice to Acting Partner (Section 24).....	178
ବିଷୟ 8: Third parties ପ୍ରତି ଦାୟିତ୍ୱ — Liability to Third Parties (Section 25 to 27).....	179
ବିଷୟ 9: Partner କି interest ର transferee କି ଅଧିକାର — Rights of Transferee of a Partner's Interest (Section 29).....	181
ବିଷୟ 10: Benefits of partnership ରେ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଥିବା minors — Minors Admitted to the Benefits of Partnership (Section 30).....	182
ବିଷୟ 11: Partner କି ପ୍ରବେଶ ଓ ପ୍ରସ୍ଥାନର ଆଇନଗତ ପରିଣାମ — Legal Consequences of Partner Coming in And Going Out (Section 31 -- 35).....	184

ବିଷୟ 12: Outgoing partner ଙ୍କ ପ୍ରତିଯୋଗୀ ବ୍ୟବସାୟ ଚଳାଇବାର ଅଧିକାର — Rights of Outgoing Partner to Carry on Competing Business (Section 36).....	186
ବିଷୟ 13: କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ outgoing partner ଙ୍କ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଲାଭରେ ଅଂଶର ଅଧିକାର — Right of Outgoing Partner in Certain Cases to Share Subsequent Profits (Section 37).....	187
ବିଷୟ 14: Firm ରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦ୍ୱାରା continuing guarantee ର revocation — Revocation of Continuing Guarantee by Change in Firm (Section 38).....	188
ଏକକ 4.3: Firm ର Registration ଓ Dissolution (Registration and Dissolution of Firm) (ଗୁରୁତ୍ୱ: B).....	189
ବିଷୟ 1: Firms ର Registration (Registration of Firms).....	189
ବିଷୟ 2: Non-Registration ର ପରିଣାମ (Section 69).....	190
ବିଷୟ 3: Firm ର ବିଲୟ — Dissolution of Firm (Sections 39 -- 47).....	192
ବିଷୟ 4: Dissolution ର ପରିଣାମ (Sections 45 -- 55).....	195
ଅଧ୍ୟାୟ 5: Limited Liability Partnership ଆଇନ (The Limited Liability Partnership Act, 2008) (ଗୁରୁତ୍ୱ: B).....	197
ବିଷୟ 1: Limited Liability Partnership — ଅର୍ଥ ଓ ଧାରଣା (Meaning and Concept).....	197
ବିଷୟ 2: LLP ର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ (Characteristics of LLP).....	199
ବିଷୟ 3: LLP ର Incorporation (Incorporation of LLP).....	201
ବିଷୟ 4: ସଂଗଠନର ଅନ୍ୟ ରୂପ ସହ ପାର୍ଥକ୍ୟ (Differences With Other Forms of Organisation).....	203
ଅଧ୍ୟାୟ 6: Companies ଆଇନ (The Companies Act, 2013) (ଗୁରୁତ୍ୱ: A).....	206
ବିଷୟ 1: Company ର ଅର୍ଥ ଓ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ (Company Meanings & its Features).....	206
ବିଷୟ 2: Corporate Veil ସିଦ୍ଧାନ୍ତ (Corporate Veil Theory).....	208
ବିଷୟ 3: Act ଅଧୀନରେ Companies ର ବର୍ଗ (Classes of Companies Under the Act).....	209
ବିଷୟ 4: Company ର Registration/Incorporation ପଦ୍ଧତି (Mode of Registration/Incorporation of Company).....	213
ବିଷୟ 5: Capital ର ବର୍ଗୀକରଣ (Classification of Capital).....	215
ବିଷୟ 6: Shares.....	216
ବିଷୟ 7: Company ର ମୌଳିକ ସନ୍ଦର୍ଭ (Memorandum of Association).....	217
ବିଷୟ 8: କ୍ଷମତା ବହିର୍ଭୂତ କାର୍ଯ୍ୟର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ (Doctrine of Ultra Vires).....	218
ବିଷୟ 9: Company ର ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ନିୟମାବଳୀ (Articles of Association).....	219
ବିଷୟ 10: ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ପରିଚାଳନା ସିଦ୍ଧାନ୍ତ (Doctrine of Indoor Management).....	221
ଅଧ୍ୟାୟ 7: Negotiable Instruments ଆଇନ (The Negotiable Instruments Act, 1881) (ଗୁରୁତ୍ୱ: B).....	224
ବିଷୟ 1: Negotiable Instruments ର ଅର୍ଥ (Meaning of Negotiable Instruments).....	224
ବିଷୟ 2: ପ୍ରତିଜ୍ଞାପତ୍ର (Promissory Note).....	225
ବିଷୟ 3: ବିନିମୟ ପତ୍ର (Bills of Exchange).....	226
ବିଷୟ 4: Bank ଉପରେ ଦେୟ ଆଦେଶ (Cheque).....	228
ବିଷୟ 5: Negotiable Instruments ର ବର୍ଗୀକରଣ (Classification of Negotiable Instruments).....	229
ବିଷୟ 6: Negotiable Instruments ର ହସ୍ତାନ୍ତର (Negotiation (Transfer) of Negotiable Instruments).....	231
ବିଷୟ 7: ଖାତାରେ ଅପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ପାଣ୍ଟି ଯୋଗୁଁ Cheques ର Dishonour (Section 138 to 142).....	233
ବିଷୟ 8: Instruments ର Presentment (Presentment of Instruments).....	235
ବିଷୟ 9: Compensation ର ନିୟମ (Rules of Compensation) — ଧାରଣା ଆଧାର.....	237

ଆରମ୍ଭ କରିବା ପୂର୍ବରୁ

ଏହି ଚିପ୍ପଣୀ କିପରି ବ୍ୟବହାର କରିବେ

Scanner ର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପୃଷ୍ଠାକୁ ପଢ଼ି ବର୍ଗୀକୃତ କରାଯାଇଛି — ଏହି ପେପରରେ 617 ଟି ପ୍ରଶ୍ନ — ICAI ନିଜେ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିବା ଦକ୍ଷତା-ଭାଷୀ ଅନୁସାରେ। ଏହି ଚିପ୍ପଣୀ syllabus କ୍ରମରେ ନୁହେଁ, ଏହି ବର୍ଗୀକରଣ ଉପରେ ଆଧାରିତ। ଏହି ପୃଷ୍ଠାରେ ଦେଇଥିବା ଦଶ ମିନିଟ୍ ସମଗ୍ର ପୁସ୍ତକର ବ୍ୟବହାର ଢଙ୍ଗକୁ ବଦଳାଇଦେବ।

1. ଗୋଟିଏ ବିଷୟର ଭାଷା

ଏହାକୁ ଏପରି ପଢ଼ନ୍ତୁ	
ପ୍ରଥମେ ପଢ଼ନ୍ତୁ	ବିଷୟଟି ଯେଉଁ Study Material ଅନୁଛେଦ ଉପରେ ଆଧାରିତ, ଠିକ୍ ସେହିଗୁଡ଼ିକା ଚିପ୍ପଣୀ ପଢ଼ିବା ପୂର୍ବରୁ Study Material ଖୋଲି ସେଗୁଡ଼ିକ ପଢ଼ନ୍ତୁ — ଚିପ୍ପଣୀ ଏହା ଧରିନେଇ ଲେଖାଯାଇଛି।
ଚିପ୍ପଣୀ	ବିଷୟଟି ପ୍ରକୃତରେ କେଉଁ କଥା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ — coverage ପାଇଁ ନୁହେଁ, ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ଲେଖାଯାଇଛି। ସଂକ୍ଷିପ୍ତ, ଏବଂ ପରୀକ୍ଷାର ପୂର୍ବ ରାତିରେ ପୁଣି ପଢ଼ିବା ପାଇଁ।
ଦକ୍ଷତା-ସ୍ତର	ପରୀକ୍ଷକ ସେହି ବିଷୟରେ ପ୍ରକୃତରେ ବ୍ୟବହାର କରିଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦକ୍ଷତା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ସ୍ତର; ପ୍ରତ୍ୟେକରେ କିଛି ଧାଡ଼ିର ମାର୍ଗଦର୍ଶନ ଏବଂ ଅଭ୍ୟାସ ପାଇଁ Scanner ର ଠିକ୍ ସେହି ପ୍ରଶ୍ନ ସ୍ତରଗୁଡ଼ିକୁ ଛପା କ୍ରମରେ ହିଁ ପଢ଼ନ୍ତୁ — ଏଗୁଡ଼ିକ କମ୍ ଦାବି କରୁଥିବା ଦକ୍ଷତାରୁ ଅଧିକ ଦାବି କରୁଥିବା ଦକ୍ଷତା ଆଡ଼କୁ ଯାଏ।
ଧାରଣା ଆଧାର	ପରୀକ୍ଷକ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପହଞ୍ଚି ନଥିବା ବିଷୟ। ଏହା ବୈକଳ୍ପିକ ନୁହେଁ — କେବଳ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପଚରାଯାଇନାହିଁ, ଏବଂ ଏହା ପରୀକ୍ଷାଯୋଗ୍ୟ। ଏହି ପେପରରେ ଏପରି 22 ଟି ବିଷୟ ଅଛି।

2. ପ୍ରଶ୍ନ-ଧାଡ଼ି କିପରି ପଢ଼ିବେ

PQ 5.24 • PYQ 2026-Sep [2] (b) • 10M • Pg 173

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

କଠିନ

ଧାଡ଼ିର ଅଂଶ	ଏହା ଆପଣଙ୍କୁ କ'ଣ କହେ
PQ 5.24	Scanner ର ନିଜସ୍ବ ପ୍ରଶ୍ନ ସଂଖ୍ୟା। PQ ବ୍ୟାବହାରିକ ପ୍ରଶ୍ନ, TQ ତାତ୍ତ୍ବିକ ପ୍ରଶ୍ନ।
PYQ 2026-Sep [2] (b)	କେଉଁଠି ପଚରାଯାଇଥିଲା — PYQ ପୂର୍ବ ପରୀକ୍ଷା, MTP mock test paper, RTP revision test paper — ତା'ପରେ ସେହି sitting, ଏବଂ ସେହି ପେପରରେ ଏହାର ସଂଖ୍ୟା।
{C}	Case-scenario ପ୍ରଶ୍ନ।
DESC • TF • SN • DB	ତାତ୍ତ୍ବିକ ପ୍ରଶ୍ନର ପ୍ରକାର: ବର୍ଣ୍ଣନାତ୍ମକ, ସତ୍ୟ/ମିଥ୍ୟା, ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଚିପ୍ପଣୀ, ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦର୍ଶାନ୍ତୁ ବ୍ୟାବହାରିକ ପ୍ରଶ୍ନରେ ଏପରି କୌଣସି tag ନଥାଏ।

ଧାଡ଼ିର ଅଂଶ	ଏହା ଆପଣଙ୍କୁ କ'ଣ କହେ
10M	ମାର୍କ, Scanner ରେ ଯେପରି ଛପା ହୋଇଛି ତହିଁ ଯେଉଁଠି ମାର୍କ ଛାପେ ନାହିଁ ସେଠାରେ ଖାଲି — RTP ପ୍ରାୟତଃ ଛାପେ ନାହିଁ।
Pg 173	Scanner ର ସେହି ପୃଷ୍ଠା ଯେଉଁଠି ପ୍ରଶ୍ନ ଓ ଏହାର ଉତ୍ତର ଛପା ହୋଇଛି।
LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ	ICAI ର ଦକ୍ଷତା-ସ୍ତର, ଏବଂ ତା' ଭିତରର ଦକ୍ଷତା। ଭାଗ 3 ଏଗୁଡ଼ିକୁ ବୁଝାଏ।
8× ପଚରାଯାଇଛି	ସେହି ପ୍ରଶ୍ନ ପୂର୍ବ ପରୀକ୍ଷା, mock tests ଓ revision tests ରେ ଏତେ ଥର ଆସିଛି ଏଗୁଡ଼ିକୁ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ପ୍ରାଥମିକତା ଦିଅନ୍ତୁ।
କଠିନ	ପ୍ରଶ୍ନଟି କେତେ ପରିଶ୍ରମ ଦାବି କରେ — ଏହାର ମାର୍କ ଏବଂ ଏଥିରେ ପଚରାଯାଇଥିବା ଅଲଗା ଅଲଗା କଥାର ସଂଖ୍ୟା ଆଧାରରେ।

3. ଆକଳନ ପଦ୍ଧତି — ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦକ୍ଷତା ଆପଣଙ୍କଠାରୁ କ'ଣ ଚାହେଁ

ICAI ଏକ **Skill Assessment Specification Grid** ପ୍ରକାଶ କରେ। ସେଥିରେ ତିନୋଟି ଦକ୍ଷତା-ସ୍ତର ଦିଆଯାଇଛି, ଏବଂ ଏହାର **Manner of Assessment of Skills** ସ୍ତମ୍ଭରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ତରକୁ ଦୁଇଟି ଅଲଗା ଦକ୍ଷତା ଭାବେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି। ସେହି ଛଅଟି ଦକ୍ଷତା ହେଁ ଏହି ପୁସ୍ତକରେ ଚାଲିଥିବା ସ୍ତର-ଶୀର୍ଷକ।

ଦକ୍ଷତା	ସ୍ତର	ପରୀକ୍ଷକ ଆପଣଙ୍କୁ କ'ଣ କରିବାକୁ କହୁଛନ୍ତି	ଧ୍ୟାନ ଦେବାକୁ ଥିବା directive verbs
ସ୍ମୃତି (Remembering)	Level I	ଯାହା ଶିଖିଛନ୍ତି, ତାହାକୁ ଯେପରି ଶିଖିଛନ୍ତି ସେପରି ଲେଖନ୍ତୁ।	Define · List · State · Name · Enumerate · Recognise
ବୋଧ (Understanding)	Level I	ତାହାକୁ ବୁଝାନ୍ତୁ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ରଖନ୍ତୁ — ନିୟମଟି ଯେପରି ଅଛି ସେପରି କାହିଁକି, ତାହା ଆପଣ ବୁଝିଛନ୍ତି ବୋଲି ଦର୍ଶାନ୍ତୁ।	Describe · Explain · Distinguish · Identify · Illustrate · Outline
ପ୍ରୟୋଗ (Application)	Level II	ଜ୍ଞାନ, ଧାରଣା ବା ପଦ୍ଧତିକୁ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତୁ ବା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରନ୍ତୁ ପ୍ରଶ୍ନ ସମାଧାନ କରନ୍ତୁ।	Apply · Calculate · Determine · Prepare · Reconcile · Record · Perform · Use · Conduct · Demonstrate
ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)	Level II	ମୂଳ କାରଣ ଜାଣିବା ପାଇଁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ର ମଧ୍ୟରେ ପାରସ୍ପରିକ ସମ୍ପର୍କ ପରୀକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ଏବଂ ବିଚାରକୁ ସମର୍ଥନ କରୁଥିବା ପ୍ରମାଣ ଖୋଜନ୍ତୁ।	Analyse · Discuss · Compare and Contrast · Examine · Develop · Monitor · Prioritise · Align · Communicate
ମୂଲ୍ୟାୟନ (Evaluation)	Level III	ସମସ୍ୟାର ଆକଳନ କରନ୍ତୁ ଏବଂ ବିଚାରବୃତ୍ତି ଦ୍ଵାରା ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ପହଞ୍ଚନ୍ତୁ।	Advise · Evaluate · Recommend · Review · Select · Assess
ସଂଶ୍ଳେଷଣ (Synthesis)	Level III	ତଥ୍ୟ ଓ ସୂଚନାକୁ ଏକତ୍ର କରନ୍ତୁ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ତଥ୍ୟକୁ ଅପ୍ରାସଙ୍ଗିକରୁ ଅଲଗା କରି।	ସଂଶ୍ଳେଷଣ ପାଇଁ ICAI କୌଣସି verb ଦିଏ ନାହିଁ।

ICAI **Application** ଓ **Analysis** ର verbs ଦୁଇଟି ଅଲଗା ତାଲିକାରେ ଛାପେ, ତେଣୁ ସେହି ବିଭାଜନ Institute ର ନିଜରା Level I ଓ Level III ପାଇଁ ଏହା ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ମିଳିତ ତାଲିକା ଛାପେ — ତେଣୁ **ସ୍ମୃତି ଓ ବୋଧ** ମଧ୍ୟରେ, ଏବଂ **ମୂଲ୍ୟାୟନ ଓ ସଂଶ୍ଳେଷଣ** ମଧ୍ୟରେ ସୀମାରେଖା verbs ର ପ୍ରକାଶିତ ତାଲିକା ଉପରେ ନୁହେଁ, ICAI ର Manner of Assessment ବର୍ଣ୍ଣନା ଉପରେ ଆଧାରିତ।

CA Foundation ର ଆକଳନ କେବଳ Level I ଓ Level II ରେ ହୁଏ — Prospectus ଏହି ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ପାଇଁ Level III ସ୍ତମ୍ଭ ଛାପେ ନାହିଁ, ସେଥିପାଇଁ ଉପରର ଶେଷ ଦୁଇଟି ଧାଡ଼ି ଧୂସରା ମୂଲ୍ୟାୟନ ଓ ସଂଶ୍ଳେଷଣ Final ରୁ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ।

4. ଦକ୍ଷତା-ମିଶ୍ରଣ ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତୁତିରେ କ'ଣ ବଦଳାଇବା ଉଚିତ

ICAI ଏହି ପେପରର ମାର୍କକୁ **Level I 5-20%** ଏବଂ **Level II 80-95%** ରେ ଭାଗ କରେ। ଏଥିରୁ ଦୁଇଟି କଥା ବାହାରେ, ଯାହାକୁ ଅଣଦେଖା କରିବା ସହଜ।

- **ପଢ଼ିବା ମାନେ ପ୍ରସ୍ତୁତି ନୁହେଁ।** ପାଞ୍ଚଟି ମାର୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଚାରିଟି ପ୍ରଶ୍ନ ସମାଧାନ ପାଇଁ, ତାହାର ବର୍ଣ୍ଣନା ପାଇଁ ନୁହେଁ। ଯେଉଁ ବିଷୟ ଆପଣ ବୁଝାଇପାରନ୍ତି କିନ୍ତୁ ଛୁକେବେ ସମାଧାନ କରିନାହାନ୍ତି, ସେ ବିଷୟ ଆପଣ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିନାହାନ୍ତି।
- **ପେପରର ସକ୍ତକ୍ରମ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଧ୍ୟାୟର ସକ୍ତକ୍ରମ ନୁହେଁ।** ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଧ୍ୟାୟ ନିଜର ICAI **ଦକ୍ଷତା ପ୍ରୋଫାଇଲ୍** ପ୍ୟାନେଲ୍ ସହ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ, ଯାହା ଦର୍ଶାଏ ସେହି ଅଧ୍ୟାୟର ମାର୍କ ପ୍ରକୃତରେ କିପରି ବଣ୍ଟନ ହୋଇଛି ଏବଂ ତାହାର ପ୍ରସ୍ତୁତି ପାଇଁ ଏହାର ଅର୍ଥ କ'ଣ। କିଛି ଅଧ୍ୟାୟ ପ୍ରାୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ତତ୍ତ୍ୱ; ଅନ୍ୟ କେତେକରେ ତତ୍ତ୍ୱ ନାମମାତ୍ର। ଅଧ୍ୟାୟ ଆରମ୍ଭ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ସେହି ପ୍ୟାନେଲ୍ ପଢ଼ନ୍ତୁ।

5. ପୁସ୍ତକର ଆରମ୍ଭରେ ଦୁଇଟି ମାର୍ଗଦର୍ଶକ

ଏହା କେଉଁ କାମ ପାଇଁ	
ବିଷୟ ଯାଞ୍ଚ	ବର୍ଗୀକୃତ Scanner ପ୍ରଶ୍ନରେ ନିଜ ଅଂଶ ଅନୁସାରେ ପରୀକ୍ଷାରେ ଆସିଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଷୟର ଯାଞ୍ଚ, ଏବଂ କ୍ରମସଞ୍ଚିତ coverage ଅନୁସାରେ A, B ବା C ବର୍ଗ। ବର୍ଗ A ସମସ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନର ପ୍ରଥମ 60% ବହନ କରେ — ପ୍ରଥମେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆୟତ୍ତ କରନ୍ତୁ।
ଗୁରୁତ୍ୱ ଗ୍ରେଡ୍	ସୂଚୀପତ୍ରରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଧ୍ୟାୟ ଓ ଏକକ ସାମ୍ନାରେ ଛପା A-D ଗ୍ରେଡ୍। ଏହା Scanner ପ୍ରକାଶ କରୁଥିବା ICAI ର syllabus ଭାରାଂଶ ସଙ୍କେତ, ଏବଂ ଏହା ପ୍ରଶ୍ନ-ପୌନଃପୁନ୍ୟ ଯାଞ୍ଚଠାରୁ ଅଲଗା । ଦୁଇଟି ଯେଉଁଠି ମେଳ ଖାଏ ନାହିଁ, ସେଠାରେ ଦୁଇଟି ମଧ୍ୟରୁ ଉଚ୍ଚତର ମାନ ଅନୁସାରେ ପ୍ରସ୍ତୁତି କରନ୍ତୁ।

ଅଧ୍ୟୟନ ପ୍ରାଥମିକତା ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା

ବିଷୟ ଯାଞ୍ଚ — ପରୀକ୍ଷା ଭାରାଂଶ

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ: ଏହି ପୁସ୍ତିକାରେ ପରୀକ୍ଷକ ପ୍ରକୃତରେ ପଚାରିଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଷୟକୁ ତଳେ 617 ଟି ବର୍ଗୀକୃତ Scanner ପୃଷ୍ଠାରେ ତାହାର ଅଂଶ ଅନୁସାରେ — ସମସ୍ତ 20 ଟି ଏକକ ମିଶାଇ — ଯାଞ୍ଚ କରାଯାଇଛି, ଏବଂ କ୍ରମସଞ୍ଚିତ coverage ଅନୁସାରେ A, B ବା C ବର୍ଗ ଦିଆଯାଇଛି। **ବର୍ଗ A (ଯାଞ୍ଚ 1-35)** ସମସ୍ତ ବର୍ଗୀକୃତ ପୃଷ୍ଠାର ପ୍ରଥମ 60% ବହନ କରେ। **ବର୍ଗ B (ଯାଞ୍ଚ 36-56)** ପରବର୍ତ୍ତୀ 15% ଯୋଡ଼େ, ଯାହାଦ୍ୱାରା coverage ପ୍ରାୟ 75% ହୁଏ। **ବର୍ଗ C** ବାକି 25%: ଏକ ଲମ୍ବା ଲାଞ୍ଜ, ଯେଉଁଥିରୁ ମାର୍କ ଆଦାୟ କରିବା ଧୀର, ଏବଂ ଯାହାର ଅଧିକାଂଶ A ଓ B ପ୍ରସ୍ତୁତି ସମୟରେ ଆପେ ଆପେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଯାଏ। **ପୃଷ୍ଠା** ସ୍ତମ୍ଭ ସେହି ବିଷୟର ଚିତ୍ରଣୀ କେଉଁ ପୃଷ୍ଠାରେ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ ତାହା ଦର୍ଶାଏ।

#	ବର୍ଗ	ଅଧ୍ୟାୟ	ବିଷୟ	ଅଂଶ	କ୍ରମସଞ୍ଚିତ	ପୃଷ୍ଠା
1	A	Companies ଆଇନ (The Companies Act, 2013)	Act ଅଧୀନରେ Companies ର ବର୍ଗ (Classes of Companies Under the Act)	6.3%	6.3%	209
2	A	Goods ବିକ୍ରୟ ଆଇନ (The Sale of Goods Act, 1930)	ସ୍ପଷ୍ଟ ଓ ନିହିତ conditions ଏବଂ warranties — Express and Implied Conditions and Warranties (Section 14--17)	4.2%	10.5%	136
3	A	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	Free Consent କୁ ଦୂଷିତ କରୁଥିବା ଉପାଦାନ (Elements Vitiating Free Consent)	3.6%	14.1%	51
4	A	Goods ବିକ୍ରୟ ଆଇନ (The Sale of Goods Act, 1930)	Property ର ହସ୍ତାନ୍ତର — Passing of Property (Sections 18 -- 26)	2.6%	16.7%	142
5	A	ଭାରତୀୟ Partnership ଆଇନ (The Indian Partnership Act, 1932)	Partner କି ପ୍ରବେଶ ଓ ପ୍ରସ୍ଥାନର ଆଇନଗତ ପରିଣାମ — Legal Consequences of Partner Coming in And Going Out (Section 31 -- 35)	2.4%	19.1%	184
6	A	ଭାରତୀୟ Partnership ଆଇନ (The Indian Partnership Act, 1932)	Firm ର ବିଲୟ — Dissolution of Firm (Sections 39 -- 47)	1.9%	21.1%	192
7	A	Limited Liability Partnership ଆଇନ (The Limited Liability Partnership Act, 2008)	Limited Liability Partnership — ଅର୍ଥ ଓ ଧାରଣା (Meaning and Concept)	1.9%	23.0%	197

#	ବର୍ଗ	ଅଧ୍ୟାୟ	ବିଷୟ	ଅଂଶ	କ୍ରମସଞ୍ଚିତ	ପୃଷ୍ଠା
8	A	Limited Liability Partnership ଆଇନ (The Limited Liability Partnership Act, 2008)	LLP ର Incorporation (Incorporation of LLP)	1.9%	25.0%	201
9	A	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	Void Agreements	1.8%	26.7%	57
10	A	Companies ଆଇନ (The Companies Act, 2013)	Corporate Veil ସିଦ୍ଧାନ୍ତ (Corporate Veil Theory)	1.8%	28.5%	208
11	A	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	Consideration ବିନା Agreement ର ବୈଧତା (Validity of an Agreement without Consideration)	1.6%	30.1%	46
12	A	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	Capacity to Contract	1.6%	31.8%	48
13	A	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	Surety ଙ୍କ Discharge (Discharge of A Surety)	1.6%	33.4%	90
14	A	Goods ବିକ୍ରୟ ଆଇନ (The Sale of Goods Act, 1930)	Goods ବିରୁଦ୍ଧରେ unpaid seller ଙ୍କ ଅଧିକାର	1.6%	35.0%	152
15	A	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	Contracts ର ପ୍ରକାର (Types of Contracts)	1.5%	36.5%	32
16	A	ଭାରତୀୟ Partnership ଆଇନ (The Indian Partnership Act, 1932)	Partnership ର ପ୍ରକୃତ ପରୀକ୍ଷା (True Test of Partnership)	1.5%	37.9%	162
17	A	ଭାରତୀୟ Partnership ଆଇନ (The Indian Partnership Act, 1932)	Third parties ସହ partners ଙ୍କ ସମ୍ପର୍କ (Relation of Partners to Third Parties)	1.5%	39.4%	176
18	A	Negotiable Instruments ଆଇନ (The Negotiable Instruments Act, 1881)	ଖାତାରେ ଅପର୍ୟ୍ୟାପ୍ତ ପାଞ୍ଜି ଯୋଗୁଁ Cheques ର Dishonour (Section 138 to 142)	1.5%	40.8%	233
19	A	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian	Object ଓ Consideration ର ବୈଧତା (Legality of Object and	1.3%	42.1%	55

#	ବର୍ଗ	ଅଧ୍ୟାୟ	ବିଷୟ	ଅଂଶ	କ୍ରମସଞ୍ଚିତ	ପୃଷ୍ଠା
		Contract Act, 1872)	Consideration)			
20	A	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	ଆଭାସୀ Contracts (Quasi Contracts)	1.3%	43.4%	82
21	A	Companies ଆଇନ (The Companies Act, 2013)	ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ପରିଚାଳନା ସିଦ୍ଧାନ୍ତ (Doctrine of Indoor Management)	1.3%	44.7%	221
22	A	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	Damages ପାଇଁ ମକଦ୍ଦମା (Suit for Damages)	1.1%	45.9%	75
23	A	Goods ବିକ୍ରୟ ଆଇନ (The Sale of Goods Act, 1930)	Non-Owners ଦ୍ଵାରା Transfer of Title (Sections 27 -- 30)	1.1%	47.0%	146
24	A	Goods ବିକ୍ରୟ ଆଇନ (The Sale of Goods Act, 1930)	ବିକ୍ରୟ Contract ର ସମ୍ପାଦନ — Performance of the Contract of Sale (Sections 31 -- 44)	1.1%	48.1%	148
25	A	ଭାରତୀୟ Partnership ଆଇନ (The Indian Partnership Act, 1932)	Partners ଙ୍କ ପାରସ୍ପରିକ ସମ୍ପର୍କ (Relation of Partners to One Another)	1.1%	49.3%	171
26	A	Companies ଆଇନ (The Companies Act, 2013)	Company ର ଅର୍ଥ ଓ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ (Company Meanings & its Features)	1.1%	50.4%	206
27	A	Negotiable Instruments ଆଇନ (The Negotiable Instruments Act, 1881)	ବିନିମୟ ପତ୍ର (Bills of Exchange)	1.1%	51.5%	226
28	A	Negotiable Instruments ଆଇନ (The Negotiable Instruments Act, 1881)	Negotiable Instruments ର ବର୍ଗୀକରଣ (Classification of Negotiable Instruments)	1.1%	52.7%	229
29	A	Negotiable Instruments ଆଇନ (The Negotiable Instruments Act, 1881)	Instruments ର Presentment (Presentment of Instruments)	1.1%	53.8%	235
30	A	ଭାରତୀୟ Partnership ଆଇନ (The Indian Partnership Act, 1932)	Partnership ର ପ୍ରକାର (Kinds of Partnerships)	1.0%	54.8%	167

#	ବର୍ଗ	ଅଧ୍ୟାୟ	ବିଷୟ	ଅଂଶ	କ୍ରମସଞ୍ଚିତ	ପୃଷ୍ଠା
31	A	ଭାରତୀୟ Partnership ଆଇନ (The Indian Partnership Act, 1932)	Partner କି interest ର transferee କି ଅଧିକାର — Rights of Transferee of a Partner's Interest (Section 29)	1.0%	55.8%	181
32	A	Companies ଆଇନ (The Companies Act, 2013)	Company ର ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ନିୟମାବଳୀ (Articles of Association)	1.0%	56.7%	219
33	A	Negotiable Instruments ଆଇନ (The Negotiable Instruments Act, 1881)	Bank ଉପରେ ଦେୟ ଆଦେଶ (Cheque)	1.0%	57.7%	228
34	A	Negotiable Instruments ଆଇନ (The Negotiable Instruments Act, 1881)	Negotiable Instruments ର ହସ୍ତାନ୍ତର (Negotiation (Transfer) of Negotiable Instruments)	1.0%	58.7%	231
35	A	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	Valid Contract ର ଆବଶ୍ୟକ ଉପାଦାନ (Essentials of Valid Contract)	0.8%	59.5%	30
36	B	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	ପ୍ରସ୍ତାବ — Proposal/Offer [Section 2(a) of the Indian Contract Act, 1872]	0.8%	60.3%	34
37	B	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	Offer ଓ Acceptance ର ସଂଚାର (Communication of Offer and Acceptance)	0.8%	61.1%	38
38	B	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	Contract ର ତୃତୀୟ ପକ୍ଷ ଦ୍ୱାରା ମକଦ୍ଦମା (Suit by a Third Party to a Contract)	0.8%	61.9%	45
39	B	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	Joint promisor ଓ promisee କି ଦାୟିତ୍ୱ (Liability of Joint Promisor & Promisee)	0.8%	62.7%	64
40	B	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	Contract ର ସମାପ୍ତି (Discharge of a Contract)	0.8%	63.5%	71
41	B	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	Contract ର ଅଗ୍ରିମ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ (Anticipatory Breach of Contract)	0.8%	64.3%	72
42	B	ଭାରତୀୟ Contract	Surety କି ଅଧିକାର (Rights of A	0.8%	65.2%	92

#	ବର୍ଗ	ଅଧ୍ୟାୟ	ବିଷୟ	ଅଂଶ	କ୍ରମସଞ୍ଚିତ	ପୃଷ୍ଠା
		ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	Surety)			
43	B	Goods ବିକ୍ରୟ ଆଇନ (The Sale of Goods Act, 1930)	Price ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ — Ascertainment of Price (Section 9 & 10)	0.8%	66.0%	132
44	B	Goods ବିକ୍ରୟ ଆଇନ (The Sale of Goods Act, 1930)	ନିଲାମ ବିକ୍ରୟ — Auction Sale (Section 64)	0.8%	66.8%	157
45	B	Companies ଆଇନ (The Companies Act, 2013)	କ୍ଷମତା ବହିର୍ଭୂତ କାର୍ଯ୍ୟର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ (Doctrine of Ultra Vires)	0.8%	67.6%	218
46	B	ଭାରତୀୟ ନିୟାମକ ଢାଞ୍ଚା (Indian Regulatory Framework)	ଆଇନ ପ୍ରଣୟନର ପ୍ରକ୍ରିୟା (The Process of Making A Law)	0.6%	68.2%	23
47	B	ଭାରତୀୟ ନିୟାମକ ଢାଞ୍ଚା (Indian Regulatory Framework)	ଆଇନ ଲାଗୁ କରିବା (Enforcing The Law)	0.6%	68.9%	25
48	B	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	Offer ଓ Acceptance ର ପ୍ରତ୍ୟାହାର (Revocation of Offer and Acceptance)	0.6%	69.5%	40
49	B	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	Contract କିଏ perform କରିପାରିବେ (Section 40, 41 And 42)	0.6%	70.2%	62
50	B	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	ପାରସ୍ପରିକ promise ର ପାଳନ (Performance of Reciprocal Promise)	0.6%	70.8%	67
51	B	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	ପରିଣେଧର appropriation (Appropriation of Payments)	0.6%	71.5%	68
52	B	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	ଜରିମାନା ଓ ପୂର୍ବନିର୍ଦ୍ଧାରିତ Damages — Penalty and Liquidated Damages (Section 74)	0.6%	72.1%	77
53	B	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	Authority ର ପ୍ରତ୍ୟାହାର (Revocation of Authority)	0.6%	72.8%	120
54	B	Goods ବିକ୍ରୟ ଆଇନ	ବିକ୍ରୟ ଓ ବିକ୍ରୟ ପାଇଁ ବୁଦ୍ଧି — Sale	0.6%	73.4%	126

#	ବର୍ଗ	ଅଧ୍ୟାୟ	ବିଷୟ	ଅଂଶ	କ୍ରମସଞ୍ଚିତ	ପୃଷ୍ଠା
		(The Sale of Goods Act, 1930)	and Agreement to Sell (Section 4)			
55	B	Goods ବିକ୍ରୟ ଆଇନ (The Sale of Goods Act, 1930)	କ୍ରେତା ସାବଧାନ (Caveat Emptor)	0.6%	74.1%	140
56	B	ଭାରତୀୟ Partnership ଆଇନ (The Indian Partnership Act, 1932)	Partnership ର ଉପାଦାନ (Elements of Partnership)	0.6%	74.7%	161
57	C	ଭାରତୀୟ Partnership ଆଇନ (The Indian Partnership Act, 1932)	Partners ର ପ୍ରକାର (Types of Partners)	0.6%	75.4%	169
58	C	ଭାରତୀୟ Partnership ଆଇନ (The Indian Partnership Act, 1932)	Partnership ସମ୍ପତ୍ତି — Partnership Property (Section 14)	0.6%	76.0%	173
59	C	ଭାରତୀୟ Partnership ଆଇନ (The Indian Partnership Act, 1932)	Third parties ପ୍ରତି ଦାୟିତ୍ବ — Liability to Third Parties (Section 25 to 27)	0.6%	76.7%	179
60	C	ଭାରତୀୟ Partnership ଆଇନ (The Indian Partnership Act, 1932)	Benefits of partnership ରେ ଭର୍ତ୍ତ ହୋଇଥିବା minors — Minors Admitted to the Benefits of Partnership (Section 30)	0.6%	77.3%	182
61	C	ଭାରତୀୟ Partnership ଆଇନ (The Indian Partnership Act, 1932)	Non-Registration ର ପରିଣାମ (Section 69)	0.6%	78.0%	190
62	C	ଭାରତୀୟ Partnership ଆଇନ (The Indian Partnership Act, 1932)	Dissolution ର ପରିଣାମ (Sections 45 -- 55)	0.6%	78.6%	195
63	C	Limited Liability Partnership ଆଇନ (The Limited Liability Partnership Act, 2008)	LLP ର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ (Characteristics of LLP)	0.6%	79.3%	199
64	C	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	Consideration ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଆଇନଗତ ନିୟମ (Legal Rules Regarding Consideration)	0.5%	79.7%	43
65	C	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	Contract ର ପାଳନ (Performance of Contract)	0.5%	80.2%	60

#	ବର୍ଗ	ଅଧ୍ୟାୟ	ବିଷୟ	ଅଂଶ	କ୍ରମସଞ୍ଚିତ	ପୃଷ୍ଠା
66	C	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	ସର୍ତ୍ତାଧୀନ Contracts (Contingent Contracts)	0.5%	80.7%	79
67	C	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	Guarantee ର Contract (Contract of Guarantee)	0.5%	81.2%	85
68	C	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	Bailment କ'ଣ? (What is Bailment?)	0.5%	81.7%	94
69	C	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	Bailee କି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ (Duties of A Bailee)	0.5%	82.2%	97
70	C	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	ମାଲିକ ନଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଦ୍ଵାରା Pledge (Pledge by Non-Owner)	0.5%	82.7%	106
71	C	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	Agency ର ସୃଷ୍ଟି (Creation of Agency)	0.5%	83.1%	110
72	C	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	Agent କି authority ର ପରିସର (Extent of Agent's Authority)	0.5%	83.6%	111
73	C	Goods ବିକ୍ରୟ ଆଇନ (The Sale of Goods Act, 1930)	ସଂଜ୍ଞାସମୂହ (Definitions)	0.5%	84.1%	124
74	C	Goods ବିକ୍ରୟ ଆଇନ (The Sale of Goods Act, 1930)	Contract of Sale ର ବିଷୟବସ୍ତୁ (Subject Matter of Contract of Sale)	0.5%	84.6%	130
75	C	Goods ବିକ୍ରୟ ଆଇନ (The Sale of Goods Act, 1930)	Condition କୁ କେବେ Warranty ଭାବେ ଗଣାଯିବ — When Condition is to Be Treated as Warranty (Section 13)	0.5%	85.1%	135
76	C	Goods ବିକ୍ରୟ ଆଇନ (The Sale of Goods Act, 1930)	Buyer ବିରୁଦ୍ଧରେ unpaid seller କି ଅଧିକାର (Sections 55--61)	0.5%	85.6%	155
77	C	ଭାରତୀୟ Partnership ଆଇନ (The Indian Partnership Act, 1932)	ଅନ୍ୟ ସଂଗଠନ ରୂପଠାରୁ Partnership ର ପାର୍ଥକ୍ୟ (Partnership Distinguished from	0.5%	86.1%	165

#	ବର୍ଗ	ଅଧ୍ୟାୟ	ବିଷୟ	ଅଂଶ	କ୍ରମସଞ୍ଚିତ	ପୃଷ୍ଠା
Other Forms of Organisation)						
78	C	ଭାରତୀୟ Partnership ଆଇନ (The Indian Partnership Act, 1932)	କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ outgoing partner କି ପରବର୍ତ୍ତୀ ଲାଭରେ ଅଂଶର ଅଧିକାର — Right of Outgoing Partner in Certain Cases to Share Subsequent Profits (Section 37)	0.5%	86.5%	187
79	C	ଭାରତୀୟ ନିୟାମକ ଢାଞ୍ଚା (Indian Regulatory Framework)	ଭାରତୀୟ ନ୍ୟାୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଗଠନ (Structure of the Indian Judicial System)	0.3%	86.9%	26
80	C	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	Acceptance	0.3%	87.2%	36
81	C	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	Free Consent	0.3%	87.5%	51
82	C	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	Perform କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ନଥିବା contracts -- ଉଭୟ parties କି ସମ୍ମତିରେ	0.3%	87.8%	69
83	C	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	Indemnity ର Contract (Contract of Indemnity)	0.3%	88.2%	84
84	C	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	Contract of Indemnity ଓ Contract of Guarantee ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ	0.3%	88.5%	87
85	C	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	Bailment ର ସମାପ୍ତି (Termination of Bailment)	0.3%	88.8%	101
86	C	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	ହଜିଥିବା Goods ର Finder (Finder of Lost Goods)	0.3%	89.1%	102
87	C	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	Pledge	0.3%	89.5%	104
88	C	Goods ବିକ୍ରୟ ଆଇନ (The Sale of Goods Act,	ପରିଚୟ — Conditions and Warranties	0.3%	89.8%	134

#	ବର୍ଗ	ଅଧ୍ୟାୟ	ବିଷୟ	ଅଂଶ	କ୍ରମସଞ୍ଚିତ	ପୃଷ୍ଠା
		1930)				
89	C	ଭାରତୀୟ Partnership ଆଇନ (The Indian Partnership Act, 1932)	Partners କି ଅର୍ଜିତ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଲାଭ — Personal Profit Earned by Partners (Section 16)	0.3%	90.1%	174
90	C	ଭାରତୀୟ Partnership ଆଇନ (The Indian Partnership Act, 1932)	Outgoing partner କି ପ୍ରତିଯୋଗୀ ବ୍ୟବସାୟ ଚଳାଇବାର ଅଧିକାର — Rights of Outgoing Partner to Carry on Competing Business (Section 36)	0.3%	90.4%	186
91	C	ଭାରତୀୟ Partnership ଆଇନ (The Indian Partnership Act, 1932)	Firm ରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦ୍ୱାରା continuing guarantee ର revocation — Revocation of Continuing Guarantee by Change in Firm (Section 38)	0.3%	90.8%	188
92	C	Limited Liability Partnership ଆଇନ (The Limited Liability Partnership Act, 2008)	ସଂଗଠନର ଅନ୍ୟ ରୂପ ସହ ପାର୍ଥକ୍ୟ (Differences With Other Forms of Organisation)	0.3%	91.1%	203
93	C	Companies ଆଇନ (The Companies Act, 2013)	Company ର Registration/Incorporation ପଦ୍ଧତି (Mode of Registration/Incorporation of Company)	0.3%	91.4%	213
94	C	Companies ଆଇନ (The Companies Act, 2013)	Capital ର ବର୍ଗୀକରଣ (Classification of Capital)	0.3%	91.7%	215
95	C	Companies ଆଇନ (The Companies Act, 2013)	Shares	0.3%	92.1%	216
96	C	Negotiable Instruments ଆଇନ (The Negotiable Instruments Act, 1881)	ପ୍ରତିଜ୍ଞାପତ୍ର (Promissory Note)	0.3%	92.4%	225
97	C	ଭାରତୀୟ ନିୟାମକ ଢାଞ୍ଚା (Indian Regulatory Framework)	ଆଇନର ଉତ୍ସ (Sources of Law)	0.2%	92.5%	22
98	C	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	Contract କ'ଣ? (What is Contract?)	0.2%	92.7%	29

#	ବର୍ଗ	ଅଧ୍ୟାୟ	ବିଷୟ	ଅଂଶ	କ୍ରମସଞ୍ଚିତ	ପୃଷ୍ଠା
99	C	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	Consideration କ'ଣ? (What is Consideration?)	0.2%	92.9%	42
100	C	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	ବଳବତ୍ କରିବା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ନିୟମ (Rules Relating to Enforcement)	0.2%	93.0%	80
101	C	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	Surety ଙ୍କ ଦାୟିତ୍ବ ପ୍ରକୃତି ଓ ପରିସର [Section 128]	0.2%	93.2%	89
102	C	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	Bailor ଙ୍କ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ (Duties of A Bailor)	0.2%	93.4%	96
103	C	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	Bailor ଙ୍କ ଅଧିକାର (Rights of A Bailor)	0.2%	93.5%	99
104	C	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	ଯେକୌଣସି wrong doer (third party) ବିରୁଦ୍ଧରେ Bailor ଓ Bailee ଙ୍କ ଅଧିକାର — Rights of Bailor and Bailee Against Any Wrong Doer (Third Party)	0.2%	93.7%	100
105	C	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	Right of Lien	0.2%	93.8%	103
106	C	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	Bailment ଓ Pledge ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ (Distinction Between Bailment and Pledge)	0.2%	94.0%	107
107	C	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	ଉପ-ପ୍ରତିନିଧି (Sub-Agents)	0.2%	94.2%	113
108	C	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	ପ୍ରତିସ୍ଥାପିତ ପ୍ରତିନିଧି (Substituted Agent)	0.2%	94.3%	114
109	C	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	Sub-Agent ଓ Substituted Agent ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ (Difference Between a Sub-Agent and A Substituted Agent)	0.2%	94.5%	115

#	ବର୍ଗ	ଅଧ୍ୟାୟ	ବିଷୟ	ଅଂଶ	କ୍ରମସଞ୍ଚିତ	ପୃଷ୍ଠା
110	C	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	Agent କି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଓ ଦାୟିତ୍ବ (Duties and Obligations of An Agent)	0.2%	94.7%	116
111	C	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	Third Parties ପ୍ରତି Principal କି liability (Principal's Liability to Third Parties)	0.2%	94.8%	118
112	C	ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)	Third Parties ପ୍ରତି Agent କି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ liability (Personal Liability of Agent to Third Parties)	0.2%	95.0%	119
113	C	Goods ବିକ୍ରୟ ଆଇନ (The Sale of Goods Act, 1930)	Sale ଓ Agreement to Sell ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ (Distinction Between Sale and an Agreement to Sell)	0.2%	95.1%	127
114	C	Goods ବିକ୍ରୟ ଆଇନ (The Sale of Goods Act, 1930)	ଅନ୍ୟ ସମାନ contracts ଠାରୁ Sale ର ପାର୍ଥକ୍ୟ (Sale Distinguished from Other Similar Contracts)	0.2%	95.3%	128
115	C	Goods ବିକ୍ରୟ ଆଇନ (The Sale of Goods Act, 1930)	Risk prima facie property ସହିତ ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହୁଏ (Section 26)	0.2%	95.5%	145
116	C	Goods ବିକ୍ରୟ ଆଇନ (The Sale of Goods Act, 1930)	Seller ବିରୁଦ୍ଧରେ buyer କି remedies	0.2%	95.6%	156
117	C	ଭାରତୀୟ Partnership ଆଇନ (The Indian Partnership Act, 1932)	Acting partner କୁ ଦିଆଯାଇଥିବା notice ର ପ୍ରଭାବ — Effect of Notice to Acting Partner (Section 24)	0.2%	95.8%	178
118	C	ଭାରତୀୟ Partnership ଆଇନ (The Indian Partnership Act, 1932)	Firms ର Registration (Registration of Firms)	0.2%	95.9%	189
119	C	Companies ଆଇନ (The Companies Act, 2013)	Company ର ମୌଳିକ ସଦ୍ଦ (Memorandum of Association)	0.2%	96.1%	217
120	C	Negotiable Instruments ଆଇନ (The Negotiable Instruments Act, 1881)	Negotiable Instruments ର ଅର୍ଥ (Meaning of Negotiable Instruments)	0.2%	96.3%	224
121	C	Negotiable	Compensation ର ନିୟମ (Rules	0.2%	96.4%	237

#	ବର୍ଗ	ଅଧ୍ୟାୟ	ବିଷୟ	ଅଂଶ	କ୍ରମସଞ୍ଚିତ	ପୃଷ୍ଠା
		Instruments ଆଇନ (The Negotiable Instruments Act, 1881)	of Compensation)			

ଅଂଶ % ହେଉଛି Scanner ରୁ ନିଆଯାଇଥିବା ପ୍ରଶ୍ନ-ପୌନଃପୁନ୍ୟ ସଙ୍କେତ — ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରକୃତରେ କ’ଣ ପଚରାଯାଇଛି। ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଧ୍ୟାୟ ଓ ଏକକ ସାମ୍ନାରେ ଛପା **ଗୁରୁତ୍ୱ ଗ୍ରେଡ୍ (A-D)** ହେଉଛି Scanner ର front matter ରେ ପ୍ରକାଶିତ ICAI ର ନିଜସ୍ୱ ଭାରାଂଶ ସଙ୍କେତ। ଦୁଇଟି ଭିନ୍ନ କଥା ମାପେ; ଯେଉଁଠି ସେଗୁଡ଼ିକ ଅଲଗା ହୁଏ, ସେଠାରେ ଦୁଇଟି ମଧ୍ୟରୁ ଉଚ୍ଚତର ମାନ ଅନୁସାରେ ପ୍ରସ୍ତୁତି କରନ୍ତୁ ଏହା ବ୍ୟତୀତ 22 **ଟି ବିଷୟ** Scanner ର frequency tables ରେ ଘୋଷିତ, କିନ୍ତୁ ଚୁସ୍ତଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ; ଚିତ୍ରଣୀରେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ **ଧାରଣା ଆଧାର** ବ୍ୟାଜ୍ ଦିଆଯାଇଛି ଏବଂ ଏଠାରେ ଯାଞ୍ଚ କରାଯାଇନାହିଁ।

ଅଧ୍ୟାୟ 1

ଭାରତୀୟ ନିୟାମକ ଢାଞ୍ଚା (Indian Regulatory Framework)

Indian Regulatory Framework

6 ବିଷୟ • 10 ବର୍ଗୀକୃତ ପ୍ରଶ୍ନ • ଗୁରୁତ୍ୱ: C

ICAI ବକ୍ଷତା ପ୍ରୋଫାଇଲ୍ Level I 5–20% • Level II 80–95% — ଏହି ଅଧ୍ୟାୟ ଚତୁଃପ୍ରଧାନ

Level I — ସ୍ଥୂତି, ବୋଧ

100.0%

51 ମଧ୍ୟରୁ 51 ମାର୍କ

Level II — ପ୍ରୟୋଗ, ବିଶ୍ଳେଷଣ

0.0%

51 ମଧ୍ୟରୁ 0 ମାର୍କ

ବିଷୟ 1: ପରିଚୟ (Introduction)

P2-C1-U1-T01 • Topic 1: Introduction

ଧାରଣା ଆଧାର — ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ପରୀକ୍ଷା ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ • ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସ୍ତୁତି ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ ଅଧ୍ୟାୟ 1 ର §1 ('Introduction') ପଢନ୍ତୁ: Chartered Accountant କ୍ଷୁ ଆଇନଗତ ସଚେତନତା କାହିଁକି ଆବଶ୍ୟକ, regulatory framework ର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ, ଏବଂ Study Material ଉଲ୍ଲେଖ କରିଥିବା ଦୁଇଟି ପ୍ରାଚୀନ codes।

ଚିପ୍ପଣୀ

CA କାହିଁକି ଆଇନ ପଢନ୍ତି: ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ Chartered Accountant ହେବା ପାଇଁ ଆଇନର ସଚେତନତା ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ — ଅନେକ ଆଇନଗତ ବିଷୟରେ CA ହିଁ ପ୍ରଥମ ସ୍ତରର ଯୋଗାଯୋଗ, ଏବଂ ସେ management ଓ clients କୁ ମୌଳିକ ବା threshold ସ୍ତରରେ ଆଇନଗତ ବିଷୟରେ ପରାମର୍ଶ ଦେବାକୁ ଅବଶ୍ୟ ସକ୍ଷମ ହେବେ।

Regulatory framework ର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ: ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ତଥା ବ୍ୟବସାୟିକ ସମ୍ପର୍କରେ ପରସ୍ପର ସହ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବା ଲୋକଙ୍କ ଆଚରଣକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରୁଥିବା ଏକ ସମାନ rules and regulations ର ସମଷ୍ଟି ଦେବା; ମାନବଜାତି ଶିକାରୀ-ସଂଗ୍ରାହକ ସମାଜରୁ କୃଷି ଓ ଶିଳ୍ପ ବିପ୍ଳବ ଦେଇ ଏକ ଜଟିଳ ସାମାଜିକ ଢାଞ୍ଚା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିକଶିତ ହେବା ବେଳେ, ସଠିକ୍ ଆଚରଣର ମାର୍ଗ ଦେଖାଇବା ଏବଂ ଉଲ୍ଲଂଘନ ଚିହ୍ନଟ କରି ଦଣ୍ଡ ଦେବା — ଉଭୟ ପାଇଁ ଆଇନ ସର୍ବଦା ଆବଶ୍ୟକ ଥିଲା।

ପ୍ରାଚୀନ codes: “Code of Hammurabi” ଲିଖିତ ରୂପରେ ସବୁଠାରୁ ପୁରୁଣା ଆଇନ ଭାବେ ପରିଚିତ — King Hammurabi 1792 BC ରୁ 1758 BC ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ Babylon ରେ ଶାସନ କରିଥିଲେ, ଜନସାଧାରଣ ଜାଣିପାରିବେ ବୋଲି ସେହି code କୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ପଥର ଫଳକରେ ଖୋଦେଇ କରି ସହରର ସବୁଆଡ଼େ ରଖାଇଥିଲେ, ଏବଂ ଲୋକେ ଆଇନ ମାନୁଛନ୍ତି କି ନାହିଁ ଯାଞ୍ଚ କରିବାକୁ ବିଚାରକ ନିଯୁକ୍ତ କରିଥିଲେ; 450 BC ରେ Rome ରେ 12 ଟି ପିଞ୍ଜଳ ଫଳକରେ ଆଇନର ଏକ ସମଷ୍ଟି ଖୋଦିତ ହୋଇଥିଲା — Twelve Tables — ଯାହାକୁ ଯେକୌଣସି ସଭ୍ୟତାର ପ୍ରଥମ ସବୁଠାରୁ ବିସ୍ତୃତ code ଭାବେ ଗଣାଯାଏ; ଏହାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଅଧିକାର ରକ୍ଷା ଓ ଅନ୍ୟାୟର ପ୍ରତିକାର, ଏବଂ

Rome ର ପ୍ରତ୍ୟେକ ନାଗରିକ ଏହା ଜାଣିବା କଥା।

ବିଷୟ 2: ଆଇନ କ'ଣ? (What Is Law?)

P2-C1-U1-T02 • Topic 2: What Is Law?

ଧାରଣା ଆଧାର — ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ପରୀକ୍ଷା ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ • ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସ୍ତୁତି ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ ଅଧ୍ୟାୟ 1 ର §2 ('What Is Law?') ପଢନ୍ତୁ: Study Material ର ଏକ-ବାକ୍ୟ ଆଇନ ସଂଜ୍ଞା, ଏବଂ ଭାରତର ଆଇନଗତ ଢାଞ୍ଚା କ'ଣ ପ୍ରତିଫଳିତ କରେ।

ଚିତ୍ରଣୀ

ସଂଜ୍ଞା (SM): "Law is a set of obligations and duties imposed by the government for securing welfare and providing justice to society." — ଏହି ଶବ୍ଦାବଳୀ ଅକ୍ଷରଗଃ ଶିଖନ୍ତୁ: ଯେକୌଣସି 'Define Law' ଉତ୍ତରରେ examiner ଆଶା କରୁଥିବା ପ୍ରଥମ ଧାଡ଼ି ଏହା।

ଭାରତୀୟ ପରିପ୍ରେକ୍ଷା: ଭାରତର ଆଇନଗତ ଢାଞ୍ଚା ଆମର ବିଶାଳ ଓ ବିବିଧତାପୂର୍ଣ୍ଣ ଦେଶର ସାମାଜିକ, ରାଜନୈତିକ, ଆର୍ଥିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ଦିଗକୁ ପ୍ରତିଫଳିତ କରେ।

ପରୀକ୍ଷାରେ କେଉଁଠି: Scanner ରେ କେବଳ ଏହି ବିଷୟ ଉପରେ କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଏହି ସଂଜ୍ଞା ବିଷୟ 3 (Sources of Law) ଅଧୀନ TQ 3.1 ର ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାୟ — 'Define Law and explain various sources of Law', PYQ 2025-Sep, 6 ମାର୍କ।

ବିଷୟ 3: ଆଇନର ଉତ୍ସ (Sources of Law)

P2-C1-U1-T03 • Topic 3: Sources of Law

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ ଅଧ୍ୟାୟ 1, Indian Regulatory Framework ର paras 2 ('What is Law?') ଓ 3 ('Sources of Law') ପଢନ୍ତୁ: ଆଇନର ସଂଜ୍ଞା, ଚାରିଟି ମୁଖ୍ୟ ଉତ୍ସ, Constitution ର ପୂର୍ବସୂଚୀ ଭାବେ Government of India Act, 1935, ଏବଂ ତିନୋଟି legislative lists।

ଚିତ୍ରଣୀ

Law (SM): "Law is a set of obligations and duties imposed by the government for securing welfare and providing justice to society" — ଭାରତର ଆଇନଗତ ଢାଞ୍ଚା ଏକ ବିଶାଳ, ବିବିଧତାପୂର୍ଣ୍ଣ ଦେଶର ସାମାଜିକ, ରାଜନୈତିକ, ଆର୍ଥିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ଦିଗକୁ ପ୍ରତିଫଳିତ କରେ।

ଚାରିଟି ମୁଖ୍ୟ ଉତ୍ସ: (1) Constitution, (2) Parliament ଓ State Assemblies ପ୍ରଣୀତ statutes, (3) ଅଦାଲତର precedents/ନ୍ୟାୟିକ ନିଷ୍ପତ୍ତି, (4) ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ customs and usages; Parliament ହିଁ ଚରମ ଆଇନ-ପ୍ରଣୟନକାରୀ ସଂସ୍ଥା — ଏହାର ଆଇନ ସମଗ୍ର ଭାରତ ବା ଏହାର ଏକ ଅଂଶରେ ଲାଗୁ ହୋଇପାରେ, ରାଜ୍ୟ ଆଇନ କେବଳ ସମ୍ପୃକ୍ତ

ରାଜ୍ୟ ଭିତରେ

Constitution of India, 1950: ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଆଇନ, ସମସ୍ତ ଆଇନର ଆଧାର ଓ ଉତ୍ସ; ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଢାଞ୍ଚା ସ୍ଥିର କରେ, Fundamental Rights ପ୍ରଦାନ ଓ ସୁରକ୍ଷା କରେ, Fundamental Duties ଏବଂ Central ଓ State Governments ର କ୍ଷମତା/କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରେ — ଭାରତୀୟ ଆଇନଗୁଡ଼ିକ ପରସ୍ପର ସହ ଜଡ଼ିତ ହୋଇ ଏକ hybrid legal system ଗଠନ କରନ୍ତି।

Gol Act, 1935 (UK Parliament): Constitution ର ପୂର୍ବସୂରୀ; ଏହା Government ର ଚରିତ୍ରକୁ “unitary” ରୁ “federal” କୁ ବଦଳାଇ Centre ଓ States ମଧ୍ୟରେ କ୍ଷମତା ବଣ୍ଟନ କଲା; Federal Court (1937 — appellate, original ଓ advisory jurisdiction; 12 ବର୍ଷରେ ~151 ମାମଲା) ସ୍ଥାନରେ ପରେ Supreme Court of India ଆସିଲା।

ତିନୋଟି legislative lists: Central, State ଓ Joint List ସ୍ଥିର କରେ କିଏ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ କରିବ — Income Tax ଏକ Central ବିଷୟ (ସମଗ୍ର ଭାରତ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଆଇନ, Ministry of Finance ଦ୍ୱାରା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ); stamp duty ଆଦାୟ Joint-List ର ଉଦାହରଣ — ଏ ବିଷୟରେ Central ଓ State Governments ଉଭୟଙ୍କର ଆଇନ ଅଛି।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ: 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭିତର ସଂଜ୍ଞାରୁ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତୁ: Law is a set of obligations and duties imposed by the government for securing welfare and providing justice to society।
- ଚାରିଟି ମୁଖ୍ୟ ଉତ୍ସ ବୁଝାନ୍ତୁ: Constitution (ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଆଇନ; fundamental rights and duties), Parliament/State Assemblies ପ୍ରଣୀତ statutes (Parliament ହେଉଛି ଚରମ ଆଇନ-ପ୍ରଣୟନକାରୀ ସଂସ୍ଥା), ନ୍ୟାୟିକ precedents, ଏବଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ customs and usages।
- Federal ଯୋଜନା ସହ ଯୋଡ଼ନ୍ତୁ: Central, State ଓ Joint (Concurrent) Lists ସ୍ଥିର କରେ କିଏ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ କରିବ -- Income Tax ଏକ Central ବିଷୟ; stamp duty Centre ଓ States ଉଭୟ ଆଦାୟ କରିପାରନ୍ତି।
- ପୃଷ୍ଠଭୂମି ଯୋଡ଼ିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ରୁହନ୍ତୁ: Gol Act, 1935 ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ unitary ରୁ federal କୁ ବଦଳାଇଲା; Federal Court (1937) ସ୍ଥାନରେ Supreme Court ଆସିଲା।

TQ 3.1 • PYQ 2025-Sep [4] (c) • Descriptive • 6M • Pg 2

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 4: ଆଇନ ପ୍ରଣୟନର ପ୍ରକ୍ରିୟା (The Process of Making A Law)

P2-C1-U1-T04 • Topic 4: The Process of Making A Law

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ ଅଧ୍ୟାୟ 1 ର para 4 ପଢନ୍ତୁ: Bill ରୁ Act ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଏବଂ 'Types of laws in the Indian Legal System' (Criminal, Civil, Common Law, Principles of Natural Justice)।

ଚିପ୍ପଣୀ

Bill ରୁ Act: Parliament ରେ ପ୍ରସ୍ତାବିତ ଆଇନ ହେଉଛି ଏକ Bill → ଆଲୋଚନା ଓ ବିତର୍କ ପରେ Lok Sabha ରେ ପାରିତ → Rajya Sabha ରେ ପାରିତ → President of India କି ସମ୍ମତି → Official Gazette of India ରେ ବିଜ୍ଞପ୍ତି →

ବିଜ୍ଞପ୍ତିରେ ଥିବା effective date ଠାରୁ ଲାଗୁ → ବିଜ୍ଞାପିତ ଓ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବା ପରେ ଏହା Parliament ର ଏକ Act

Criminal law: rule of law ର ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ/ସାର୍ବଜନୀନ ଅପରାଧ ଓ ସେଥିର ଦଣ୍ଡ ସମ୍ପର୍କିତ; IPC, 1860 ଅପରାଧ, ଏହାର ପ୍ରକୃତି ଓ ଦଣ୍ଡ ସଂଜ୍ଞାୟିତ କରେ; CrPC, 1973 ଦଣ୍ଡ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଦିଏ; ଉଦାହରଣ — ହତ୍ୟା, ବଳାକାର, ଚୋରି, fraud, ପ୍ରତାରଣା, ଆକ୍ରମଣ

Civil law: ବ୍ୟକ୍ତି/ସଂସ୍ଥା ମଧ୍ୟରେ ବିବାଦ, civil suit ମାଧ୍ୟମରେ ଲାଗୁ; ଦଣ୍ଡ ଅପେକ୍ଷା ବିବାଦ ସମାଧାନ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ; ପ୍ରକ୍ରିୟା CPC, 1908 ଦ୍ୱାରା ନିୟନ୍ତ୍ରିତ; ବର୍ଗୀକରଣ — Law of Contract, Family Law, Property Law ଓ Law of Tort; ଉଦାହରଣ — breach of contract, goods ର non-delivery, ପାଉଣା ନ ଦେବା, ମାନହାନି, landlord-tenant ବିବାଦ

Common law: ନ୍ୟାୟିକ precedent ବା case law; Art. 141 ଅନୁଯାୟୀ Supreme Court ର ରାୟ ଭାରତର ସମସ୍ତ ଅଦାଲତ ପାଇଁ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ; stare decisis ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଏହାର ଆଧାର — “to stand by that which is decided” — ତଥ୍ୟ ସମାନ/“on all four legs” ହେଲେ ଅଦାଲତ ପୂର୍ବ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଅନୁସରଣ କରେ

Natural justice (Jus Natural): ଲିଖିତ ଆଇନ ବାହାରେ ନ୍ୟାୟର ମୌଳିକ ନୀତି — nemo judex in causa sua (ନିଜ ମାମଲାରେ କେହି ବିଚାରକ ନୁହେଁ; ପକ୍ଷପାତ ବିରୋଧୀ ନିୟମ), audi alteram partem (ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷକୁ ଶୁଣିବା/ନିରପେକ୍ଷ ଶୁଣାଣି) ଓ ସକାରଣ ନିଷ୍ପତ୍ତି; ଏକ ରାୟ common law କୁ ଅତିକ୍ରମ ବା ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିପାରେ, କିନ୍ତୁ statute କୁ ଅତିକ୍ରମ ବା ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିପାରେ ନାହିଁ।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 4 ପ୍ରଶ୍ନ

- ଶୁଦ୍ଧୀକୁ କ୍ରମରେ ଲେଖନ୍ତୁ: Parliament ରେ Bill ପ୍ରସ୍ତାବ → Lok Sabha ରେ ପାରିତ → Rajya Sabha ରେ ପାରିତ → President କି ସମ୍ମତି → Official Gazette ରେ ବିଜ୍ଞପ୍ତି → ବିଜ୍ଞାପିତ ତାରିଖରୁ ଲାଗୁ → Parliament ର Act ହୁଏ; ପ୍ରଶ୍ନରେ ପ୍ରାୟତଃ 'who enforces it' ମଧ୍ୟ ପଚରାଯାଏ -- Central/State ministries ମାଧ୍ୟମରେ executive
- ଚାରି ପ୍ରକାର ଆଇନ ଉଦାହରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ: Criminal (IPC, 1860 ଅପରାଧ ଓ ଦଣ୍ଡ ସଂଜ୍ଞାୟିତ କରେ; CrPC, 1973 ପ୍ରକ୍ରିୟା ଦିଏ) ଓ Civil (CPC, 1908; contract, family, property, tort -- ଦଣ୍ଡ ନୁହେଁ, ବିବାଦ ସମାଧାନ)।
- Common Law = ନ୍ୟାୟିକ precedent; Art. 141 ଅନୁଯାୟୀ Supreme Court ର ରାୟ ସମସ୍ତ ଅଦାଲତ ପାଇଁ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ; stare decisis ସିଦ୍ଧାନ୍ତ -- 'to stand by that which is decided'।
- Natural Justice (Jus Natural): nemo judex in causa sua (ପକ୍ଷପାତ ବିରୋଧୀ ନିୟମ), audi alteram partem (ନିରପେକ୍ଷ ଶୁଣାଣି) ଓ ସକାରଣ ନିଷ୍ପତ୍ତି; ଏକ ରାୟ common law କୁ ବଦଳାଇପାରେ, କିନ୍ତୁ statute କୁ କେବେ ଅତିକ୍ରମ କରିପାରେ ନାହିଁ।

TQ 4.1 • PYQ 2024-Sep [4] (c) • Descriptive • 6M • Pg 3	3× ପରୀକ୍ଷାଯୋଗ୍ୟ	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ
TQ 4.2 • MTP 2024-Dec S1 [4] (c) • Descriptive • 6M • Pg 5	3× ପରୀକ୍ଷାଯୋଗ୍ୟ	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ
TQ 4.3 • MTP 2025-Aug S1 [4] (c) • Descriptive • 6M • Pg 5	2× ପରୀକ୍ଷାଯୋଗ୍ୟ	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ
TQ 4.4 • PYQ 2026-May [4] (c) • Descriptive • 6M • Pg 6		LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 5: ଆଇନ ଲାଗୁ କରିବା (Enforcing The Law)

P2-C1-U1-T05 • Topic 5: Enforcing The Law

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ ଅଧ୍ୟାୟ 1 ର para 5 ପଢନ୍ତୁ: Ministries (Finance, Corporate Affairs, Home Affairs, Law and Justice) ମାଧ୍ୟମରେ executive ଦ୍ୱାରା ଆଇନ ଲାଗୁ କରିବା, ଏବଂ regulators SEBI, RBI ଓ IBBI

ଚିତ୍ରଣୀ

କିଏ ଲାଗୁ କରେ: ଆଇନ ପାରିତ ହେବା ପରେ executive ତାହା ଲାଗୁ କରେ — ଆଇନ ଅନୁସାରେ Central ବା State Government — civil servants ଙ୍କୁ ନେଇ ଗଠିତ Ministries ମାଧ୍ୟମରେ, ଯାହା ଜଣେ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଜରିଆରେ ରାଜନୈତିକ ଭାବେ ଉତ୍ତରଦାୟୀ (Cabinet Minister, ଯାହାଙ୍କୁ Ministers of State ସହାୟତା କରନ୍ତି); ଯଥା Income Tax Act କୁ Ministry of Finance, CBDT (Department of Revenue) ମାଧ୍ୟମରେ ଲାଗୁ କରେ, ଏବଂ Indian Revenue Service ଅଧିକାରୀମାନେ ଏହାର ପ୍ରଶାସନ କରନ୍ତି।

Ministry of Finance (Vitta Mantralaya): ଭାରତର ରାଜକୋଷ — କର, ଆର୍ଥିକ ବିଧାନ, ଆର୍ଥିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ, capital markets, କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ଅର୍ଥବ୍ୟୟ ଏବଂ Union Budget ଉପସ୍ଥାପନ ଏହାର ପରିସର; ଛଅଟି departments: Economic Affairs, Expenditure, Revenue, Financial Services, Investment and Public Asset Management, Public Enterprises; ଚାରିଟି Central Civil Services (Indian Revenue, Indian Audit & Accounts, Indian Economic, Indian Civil Accounts) ସହ Indian Cost and Management Accounts Service ର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ନିୟନ୍ତ୍ରଣକାରୀ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ।

MCA: Companies Act, 2013/1956, LLP Act, 2008 ଓ IBC, 2016 ର ପ୍ରଶାସନ କରେ; ଶିଳ୍ପ ଓ ସେବା କ୍ଷେତ୍ରର ଭାରତୀୟ enterprises କୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରେ; ICLS cadre ଅଧିକାରୀମାନେ ଏହା ଚଳାନ୍ତି (UPSC Civil Services Examination ଦ୍ୱାରା ଚୟନିତ); ସର୍ବୋଚ୍ଚ ପଦ — Apex Scale ରେ Director General of Corporate Affairs (DGCoA)। **Ministry of Home Affairs (Gṛha Mantralaya):** ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ସୁରକ୍ଷା ଓ ଘରୋଇ ନୀତି ପାଇଁ ଦାୟୀ interior ministry, ଯାହାର ମୁଖ୍ୟ Union Minister of Home Affairs; departments — Internal Security, Border Management, Home, States, Official Language, J&K and Ladakh Affairs।

Ministry of Law and Justice: ତିନୋଟି departments ଥିବା Cabinet Ministry — Department of Legal Affairs (Central Government ର ବିଭିନ୍ନ Ministries କୁ ପରାମର୍ଶ ଦିଏ), Legislative Department (Central Government ପାଇଁ ପ୍ରମୁଖ ବିଧାନ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରେ), Department of Justice (ଭାରତରେ ନ୍ୟାୟ ପ୍ରଶାସନ)।

Regulators: SEBI — securities ଓ commodity market ର ନିୟାମକ ସଂସ୍ଥା, ମାଲିକାନା Ministry of Finance ର, 12.4.1988 ରେ executive body ଭାବେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ, 30.1.1992 ରେ SEBI Act, 1992 ମାଧ୍ୟମରେ statutory କ୍ଷମତା; RBI — banking system କୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରୁଥିବା ଭାରତର Central Bank, ଟଙ୍କାର ଯୋଗାଣ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ/ପ୍ରଚଳନ/ପରିଚାଳନା କରେ, ମୁଖ୍ୟ payment systems ପରିଚାଳନା କରେ; ବିଭାଗ — BRBNM (Nashik ଓ Dewas ରେ currency presses), NPCI (payment and settlement systems), DICGC (deposit insurance and credit guarantee); IBBI — insolvency proceedings ଏବଂ IPAs, IPs ଓ IUs ର ତଦାରଖ କରୁଥିବା regulator, 1.10.2016 ରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ, Insolvency and Bankruptcy Code (Lok Sabha ରେ 5.5.2016 ରେ ପାରିତ) ଅଧୀନରେ statutory କ୍ଷମତା, ବ୍ୟକ୍ତି, companies, LLPs ଓ partnership firms କୁ ସାମିଲ କରେ, NCLT ଓ

Debt Recovery Tribunal ମାଧ୍ୟମରେ ମାମଲା ବିଚାର କରେ

ସ୍ମୃତି (Remembering) ମୁଖସ୍ଥ କରନ୍ତୁ 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- Ministry of Home Affairs: ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ସୁରକ୍ଷା ଓ ଘରୋଇ ନୀତି ପାଇଁ ଦାୟୀ interior ministry; ମୁଖ୍ୟ Union Home Minister; departments ମଧ୍ୟରେ Internal Security, Border Management, Home, States, Official Language, ଏବଂ J&K and Ladakh Affairs।
- Ministry of Finance: ଛଅଟି departments -- Economic Affairs, Expenditure, Revenue, Financial Services, DIPAM, Public Enterprises; IRS, Indian Audit & Accounts, Indian Economic ଓ Indian Civil Accounts Services ଉପରେ ସର୍ବୋଚ୍ଚ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ।
- ମୁଖସ୍ଥ କରିବାକୁ regulator ତଥ୍ୟ: SEBI -- securities/commodity market regulator, ଗଠନ 12.4.1988, 30.1.1992 ରେ SEBI Act, 1992 ମାଧ୍ୟମରେ statutory କ୍ଷମତା; RBI -- central bank, ଟଙ୍କା ପ୍ରଚଳନ/ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରେ, ବିଭାଗରେ NPCI, DICGC ଓ BRBNM presses (Nashik, Dewas); IBBI -- Insolvency and Bankruptcy Code ଅଧୀନରେ 1.10.2016 ରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ, IPAs, IPs ଓ IUs କୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରେ, NCLT ଓ DRT ମାଧ୍ୟମରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ।

TQ 5.1 • MTP 2024-Jun [4] (c) (ii) • Descriptive • 3M • Pg 7

LEVEL I

ସ୍ମୃତି (Remembering)

ସହଜ

TQ 5.3 • PYQ 2026-Jan [4] (c) • Descriptive • 6M • Pg 9 2x ପରୀକ୍ଷାକଳ୍ପ

LEVEL I

ସ୍ମୃତି (Remembering)

ମଧ୍ୟମ

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- Ministry of Finance ର କାର୍ଯ୍ୟ ବୁଝାନ୍ତୁ: କର, ଆର୍ଥିକ ବିଧାନ, ଆର୍ଥିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ, capital markets, କେନ୍ଦ୍ର-ରାଜ୍ୟ ଅର୍ଥବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ Union Budget ଉପସ୍ଥାପନ।
- MCA: Companies Act, 2013/1956, LLP Act, 2008 ଓ IBC, 2016 ର ପ୍ରଶାସନ କରେ; ଶିଳ୍ପ/ସେବା କ୍ଷେତ୍ରର enterprises କୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରେ; ICLS ଅଧିକାରୀମାନେ ତଳାନ୍ତି, ସର୍ବୋଚ୍ଚ ପଦ DGC&AI
- Ministry of Law and Justice: ତିନୋଟି departments -- Legal Affairs (Central Ministries କୁ ପରାମର୍ଶ), Legislative (ପ୍ରମୁଖ ବିଧାନ ପ୍ରସ୍ତୁତି), Justice (ନ୍ୟାୟ ପ୍ରଶାସନ)।
- ଉତ୍ତରକୁ ଏହିପରି ସଜାନ୍ତୁ: ଆଇନ ପାରିତ -> executive ଲାଗୁ କରେ -> ministry ଅନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟ (6-mark ପ୍ରଶ୍ନ ସାଧାରଣତଃ ତିନୋଟି ministries ଏକାଠି ପଚାରେ)।

TQ 5.2 • PYQ 2025-May [4] (c) • Descriptive • 6M • Pg 7 3x ପରୀକ୍ଷାକଳ୍ପ

LEVEL I

ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

TQ 5.4 • PYQ 2026-Sep [4] (c) • Descriptive • 6M • Pg 10

LEVEL I

ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 6: ଭାରତୀୟ ନ୍ୟାୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଗଠନ (Structure of the Indian Judicial System)

P2-C1-U1-T06 • Topic 6: Structure of the Indian Judicial System

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ ଅଧ୍ୟାୟ 1 ର para 6 ପଢନ୍ତୁ: judiciary ର କାର୍ଯ୍ୟ ଓ ସୋପାନକ୍ରମ — Supreme Court, High Courts,

District Courts ଓ Metropolitan Courts — Constitution ର ସମ୍ପର୍କ Articles ସହିତ

ଚିତ୍ରଣୀ

Judiciary ର ତିନୋଟି କାର୍ଯ୍ୟ: (1) Acts ଓ Codes ର ବ୍ୟାଖ୍ୟାର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ, (2) ବିବାଦ ସମାଧାନ, (3) ଦେଶର ନାଗରିକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ନିରପେକ୍ଷତାର ପ୍ରସାର

ସୋପାନକ୍ରମ: ଶୀର୍ଷରେ Supreme Court, ତା'ପରେ High Courts ଓ District Courts; ଏକ High Court ର ନିଷ୍ପତ୍ତି ନିଜ ରାଜ୍ୟ ପାଇଁ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ରାଜ୍ୟରେ କେବଳ persuasive; Art. 141 ଅନୁଯାୟୀ Supreme Court ର ନିଷ୍ପତ୍ତି ସମସ୍ତ High Courts ପାଇଁ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ — ସେହି ବିଷୟରେ ଅନ୍ତିମ କଥା

Supreme Court: judiciary ର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ସଂସ୍ଥା, 26.1.1950 ରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ; Chief Justice of India ସର୍ବୋଚ୍ଚ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ, Art. 126 ଅଧୀନରେ ନିଯୁକ୍ତ; CJI ସହ ସାତଜଣିଆ principal bench, ବହୁଥୁବା ମାମଲା ଭାର ଯୋଗୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ 34 ବିଚାରପତିଙ୍କୁ ବୃଦ୍ଧି; Art. 32 ଅଧୀନରେ writ petition ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିକାର

High Courts: ପ୍ରତ୍ୟେକ ରାଜ୍ୟ/UT ର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଅପିଲ ଅଦାଲତ; Art. 214 ପ୍ରତ୍ୟେକ ରାଜ୍ୟରେ ଏକ High Court ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ କରେ; appellate, original ଓ supervisory jurisdiction ଅଛି — supervisory କ୍ଷମତା Art. 227 ଦ୍ୱାରା ସୀମିତ; ପଚିଶଟି High Courts, ଛଅଟି ରାଜ୍ୟ ଗୋଟିଏ High Court ବାଣ୍ଟିଛି; fundamental rights ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ବିରୁଦ୍ଧରେ Art. 226 ଅଧୀନରେ writs; ସବୁଠାରୁ ପୁରୁଣା — Calcutta High Court (2.7.1862)

District ଓ Metropolitan courts: Courts of District Judge civil ମାମଲା ବିଚାର କରେ (contractual ବିବାଦ, damages ପାଇଁ ଦାବି); Courts of Sessions ଫୌଜଦାରୀ ମାମଲା ବିଚାର କରେ; pecuniary jurisdiction — ଜଣେ civil judge ₹2 କୋଟିରୁ ଅଧିକ ମୂଲ୍ୟ ନଥିବା ମକଦ୍ଦମା ବିଚାର କରନ୍ତି; territorial jurisdiction — ପକ୍ଷମାନେ ରହୁଥିବା ବା ବିବାଦୀୟ ସମ୍ପତ୍ତି ଥିବା ସ୍ଥାନୀୟ ସୀମା ଅନୁସାରେ; ଦଶ ଲକ୍ଷ ବା ଅଧିକ ଜନସଂଖ୍ୟା ଥିବା ସହରରେ High Court ସହ ପରାମର୍ଶ କରି Metropolitan courts ସ୍ଥାପିତ — Chief Metropolitan Magistrate ଙ୍କର Chief Judicial Magistrate ର କ୍ଷମତା, Metropolitan Magistrate ଙ୍କର first-class Magistrate ର କ୍ଷମତା ଥାଏ

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- Judiciary ର ତିନୋଟି କାର୍ଯ୍ୟ ଲେଖନ୍ତୁ: Acts ଓ Codes ର ବ୍ୟାଖ୍ୟାର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ, ବିବାଦ ସମାଧାନ, ଏବଂ ନାଗରିକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ନିରପେକ୍ଷତାର ପ୍ରସାର
- ମୁଖ୍ୟ ତଥ୍ୟ ସହ ସୋପାନକ୍ରମ: Supreme Court -- ସର୍ବୋଚ୍ଚ, ପ୍ରତିଷ୍ଠା 26.1.1950, Art. 126 ଅଧୀନରେ CJI ନିଯୁକ୍ତ, ବର୍ତ୍ତମାନ 34 ବିଚାରପତି, Art. 32 ଅଧୀନରେ writs, ନିଷ୍ପତ୍ତି ସମସ୍ତ ଅଦାଲତ ପାଇଁ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ (Art. 141); High Courts -- Art. 214, 25 High Courts (ଛଅଟି ରାଜ୍ୟ ଗୋଟିଏ ବାଣ୍ଟିଛି), Art. 226 ଅଧୀନରେ writs, supervisory କ୍ଷମତା Art. 227 ଦ୍ୱାରା ସୀମିତ; ସବୁଠାରୁ ପୁରୁଣା Calcutta HC (2.7.1862)
- ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତର: Courts of District Judge (civil -- contractual ବିବାଦ, damages; pecuniary ସୀମା Rs. 2 କୋଟି) ଓ Courts of Sessions (ଫୌଜଦାରୀ); ଦଶ ଲକ୍ଷ ବା ଅଧିକ ଜନସଂଖ୍ୟା ଥିବା ସହରରେ Metropolitan Courts
- Jurisdiction ବୁଝାନ୍ତୁ: territorial (ପକ୍ଷମାନେ ରହୁଥିବା ବା ସମ୍ପତ୍ତି ଥିବା ସ୍ଥାନ) ଓ pecuniary; HC ନିଷ୍ପତ୍ତି କେବଳ ନିଜ ରାଜ୍ୟ ପାଇଁ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ, ଅନ୍ୟତ୍ର persuasive

TQ 6.1 • RTP 2024-Jun [1] • Descriptive • --- • Pg 11	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ
TQ 6.2 • PYQ 2025-Jan [4] (c) • Descriptive • 6M • Pg 12 5× ପରୀକ୍ଷାଯୋଗ୍ୟ	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ

ଅଧ୍ୟାୟ 2

ଭାରତୀୟ Contract ଆଇନ (The Indian Contract Act, 1872)

The Indian Contract Act, 1872

66 ବିଷୟ • 234 ବର୍ଗୀକୃତ ପ୍ରଶ୍ନ • ଗୁରୁତ୍ବ: B

ICAI ଦକ୍ଷତା ପ୍ରୋଫାଇଲ୍ Level I 5–20% • Level II 80–95% — ଏହି ଅଧ୍ୟାୟ ଚତୁଃପ୍ରଧାନ

Level I — ସ୍ମୃତି, ବୋଧ	44.7%	778 ମଧ୍ୟରୁ 348 ମାର୍କ
Level II — ପ୍ରୟୋଗ, ବିଶ୍ଳେଷଣ	55.3%	778 ମଧ୍ୟରୁ 430 ମାର୍କ

ଏକକ 2.1: Contract ର ପ୍ରକୃତି (Nature of Contract)

Nature of Contract

P2-C2-U2.1 • ଗୁରୁତ୍ବ B • ଅଧ୍ୟାୟରେ ଯାଙ୍କ 2 • ବର୍ଗ A • ଅଧ୍ୟାୟ ପ୍ରଶ୍ନର 13.2% • 31 ପ୍ରଶ୍ନ

ବିଷୟ 1: Contract କ'ଣ? (What is Contract?)

P2-C2-U2.1-T01 • Topic 1: What is Contract?

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Indian Contract Act, 1872 ର ଏକକ 1 (Nature of Contracts) ର para 1.1 ପଢନ୍ତୁ: Sec. 2(h) contract, Sec. 2(e) agreement, Sec. 2(b) promise, ଏବଂ agreement vs contract ପାର୍ଥକ୍ୟ table।

ଚିତ୍ରଣୀ

Sec 2(h) contract (SM): “an agreement enforceable by law” — ଦୁଇଟି ଆବଶ୍ୟକ ଉପାଦାନ: (i) ଏକ agreement ଓ (ii) ଆଇନ ଦ୍ଵାରା ଏହାର enforceability; Contract = Agreement + Enforceability by law।

Sec 2(e) agreement (SM): “every promise and every set of promises, forming the consideration for each other”; **Sec 2(b) promise (SM):** “when the person to whom the proposal is made signifies his assent thereto, the proposal is said to be accepted. Proposal when accepted, becomes a promise”;
ତେଣୁ Agreement = Offer/Proposal + Acceptance + Consideration।

All contracts are agreements but all agreements are not contracts: ସାମାଜିକ/ଘରୋଇ agreements ରେ legal relations ସୃଷ୍ଟି କରିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନଥାଏ — ବାପା ମାସିକ ₹500 pocket allowance ଦେବାର promise ଆଦାୟଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ; ସ୍ଵାମୀ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇଥିବା maintenance ସ୍ତ୍ରୀ ଆଦାୟ କରିପାରିଲେ ନାହିଁ (Balfour v. Balfour); status ଜନିତ ଦାୟିତ୍ଵ (ସ୍ତ୍ରୀ-ପିଲାଙ୍କ ଭରଣପୋଷଣ, court orders) Contract Act ପରିସର ବାହାରେ।

Agreement vs Contract: ଚାରି-ବିନ୍ଦୁ ପାର୍ଥକ୍ୟ; Sec 10 ପୂରଣ ହେଲେ ହିଁ ଏକ agreement contract ରେ ପରିଣତ ହୁଏ — free consent, competent parties, lawful consideration and object, expressly void ଘୋଷିତ ହୋଇନଥିବା।

Agreement	Contract
ପରସ୍ପର ପାଇଁ consideration ହେଉଥିବା promise/promises ର ସମୂହ (Promise + Consideration)	ଆଇନ ଦ୍ୱାରା enforceable agreement (Agreement + Legal enforceability)
ବ୍ୟାପକ ଶବ୍ଦ — ଆଇନଗତ ଓ ସାମାଜିକ ଉଭୟ agreements ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ	ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ଅର୍ଥ — କେବଳ ଆଇନଗତ enforceable agreements
legal obligation ସୃଷ୍ଟି ନକରିପାରେ; ସର୍ବଦା ଅଧିକାର ଦିଏ ନାହିଁ	ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ legal obligation ସୃଷ୍ଟି କରେ; ପ୍ରତ୍ୟେକ party କୁ ସର୍ବଦା ଅଧିକାର ଦିଏ
ସମସ୍ତ agreements contracts ନୁହେଁ	ସମସ୍ତ contracts ହିଁ agreements

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- ମନେରଖନ୍ତୁ — 'All contracts are agreements but all agreements are not contracts': Contract = Agreement + Enforceability by law [Sec. 2(h)]; Agreement = Offer + Acceptance + Consideration [Secs. 2(a), 2(b), 2(e)]।
- କାରଣ ଦିଅନ୍ତୁ: ସାମାଜିକ/ଘରୋଇ agreements (ବାପାଙ୍କ pocket-money promise; Balfour v. Balfour) ରେ legal relations ସୃଷ୍ଟି କରିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନଥାଏ, ତେଣୁ ସେଗୁଡ଼ିକ କେବେ contracts ରେ ପରିଣତ ହୁଏ ନାହିଁ।
- 4-point ପାର୍ଥକ୍ୟ table ଲେଖନ୍ତୁ -- meaning, scope (agreement ବ୍ୟାପକ), legal obligation, nature -- ଏବଂ agreements କୁ contracts ରେ ପରିଣତ କରୁଥିବା Sec. 10 ସର୍ତ୍ତ ସହ ଶେଷ କରନ୍ତୁ।

TQ 1.1 • MTP 2022-Jun [2] (i) • Descriptive • 4M • Pg 18 2x ପରୀକ୍ଷାଯୋଗ୍ୟ

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)

ସହଜ

ବିଷୟ 2: Valid Contract ର ଆବଶ୍ୟକ ଉପାଦାନ (Essentials of Valid Contract)

P2-C2-U2.1-T02 • Topic 2: Essentials of Valid Contract

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ para 1.2 ପଢନ୍ତୁ: Sec. 10 ର ଆବଶ୍ୟକ ଉପାଦାନ (free consent, u/s 11 ଅନୁଯାୟୀ competency, u/s 23 ଅନୁଯାୟୀ lawful consideration and object, u/ss 24-30, 56 ଅନୁଯାୟୀ expressly void ନହେବା) ସହ Sec. 10 ବାହାରର ଉପାଦାନ — ଦୁଇଟି ପକ୍ଷ, legal relations ସୃଷ୍ଟି କରିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ, ନିଶ୍ଚିତତା, performance ର ସମ୍ଭାବ୍ୟତା, legal formalities।

ଚିତ୍ରଣୀ

Sec 10 (SM): "all agreements are contracts if they are made by the free consent of the parties

competent to contract, for a lawful consideration and with a lawful object and are not expressly declared to be void” — ଏହି provision ଏହିପରି English ଶବ୍ଦରେ ହିଁ ଲେଖାଗଲା

Sec 10 ର ଆବଶ୍ୟକ ଉପାଦାନ: (1) agreement — consideration ପାଇଁ offer + acceptance [Secs 2(e), 2(b)]; (2) free consent — consensus ad idem (ଲାଲ car/କଳା car: contract ନାହିଁ), consent coercion, undue influence, fraud, misrepresentation ବା mistake ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ନହେବା (ବନ୍ଧୁକ ମୁନରେ ରାଜି କରାଯାଇଥିବା loan = coercion, valid ନୁହେଁ); (3) capacity [Sec 11] — ସାବାଳକ ବୟସ (18), sound mind, ଅନ୍ୟ କାରଣରୁ ଅଯୋଗ୍ୟ ନହେବା (minor, lunatic, idiot, ମଦ୍ୟପ ବ୍ୟକ୍ତି, alien enemy, foreign sovereign, convict ଅକ୍ଷମ); (4) consideration — quid pro quo, ‘something in return’; (5) lawful consideration and object [Sec 23] — ଆଇନ ଦ୍ୱାରା ନିଷିଦ୍ଧ ନୁହେଁ, କୌଣସି ଆଇନକୁ ବିଫଳ କରେ ନାହିଁ, fraudulent ନୁହେଁ, ବ୍ୟକ୍ତି/ସମ୍ପତ୍ତିର କ୍ଷତି କରେ ନାହିଁ, ଅନୈତିକ ବା public policy ବିରୋଧୀ ନୁହେଁ (100 kg cocaine ବଦଳରେ ଘର = illegal; robbery prosecution ପ୍ରତ୍ୟାହାର = void); (6) expressly void ଘୋଷିତ ନୁହେଁ [Secs 24-30, 56] — ଯଥା restraint of trade, marriage, legal proceedings ଓ ର agreements।

Sec 10 ବାହାରର ଉପାଦାନ: ଦୁଇଟି ପକ୍ଷ — କେହି ନିଜ ସହ contract କରିପାରେ ନାହିଁ (State of Gujarat v. Ramanlal S & Co.: partners ମଧ୍ୟରେ firm assets ର ବଣ୍ଟନ sale ନୁହେଁ); legal obligations ସୃଷ୍ଟି କରିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ — ସାମାଜିକ agreements ବିଫଳ (Balfour v. Balfour; CA exams ପାସ କଲେ ବାପାଙ୍କ ₹5 ଲକ୍ଷ promise enforceable ନୁହେଁ, କିନ୍ତୁ 30-day ଅବଧିରୁ credit sale ଏକ contract); legal formalities — insurance ଅବଶ୍ୟକ ଲିଖିତ ହେବ, ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ପାଇଁ registration ଆବଶ୍ୟକ; ଅର୍ଥର ନିଶ୍ଚିତତା — “a hundred tons of oil” ବା ଅନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ବର୍ଷର lease ଅସ୍ପଷ୍ଟତା ଯୋଗୁଁ void; performance ର ସମ୍ଭାବ୍ୟତା — ଯାହା ଦ୍ୱାରା ଗୁପ୍ତଧନ ଖୋଜିବାର agreement ଲାଗୁ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ।

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ : 4 ପ୍ରଶ୍ନ

- ଫର୍ମାଟ୍ ଅଭ୍ୟାସ କରନ୍ତୁ: Sec. 10 quote କରନ୍ତୁ > ତଥ୍ୟରେ ଅନୁପସ୍ଥିତ ଉପାଦାନ ଚିହ୍ନଟ କରନ୍ତୁ > valid/void/voidable ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଦିଅନ୍ତୁ
- ସ୍ୱାମୀ-ସ୍ତ୍ରୀ/ପରିବାର promise scenarios (ଜନ୍ମଦିନ ପାଇଁ ଟଙ୍କା, ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଟଙ୍କା ପଠାଇବା) ବାରମ୍ବାର ଆସେ: ଲିଖିତ ଓ registered ଘରୋଇ promise ମଧ୍ୟ legal relations ସୃଷ୍ଟି କରିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଅଭାବରୁ ବିଫଳ (Balfour v. Balfour)।
- ସାମାଜିକ ନିମନ୍ତ୍ରଣ (restaurant ରେ ଜନ୍ମଦିନ ପାଟି) କୌଣସି contract ସୃଷ୍ଟି କରେ ନାହିଁ -- ହୋଇଥିବା ଖର୍ଚ୍ଚ ଆଦାୟଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ।
- ବିଫଳ ଉପାଦାନ ଶୀଘ୍ର ଚିହ୍ନଟ କରନ୍ତୁ: ଅସ୍ପଷ୍ଟ ସର୍ତ୍ତ ('100 tons of oil') = ନିଶ୍ଚିତତା ନାହିଁ; 'discover treasure by magic' = ଅସମ୍ଭବତା; u/s 11 ଅକ୍ଷମ ପକ୍ଷ = void।

CSQ 2.1 • PYQ 2018-Nov [3] (b) (i) • Case Scenario • 3M • Pg 19	2x LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ସହଜ
CSQ 2.5 • PYQ 2025-Sep [4] (a) (ii) • Case Scenario • 3M • Pg 23	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ସହଜ
CSQ 2.3 • PYQ 2023-Jun [1] (a) {C} • Case Scenario • 4M • Pg 21	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ

CSQ 2.4 • MTP 2023-Nov [1] (a) {C} • Case Scenario • 4M • Pg 22

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis) ବହୁ-ପ୍ରସଙ୍ଗ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଅଲଗା କରି ସମାଧାନ କରନ୍ତୁ: 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- ବହୁ-ଭାଗ validity ପ୍ରଶ୍ନରେ ପ୍ରତି ଭାଗରେ ଭିନ୍ନ ଉପାଦାନ ପରୀକ୍ଷା ହୁଏ: ଗୁଳି କରିବାର ଧମକ -> coercion, contract voidable; 100 kg cocaine ବଦଳରେ ଘର -> u/s 23 unlawful consideration, void/illegal -- ପ୍ରଥମେ consent, ତା'ପରେ legality ବିଚାର କରନ୍ତୁ
- ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାଗ ପାଇଁ ଫଳାଫଳ status (valid / void / voidable / illegal) ଏବଂ (AND) ପୀଡ଼ିତ ପକ୍ଷର ଅଧିକାର ଲେଖନ୍ତୁ, କାରଣ ମାର୍କ ଭାଗ ଅନୁସାରେ ମିଳେ।

CSQ 2.2 • RTP 2023-Jun [1] • Case Scenario • --- • Pg 20

LEVEL II
ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)

ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 3: Contracts ର ପ୍ରକାର (Types of Contracts)

P2-C2-U2.1-T03 • Topic 3: Types of Contracts

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ para 1.3 ପଢନ୍ତୁ: validity ଅନୁସାରେ ବର୍ଗୀକରଣ (valid; void Sec. 2(j); voidable Sec. 2(i); illegal; unenforceable), formation ଅନୁସାରେ (express/implied Sec. 9, tacit, quasi, e-contracts) ଏବଂ performance ଅନୁସାରେ (executed, executory, unilateral, bilateral)।

ଚିତ୍ରଣୀ

ବର୍ଗୀକରଣର ତିନୋଟି ଆଧାର: validity/enforceability — valid, void [Sec 2(j)], voidable [Sec 2(i)], illegal, unenforceable; formation — express, implied (tacit ସହିତ), quasi, e-contracts; performance — executed, executory (unilateral ଓ bilateral ଉଭୟ executory ର ପ୍ରକାର)।

Validity ଅନୁସାରେ ପ୍ରକାର: void contract (SM) [Sec 2(j)] — “A contract which ceases to be enforceable by law becomes void when it ceases to be enforceable” (ପୁସ୍ତକ ଲେଖିବା ପୂର୍ବରୁ ଲେଖକଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ; 10 tons sugar ଯୋଗାଣ ପୂର୍ବରୁ factory ପୋଡ଼ିଗଲା); voidable (SM) [Sec 2(i)] — “an agreement which is enforceable by law at the option of one or more parties thereto, but not at the option of the other or others” — consent free ନଥିଲେ (ବନ୍ଧୁକ ମୁନରେ scooter ବିକ୍ରି), ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷ performance ରୋକିଲେ, କିମ୍ବା ସ୍ଥିର ସମୟ ମଧ୍ୟରେ କାମ ନହେଲେ ଏହା ଉପରେ (31-3-2022 ସୁଦ୍ଧା ଘର ନିର୍ମାଣ ନହେବା — B କି ଇଚ୍ଛାରେ voidable); illegal — ଆଇନ ଦ୍ୱାରା ନିଷିଦ୍ଧ, void ab initio, collateral agreements ମଧ୍ୟ void, ସମସ୍ତ illegal agreements void କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତ void agreements illegal ନୁହେଁ (brown sugar କ୍ରୟ); unenforceable — ସାରବସ୍ତୁରେ ଠିକ୍ କିନ୍ତୁ technical ତ୍ରୁଟି, ଯଥା ତିନି ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ଅପରିଶୋଧିତ ରଣ Limitation Act ଦ୍ୱାରା barred, ବା ଅଲିଖିତ ସ୍ଥାନର ସମ୍ପତ୍ତି transfer।

Void vs voidable — ମାନକ ପାର୍ଥକ୍ୟ:

Void contract [Sec 2(j)]

Voidable contract [Sec 2(i)]

ଆଇନ ଦ୍ୱାରା ଆଉ enforceable ରହେ ନାହିଁ	ଏକ ବା ଅଧିକ parties କି ଇଚ୍ଛାରେ enforceable, ଅନ୍ୟ(ମାନଙ୍କ) ଇଚ୍ଛାରେ ନୁହେଁ
ଆଦୌ enforce କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ	କେବଳ aggrieved party କି ଇଚ୍ଛାରେ enforceable
କାରଣ: ଆଇନରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ବା parties କି ଅନୁମାନ ବାହାରେ ପରିସ୍ଥିତି ପରିବର୍ତ୍ତନ	କାରଣ: ଜଣେ party କି consent free ନଥିଲା
Perform କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ	ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ସମୟରେ avoid ନହେଲେ, ଯେକୌଣସି party performance ପାଇଁ ମକଦ୍ଦମା କରିପାରେ
କୌଣସି party କୁ legal remedy ଦିଏ ନାହିଁ	Aggrieved party ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ସମୟରେ rescind କରିପାରେ; ନହେଲେ ଏହା valid ହୋଇଯାଏ

Formation ଅନୁସାରେ ପ୍ରକାର: express — କହିଥିବା ବା ଲିଖିତ ଶବ୍ଦରେ ସର୍ତ୍ତ [Sec 9] (telephone ରେ ଘର offer ଓ accept); implied — କାର୍ଯ୍ୟ/ଆଚରଣ ବା କାରବାରର ଧାରା ଦ୍ୱାରା (uniform ପିନ୍ଧା coolie ଲଗେଜ ଉଠାଇବା; restaurant ରେ coffee ପିଇବା); tacit — ଶବ୍ଦ ବିନା ଆଚରଣରୁ ଅନୁମିତ, implied contracts ଭିତରେ (ATM ରୁ cash withdrawal; auction ରେ hammer ପଡ଼ିବା ସହ sale); quasi — ପ୍ରକୃତ contract ବିନା ଆଇନ ସୃଷ୍ଟି କରି ଲାଦିଆ, offer ବା consent କିଛି ନଥାଏ (ହଜିଲା goods ପାଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ତାହା ଅବଶ୍ୟ ଫେରାଇବେ; ଭୁଲରେ ଛାଡ଼ିଯାଇଥିବା tradesman ର goods କୁ ନିଜର ଭାବି ବ୍ୟବହାର କଲେ C ଅବଶ୍ୟ ଦାମ ଦେବେ); e-contracts — electronic means/EDI networks ଦ୍ୱାରା କରାଯାଏ, ଏହାକୁ EDI, cyber ବା mouse-click contracts ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ।

Performance ଅନୁସାରେ ପ୍ରକାର: executed — ଉଭୟ ପକ୍ଷ ନିଜ କରଣୀୟ କରିସାରିଛନ୍ତି (grocer ର ନଗଦ ଚିନି ବିକ୍ରି); executory — consideration ହେଉଛି ଭବିଷ୍ୟତରେ ପୂରଣ କରିବାକୁ ଥିବା ଏକ reciprocal promise (G ଆସନ୍ତା ମାସରୁ tuition ଦେବେ, H ମାସିକ ₹1,000 ଦେବେ); unilateral — ଏକପାଖିଆ: ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷ performance କରିସାରିଛି, ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷର ଦାୟିତ୍ୱ ବାକି (₹50,000 reward ବିଜ୍ଞାପିତ, B ହଜିଲା ପିଲାକୁ ଖୋଜି ବାହାର କରେ); bilateral — ଉଭୟ ପକ୍ଷର ଦାୟିତ୍ୱ ବାକି (₹10 ଲକ୍ଷ ରେ plot ବିକ୍ରି, ₹2,50,000 earnest ଦିଆଯାଇଛି, ଦଖଲ ଦିଆଯାଇଛି, sale deed ଓ ବାକି ଟଙ୍କା ବାକି)।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- void vs voidable table [Secs. 2(j)/2(i)] ଭଲଭାବେ ଶିଖନ୍ତୁ: meaning, enforceability, କାରଣ (ଆଇନ/ପରିସ୍ଥିତିର ପରିବର୍ତ୍ତନ ବନାମ consent free ନୁହେଁ), performance, rights -- ଏକ ମାନକ 5-mark distinguish ପ୍ରଶ୍ନ।
- SM ଉଦାହରଣ ସହ formation ଅନୁସାରେ ପ୍ରକାର: express (ଶବ୍ଦ, Sec. 9), implied (coolie, coffee), tacit (ATM withdrawal, hammer ପଡ଼ିବା), quasi (ଆଇନ ଦ୍ୱାରା ଲାଦିତ -- finder of goods), e-contracts (EDI/cyber/mouse-click)।
- Void vs illegal: ପ୍ରତ୍ୟେକ illegal agreement void, କିନ୍ତୁ ବିପରୀତ ନୁହେଁ; illegal agreements ର collateral agreements ମଧ୍ୟ void।

TQ 3.1 • PYQ 2023-Jun [6] (a) • Distinguish Between • 5M • Pg 24	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ସହଜ
TQ 3.3 • MTP 2025-Aug S2 [3] (c) • Descriptive • 6M • Pg 26	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ଠେଁ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ : 5 ପ୍ରଶ୍ନ

- କାରଣ ସହ ତଥ୍ୟ ବର୍ଗୀକରଣ କରନ୍ତୁ: ଯୋଗାଣ ପୂର୍ବରୁ factory ପୋଡ଼ିଗଲା -> contract void ହୁଏ (impossibility); 2015 ର goods 2019 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅପରିଶୋଧିତ -> unenforceable (Limitation Act); ଆସନ୍ତା ମାସରୁ tuition -> executory/bilateral
- ଉଭୟଙ୍କ ଅଜାଣତରେ ହାତୀ ମୃତ -> void (mistake/impossibility); ସ୍ଥିର ତାରିଖ ସୁଦ୍ଧା କାମ ନହେବା -> promisee କି ଇଚ୍ଛାରେ voidable

CSQ 3.1 • RTP 2021-May [1] (ii) • Case Scenario • --- • Pg 27	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ସହଜ
CSQ 3.2 • RTP 2021-May [1] (iii) • Case Scenario • --- • Pg 27	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ସହଜ
TQ 3.2 • RTP 2024-Sep [2] • Descriptive • --- • Pg 25 4x ପରାଯାଇଛି	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.3 • RTP 2022-Nov [1] • Case Scenario • --- • Pg 28	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.6 • RTP 2025-Sep [3] • Case Scenario • --- • Pg 30	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ

ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis) ବହୁ-ପ୍ରସଙ୍ଗ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଅଲଗା କରି ସମାଧାନ କରନ୍ତୁ : 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- ମିଶ୍ରିତ ପ୍ରଶ୍ନରେ ପ୍ରତି ଭାଗ ପାଇଁ ଭିନ୍ନ ନିୟମ ଲାଗେ: ଅସମ୍ଭବ promise (ମୃତଙ୍କୁ ଜୀବିତ କରିବା) -> void; transit ଠେଁ goods ନଷ୍ଟ; marriage-bureau ଦେୟ -- ପ୍ରଥମେ ପରାଯାଇଥିବା ବର୍ଗୀକରଣ ଆଧାର ସ୍ଥିର କରନ୍ତୁ ତା'ପରେ ଭାଗ ଅନୁସାରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ
- Overlap ପ୍ରତି ସତର୍କ ରୁହନ୍ତୁ: ଗୋଟିଏ ତଥ୍ୟ ଢାଞ୍ଚା ଏକା ସମୟରେ implied, executed ଓ unilateral ହୋଇପାରେ -- କେବଳ ପରାଯାଇଥିବା ବର୍ଗୀକରଣର ଉତ୍ତର ଦିଅନ୍ତୁ

CSQ 3.4 • RTP 2024-Sep [5] • Case Scenario • --- • Pg 28 3x ପରାଯାଇଛି	LEVEL II ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.5 • PYQ 2025-Jan [1] (a) {C} • Case Scenario • 7M • Pg 29 3x ପରାଯାଇଛି	LEVEL II ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)	କଠିନ

ବିଷୟ 4: ପ୍ରସ୍ତାବ — Proposal/Offer [Section 2(a) of the Indian Contract Act, 1872]

P2-C2-U2.1-T04 • Topic 4: Proposal/Offer [Section 2(a) of the Indian Contract Act, 1872]

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ para 1.4 ପଢନ୍ତୁ: Sec. 2(a) ସଞ୍ଜା, valid offer ର ଆବଶ୍ୟକ ଉପାଦାନ, offer ର ପ୍ରକାର (general, specific, cross, counter, standing) ଏବଂ offer vs invitation to offer — Carlill v. Carbolic Smoke Ball Co., Lalman

Shukla v. Gauri Dutt, Harvey v. Facie ଓ Harris v. Nickerson ସହିତ।

ଚିତ୍ରଣୀ

Sec 2(a) (SM): “when one person signifies to another his willingness to do or to abstain from doing anything with a view to obtaining the assent of that other to such act or abstinence, he is said to make a proposal” — ପ୍ରସ୍ତାବକାରୀ promisor/offeror, ଯାହାଙ୍କୁ କରାଯାଏ ସେ offeree, ସ୍ୱୀକାରକାରୀ promisee; offer positive (କିଛି କରିବା) ବା negative (ବିରତ ରହିବା) — B court କୁ ନଗଲେ repair charges ଦେବା), express ବା implied (traffic signal ରେ car ସଫା କରୁଥିବା ବାଳକ) ହୋଇପାରେ।

Valid offer ର ଆବଶ୍ୟକ ଉପାଦାନ: (1) legal relations ସୃଷ୍ଟି କରିବାରେ ସକ୍ଷମ — ସାମାଜିକ ନିମନ୍ତ୍ରଣ accept ହେଲେ ମଧ୍ୟ କିଛି ସୃଷ୍ଟି କରେ ନାହିଁ (ଜଳଦିନ ପାଟର ଅତିଥି ଯାତ୍ରା ଖର୍ଚ୍ଚ ଆଦାୟ କରିପାରିବେ ନାହିଁ); (2) ନିଶ୍ଚିତ, ସୁସ୍ପଷ୍ଟ, ଅସ୍ପଷ୍ଟ ନୁହେଁ — “100 quintals of oil” accept କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ, ଯଦି A କେବଳ ସୋରିଷ ତେଲର କାରବାର ନକରନ୍ତି; (3) offeree କୁ communicate ହେବା ଆବଶ୍ୟକ — offer ନଜାଣି କରାଯାଇଥିବା acceptance କୌଣସି ଅଧିକାର ଦିଏ ନାହିଁ (Lalman Shukla v. Gauri Dutt: reward ବିଷୟରେ ନଜାଣି ଚାକର ଭଣିଜାକୁ ଖୋଜି ବାହାର କଲା, ହଜଦାର ନୁହେଁ); (4) assent ପାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ, କେବଳ ଇଚ୍ଛାର ବିବୃତି ନୁହେଁ (ବାପାଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ଜଣାଇଥିବା ଚିଠି; scholarship ଘୋଷଣା) ; (5) conditional ହୋଇପାରେ (RTGS/NEFT ଦ୍ୱାରା ଦେୟ); (6) ଏଥିରେ ଏପରି ସର୍ତ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ରହିବ ନାହିଁ ଯାହାର ଅନୁପାଳନ ନକରିବା acceptance ହୋଇଯାଏ — “if no reply in a week, offer deemed accepted” କୌଣସି contract ସୃଷ୍ଟି କରେ ନାହିଁ।

Offer ର ପାଞ୍ଚ ପ୍ରକାର: general — ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କୁ, ଏହାର ସର୍ତ୍ତ ପାଳନ କରୁଥିବା ଯେକେହି accept କରନ୍ତି [Sec 8] (Carlill v. Carbolic Smoke Ball Co.: ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁସାରେ smoke balls ବ୍ୟବହାର କରିଥିବା Mrs Carlill £100 reward ଆଦାୟ କରିପାରିଲେ); specific — ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ, କେବଳ ସେ ହିଁ accept କରିପାରିବେ (Boulton v. Jones); cross — ପରସ୍ପର ବିଷୟରେ ନଜାଣି ସମାନ offers ର ଆଦାନପ୍ରଦାନ, ବାଧ୍ୟକାରୀ contract ନାହିଁ; counter — ପରିବର୍ତ୍ତନ ସହ qualified acceptance, ମୂଳ offer ର ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ/ସମାପ୍ତି ସହ ସମାନ (₹10 ଲକ୍ଷ plot ପାଇଁ ₹8 ଲକ୍ଷ ଉତ୍ତର — ପରେ A ₹10 ଲକ୍ଷ ମଧ୍ୟ ମନା କରିପାରନ୍ତି); standing/continuing/open — ଏକ ଅବଧି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ acceptance ପାଇଁ ଖୋଲା ରଖାଯାଏ, ଯଥା goods ଯୋଗାଣ ପାଇଁ tenders।

Offer vs invitation to offer: ପରୀକ୍ଷା ହେଉଛି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ — ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷ accept କରିବା ମାତ୍ରେ ବାଧ୍ୟ ହେବାକୁ ଚାହୁଁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି offer କରନ୍ତି; ବୁଝାମଣା/offers ଗ୍ରହଣ ପାଇଁ ସର୍ତ୍ତ ରଖୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି କେବଳ invitation ଦିଅନ୍ତି; invitations ମଧ୍ୟରେ (i) company prospectus, (ii) ଦୋକାନ window ରେ goods ପ୍ରଦର୍ଶନ, (iii) auction sales ର ବିଜ୍ଞାପନ — auctioneer କୌଣସି ଉପସ୍ଥିତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସହ contract କରନ୍ତି ନାହିଁ, ବାତିଲ ହେଲେ ଯାତ୍ରା ଖର୍ଚ୍ଚ ଆଦାୟ ହୁଏ ନାହିଁ (Harris v. Nickerson), (iv) price quotations — “lowest price for Bumper Hall Pen £900” କେବଳ ଦାମ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର, offer ନୁହେଁ (Harvey v. Facie; Mac Pherson v. Appanna ରେ ଅନୁସୂଚି); invitation ର acceptance କେବଳ ଏକ offer ସୃଷ୍ଟି କରେ, contract ନୁହେଁ।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- u/s 2(a) ଅନୁଯାୟୀ offer ର ସଂଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତୁ ଓ ଉପାଦାନ ତାଲିକା କରନ୍ତୁ: legal relations ସୃଷ୍ଟି କରିବାରେ ସକ୍ଷମ, ନିଶ୍ଚିତ ଓ ସୁସ୍ପଷ୍ଟ, offeree କୁ communicate, assent ପାଇବା ପାଇଁ କରାଯାଇଥିବା, conditional ହୋଇପାରେ, ଏବଂ ନୀରବତା/ଉତ୍ତର ନଦେବାକୁ acceptance ବୋଲି ଅବଶ୍ୟ ଗଣିବ ନାହିଁ।
- Offer vs invitation to offer: accept ହେଲେ ବାଧ୍ୟ ହେବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି ପରୀକ୍ଷା; invitations ମଧ୍ୟରେ company prospectus, ଦୋକାନ window ରେ goods ପ୍ରଦର୍ଶନ, auction ବିଜ୍ଞାପନ ଓ price quotations (Harvey v. Facey -- 'lowest price' telegram offer ନଥିଲା)।
- ପାଞ୍ଚ ପ୍ରକାର offer ର ଏକ-ଧାଡ଼ି ଅର୍ଥ ଜାଣନ୍ତୁ: counter offer ମୂଳ offer କୁ ସମାପ୍ତ କରେ, cross offers ରୁ contract ହୁଏ ନାହିଁ।

TQ 4.1 • RTP 2019-Nov [1] • Descriptive • --- • Pg 31

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)**ମଧ୍ୟମ****ପ୍ରୟୋଗ (Application)** provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ 4 ପ୍ରଶ୍ନ

- Reward-ବିଜ୍ଞାପନ scenarios: general offer (Carlill); offer ଜାଣି ଏହାର ସର୍ତ୍ତ ପାଳନ କରିବା acceptance (Sec. 8), କିନ୍ତୁ ଅଜାଣତରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି reward ଦାବି କରିପାରିବେ ନାହିଁ (Lalman Shukla v. Gauri Dutt)।
- Price tag/self-service mall ପ୍ରଦର୍ଶନ = invitation to offer; customer counter ରେ offer କରନ୍ତି ଏବଂ ଦୋକାନୀ ମନା କରିପାରନ୍ତି -- tag ଦାମରେ contract ନାହିଁ ବୋଲି ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଦିଅନ୍ତୁ।
- ବାତିଲ auction: ବିଜ୍ଞାପନ କେବଳ invitation ଥିଲା, ତେଣୁ ଉପସ୍ଥିତ ବ୍ୟକ୍ତି ଯାହା ଖର୍ଚ୍ଚ ଆଦାୟ କରିପାରିବେ ନାହିଁ (Harris v. Nickerson)।

CSQ 4.1 • RTP 2022-May [4] • Case Scenario • --- • Pg 32

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)**ମଧ୍ୟମ**CSQ 4.2 • PYQ 2023-Dec [3] (b) (i) • Case Scenario • 3M • Pg 32
ପରୀକ୍ଷାଯୋଗ୍ୟ**7x LEVEL II**
ପ୍ରୟୋଗ (Application)**ମଧ୍ୟମ**

CSQ 4.3 • PYQ 2025-Sep [4] (a) (i) • Case Scenario • 4M • Pg 33

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)**ମଧ୍ୟମ**

CSQ 4.4 • RTP 2026-Jan [2] • Case Scenario • --- • Pg 34

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)**ମଧ୍ୟମ****ବିଷୟ 5: Acceptance**

P2-C2-U2.1-T05 • Topic 5: Acceptance

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ para 1.5 ପଢନ୍ତୁ: Sec. 2(b) ସଂଜ୍ଞା, valid acceptance ର ସାତଟି legal rules (Secs. 7 ଓ 8) ଏବଂ Anson କି gunpowder ଉପରେ; cases — Boulton v. Jones, Neale v. Merret, Brogden v. Metropolitan Rly. ଓ Felthouse v. Bindley।

ଚିତ୍ରଣୀ

Sec 2(b) (SM): “When the person to whom the proposal is made signifies his assent thereto, proposal is said to be accepted. The proposal, when accepted, becomes a promise” — ଏହି ସଂଜ୍ଞା ଏହିପରି English ଶବ୍ଦରେ ହିଁ ଲେଖାଯାଇଛି।

Anson (SM): “Acceptance is to offer what a lighted match is to a train of gun powder” — offer ନିଜେ ନିଶ୍ଚୟ ଏବଂ acceptance ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରାଯାଇପାରେ (match ଲଗାଇବା ପୂର୍ବରୁ ବାରୁଦ ଧାଡ଼ି ହଟାଇଯାଇପାରେ); acceptance ହିଁ legal relationship ସୃଷ୍ଟି କରେ, ଏବଂ offer ଥରେ accept ହେଲେ ଏହା ଏକ promise ହୋଇଯାଏ ଯାହାକୁ ଫେରାଇ ନିଆଯାଇ ବା revoke କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ।

Valid acceptance ର legal rules: (1) କେବଳ ଯାହାକୁ offer କରାଯାଇଛି ସେହି ବ୍ୟକ୍ତି — specific offer (Boulton v. Jones: Brocklehurst କୁ ଦିଆଯାଇଥିବା order Boulton accept କରିପାରିଲେ ନାହିଁ, contract ନାହିଁ), general offer ବିଷୟରେ ଜାଣିଥିବା ଯେକେହି ତାହା accept କରିପାରନ୍ତି (Carlill); (2) absolute ଓ unqualified [Sec 7] — £280 offer ବିରୁଦ୍ଧରେ ବାକି କିଛିରେ ଦେବାର promise ସହ £80 ର cheque acceptance ନୁହେଁ (Neale v. Merret); “₹30 ଲକ୍ଷ ଘର ପାଇଁ ₹24 ଲକ୍ଷ” ଏକ counter offer, ଏବଂ ପରେ ₹30 ଲକ୍ଷରେ ରାଜି ହେବା ମଧ୍ୟ ଏକ ନୂଆ counter offer (Union of India v. Bahulal); (3) କୌଣସି ଅନୁଭବଯୋଗ୍ୟ ରୂପରେ communicate — draft ଉପରେ “Approved” ଲେଖି drawer ରେ ରଖିଦେଲେ contract ହେଲା ନାହିଁ (Brogden v. Metropolitan Rly. Co.); A କୁ ନୁହେଁ, A କି ଭଉଣୀକୁ କୁହାଯାଇଥିବା acceptance, acceptance ନୁହେଁ; (4) ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ mode ରେ — ନହେଲେ offeror ଆପଣ କରିପାରନ୍ତି; ଆପଣ ନକଲେ ସେ ସମ୍ମତି ଦେଇଛନ୍ତି ବୋଲି ଧରାଯାଏ; (5) ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବା ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ — ଶୀଘ୍ର ନଷ୍ଟ ହେଉଥିବା କଦଳୀ ପାଇଁ ଚାରି ଦିନ ଅତ୍ୟଧିକ, ଘର ବିକ୍ରି ପାଇଁ ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ; (6) କେବଳ ନୀରବତା acceptance ନୁହେଁ (Felthouse v. Bindley: “If I hear no more I shall consider the horse mine” — ଭଣିଜାର ଭଉର ନଦେବା କାହାକୁ ବାନ୍ଧିଲା ନାହିଁ), ଯଦି ପୂର୍ବ ଆଚରଣ ନୀରବତାକୁ assent ର ପ୍ରମାଣ ନକରେ (subscription ଶେଷ ହେବା ପରେ ମଧ୍ୟ magazine ର ବ୍ୟବହାର ଜାରି ରଖିବା); (7) ଆଚରଣ ଦ୍ୱାରା acceptance [Sec 8] — proposal ର ସର୍ତ୍ତ ପାଳନ ହିଁ acceptance (customer କି order ଅନୁସାରେ goods ପଠାଉଥିବା tradesman)।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ: 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- u/s 2(b) ଅନୁଯାୟୀ acceptance ର ସଂଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତୁ ଓ ନିୟମ ତାଲିକା କରନ୍ତୁ: କେବଳ ଯାହାକୁ offer କରାଯାଇଛି ସେହି ବ୍ୟକ୍ତି (Boulton v. Jones); absolute ଓ unqualified [Sec. 7]; communicated (Brogden); ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ mode ରେ; ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ/ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ; କେବଳ ନୀରବତା acceptance ନୁହେଁ (Felthouse v. Bindley); ଆଚରଣ ଦ୍ୱାରା acceptance [Sec. 8]।
- Anson କି ଭଳି ବୁଝାନ୍ତୁ: ‘Acceptance is to offer what a lighted match is to a train of gun powder’ -- acceptance ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ offer revocable; accept ହେବା ପରେ ଏହା promise ହୋଇଯାଏ ଓ ଫେରାଇ ନିଆଯାଇପାରିବ ନାହିଁ।
- ଆଂଶିକ/qualified acceptance (ଦାମର ଅଂଶ ପାଇଁ cheque -- Neale v. Merret) ଏକ counter offer, acceptance ନୁହେଁ।

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ଠେଁ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- 'If you do not reply within a week I shall treat the offer as accepted' -- ଅର୍ଥାତ୍: offeror ନୀରବତାକୁ acceptance ଭାବେ ଲାଦିପାରିବେ ନାହିଁ; ଏବଂ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସମୟ ପରେ acceptance, acceptance ନୁହେଁ (offer lapse ହୁଏ)।
- ଉତ୍ତରର ଜାଣି: ନିୟମ (Sec. 2(b)/7 + case) -> ତଥ୍ୟ -> ବାଧ୍ୟକାରୀ contract ହେଲା କି ନାହିଁ।

CSQ 5.1 • RTP 2019-Nov [3] • Case Scenario • ---- • Pg 39

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 6: Offer ଓ Acceptance ର ସଂଚାର (Communication of Offer and Acceptance)

P2-C2-U2.1-T06 • Topic 6: Communication of Offer and Acceptance

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ paras 1.6 ଓ 1.7 ପଢନ୍ତୁ; Sec. 4 (offer/acceptance ର communication କେବେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୁଏ), Sec. 3 ର modes, telephone/telex ଦ୍ୱାରା acceptance (Entores case), ଏବଂ special conditions ର communication (Mukul Datta v. Indian Airlines, Lilly White v. Mannuswamy)।

ଚିତ୍ରଣୀ

Sec 4 — offer (SM): “the communication of offer is complete when it comes to the knowledge of the person to whom it is made” — 10th March ରେ ଚିଠି post, 12th ରେ ପ୍ରାପ୍ତ କିନ୍ତୁ 15th ରେ ପଢାଗଲା: offer 15th ରେ communicate ହେଲା; **modes [Sec 3]:** act ଦ୍ୱାରା (ଲିଖିତ ବା ମୌଖିକ ଶବ୍ଦ — ଚିଠି, telegrams, faxes, emails, telephone), omission ଦ୍ୱାରା (forbearance, କିନ୍ତୁ ଟୁକବେ ନୀରବତା ନୁହେଁ — ₹50,000 ପାଇଁ B court ରୁ ଦୂରେଇ ରହିବା), ଏବଂ conduct ଦ୍ୱାରା (bus ରେ ଚଢ଼ିବା, weighing machine ରେ coin ପକାଇବା)।

Sec 4 — acceptance: proposer ବିରୁଦ୍ଧରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୁଏ ଯେତେବେଳେ acceptor ର କ୍ଷମତା ବାହାରକୁ ଯିବା ଭଳି ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ପ୍ରେରଣ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ରଖାଯାଏ (ଚିଠି post); acceptor ବିରୁଦ୍ଧରେ, ଯେତେବେଳେ ଏହା proposer କୁ ଜ୍ଞାନକୁ ଆସେ (ଚିଠି ତାଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚେ) — ତେଣୁ proposer ଓ acceptor ପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ timeline ର ଉତ୍ତର ଅଲଗା ଅଲଗା ଦେବା ଆବଶ୍ୟକ।

Postal/golden rule: acceptance ଚିଠି post ହେବା ମାତ୍ରେ proposer ବାଧ୍ୟ — ସଠିକ୍ ଠିକଣା, ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ stamp ଓ ଯଥାବିଧି post — ବିଳମ୍ବ ହେଲେ, ହଜିଗଲେ ବା ଭୁଲ ସ୍ଥାନରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ମଧ୍ୟ; କିନ୍ତୁ ଟୁକବଳ ମାନସିକ ଏକପାଖିଆ assent communication ନୁହେଁ: ଜମି ବିକ୍ରି ପାଇଁ bank ର resolution communicate ହୋଇନଥିବାରୁ contract ହେଲା ନାହିଁ (Central Bank Yeotmal v. Vyankatesh; Brogden)।

Instantaneous modes: telephone/telex/fax/e-mail — acceptance ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ ହିଁ contract ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ, ଏବଂ acceptance ପ୍ରାପ୍ତ ହେଉଥିବା ସ୍ଥାନରେ ତାହା ହୁଏ (Entores Ltd. v. Miles Far East Corporation); call drop/line disturbance ହେଲେ offeror ଶବ୍ଦ ଶୁଣିଛନ୍ତି ବୋଲି acceptor ଅବଶ୍ୟ ନିଶ୍ଚିତ କରିବେ, ନହେଲେ contract ନାହିଁ।

Special conditions ଓ standard forms: tickets/receipts ରେ ଛପା ସର୍ତ୍ତ ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ଭାବେ ଜଣାଯାଇଥିଲେ tacit acceptance ଦ୍ୱାରା ବାଧ୍ୟ କରେ — air ticket ର ଛୋଟ ଅକ୍ଷର ସର୍ତ୍ତ communicate ହୋଇଛି ବୋଲି ସ୍ଥିର (Mukul Datta v. Indian Airlines) — କିନ୍ତୁ ଅଧିକୃତିକ ସର୍ତ୍ତ ବିଫଳ: claim କୁ ମୂଲ୍ୟର 15% ରେ ସୀମିତ କରୁଥିବା

laundry receipt; customer ଶାଢ଼ିର ପୂରା ଦାମ ଆଦାୟ କଲେ (Lilly White v. Mannuswamy); contract ପରେ ଜାରି ହୋଇଥିବା ସର୍ତ୍ତ ବାଧ୍ୟ କରେ ନାହିଁ (Raipur Transport Co. v. Ghanshyam); **Carlill ନୀତି**: (i) offer ରେ ବାଧ୍ୟ ହେବାର ଏକ ନିଶ୍ଚିତ promise ଅବଶ୍ୟ ରହିବ, (ii) offer ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି ବା ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କୁ କରାଯାଇପାରେ, (iii) ଯେଉଁଠି offer ଏକ act ବଦଳରେ promise, ସେଠାରେ act ର ସମ୍ପାଦନ ହେଉଛି acceptance, ଅଲଗା communication ବିନା।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 4: offer ର communication ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଯେତେବେଳେ ଏହା offeree ଙ୍କ ଜ୍ଞାନକୁ ଆସେ (ଚିଠି ପ୍ରାପ୍ତ ଏବଂ (AND) ପଢ଼ାଯାଇଛି); acceptance ର -- proposer ବିରୁଦ୍ଧରେ post ହେବା ବେଳେ (acceptor ର କ୍ଷମତା ବାହାରେ), acceptor ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯେତେବେଳେ ଏହା proposer ଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚେ।
- Postal rule: ଯଦିକି ଠିକଣା, stamp ଓ post କରାଯାଇଥିବା acceptance ଚିଠି ପଠାଯିବା ମାତ୍ରେ proposer ବାଧ୍ୟ, ବିଳମ୍ବ ହେଲେ ବା ହଜିଗଲେ ମଧ୍ୟ; କିନ୍ତୁ କେବଳ ମାନସିକ assent ବା communicate ହୋଇନଥିବା 'Approved' ଚିପ୍ପଣୀ acceptance ନୁହେଁ (Brogden; Central Bank Yeotmal v. Vyankatesh)।
- Instantaneous modes (telephone/telex/e-mail): acceptance ପ୍ରକୃତରେ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ ହେଉଛି contract ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ, ପ୍ରାପ୍ତି ସ୍ଥାନରେ (Entores)।

TQ 6.1 • RTP 2020-Nov [3] • Descriptive • --- • Pg 40

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ : 4 ପ୍ରଶ୍ନ

- ନିୟୁକ୍ତି scenarios (principal/school selection lists): ଅନୁକୃତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସୂଚନା ବା କେବେ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହୋଇନଥିବା list acceptance ର communication ନୁହେଁ -- ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ contract ନାହିଁ।
- Timeline ପ୍ରଶ୍ନ: ପ୍ରତ୍ୟେକ ତାରିଖ ସ୍ଥିର କରନ୍ତୁ -- revocation ଚିଠି acceptor ଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିବା ପୂର୍ବରୁ acceptance post ହୋଇଥିଲେ proposer ବାଧ୍ୟ; ଉତ୍ତର 'as against proposer' ଓ 'as against acceptor' ଅଲଗା ଅଲଗା କରନ୍ତୁ।
- Special conditions (tickets, laundry receipts) ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ notice ଦିଆଯାଇଥିଲେ tacitly ବାଧ୍ୟ କରେ, କିନ୍ତୁ ଅଯୌକ୍ତିକ ସର୍ତ୍ତ ବିଫଳ (Lilly White v. Mannuswamy)।

CSQ 6.1 • RTP 2024-Jun [2] • Case Scenario • --- • Pg 41 **2x ପରାମର୍ଶ**

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 6.2 • PYQ 2026-Jan [1] (a) {C} • Case Scenario • 7M • Pg 42

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 6.3 • RTP 2026-May [2] • Case Scenario • --- • Pg 44

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 6.4 • PYQ 2026-Sep [1] (a) {C} • Case Scenario • 7M • Pg 45

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 7: Performance ର ସଂଚାର (Communication of Performance)

P2-C2-U2.1-T07 • Topic 7: Communication of Performance

ଧାରଣା ଆଧାର — ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ପରୀକ୍ଷା ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ • ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସ୍ତୁତି ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ ଏକକ 2.1 ର §1.7 ('Communication of Performance') ପଢନ୍ତୁ: proposer ଓ acceptor ପାଇଁ acceptance ର communication କେବେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୁଏ, ଏବଂ Carlill v. Carbolic Smoke Ball Co. ରେ ସ୍ଥିର ହୋଇଥିବା ତିନୋଟି ନୀତି।

ଚିତ୍ରଣୀ

ଦୁଇଟି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ: proposal ର communication ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୁଏ ଯେତେବେଳେ ଏହା ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଜ୍ଞାନକୁ ଆସେ (Section 4); acceptance ର communication **as against the proposer** ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୁଏ ଯେତେବେଳେ acceptance, acceptor ର କ୍ଷମତା ବାହାରକୁ ଯିବା ଭଳି ପ୍ରେରଣ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ରଖାଯାଏ, ଏବଂ **as against the acceptor** ଯେତେବେଳେ ଏହା proposer କୁ ଜ୍ଞାନକୁ ଆସେ।

Performance ଦ୍ଵାରା acceptance: ଯେଉଁଠି acceptance ରୂପେ offeree କୁ performance (ଏକ act) communicate କରିବା ଆବଶ୍ୟକ, ସେଠାରେ କେବଳ act କରିବା ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ — ସେ ସେହି performance ମଧ୍ୟ ଅବଶ୍ୟକ communicate କରିବେ, **ଯଦି ନା (unless)** offer ରେ ହେଁ କେବଳ performance ହେଁ acceptance ହେବ ବୋଲି ସର୍ତ୍ତ ଥାଏ।

Carlill v. Carbolic & Smokeball Co.: ନିଜର carbolic smoke ball ବ୍ୟବହାର ପରେ influenza ହେଲେ ଯେକାହାକୁ \$100 reward ଦେବ ବୋଲି company ବିଜ୍ଞାପନ ଦେଇଥିଲା; Mrs. Carlill ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁସାରେ ତାହା ବ୍ୟବହାର କରି influenza ରେ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହେଲେ, ଏବଂ reward ପାଇଁ ହକଦାର ବୋଲି ସ୍ଥିର ହେଲା — ବିଜ୍ଞାପନରେ ଅନୁପାଳନର communication ଦାବି କରାଯାଇଥିବାରୁ ତାହା ଆବଶ୍ୟକ ନଥିଲା। ସ୍ଥିର ହୋଇଥିବା ତିନୋଟି ନୀତି: (i) accept ହେବାଯୋଗ୍ୟ ହେବା ପାଇଁ offer ରେ offeror କୁ ଏକ ନିଶ୍ଚିତ promise ଅବଶ୍ୟକ ରହିବ ଯେ ତାଙ୍କ ସର୍ତ୍ତ accept ହେଲେ ସେ ବାଧ୍ୟ ହେବେ; (ii) offer ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱକୁ କରାଯାଇପାରେ; (iii) ଯେଉଁଠି offer communication କୁ ଛାଡ଼ ଦିଏ, ସେଠାରେ ସର୍ତ୍ତ ପାଳନ ହେଁ acceptance।

ବିଷୟ 8: Offer ଓ Acceptance ର ପ୍ରତ୍ୟାହାର (Revocation of Offer and Acceptance)

P2-C2-U2.1-T08 • Topic 8: Revocation of Offer and Acceptance

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ para 1.8 ପଢନ୍ତୁ: Sec. 4 (revocation ର communication କେବେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୁଏ), Sec. 5 (ସମୟ ସୀମା), Sec. 6 ର revocation modes, ଏବଂ post କରାଯାଇଥିବା acceptance ପ୍ରତ୍ୟାହାର ବିଷୟରେ India-England ପାର୍ଥକ୍ୟ।

ଚିତ୍ରଣୀ

Sec 4 — revocation: ଯିଏ କରନ୍ତି ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୁଏ ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କ କ୍ଷମତା ବାହାରକୁ ଯିବା ଭଳି ପ୍ରେରଣ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ରଖାଯାଏ (telegram ପଠାଗଲା); ଯାହାକୁ କରାଯାଏ ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ, ଯେତେବେଳେ ଏହା ତାଙ୍କ

ଜାନକୁ ଆସେ (telegram ପ୍ରାପ୍ତ)।

Sec 5: proposer ବିରୁଦ୍ଧରେ acceptance ର communication ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଯେକୌଣସି ସମୟରେ proposal revoke କରାଯାଇପାରେ — ଅର୍ଥାତ୍ acceptance ଚିଠି post ହେବା ପୂର୍ବରୁ ବା ସେହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ, ପରେ ନୁହେଁ; acceptor ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏହାର communication ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବା ପୂର୍ବରୁ acceptance revoke କରାଯାଇପାରେ — ଅର୍ଥାତ୍ ଚିଠି proposer ଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିବା ପୂର୍ବରୁ ବା ସେହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ।

Offer revocation ର modes [Sec 6]: (1) notice of revocation (B accept କରିବା ପୂର୍ବରୁ A ତାଙ୍କୁ telephone କରି C କୁ ବିକ୍ରି କରନ୍ତି); (2) lapse of time — ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବା ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ (Ramsgate Victoria Hotel v. Montefiore: June ର share applicant November allotment ରେ ବାଧ୍ୟ ନୁହେଁ); (3) condition precedent ପୂରଣ ନହେବା (B ଆବଶ୍ୟକ ଅନୁସାରେ ନିଜ ଜମି lease ଦେବାକୁ ମନା କରନ୍ତି — A ଙ୍କ offer revoke ହୋଇଯାଏ); (4) proposer ଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ବା ଉତ୍ସାଦ, ଯଦି acceptance ପୂର୍ବରୁ ଏହା acceptor ଙ୍କ ଜାନକୁ ଆସେ; (5) counter offer; (6) ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ବା ସାଧାରଣ mode ରେ accept ନକରିବା; (7) ପରବର୍ତ୍ତୀ illegality।

ଖୋଲା ରଖାଯାଇଥିବା offer: offeror ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ offer ଖୋଲା ରଖିବାକୁ ରାଜି ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ acceptance ପୂର୍ବରୁ ତାହା revoke କରାଯାଇପାରେ — X ନିଜର 50 କପା bales 6 pm ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଖୋଲା ରଖିବାକୁ promise କରି ପ୍ରଥମେ Z କୁ ବିକ୍ରି କଲେ; 6 pm ପୂର୍ବରୁ କିନ୍ତୁ revocation ପରେ Y ଙ୍କ acceptance ବିଫଳ; auction ରେ bidder hammer ପଡ଼ିବା ପୂର୍ବରୁ ନିଜ bid ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିପାରନ୍ତି; ତେବେ offeree revocation ଦ୍ଵାରା ବାଧ୍ୟ ହୁଅନ୍ତି କେବଳ ଯେତେବେଳେ ଏହା ତାଙ୍କ ଜାନକୁ ଆସେ।

Posted acceptance ଉପରେ India vs England: English law ରେ acceptance ଥରେ ବ୍ୟକ୍ତ/post ହେଲେ contract ସମ୍ପନ୍ନ ଓ ଅପ୍ରତ୍ୟାହାର୍ଯ୍ୟ; Indian law ରେ acceptance ଚିଠି offeror ଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିବା ପୂର୍ବରୁ acceptor ଯେକୌଣସି ସମୟରେ revoke କରିପାରନ୍ତି — revocation telegram acceptance ଚିଠି ପୂର୍ବରୁ ବା ତା' ସହ ଏକା ସମୟରେ ପହଞ୍ଚିଲେ revocation ଚୂଡ଼ାନ୍ତ (absolute)।

ସ୍ମୃତି (Remembering) ମୁଖସ୍ଥ କରନ୍ତୁ 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Offer revocation ର modes [Sec. 6]: notice of revocation; lapse of time (Ramsgate Victoria Hotel v. Montefiore); condition precedent ପୂରଣ ନହେବା; acceptance ପୂର୍ବରୁ acceptor ଜାଣିଥିଲେ proposer ଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ବା ଉତ୍ସାଦ; counter offer; ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ/ସାଧାରଣ mode ରେ accept ନକରିବା; ପରବର୍ତ୍ତୀ illegality।
- Sec. 5: proposer ବିରୁଦ୍ଧରେ acceptance ର communication ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଯେକୌଣସି ସମୟରେ proposal revoke କରାଯାଇପାରେ; acceptance, acceptor ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏହାର communication ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବା ପୂର୍ବରୁ।
- Sec. 4: revocation ଏହାର ପ୍ରେରକ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପଠାଯିବା ବେଳେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ, ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯେତେବେଳେ ଏହା ତାଙ୍କ ଜାନକୁ ଆସେ।

TQ 8.1 • PYQ 2018-Nov [6] (a) • Descriptive • 5M • Pg 46

LEVEL I
ସ୍ମୃତି (Remembering)

ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- Post କରାଯାଇଥିବା acceptance କୁ telegram ଦ୍ଵାରା ପ୍ରତ୍ୟାହାର: acceptance ଚିଠି ପୂର୍ବରୁ ବା ତା' ସହିତ ପହଞ୍ଚିଲେ India ରେ valid (English law ଭିନ୍ନ -- post କରିବା ସହ contract ସମ୍ପନ୍ନ)।

- Offer ଖୋଲା ରଖିବାର promise (consideration ବିନା) acceptance ପୂର୍ବରୁ revocation କୁ ରୋକେ ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ revocation offeree ଙ୍କୁ ବାଧ୍ୟ କରେ କେବଳ ଯେତେବେଳେ ଏହା ତାଙ୍କ ଜ୍ଞାନକୁ ଆସେ।

CSQ 8.3 • PYQ 2024-Sep [1] (a) (ii) {C} • Case Scenario • 2M • Pg 49

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ସହଜ

CSQ 8.1 • RTP 2018-Nov [1] (i) • Case Scenario • --- • Pg 47

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis) ବହୁ-ପ୍ରସଙ୍ଗ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଅଲଗା କରି ସମାଧାନ କରନ୍ତୁ: 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- ତାରିଖ-ଧାଡ଼ି ପ୍ରଶ୍ନ: ପ୍ରତ୍ୟେକ ତାରିଖକୁ ଏକ Sec. 4 ଘଟଣା ସହ ଯୋଡ଼ନ୍ତୁ (ଟିପି ପଢ଼ାଗଲେ offer ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ; acceptance proposer ବିରୁଦ୍ଧରେ post ରେ, acceptor ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରାପ୍ତିରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ), ତା'ପରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପକ୍ଷ revoke କରିପାରୁଥିବା ଶେଷ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଖୋଜନ୍ତୁ।
- Revocation ଓ acceptance transit ରେ ପରସ୍ପରକୁ ଅତିକ୍ରମ କଲେ, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପକ୍ଷ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରଥମେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିବା communication କୁ ପ୍ରାଥମିକତା ମିଳେ।

CSQ 8.2 • PYQ 2021-Jan [3] (c) • Case Scenario • 6M • Pg 48

LEVEL II
ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)

କଠିନ

ଏକକ 2.2: Consideration

Consideration

P2-C2-U2.2 • ଗୁରୁତ୍ବ D • ଅଧ୍ୟାୟରେ ଯାଙ୍କ 7 • ବର୍ଗ C • ଅଧ୍ୟାୟ ପ୍ରଶ୍ନର 7.3% • 17 ପ୍ରଶ୍ନ

ବିଷୟ 1: Consideration କ'ଣ? (What is Consideration?)

P2-C2-U2.2-T01 • Topic 1: What is Consideration?

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ ଏକକ 2 (Consideration) ର para 2.1 ପଢନ୍ତୁ: Sec. 2(d) ସଂଜ୍ଞା, Misa v. Currie ବର୍ଣ୍ଣନା ଏବଂ consideration ର benefit-detriment ଦ୍ଵିମୁଖୀ ପକ୍ଷ।

ଚିତ୍ରଣୀ

Sec 2(d) (SM): "When at the desire of the promisor, the promisee or any other person has done or abstained from doing, or does or abstains from doing or promises to do or abstain from doing something, such an act or abstinence or promise is called consideration for the promise" — ଏହି ସଂଜ୍ଞା ଏହିପରି English ଶବ୍ଦରେ ହିଁ ଲେଖନ୍ତୁ।

Misa v. Currie (SM): "A valuable consideration in the sense of law may consist either in some right, interest, profit or benefit accruing to one party (i.e. promisor) or forbearance, detriment, loss or responsibility given, suffered or undertaken by the other (i.e. the promisee)" — ଦ୍ଵିମୁଖୀ ପକ୍ଷ: promisor ଙ୍କୁ benefit ଏବଂ promisee ଙ୍କୁ detriment।

ଉପାଦାନ: quid pro quo — ‘ବଦଳରେ କିଛି’, ଅର୍ଥାତ୍ promisor କି ଦାୟିତ୍ୱ ପାଇଁ promisee ଦେବାକୁ ରାଜି ହୋଇଥିବା ମୂଲ୍ୟ; ଏହା ଏକ act ହୋଇପାରେ (guarantee ବଦଳରେ ଉପାରରେ goods ବିକ୍ରି), ଏକ abstinence (₹1,00,000 ପାଇଁ ମକଦ୍ଦମା ନକରିବା; ₹2,00,000 ପାଇଁ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ electric ଦୋକାନକୁ 1 km ଦୂରକୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତର) କିମ୍ବା ଏକ promise; ଟଙ୍କା ରୂପରେ ହେବା ଜରୁରୀ ନୁହେଁ (95% ରୁ ଅଧିକ ସ୍କୋର ପାଇଁ MNC ଚାକିରିର promise); promisor କି ଇଚ୍ଛାରେ ହେବା ଜରୁରୀ; promisee କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କଠାରୁ ଆସିପାରେ; past, present କିମ୍ବା future ହୋଇପାରେ — Consideration = ପକ୍ଷମାନେ ବିନିମୟ କରୁଥିବା promise/performance; ରୂପ = ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷକୁ କିଛି benefit/right/profit କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷକୁ କିଛି detriment/loss/forbearance

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 2(d) ଉଦ୍ଧୃତ କରନ୍ତୁ: 'when at the desire of the promisor, the promisee or any other person has done or abstained from doing, or does or abstains from doing, or promises to do or abstain from doing something, such act or abstinence or promise is called a consideration for the promise'
- ଉପାଦାନ ବୁଝାନ୍ତୁ: quid pro quo ('ବଦଳରେ କିଛି'); ଏହା act, abstinence କିମ୍ବା promise ହୋଇପାରେ; promisor କୁ benefit କିମ୍ବା promisee କୁ detriment (Misa v. Currie); ଟଙ୍କା ରୂପରେ ହେବା ଜରୁରୀ ନୁହେଁ
- 7-mark ପ୍ରଶ୍ନ ସଂଖ୍ୟାକୁ para 2.2 ର ଆଠଟି ଆଇନଗତ ନିୟମ ସହ ଯୋଡ଼େ -- ଦୁଇଟିକୁ ଏକାସାଙ୍ଗରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରନ୍ତୁ

TQ 1.1 • PYQ 2019-Nov [2] (a) • Descriptive • 7M • Pg 54 7x ପରୀକ୍ଷାଯୋଗ୍ୟ

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 2: Consideration ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଆଇନଗତ ନିୟମ (Legal Rules Regarding Consideration)

P2-C2-U2.2-T02 • Topic 2: Legal Rules Regarding Consideration

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ para 2.2 ପଢନ୍ତୁ: consideration ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଆଠଟି ଆଇନଗତ ନିୟମ — Durga Prasad v. Baldeo, Chinnayya v. Ramayya ଏବଂ Explanation 2 to Sec. 25 ସହିତ।

ଚିତ୍ରଣୀ

ଆଠଟି ନିୟମ: (1) promisor କି ଇଚ୍ଛାରେ ହିଁ ଆସିବା ଜରୁରୀ — ତୃତୀୟ ପକ୍ଷର ଇଚ୍ଛାରେ କରାଯାଇଥିବା act consideration ନୁହେଁ (Durga Prasad v. Baldeo: Collector କି ଇଚ୍ଛାରେ ବଜାର ନିର୍ମାଣ, commission ର promise void; S ର goods କୁ ନିଆଁରୁ ସେଞ୍ଚାରେ ବଞ୍ଚାଇଥିବା R କୌଣସି ପୁରସ୍କାର ଦାବି କରିପାରିବ ନାହିଁ); (2) promisee କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କଠାରୁ ଆସିପାରେ — ଭାରତରେ stranger to consideration ବୈଧ; (3) executed (act ର ସମ୍ପାଦନ) କିମ୍ବା executory (ଏକ promise) ହୋଇପାରେ — A ଏବେ ₹5,000 ଦିଏ, B ଏକ ମାସରେ ଗହମ ଦେବାକୁ promise କରେ; (4) past, present କିମ୍ବା future ହୋଇପାରେ — Sec 2(d) ର "has done or abstained" past consideration କୁ ସ୍ୱୀକାର କରେ, ଯାହା promisor କି ପୂର୍ବ ଅନୁରୋଧ/ଇଚ୍ଛାରେ ଆସିଥିବା ଜରୁରୀ; ନଗଦ ବିକ୍ରି = present consideration; (5) adequate ହେବା ଜରୁରୀ ନୁହେଁ; (6) ପୂର୍ବରୁ ଥିବା ଆଇନଗତ ଦାୟିତ୍ୱର ପାଳନ ହେବା ଚଳିବ ନାହିଁ — ସାକ୍ଷୀକୁ ଟଙ୍କା ଦେବାର promise, କିମ୍ବା doctor କୁ fees ଉପରେ ₹2,000,

void; ଆଇନତଃ ବାଧ୍ୟ ଥିବାଠାରୁ ଅଧିକ କରିବା public policy ବିରୋଧୀ ନହେଲେ ଭଲ consideration; (7) ବାସ୍ତବ ହେବା ଜରୁରୀ, ଭ୍ରାମକ ନୁହେଁ — ଯାଦୁରେ ଗୁପ୍ତଧନ ଖୋଜିବା କିମ୍ବା ମୃତକୁ ଜୀବିତ କରିବା void; (8) lawful ହେବା ଜରୁରୀ, ଅନୈତିକ କିମ୍ବା public policy ବିରୋଧୀ ନୁହେଁ — Government ବ୍ୟାଙ୍କ ଚାକିରି ପାଇଁ ₹50,000 void।

Adequacy (Explanation 2 to Sec 25): ଯେଉଁ agreement ରେ promisor କି consent ସ୍ୱେଚ୍ଛାରେ ଦିଆଯାଇଛି, ତାହା କେବଳ consideration inadequate ହେତୁ void ନୁହେଁ — ₹60 ଲକ୍ଷ ମୂଲ୍ୟର ଘର ₹10 ଲକ୍ଷରେ ବିକ୍ରି ବହାଲ ରହେ; କିନ୍ତୁ ଚମକପ୍ରଦ ଭାବେ inadequate consideration କୁ consent free ନଥିଲା (coercion, undue influence, fraud) ବୋଲି ଅଭିଯୋଗର ସମର୍ଥନରେ ପ୍ରମାଣ ଭାବେ ନିଆଯାଇପାରେ; ତେଣୁ “consideration must be adequate” ଭୁଲ — ଏହା କେବଳ ବାସ୍ତବ, lawful ଓ କିଛି ମୂଲ୍ୟର ହେବା ଜରୁରୀ।

Chinnayya v. Ramayya (1882): ଜଣେ ବୃଦ୍ଧା ତାଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତି ଝିଅକୁ ଦାନ କଲେ, ମାମୁଁଙ୍କୁ annuity ଦେବା ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ସହ; ଝିଅ ଦେବାକୁ ରାଜି ହୋଇ ଲିଖିତ ଦେଲେ କିନ୍ତୁ ଖୁଲାପ କଲେ — ରାୟ: ଯଥେଷ୍ଟ consideration ଥିଲା (ମା'ଙ୍କଠାରୁ ଆସିଥିଲା, promisee-ମାମୁଁଙ୍କଠାରୁ ନୁହେଁ) ଏବଂ ମାମୁଁ ଆଦାୟ କରିପାରିବେ; ଉତ୍ତର ଢାଞ୍ଚା: Sec 2(d) ନିୟମ → କିଏ consideration ଦେଲେ ଓ କାହାର ଇଚ୍ଛାରେ → enforceability।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- 'Consideration must be adequate' ଭୁଲ (FALSE): ଏହା adequate ହେବା ଜରୁରୀ ନୁହେଁ କିନ୍ତୁ ବାସ୍ତବ, lawful ଓ କିଛି ମୂଲ୍ୟର ହେବା ଜରୁରୀ; Explanation 2 to Sec. 25 ଅନୁଯାୟୀ free consent ଥିବା agreement କେବଳ inadequacy ହେତୁ void ନୁହେଁ -- inadequacy କେବଳ consent free ଥିଲା କି ନାହିଁ ତାହାର ପ୍ରମାଣ।
- ଆଠଟି ଯାକ ନିୟମ ଜାଣନ୍ତୁ: promisor କି ଇଚ୍ଛାରେ (Durga Prasad v. Baldeo -- ତୃତୀୟ ପକ୍ଷର ଇଚ୍ଛାରେ କରାଯାଇଥିବା act consideration ନୁହେଁ); promisee କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କଠାରୁ ଆସିପାରେ; executed କିମ୍ବା executory; past, present କିମ୍ବା future; adequate ହେବା ଜରୁରୀ ନୁହେଁ; ପୂର୍ବରୁ ଆଇନତଃ ବାଧ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ ହେବା ଚଳିବ ନାହିଁ; ବାସ୍ତବ ହେବା ଜରୁରୀ, ଭ୍ରାମକ ନୁହେଁ; lawful ହେବା ଜରୁରୀ।

TQ 2.1 • MTP 2022-Nov S1 [2] (ii) • Descriptive • 3M • Pg 56 **4x ପଦବାଯାଇଛି**

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)

ସହଜ

TQ 2.2 • PYQ 2026-Sep [6] (Or) (b) • Descriptive • 6M • Pg 56

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Annuity ସର୍ତ୍ତ ସହ gift deed (Balwant/Reema ପ୍ରକାର = Chinnayya v. Ramayya): consideration promisee ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କଠାରୁ ଆସିପାରେ, ତେଣୁ annuity ଦେବାର promise ଲାଗୁଯୋଗ୍ୟ।
- ଉତ୍ତର ଢାଞ୍ଚା: Sec. 2(d) ର ନିୟମ → କିଏ consideration ଦେଲେ ଓ କାହାର ଇଚ୍ଛାରେ ଚିହ୍ନଟ କରନ୍ତୁ → enforceability ଉପରେ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ।

CSQ 2.1 • RTP 2018-Nov [2] (i) • Case Scenario • --- • Pg 57

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 3: Contract ର ତୃତୀୟ ପକ୍ଷ ଦ୍ଵାରା ମକଦ୍ଦମା (Suit by a Third Party to a Contract)

P2-C2-U2.2-T03 • Topic 3: Suit by a Third Party to a Contract

ପ୍ରଥମେ ପଢ଼ନ୍ତୁ para 2.3 ପଢ଼ନ୍ତୁ: privity of contract ର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ('stranger to a contract cannot sue') ଏବଂ ଏହାର ସାତଟି ବ୍ୟତିକ୍ରମ

ଚିତ୍ରଣୀ

Doctrine of privity of contract: ଭାରତରେ consideration ତୃତୀୟ ପକ୍ଷଠାରୁ ଆସିପାରେ ସତ, କିନ୍ତୁ contract ର ପକ୍ଷ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ହେଁ ଏହା ଉପରେ ମକଦ୍ଦମା କରିପାରିବେ — stranger to consideration (ବୈଧ) ଓ stranger to contract (ମକଦ୍ଦମା କରିପାରିବେ ନାହିଁ) ଭିନ୍ନ: Q ନିକଟରେ ରଣୀ P ତାଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତି R କୁ ବିକ୍ରି କରନ୍ତି, R Q ଙ୍କ ରଣୀ ପରିଶୋଧ କରିବାକୁ promise କରନ୍ତି; R ଖୁଲାପ କଲେ Q ମକଦ୍ଦମା କରିପାରିବେ ନାହିଁ, କାରଣ ସେ contract ପାଇଁ stranger।

ସାତଟି ବ୍ୟତିକ୍ରମ (stranger ମକଦ୍ଦମା କରିପାରିବେ): (1) trust — settlor-trustee contract ର ପକ୍ଷ ନହେଲେ ବି beneficiary ନିଜ ଅଧିକାର ଲାଗୁ କରାଇପାରିବେ; (2) ଲିଖିତ family settlement — ବଣ୍ଟନ ସମୟରେ ପୁଅମାନଙ୍କ ₹20,000 ଭତ୍ତା promise କୁ ମା' ଲାଗୁ କରାଇପାରିବେ; (3) ବିବାହ contracts/ବ୍ୟବସ୍ଥା — ପତ୍ନୀକୁ ଭଲରେ ରଖିବା କିମ୍ବା ମାସିକ ଭତ୍ତା ଦେବା ପାଇଁ ସ୍ଵାମୀ ତାଙ୍କ ବାପାଙ୍କୁ ଦେଇଥିବା promise ଉପରେ ପରିତ୍ୟକ୍ତା ପତ୍ନୀ ମକଦ୍ଦମା କରିପାରିବେ; (4) ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଦକ୍ଷତା ଜଡ଼ିତ ନଥିବା contract ର assignment — ତାଙ୍କୁ assign ହୋଇଥିବା insurance policy ଅଧୀନରେ ପୁଅ ଦାବି କରିପାରିବେ; (5) acknowledgement କିମ୍ବା estoppel — promisor ଙ୍କ ଆଚରଣ ତାଙ୍କୁ ତୃତୀୟ ପକ୍ଷର agent କରିଦିଏ (M, N କୁ କହିଲେ ଯେ ସେ N ପାଇଁ ₹20,000 ରଖିଛନ୍ତି; N, M କଠାରୁ ଆଦାୟ କରିପାରିବେ); (6) covenant running with the land — ଜମି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଦାୟିତ୍ଵ ଜାଣି କିଣିଥିବା କ୍ରେତା ବାଧ୍ୟ; restrictive covenants ସମସ୍ତ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀଙ୍କୁ ବାନ୍ଧେ; (7) agent ମାଧ୍ୟମରେ contracts — ନିଜ agent ଅଧିକାର ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ଓ ନିଜ ନାମରେ କରିଥିବା contracts କୁ principal ଲାଗୁ କରାଇପାରିବେ।

ଜମି-ସର୍ତ୍ତ ସମସ୍ୟା (Sohanlal-Chotelal ପ୍ରକାର): ବିକ୍ରେତାଙ୍କ ପୁଅ ପାଇଁ 1 acre ଉପଲବ୍ଧ ରହିବ ସର୍ତ୍ତରେ ଜମି ବିକ୍ରି — Sec 2(d) (consideration ତୃତୀୟ ପକ୍ଷଠାରୁ ବୈଧ ଭାବେ ଆସିପାରେ, Chinnayya v. Ramayya; sale deed ଓ promise ଏକାସାଙ୍ଗରେ ସମ୍ପାଦିତ ହେଲେ ଗୋଟିଏ transaction) କୁ covenant-running-with-the-land ବ୍ୟତିକ୍ରମ ସହ ମିଶାନ୍ତୁ — ପୁଅ contract ପାଇଁ stranger ହେଲେ ବି promise ପାଳନ ପାଇଁ କ୍ରେତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମକଦ୍ଦମା କରିପାରିବେ।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ 3 ପୃଷ୍ଠା

- ନିୟମ ଲେଖନ୍ତୁ: contract ର ପକ୍ଷ ହେଁ ଏହା ଉପରେ ମକଦ୍ଦମା କରିପାରିବେ (doctrine of privity); କିନ୍ତୁ stranger to CONSIDERATION ଭିନ୍ନ -- ଭାରତରେ consideration ତୃତୀୟ ପକ୍ଷଠାରୁ ଆସିପାରେ, ତଥାପି stranger to the CONTRACT ମକଦ୍ଦମା କରିପାରିବେ ନାହିଁ।
- ପ୍ରତ୍ୟେକର ଗୋଟିଏ ଉଦାହରଣ ସହ ସାତଟି ବ୍ୟତିକ୍ରମ ମୁଖସ୍ଥ କରନ୍ତୁ: (1) trust -- beneficiary ମକଦ୍ଦମା କରିପାରିବେ; (2) ଲିଖିତ family settlement; (3) ବିବାହ contracts/ବ୍ୟବସ୍ଥା; (4) contract ର assignment (ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଦକ୍ଷତା ଜଡ଼ିତ ନଥିଲେ); (5) acknowledgement କିମ୍ବା estoppel (promisor ତୃତୀୟ ପକ୍ଷର agent ଭଳି ଆଚରଣ କରନ୍ତି); (6) covenant running with the land; (7) agent ମାଧ୍ୟମରେ contracts -- principal ଲାଗୁ କରାଇପାରିବେ।

TQ 3.1 • PYQ 2023-Jun [2] (a) • Descriptive • 7M • Pg 58	2× ପରାମାୟାଜି	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ
TQ 3.2 • PYQ 2026-May [5] (c) • Descriptive • 6M • Pg 59		LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ
TQ 3.3 • PYQ 2026-Sep [6] (b) • Descriptive • 6M • Pg 60		LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ : 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- ବିକ୍ରେତାଙ୍କ ପୁଅ ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର ସଂରକ୍ଷିତ/ମାମୁଁଙ୍କୁ annuity ସର୍ତ୍ତରେ ଜମି ବିକ୍ରି (Sohanlal-Chotelal; Das-Geeta-Gopal): Sec. 2(d) (ତୃତୀୟ ପକ୍ଷଠାରୁ consideration ବୈଧ, Chinnayya v. Ramayya) କୁ trust/covenant-running-with-land ବ୍ୟତିକ୍ରମ ସହ ମିଶାନ୍ତୁ : privity ସତ୍ତ୍ୱେ beneficiary ମକଦ୍ଦମା କରିପାରିବେ (CAN)।
- ଜାଆ: ସାଧାରଣ ନିୟମ -> ତଥ୍ୟରେ ଲାଗୁ ହେଉଥିବା ବ୍ୟତିକ୍ରମ -> ତୃତୀୟ ପକ୍ଷର ମକଦ୍ଦମା ଚଳିବ (କିମ୍ବା ଚଳିବ ନାହିଁ) ବୋଲି ସିଦ୍ଧାନ୍ତ।

CSQ 3.1 • PYQ 2019-Jun [1] (a) • Case Scenario • 4M • Pg 61	2× ପରାମାୟାଜି	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.2 • RTP 2026-May [3] • Case Scenario • --- • Pg 62		LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 4: Consideration ବିନା Agreement ର ବୈଧତା (Validity of an Agreement without Consideration)

P2-C2-U2.2-T04 • Topic 4: Validity of an Agreement without Consideration

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ para 2.4 ପଢନ୍ତୁ: Sec. 25 ର ନିୟମ 'no consideration, no contract' ଏବଂ ଏହାର ବ୍ୟତିକ୍ରମ — Sec. 25(1) natural love and affection, 25(2) past voluntary services, 25(3) time-barred debt, agency (Sec. 185), completed gift (Expl. 1 to Sec. 25), bailment (Sec. 148) ଓ charity (Kedarnath v. Gorie Mohammad)।

ଚିପ୍ପଣୀ

Sec 25 ନିୟମ: ସାଧାରଣ ନିୟମ ହେଲା consideration ବିନା କରାଯାଇଥିବା agreement void — “no consideration, no contract”; **ବ୍ୟତିକ୍ରମ:** 25(1) natural love and affection; 25(2) past voluntary services ପାଇଁ କ୍ଷତିପୂରଣ; 25(3) time-barred debt ପରିଶୋଧର promise; agency (Sec 185); completed gift (Explanation 1 to Sec 25); bailment (Sec 148); charity (Kedarnath v. Gorie Mohammad)।

Sec 25(1) — ଚାରୋଟି ସର୍ତ୍ତ: (i) natural love and affection ରୁ କରାଯାଇଥିବା, (ii) ପକ୍ଷମାନେ ପରସ୍ପରର ନିକଟ ସମ୍ପର୍କୀୟ, (iii) ଲିଖିତ, (iv) registered — ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ରୋଜଗାର ପତ୍ନୀଙ୍କୁ ଦେବାର registered promise ବୈଧ; ନବବିବାହିତା ବୋହୂଙ୍କୁ ₹5,00,000 ସୁନା ହାରର ଲିଖିତ, ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ ଓ registered promise ବୈଧ; ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ଉପହାରର କେବଳ promise ବିଫଳ — ବନ୍ଧୁମାନେ ନିକଟ ସମ୍ପର୍କୀୟ ନୁହନ୍ତି।

Sec 25(2) — past voluntary services: promisor ଙ୍କ ପାଇଁ ପୂର୍ବରୁ ସ୍ୱେଚ୍ଛାରେ କିଛି କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବା

ଆଂଶିକ କ୍ଷତିପୂରଣ ଦେବାର promise ଲାଗୁଯୋଗ୍ୟ, ଯଦି (i) ସେବା ସ୍ୱେଚ୍ଛାରେ ଦିଆଯାଇଥିଲା, (ii) promisor କି ପାଇଁ, (iii) ସେବା ସମୟରେ promisor ବିଦ୍ୟମାନ ଥିଲେ, (iv) promisor କ୍ଷତିପୂରଣ ଦେବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ — R କି ହଜିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ P ଫେରାଇଲେ R କି ₹10,000 promise ବାଧ୍ୟକର; ମାମୁଁ ମକଦ୍ଦମା ଜିତିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପରେ ଭଣିଜାଙ୍କ ₹10,000 promise ବୈଧ।

Sec 25(3) — time-barred debt: limitation ଦ୍ୱାରା ବାରିତ ରଣ ପରିଶୋଧ ପାଇଁ, promise କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି କିମ୍ବା ତାଙ୍କ authorised agent କି ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ ଲିଖିତ promise consideration ବିନା ବି ବୈଧ — କିନ୍ତୁ କେବଳ promise କରାଯାଇଥିବା ରାଶି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲାଗୁଯୋଗ୍ୟ: ₹60,000 ର barred debt ବଦଳରେ ₹50,000 ର ଲିଖିତ ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ promise କେବଳ ₹50,000 ପାଇଁ ଲାଗୁଯୋଗ୍ୟ।

ଅବଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟତିକ୍ରମ: agency — agency ସୃଷ୍ଟି ପାଇଁ consideration ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ (Sec 185); completed gift — Explanation 1 to Sec 25: donor ଓ donee ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରକୃତରେ ଦିଆଯାଇଥିବା କୌଣସି gift ର ବୈଧତା ପ୍ରଭାବିତ ହୁଏ ନାହିଁ (ହସ୍ତାନ୍ତରିତ gift ବୈଧ; gift ର କେବଳ promise ପାଇଁ ହେଁ Sec 25(1) ସର୍ତ୍ତ ଦରକାର); bailment (Sec 148) — ଏକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପାଇଁ goods ର delivery, ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପୂରଣ ପରେ ଫେରସ୍ତ ବା ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁଯାୟୀ ବିନିଯୋଗ ପାଇଁ, consideration ଆବଶ୍ୟକ କରେ ନାହିଁ (ଜମା goods ପାଇଁ ଗୋଦାମ ଚାବି ହସ୍ତାନ୍ତର); charity — promise ଉପରେ ଭରସା କରି promisee ଦାୟିତ୍ୱ ନେଇଥିଲେ promise ଲାଗୁଯୋଗ୍ୟ (Kedarnath v. Gorie Mohammad; ମରାମତିରେ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିଥିବା ମନ୍ଦିର ସମ୍ପାଦକ promise କରାଯାଇଥିବା ₹1,00,000 ଦାବି କରିପାରିବେ — କିଛି ଖର୍ଚ୍ଚ ନାହିଁ, ଦାବି ନାହିଁ)।

ସ୍ମୃତି (Remembering) ମୁଖ୍ୟ କରତ୍ତ୍ୱ: 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 25(1) ର ଚାରୋଟି ସର୍ତ୍ତ: (i) natural love and affection, (ii) ପକ୍ଷମାନେ ନିକଟ ସମ୍ପର୍କୀୟ, (iii) ଲିଖିତ, (iv) registered।
- Sec. 25(3): time-barred debt ପରିଶୋଧର promise debtor କିମ୍ବା ତାଙ୍କ authorised agent ଦ୍ୱାରା ଲିଖିତ ଓ ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ ହେବା ଜରୁରୀ; କେବଳ promise କରାଯାଇଥିବା ରାଶି ପାଇଁ ଲାଗୁଯୋଗ୍ୟ।
- ବ୍ୟତିକ୍ରମ ତାଲିକା: 25(1); 25(2); 25(3); agency (Sec. 185); completed gifts; bailment (Sec. 148); charity।

TQ 4.2 • PYQ 2024-Sep [3] (c) (ii) • Descriptive • 3M • Pg 65 **7x ପରାମାଳି** **LEVEL I**
ସ୍ମୃତି (Remembering)

ସହଜ

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାତ୍ତ୍ୱ: 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟତିକ୍ରମ କାହିଁକି Sec. 25 କୁ ଅତିକ୍ରମ କରେ ବୁଝାତ୍ତ୍ୱ ପ୍ରତି ଶ୍ରେଣୀରେ ଗୋଟିଏ SM ଉଦାହରଣ ସହ।
- ଫାନ୍: ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ (COMPLETED) gift ପାଇଁ consideration ଦରକାର ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ gift ର କେବଳ PROMISE ସମୟ Sec. 25(1) ସର୍ତ୍ତ ପୂରଣ ହେଲେ ହେଁ ଲାଗୁଯୋଗ୍ୟ -- ବନ୍ଧୁମାନେ 'near relations' ନୁହନ୍ତି।

TQ 4.1 • PYQ 2021-Jan [6] (a) • Descriptive • 5M • Pg 63 **4x ପରାମାଳି** **LEVEL I**
ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ ୫ ପ୍ରଶ୍ନ

- Time-barred debt: ଲିଖିତ, ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ promise → ବାଧ୍ୟକର, କେବଳ promise କରାଯାଇଥିବା ରାଶି ପାଇଁ (Rs. 60,000 ମଧ୍ୟରୁ Rs. 50,000)।
- Charity: promise ଉପରେ ଭରସା କରି promisee ଦାୟିତ୍ୱ ନେଇଥିଲେ ହେଁ ଲାଗୁଯୋଗ୍ୟ (Kedarnath); କିଛି ଖର୍ଚ୍ଚ ନାହିଁ, ଦାବି ନାହିଁ।
- Gifts: ଦିଆଯାଇସାରିଥିବା ଜନ୍ମଦିନ iPhone = ବୈଧ completed gift; ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ସୁନା ମୁଦିର promise = unenforceable; ନିକଟ ସମ୍ପର୍କୀୟ + ଲିଖିତ + registered ହେଲେ ଉତ୍ତର ଓଲଟିଯାଏ।
- Past voluntary service (ହଜିଥିବା documents ଫେରାଇବା): ପରେ କ୍ଷତିପୂରଣର promise u/s 25(2) ବାଧ୍ୟକର -- ଚାରୋଟି ଆବଶ୍ୟକ ଉପାଦାନ ଯାଞ୍ଚ କରନ୍ତୁ।

CSQ 4.3 • PYQ 2024-Sep [1] (a) (iii) {C} • Case Scenario • 2M • Pg 68	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ସହଜ
CSQ 4.6 • PYQ 2026-Jan [4] (a) (i) • Case Scenario • 2M • Pg 71	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ସହଜ
CSQ 4.7 • PYQ 2026-Jan [4] (a) (ii) • Case Scenario • 2M • Pg 71	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ସହଜ
CSQ 4.8 • PYQ 2026-Jan [4] (a) (iii) • Case Scenario • 3M • Pg 72	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ସହଜ
CSQ 4.1 • PYQ 2020-Nov [3] (c) (ii) • Case Scenario • 6M • Pg 67 ପରାମର୍ଶ	3× LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 4.2 • MTP 2024-Jul [4] (a) (i) • Case Scenario • 4M • Pg 67 ପରାମର୍ଶ	5× LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 4.4 • RTP 2025-May [2] • Case Scenario • --- • Pg 69	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 4.5 • RTP 2026-Jan [3] • Case Scenario • --- • Pg 70	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ

ଏକକ 2.3: Valid Contract ର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ ଉପାଦାନ (Other Essential Elements of Valid Contract)

Other Essential Elements of Valid Contract

P2-C2-U2.3 • ଗୁରୁତ୍ୱ C • ଅଧ୍ୟାୟରେ ଯୋଗ 1 • ବର୍ଗ A • ଅଧ୍ୟାୟ ପ୍ରଶ୍ନର 22.6% • 53 ପ୍ରଶ୍ନ

ବିଷୟ 1: Capacity to Contract

P2-C2-U2.3-T01 • Topic 1: Capacity to Contract

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ ଏକକ 3 ର Section 3.1 'Capacity to Contract' ପଢନ୍ତୁ: Sec. 11 (କିଏ competent), minor ର agreement ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ନିୟମ (Mohori Bibi vs. Dharmo Das Ghose), Sec. 12 (sound mind), Sec. 68 (necessaries) ଏବଂ disqualified persons।

ଚିପ୍ପଣୀ

Sec 11 — କିଏ competent: ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତି ଯିଏ (a) majority ପ୍ରାପ୍ତ କରିଛନ୍ତି (18 ବର୍ଷ ପୂର୍ଣ୍ଣ — Indian Majority Act, 1875), (b) sound mind ର, ଏବଂ (c) ତାଙ୍କ ଉପରେ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ କୌଣସି ଆଇନ ଦ୍ୱାରା contract କରିବାକୁ disqualified ନୁହେଁ।

Minor's agreement — void ab-initio: Mohori Bibi vs. Dharmo Das Ghose (1903) — minor ର mortgage void ବୋଲି ରାୟ, ରଣଦାତାଙ୍କୁ ଫେରସ୍ତ ପାଇଁ minor ଦାୟୀ ନୁହେଁ; majority ପ୍ରାପ୍ତି ପରେ ratification ନାହିଁ (ପୁରୁଣା note ବଦଳରେ ନୂଆ note consideration ଅଭାବରୁ void); କିନ୍ତୁ minor beneficiary ହୋଇପାରେ (CAN) — ତା' ସପକ୍ଷରେ ସମ୍ପାଦିତ promissory note କିମ୍ବା mortgage ସେ ଲାଗୁ କରାଇପାରେ; ସମସ୍ତ partners ଙ୍କ consent ରେ partnership ର ସୁବିଧାରେ ତାକୁ ସାମିଲ କରାଯାଇପାରେ (Sec 30, Partnership Act) କିନ୍ତୁ ସେ partner ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ।

Estoppel ନାହିଁ: ମିଛରେ majority ଦର୍ଶାଇବା ପରେ ବି minor ସର୍ବଦା minority ର ଯୁକ୍ତି ଦେଇପାରେ — ଏପରି ନିଆଯାଇଥିବା ରଣ ଫେରସ୍ତ ପାଇଁ ଦାୟୀ ନୁହେଁ; ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇନଥିଲେ ହେଁ ଫେରାଇବାକୁ କୁହାଯାଇପାରେ, ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇସାରିଥିବା ରାଶି ପାଇଁ କେବେ ଦାୟୀ ନୁହେଁ।

Necessaries (Sec 68): କେବଳ minor ର ସମ୍ପତ୍ତି (PROPERTY) ଦାୟୀ — କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଦାୟିତ୍ୱ ନାହିଁ, ଏବଂ ମୂଲ୍ୟଠାରୁ ଅଧିକ ପାଇଁ କେବେ ନୁହେଁ; ଦୁଇଟି ସତ୍ତ: ତା' ଜୀବନସ୍ତର ଅନୁଯାୟୀ ଭରଣପୋଷଣ ପାଇଁ ଯଥାର୍ଥରେ ଆବଶ୍ୟକ goods, ଏବଂ ପୂର୍ବରୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଯୋଗାଣ ନଥିବା; ଶିକ୍ଷା ଓ ଅନ୍ତ୍ୟେଷ୍ଟି ଖର୍ଚ୍ଚ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ, ବିଳାସ ବାଦ — ଉପଯୋଗିତା, ଶୋଭା ନୁହେଁ, ହେଁ ମାନଦଣ୍ଡ (Shruti ର ₹70,000 laptop — ତାଙ୍କ ₹20,000 ସମ୍ପତ୍ତି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହେଁ ଆଦାୟ)।

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ନିୟମ: minor agent ହୋଇପାରେ କିନ୍ତୁ ତା' principal ପ୍ରତି ଦାୟୀ ହୁଏ ନାହିଁ; ବାପାମାଙ୍କ agent ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ ନକଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ବାନ୍ଧିପାରେ ନାହିଁ; ବୟସ୍କଙ୍କ ସହ joint contract ରେ କେବଳ ବୟସ୍କ ଦାୟୀ (Sain Das vs. Ram Chand); minor ପାଇଁ adult surety ଦାୟୀ ଅଟନ୍ତି (IS) — surety ଓ ତୃତୀୟ ପକ୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ସିଧାସଳଖ contract; specific performance ନାହିଁ, insolvency ନାହିଁ, shareholding ନାହିଁ (guardian ମାଧ୍ୟମରେ fully paid shares ର transfer/transmission ବ୍ୟତୀତ); torts ରେ minor ଦାୟୀ। **Sec 12 sound mind (SM):** “a person is said to be of sound mind for the purposes of making a contract if, at the time when he makes it is capable of understanding it and of forming a rational judgement as to its effect upon his interests” — unsound mind ର ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ contract VOID; ସାଧାରଣତଃ unsound କିନ୍ତୁ ଛବିଲେବେଳେ sound ବ୍ୟକ୍ତି sound ଥିବା ସମୟରେ contract କରିପାରନ୍ତି (lucid-interval ନିୟମ; ପ୍ରଳାପଗ୍ରସ୍ତ/ମଦ୍ୟପ ବ୍ୟକ୍ତି ପାରିବେ ନାହିଁ); disqualified persons: foreign sovereigns and ambassadors, alien enemy, corporations, convicts, insolvents।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ 3 ପ୍ରଶ୍ନ

- Minor ର agreement କାହିଁକି void ab-initio (Sec. 11, Mohori Bibi), ତଥାପି minor beneficiary ହୋଇପାରେ, ବୁଝାନ୍ତୁ — ତା' ସପକ୍ଷରେ promissory note/mortgage ସେ ଲାଗୁ କରାଇପାରେ।
- Necessaries (Sec. 68): କେବଳ minor ର ସମ୍ପତ୍ତି (PROPERTY) ଦାୟୀ, minor ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ କେବେ ନୁହେଁ, ଏବଂ କେବଳ ତା' ଜୀବନସ୍ତର ଉପଯୁକ୍ତ necessities ପାଇଁ — ତେଣୁ 'minor is liable to pay' ଲେଖାଯାଇଥିବା ଭଳି ଭୁଲ।

TQ 1.1 • PYQ 2018-May [2] (c) (ii) • Descriptive • 2M • Pg 74	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ସହଜ
TQ 1.2 • RTP 2022-Nov [5] • Descriptive • --- • Pg 75	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 1.2 • PYQ 2021-Jul [1] (c) {C} • Case Scenario • 4M • Pg 76	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ଠେଇଁ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ : 4 ପ୍ରଶ୍ନ

- ଡାକ୍ତା: Sec. 11 + void ab-initio ନିୟମ → ତଥ୍ୟ (fees/ବହି ପାଇଁ ରଖି = necessities → estate ଦାୟୀ; ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ରଖି → majority ପରେ ବି ratification ନାହିଁ) → ସିଦ୍ଧାନ୍ତ।
- Agent ଭାବେ minor: ତା' କାର୍ଯ୍ୟ principal କୁ ବାନ୍ଧେ, କିନ୍ତୁ principal ପ୍ରତି ତା'ର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଦାୟିତ୍ୱ ନାହିଁ (ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ ମୂଲ୍ୟଠାରୁ କମ୍ ରେ Parth, Mukund କି car ବିକ୍ରି କଲେ)।
- Unsound mind (Sec. 12): contract void --- ₹2,00,000 ସମ୍ପତ୍ତି ₹25,000 ଠେଇଁ scenario ଠେଇଁ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ।

CSQ 1.1 • RTP 2020-May [9] • Case Scenario • --- • Pg 75	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 1.4 • PYQ 2021-Dec [3] (b) (i) • Case Scenario • 6M • Pg 77 ପରାମର୍ଶ	3× LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 1.6 • RTP 2023-Jun [4] • Case Scenario • --- • Pg 79 2× ପରାମର୍ଶ	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 1.8 • PYQ 2025-Jan [1] (a) (iv) {C} • Case Scenario • 7M • Pg 80	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ

ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis) ବହୁ-ପ୍ରସଙ୍ଗ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଅଲଗା କରି ସମାଧାନ କରନ୍ତୁ : 3 ପ୍ରଶ୍ନ

- Minor ପାଇଁ surety: minor ର ନିଜ contract void ହେଲେ ବି adult surety ତୃତୀୟ ପକ୍ଷ ପ୍ରତି ଦାୟୀ ଅଟନ୍ତି (IS) (ସିଧାସଳଖ surety-creditor contract) --- ଦୁଇଟି contract କୁ ଅଲଗା କରନ୍ତୁ।
- ବୟସର ମିଥ୍ୟା ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ: minor ତଥାପି minority ର ଯୁକ୍ତି ଦିଏ (estoppel ନାହିଁ), ଖର୍ଚ୍ଚ ନହୋଇଥିବା ଟଙ୍କା ଫେରାଇବାକୁ କୁହାଯାଇପାରେ, ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଥିବା ରାଶି ପାଇଁ କେବେ ଦାୟୀ ନୁହେଁ।
- ବହୁ-ପ୍ରସଙ୍ଗ ପ୍ରଶ୍ନ necessities ପରୀକ୍ଷା (classes ପାଇଁ mobile/laptop), minor ବାପାମାଙ୍କ agent ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ ନକଲେ ସେମାନେ ଦାୟୀ ନୁହନ୍ତି, ଏବଂ କେବଳ estate ର ଦାୟିତ୍ୱକୁ ମିଶାଏ --- କ୍ରମରେ ପ୍ରତ୍ୟେକକୁ ନିଅନ୍ତୁ।

CSQ 1.7 • MTP 2023-Nov [3] (b) • Case Scenario • 6M • Pg 80	LEVEL II ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 1.3 • RTP 2021-Nov [2] • Case Scenario • --- • Pg 76	LEVEL II ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)	କଠିନ
CSQ 1.5 • PYQ 2022-May [3] (b) • Case Scenario • 6M • Pg 78 ପରାମର୍ଶ	3× LEVEL II ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)	କଠିନ

ବିଷୟ 2: Free Consent

P2-C2-U2.3-T02 • Topic 2: Free Consent

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Section 3.2 'Free Consent' ପଢନ୍ତୁ: Sec. 13 ଅଧୀନରେ consent ର ସଂଜ୍ଞା (consensus ad idem — ସମାନ ଜିନିଷକୁ ସମାନ ଅର୍ଥରେ), Sec. 14 ଅଧୀନରେ free consent, ଏବଂ consent ର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଭାବ ବନାମ ସ୍ୱେଚ୍ଛାରେ ଦିଆଯାଇନଥିବା consent ର ପ୍ରଭାବ।

ଚିତ୍ରଣୀ

Consent (Sec 13, SM): “two or more persons are said to consent when they agree upon the same thing in the same sense” — consensus ad idem; transaction ର ପ୍ରକୃତି, କାରବାର କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି କିମ୍ବା subject-matter ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମୌଳିକ ଭୁଲ ଥିଲେ ପକ୍ଷମାନେ କେବେ ସମାନ ଅର୍ଥରେ ସହମତ ହୋଇନଥିଲେ, ତେଣୁ କୌଣସି contract ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ ନାହିଁ (ସମାନ ନାମର ଦୁଇଟି ଜାହାଜ/ବ୍ୟକ୍ତି — ପକ୍ଷମାନେ ad idem ନୁହନ୍ତି)।

Free consent (Sec 14): consent free ହୁଏ ଯେତେବେଳେ ଏହା (1) coercion — Sec 15, (2) undue influence — Sec 16, (3) fraud — Sec 17, (4) misrepresentation — Sec 18, (5) mistake — Secs 20-22 ଅଧୀନରେ, ଦ୍ୱାରା ସୃଷ୍ଟ ନୁହେଁ।

ପ୍ରଭାବ: coercion, undue influence, fraud କିମ୍ବା misrepresentation ଦ୍ୱାରା ସୃଷ୍ଟ consent → ଯେଉଁ ପକ୍ଷର consent ଏପରି ସୃଷ୍ଟ, ତାଙ୍କ ଇଚ୍ଛାରେ contract VOIDABLE; (ଦ୍ୱିପାକ୍ଷିକ) mistake ଦ୍ୱାରା ଦୃଷ୍ଟିତ consent → agreement VOID; consensus ad idem ର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଭାବ → ଆଦୌ contract ନାହିଁ — ଫଳାଫଳ ଶବ୍ଦ void, voidable ନୁହେଁ।

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- Subject-matter ର identity scenario ପାଇଁ ଢାଞ୍ଚା: Sec. 13 (ସମାନ ଜିନିଷରେ ସମାନ ଅର୍ଥରେ agreement) ଓ Sec. 20 (ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ତଥ୍ୟର bilateral mistake agreement କୁ void କରେ) ଉଦ୍ଧୃତ କରନ୍ତୁ → ପକ୍ଷମାନେ ଭିନ୍ନ flats/cars ବୁଝୁଥିଲେ ଦର୍ଶାନ୍ତୁ → contract ନାହିଁ/void ସିଦ୍ଧାନ୍ତ।
- ପାର୍ଥକ୍ୟ କରନ୍ତୁ: ଯେଉଁଠି ଉଭୟ (BOTH) ପକ୍ଷ subject-matter ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଭୁଲରେ (flat 101 ବନାମ 102, ଲାଲ car ବନାମ କଳା car) agreement void; କେବଳ unilateral mistake (Sec. 22) contract କୁ ରଦ୍ଦ କରେ ନାହିଁ।
- ଫଳାଫଳ ଶବ୍ଦ ମନେରଖନ୍ତୁ: consensus ad idem ର ଅଭାବ = void agreement, voidable ନୁହେଁ।

CSQ 2.2 • RTP 2023-Jun [1] (a) • Case Scenario • --- • Pg 82

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ସହଜ

CSQ 2.1 • MTP 2022-Jun [1] (i) {C} • Case Scenario • 4M • Pg 81

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 3: Free Consent କୁ ଦୃଷ୍ଟିତ କରୁଥିବା ଉପାଦାନ (Elements Vitiating Free Consent)

P2-C2-U2.3-T03 • Topic 3: Elements Vitiating Free Consent

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Section 3.3 ଆୟତ୍ତ କରନ୍ତୁ: Coercion (Sec. 15, ପ୍ରଭାବ Secs. 19/72), Undue Influence (Sec. 16,

ପ୍ରଭାବ Sec. 19A), Fraud (Sec. 17), Misrepresentation (Sec. 18), Mistake (Secs. 20-22), ସହିତ ଉଭୟ ପାର୍ଥକ୍ୟ ସାରଣୀ।

ଚିତ୍ରଣୀ

Coercion (Sec 15, SM): “the committing, or threatening to commit, any act forbidden by the Indian Penal Code or the unlawful detaining, or threatening to detain any property, to the prejudice of any person whatever, with the intention of causing any person to enter into an agreement” — ଏହା କୌଣସି ପକ୍ଷଠାରୁ ଆସିବା କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷ ଉପରେ ଲକ୍ଷିତ ହେବା ଜରୁରୀ ନୁହେଁ; ଆତ୍ମହତ୍ୟା ଧମକ coercion ଅଟେ (IS) (ଆତ୍ମହତ୍ୟା ଦଣ୍ଡନୀୟ ନହେଲେ ବି IPC ଦ୍ଵାରା ନିଷିଦ୍ଧ); release ପାଇଁ principal କି account books agent ଅଟକାଇ ରଖିବା = coercion; ପ୍ରଭାବ — voidable (Sec 19) ଏବଂ ପାଇଥିବା ଟଙ୍କା/ଜିନିଷ ଫେରାଇବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ (Sec 72)।

Undue influence (Sec 16, SM): “A contract is said to be induced by ‘undue influence’ where the relations subsisting between the parties are such that one of the parties is in a position to dominate the will of the other and he uses that position to obtain an unfair advantage over the other”; ଇଚ୍ଛାକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବାର ଚାରୋଟି ସ୍ଥିତି: (a) ବାସ୍ତବ/ଆପାତ authority (ମାଲିକ-ସେବକ, ବାପା-ପୁଅ), (b) fiduciary relationship (solicitor-client, ଗୁରୁ-ଭକ୍ତ, trustee-beneficiary), (c) ମାନସିକ ରାପ (ରୋଗ ବା ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟରେ ଦୁର୍ବଳ ରୋଗୀ ଉପରେ doctor), (d) unconscionable bargains (ଗାଁ ମହାଜନଙ୍କ ନୂଆ ଋଣ; କିନ୍ତୁ bank ର ଉଚ୍ଚ ବଜାର-ହାର ସୁଧ ସାଧାରଣ ବ୍ୟବସାୟ, undue influence ନୁହେଁ); ପ୍ରଭାବ (Sec 19A) — voidable; court ଏହାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ କିମ୍ବା ନ୍ୟାୟୋଚିତ ସର୍ତ୍ତରେ ରଦ୍ଦ କରିପାରନ୍ତି (₹1,00,000 ଅଗ୍ରିମ ପାଇଁ ₹2,00,000 bond ରଦ୍ଦ); ପାଡ଼ିତ ପକ୍ଷ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ + ସ୍ଥିତିର ବ୍ୟବହାର + ଅନ୍ୟାୟ transaction ପ୍ରମାଣ କରିବା ଜରୁରୀ, ତା’ପରେ ପ୍ରମାଣ ଭାର ବଦଳେ।

Fraud (Sec 17): ପ୍ରତାରଣା ବା ପ୍ରରୋଚନା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କରାଯାଇଥିବା ପାଞ୍ଚଟି act: (1) ସତ ବୋଲି ବିଶ୍ଵାସ କରୁନଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ତଥ୍ୟର ମିଥ୍ୟା ସୂଚନା, (2) ତଥ୍ୟର ସକ୍ରିୟ ଗୋପନ, (3) ପାଳନ କରିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବିନା କରାଯାଇଥିବା promise, (4) ପ୍ରତାରଣା ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ଅନ୍ୟ କୌଣସି act, (5) ଆଇନ ଦ୍ଵାରା ବିଶେଷ ଭାବେ fraudulent ଘୋଷିତ କୌଣସି act/omission; କେବଳ ନୀରବତା fraud ନୁହେଁ (NOT) — ବ୍ୟତିକ୍ରମ: (1) କହିବାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ (ନିଲାମରେ ବିକ୍ରି ଅସୁସ୍ଥ ଘୋଡ଼ା — fraud ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ଚୁକ୍ତିତା ବିକ୍ରେତାଙ୍କ ଝିଅ — କହିବାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, fraud), (2) କଥା ସହ ସମାନ ନୀରବତା (“If you do not deny it, I shall assume the horse is sound”); ପ୍ରଭାବ — voidable, ପାଡ଼ିତ rescind କରିପାରନ୍ତି, damages ପାଇଁ ମକଦ୍ଦମା କରିପାରନ୍ତି, କିମ୍ବା representation ସତ ଥିଲା ପରି performance ପାଇଁ ଜିଦ୍ କରିପାରନ୍ତି; ପ୍ରତାରିତ ପକ୍ଷ ସାଧାରଣ ସତର୍କତାରେ ସତ ଜାଣିପାରୁଥିଲେ, କିମ୍ବା fraud consent ର କାରଣ ନଥିଲେ voidable ନୁହେଁ (NOT)।

Misrepresentation (Sec 18): (1) ଯେଉଁ ମିଥ୍ୟା ବିବୃତିକୁ କହିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ସତ ବୋଲି ବିଶ୍ଵାସ କରନ୍ତି କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ସୂଚନା ତାହାକୁ ସମର୍ଥନ କରେ ନାହିଁ (ଯାହା ନକରି motorcycle “in excellent condition” ବୋଲି କହିବା), (2) ପ୍ରତାରଣା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବିନା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଉଲ୍ଲଂଘନ ଯାହା ସୁବିଧା ଆଣେ, (3) ନିରୀହ ଭାବେ ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷକୁ subject-matter ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଭୁଲ କରାଇବା — ପ୍ରଭାବ: voidable, rescission/restitution କିନ୍ତୁ damages ନାହିଁ (NO)। **Mistake (Secs 20-22):** agreement ପାଇଁ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ତଥ୍ୟଗତ ବିଷୟରେ bilateral mistake → VOID (Sec 20 — subject-matter ର quality, existence, identity, title, price, quantity); unilateral mistake → contract

voidable ନୁହେଁ (Sec 22); Indian law ର mistake — କୌଣସି ପ୍ରତିକାର ନାହିଁ (Sec 21); foreign law ର mistake = mistake of fact, agreement void।

Coercion (Sec 15)	Undue influence (Sec 16)
ଶାରୀରିକ ବଳ ବା ଧମକ consent ପାଇଁ ବାଧ୍ୟ କରେ	ନୈତିକ ବା ମାନସିକ ଚାପ
IPC ଦ୍ୱାରା ନିଷିଦ୍ଧ କାର୍ଯ୍ୟ ବା ସମ୍ପତ୍ତିର ବେଆଇନ ଅଟକ	କୌଣସି illegal କାର୍ଯ୍ୟ ବା ଅପରାଧିକ ଧମକ ନଥାଏ
Parties ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ	Parties ମଧ୍ୟରେ କିଛି ସମ୍ପର୍କ ଆବଶ୍ୟକ ଆବଶ୍ୟକ
Contract ର stranger ଠାରୁ ମଧ୍ୟ ଆସିପାରେ	ସର୍ବଦା contract ର parties ମଧ୍ୟରେ ହିଁ ଖଟାଯାଏ
Voidable; ପାଇଥିବା benefit ଫେରାଇବାକୁ ହେବ (Secs 64, 72)	Voidable, ବା set aside/ସଂଶୋଧିତ ରୂପରେ enforce; refund court ର discretion ରେ

Fraud (Sec 17)	Misrepresentation (Sec 18)
ସତ୍ୟ ଲୁଚାଇ ପ୍ରତାରଣା କରିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ	ପ୍ରତାରଣାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନଥାଏ
Maker statement କୁ ମିଥ୍ୟା ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି	Maker statement କୁ ସତ୍ୟ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି
Injured party repudiate କରିପାରେ ଏବଂ (AND) damages ଦାବି କରିପାରେ	କେବଳ repudiation/restitution — damages ନାହିଁ (NO)
Injured party ସତ୍ୟ ଜାଣିବାର ଉପାୟ ଥିଲା ବୋଲି defence ଚଳେ ନାହିଁ	Injured party ସତ୍ୟ ଜାଣିବାର ଉପାୟ ଥିଲା ବୋଲି plead କରିପାରେ

ସ୍ମୃତି (Remembering) ମୁଖସ୍ଥ କରନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 16 ର ତାରୋଚି 'position to dominate the will' ପରିସ୍ଥିତି ମୁଖସ୍ଥ କରନ୍ତୁ: ବାସ୍ତବ/ଆପାତ authority, fiduciary relationship, ମାନସିକ ଚାପ, unconscionable bargains।
- Section ମାନଚିତ୍ର: coercion 15, undue influence 16, fraud 17, misrepresentation 18, ପ୍ରଭାବ 19/19A, mistake 20-22, coercion ରେ ଫେରସ୍ତ 72।

TQ 3.6 • RTP 2020-May [3] • Descriptive • --- • Pg 86

LEVEL I
ସ୍ମୃତି (Remembering)

ସହଜ

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝନ୍ତୁ : 9 ପ୍ରଶ୍ନ

- Fraud (Sec. 17): ପାଞ୍ଚଟି act --- ମିଥ୍ୟା ସୂଚନା, ସକ୍ରିୟ ଗୋପନ, ପାଳନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବିନା promise, ପ୍ରତାରଣା ଉପଯୁକ୍ତ act, fraudulent ଘୋଷିତ act/omission; ପ୍ରଭାବ --- voidable, ସହିତ damages।

- 'Mere silence is not fraud' --- ବ୍ୟତିକ୍ରମ: କହିବାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, ଏବଂ କଥା ସହ ସମାନ ନୀରବତା; ପ୍ରତାରିତ ପକ୍ଷ ସାଧାରଣ ସତର୍କତାରେ ସତ ଜାଣିପାରୁଥିଲେ voidable ନୁହେଁ।
- ଉଭୟ ସାରଣୀ ଆୟତ୍ତ କରନ୍ତୁ: fraud ବନାମ misrepresentation (ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ, ଖାନ, damages) ଓ coercion ବନାମ undue influence (ଶାରୀରିକ ବନାମ ନୈତିକ ଚାପ, ସମ୍ପର୍କ)।
- Coercion (Sec. 15): IPC ଦ୍ଵାରା ନିଷିଦ୍ଧ act କିମ୍ବା ସମ୍ପତ୍ତିର ବେଆଇନ ଅଟକ; ଆତ୍ମହତ୍ୟା ଧମକ coercion ଅଟେ (IS); ପ୍ରଭାବ --- voidable (Sec. 19), ଟଙ୍କା ଫେରସ୍ତଯୋଗ୍ୟ (Sec. 72)।

TQ 3.2 • RTP 2019-May [2] (i) (a) • Descriptive • --- • Pg 83	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ସହଜ
TQ 3.10 • PYQ 2025-May [5] (c) (ii) • Descriptive • 2M • Pg 90 ପରାମାୟାଜି	2x LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ସହଜ
TQ 3.1 • PYQ 2018-May [6] (a) • Descriptive • 5M • Pg 82	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ
TQ 3.3 • PYQ 2019-Jun [2] (a) • Descriptive • 7M • Pg 83	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ
TQ 3.4 • PYQ 2019-Jun [6] (a) • Descriptive • 5M • Pg 84	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ
TQ 3.5 • PYQ 2019-Nov [6] (a) • Descriptive • 5M • Pg 86 2x ପରାମାୟାଜି	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ
TQ 3.7 • PYQ 2020-Nov [2] (a) • Descriptive • 7M • Pg 87 3x ପରାମାୟାଜି	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ
TQ 3.9 • PYQ 2023-Dec [6] (a) • Descriptive • 5M • Pg 89 3x ପରାମାୟାଜି	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ
TQ 3.11 • PYQ 2025-Sep [6] (b) • Descriptive • 6M • Pg 90	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ 10 ପ୍ରଶ୍ନ

- ଢାଞ୍ଚା: ଦୂଷିତ କରୁଥିବା ଉପାଦାନ ଚିହ୍ନଟ କରନ୍ତୁ → section ଓ ସଂଖ୍ୟା → ପ୍ରଭାବ (ପ୍ରତିତ ପକ୍ଷର ଇଚ୍ଛାରେ voidable; undue influence ପାଇଁ Sec. 19A) → ସିଦ୍ଧାନ୍ତ।
- ତଥ୍ୟ-ଢାଞ୍ଚା: marks/promotion ପାଇଁ teacher/employer ବିକ୍ରିରେ ପ୍ରରୋଚିତ କରିବା = undue influence; ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ଥିବା ରୋଗୀଠାରୁ doctor କି ₹5,000 note = unconscionable; gun-point/ମିଥ୍ୟା criminal case ର ଧମକ = coercion।
- Misrepresentation (working meters, motorcycle 'in good condition'): voidable, rescission କିନ୍ତୁ damages ନାହିଁ (NO); ନିଜେ goods ପରୀକ୍ଷା କରିଥିବା କ୍ରେତା (ଭଙ୍ଗା ଟେବୁଲ ଗୋଡ଼) ଏହାକୁ avoid କରିପାରିବେ ନାହିଁ।

TQ 3.8 • RTP 2021-May [1] (I) • Descriptive • --- • Pg 89	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ସହଜ
CSQ 3.4 • RTP 2022-Nov [2] (i) • Case Scenario • --- • Pg 94 2x ପରାମାୟାଜି	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ସହଜ
CSQ 3.6 • MTP 2023-May [3] (c) • Case Scenario • 3M • Pg 96 ପରାମାୟାଜି	4x LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ସହଜ

CSQ 3.7 • PYQ 2023-Jun [3] (b) (i) • Case Scenario • 2M • Pg 97	4×	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ସହଜ
CSQ 3.1 • RTP 2021-May [3] • Case Scenario • --- • Pg 91	2× ପରାମର୍ଶ	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.2 • MTP 2022-Mar [3] (b) • Case Scenario • 6M • Pg 92		LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.3 • RTP 2022-May [3] • Case Scenario • --- • Pg 93		LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.5 • RTP 2022-Nov [3] • Case Scenario • --- • Pg 95	2× ପରାମର୍ଶ	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.9 • RTP 2025-Jan [6] (ii) • Case Scenario • --- • Pg 98	2× ପରାମର୍ଶ	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.11 • RTP 2026-May [4] • Descriptive • --- • Pg 100		LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ

ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis) ବହୁ-ପ୍ରସଙ୍ଗ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଅଲଗା କରି ସମାଧାନ କରନ୍ତୁ: 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- ନିଲାମ/ନୀରବତା (ଅସୁସ୍ଥ ଘୋଡ଼ା): କେବଳ ନୀରବତା = fraud ନାହିଁ; କହିବାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ (କ୍ରେତା ଝିଅ) = fraud; 'if you don't deny I'll assume soundness' = କଥା ସହ ସମାନ ନୀରବତା = fraud!
- ବିକ୍ରି-ଶୁଦ୍ଧି: ନିଜେ ପ୍ରଚାରିତ ବିକ୍ରେତା ନିରୀହ ଭାବେ ବିବୃତି ଦୋହରାଇଲେ misrepresentation, fraud ନୁହେଁ --- କିଏ କାହା ବିରୁଦ୍ଧରେ rescind କରେ ଏବଂ damages ମିଳିବ କି ନାହିଁ ଚିହ୍ନଟ କରନ୍ତୁ

CSQ 3.8 • MTP 2024-Jul [1] (a) (ii) {C} • Case Scenario • 3M • Pg 97 asked	LEVEL II ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.10 • RTP 2025-May [3] • Case Scenario • --- • Pg 98	LEVEL II ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)	ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 4: Object ଓ Consideration ର ବୈଧତା (Legality of Object and Consideration)

P2-C2-U2.3-T04 • Topic 4: Legality of Object and Consideration

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Section 3.4 ପଢନ୍ତୁ: Sec. 23 ଅଧୀନରେ unlawful consideration/object ର ଛଅଟି ଶ୍ରେଣୀ, public policy ବିରୋଧୀ agreements, ଏବଂ Sec. 24 (ଆଂଶିକ unlawful consideration)।

ଚିପ୍ପଣୀ

Sec 23 — unlawful consideration/object ର ଛଅଟି ଶ୍ରେଣୀ: (1) ଆଇନ ଦ୍ଵାରା ନିଷିଦ୍ଧ (ଯୌତୁକ, 17 ବର୍ଷର ବାଳକର ବିବାହ); (2) ଅନୁମତି ଦେଲେ କୌଣସି ଆଇନର ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ବ୍ୟର୍ଥ କରିବା ପ୍ରକୃତିର (revenue-defaulter B ମାଧ୍ୟମରେ ନିଜ estate ପୁଣି କିଣିବା); (3) fraudulent (fraud ଦ୍ଵାରା ଅର୍ଜିତ ଲାଭ ବାଣ୍ଟିବା); (4) ଅନ୍ୟର ଶରୀର ବା ସମ୍ପତ୍ତିକୁ କ୍ଷତି (copyright ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ କରି ପୁସ୍ତକ ଛାପିବା; ଦୈନିକ ଶାରୀରିକ ଶ୍ରମରେ ରକ୍ଷା ପରିଶୋଧ = ଦାସତ୍ଵ); (5) ଅନୈତିକ (ବିବାହ promise ସହ ଛାଡ଼ପତ୍ର ପାଇଁ ଦିଆଯାଇଥିବା ଟଙ୍କା — ଆଦାୟଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ); (6) public policy ବିରୋଧୀ — ପ୍ରତ୍ୟେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ agreement VOID।

Public policy ବିରୋଧୀ agreements: (1) ଶତ୍ରୁ ସହ ବାଣିଜ୍ୟ; (2) stifling prosecution — consideration ପାଇଁ

ମାମଲା ପ୍ରତ୍ୟାହାର void, କିନ୍ତୁ CrPC ଅନୁଯାୟୀ compoundable offences ର ଆପୋଷ ଅନୁମୋଦିତ, uncompoundable ର ନୁହେଁ; (3) maintenance (ସ୍ୱାର୍ଥ ବିନା ମକଦ୍ଦମାକୁ ସମର୍ଥନ) ଓ champerty (ଆଦାୟର ଅଂଶ ବଦଳରେ ମକଦ୍ଦମାକୁ ଅର୍ଥ ଯୋଗାଣ) — ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ଓ bona fide ହେଲେ ହିଁ ବୈଧ, ଦ୍ୱେଷପୂର୍ଣ୍ଣ ନୁହେଁ; (4) public offices ଓ titles ର trafficking — ଅନ୍ୟ ଜଣେ ପଦ ପାଇବା ପାଇଁ public servant କୁ ଅବସର ନେବାକୁ ଟଙ୍କା, କିମ୍ବା Padma Vibhushan ଭଳି title ପାଇବା ପାଇଁ ଟଙ୍କା void, କାରଣ ଏହା ଯୋଗ୍ୟତା-ଭିତ୍ତିକ ନିୟୁକ୍ତିରେ ବାଧା ଦିଏ; (5) monopolies ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିବା agreements; (6) marriage brokerage (ପାରିଶ୍ରମିକ ପାଇଁ ବିବାହ ବୁଝାମଣା; କେବଳ ସୂଚନା ଦେଉଥିବା marriage bureau ଏଥିରେ ପଡ଼େ ନାହିଁ); (7) ନ୍ୟାୟ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ — judicial officer କୁ ପକ୍ଷପାତୀ/ଦୁର୍ନୀତିଗ୍ରସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ପ୍ରରୋଚନା, ସାକ୍ଷୀଙ୍କୁ ଅନୁପସ୍ଥିତ ରହିବାକୁ ଟଙ୍କା; (8) interest against obligation — agent କି ଗୁପ୍ତ କ୍ଷତିପୂରଣ, ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଟଙ୍କା ପାଇଁ manager କି contract ପାସ୍ କରିବା।

Sec 24 — ଆଂଶିକ unlawful: ଗୋଟିଏ ବା ଅଧିକ objects ପାଇଁ ଗୋଟିଏ consideration ର କୌଣସି ଅଂଶ, କିମ୍ବା ଗୋଟିଏ object ପାଇଁ ଅନେକ considerations ମଧ୍ୟରୁ ଯେକୌଣସି ଗୋଟିଏ unlawful ହେଲେ agreement void; ଯେଉଁଠି legal ଅଂଶକୁ illegal ରୁ ଅଲଗା କରାଯାଇପାରେ (CAN), ଭଲ ଅଂଶ ରଖାଯାଏ; ଅଲଗା କରାଯାଇନପାରିଲେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ void।

ଲାଗୁ କରିବା: Sec 23 ର ଶ୍ରେଣୀ ଚିହ୍ନଟ କରନ୍ତୁ → ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ → void ଓ ଦିଆଯାଇଥିବା ଟଙ୍କା ଆଦାୟଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ ବୋଲି ସିଦ୍ଧାନ୍ତ (ପୁଅର ଚାକିରି ପାଇଁ ଜଣେ ଅଫିସରଙ୍କୁ Harish ଦେଇଥିବା ₹15,000 ଆଦାୟ ହୋଇପାରିଲା ନାହିଁ — public office ର trafficking)।

ସ୍ମୃତି (Remembering) ମୁଖସ୍ଥ କରନ୍ତୁ : 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 23 ର ଛଅଟି ଶ୍ରେଣୀ ଅକ୍ଷରଶଃ ଲେଖନ୍ତୁ: forbidden by law; would defeat provisions of law; fraudulent; involves injury to person or property; immoral; opposed to public policy।
- Public-policy ତାଲିକା ମୁଖସ୍ଥ କରନ୍ତୁ: trading with enemy, stifling prosecution, maintenance & champerty, trafficking in public offices/titles, monopolies, marriage brokerage, interference with course of justice, interest against obligation।

TQ 4.2 • PYQ 2026-Jan [6] (b) • Descriptive • 6M • Pg 101	2× ପଚରାଯାଇଛି	LEVEL I ସ୍ମୃତି (Remembering)	ମଧ୍ୟମ
TQ 4.3 • PYQ 2026-Jan [6] (Or) (b) • Descriptive • 6M • Pg 103		LEVEL I ସ୍ମୃତି (Remembering)	ମଧ୍ୟମ

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Public offices ରେ trafficking: public office ରେ ନିୟୁକ୍ତି/ଅବସର ପାଇଁ ଟଙ୍କା, କିମ୍ବା Padma Vibhushan ଭଳି titles ହାସଲ, void --- ଜନସ୍ୱାର୍ଥ ଯୋଗ୍ୟତା-ଭିତ୍ତିକ ନିୟୁକ୍ତି ଦାବି କରେ।
- Stifling prosecution: uncompoundable offences ରେ consideration ପାଇଁ criminal proceedings ପ୍ରତ୍ୟାହାର void; CrPC ଅନୁଯାୟୀ compoundable offences ର ଆପୋଷ ଅନୁମୋଦିତ।

TQ 4.1 • PYQ 2023-Dec [2] (a) • Descriptive • 7M • Pg 101	2× ପଚରାଯାଇଛି	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ
---	--------------	--------------------------------	-------

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ : 4 ପ୍ରଶ୍ନ

- ଢାଞ୍ଚା: Sec. 23 ଶ୍ରେଣୀ ଚିହ୍ନଟ କରନ୍ତୁ → ତଥ୍ୟରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ → void, ଦିଆଯାଇଥିବା ଟଙ୍କା ଆଦାୟଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ ବୋଲି ସିଦ୍ଧାନ୍ତ।
- ମାନକ scenarios: ଅନ୍ୟ ଜଣେ ପଦ ପାଇବା ପାଇଁ ସ୍ୱେଚ୍ଛା ଅବସର ବଦଳରେ ₹10 ଲକ୍ଷ = public office ରେ trafficking; judicial officer ଙ୍କୁ ଟଙ୍କା = ନ୍ୟାୟରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ; ଚୋରାଚାଲାଣ = ଆଇନ ଦ୍ୱାରା ନିଷିଦ୍ଧ।
- ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ସ୍ଥାନୀୟ ସୀମା ମଧ୍ୟରେ goodwill-ବିକ୍ରି restraint ହେଉଛି Sec. 27 ର ବୈଧ ବ୍ୟତିକ୍ରମ (EXCEPTION) --- ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ପୂର୍ବରୁ ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତତା ଯାଞ୍ଚ କରନ୍ତୁ (Rishabh--Omkar scenario)।

CSQ 4.5 • RTP 2026-Jan [4] • Case Scenario • --- • Pg 107

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ସହଜ

CSQ 4.1 • PYQ 2020-Nov [1] (a) {C} • Case Scenario • 4M • Pg 104 asked

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 4.2 • PYQ 2021-Jan [1] (a) {C} • Case Scenario • 4M • Pg 105 asked

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 4.4 • PYQ 2025-Jan [1] (a) (iii) {C} • Case Scenario • 7M • Pg 106

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis) ବହୁ-ପ୍ରସଙ୍ଗ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଅଲଗା କରି ସମାଧାନ କରନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Main ବନାମ collateral contract: Z କୁ ହତ୍ୟା କରିବାର agreement void; ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଜାଣିଥିବା (KNEW) W ଙ୍କ ରଣ ମଧ୍ୟ ସମାନ ଭାବେ ଦୃଷ୍ଟିତ ଓ ଆଦାୟଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ --- ପ୍ରତ୍ୟେକ ସମ୍ପର୍କକୁ ଅଲଗା ଅଲଗା ଯାଞ୍ଚ କରନ୍ତୁ।
- ମିଶ୍ରିତ ମାମଲାରେ Sec. 24: ଗୋଟିଏ consideration ର କୌଣସି ଅଂଶ unlawful ହୋଇ ଅଲଗା କରାଯାଇନପାରିଲେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ agreement void।

CSQ 4.3 • PYQ 2022-Nov [1] (a) {C} • Case Scenario • 4M • Pg 106 asked

LEVEL II
ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)

ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 5: Void Agreements

P2-C2-U2.3-T05 • Topic 5: Void Agreements

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Section 3.5 'Void Agreements' ପଢନ୍ତୁ: restraint of marriage (Sec. 26), goodwill ବ୍ୟତିକ୍ରମ ସହ restraint of trade (Sec. 27), restraint of legal proceedings (Sec. 28), uncertain agreements (Sec. 29), wagers (Sec. 30), ଏବଂ legal/illegal reciprocal promises (Sec. 57)।

ଚିତ୍ରଣୀ

ସ୍ୱଳ୍ପ ଭାବେ void: minor ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ restraint of marriage (Sec 26); restraint of legal proceedings (Sec 28) — court ମାଧ୍ୟମରେ ଅଧିକାର ଲାଗୁ କରିବାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୋକିବା କିମ୍ବା limitation period କମାଇବା void, କିନ୍ତୁ ବିବାଦ (ବର୍ତ୍ତମାନ ବା ଭବିଷ୍ୟତ, ଲିଖିତ) arbitration କୁ ପଠାଇବାକୁ ସହମତି ବୈଧ; uncertain agreements (Sec 29) — ନିଶ୍ଚିତ କରାଯାଇପାରୁନଥିଲେ void (“a hundred tons of oil” void,

ବିକ୍ରେତା କେବଳ coconut oil କାରବାର କଲେ ବୈଧ)।

Restraint of trade (Sec 27): କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ lawful profession, trade ବା business କରିବାରୁ ରୋକିଥିବା agreement ସେହି ପରିମାଣରେ (TO THAT EXTENT) void; ବ୍ୟତିକ୍ରମ: (1) goodwill ବିକ୍ରି — କ୍ରେତା ସମାନ business ଚଳାଉଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିକ୍ରେତା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ସ୍ଥାନୀୟ ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ସମାନ business ନକରିବାକୁ ରାଜି ହୋଇପାରନ୍ତି; (2) ବିବାୟୀ partner ଙ୍କ ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ restraint (Sec 36, Partnership Act) ଓ partnership ଚାଲିଥିବା ସମୟରେ partners ଙ୍କ non-compete (Sec 11); (3) ସେବା ଅବଧି ସମୟରେ (DURING) ପ୍ରତିଯୋଗିତା ନକରିବାର କର୍ମଚାରୀ covenant (3 ବର୍ଷ ଅବଧି ପାଇଁ surgeon ଙ୍କ assistant ଉପରେ restraint); ସମସ୍ତ ଉତ୍ପାଦନ ଗୋଟିଏ wholesaler କୁ ବିକ୍ରି କିମ୍ବା ବିକ୍ରେତାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସର୍ବନିମ୍ନ-ମୂଲ୍ୟ agreements restraint ନୁହେଁ।

Wager (Sec 30): ଏକ ଅନିଶ୍ଚିତ ଘଟଣା ନିର୍ଣ୍ଣୟ ହେଲେ money ବା money's worth ଦେବାର agreement; ଆବଶ୍ୟକ ଉପାଦାନ — (1) money/money's worth ଦେବାର promise, (2) ଅନିଶ୍ଚିତ ଘଟଣା, (3) ଜିତିବା ବା ହାରିବାର ପାରସ୍ପରିକ ସମ୍ଭାବନା, (4) ଘଟଣା ଉପରେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ନାହିଁ, (5) ବାଜି ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ ସ୍ୱାର୍ଥ ନାହିଁ; ପ୍ରଭାବ — void, ଜିତିଥିବା ରାଶି ଆଦାୟ ପାଇଁ ମଜଦୁରୀ ନାହିଁ; wagers ରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ: lotteries (Government ଅନୁମୋଦିତ ହେଲେ ବି — Sec 294A IPC, collateral transactions ମଧ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିତ), editor ଙ୍କ ରଖାଯାଇଥିବା ସମାଧାନ ସହ ମେଳ ଖାଉଥିବା crossword ପୁରସ୍କାର (State of Bombay vs. R.M.D. Chamarbaugwala), shares/goods ରେ speculative difference-settlement କାରବାର, ପୁରସ୍କାର ₹500 ରୁ କମ୍ ଥିବା horse-race ବାଜି।

Wagers ନୁହେଁ: (1) chit funds; (2) delivery ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିବା commercial/share transactions; (3) ଦକ୍ଷତାର ଖେଳ — ଦକ୍ଷତା ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଣ୍ଣିତ crossword, picture ଓ athletic competitions, ପୁରସ୍କାର ₹1,000 ରୁ ଅଧିକ ନୁହେଁ (Prize Competition Act, 1955); (4) horse race ବିଜେତାଙ୍କ ପାଇଁ ₹500 ବା ଅଧିକ plate/prize କୁ ଚାନ୍ଦା; (5) contracts of insurance (contingent contracts)।

Contract of insurance	Wagering agreement
କ୍ଷତି indemnify କରିବାର contract	ଅନିଶ୍ଚିତ ଘଟଣା ଘଟିବା/ନଘଟିବା ଉପରେ ଦେୟ ଦେବାର promise
ପାରସ୍ପରିକ consideration — premium ଓ compensation	Consideration ନାହିଁ — କେବଳ ଟଙ୍କା ପାଇଁ ଲୁଆ
Insured ଙ୍କର life/property ରେ insurable interest ଥାଏ	Interest ନାହିଁ — ଅନ୍ୟର life ବା property ଉପରେ ବାଜି
Insured କୁ indemnify କରେ (life insurance ବ୍ୟତୀତ)	ଅନିଶ୍ଚିତ ଘଟଣାରେ ହାରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ସ୍ଥିର ରାଶି ଦିଏ
Risk ର ବୈଜ୍ଞାନିକ/actuarial ଗଣନା ଆଧାରରେ premium	କୌଣସି ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ଗଣନା ନାହିଁ
Valid, enforceable, ସମାଜ ପାଇଁ ହିତକର	Void, unenforceable, ଜନକଲ୍ୟାଣ ବିରୋଧୀ

Secs 57-58: ଆଂଶିକ legal ଓ ଆଂଶିକ illegal reciprocal promises — ପ୍ରଥମ (legal) set ଏକ valid contract, ଦ୍ୱିତୀୟ void agreement (₹50,00,000 ରେ ଘର ବିକ୍ରି valid; ଜୁଆ ଘର ଭାବେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଲେ ଆଉ ₹75,00,000 void — କେବଳ legal set ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ); ଗୋଟିଏ legal ଶାଖା ଥିବା alternative promise — କେବଳ legal ଶାଖା ଲାଗୁଯୋଗ୍ୟ (ଚାଉଳ delivery valid, ଚୋରା opium void)।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 4 ପ୍ରଶ୍ନ

- Wager ର ଆବଶ୍ୟକ ଉପାଦାନ (Sec. 30): ଅନିଶ୍ଚିତ ଘଟଣାରେ ଟଙ୍କା ଦେବାର promise, ଜିତିବା/ହାରିବାର ପାରସ୍ପରିକ ସମ୍ଭାବନା, ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ନାହିଁ ଓ ଅନ୍ୟ ସ୍ୱାର୍ଥ ନାହିଁ --- void, ଜିତିଥିବା ରାଶି ଆଦାୟ ପାଇଁ ମକଦ୍ଦମା ନାହିଁ।
- Wager ବନାମ Insurance ସାରଣୀ ଆୟତ୍ତ କରନ୍ତୁ: insurable interest, mutual consideration, indemnity, actuarial premium, public welfare।
- Sec. 29: uncertain agreement void, କିନ୍ତୁ ନିଶ୍ଚିତ କରାଯାଇପାରିଲେ ବୈଧ ('hundred tons of oil' void, ଯଦି ନା ବିକ୍ରେତା କେବଳ coconut oil କାରବାର କରନ୍ତି)।
- Wagers ଦୁହେଁ: chit funds, delivery ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିବା share deals, ଦକ୍ଷତାର ଖେଳ (prize ≤ ₹1,000), horse-race prize ≥ ₹500, insurance।

TQ 5.1 • PYQ 2020-Nov [6] (a) • Distinguish Between • 5M • Pg 108	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ସହଜ
TQ 5.2 • RTP 2021-Nov [6] • Descriptive • --- • Pg 109	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ସହଜ
TQ 5.3 • PYQ 2024-Jun [6] (b) • Descriptive • 6M • Pg 109 4x ପରୀକ୍ଷାଯୋଗ୍ୟ	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ
TQ 5.4 • PYQ 2026-Sep [5] (c) • Descriptive • 6M • Pg 110	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରଯୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ : 5 ପ୍ରଶ୍ନ

- Restraint of trade (Sec. 27): ସେହି ପରିମାଣରେ void, କେବଳ ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ସ୍ଥାନୀୟ ସୀମା ସହ goodwill ବିକ୍ରି ବ୍ୟତୀତ (EXCEPT) --- restraint ବିକ୍ରି ହୋଇଥିବା goodwill କୁ ଅତିକ୍ରମ କରେ କି ଯାଞ୍ଚ କରନ୍ତୁ (artificial-jewellery goodwill ବାହାରେ real diamond jewellery = void)।
- Sec. 57: ଘର ବିକ୍ରି ବୈଧ; ଜୁଆ ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ହେଲେ ଦେବାର ଅତିରିକ୍ତ promise ଏକ ଅଲଗା void agreement --- କେବଳ legal set ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ।
- Judicial officer କୁ ଟଙ୍କା ଦେବା scenarios: public policy ବିରୋଧୀ ହେତୁ void; ଦିଆଯାଇଥିବା ଟଙ୍କା ଆଦାୟ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ।

CSQ 5.2 • RTP 2022-May [1] • Case Scenario • --- • Pg 112	LEVEL II ପ୍ରଯୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 5.3 • RTP 2023-Jun [5] • Case Scenario • --- • Pg 113 3x ପରୀକ୍ଷାଯୋଗ୍ୟ	LEVEL II ପ୍ରଯୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ

CSQ 5.4 • RTP 2023-Dec [6] • Case Scenario • --- • Pg 114	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 5.5 • MTP 2024-Apr [1] (a) [C] • Case Scenario • 7M • Pg 114 asked	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 5.7 • MTP 2025-Aug S2 [1] (a) (i) • Case Scenario • 4M • Pg 116	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ

ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis) ବହୁ-ପ୍ରସଙ୍ଗ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଅଲଗା କରି ସମାଧାନ କରନ୍ତୁ: 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- ବହୁ-ଅଂଶ valid-ନା-void ପ୍ରଶ୍ନ: ରଣ ପାଇଁ ବିବାହ-ବିଚ୍ଛେଦ = restraint of marriage/immoral; ମୃତ subject-matter = bilateral mistake (Sec. 20); ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଂଶକୁ ତା' ନିଜ section ଅଧୀନରେ ବର୍ଗୀକରଣ କରନ୍ତୁ
- Sec. 28 ର ସୂକ୍ଷ୍ମତା: jurisdiction ଥିବା ଦୁଇଟି court ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ (ONE) ବାଛିବା ବୈଧ; suits ଉପରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୋକ କିମ୍ବା limitation period କମାଇବା void --- ଉଭୟ ପୂର୍ବରୁ ଦୁଇଟିକୁ ଅଲଗା କରନ୍ତୁ

CSQ 5.1 • MTP 2019-Oct [1] (a) [C] • Case Scenario • 4M • Pg 111 asked	LEVEL II ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 5.6 • RTP 2025-Jan [6] • Case Scenario • --- • Pg 115 2x ପଦବାଯାଜା	LEVEL II ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)	ମଧ୍ୟମ

ଏକକ 2.4: Contract ର ପାଳନ (Performance of Contract)

Performance of Contract

P2-C2-U2.4 • ଗୁରୁତ୍ୱ C • ଅଧ୍ୟାୟରେ ଯୋଗ 4 • ବର୍ଗ A • ଅଧ୍ୟାୟ ପ୍ରଶ୍ନର 11.5% • 27 ପ୍ରଶ୍ନ

ବିଷୟ 1: Contract ର ପାଳନ (Performance of Contract)

P2-C2-U2.4-T01 • Topic 1: Performance of Contract

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ ଏକକ 4 (Performance of Contract) ର Sections 4.1 ଓ 4.2 ପଢନ୍ତୁ: Sec. 37 — perform କରିବା ବା perform କରିବାକୁ offer କରିବାର ବାଧ୍ୟତା, actual vs attempted performance (tender), ଏବଂ valid tender ର ଚାରୋଟି ସର୍ତ୍ତ (Sec. 38)।

ଚିପ୍ପଣୀ

Sec 37: parties ନିଜ ନିଜ promises ଅବଶ୍ୟା perform କରିବେ, ବା perform କରିବାକୁ offer କରିବେ — ଯଦି Contract Act ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଆଇନ ଅଧୀନରେ ସେହି performance ରୁ ଛାଡ଼ ବା ମୁକ୍ତି ମିଳିନାହିଁ; performance (a) **actual** — party ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଓ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଢଙ୍ଗରେ ନିଜେ ଯାହା ଦାୟିତ୍ୱ ନେଇଥିଲେ ତାହା କରିସାରିଛନ୍ତି, କିମ୍ବା (b) **attempted/tender** — promisor perform କରିବାକୁ offer କରନ୍ତି କିନ୍ତୁ promisee ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ମନା କରନ୍ତି (ବ୍ୟବସାୟ ସମୟରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସ୍ଥାନକୁ goods ଅଣାଗଲା, delivery ମନା କରାଗଲା)।

Valid tender (Sec 38) — ଚାରୋଟି ସର୍ତ୍ତ: (1) **unconditional** (interest ବିନା କେବଳ principal offer କରିବା ଅବୈଧ); (2) **ଉଚିତ ସମୟ ଓ ସ୍ଥାନରେ** (2 a.m. ରେ delivery ଅବୈଧ, ଯଦି ସେପରି ରାଜି ହୋଇନଥାନ୍ତି); (3)

goods ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ promisee କୁ **ଯଥୋଚିତ ସୁଯୋଗ** ମିଳିବା ଆବଶ୍ୟକ (ଗହମ contract ଅନୁଯାୟୀ ଗୁଣ ଓ ପରିମାଣର କି ନାହିଁ ଦେଖିବା); (4) **ସମଗ୍ର (WHOLE) obligation** ପାଇଁ (100 promise କରି 80 bales offer = invalid tender)।

ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାତ tender ର ପ୍ରଭାବ: non-performance ପାଇଁ promisor ଦାୟୀ ନୁହେଁ ଏବଂ contract ଅଧୀନରେ ନିଜ ଅଧିକାର ମଧ୍ୟ ହରାନ୍ତି ନାହିଁ — valid tender ତାଙ୍କୁ liability ରୁ discharge କରେ, ତାଙ୍କ remedies ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣ ରଖି।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 37: performance ରୁ ଛାଡ଼/ମୁକ୍ତି ମିଳିନଥିଲେ parties ନିଜ promises ଅବଶ୍ୟକ perform କରିବେ ବା perform କରିବାକୁ offer କରିବେ; promisor ଯାହା promise କରିଥିଲେ **ଠିକ୍ ସେତିକି (EXACTLY)** ଅବଶ୍ୟକ perform କରିବେ।
- actual performance (obligation ପୂରଣ) କୁ attempted performance/tender (promisor offer କରନ୍ତି, promisee ମନା କରନ୍ତି) ଠାରୁ ପୃଥକ କରନ୍ତୁ --- valid tender promisor କୁ ତାଙ୍କ ଅଧିକାର ନହରାଇ non-performance ର liability ରୁ discharge କରେ।
- Valid tender ର ସର୍ତ୍ତ: unconditional; ଉଚିତ ସମୟ ଓ ସ୍ଥାନରେ; goods ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ଯଥୋଚିତ ସୁଯୋଗ; ସମଗ୍ର (WHOLE) obligation ପାଇଁ (100 ବଦଳରେ 80 bales offer = invalid tender)।

TQ 1.1 • RTP 2020-May [5] • Descriptive • --- • Pg 122

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ : 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- ଡାଞ୍ଜା: Sec. 37/38 ଉଲ୍ଲେଖ କରନ୍ତୁ → ତଥ୍ୟ ଉପରେ ଚାରୋଟି ସର୍ତ୍ତରେ tender କୁ ପରଖନ୍ତୁ → promisee କି ମନା promisor କୁ ଛାଡ଼ ଦିଏ କି ନାହିଁ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଦିଅନ୍ତୁ।
- Part delivery (10,000 ବଦଳରେ 5,000 ଇଟା) ସମଗ୍ର obligation ର tender ନୁହେଁ --- promisee ମନା କରିପାରନ୍ତି; time essential ବୋଲି ସ୍ଥିର ଥିବା ସ୍ଥଳେ ବିଳମ୍ବିତ delivery (25.06 ପୂର୍ବରୁ jute) promisee କୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିବାର ଓ contract କୁ voidable ଭାବେ ଗଣିବାର ଅଧିକାର ଦିଏ (Sec. 55)।

CSQ 1.1 • MTP 2024-Apr [4] (a) (i) • Case Scenario • 4M • Pg 124

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 1.2 • MTP 2025-Aug S2 [4] (a) (i) • Case Scenario • 4M • Pg 125

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 2: Valid tender ବା attempted performance ପାଇଁ ପୂରଣ ହେବାକୁ ଥିବା ସର୍ତ୍ତ (Conditions to Be Satisfied for A Valid Tender or Attempted Performance)

P2-C2-U2.4-T02 • Topic 2: Conditions to Be Satisfied for A Valid Tender or Attempted Performance

ଧାରଣା ଆଧାର — ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ପରୀକ୍ଷା ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ • ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସ୍ତୁତି ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ ଏକକ 2.4 ର §4.2 ପଢନ୍ତୁ: attempted performance (tender) ର ଅର୍ଥ କ'ଣ ଏବଂ tender କୁ valid

କରୁଥିବା ଚାରୋଟି ସର୍ତ୍ତ — ପ୍ରତ୍ୟେକ ପାଇଁ Study Material ର ଉଦାହରଣ ସହ।

ଚିତ୍ରଣୀ

Tender କ'ଣ: performance ର ସମୟ ଆସିଲେ promisor ନିଜ obligation perform କରିବାକୁ offer କରନ୍ତି, କିନ୍ତୁ promisee ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ମନା କରନ୍ତି — ସେତେବେଳେ contract ଡାକ୍ତାରୁ ଯାହା ଚାହୁଁଥିଲା promisor ତାହା କରିସାରିଛନ୍ତି। **ଉଦାହରଣ:** ବ୍ୟବସାୟ ସମୟରେ A ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସ୍ଥାନକୁ goods ନେଇଯାଆନ୍ତି କିନ୍ତୁ B delivery ମନା କରନ୍ତି; ଏହା attempted performance।

Valid tender ପାଇଁ ଚାରୋଟି ସର୍ତ୍ତ: (i) **unconditional** — principal ଓ interest ଉଭୟ ଦେୟ ଥିବାବେଳେ କେବଳ principal ଫେରାଇବାକୁ offer କରିବା valid tender ନୁହେଁ; (ii) **ଉଚିତ ସମୟ ଓ ସ୍ଥାନରେ** — 2 a.m. ରେ delivery offer କରିବା valid ନୁହେଁ, ଯଦି ସେପରି ରାତି ହୋଇନଥାନ୍ତି; (iii) **goods ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ ଯଥୋଚିତ ସୁଯୋଗ** — ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଦିନରେ 1,000 kg ଗହମ warehouse କୁ ଏପରି ପରିସ୍ଥିତିରେ ଅଣାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ ଯେପରି buyer ଗୁଣ ଓ ପରିମାଣ ବିଷୟରେ ନିଜେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇପାରିବେ; (iv) **ସମଗ୍ର obligation ପାଇଁ** — 100 promise କରି 80 bales offer କରିବା valid tender ନୁହେଁ।

ପ୍ରଭାବ: valid tender ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାତ ହେଲେ promisor non-performance ର liability ରୁ discharge ହୁଅନ୍ତି, contract ଅଧୀନରେ ତାଙ୍କ ଅଧିକାର ନହେଉ; partial ବା conditional tender ର ଏହି ପ୍ରଭାବ ନାହିଁ।

ବିଷୟ 3: Contract କିଏ perform କରିପାରିବେ (Section 40, 41 And 42)

P2-C2-U2.4-T03 • Topic 3: By Whom a Contract May Be Performed (Section 40, 41 And 42)

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Section 4.3 ପଢନ୍ତୁ: promisor ନିଜେ performance (personal skill contracts), agent, legal representatives (ଦାୟିତ୍ୱ ଉତ୍ତରାଧିକାରରେ ପାଇଥିବା ସମ୍ପତ୍ତି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୀମିତ), third persons (Sec. 41), ଏବଂ joint promisors (Sec. 42)।

ଚିତ୍ରଣୀ

କିଏ perform କରିପାରିବେ: (1) **promisor ନିଜେ** — contract ରେ personal skill, ଯନ୍ ବା ବିଶ୍ୱାସ ଜଡ଼ିତ ଥିଲେ (ଛବି ଆଙ୍କିବା, ଗୀତ ଗାଇବା); (2) **agent** — personal consideration ମୂଳଭିତ୍ତି ନଥିଲେ ଜଣେ ଦକ୍ଷ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତ କରାଯାଇପାରେ; (3) **legal representatives** — promisor ଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ହେଲେ ସେମାନେ ଅଣ-ବ୍ୟକ୍ତିଗତ contracts ଅବଶ୍ୟକ perform କରିବେ, କିନ୍ତୁ ଦାୟିତ୍ୱ ମୃତକଙ୍କଠାରୁ ଉତ୍ତରାଧିକାରରେ ପାଇଥିବା ସମ୍ପତ୍ତିର ମୂଲ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୀମିତ; personal-skill contract ମୃତ୍ୟୁରେ ହେଁ ସମାପ୍ତ ହୁଏ — representative କିମ୍ବା promisee କେହି ତାହା ଲାଗୁ କରାଇପାରିବେ ନାହିଁ; (4) **third person** (Sec 41); (5) **joint promisors** (Sec 42)।

Sec 41: promisee ଯଦି third person ଙ୍କଠାରୁ performance ଗ୍ରହଣ (ACCEPT) କରନ୍ତି, ପରେ ସେ promisor ଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ତାହା ଲାଗୁ କରାଇପାରିବେ ନାହିଁ — promisor ତାହାକୁ authorise ବା ratify ନକରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ; B ପ୍ରତି A ଙ୍କ ₹1,00,000 ରଣରୁ C ₹60,000 ଦିଅନ୍ତି; B କେବଳ ବାକି ₹40,000 ପାଇଁ A ଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମାମଲା କରିପାରିବେ।

Sec 42: joint promisors ନିଜ ମିଳିତ ଜୀବନକାଳରେ promise ଅବଶ୍ୟ ମିଳିତ ଭାବେ ପୂରଣ କରିବେ; କାହାରି ମୃତ୍ୟୁ ହେଲେ ତାଙ୍କ legal representatives ଜୀବିତମାନଙ୍କ ସହ ମିଳିତ ଭାବେ; ସମସ୍ତଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ହେଲେ ସମସ୍ତଙ୍କ representatives ମିଳିତ ଭାବେ।

Personal-skill contract void ହେବା: artist ଅକ୍ଷମ ହେଲେ (ପକ୍ଷାଘାତ), ତାଙ୍କ ପୁଅ/representative କ୍ଷୁ କାମ ଶେଷ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଯାଇଥିବା advance Sec 65 ଅଧୀନରେ ଅବଶ୍ୟ ଫେରାଇବାକୁ ହେବ — void ହେଉଥିବା contract ଅଧୀନରେ ପାଇଥିବା ଯେକୌଣସି advantage restore କରିବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Perform କରିପାରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ତାଲିକା ଦିଅନ୍ତୁ: promisor ନିଜେ (personal skill/ବିଶ୍ୱାସ ଜଡ଼ିତ contracts, ଯଥା ଛବି ଆଙ୍କିବା); agent (personal consideration ନଥିଲେ); ମୃତ୍ୟୁ ପରେ legal representatives (personal-skill contracts ବ୍ୟତୀତ); third person (Sec. 41); joint promisors (Sec. 42)।
- Legal representatives କି ଦାୟିତ୍ୱ ମୃତ promisor କିଠାରୁ ଉତ୍ତରାଧିକାରରେ ପାଇଥିବା ସମ୍ପତ୍ତିର ମୂଲ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୀମିତ।

TQ 3.1 • MTP 2025-Aug S1 [3] (c) • Descriptive • 6M • Pg 126

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ : 3 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 41: promisee ଥିଲେ third person କିଠାରୁ performance ଗ୍ରହଣ (ACCEPT) କଲେ, ପରେ promisor କି ବିରୁଦ୍ଧରେ ତାହା ଲାଗୁ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ --- ତେଣୁ Z କିଠାରୁ ₹40,000 ଗ୍ରହଣ କରିଥିବା Y କେବଳ ବାକି ₹20,000 ପାଇଁ X କି ବିରୁଦ୍ଧରେ ମାମଲା କରିପାରିବେ।
- Personal-skill contracts (ଗୀତ ଗାଇବା, portrait ଆଙ୍କିବା) promisor କି ମୃତ୍ୟୁ ବା ଅକ୍ଷମତାରେ ସମାପ୍ତ ହୁଏ --- legal representatives କ୍ଷୁ perform କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ contract void ହେଉଥିବାରୁ ପାଇଥିବା advance Sec. 65 ଅଧୀନରେ ଫେରସ୍ତଯୋଗ୍ୟ।
- ଉତ୍ତର ଢାଞ୍ଚା: contract କୁ ବର୍ଗୀକରଣ କରନ୍ତୁ (personal skill କି ନୁହେଁ) → କିଏ perform କରିପାରିବେ/କରିବେ ସ୍ଥିର କରନ୍ତୁ → ମୃତ୍ୟୁ/third-party ପରିଶୋଧ ତଥ୍ୟ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ → ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଦିଅନ୍ତୁ।

CSQ 3.1 • RTP 2019-May [2] (ii) • Case Scenario • --- • Pg 127

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 3.2 • RTP 2022-May [5] • Case Scenario • --- • Pg 127

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 3.3 • PYQ 2023-Jun [3] (b) (ii) • Case Scenario • 4M • Pg 128 asked

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 4: Succession ଓ Assignment ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ (Distinction Between Succession and Assignment)

P2-C2-U2.4-T04 • Topic 4: Distinction Between Succession and Assignment

ଧାରଣା ଆଧାର — ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ପରୀକ୍ଷା ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ • ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସ୍ତୁତି ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ ଏକକ 2.4 ର §4.4 ପଢନ୍ତୁ: succession ଓ assignment ରେ benefits ଓ burdens କିପରି ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହୁଏ, ଏବଂ liabilities କାହିଁକି assign କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ।

ଟିପ୍ପଣୀ

Succession: ଆଇନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଦ୍ୱାରା contract ର benefits ଉତ୍ତରାଧିକାରରେ ଗଲେ, **burden ଓ benefits ଉଭୟ** legal heir ଙ୍କ ଉପରେ ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହୋଇପାରେ — ପିତାଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତିର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ପୁଅ ପିତାଙ୍କ ରଣ ପାଇଁ ଦାୟୀ, କିନ୍ତୁ କେବଳ ଉତ୍ତରାଧିକାରରେ ପାଇଥିବା ସମ୍ପତ୍ତି ପରିମାଣରେ; ଅଧିକ କିଛି ଦେବାକୁ ତାଙ୍କୁ କୁହାଯାଏ ନାହିଁ।

Assignment: contract ର କେବଳ **benefit** assign କରାଯାଇପାରେ, liabilities କଦାପି ନୁହେଁ — debtor ରଣ ଫେରାଇବାର ଦାୟିତ୍ୱ ଅନ୍ୟ କାହାକୁ assign କରି creditor ପ୍ରତି ନିଜ obligation ରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇପାରିବେ ନାହିଁ, କାରଣ ତାହା ଏକ third party କୁ liability ରେ ଟାଣିଆଣିବା।

Benefit assign କରିବାରେ ସୀମା: creditor ଏକ promise ର benefit assign କଲେ assignee debtor ଙ୍କଠାରୁ ରଣ ଆଦାୟ କରିବାକୁ ହକଦାର ହୁଅନ୍ତି; କିନ୍ତୁ benefit ସହ liability ଯୋଡ଼ା ଥିଲେ, କିମ୍ବା contract କରିବାରେ personal consideration ଜଡ଼ିତ ଥିଲେ, ସେହି benefit assign କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ।

ବିଷୟ 5: Joint promisor ଓ promisee ଙ୍କ ଦାୟିତ୍ୱ (Liability of Joint Promisor & Promisee)

P2-C2-U2.4-T05 • Topic 5: Liability of Joint Promisor & Promisee

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Sections 42-45 ଭଲଭାବେ ଆୟତ୍ତ କରନ୍ତୁ: joint liabilities ର devolution (Sec. 42), contribution ସହ joint and several liability (Sec. 43), ଜଣେ joint promisor ଙ୍କ release (Sec. 44), ଏବଂ joint promisees ଙ୍କ ଅଧିକାର (Sec. 45)।

ଟିପ୍ପଣୀ

Sec 42 — joint liabilities ର devolution: ସମସ୍ତ joint promisors ନିଜ ଜୀବନକାଳରେ promise ଅବଶ୍ୟ ମିଳିତ ଭାବେ ପୂରଣ କରିବେ; କାହାରି ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ତାଙ୍କ legal representative ଜୀବିତମାନଙ୍କ ସହ ମିଳିତ ଭାବେ perform କରନ୍ତି (ଦାୟିତ୍ୱ ଉତ୍ତରାଧିକାରରେ ପାଇଥିବା estate ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୀମିତ); ଶେଷ ଜୀବିତଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ସମସ୍ତଙ୍କ representatives ଅବଶ୍ୟ ମିଳିତ ଭାବେ perform କରିବେ — ଯଦି contract ରେ ବିପରୀତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ।

Sec 43 — joint ଏବଂ (AND) several: promisee ଯେକୌଣସି ଜଣେ ବା ଅଧିକ joint promisors ଙ୍କୁ ସମଗ୍ର promise perform କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରିପାରନ୍ତି; perform କରିଥିବା promisor ଅନ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କୁ **ସମାନ ଭାବେ (EQUALLY)** contribute କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରିପାରନ୍ତି; ଜଣେ contribution ରେ default କଲେ ବାକି joint promisors ସେହି କ୍ଷତି ସମାନ ଭାଗରେ ବହନ କରନ୍ତି; Explanation — ଦେୟ ଦେଇଥିବା surety ନିଜ principal ଙ୍କଠାରୁ ଆଦାୟ କରିପାରନ୍ତି, କିନ୍ତୁ principal surety ଙ୍କଠାରୁ କିଛି ଆଦାୟ କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ।

ହିସାବ (SM): X, Y, Z ମିଳିତ ଭାବେ A କୁ ₹6,000 ଦେୟ; Z କୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରାଶି ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରାଯାଏ; X ଦେବାଳିଆ

କିନ୍ତୁ ତୁମ୍ଭଙ୍କ assets ତାଙ୍କ ରଶିର ଅଧା ଦେଇପାରିବ — Z, X ଙ୍କ estate ରୁ ₹1,000 ଓ Y ଙ୍କଠାରୁ ₹2,500 ପାଆନ୍ତି (X ଙ୍କ ₹1,000 ନିଅଣ୍ଟ Y ଓ Z ସମାନ ଭାବେ ବାଣ୍ଟନ୍ତି)।

Sec 44 — ଜଣେ joint promisor ଙ୍କ release: ଏହା ଅନ୍ୟ joint promisors କୁ discharge କରେ ନାହିଁ (NOT), କିମ୍ବା release ପାଇଥିବା promisor କୁ ତାଙ୍କ co-promisors ପ୍ରତି ଦାୟିତ୍ୱ (contribution) ରୁ ମୁକ୍ତ କରେ ନାହିଁ — D, A କୁ release କଲେ ମଧ୍ୟ ସମଗ୍ର ₹9,00,000 ପାଇଁ B ଓ C ଦାୟୀ ରହନ୍ତି ଏବଂ B ଓ C କୁ contribute କରିବାକୁ A ଦାୟୀ ରହନ୍ତି।

Sec 45 — joint promisees ଙ୍କ ଅଧିକାର: performance ଦାବି କରିବାର ଅଧିକାର ସେମାନଙ୍କ ମିଳିତ ଜୀବନକାଳରେ ସମସ୍ତଙ୍କର ମିଳିତ ଭାବେ ରହେ; କାହାରି ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ତାଙ୍କ representative ଙ୍କର ଜୀବିତମାନଙ୍କ ସହ ମିଳିତ ଭାବେ; ଶେଷ ଜୀବିତଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ସମସ୍ତଙ୍କ representatives ଙ୍କର ମିଳିତ ଭାବେ (B ଓ C ମିଳିତ ଭାବେ ₹5,00,000 ରଶି ଦେଇଥିଲେ; B ଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ B ଙ୍କ representatives C ଙ୍କ ସହ ମିଳିତ ଭାବେ ଦାବି କରନ୍ତି)।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ: 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 42: joint promisors ନିଜ ଜୀବନକାଳରେ ମିଳିତ ଭାବେ perform କରନ୍ତି; ଜଣଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ହେଲେ ତାଙ୍କ legal representatives ଜୀବିତମାନଙ୍କ ସହ ମିଳିତ ଭାବେ (ଦାୟିତ୍ୱ ଉତ୍ତରାଧିକାରରେ ପାଇଥିବା estate ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୀମିତ); ସମସ୍ତଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ହେଲେ ସମସ୍ତଙ୍କ representatives ମିଳିତ ଭାବେ।
- Sec. 43 ଦାୟିତ୍ୱକୁ joint and several କରେ: promisee ଯେକୌଣସି (ANY) ଜଣେ promisor କୁ ସମଗ୍ର perform କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରିପାରନ୍ତି; ସେହି promisor ପରେ ସମାନ contribution ଦାବି କରିପାରନ୍ତି, ଏବଂ ଜଣେ defaulter ଙ୍କ ଅକ୍ଷମତା ଜନିତ କ୍ଷତି ବାକିମାନେ ସମାନ ଭାବେ ବହନ କରନ୍ତି।

TQ 5.1 • PYQ 2025-May [5] (c) (i) • Descriptive • 4M • Pg 129

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ: 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- ହିସାବ ଅଭ୍ୟାସ କରନ୍ତୁ: ଦେବାଳିଆ promisor ଙ୍କ estate ତାଙ୍କ ଭାଗର କେବଳ ଆଦାୟଯୋଗ୍ୟ ଅଂଶ ଦିଏ; ନିଅଣ୍ଟ solvent promisors **ସମାନ ଭାବେ (EQUALLY)** ବହନ କରନ୍ତି --- ପ୍ରତ୍ୟେକ ଆଦାୟ ରାଶି ଦେଖାନ୍ତୁ।
- Sec. 44: ଜଣେ joint promisor ଙ୍କ release ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ discharge କରେ ନାହିଁ (NOT), କିମ୍ବା release ପାଇଥିବା promisor କୁ co-promisors ପ୍ରତି contribution ରୁ ମୁକ୍ତ କରେ ନାହିଁ।
- ଢାଞ୍ଚା: Secs. 42/43 (joint and several) ଉଦ୍ଧୃତ କରନ୍ତୁ → ତଥ୍ୟ ଉପରେ ଭାଗ ଓ contributions ହିସାବ କରନ୍ତୁ → କିଏ କାହାକୁ କେତେ ଦେବେ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଦିଅନ୍ତୁ।

CSQ 5.1 • MTP 2020-Oct [1] (i) {C} • Case Scenario • 4M • Pg 130 asked

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 5.3 • PYQ 2021-Dec [1] (a) {C} • Case Scenario • 4M • Pg 132 asked

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis) ବହୁ-ପ୍ରସଙ୍ଗ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଅଲଗା କରି ସମାଧାନ କରନ୍ତୁ: 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- ବହୁ-ଅଂଶ ପ୍ରଶ୍ନ: creditor କେବଳ ଜଣେ promisor କୁ ବାଧ୍ୟ କରିପାରିବେ କି (ହଁ, Sec. 43)? କେବଳ ମୃତ promisor ଙ୍କ legal representatives ଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମାମଲା କରିପାରିବେ କି (କେବଳ ଜୀବିତମାନଙ୍କ ସହ ମିଳିତ ଭାବେ, estate

ପରିମାଣରେ --- Sec. 42)? ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ପରିଶୋଧ ପରେ contribution (Sec. 43)? ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଂଶର ଉତ୍ତର ତା'ର ନିଜ section ସହ ଦିଅନ୍ତୁ।

- ପ୍ରଥମେ insolvency ଅଂଶଗୁଡ଼ିକ ଅଲଗା କରନ୍ତୁ (estate ପ୍ରକୃତରେ କେତେ ଦେଇପାରିବ), ତା'ପରେ ବାକି promisors ମଧ୍ୟରେ default ସମାନ ଭାବେ ବାଣ୍ଟିବାରୁ net ଆଦାୟ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କରନ୍ତୁ।

CSQ 5.2 • PYQ 2021-Jul [3] (b) • Case Scenario • 6M • Pg 131

LEVEL II
ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 5.4 • PYQ 2025-Jan [4] (a) • Case Scenario • 7M • Pg 133

ପରୀକ୍ଷାକ୍ଷେପ

2× LEVEL II
ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)

ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 6: Promise ର performance ପାଇଁ ସମୟ ଓ ସ୍ଥାନ (Time and Place for Performance of the Promise)

P2-C2-U2.4-T06 • Topic 6: Time and Place for Performance of the Promise

ଧାରଣା ଆଧାର — ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ପରୀକ୍ଷା ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ • ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସ୍ତୁତି ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ ଏକକ 2.4 ର §4.6 ପଢନ୍ତୁ; promise କେବେ ଓ କେଉଁଠି perform କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ, ସେ ସମ୍ପର୍କରେ Sections 46 to 50।

ଚିତ୍ରଣୀ

Section 46 — application ନାହିଁ, ସମୟ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନାହିଁ: promisee କି application ବିନା promisor perform କରିବାର ଥିଲେ ଏବଂ କୌଣସି ସମୟ ସ୍ଥିର ହୋଇନଥିଲେ, ସେହି engagement **reasonable time** ମଧ୍ୟରେ ଅବଶ୍ୟକ perform କରାଯିବ; Explanation ଅନୁସାରେ 'reasonable time' ପ୍ରତ୍ୟେକ case ର ତଥ୍ୟ ଓ ପରିସ୍ଥିତି ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ ପ୍ରଶ୍ନ।

Section 47 — ସମୟ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ, application ନାହିଁ: promisee କି application ବିନା ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦିନରେ promise perform କରିବାର ଥିଲେ, promisor ସେହି ଦିନ ଏବଂ promise perform ହେବା ଉଚିତ ସେହି ସ୍ଥାନରେ **ସାଧାରଣ ବ୍ୟବସାୟ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଯେକୌଣସି ସମୟରେ** ତାହା perform କରିପାରନ୍ତି। **ଉଦାହରଣ:** 8.30 p.m. ପରେ offer କରାଯାଇଥିବା delivery ମନା କରାଯାଇପାରେ, କାରଣ ସାଧାରଣ ବ୍ୟବସାୟ ସମୟ ସରିଯାଇଛି।

Section 48 — ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦିନରେ application: promisor application ବିନା perform କରିବାର ଦାୟିତ୍ବ ନେଇନଥିଲେ, ଉଚିତ ସ୍ଥାନରେ ଓ ସାଧାରଣ ବ୍ୟବସାୟ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ performance ପାଇଁ application କରିବା **promisee କି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ**; ଉଚିତ ସମୟ ଓ ସ୍ଥାନ କ'ଣ, ତାହା ପ୍ରତ୍ୟେକ case ରେ ତଥ୍ୟର ପ୍ରଶ୍ନ।

Sections 49 and 50: କୌଣସି ସ୍ଥାନ ସ୍ଥିର ହୋଇନଥିଲେ ଓ application କରିବାର ନଥିଲେ, promisor ଅବଶ୍ୟକ promisee କୁ ଏକ ଯଥୋଚିତ ସ୍ଥାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରି ସେଠାରେ perform କରିବେ; ଏବଂ promisee ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରିଥିବା ବା ଅନୁମୋଦନ କରିଥିବା ଯେକୌଣସି ଢଙ୍ଗରେ ବା ଯେକୌଣସି ସମୟରେ ହୋଇଥିବା performance ଉପଯୁକ୍ତ performance।

ବିଷୟ 7: ପାରସ୍ପରିକ promise ର ପାଳନ (Performance of Reciprocal Promise)

P2-C2-U2.4-T07 • Topic 7: Performance of Reciprocal Promise

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Section 4.7 (Secs. 51-58) ପଢନ୍ତୁ: mutual & concurrent promises (Sec. 51), performance ର କ୍ରମ (Sec. 52), performance ରେ ବାଧା ଦେଉଥିବା party (Sec. 53), dependent promises ରେ default (Sec. 54), time as essence (Sec. 55), impossibility (Sec. 56) ଏବଂ legal/illegal sets (Secs. 57-58)।

ଚିପ୍ପଣୀ

Sec 51 — mutual and concurrent: reciprocal promises ଏକକାଳୀନ perform କରିବାର ଥିଲେ, promisee ନିଜ reciprocal promise perform କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଓ ଇଚ୍ଛୁକ ନହେଲେ କୌଣସି promisor କୁ perform କରିବାକୁ ପଡ଼େ ନାହିଁ (delivery ସମୟରେ ଦେୟ ଦେବାକୁ B ପ୍ରସ୍ତୁତ ଓ ଇଚ୍ଛୁକ ନହେଲେ A goods deliver କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ); **Sec 52 — କ୍ରମ:** promises ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବେ ସ୍ଥିର କରାଯାଇଥିବା କ୍ରମରେ perform ହୁଏ, ନଚେତ୍ transaction ର ପ୍ରକୃତି ଯେଉଁ କ୍ରମ ଦାବି କରେ ସେହି କ୍ରମରେ (ଦେୟ ପୂର୍ବରୁ ଘର ନିର୍ମାଣ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ)।

Sec 53 — performance ରେ ବାଧା ଦେଉଥିବା party: ବାଧାପ୍ରାପ୍ତ party କି ଇଚ୍ଛାରେ contract voidable ହୁଏ, ଏବଂ ସେ non-performance ଜନିତ କ୍ଷତି ପାଇଁ କ୍ଷତିପୂରଣ ମଧ୍ୟ ଆଦାୟ କରିପାରନ୍ତି; **Sec 54 — mutual and dependent:** ଯେଉଁ promisor କୁ **ପ୍ରଥମେ (FIRST)** perform କରିବାକୁ ହେବ ସେ ବିଫଳ ହେଲେ ଅନ୍ୟଙ୍କ performance ଦାବି କରିପାରିବେ ନାହିଁ ଏବଂ ଅନ୍ୟଙ୍କ କ୍ଷତି ପାଇଁ ଅବଶ୍ୟ କ୍ଷତିପୂରଣ ଦେବେ (cargo ଯୋଗାଇନଥିବା charterer; shoe rack ପାଇଁ ସାମଗ୍ରୀ ଯୋଗାଇନଥିବା hirer)।

Sec 55 — time as essence: ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସମୟରେ perform ନକଲେ contract (ବା perform ହୋଇନଥିବା ଅଂଶ) promisee କି ଇଚ୍ଛାରେ voidable ହୁଏ — ଯଦି (IF) time essence ଭାବେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଥିଲା; essential ନଥିଲେ — contract voidable ନୁହେଁ, promisee କେବଳ କ୍ଷତିପୂରଣ ପାଇବାକୁ ହକଦାର; promisee ବିଳମ୍ବିତ performance ଗ୍ରହଣ (ACCEPT) କଲେ, ଗ୍ରହଣ ସମୟରେ ସେହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର notice ନଦେଲେ ସେ କ୍ଷତିପୂରଣ ଦାବି କରିପାରିବେ ନାହିଁ।

Secs 56-58: ଏକ ଅସମ୍ଭବ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାର agreement void — ଜଣାଥାଉ (Indian Ocean ପହଞ୍ଚି ପାର ହେବା) ବା ଅଜଣା ଥାଉ (ଘୋଡ଼ା ପୂର୍ବରୁ ମୃତ), initial impossibility ତାହାକୁ void କରେ, ଏବଂ ଯେଉଁଠି କେବଳ promisor ଜାଣିଥିଲେ/ଜାଣିବା ଉଚିତ ଥିଲା, ସେ ଅବଶ୍ୟ promisee କୁ କ୍ଷତିପୂରଣ ଦେବେ; supervening impossibility/illegality contract କୁ void କରେ; **Sec 57 — reciprocal promises ର legal ଓ illegal sets** ମଧ୍ୟରୁ legal set ଏକ valid contract, illegal set void; **Sec 58 — ଏକ alternative promise ରେ କେବଳ legal ଶାଖା enforceable** (ଚାଉଳ enforceable, ଚୋରା opium void)।

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ : 4 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 51: ଏକକାଳୀନ reciprocal promises ରେ (ପରିଶୋଧ ବଦଳରେ delivery), ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଓ ଇଚ୍ଛୁକ ନହେଲେ କୌଣସି promisor କୁ perform କରିବାକୁ ପଡ଼େ ନାହିଁ --- delivery ସମୟରେ buyer ଦେୟ ନଦେଲେ seller delivery ମନା କରିପାରନ୍ତି।

- Sec. 54 (mutual and dependent): ଯେଉଁ party ପ୍ରଥମେ perform କରିବାକୁ ହେବ (ଯଥା ସାମଗ୍ରୀ ଯୋଗାଇବା, advance ଦେବା) ସେ ବିଫଳ ହେଲେ ଅନ୍ୟଙ୍କ performance ଦାବି କରିପାରିବେ ନାହିଁ ଏବଂ ଅନ୍ୟଙ୍କ କ୍ଷତି ପାଇଁ ଅବଶ୍ୟକ୍ଷତିପୂରଣ ଦେବେ।
- Sec. 55: time essence ହୋଇଥିଲେ ଓ performance ବିଳମ୍ବ ହେଲେ, contract promisee କି ଇଚ୍ଛାରେ voidable; essential ନଥିଲେ କେବଳ କ୍ଷତିପୂରଣ; ବିଳମ୍ବିତ performance ଗ୍ରହଣ (ACCEPTED) କଲେ, ଗ୍ରହଣ ସମୟରେ notice ନଦେଲେ କ୍ଷତିପୂରଣ ହରାଯାଏ।
- ଢାଞ୍ଚା: promises କୁ ବର୍ଗୀକରଣ କରନ୍ତୁ (concurrent/dependent/independent) → Secs. 51-55 ଉଲ୍ଲେଖ କରନ୍ତୁ → ପ୍ରସ୍ତୁତି/ବାଧା/ବିଳମ୍ବ ତଥ୍ୟ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ → remedy ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଦିଅନ୍ତୁ।

CSQ 7.1 • PYQ 2019-Jun [3] (c) • Case Scenario • 6M • Pg 134	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 7.2 • PYQ 2020-Nov [3] (c) (i) • Case Scenario • 6M • Pg 135 ପରୀକ୍ଷାକ୍ଷେତ୍ର	3x LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 7.3 • PYQ 2024-Sep [4] (a) (ii) • Case Scenario • 3M • Pg 136	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 7.4 • RTP 2026-Jan [5] • Case Scenario • --- • Pg 138	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 8: ପରିଶୋଧର appropriation (Appropriation of Payments)

P2-C2-U2.4-T08 • Topic 8: Appropriation of Payments

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Appropriation of payments ଉପରେ Section 4.8 ପଢନ୍ତୁ (Secs. 59-61): debtor ଦ୍ଵାରା appropriation, creditor ଦ୍ଵାରା, ଏବଂ କେହି appropriate ନକଲେ law ଦ୍ଵାରା।

ଚିତ୍ରଣୀ

Sec 59 — debtor ଦ୍ଵାରା: ଅନେକ ପୃଥକ ରଣ ଥିବା debtor ସ୍ଵଳ୍ପ ସୂଚନା ସହ, ବା ସେପରି ସୂଚାଉଥିବା ପରିସ୍ଥିତିରେ, ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରଣ ପାଇଁ ପରିଶୋଧ କଲେ, ସେହି ପରିଶୋଧ ଗ୍ରହଣ କରାଗଲେ ଅବଶ୍ୟକ ସେହି ରଣରେ ହିଁ ଲଗାଯିବ (ଗୋଟିଏ bill ସହ ଠିକ୍ ସମାନ cheque ସେହି bill ପାଇଁ ପରୋକ୍ଷ ଭାବେ appropriate ହୋଇଥିବା ଧରାଯାଏ)।

Sec 60 — creditor ଦ୍ଵାରା: debtor କୌଣସି ସୂଚନା ନଦେଲେ ଓ ପରିସ୍ଥିତି କିଛି ସୂଚାଉ ନଥିଲେ, creditor ନିଜ ବିବେଚନାରେ ପ୍ରକୃତରେ ଦେୟ ଓ ପରିଶୋଧଯୋଗ୍ୟ **ଯେକୌଣସି (ANY) lawful debt** ରେ ପରିଶୋଧଟି ଲଗାଇପାରନ୍ତି, limitation ଦ୍ଵାରା time-barred ରଣରେ ମଧ୍ୟ — କିନ୍ତୁ ହିବାଦୀୟ ରଣରେ ନୁହେଁ (NOT)।

Sec 61 — law ଦ୍ଵାରା: କୌଣସି party appropriate ନକଲେ, ପରିଶୋଧଟି **ସମୟ କ୍ରମରେ (ORDER OF TIME)** ରଣଗୁଡ଼ିକର discharge ରେ ଲଗାଯାଏ (time-barred ସମେତ); ରଣଗୁଡ଼ିକ ସମାନ ସ୍ଥିତିରେ ହେଲେ, ଆନୁପାତିକ ଭାବେ।

ହିସାବ (SM — Murari/Girdhari): ₹12,120 (2018, time-barred), ₹5,650 ଓ ₹9,680 ର bills; ₹9,680 ର cheque ଗୋଟିଏ bill ସହ ମେଳ ଖାଏ → ସେଥିରେ appropriate (Sec 59); ₹15,000 ର cheque → creditor

time-barred ₹12,120 ରେ ଓ ବାକି ₹5,650 ରେ appropriate କରିପାରନ୍ତି (Sec 60); ଗୋଟିଏ guaranteed ଓ ଗୋଟିଏ unguaranteed loan ଥିବା creditor ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ନିର୍ଦ୍ଦେଶହୀନ ପରିଶୋଧକୁ unguaranteed loan ରେ ଲଗାଇପାରନ୍ତି।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

TQ 8.1 • PYQ 2026-Sep [3] (c) • Descriptive • 6M • Pg 139

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ : 3 ପ୍ରଶ୍ନ

- ଡିନୋଟି ନିୟମ କ୍ରମରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ: Sec. 59 --- ପରିଶୋଧ ଗ୍ରହଣ ହେଲେ debtor ଜି ସ୍ୱସ୍ତ/ପରୋକ୍ଷ ସୂଚନା ବାଧ୍ୟକର (ଗୋଟିଏ bill ସହ ଠିକ୍ ସମାନ cheque ସେହି bill ରେ appropriation ସୂଚାଏ); Sec. 60 --- ସୂଚନା ନଥିଲେ creditor ଯେକୌଣସି (ANY) lawful debt ରେ, time-barred ହେଲେ ମଧ୍ୟ, ଲଗାଇପାରନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ବ୍ରିବାଦୀୟ ରଣରେ ନୁହେଁ; Sec. 61 --- କେହି appropriate ନକଲେ: ରଣ ସମୟ କ୍ରମରେ discharge, ସମାନ ସ୍ଥିତିର ହେଲେ ଆନୁପାତିକ ଭାବେ।
- ବହୁ-ରଣ ହିସାବ ଅଭ୍ୟାସ କରନ୍ତୁ: ପ୍ରଥମେ ଠିକ୍ ରାଶିର cheques ମୋଳ କରନ୍ତୁ, ତା'ପରେ creditor ଜୁ ବାକି ରାଶି ସବୁଠୁ ପୁରୁଣା/time-barred ରଣରେ appropriate କରିବାକୁ ଦିଅନ୍ତୁ।
- Guaranteed-loan ଫାଇ: ଦୁଇଟି loans ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ guaranteed ଥିଲେ ଓ debtor କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ନଦେଲେ, creditor (bank) ପରିଶୋଧି **UNguaranteed** loan ରେ appropriate କରିପାରନ୍ତି --- surety ଆପଣ କରିପାରିବେ ନାହିଁ।

CSQ 8.1 • RTP 2023-Jun [2] • Case Scenario • --- • Pg 140 **2x ପରୀକ୍ଷାକୃତି**

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 8.3 • MTP 2025-Apr S1 [1] (a) (ii) • Case Scenario • 3M • Pg 143

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 8.2 • PYQ 2023-Dec [1] (a) {C} • Case Scenario • 4M • Pg 141 asked

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

କଠିନ

ବିଷୟ 9: Perform କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ନଥିବା contracts -- ଉଭୟ parties ଜି ସମ୍ମତିରେ

P2-C2-U2.4-T09 • Topic 9: Contracts, Which Need not be Performed -- with the consent of both the parties

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Section 4.9 (Secs. 62-67) ପଢନ୍ତୁ: novation, rescission ଓ alteration (Sec. 62), remission/waiver (Sec. 63), voidable contract ଅଧୀନରେ ପାଇଥିବା benefit ର restoration (Sec. 64), void agreement ଅଧୀନରେ ପାଇଥିବା advantage (Sec. 65), rescission ର communication (Sec. 66) ଏବଂ promisee ଜି ଅବହେଳା (Sec. 67)।

ଚିପ୍ପଣୀ

Sec 62: parties ମୂଳ contract ସ୍ଥାନରେ ଏକ ନୂଆ contract ରଖିବାକୁ, ବା ତାହାକୁ rescind ବା alter କରିବାକୁ ରାଜି ହେଲେ, ମୂଳ contract perform କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ — **novation:** ନୂଆ contract ର ପ୍ରତିସ୍ଥାପନ (ସମାନ ବା ଭିନ୍ନ parties ମଧ୍ୟରେ; consideration = ପୁରୁଣା contract ର ପାରସ୍ପରିକ discharge; B ଜି debtor ଭାବେ A ଜି

ସ୍ଥାନରେ C); **rescission**: ପୁରୁଣା contract ବାତିଲ, ନୂଆ କିଛି ପ୍ରତିସ୍ଥାପିତ ହୁଏ ନାହିଁ; **alteration**: ପାରସ୍ପରିକ agreement ଦ୍ଵାରା ସର୍ତ୍ତ ପରିବର୍ତ୍ତନ।

Novation ବନାମ alteration: novation ରେ ସର୍ତ୍ତ ବା (OR) parties ବଦଳିପାରେ ଏବଂ ସର୍ବଦା ନୂଆ contract ର ପ୍ରତିସ୍ଥାପନ ହୁଏ; alteration ରେ parties **ସମାନ (SAME)** ରହନ୍ତି ଏବଂ ନୂଆ contract ପ୍ରତିସ୍ଥାପନ ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ — କେବଳ ମୂଳ contract ର କିଛି ସର୍ତ୍ତ ବଦଳେ।

Sec 63 — remission: ପ୍ରତ୍ୟେକ promisee promise ର performance ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବା ଆଂଶିକ ଭାବେ ଛାଡ଼ିଦେଇପାରନ୍ତି ବା remit କରିପାରନ୍ତି, performance ର ସମୟ ବଢ଼ାଇପାରନ୍ତି, କିମ୍ବା ତା' ବଦଳରେ ନିଜେ ଉପଯୁକ୍ତ ମନେ କରୁଥିବା ଯେକୌଣସି satisfaction ଗ୍ରହଣ କରିପାରନ୍ତି — ଭାରତରେ ଏଥିପାଇଁ consideration ଆବଶ୍ୟକ ନାହିଁ: ₹5,00,000 ଦେୟ ଥିବା ସମୟ ଓ ସ୍ଥାନରେ B ₹2,00,000 ଗ୍ରହଣ କଲେ ସମଗ୍ର ରଣ discharge ହୁଏ; A କି ରଣର satisfaction ରେ C କି ଆଂଶିକ ପରିଶୋଧ ଗ୍ରହଣ କଲେ ସମଗ୍ର ଦାବି discharge ହୁଏ।

Secs 64-67: Sec 64 — voidable contract rescind କରୁଥିବା party ତା' ଅଧୀନରେ ପାଇଥିବା ଯେକୌଣସି benefit ଅବଶ୍ୟା restore କରିବେ (policy rescind କରୁଥିବା insurer ଖର୍ଚ୍ଚ କାଟି premium ଫେରାନ୍ତି); **Sec 65** — void ବୋଲି ଜଣାପଡ଼ିଥିବା agreement ବା void ହୋଇଯାଇଥିବା contract ଅଧୀନରେ ପାଇଥିବା advantage ଅବଶ୍ୟା restore କରିବାକୁ ବା ତା'ର କ୍ଷତିପୂରଣ ଦେବାକୁ ହେବ (ପୂର୍ବରୁ ମୃତ C କୁ ବିବାହ କରିବାର B କି promise ପାଇଁ ଦିଆଯାଇଥିବା ₹1,00,000 ଫେରସ୍ତଯୋଗ୍ୟ; କିନ୍ତୁ security deposit ଏକ "benefit received under the contract" ନୁହେଁ ଏବଂ buyer default କଲେ ତାହା ରଖାଯାଇପାରେ); **Sec 66** — rescission ଏକ proposal ପରି ଅବଶ୍ୟା communicate କରିବାକୁ ହେବ (ଏବଂ revoke କରାଯାଇପାରେ); **Sec 67** — promisee ଯଥୋଚିତ ସୁବିଧା ଦେବାରେ ଅବହେଳା/ମନା କଲେ promisor କୁ ଛାଡ଼ି ମିଳେ (ଶିଖିବାକୁ ମନା କରୁଥିବା apprentice; ନିଜ ଘରର କେଉଁଠି ମରାମତି ଦରକାର ଦେଖାଇ ନଥିବା B)।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 2 ପୃଷ୍ଠା

- ଯେକୌଣସି ପାଞ୍ଚଟି ପରିସ୍ଥିତି ବୁଝାଇବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ରୁହନ୍ତୁ: novation, rescission, alteration (Sec. 62); remission --- promisee performance ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବା ଆଂଶିକ ଛାଡ଼ିଦେଇ/remit କରିପାରନ୍ତି, ସମୟ ବଢ଼ାଇପାରନ୍ତି ବା ଅନ୍ୟ satisfaction ଗ୍ରହଣ କରିପାରନ୍ତି (Sec. 63); voidable contract ର rescission (Sec. 64); ସୁବିଧା ଦେବାରେ promisee କି ଅବହେଳା (Sec. 67)।
- Novation ବନାମ alteration: novation ଏକ ନୂଆ (NEW) contract ପ୍ରତିସ୍ଥାପନ କରେ (ସର୍ତ୍ତ ବା parties ବଦଳିପାରେ; ପୁରୁଣା contract discharge); alteration ପାରସ୍ପରିକ ସମ୍ପର୍କରେ ସର୍ତ୍ତ ବଦଳାଏ କିନ୍ତୁ parties ସମାନ (SAME) ରହନ୍ତି ଏବଂ ନୂଆ contract ପ୍ରତିସ୍ଥାପନ ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ।
- ଭାରତରେ remission ପାଇଁ consideration ଆବଶ୍ୟକ ନାହିଁ --- ₹5,00,000 ର ପୂର୍ଣ୍ଣ satisfaction ରେ ₹2,00,000 ଗ୍ରହଣ କଲେ ସମଗ୍ର ରଣ discharge ହୁଏ (Sec. 63)।

TQ 9.2 • PYQ 2022-Nov [6] (a) • Distinguish Between • 5M • Pg 145

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)

ସହଜ

TQ 9.1 • PYQ 2021-Dec [2] (a) • Descriptive • 7M • Pg 144 **5x ପରୀକ୍ଷାଯୋଗ୍ୟ**

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 10: Contract ର ସମାପ୍ତି (Discharge of a Contract)

P2-C2-U2.4-T10 • Topic 10: Discharge of a Contract

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Discharge ର ପଦ୍ଧତିଗୁଡ଼ିକ ତାଲିକାଭୁକ୍ତ କରୁଥିବା Section 4.10 ପଢନ୍ତୁ: performance, mutual agreement (Sec. 62-63), supervening impossibility ସମ୍ବେଦନା impossibility (Sec. 56), lapse of time (Limitation Act, 1963), operation of law, breach, remission ଓ merger; ଏହା ସହ contract void ହେଲେ Sec. 65 restitution।

ଚିତ୍ରଣୀ

Discharge ର ପଦ୍ଧତି: (1) **performance** — actual ବା attempted (tender); (2) **mutual agreement** — novation, rescission, alteration, remission (Secs 62-63); (3) **performance ର impossibility** — ab initio ବା supervening (Sec 56); (4) **lapse of time** — Limitation Act, 1963 (3 ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ମାମଲା ହୋଇନଥିବା ମୂଲ୍ୟ time-barred ହୋଇ ଆଦାୟ ଅଯୋଗ୍ୟ ହୁଏ); (5) **operation of law** — promisor କି ମୃତ୍ୟୁ, insolvency; (6) **breach** — actual ବା anticipatory; ପୀଡ଼ିତ party damages ପାଆନ୍ତି ଏବଂ ନିଜ ଅଂଶରୁ discharge ହୁଅନ୍ତି; (7) **remission/waiver** (Sec 63); (8) **ସୁବିଧା ଦେବାରେ promisee କି ଅବହେଳା** (Sec 67); (9) **merger of rights** — ନିମ୍ନ ଅଧିକାର ଉଚ୍ଚ ଅଧିକାରରେ ମିଶିଯାଏ (lessee lease ରେ ଥିବା ଜମି କିଣିଲେ — lease ସମାପ୍ତ ହୁଏ)।

Supervening impossibility (Sec 56): contract ଗଠନ ପରେ parties କି କଳ୍ପନା ବାହାରେ ଥିବା ଏକ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଘଟଣା ବା ପରିସ୍ଥିତି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଯୋଗୁଁ performance ଅସମ୍ଭବ ବା ବେଆଇନ ହେଲେ, contract **VOID** ହୁଏ ଏବଂ ଉଭୟ parties discharge ହୁଅନ୍ତି; କାରଣ: (a) ଆଇନରେ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ପରିବର୍ତ୍ତନ, (b) subject-matter ର ବିନାଶ, (c) ପରିକଳ୍ପିତ ସ୍ଥିତି ନଘଟିବା/ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅକ୍ଷମତା (ବିବାହ ପୂର୍ବରୁ party ପାଗଳ ହେବା; ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅବସରରେ ଅଭିନୟ କରିବାକୁ ଅତି ଅସୁସ୍ଥ ଅଭିନେତା), (d) ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା (ଶତ୍ରୁ ହୋଇଯାଇଥିବା ଦେଶ ସହ import contract ଭଙ୍ଗ/ସ୍ଥଗିତ)।

Sec 65 restitution: contract void ହେଲେ ପାଇଥିବା ଯେକୌଣସି advantage (advance, token/security money) ଅବଶ୍ୟାରେ restore କରିବାକୁ ବା ତା'ର କ୍ଷତିପୂରଣ ଦେବାକୁ ହେବ — agreement ଅବଧି ମଧ୍ୟରେ motor car (subject-matter) ନଷ୍ଟ ହେଲେ security ରାଶି ଅବଶ୍ୟାରେ ଫେରାଇବାକୁ ହେବ; ବିପରୀତରେ: buyer ନିଜେ default କଲେ seller rescind କରି security ରଖିପାରନ୍ତି।

ସାଧାରଣ ଉଦାହରଣ: ବିକ୍ରି ପୂର୍ବରୁ ଦୁର୍ଘଟଣାରେ ଘୋଡ଼ାର ମୃତ୍ୟୁ — subject-matter ର ବିନାଶ, contract void; import ଉପରେ ନିଷେଧାଜ୍ଞା — ପରବର୍ତ୍ତୀ illegality, discharge; time essence ଥିବା ସ୍ଥଳେ ପଡ଼ା ସେଓ ବିଳମ୍ବରେ delivery — discharge/ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ; time essence ଥିବା ସ୍ଥଳେ ବିଳମ୍ବିତ delivery ଗ୍ରହଣ କଲେ — ଗ୍ରହଣ ସମୟରେ notice ଦେଲେ ହିଁ କ୍ଷତିପୂରଣ ଦାବି କରିହେବ (Sec 55)।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- Supervening impossibility (Sec. 56): contract ଗଠନ ପରେ parties କି କଳ୍ପନା ବାହାରର ଘଟଣା ଯୋଗୁଁ performance ଅସମ୍ଭବ/ବେଆଇନ ହେଲେ contract VOID ହୁଏ ଏବଂ ଉଭୟ parties discharge ହୁଅନ୍ତି --- ଯଥା ବିବାହ ପୂର୍ବରୁ party ପାଗଳ ହେବା, ଅଭିନୟ କରିବାକୁ ଅତି ଅସୁସ୍ଥ ଅଭିନେତା।
- ଏହାର କାରଣଗୁଡ଼ିକ ମୁଖ୍ୟ କରନ୍ତୁ: ଆଇନରେ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ପରିବର୍ତ୍ତନ, subject-matter ର ବିନାଶ, ପରିକଳ୍ପିତ ସ୍ଥିତି ନଘଟିବା/ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅକ୍ଷମତା, ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା।

- Discharge ର ସମସ୍ତ ପଦ୍ଧତି ପ୍ରତ୍ୟେକକୁ ଗୋଟିଏ ଧାଡ଼ିରେ ତାଲିକାଭୁକ୍ତ କରନ୍ତୁ: performance (actual/attempted), mutual agreement (novation/rescission/alteration/remission), impossibility, lapse of time, operation of law (ମୃତ୍ୟୁ, insolvency), breach, merger of rights।

TQ 10.1 • PYQ 2021-Jul [6] (a) • Descriptive • 5M • Pg 146	4× ପରାମର୍ଶ	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ
TQ 10.2 • MTP 2024-Jul [5] (c) • Descriptive • 6M • Pg 146	3× ପରାମର୍ଶ	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ଠେଲି କରନ୍ତୁ 3 ପ୍ରଶ୍ନ

- ଜାଣି: discharge କରୁଥିବା ଘଟଣା ସ୍ଥିର କରନ୍ତୁ → Sec. 56 (ବା 62/63) ଉଲ୍ଲେଖ କରନ୍ତୁ → ପ୍ରଭାବ କୁହନ୍ତୁ (contract void, parties discharge) → Sec. 65 ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ: ପାଇଥିବା advantage (advance/token money) ଅବଶ୍ୟା ଥିବା restore କରିବାକୁ ହେବ।
- ମାନକ ପରିସ୍ଥିତି: port ଥିବା ଦେଶ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା = ଶତ୍ରୁ ସହ ବାଣିଜ୍ୟ, contract discharge; ବିକ୍ରି ପୂର୍ବରୁ ଘର ଭଙ୍ଗାଗଲା = subject-matter ର ବିନାଶ, ₹50,000 token Sec. 65 ଅଧୀନରେ ଫେରସ୍ତଯୋଗ୍ୟ; time essence ଥିବା ସ୍ଥଳେ ବିଳମ୍ବିତ ଚିନି delivery ଗ୍ରହଣ କଲେ --- ଗ୍ରହଣ ସମୟରେ notice ଦେଲେ ହିଁ କ୍ଷତିପୂରଣ ଦାବି କରନ୍ତୁ (Sec. 55)।

CSQ 10.1 • PYQ 2018-Nov [1] (a) {C} • Case Scenario • 4M • Pg 148 asked	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 10.2 • PYQ 2021-Dec [3] (b) (ii) • Case Scenario • 6M • Pg 149 asked	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 10.3 • PYQ 2024-Jun [4] (a) (i) • Case Scenario • 4M • Pg 150 asked	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ

ଏକକ 2.5: Contract ର ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ଓ ଏହାର ପ୍ରତିକାର (Breach of Contract and its Remedies)

Breach of Contract and its Remedies

P2-C2-U2.5 • ଗୁରୁତ୍ୱ C • ଅଧ୍ୟାୟରେ ଯାଙ୍କ 8 • ବର୍ଗ C • ଅଧ୍ୟାୟ ପ୍ରଶ୍ନର 7.3% • 17 ପ୍ରଶ୍ନ

ବିଷୟ 1: Contract ର ଅଗ୍ରିମ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ (Anticipatory Breach of Contract)

P2-C2-U2.5-T01 • Topic 1: Anticipatory Breach of Contract

ପ୍ରଥମେ ସ୍ପଷ୍ଟ ଏକକ 5 (Breach of Contract and its Remedies) ର Section 5.1 ପଢନ୍ତୁ: Sec. 39 — ଧାର୍ଯ୍ୟ ତାରିଖ ପୂର୍ବରୁ perform କରିବାକୁ ମନା କରିବା ବା ନିଜକୁ ଅସମର୍ଥ କରିଦେବା, express (କଥା ଦ୍ୱାରା) ବା implied (ଆଚରଣ ଦ୍ୱାରା) repudiation, ଏବଂ promisee ଲି ପାଖରେ ଥିବା ଦୁଇଟି ବିକଳ୍ପ।

ଚିତ୍ରଣୀ

ଅର୍ଥ: performance ପାଇଁ ସ୍ଥିର ସମୟ ଆସିବା ପୂର୍ବରୁ ଘଟୁଥିବା breach — promisor perform କରିବାକୁ ସମ୍ମତ

ମନା କରନ୍ତି ଓ ନିଜର ଅନିଚ୍ଛା ଆଗୁଆ ଜଣାଇଦିଅନ୍ତି; ଏହା (a) **express** ହୋଇପାରେ, କୁହା ବା ଲେଖା କଥା ଦ୍ୱାରା (30 July ରେ A, B କୁ ଜଣାନ୍ତି ଯେ 14 August ରେ ଦେବାକୁ ଥିବା cotton ସେ ଯୋଗାଇବେ ନାହିଁ), କିମ୍ବା (b) **implied**, ଆଚରଣ ଦ୍ୱାରା (A ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ ଧଳା ଘୋଡ଼ାଟିକୁ ଧାର୍ଯ୍ୟ ତାରିଖ ପୂର୍ବରୁ C କୁ ବିକିଦିଅନ୍ତି)।

Sec 39 (SM): “When a party to a contract has refused to perform or disable himself from performing, his promise in its entirety, the promisee may put an end to the contract, unless he has signified, but words or conduct, his acquiescence in its continuance.” — ଏହି provision ଏହିପରି English ଶବ୍ଦରେ ହିଁ ଲେଖାନ୍ତୁ।

ପ୍ରଭାବ — promisee କି ଦୁଇଟି ବିକଳ୍ପ: (1) contract କୁ rescinded ବୋଲି ଧରି, ଧାର୍ଯ୍ୟ ତାରିଖକୁ ଅପେକ୍ଷା ନକରି **ତୁରନ୍ତ** damages ପାଇଁ ମକଦ୍ଦମା କରିପାରନ୍ତି; କିମ୍ବା (2) rescind ନକରିବାକୁ ବାଛିପାରନ୍ତି — contract କୁ ଏବେ ବି ବଳବତ୍ ଧରି ଧାର୍ଯ୍ୟ ତାରିଖରେ ଦୋଷୀ ପକ୍ଷକୁ ଦାୟୀ କରିପାରନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ contract **ଉଭୟ** (BOTH) ପକ୍ଷଙ୍କ ସୁବିଧା ପାଇଁ ଜୀବିତ ରହେ: ଦୋଷୀ ପକ୍ଷ ପୁନର୍ବାର କରି ତଥାପି perform କରିପାରନ୍ତି, ଏବଂ contract କୁ discharge କରୁଥିବା ଯେକୌଣସି supervening impossibility ର ସୁବିଧା ନେଇପାରନ୍ତି।

ସୀମା: acquiescence ଫଳ — ଯେଉଁ promisee କଥା ବା ଆଚରଣ ଦ୍ୱାରା contract ଜାରି ରହିବାରେ acquiescence ଜଣାଇସାରିଛନ୍ତି, ସେ ସେହି ମନା ପାଇଁ ଏହାକୁ ସମାପ୍ତ କରିପାରିବେ ନାହିଁ; ଏବଂ ସମଗ୍ର contract rescind ହେବା ପୂର୍ବରୁ ମନା/ଅସମର୍ଥତା promise ର “in its entirety” ହେବା ଆବଶ୍ୟକ (SM ରେ ଉଲ୍ଲିଖିତ ମୁଖ୍ୟ ମାମଲା: Frost v. Knight, Hochster v. DelaTour)।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- Anticipatory breach ର ସଂଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତୁ: performance ପାଇଁ ସ୍ଥିର ସମୟ ପୂର୍ବରୁ repudiation --- କୁହା/ଲେଖା କଥା ଦ୍ୱାରା express ଭାବେ, କିମ୍ବା ଆଚରଣ ଦ୍ୱାରା implied ଭାବେ (ଯଥା ଧାର୍ଯ୍ୟ ତାରିଖ ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ ଘୋଡ଼ାଟିକୁ ତୃତୀୟ ପକ୍ଷକୁ ବିକିବା)।
- Sec. 39: ଯେତେବେଳେ ଏକ ପକ୍ଷ ନିଜ promise କୁ **ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ** (ENTIRETY) perform କରିବାକୁ ମନା କରନ୍ତି, ବା perform କରିବାରୁ ନିଜକୁ ଅସମର୍ଥ କରନ୍ତି, promisee contract ଜାରି ରହିବାରେ acquiescence ଜଣାଇ ନ ଥିଲେ ତାହାକୁ ସମାପ୍ତ କରିପାରନ୍ତି।
- ପ୍ରଭାବ --- promisee କି ଦୁଇଟି ବିକଳ୍ପ: (1) ତୁରନ୍ତ rescind କରି damages ପାଇଁ ମକଦ୍ଦମା, କିମ୍ବା (2) ଧାର୍ଯ୍ୟ ତାରିଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ contract କୁ ଜୀବିତ ରଖିବା; କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ contract **ଉଭୟ** (BOTH) ପକ୍ଷଙ୍କ ପାଇଁ ଜୀବିତ ରହେ ଏବଂ ଦୋଷୀ ପକ୍ଷ ତଥାପି perform କରିପାରନ୍ତି ବା supervening impossibility ର ସୁବିଧା ନେଇପାରନ୍ତି।

TQ 1.1 • PYQ 2024-Jun [5] (c) • Descriptive • 6M • Pg 154	3× ପଚରାଯାଇଛି	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ
TQ 1.2 • MTP 2024-Aug [3] (c) • Descriptive • 6M • Pg 155	10× ପଚରାଯାଇଛି	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ 3 ପ୍ରଶ୍ନ

- ଭାଷା: repudiation ଚିହ୍ନଟ କରନ୍ତୁ ‘in its entirety’ ମନା, ଯଥା ନର୍ତ୍ତକୀଙ୍କ ଅନୁପସ୍ଥିତି, ଯୋଗାଣ ନକରିବାର supplier କି ଅଗ୍ରିମ ନୋଟିସ୍ (notice) → Sec. 39 ଉଦ୍ଧୃତ କରନ୍ତୁ → aggrieved party କି ପସନ୍ଦ ଓ damages ପରିଶୀଳନା ଲେଖନ୍ତୁ।

- Acquiescence ଫାଇ ପ୍ରତି ସତର୍କ ରୁହନ୍ତୁ: promisee performance ଜାରି ରହିବାକୁ ଦେଲେ (ଜାରି ରହିବାରେ ସମ୍ମତି ଜଣାଇଲେ), ସେହି ମନା ପାଇଁ contract ସମାପ୍ତ କରିବାର ଅଧିକାର ସେ ହରାନ୍ତି।
- ଆଂଶିକ ମନା (ଅନେକ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ size/category ର shirts) --- ସମଗ୍ର contract ର rescission ଅନୁମତି ଦେବା ପୂର୍ବରୁ ଏହା promise ର 'in its entirety' ମନା କି ନୁହେଁ ପରୀକ୍ଷା କରନ୍ତୁ।

CSQ 1.1 • PYQ 2022-May [1] (a) {C} • Case Scenario • 4M • Pg 156 asked	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 1.2 • PYQ 2023-Dec [3] (b) (ii) • Case Scenario • 3M • Pg 157	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 1.3 • PYQ 2026-Sep [4](a) • Case Scenario • 7M • Pg 158	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 2: Contract ର ବାସ୍ତବିକ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ (Actual Breach of Contract)

P2-C2-U2.5-T02 • Topic 2: Actual Breach of Contract

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Section 5.2 ପଢନ୍ତୁ: performance ର ସମୟ ଆସିଲେ ବା performance ଚାଲିଥିବା ବେଳେ actual breach, ଏବଂ aggrieved party ପାଇଁ ଉପଲବ୍ଧ remedies ର ଚାର୍ଟ।

ଚିତ୍ରଣୀ

ଅର୍ଥ: ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ତାରିଖରେ perform କରିବାକୁ ମନା ବା ବିଫଳତା — ଏହା (a) performance ର ସମୟ ଆସିଲେ ଘଟେ (A 1 February ରେ 100 bags ଚିନି deliver କରିବାରେ ବିଫଳ ହୁଅନ୍ତି), କିମ୍ବା (b) contract ର **performance ଚାଲିଥିବା ବେଳେ**, ମଝିରେ express ବା implied ମନା/ବିଫଳତା ଦ୍ଵାରା; ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷ ମକଦ୍ଦମା କରିବାର ଅଧିକାର ପାଆନ୍ତି।

Breach ପାଇଁ ପାଞ୍ଚଟି remedies: (1) **damages ପାଇଁ ମକଦ୍ଦମା** — Sec 73 ଅଧୀନରେ ଆର୍ଥିକ କ୍ଷତିପୂରଣ; (2) **contract ର rescission** — aggrieved party ନିଜ ଦାୟିତ୍ଵରୁ ମୁକ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ଓ କ୍ଷତିପୂରଣ ପାଇବାକୁ ହକଦାର (A cement deliver କରିବାରେ ବିଫଳ ହେଲେ B ମୂଲ୍ୟ ଦେବା ଦାୟିତ୍ଵରୁ discharge ହୁଅନ୍ତି); (3) **specific performance ପାଇଁ ମକଦ୍ଦମା** — damages ଉପଯୁକ୍ତ remedy ନ ହେଲେ, court breach କରିଥିବା ପକ୍ଷକୁ ନିଜ promise ପାଳନ କରିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଏ; (4) **injunction ପାଇଁ ମକଦ୍ଦମା** — ଯାହା ନକରିବାକୁ ପକ୍ଷଟି promise କରିଥିଲେ ତାହା କରିବାରୁ court ତାଙ୍କୁ ରୋକେ; (5) **quantum meruit ଉପରେ ମକଦ୍ଦମା** — ପୂର୍ବରୁ କରାଯାଇଥିବା କାମ ପାଇଁ ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ପାରିଶ୍ରମିକ।

Sec 75: ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି **ନ୍ୟାୟସଙ୍ଗତ ଭାବେ** contract rescind କରନ୍ତି, ସେ contract ପାଳନ ନ ହେବା ଯୋଗୁଁ ହୋଇଥିବା ଯେକୌଣସି କ୍ଷତି ପାଇଁ କ୍ଷତିପୂରଣ ପାଇବାକୁ ହକଦାର — ଗାୟିକା କ୍ଷୟ ରାତିରେ ଜାଣିଶୁଣି ଅନୁପସ୍ଥିତ; manager rescind କରି କ୍ଷତିପୂରଣ ଦାବି କରନ୍ତି।

ସ୍ମୃତି (Remembering) ମୁଖସ୍ଥ କରନ୍ତୁ — ଏହି ସଂସ୍କରଣରେ କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ

- Breach ପାଇଁ ପାଞ୍ଚଟି remedies ମୁଖସ୍ଥ କରନ୍ତୁ: (1) damages ପାଇଁ ମକଦ୍ଦମା (Sec. 73), (2) rescission of contract, (3) specific performance ପାଇଁ ମକଦ୍ଦମା, (4) injunction ପାଇଁ ମକଦ୍ଦମା, (5) quantum meruit ଉପରେ ମକଦ୍ଦମା --- ପ୍ରତ୍ୟେକଟି କେବେ ଉପଲବ୍ଧ ତାହା ଏକ ଧାଡ଼ିରେ।

- Actual breach ହୁଏତ performance ର ସମୟ ଆସିଲେ (ସହମତ ତାରିଖରେ deliver କରିବାରେ ବିଫଳତା) କିମ୍ବା performance ଚାଲିଥିବା ବେଳେ (ମଝିରେ express/implied ମନ) ଘଟେ।
- Sec. 75 ଯୋଡ଼ନ୍ତୁ: ନ୍ୟାୟସଙ୍ଗତ ଭାବେ contract rescind କରୁଥିବା ପକ୍ଷ contract ପାଳନ ନ ହେବା ଯୋଗୁଁ ହୋଇଥିବା ଯେକୌଣସି କ୍ଷତି ପାଇଁ କ୍ଷତିପୂରଣ ପାଇବାକୁ ହକଦାର।

ବିଷୟ 3: Damages ପାଇଁ ମକଦ୍ଦମା (Suit for Damages)

P2-C2-U2.5-T03 • Topic 3: Suit for Damages

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Sec. 73 ଓ Hadley vs. Baxendale ଉପରେ Section 5.3 ଭଲଭାବେ ଆୟତ୍ତ କରନ୍ତୁ: ordinary, special, vindictive/exemplary, nominal ଓ ବିଳମ୍ବଜନିତ deterioration damages, କ୍ଷତି ହ୍ରାସ କରିବାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, ଏବଂ remote/indirect କ୍ଷତି ଉପରେ ନିଷେଧ।

ଚିତ୍ରଣୀ

Sec 73 ନିୟମ: breach ଦ୍ୱାରା କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ପକ୍ଷ ସେହି କ୍ଷତି ପାଇଁ କ୍ଷତିପୂରଣ ପାଇବାକୁ ହକଦାର ଯାହା (1) breach ରୁ ସାଧାରଣ କ୍ରମରେ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବେ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ, **କିମ୍ବା** (2) contract କରିବା ସମୟରେ ପକ୍ଷମାନେ ଜାଣିଥିଲେ ଯେ breach ହେଲେ ତାହା ଘଟିପାରେ — special damage କେବଳ **ପୂର୍ବ notice** ଥିଲେ; remote ବା indirect କ୍ଷତି ପାଇଁ କ୍ଷତିପୂରଣ **ନାହିଁ**; aggrieved party କ୍ଷତି ହ୍ରାସ କରିବାକୁ ଯୁକ୍ତିଯୋଗ୍ୟ ପଦକ୍ଷେପ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ ନେବେ।

Hadley vs. Baxendale: carrier ଭଙ୍ଗା mill crankshaft deliver କରିବାରେ ବିଳମ୍ବ କଲା; mill ଅତିରିକ୍ତ 5 ଦିନ ବନ୍ଦ ରହିଲା, କିନ୍ତୁ carrier କୁ କେବଳ କୁହାଯାଇଥିଲା ଯେ ଜିନିଷଟି ଭଙ୍ଗା shaft, ବିଳମ୍ବ ହେଲେ mill ଅଟକିଯିବ ବୋଲି ନୁହେଁ — ରାୟ: କେବଳ ordinary damages, special circumstances ଜଣାଯାଇ ନ ଥିବାରୁ ଲାଭର କ୍ଷତି ଆଦାୟଯୋଗ୍ୟ **ନୁହେଁ**।

Damages ର ପ୍ରକାର: **ordinary** — ସ୍ୱାଭାବିକ ଓ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କ୍ଷତି, ମାନକ ମାପ = breach ତାରିଖରେ contract ମୂଲ୍ୟ ଓ ବଜାର ମୂଲ୍ୟର ପାର୍ଥକ୍ୟ (₹5,000 ରେ contract ହୋଇଥିବା ଚାଉଳ ₹5,500 କୁ ବଢ଼ିଲେ — bag ପ୍ରତି ₹500); **special** — special circumstances ର notice ଦିଆଯାଇଥିଲେ ହିଁ ଆଦାୟଯୋଗ୍ୟ (mill ବନ୍ଦ ବୋଲି ଜାଣିଥିବା carrier ବିଳମ୍ବ ପାଇଁ ହାରାହାରି ଲାଭ ଦିଏ, କିନ୍ତୁ notice ନ ଥିବା Government contract ର କ୍ଷତି ନୁହେଁ); **vindictive/exemplary** — କେବଳ **ଦୁଇଟି** କ୍ଷେତ୍ରରେ: ବିବାହ promise ର breach (ଭାବନାରେ ଆଘାତ) ଓ ବ୍ୟବସାୟ-customer କିଛି cheque କୁ banker ଦ୍ୱାରା ଅନୁଚିତ dishonour, ଯେଉଁଠି ଆର୍ଥିକ କ୍ଷତି ବିନା ମଧ୍ୟ ସାଖ ଓ ସୁନାମ ନଷ୍ଟ ହୁଏ (Gibbons v West Minster Bank); **nominal** — breach ପ୍ରମାଣିତ କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତ କ୍ଷତି ନାହିଁ: କେବଳ ଅଧିକାର ସ୍ଥାପନ ପାଇଁ ପ୍ରତୀକାତ୍ମକ ରାଶି (ଏକ ଟଙ୍କା, ଏପରିକି 10 ପଇସା); **ବିଳମ୍ବଜନିତ deterioration** — notice **ବିନା** ମଧ୍ୟ carrier ଠାରୁ ଆଦାୟଯୋଗ୍ୟ, 'deterioration' ରେ ଭୌତିକ କ୍ଷତି ଓ ବିକ୍ରିର ବିଶେଷ ସୁଯୋଗ ହରାଇବା ଉଭୟ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ।

Notice ଗଣନା (SM — water bottles): Z ଜାଣିଥିଲେ ଯେ 1,000 bottles X ₹4.50 ରେ କିଣି Y କୁ ₹5.00 ରେ ପୁନର୍ବିକ୍ରି ପାଇଁ ଥିଲା, ତେଣୁ Z ହରାଇଥିବା resale ଲାଭ ₹500 (1,000 × ₹0.50) ଦିଅନ୍ତି; Z କୁ କୁହାଯାଇ ନ ଥିଲେ damages = default ତାରିଖରେ market-price ପାର୍ଥକ୍ୟ, ₹750 (market ₹5.25 ରେ 1,000 × ₹0.75)।

Remoteness (SM — bus breakdown): ଶୀତ ରାତିରେ ଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ hotel ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚାଲିବାକୁ ପଡ଼ିଲା — ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅସୁବିଧା ଓ hotel charges ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବେ ଉତ୍ପନ୍ନ କ୍ଷତି ଭାବେ ଆଦାୟଯୋଗ୍ୟ; ପତ୍ନୀଙ୍କ ଚିକିତ୍ସା

remote/indirect, ତେଣୁ ଆଦାୟଯୋଗ୍ୟ **ନୁହେଁ** — ମୋଟ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦାବିକୁ Sec 73 ର ଦୁଇ ଅଙ୍ଗରେ ପରୀକ୍ଷା କରନ୍ତୁ

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 73 ନିୟମ: ସ୍ବାଭାବିକ ଭାବେ ଉତ୍ପନ୍ନ କ୍ଷତି, **କିମ୍ବା** contract କରିବା ବେଳେ ପକ୍ଷମାନେ ସମ୍ଭାବ୍ୟ ବୋଲି ଜାଣିଥିବା କ୍ଷତି ପାଇଁ କ୍ଷତିପୂରଣ; remote/indirect କ୍ଷତି ପାଇଁ କେବେ ନୁହେଁ; aggrieved party ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ କ୍ଷତି ହ୍ରାସ କରିବେ।
- Hadley vs. Baxendale: ବିଲ୍‌ମିଲ୍ ହେଲେ mill ଅଟକିଯିବ ବୋଲି carrier କୁ ଜୁହାଯାଇ ନ ଥିଲା --- ଲାଭର କ୍ଷତି ଆଦାୟଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ; special damages ପାଇଁ special circumstances ର **ପୂର୍ବ notice** ଆବଶ୍ୟକ।

TQ 3.1 • RTP 2019-Nov [7] • Descriptive • --- • Pg 160

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

TQ 3.2 • PYQ 2026-May [3] (c) • Descriptive • 6M • Pg 161

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ : 4 ପ୍ରଶ୍ନ

- ମାନକ ମାପ: breach ଭାବରେ contract ମୂଲ୍ୟ ବନାମ ବଜାର ମୂଲ୍ୟ (ଚାଉଳ/water-bottle ଉଦାହରଣ) --- ଉତ୍ତରରେ ରାଶିଟି ଗଣନା କରି ଦେଖାନ୍ତୁ
- Notice ମାମଲା: ଜିନିଷ resale contract ପାଇଁ ବୋଲି **ଜାଣିଥିବା** supplier ହରାଇଥିବା resale ଲାଭ ଦିଅନ୍ତି; notice ବିନା କେବଳ market-price ପାର୍ଥକ୍ୟ --- କ'ଣ ଜଣାଯାଇଥିଲା ସର୍ବଦା ଯାଞ୍ଚ କରନ୍ତୁ
- ଅସୁବିଧା ପରିସ୍ଥିତି (bus breakdown, exhibition consignment): ସ୍ବାଭାବିକ ଭାବେ ଉତ୍ପନ୍ନ ଅସୁବିଧା/hotel charges ଆଦାୟଯୋଗ୍ୟ; notice ବିନା ଚିକିତ୍ସା ବା ହରାଇଥିବା exhibition ଲାଭ remotel

CSQ 3.2 • RTP 2020-Nov [1] • Case Scenario • --- • Pg 163

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 3.3 • MTP 2022-Mar [1] (a) {C} • Case Scenario • 4M • Pg 164

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 3.4 • RTP 2024-Sep [6] • Case Scenario • --- • Pg 165 **6x ପରୀକ୍ଷାଯୋଗ୍ୟ**

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 3.5 • RTP 2026-May [5] • Descriptive • --- • Pg 166

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis) ବହୁ-ପ୍ରସଙ୍ଗ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଅଲଗା କରି ସମାଧାନ କରନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- ଦୁଇ-ସ୍ତରୀୟ ପରିସ୍ଥିତି (M Ltd. machinery ମାମଲା): ବିକଳ୍ପ machinery ର ଅତିରିକ୍ତ ମୂଲ୍ୟ = ordinary damage, ଆଦାୟଯୋଗ୍ୟ; buyer ତା'ର **ନିଜସ୍ବ** customer କୁ ଦେଇଥିବା କ୍ଷତିପୂରଣ = special damage, contract କରିବା ବେଳେ ଜଣାଯାଇଥିଲେ ହେଁ ଆଦାୟଯୋଗ୍ୟ।
- Award ମୋଟ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦାବି କରାଯାଇଥିବା ଶୀର୍ଷକୁ Sec. 73 ର ଦୁଇ ଅଙ୍ଗ (ସ୍ବାଭାବିକ କ୍ଷତି ବନାମ ଜଣାଯାଇଥିବା special କ୍ଷତି) ଓ remoteness ନିଷେଧ ଉପରେ ପରୀକ୍ଷା କରନ୍ତୁ

CSQ 3.1 • PYQ 2018-May [3] (c) • Case Scenario • 6M • Pg 162 4× LEVEL II ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)

ମଧ୍ୟମ

ସ୍ମୃତି (Remembering) ମୁଖସ୍ଥ କରନ୍ତୁ — ଏହି ସଂସ୍କରଣରେ କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ

- Vindictive/exemplary damages କେବଳ **ଦୁଇଟି** (TWO) କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦିଆଯାଏ: ବିବାହ promise ର breach (ଭାବନାରେ ଆଘାତ) ଓ banker ଦ୍ଵାରା trader-customer ଙ୍କ cheque ର ଅନୁଚିତ dishonour (Gibbons v Westminster Bank)।
- Nominal damages: breach ପ୍ରମାଣିତ କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତ କ୍ଷତି ହୋଇନଥିଲେ ଦିଆଯାଏ --- କେବଳ ଅଧିକାର ସ୍ଥାପନ ପାଇଁ ଏକ ପ୍ରତୀକାତ୍ମକ ରାଶି।

ବିଷୟ 4: ଜରିମାନା ଓ ପୂର୍ବନିର୍ଦ୍ଧାରିତ Damages — Penalty and Liquidated Damages (Section 74)

P2-C2-U2.5-T04 • Topic 4: Penalty and Liquidated Damages (Section 74)

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Section 5.4 ପଢନ୍ତୁ: Sec. 74 — ଉଲ୍ଲିଖିତ ରାଶିରୁ ଅଧିକ ନୁହେଁ ଏପରି reasonable compensation, English ବନାମ ଭାରତୀୟ ଆଇନର ସ୍ଥିତି, government-bond ବ୍ୟତିକ୍ରମ, ସହିତ ଅନ୍ୟ remedies (rescission, specific performance, injunction, quantum meruit ଓ Sec. 75)।

ଚିପ୍ପଣୀ

ଧାରଣା: liquidated damages = ଭବିଷ୍ୟତ breach ରୁ ହେବାକୁ ଥିବା କ୍ଷତିର ପକ୍ଷମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା କରାଯାଇଥିବା ପ୍ରକୃତ ପୂର୍ବାନୁମାନ; penalty = ଦୋଷୀ ପକ୍ଷକୁ ଭୟଭୀତ କରିବା ପାଇଁ (in terrorem) ସ୍ଥିର କରାଯାଇଥିବା ଅତ୍ୟଧିକ, ଅନ୍ୟାୟପୂର୍ଣ୍ଣ ରାଶି, ଯାହାର ପ୍ରକୃତ କ୍ଷତି ସହ କୌଣସି ତୁଳନା ନାହିଁ; ପକ୍ଷମାନେ ଦେଇଥିବା ନାମ ତୃତୀୟ ନୁହେଁ — court ସାରମର୍ମ ଦେଖେ, ଏବଂ ଅତ୍ୟଧିକ ରାଶିକୁ liquidated damages କୁହାଗଲେ ମଧ୍ୟ ତାହା penalty; default ତାରିଖରୁ ବର୍ଦ୍ଧିତ ସୁଧର ସର୍ତ୍ତ penalty ହୋଇପାରେ, କିନ୍ତୁ କ୍ରିସ୍ତି default ହେଲେ କେବଳ ସମସ୍ତ ବାକି ରାଶି ଦେୟ କରୁଥିବା clause penalty ନୁହେଁ।

Sec 74 — ଭାରତୀୟ ଆଇନ: ଏହା penalty ଓ liquidated damages ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ପାର୍ଥକ୍ୟ କରେ ନାହିଁ — ପ୍ରକୃତ କ୍ଷତି ପ୍ରମାଣିତ ହେଉ ବା ନହେଉ, aggrieved party କେବଳ ଉଲ୍ଲିଖିତ ରାଶିରୁ ଅଧିକ ନୁହେଁ ଏପରି reasonable compensation ପାଆନ୍ତି (court କମ୍ ଦେଇପାରେ, ଅଧିକ କେବେ ନୁହେଁ) — Sri Chunni Lal vs. Mehta & Sons Ltd (SC): ଦାବିକାରୀ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରାଶିରୁ ଅଧିକ ଆଦାୟ କରିପାରିବେ ନାହିଁ, ଏବଂ court ଏହାକୁ କମାଇପାରେ; ଏହାର ବିପରୀତରେ English ଆଇନ liquidated damages ଲାଗୁ କରେ କିନ୍ତୁ penalties କୁ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ କରେ; **ବ୍ୟତିକ୍ରମ** — public duty ପାଳନ ପାଇଁ Central/State Government କୁ ଦିଆଯାଇଥିବା bond, breach ହେଲେ ଉଲ୍ଲିଖିତ ସମଗ୍ର ରାଶି ପାଇଁ ବଳବତ୍ କରାଯାଇପାରେ।

Quantum meruit — “as much as earned”: ପୂର୍ବରୁ କରାଯାଇଥିବା କାମର ମୂଲ୍ୟ ପାଇଁ restitutory ଦାବି (damages ହେଉଛି compensatory); **ଦୁଇଟି ସର୍ତ୍ତ** — ମୂଳ contract discharge ହୋଇସାରିଥିବା, ଏବଂ ଦାବି default ରେ ନ ଥିବା ପକ୍ଷର ହେବ; କ୍ଷେତ୍ର: (a) agreement void ଜଣାପଡ଼ିବା/contract void ହେବା, (b) non-gratuitous act (ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଥିବା 2 ଅତିରିକ୍ତ brandy bottles ର ଦାମ ଦେବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ), (c) ପାରିଶ୍ରମିକ ସ୍ଥିର ନ ହୋଇ ଦିଆଯାଇଥିବା ସେବା, (d) ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷ contract ତ୍ୟାଗ କରିବା ବା perform କରିବାକୁ ମନା କରିବା (ଯେଉଁ agent ଙ୍କ ଅଧିକାର ଅନୁଚିତ ଭାବେ ପ୍ରତ୍ୟାହାର ହେଲା, ସେ କରିଥିବା କାମ ଓ ଖର୍ଚ୍ଚ ଆଦାୟ କରନ୍ତି), (e)

ବିଭାଜ୍ୟ contract ର ଆଂଶିକ performance ଓ ସୁବିଧା ଉପଭୋଗ (100 cotton bales ମଧ୍ୟରୁ 50 deliver ହେଲା — B 50 ପାଇଁ ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ), (f) ଅବିଭାଜ୍ୟ lump-sum contract ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କିନ୍ତୁ ଖରାପ ଭାବେ perform — ଖରାପ କାମ ପାଇଁ କାଟି lump sum ଆଦାୟଯୋଗ୍ୟ।

Specific performance ଓ injunction: ଯେଉଁଠି damages ଉପଯୁକ୍ତ remedy ନୁହେଁ (ଅନନ୍ୟ subject-matter, ବଜାରରେ ବିକଳ୍ପ ନାହିଁ), court ନିଜ ବିବେଚନାରେ breach କରିଥିବା ପକ୍ଷକୁ contract ର ସର୍ତ୍ତ ଅନୁଯାୟୀ ନିଜ promise ପାଳନ କରିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇପାରେ; ଯେଉଁ କାମ **ନ କରିବାକୁ** promise କରିଥିଲେ ପକ୍ଷଟି ତାହା କରିଚାଲିଲେ, court injunction ଦ୍ଵାରା ତାଙ୍କୁ ରୋକେ — କେବଳ ଜଣେ producer ପାଇଁ ଅଭିନୟ କରିବାକୁ ରାଜି ହୋଇଥିବା film star କୁ ଅନ୍ୟ ପାଇଁ ଅଭିନୟରୁ ରୋକାଗଲା; ଦୁଇ ମାସ ପାଇଁ ନିୟୁକ୍ତ ଗାୟିକାଙ୍କୁ ଅନ୍ୟତ୍ର ଗାଇବାରୁ ରୋକାଗଲା; ଢାଞ୍ଚା: remedy କ୍ରମ → ତଥ୍ୟରେ damages ଅପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ → specific performance/injunction।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 3 ପ୍ରଶ୍ନ

- Liquidated damages = କ୍ଷତିର ପ୍ରକୃତ ପୂର୍ବାନୁମାନ; penalty = in terrorem ସ୍ଥିର କରାଯାଇଥିବା ଅତ୍ୟଧିକ, ଅନ୍ୟାୟପୂର୍ଣ୍ଣ ରାଶି; ପକ୍ଷମାନେ ବ୍ୟବହାର କରିଥିବା ନାମ ତୁଚ୍ଛ ନୁହେଁ --- courts ସାରମର୍ମ ଦେଖନ୍ତି।
- Sec. 74 (ଭାରତୀୟ ଆଇନ): penalty ଓ liquidated damages ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ନାହିଁ --- ପ୍ରକୃତ କ୍ଷତି ପ୍ରମାଣିତ ହେଉ ବା ନହେଉ, court କେବଳ ଉଲ୍ଲିଖିତ ରାଶିରୁ ଅଧିକ ନୁହେଁ ଏପରି **reasonable compensation** ଦିଏ (Sri Chunni Lal vs. Mehta & Sons); ବ୍ୟତିକ୍ରମ --- public duty ପାଇଁ Central/State Government କୁ ଦିଆଯାଇଥିବା bonds ସମଗ୍ର ରାଶି ପାଇଁ ବଳବତ୍ କରାଯାଇପାରେ।
- Quantum meruit ('as much as earned'): ପୂର୍ବରୁ କରାଯାଇଥିବା କାମ ପାଇଁ restitutory ଦାବି; ସର୍ତ୍ତ --- ମୂଳ contract discharge ହୋଇଥିବ, ଦାବି default ରେ **ନ ଥିବା** ପକ୍ଷର; କ୍ଷେତ୍ର: contract void ଜଣାପଡ଼ିବା, non-gratuitous act, ପାରିଶ୍ରମିକ ସ୍ଥିର ନ ଥିବା, ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷ ତ୍ୟାଗ/ମନା କରିବା, ବିଭାଜ୍ୟ contract ର ଆଂଶିକ performance, lump-sum କାମ ଖରାପ ଭାବେ କରିବା।
- Default ଡାରିଖରୁ ବର୍ଦ୍ଧିତ ସୁଧ penalty ହୋଇପାରେ; default ହେଲେ କେବଳ ସମସ୍ତ ବାକି ରାଶି ତୁରନ୍ତ ଦେୟ କରୁଥିବା clause penalty **ନୁହେଁ** (NOT)।

TQ 4.2 • PYQ 2024-Sep [3] (c) (i) • Descriptive • 3M • Pg 168	2x ପରାମର୍ଶ	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ସହଜ
TQ 4.1 • PYQ 2022-May [6] (a) • Descriptive • 5M • Pg 167	2x ପରାମର୍ଶ	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ
TQ 4.3 • PYQ 2025-Sep [6] (Or) (b) • Descriptive • 6M • Pg 170	4x ପରାମର୍ଶ	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- ଅନନ୍ୟ ଜିନିଷ ପରିସ୍ଥିତି: ବଜାରରେ ବିକଳ୍ପ ନ ଥିବା ଜିନିଷ ପାଇଁ damages ଅପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ --- court contract ଅନୁଯାୟୀ delivery ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇ specific performance ର decree ଦେଇପାରେ; ଯାହା ନ କରିବାକୁ promise କରିଥିଲେ ପକ୍ଷଟି ତାହା କରିଚାଲିଲେ, injunction ଯୋଡ଼ିବ (film-star/singer exclusivity ମାମଲା)।
- ଉତ୍ତରର ଢାଞ୍ଚା: remedy କ୍ରମ ଲେଖନ୍ତୁ → ତଥ୍ୟରେ damages କାହିଁକି ବିଫଳ ଦେଖାନ୍ତୁ (ଅନନ୍ୟତା/କ୍ଷତି ମାପର ଅଭାବ) → specific performance/injunction ସହ ଶେଷ କରନ୍ତୁ।

CSQ 4.1 • PYQ 2020-Nov [3] (c) (iii) • Case Scenario • 7M • Pg 171 asked

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

ଏକକ 2.6: ସର୍ତ୍ତାଧୀନ ଓ ଆଭାସୀ Contracts (Contingent and Quasi Contracts)

Contingent and Quasi Contracts

P2-C2-U2.6 • ଗୁରୁତ୍ୱ D • ଅଧ୍ୟାୟରେ ଯାଙ୍କ 9 • ବର୍ଗ C • ଅଧ୍ୟାୟ ପ୍ରଶ୍ନର 6.0% • 14 ପ୍ରଶ୍ନ

ବିଷୟ 1: ସର୍ତ୍ତାଧୀନ Contracts (Contingent Contracts)

P2-C2-U2.6-T01 • Topic 1: Contingent Contracts

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Indian Contract Act, 1872 ର ଏକକ 6 (Contingent and Quasi Contracts) ର Section 6.1 'Contingent Contracts' ଘଡ଼ନ୍ତୁ — Sec. 31 ର ସଂଜ୍ଞା, 'collateral event' ର ଅର୍ଥ (Pollock & Mulla) ଏବଂ contingent contract ର ଚାରିଟି essentials।

ଚିତ୍ରଣୀ

Sec 31 (SM): “A contract to do or not to do something, if some event, collateral to such contract, does or does not happen” — insurance, indemnity ଓ guarantee ର contracts ଏହି ବର୍ଗରେ ଆସେ; ଯଥା B କି ଘର ପୋଡ଼ିଗଲେ A, B କୁ ₹10,00,000 ଦେବାକୁ contract କରନ୍ତି (ଏହାକୁ absolute contract ସହ ତୁଳନା କରନ୍ତୁ ଯାହା କୌଣସି ସର୍ତ୍ତ ବିନା ସବୁ ପରିସ୍ଥିତିରେ perform ହୁଏ)।

Collateral event (Pollock & Mulla): “an event which is neither a performance directly promised as part of the contract, nor the whole of the consideration for a promise” — କେବଳ collateral event ଘଟିଲେ ହିଁ A କି ଦାୟିତ୍ୱ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ।

ଚାରିଟି essentials: (a) performance କୌଣସି event ବା condition ଘଟିବା/ନ ଘଟିବା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ (precedent ବା subsequent); (b) event collateral — contract ର ଭାଗ ନୁହେଁ, ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ performance ନୁହେଁ କି consideration ନୁହେଁ; (c) event କେବଳ promisor କି ଇଚ୍ଛା ହେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ — ତାଙ୍କ ଇଚ୍ଛାର ପରିସରରେ ଥାଇ କେବଳ ତାଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ନୁହେଁ, ତାହା ତଥାପି contingent ହୋଇପାରେ (ବର୍ଷା ହେଲେ ଏବଂ (AND) A Delhi ଛାଡ଼ିଲେ ଦେବେ); (d) event ଅନିଶ୍ଚିତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ — ନିଶ୍ଚିତ ବା ଘଟିବା ସୁନିଶ୍ଚିତ ହେଲେ (ସାଧାରଣ ନିୟମରେ ମିଳୁଥିବା collector ଅନୁମତି), contingent ନୁହେଁ।

Contingent ନୁହେଁ (ଫାଲ): କେବଳ delivery ପରେ 100 bags ଗହମ ପାଇଁ ଦେୟ, କିମ୍ବା swimming pool ସମାପ୍ତ ହେଲେ ₹20,00,000 ଦେୟ — event promise ର ହିଁ ଭାଗ, ତେଣୁ ଏହା conditional (contingent ନୁହେଁ) contract; “ସେ ଇଚ୍ଛା କଲେ ₹1,00,000 ଦେବେ” ଆଦୌ contract ନୁହେଁ।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 31 ର ସଂଜ୍ଞା ବୁଝାନ୍ତୁ -- 'a contract to do or not to do something, if some event, collateral to such contract, does or does not happen' --- ଉଦାହରଣ ସହ (insurance, indemnity, guarantee)।
- ଚାରିଟି essentials କାରଣ ସହ ଆୟତ୍ତ କରନ୍ତୁ: (i) performance ଏକ event ଘଟିବା/ନ ଘଟିବା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ, (ii) event collateral (ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ performance ନୁହେଁ କି consideration ନୁହେଁ), (iii) event କେବଳ promisor ଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ହେବା ଚଳିବ ନାହିଁ, (iv) event ଅନିଶ୍ଚିତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ।
- 'essentials plus any three rules' ପଚାରାଗଲେ Secs. 32--36 ର ବଳବତ୍ କରିବା ନିୟମ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ରୁହନ୍ତୁ (ବାରମ୍ବାର ଆସୁଥିବା 6--7 ମାର୍କ PYQ ମିଶ୍ରଣ)।
- ଫାନ୍: କାମଟି ସମାପ୍ତ କରିବା ଉପରେ ହିଁ ନିର୍ଭରଶୀଳ ଦେୟ (ଯଥା swimming pool ସମାପ୍ତ ହେଲେ ଦେୟ) conditional contract, contingent ନୁହେଁ (NOT) --- event collateral ନୁହେଁ।

TQ 1.1 • PYQ 2018-Nov [2] (a) • Descriptive • 7M • Pg 174

7x ପରୀକ୍ଷାକ୍ଷେପ

LEVEL I

ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

TQ 1.2 • PYQ 2024-Jun [6] Or (b) • Descriptive • 6M • Pg 175

8x ପରୀକ୍ଷାକ୍ଷେପ

LEVEL I

ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ଠେଲ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- ତଥ୍ୟରେ contingent contract ଚିହ୍ନଟ କରିବା ଅଭ୍ୟାସ କରନ୍ତୁ: ଅନିଶ୍ଚିତ collateral event ଘଟିଲେ ଏକମୁଣ୍ଡ ରାଶି ଦେବାର promise (ଯଥା Covid-positive ହେଲେ Dr. A କୁ ₹1,00,000 ଦେବାକୁ hospital ର promise) --- ଢାଞ୍ଚା: Sec. 31 ସଂଜ୍ଞା → ତଥ୍ୟରେ essentials ପୂରଣ → ସିଦ୍ଧାନ୍ତ: valid contingent contract।
- ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ essential କୁ ତଥ୍ୟ ସହ ଯାଞ୍ଚ କରନ୍ତୁ, ବିଶେଷକରି collateral ପ୍ରକୃତି ଓ ଅନିଶ୍ଚିତତା।

CSQ 1.1 • RTP 2021-Nov [5] • Case Scenario • --- • Pg 177

LEVEL II

ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 2: ବଳବତ୍ କରିବା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ନିୟମ (Rules Relating to Enforcement)

P2-C2-U2.6-T02 • Topic 2: Rules Relating to Enforcement

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Section 6.2 'Rules Relating to Enforcement' — Secs. 32 to 36 — ପଢନ୍ତୁ, ବିଶେଷକରି ସେହି section ର ଶେଷରେ ଦିଆଯାଇଥିବା 'Difference between a contingent contract and a wagering contract' ସାରଣୀ।

ଚିତ୍ରଣୀ

Secs 32-36 ବଳବତ୍ କରିବା ନିୟମ: Sec 32 — event ଘଟିବା ଉପରେ contingent: event ଘଟିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଳବତ୍ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ; event ଅସମ୍ଭବ ହେଲେ void (B, C କୁ ବିବାହ କଲେ ଦେବେ; C ମରିଗଲେ — void); Sec 33 — event ନ ଘଟିବା ଉପରେ contingent: ଏହାର ଘଟିବା ଅସମ୍ଭବ ହେଲେ ହିଁ ବଳବତ୍ କରାଯାଇପାରେ (ଜାହାଜ ବୁଡ଼ିଗଲେ), ଜାହାଜ ଫେରିଲେ void; Sec 34 — ଜୀବିତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଆଚରଣ ଉପରେ contingent: ସେହି ବ୍ୟକ୍ତି କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଏହାକୁ ଅସମ୍ଭବ କରୁଥିବା କିଛି କଲେ event ଅସମ୍ଭବ ହୁଏ (C, D କୁ ବିବାହ କରନ୍ତୁ; Frost v. Knight — ପିତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ବିବାହର promise, ପିତା ଜୀବିତ ଥିବା ବେଳେ

ଅନ୍ୟ କାହାକୁ ବିବାହ କଲେ, breach); **Sec 35** — ସ୍ଥିର ସମୟ ମଧ୍ୟରେ event ଘଟିବା: event ବିନା ସମୟ ଶେଷ ହେଲେ ବା ପୂର୍ବରୁ event ଅସମ୍ଭବ ହେଲେ void; ସ୍ଥିର ସମୟ ମଧ୍ୟରେ event **ନ ଘଟିବା**: event ବିନା ସମୟ ଶେଷ ହେଲେ, କିମ୍ବା ତାହା ଘଟିବ ନାହିଁ ବୋଲି ପୂର୍ବରୁ ନିଶ୍ଚିତ ହେଲେ ବଳବତ୍ କରାଯାଇପାରେ; **Sec 36** — ଅସମ୍ଭବ event ଉପରେ contingent: ଅସମ୍ଭବତା ପକ୍ଷମାନଙ୍କୁ ଜଣା ଥାଉ ବା ନଥାଉ void (ସୂର୍ଯ୍ୟ ପଶ୍ଚିମରେ ଉଦୟ; ଦୁଇଟି ସରଳ ରେଖା ଏକ ସ୍ଥାନକୁ ଘେରିବା)।

Contingent vs. wagering: SM ଅନୁଯାୟୀ ପାର୍ଥକ୍ୟ ସାରଣୀ — wager ମୂଳତଃ contingent, କିନ୍ତୁ contingent contract valid ଥିବା ବେଳେ wagering agreement void; insurance ରେ ପକ୍ଷମାନଙ୍କର subject matter ରେ insurable interest ଥାଏ, wager ରେ କିଛି ନଥାଏ।

Contingent contract	Wagering contract
Collateral ଘଟଣା ଘଟିବା ବା ନଘଟିବା ସାପେକ୍ଷରେ କିଛି କରିବା/ନକରିବାର contract	ଅନିଶ୍ଚିତ ଘଟଣା ଘଟିବା ବା ନଘଟିବା ସାପେକ୍ଷରେ ଟଙ୍କା ବା money's worth ଦେବାର promise
Reciprocal promises ନଥାଇପାରେ	Reciprocal promises ରେ ଗଠିତ
ଅନିଶ୍ଚିତ ଘଟଣା collateral	ଅନିଶ୍ଚିତ ଘଟଣା ହିଁ ମୂଳ କାରକ
ପ୍ରକୃତିରେ wagering ନହୋଇପାରେ	ମୂଳତଃ contingent ପ୍ରକୃତିର
Subject matter ରେ parties କି interest ଥାଏ	Subject matter ରେ parties କି କୌଣସି interest ନଥାଏ
Doctrine of mutuality of loss and gain ଉପରେ ଆଧାରିତ ନୁହେଁ	ଏକ ଖେଳ — କେବଳ ହାରିବା ଓ ଜିତିବା ହିଁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ
Valid	Void

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Contingent vs. wagering contract ପାର୍ଥକ୍ୟ ସାରଣୀ ଛଅଟି ଆଧାରରେ ଆୟତ୍ତ କରନ୍ତୁ: ଅର୍ଥ, reciprocal promises, ଅନିଶ୍ଚିତ event ର ଭୂମିକା (collateral vs. core), ପ୍ରକୃତି, subject matter ରେ ପକ୍ଷମାନଙ୍କ interest, ଏବଂ validity (contingent valid; wager void)।
- 'wagering agreement vs. contract of insurance' ଉତ୍ତର ପାଇଁ ସେହି ଯୁକ୍ତି ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତୁ: insurance ରେ ପକ୍ଷମାନଙ୍କର subject matter ରେ insurable interest ଥାଏ ଏବଂ ଏହା valid contingent contract; wager ରେ କୌଣସି interest ନଥାଏ --- କେବଳ ଲାଭ/କ୍ଷତିର ପାରସ୍ପରିକ ସମ୍ଭାବନା --- ଏବଂ ଏହା void।
- ବଳବତ୍ କରିବା ନିୟମ ମଧ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ ରଖନ୍ତୁ: Sec. 32 (event ଘଟିବା ଉପରେ contingent), Sec. 33 (event ନ ଘଟିବା), Sec. 34 (ଜୀବିତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଆଚରଣ), Sec. 35 (ସ୍ଥିର ସମୟ ମଧ୍ୟରେ event), Sec. 36 (ଅସମ୍ଭବ event --- void ab initio)।

ବିଷୟ 3: ଆଭାସୀ Contracts (Quasi Contracts)

P2-C2-U2.6-T03 • Topic 3: Quasi Contracts

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Section 6.3 'Quasi Contracts' ପଢନ୍ତୁ — ଅର୍ଥ, ମୁଖ୍ୟ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ, ଏବଂ Secs. 68 to 72 ଅଧୀନରେ quasi-contracts ଭାବେ ବିବେଚିତ ପାଞ୍ଚଟି କ୍ଷେତ୍ର।

ଚିତ୍ରଣୀ

ଅର୍ଥ: contract ଦ୍ୱାରା ସୃଷ୍ଟ ଦାୟିତ୍ୱ ସଦୃଶ ଦାୟିତ୍ୱ, ଯାହା offer, acceptance, consent ବା agreement ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆଇନ ଲାଗୁ କରେ — equity, justice ଓ good conscience ଉପରେ ଆଧାରିତ; “No man must grow rich out of another person's loss” ସୂତ୍ର ଉପରେ ଆଧାରିତ (doctrine of unjust enrichment); ଭାରତରେ ଏହାକୁ ‘certain relations resembling those created by contracts’ କୁହାଯାଏ।

ମୁଖ୍ୟ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ: (i) ଅଧିକାରୀ ସର୍ବଦା ଟଙ୍କାର ଅଧିକାର, ସାଧାରଣତଃ (ସର୍ବଦା ନୁହେଁ) ଏକ liquidated ରାଶି; (ii) agreement ରୁ ନୁହେଁ — ଆଇନ ଦ୍ୱାରା ଲାଗୁ; ଏହାର ଆଧାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, promise ନୁହେଁ; (iii) କେବଳ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି(ମାନଙ୍କ) ବିରୁଦ୍ଧରେ ଉପଲବ୍ଧ, ସମଗ୍ର ଜଗତ ବିରୁଦ୍ଧରେ ନୁହେଁ; breach ପାଇଁ ମକଦ୍ଦମା ପୂର୍ଣ୍ଣ contract ପରି ହିଁ କରାଯାଇପାରେ।

Quasi-contracts ଭାବେ ବିବେଚିତ ପାଞ୍ଚଟି କ୍ଷେତ୍ର: Sec 68 ଅକ୍ଷମଙ୍କୁ ଯୋଗାଯାଇଥିବା necessities; Sec 69 ଆଗ୍ରହୀ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଦେୟ; Sec 70 non-gratuitous act ର ସୁବିଧା; Sec 71 finder of goods; Sec 72 mistake ବା coercion ଅଧୀନରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଟଙ୍କା।

Sec 68: contract କରିବାକୁ ଅକ୍ଷମ ବ୍ୟକ୍ତି (minor/lunatic) କିମ୍ବା ସେ ଆଇନତଃ ଭରଣପୋଷଣ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ଥିବା କାହାକୁ ତାଙ୍କ ଜୀବନ ସ୍ଥିତି ଅନୁଯାୟୀ necessities ଯୋଗାଇଲେ — ଯୋଗାଣକାରୀ କେବଳ ଅକ୍ଷମ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ **ସମ୍ପତ୍ତି** ରୁ ପ୍ରତିପୂରଣ ପାଆନ୍ତି, ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ କେବେ ନୁହେଁ; ବିକ୍ରି ଓ delivery ସମୟରେ ଜିନିଷ ପ୍ରକୃତ ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଯାୟୀ ଥିଲା ବୋଲି ଯୋଗାଣକାରୀ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ ପ୍ରମାଣ କରିବେ। **Sec 69:** ଅନ୍ୟ ଜଣେ ଆଇନତଃ ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ଥିବା ଟଙ୍କାର ଦେୟରେ ଆଗ୍ରହୀ ବ୍ୟକ୍ତି, ଯିଏ ସେଥିପାଇଁ ତାହା ଦିଅନ୍ତି, ପ୍ରତିପୂରଣ ପାଇବାକୁ ହକଦାର (lessee B ନିଜ lease ବଞ୍ଚାଇବା ପାଇଁ zamindar A କି ରାଜସ୍ୱ ବକେୟା ଦିଅନ୍ତି; P ନିଜର ଜବତ ଗାଡ଼ି ଛଡ଼ାଇବା ପାଇଁ D କି ଭଡ଼ା ଦିଅନ୍ତି)।

Sec 70: ଯିଏ ଅନ୍ୟ ପାଇଁ ଆଇନସଙ୍ଗତ ଭାବେ କିଛି କରନ୍ତି/deliver କରନ୍ତି, ମାଗଣାରେ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନ ରଖି, ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଜଣକ ତାହାର ସୁବିଧା ଉପଭୋଗ କରନ୍ତି — ସେହି ଅନ୍ୟ ଜଣକ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ କ୍ଷତିପୂରଣ ଦେବେ ବା ଫେରାଇବେ (ଭୁଲରେ ଛାଡ଼ି ଯାଇଥିବା ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କ ଜିନିଷ ବ୍ୟବହାର; Shyam Lal v. State of U.P. — ଦରମା ଫେରସ୍ତ); ବାଦୀ (i) ଆଇନସଙ୍ଗତ କାର୍ଯ୍ୟ/delivery (ii) ମାଗଣା ନୁହେଁ ଏପରି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ (iii) ଉପଭୋଗ କରାଯାଇଥିବା ସୁବିଧା ପ୍ରମାଣ କରନ୍ତି। **Sec 71:** finder of goods କି ଉପରେ bailee କି ସମାନ ଦାୟିତ୍ୱ — ସାଧାରଣ ବିଚକ୍ଷଣ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଯନ୍ତ୍ର, ଆତ୍ମସାତ୍ କରିବାର ଅଧିକାର ନାହିଁ, ମାଲିକ ମିଳିଲେ ଫେରାଇବେ; ପ୍ରକୃତ ମାଲିକଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ରଖିପାରନ୍ତି (Hollins v. Howler — ଦୋକାନୀଙ୍କୁ ହୀରା finder କୁ ଫେରାଇବାକୁ ପଡ଼ିଲା)। **Sec 72:** mistake ରେ ବା coercion ଅଧୀନରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଟଙ୍କା ବା deliver ହୋଇଥିବା ଜିନିଷ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ ପରିଶୋଧ ବା ଫେରସ୍ତ କରିବାକୁ ହେବ (Sales Tax Officer v. Kanhaiyalal; ଭୁଲ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ deliver ହୋଇଥିବା ଗହମ); ‘coercion’ ବ୍ୟାପକ ଅର୍ଥରେ ପଢ଼ାଯାଏ — ଅତ୍ୟାଚାର, ବଳପୂର୍ବକ ଆଦାୟ (tram-penalty

ମାମଲା, Trikamdas v. Bombay Municipal Corpn.)।

ସ୍ମୃତି (Remembering) ମୁଖ୍ୟ କରତ୍ତ୍ୱ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- ସଂଜ୍ଞା: contracts ସଦୃଶ ବାୟିତ୍ୱ, equity, justice ଓ good conscience ଆଧାରରେ ଆଇନ ଦ୍ୱାରା ଲାଗୁ --- 'no man must grow rich out of another's loss'
- ମୁଖ୍ୟ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ: (i) ଟଙ୍କାର ଅଧିକାର, ସାଧାରଣତଃ ଏକ liquidated ରାଶି; (ii) agreement ନୁହେଁ, ଆଇନ ଦ୍ୱାରା ଲାଗୁ; (iii) କେବଳ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଉପଲବ୍ଧ; ଏହାର ଆଧାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, promise ନୁହେଁ।
- ପାଞ୍ଚଟି କ୍ଷେତ୍ର: Sec. 68 necessities, Sec. 69 ଆଗ୍ରହୀ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଦେୟ, Sec. 70 non-gratuitous act, Sec. 71 finder of goods, Sec. 72 mistake/coercion।

TQ 3.1 • PYQ 2002-May [5] (c) • Descriptive • 5M • Pg 179 4× ପରାମାୟାକ୍ତି

LEVEL I

ସ୍ମୃତି (Remembering)

ସହଜ

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାତ୍ତ୍ୱ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Finder of goods କାହିଁକି bailee ସହ ସମାନ ବୁଝାତ୍ତ୍ୱ (Sec. 71): ସାଧାରଣ ବିଚକ୍ଷଣ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଯନ୍ତ୍ର, ଆତ୍ମସାଦ୍ କରିବାର ଅଧିକାର ନାହିଁ, ମାଲିକଙ୍କୁ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ ଫେରାଇବେ; ପ୍ରକୃତ ମାଲିକଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ସମସ୍ତଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ରଖିପାରନ୍ତି (Hollins v. Howler)।

TQ 3.2 • PYQ 2025-May [6] (b) • Descriptive • 6M • Pg 180 7× ପରାମାୟାକ୍ତି

LEVEL I

ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରତ୍ତ୍ୱ : 6 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 68: minor/lunatic ବା ଆଶ୍ରିତଙ୍କୁ necessities --- ପ୍ରତିପୂରଣ କେବଳ ଅକ୍ଷମ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତି ରୁ, ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ କେବେ ନୁହେଁ (Aarthi/Naresh, lunatic-wife ମାମଲା; ₹15 ଲକ୍ଷର ହୀରା set 'necessaries' ନୁହେଁ)।
- Sec. 69: ଅନ୍ୟ ଜଣେ ଆଇନତଃ ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ଥିବା ରାଶି ଦେଉଥିବା ଆଗ୍ରହୀ ବ୍ୟକ୍ତି ତାହା ଆଦାୟ କରନ୍ତି (P ନିଜର ଜବତ ଗାଡ଼ି ଛଡ଼ାଇବା ପାଇଁ D କୁ ଭଡ଼ା ଦିଅନ୍ତି)।
- Sec. 70/72: non-gratuitous act ର ସୁବିଧା, ବା mistake ରେ deliver ହୋଇଥିବା ଜିନିଷ (ଭୁଲ ପଡ଼ୋଶୀଙ୍କୁ ଗହମ) ପାଇଁ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ ଦେୟ ଦେବାକୁ ବା ଫେରାଇବାକୁ ହେବ --- ଉତ୍ତର: section → ସର୍ତ୍ତ → ତଥ୍ୟ → ସିଦ୍ଧାନ୍ତ।

CSQ 3.1 • RTP 2025-Jan [4] • Case Scenario • --- • Pg 181 3× ପରାମାୟାକ୍ତି

LEVEL II

ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 3.2 • PYQ 2022-Nov [3] (b) • Case Scenario • 6M • Pg 182

LEVEL II

ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 3.3 • RTP 2023-Jun [6] • Case Scenario • --- • Pg 183

LEVEL II

ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 3.4 • PYQ 2024-Sep [1] (a) (i) {C} • Case Scenario • 3M • Pg 184

LEVEL II

ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 3.5 • MTP 2025-Aug S2 [4] (a) (ii) • Case Scenario • 3M • Pg 184

LEVEL II

ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

ଏକକ 2.7: Indemnity ଓ Guarantee ର Contract (Contract of Indemnity and Guarantee)

Contract of Indemnity and Guarantee

P2-C2-U2.7 • ଗୁରୁତ୍ୱ C • ଅଧ୍ୟାୟରେ ଯାଙ୍କ 5 • ବର୍ଗ A • ଅଧ୍ୟାୟ ପୃଷ୍ଠାର 11.1% • 26 ପୃଷ୍ଠା

ବିଷୟ 1: Indemnity ର Contract (Contract of Indemnity)

P2-C2-U2.7-T01 • Topic 1: Contract of Indemnity

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ ଏକକ 7 ର Section 7.1 'Contract of Indemnity' ପଢନ୍ତୁ — Sec. 124 ସଂଜ୍ଞା, ପକ୍ଷ (indemnifier/indemnity-holder), Sec. 125 ଅଧୀନରେ ମକଦ୍ଦମା ହେଲେ indemnity-holder କି ଅଧିକାର, ଏବଂ indemnifier କି ଦାୟିତ୍ୱ କେବେ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ ସେ ବିଷୟରେ ଚିପ୍ପଣୀ (Gajanan Moreshwar ମାମଲା)।

ଚିପ୍ପଣୀ

Sec 124 (SM): “a contract by which one party promises to save the other from loss caused to him by the conduct of the promisor himself, or by the conduct of any other person” — ‘indemnity’ ର ଆକ୍ଷରିକ ଅର୍ଥ କ୍ଷତି ବିରୁଦ୍ଧରେ ସୁରକ୍ଷା/କ୍ଷତିପୂରଣ; ପକ୍ଷ: **indemnifier** (promisor) ଓ **indemnified/indemnity-holder**; ଏହା express ବା implied ହୋଇପାରେ ଏବଂ valid contract ର ସମସ୍ତ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ସର୍ତ୍ତ ପୂରଣ କରିବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ (C କୁ ମାରିବା ପାଇଁ indemnify କରିବାର promise unenforceable — unlawful object)।

ପରିସର କେବଳ ମାନବ ଆଚରଣରେ ସୀମିତ: Sec 124 କେବଳ promisor ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଆଚରଣରୁ ହୋଇଥିବା କ୍ଷତିକୁ ଆବୃତ କରେ — କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନ ଘଟିଥିବା ଦୁର୍ଘଟଣା ବା act of God/ପ୍ରାକୃତିକ ଘଟଣାରୁ କ୍ଷତି ଆବୃତ ନୁହେଁ (NOT); English law ସହ ତୁଳନା କରନ୍ତୁ (Gajanan Moreshwar v. Moreshwar Madan, 1942) ଯେଉଁଠାରେ promisee କି ଅବହେଳା, ପ୍ରାକୃତିକ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ବା ଦୁର୍ଘଟଣା — ଯେକୌଣସି କାରଣରୁ ହେଉ, indemnity ପ୍ରତ୍ୟେକ କ୍ଷତିକୁ ଆବୃତ କରେ।

Sec 125 — ମକଦ୍ଦମା ହେଲେ indemnity-holder କି ଅଧିକାର (ନିଜ authority ପରିସର ମଧ୍ୟରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ) — indemnifier କିଠାରୁ ଆଦାୟ କରିପାରିବେ: (a) ଯେକୌଣସି suit ରେ ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥିବା ସମସ୍ତ damages, (b) suit ଦାୟର ବା ପ୍ରତିରକ୍ଷାରେ ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥିବା ସମସ୍ତ costs, (c) suit ର କୌଣସି compromise ସର୍ତ୍ତ ଅନୁଯାୟୀ ଦେଇଥିବା ସମସ୍ତ ରାଶି; ଏହି ଅଧିକାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ତାଲିକା ନୁହେଁ — ତାଙ୍କ liability absolute ହେଲେ ସେ indemnifier କୁ ତାହା ପରିଶୋଧ କରିବାକୁ କହିପାରିବେ।

ଦାୟିତ୍ୱର ଆରମ୍ଭ: Act ଏ ବିଷୟରେ ନୀରବ, କିନ୍ତୁ ନ୍ୟାୟିକ ରାୟ ଅନୁଯାୟୀ indemnity-holder କି liability absolute ଓ ନିଶ୍ଚିତ ହେବା ମାତ୍ରେ indemnifier କି liability ଆରମ୍ଭ ହୁଏ। **Insurance:** fire ଓ marine insurance ସର୍ବଦା contracts of indemnity, କିନ୍ତୁ life insurance ରେ contract of indemnity ନାହିଁ (NO) (insurer ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରାଶି ଦିଅନ୍ତି, କେବଳ କ୍ଷତିପୂରଣ କରନ୍ତି ନାହିଁ)।

ସ୍ମୃତି (Remembering) ମୁଖ୍ୟ କରତ୍ତ୍ୱ 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 125 — ମକଦ୍ଦମା ହେଲେ indemnity-holder ଙ୍କ ଅଧିକାର (authority ପରିସର ମଧ୍ୟରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ): (a) ଯେକୌଣସି suit ରେ ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ସମସ୍ତ DAMAGES, (b) suit ଦାୟର/ପ୍ରତିରକ୍ଷାର ସମସ୍ତ COSTS, (c) suit ର ଯେକୌଣସି compromise ଅଧୀନରେ ଦେଇଥିବା ସମସ୍ତ SUMS ଆଦାୟ କରିପାରିବେ --- ଏହି ତିନୋଟି ଶୀର୍ଷ ଅକ୍ଷରଣ ମୁଖ୍ୟ କରତ୍ତ୍ୱ
- Sec. 124 ସଂଜ୍ଞା: ଯେଉଁ contract ଦ୍ୱାରା ଏକ ପକ୍ଷ ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷକୁ promisor ନିଜର ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଆଚରଣରୁ ହେଉଥିବା କ୍ଷତିରୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ promise କରେ

TQ 1.1 • PYQ 2024-Sep [6] (b) (ii) • Descriptive • 2M • Pg 190

ପଚରାଯାଇଛି

3× LEVEL I

ସ୍ମୃତି (Remembering)

ସହଜ

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାତ୍ତ୍ୱ 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- True/False ଯୁକ୍ତି: Sec. 124 କେବଳ ମାନବ ଆଚରଣରୁ ହେଉଥିବା କ୍ଷତିକୁ ଆବୃତ କରେ --- ଦୁର୍ଘଟଣା ବା act of God ରୁ କ୍ଷତି ବାଦ୍ (English law / Gajanan Moreshwar v. Moreshwar Madan ସହ ତୁଳନା କରନ୍ତୁ)
- Fire ଓ marine insurance contracts of indemnity ଅଟେ (ARE), କିନ୍ତୁ LIFE insurance ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ତାହା ନୁହେଁ (NOT) --- ମୃତ୍ୟୁ (ଏକ ନିଶ୍ଚିତ ଘଟଣା) ହେଲେ insurer ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରାଶି ଦିଅନ୍ତି, କେବଳ କ୍ଷତିପୂରଣ କରନ୍ତି ନାହିଁ; 'True' ଉତ୍ତରକୁ ଏହିପରି ସମର୍ଥନ କରନ୍ତୁ
- indemnity-holder ଙ୍କ liability absolute ଓ ନିଶ୍ଚିତ ହେବା ମାତ୍ରେ indemnifier ଙ୍କ liability ଆରମ୍ଭ ହୁଏ — ଏହି ନ୍ୟାୟିକ ନିୟମ ମନେରଖନ୍ତୁ

TQ 1.2 • PYQ 2025-Sep [5] (c) (iii) • True/False • 2M • Pg 191

LEVEL I

ବୋଧ (Understanding)

ସହଜ

ବିଷୟ 2: Guarantee ର Contract (Contract of Guarantee)

P2-C2-U2.7-T02 • Topic 2: Contract of Guarantee

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Section 7.2 ପଢନ୍ତୁ — Sec. 126 ସଂଜ୍ଞା, ତିନୋଟି contract ବିଶିଷ୍ଟ tripartite ଗଠନ, ଛଅଟି ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ଲକ୍ଷଣ (Sec. 127 consideration, Secs. 142--144), ଏବଂ specific ବନାମ continuing guarantee ଉପରେ Section 7.3 (Sec. 129)।

ଚିତ୍ରଣୀ

Sec 126 (SM): “A contract to perform the promise made or discharge the liability, of a third person in case of his default”; ଏହା ମୌଖିକ ବା ଲିଖିତ ହୋଇପାରେ; ତିନି ପକ୍ଷ — **surety** (ଯେ guarantee ଦିଅନ୍ତି), **principal debtor** (ଯାହାଙ୍କ default ସମ୍ପର୍କରେ ଦିଆଯାଏ), **creditor** (ଯାହାଙ୍କୁ ଦିଆଯାଏ)।

Tripartite — ତିନୋଟି contract: (i) principal debtor ଓ creditor ମଧ୍ୟରେ principal contract, (ii) creditor ଓ surety ମଧ୍ୟରେ secondary contract, (iii) surety ଙ୍କୁ ପଇଠ କରିବାକୁ ପଡିଲେ ତାଙ୍କୁ indemnify କରିବା ପାଇଁ surety ଓ principal debtor ମଧ୍ୟରେ implied contract; creditor ମକଦ୍ଦମା କରିବାକୁ ମନା କଲେ ବା principal

debtor କଠାରୁ ଦାବି ନ କଲେ ମଧ୍ୟ surety କି ଅଧିକାର ପ୍ରଭାବିତ ହୁଏ ନାହିଁ।

ଛଅଟି ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ଲକ୍ଷଣ: (1) ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ — ଆଦାୟଯୋଗ୍ୟ principal debt ଥିବା ଆବଶ୍ୟକ, principal debt ନ ଥିଲେ valid guarantee ନାହିଁ; (2) consideration — Sec 127: principal debtor ପାଇଥିବା consideration surety ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ, ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ consideration ଦରକାର ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ past consideration କୌଣସି consideration ନୁହେଁ (ପୂର୍ବରୁ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇଥିବା goods ପାଇଁ consideration ବିନା C ଦେୟ ଦେବାକୁ ରାଜି ହେବା — void); (3) ବିଦ୍ୟମାନ ଆଇନତଃ ବଳବତ୍ତର liability, time-barred ନୁହେଁ; (4) creditor କି ଦ୍ଵାରା misrepresentation (Sec 142) ବା material circumstances ଲୁଚାଇବା (Sec 143) ନ ଥିବା ଆବଶ୍ୟକ; (5) ଲିଖିତ ହେବା ଜରୁରୀ ନୁହେଁ — ମୌଖିକ ବା ଲିଖିତ; (6) Sec 144 — co-surety ଯୋଗ ଦେବା ସର୍ତ୍ତରେ ଦିଆଯାଇଥିଲେ, ସେ ବ୍ୟକ୍ତି ଯୋଗ ନ ଦେଲେ guarantee invalid।

Competency: principal debtor incompetent (minor) ହେଲେ ମଧ୍ୟ guarantee VALID; କିନ୍ତୁ surety incompetent ହେଲେ guarantee void (creditor minor ହେଲେ ମଧ୍ୟ void)।

ପ୍ରକାର (Sec 129): specific guarantee — ଗୋଟିଏ debt/ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ transaction ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ତୃତ, guarantee ଦିଆଯାଇଥିବା debt ପରିଶୋଧ ହେଲେ liability ଶେଷ (Kay v. Groves); continuing guarantee — transactions ର ଶୃଙ୍ଖଳା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ତୃତ, revocation ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ unpaid balance ପାଇଁ surety ଦାୟୀ (tea-dealer ଉଦାହରଣ: ସମୟେ ସମୟେ ଯୋଗାଯାଉଥିବା tea ପାଇଁ ₹10,000 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ guarantee — ପରେ ₹20,000 default ହେଲେ surety ₹10,000 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦାୟୀ)।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 126 ଅନୁଯାୟୀ ସଂଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତୁ: ତୃତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ default ହେଲେ ତାଙ୍କ promise ପାଳନ ବା liability discharge କରିବାର contract; ମୌଖିକ ବା ଲିଖିତ; ତିନି ପକ୍ଷ --- surety, principal debtor, creditor --- ଏବଂ ତିନୋଟି contract (principal, secondary, implied indemnity)।
- ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ଲକ୍ଷଣ: ଆଦାୟଯୋଗ୍ୟ principal debt ର ଅସ୍ତିତ୍ଵ; consideration (Sec. 127 --- principal debtor କି ଲାଭ ଯଥେଷ୍ଟ, past consideration କୌଣସି consideration ନୁହେଁ); ବଳବତ୍ତର liability; misrepresentation/ଲୁଚାଇବା ନାହିଁ (Secs. 142--143); ସେପରି ସର୍ତ୍ତ ଥିଲେ co-surety ଯୋଗ ଦେବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ (Sec. 144)।

TQ 2.1 • MTP 2025-Aug S2 [5] (c) • Descriptive • 6M • Pg 192 2x **LEVEL I**
ପଚରାଯାଇଛି ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis) ବହୁ-ପ୍ରସଙ୍ଗ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଅଲଗା କରି ସମାଧାନ କରନ୍ତୁ : 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- ବହୁ-ପ୍ରସଙ୍ଗ scenarios ରେ guarantee ର ବୈଧତା, surety କି liability ଓ creditor କି securities ମିଶିଥାଏ (ଯଥା guarantee ଥିବା credit sale + ତୁଟି ପ୍ରସଙ୍ଗ; mortgage ସହ bank loan + guarantee): ପ୍ରଥମେ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ବର୍ଗୀକରଣ କରନ୍ତୁ (guarantee ବନାମ indemnity), ତା'ପରେ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ସର୍ତ୍ତ ଯାଞ୍ଚ କରନ୍ତୁ, ତା'ପରେ Sec. 128 ଅଧୀନରେ surety କି liability ର ପରିସର ଓ Sec. 141 ଅଧୀନରେ securities ଉପରେ ପ୍ରଭାବ ସ୍ଥିର କରନ୍ତୁ।
- ଏହି କ୍ରମରେ ସମାଧାନ କରନ୍ତୁ: principal debt ଅଛି କି? → guarantee ବୈଧ ଭାବେ ଗଠିତ କି (Secs. 127, 142--144)? → creditor କି କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ surety କି liability discharge ବା ହ୍ରାସ କରିଛି କି?

CSQ 2.1 • PYQ 2024-Jun [1] (a) {C} • Case Scenario • 7M • Pg 193 asked	LEVEL II ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 2.2 • PYQ 2026-May [4] (a) • Case Scenario • 7M • Pg 195	LEVEL II ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)	କଠିନ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ — ଏହି ସଂସ୍କରଣରେ କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ

- Principal debtor minor ହେଲେ: guarantee VALID ରହେ (surety ମୁଖ୍ୟ ଦାୟୀ ପରି ଦାୟୀ), କିନ୍ତୁ SURETY incompetent ହେଲେ guarantee void --- Manish (minor), Sohel ଓ ଜଣେ guarantor ଥିବା scenarios ରେ ଏହା ପ୍ରୟୋଗ କରନ୍ତୁ (2022 PYQ ଦାଖଲ)

ବିଷୟ 3: Guarantee ର ପ୍ରକାରଭେଦ (Types of Guarantees)

P2-C2-U2.7-T03 • Topic 3: Types of Guarantees

ଧାରଣା ଆଧାର — ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ପରୀକ୍ଷା ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ • ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସ୍ତୁତି ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ ଏକକ 2.7 ର §7.3 ପଢନ୍ତୁ: guarantee ର ଦୁଇ ଶ୍ରେଣୀ — specific ଓ continuing — ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକରେ surety କି ଦାୟିତ୍ବ କେବେ ଶେଷ ହୁଏ।

ଚିତ୍ରଣୀ

Specific Guarantee: ଗୋଟିଏ debt ବା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ transaction ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ତୃତ guarantee; guarantee ଦିଆଯାଇଥିବା debt ଯଥାରୀତି ପରିଶୋଧ ହେଲେ ବା promise ଯଥାରୀତି ପାଳିତ ହେଲେ surety କି ଦାୟିତ୍ବ ଶେଷ ହୁଏ। **ଉଦାହରଣ:** B ଦ୍ଵାରା C କୁ ଦିଆଯାଇଥିବା ପାଞ୍ଚ ବସ୍ତା ଚାଉଳର ମୂଲ୍ୟ ପଇସା ପାଇଁ A guarantee ଦିଅନ୍ତି; C ପଇସା କରିବା ମାତ୍ରେ guarantee ଶେଷ ହୋଇଯାଏ [Kay v. Groves]।

Continuing Guarantee [Section 129]: transactions ର ଶୃଙ୍ଖଳା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ତୃତ guarantee; guarantee revoke ନ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ surety କି ଦାୟିତ୍ବ ଜାରି ରହେ। ଏହାର ମୂଳ କଥା ହେଲା ଏହା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସଂଖ୍ୟକ ନୁହେଁ, ଯେକୌଣସି ସଂଖ୍ୟକ transactions ରେ ପ୍ରୟୁକ୍ତ, ଫଳରେ guarantee ଶେଷରେ **unpaid balance** ପାଇଁ surety ଦାୟୀ ହୁଅନ୍ତି।

Continuing guarantee ର ଉଦାହରଣ: tea dealer B କୁ, C କୁ ସମୟେ ସମୟେ ଯୋଗାଯାଉଥିବା tea ପାଇଁ ₹10,000 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପଇସାର guarantee A ଦିଅନ୍ତି; B ₹10,000 ରୁ ଅଧିକ tea ଯୋଗାଣ ଯାହାର ପଇସା C କରନ୍ତି, ତା'ପରେ ଆଉ ₹20,000 ମୂଲ୍ୟର tea ଯୋଗାଣ ଯାହା C ପଇସା କରନ୍ତି ନାହିଁ — guarantee continuing ହୋଇଥିବାରୁ A ₹10,000 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦାୟୀ ରୁହନ୍ତି।

ବିଷୟ 4: Contract of Indemnity ଓ Contract of Guarantee ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ

P2-C2-U2.7-T04 • Topic 4: Distinction Between a Contract of Indemnity and A Contract of Guarantee

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Section 7.4 ପଢନ୍ତୁ — contract of indemnity (Sec. 124) ଓ contract of guarantee (Sec. 126) ମଧ୍ୟରେ ସାତଟି ବିନ୍ଦୁରେ ସାରଣୀବଦ୍ଧ ପାର୍ଥକ୍ୟ।

ଚିତ୍ରଣୀ

ଉପକ୍ରମ: ଉଭୟ ସମାନ ନୀତି ଉପରେ ଆଧାରିତ compensation ର ପ୍ରଣାଳୀ (Secs 124-147), କିନ୍ତୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଭିନ୍ନ — indemnity (Sec 124, ଦୁଇ ପକ୍ଷ) ବନାମ guarantee (Sec 126, ତିନି ପକ୍ଷ, tripartite)।

Contract of Indemnity	Contract of Guarantee
ଦୁଇ parties — indemnifier (promisor) ଓ indemnified (promisee)	ତିନି parties — creditor, principal debtor ଓ surety
Indemnifier କି liability primary ଓ unconditional	Surety କି liability secondary ଓ conditional; primary liability debtor କି
କେବଳ contingency ଘଟିଲେ liability ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ	ବିଦ୍ୟମାନ promise ର non-performance/ବିଦ୍ୟମାନ debt ର non-payment ରେ liability ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ
Indemnifier କି indemnity-holder କି ଅନୁରୋଧରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ	Surety principal debtor କି ଅନୁରୋଧରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି
ନିଜ ନାମରେ third party ଉପରେ ମକଦ୍ଦମା କରିପାରିବେ ନାହିଁ — privity ନାହିଁ (assignment ବ୍ୟତୀତ)	Surety ନିଜ ଅଧିକାରରେ ଆଗେଇପାରନ୍ତି — ଦେୟ ପରେ creditor କି ସମସ୍ତ ଅଧିକାର ପାଆନ୍ତି
ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ: କ୍ଷତିରୁ reimbursement	ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ: creditor କି security
ସମସ୍ତ parties ଅବଶ୍ୟକ competent to contract ହେବେ	Principal debtor minor ହେଲେ ମଧ୍ୟ valid

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- ଅତି କମରେ ଚାରୋଟି ଆଧାର ଆୟତ୍ତ କରନ୍ତୁ: (i) ପକ୍ଷ --- ଦୁଇ (indemnifier, indemnified) ବନାମ ତିନି (creditor, principal debtor, surety); (ii) liability --- indemnifier କି primary ଓ ସର୍ତ୍ତହୀନ ବନାମ surety କି secondary ଓ ସର୍ତ୍ତସାପେକ୍ଷ; (iii) ଉତ୍ପତ୍ତି --- ଏକ contingency ଘଟିବା ବନାମ ବିଦ୍ୟମାନ debt/promise ରେ default; (iv) ତୃତୀୟ ପକ୍ଷ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମକଦ୍ଦମା ଅଧିକାର --- indemnifier ନିଜ ନାମରେ ମକଦ୍ଦମା କରିପାରିବେ ନାହିଁ (privity ନାହିଁ) ବନାମ ପକ୍ଷ ପରେ surety creditor କି ସ୍ଥାନ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି।
- ବୃହତ୍ତର ତାଲିକାରୁ 'any four' ପଚରାଗଲେ ଅତିରିକ୍ତ ଆଧାର: ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ (କ୍ଷତିରୁ ପ୍ରତିପୂରଣ ବନାମ creditor କି ସୁରକ୍ଷା), ଅନୁରୋଧ (indemnifier ଅନୁରୋଧରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ ବନାମ surety principal debtor କି ଅନୁରୋଧରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି), competency (ସମସ୍ତ ପକ୍ଷ competent ବନାମ principal debtor minor ହେଲେ ମଧ୍ୟ ବୈଧ)।
- ଶୀର୍ଷକଯୁକ୍ତ ଧାଡ଼ି ସହ ଦୁଇ-ସ୍ତମ୍ଭ ସାରଣୀ ଭାବେ ଲେଖନ୍ତୁ --- ମାନକ 4-ମାର୍କ ଢାଞ୍ଚା।

TQ 4.2 • MTP 2026-Apr S1 [5] (c) • Descriptive • 6M • Pg 198

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 5: Surety ଙ୍କ ଦାୟିତ୍ବର ପ୍ରକୃତି ଓ ପରିସର [Section 128]

P2-C2-U2.7-T05 • Topic 5: Nature and Extent of Surety's Liability [Section 128]

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Section 7.5 'Nature and Extent of Surety's Liability [Section 128]' ଏବଂ ମୁଖ୍ୟତଃ ଦାୟୀ ଦୁଇ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ inter se ସମ୍ପର୍କ ଓ Sec. 132 ନିୟମ ପଢନ୍ତୁ

ଚିତ୍ରଣୀ

Sec 128: contract ରେ ଅନ୍ୟଥା ବ୍ୟବସ୍ଥା ନ ଥିଲେ surety ଙ୍କ liability principal debtor ଙ୍କ liability ସହ CO-EXTENSIVE — C ଙ୍କ bill of exchange ର guarantee ଦେଇଥିବା A କେବଳ bill ର ରାଶି ନୁହେଁ, ତା' ଉପରେ ବକେୟା interest ଓ charges ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଦାୟୀ।

ଚାରୋଟି ଦିଗ: (i) liability secondary — କେବଳ principal debtor ଙ୍କ default ରେ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ; (ii) document ରେ କୌଣସି ତ୍ରୁଟି ଯୋଗୁଁ debtor ଙ୍କୁ ଦାୟୀ କରାଯାଇ ନ ପାରିଲେ surety ଙ୍କ liability ମଧ୍ୟ ଶେଷ ହୁଏ; (iii) ଅନ୍ୟଥା ରାଜିନାମା ନ ଥିଲେ creditor ପ୍ରଥମେ (FIRST) surety ବିରୁଦ୍ଧରେ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ନେଇପାରନ୍ତି; (iv) contract surety ଙ୍କ liability ସୀମିତ କରିପାରେ।

Debtor ଦାୟୀ ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ surety ଦାୟୀ (SM ସାରାଂଶ): (1) principal debtor contract କରିବାକୁ incompetent, (2) principal debtor insolvent ଘୋଷିତ, (3) debt time-barred ହୋଇଯାଇଛି।

Sec 132: ଦୁଇ ବ୍ୟକ୍ତି ତୃତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସହ ଏକ liability ଗ୍ରହଣ ପାଇଁ contract କରି inter se ରାଜି ହୁଅନ୍ତି ଯେ ଜଣେ କେବଳ ଅନ୍ୟଜଣଙ୍କ default ରେ ଦାୟୀ ହେବେ, ତେବେ ସେ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପକ୍ଷ ନ ଥିବା ତୃତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଏହା ଜାଣିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଭାବିତ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ — joint and several promissory note: C ଙ୍କ ଜାଣିତରେ ପ୍ରକୃତରେ B ପାଇଁ surety ଥିବା A, note ଉପରେ C ପ୍ରତି ତଥାପି ଦାୟୀ।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 128 ଲେଖିଛନ୍ତି: contract ରେ ଅନ୍ୟଥା ବ୍ୟବସ୍ଥା ନ ଥିଲେ surety ଙ୍କ liability principal debtor ଙ୍କ liability ସହ CO-EXTENSIVE --- ସେ debt ସହ interest ଓ charges ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଦାୟୀ (bill of exchange ଉଦାହରଣ)।
- ଏହାର ଚାରୋଟି ଦିଗ ବୁଝାନ୍ତୁ: liability secondary (default ରେ ଉତ୍ପନ୍ନ); document ତ୍ରୁଟି ଯୋଗୁଁ debtor ଦାୟୀ ନ ହେଲେ ଏହା ଶେଷ; debtor ବିରୁଦ୍ଧରେ remedies ଶେଷ ନ କରି creditor ପ୍ରଥମେ (FIRST) surety ବିରୁଦ୍ଧରେ ମକଦ୍ଦମା କରିପାରନ୍ତି; contract surety ଙ୍କ liability ସୀମିତ କରିପାରେ।
- Debtor ଦାୟୀ ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ surety ଦାୟୀ ରହୁଥିବା ସାରାଂଶ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ମନେରଖନ୍ତୁ: debtor incompetent (minor), debtor insolvent ଘୋଷିତ, debt time-barred।

TQ 5.1 • PYQ 2025-May [3] (c) (I) • Descriptive • 6M • Pg 199

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 6: ମୁଖ୍ୟତଃ ଦାୟୀ ଦୁଇ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଦାୟିତ୍ବ — ଜଣେ ଅନ୍ୟଜଣଙ୍କ default ରେ surety ହେବେ ବୋଲି ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦ୍ବାରା ପ୍ରଭାବିତ ହୁଏ ନାହିଁ

P2-C2-U2.7-T06 • Topic 6: Liability of Two Persons, Primarily Liable, Not Affected by Arrangement Between Them That One Shall Be Surety on Other's Default

ଧାରଣା ଆଧାର — ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ପରୀକ୍ଷା ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ • ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସ୍ତୁତି ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ ଏକକ 2.7 ର §7.6 ପଢନ୍ତୁ: Section 132, ଏବଂ ଦୁଇ co-promisors ମଧ୍ୟରେ ଘରୋଇ suretyship ବ୍ୟବସ୍ଥା କାହିଁକି ସେମାନେ ଯେଉଁ ତୃତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସହ contract କରିଥିଲେ ତାଙ୍କୁ ବାନ୍ଧେ ନାହିଁ।

ଚିତ୍ରଣୀ

Section 132: ଦୁଇ ବ୍ୟକ୍ତି ତୃତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସହ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ liability ଗ୍ରହଣ ପାଇଁ contract କରି ନିଜ ମଧ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ contract କରନ୍ତି ଯେ ଜଣେ କେବଳ ଅନ୍ୟଜଣଙ୍କ default ରେ ଦାୟୀ ହେବେ, ତେବେ ପ୍ରଥମ contract ଅଧୀନରେ ତୃତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପ୍ରତି ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ liability ଦ୍ବିତୀୟ contract ଦ୍ବାରା **ପ୍ରଭାବିତ ହୁଏ ନାହିଁ** — ଏବଂ ଏହା **ତୃତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଏ ବିଷୟରେ ଜାଣିଥିଲେ ମଧ୍ୟ** ଲାଗୁ ହୁଏ, କାରଣ ତୃତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି ସେଥିରେ ପକ୍ଷ ନୁହଁନ୍ତି।

ଉଦାହରଣ: A ଓ B, C ଙ୍କୁ ଏକ joint and several promissory note ଦିଅନ୍ତି; ପ୍ରକୃତରେ A ଏହା B ପାଇଁ surety ଭାବେ ଦିଅନ୍ତି, ଏବଂ note ଦେବା ସମୟରେ C ଏହା ଜାଣନ୍ତି। note ଉପରେ C, A ବିରୁଦ୍ଧରେ suit କଲେ ଏହି ତଥ୍ୟ କୌଣସି ଉତ୍ତର ନୁହେଁ।

ଏହା କାହିଁକି ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ: ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା କେବଳ A ଓ B ଙ୍କ ପାରସ୍ପରିକ ଅଧିକାର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରେ; creditor ପ୍ରତି ଉଭୟ ମୁଖ୍ୟତଃ ଦାୟୀ ରହନ୍ତି, ତେଣୁ 'ମୁଁ କେବଳ surety ଥିଲି' ଯୁକ୍ତି ବିଫଳ ହୁଏ।

ବିଷୟ 7: Surety ଙ୍କ Discharge (Discharge of A Surety)

P2-C2-U2.7-T07 • Topic 7: Discharge of A Surety

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Section 7.7 'Discharge of a Surety' ପଢନ୍ତୁ — ତିନୋଟି ପ୍ରଣାଳୀ: revocation (Secs. 130, 131, 62), creditor ଙ୍କ ଆଚରଣ (Secs. 133--137, 139), invalidation (Secs. 142--144); ଏହି ଏକକର ସର୍ବାଧିକ ପଚାରାଯାଉଥିବା ବିଷୟ।

ଚିତ୍ରଣୀ

ତିନୋଟି ପ୍ରଣାଳୀ: (i) contract of guarantee ର revocation ଦ୍ବାରା, (ii) creditor ଙ୍କ ଆଚରଣ ଦ୍ବାରା, (iii) contract of guarantee ର invalidation ଦ୍ବାରା।

Revocation ଶୀର୍ଷ: Sec 130 — continuing guarantee କୁ FUTURE transactions ପାଇଁ creditor ଙ୍କୁ NOTICE ଦେଇ ଯେକୌଣସି ସମୟରେ revoke କରାଯାଇପାରେ; notice ପୂର୍ବର transactions ପାଇଁ surety ଦାୟୀ ରହନ୍ତି (notice ପୂର୍ବର ₹2,000 କିରାଣୀ ସାମଗ୍ରୀ ପାଇଁ Arun ଦାୟୀ, ପରର ₹1,000 ପାଇଁ ନୁହେଁ; revocation ପୂର୍ବର ଯୋଗାଯାଇଥିବା ₹40,000 ପାଇଁ Manoj ଦାୟୀ); specific guarantee କେବଳ liability ଉପନ୍ନ ହୋଇ ନ ଥିଲେ

revoke ହୋଇପାରେ; Sec 131 — surety ଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ transactions ପାଇଁ continuing guarantee revoke କରେ (notice ଦରକାର ନାହିଁ), ଅତୀତ transactions ପାଇଁ estate ଦାୟୀ ରହେ; Sec 62 — novation: ପୁରୁଣା contract ର ପାରସ୍ପରିକ discharge ସହ ନୂଆ contract ହେଲେ ମୂଳ contract ଅଧୀନରେ surety discharge ହୁଅନ୍ତି।

Creditor-ଆଚରଣ ଶୀର୍ଷ: Sec 133 — surety ଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତି ବିନା debtor ଓ creditor ମଧ୍ୟରେ ସର୍ତ୍ତ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଲେ ପରବର୍ତ୍ତୀ (SUBSEQUENT) ସମସ୍ତ transactions ପାଇଁ surety discharge ହୁଅନ୍ତି (surety ଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତି ବିନା cashier ଙ୍କ ଦରମା ବୃଦ୍ଧି/ହ୍ରାସ — ପରିବର୍ତ୍ତନ ପୂର୍ବର ଆମ୍ବାତ ପାଇଁ ହେଁ surety ଦାୟୀ, ଯଥା Chetan/Pawan ପ୍ରଥମ ଛଅ ମାସ); Sec 134 — ନୂଆ contract ଦ୍ଵାରା ବା creditor ଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ/ଅକାର୍ଯ୍ୟ ଦ୍ଵାରା principal debtor ଙ୍କ ମୁକ୍ତି/discharge (B କାଠି ଯୋଗାନ୍ତି ନାହିଁ — surety C discharge); Sec 135 — creditor principal debtor ସହ composition କଲେ, ସମୟ ଦେବାକୁ ବା ମକଦ୍ଦମା ନ କରିବାକୁ promise କଲେ surety discharge ହୁଅନ୍ତି, ଯଦି ନା (UNLESS) surety ସମ୍ପତ୍ତି ଦିଅନ୍ତି; Sec 139 — surety ଙ୍କ ଅଧିକାର ସହ ଅସଙ୍ଗତ creditor ଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ, ବା ତାଙ୍କ ପ୍ରତି କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ଅବହେଳା, ଯାହା surety ଙ୍କ ଶେଷ remedy କୁ ଯୁକ୍ତ କରେ, ତାଙ୍କୁ discharge କରେ (State Bank of Saurashtra v. Chitranjan Rangnath Raja — bank ର ଅବହେଳାରେ godown ର stock ନଷ୍ଟ, ସେହି ମୂଲ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ surety discharge; apprentice ର cash ମାସିକ ଯାଞ୍ଚ ନ କରୁଥିବା employer)।

Discharge ନ ହେବାର ଫାନ୍: Sec 136 — principal debtor ନୁହେଁ, ତୃତୀୟ (THIRD) ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସହ ସମୟ ଦେବାର contract: surety discharge ନୁହେଁ (NOT); Sec 137 — କେବଳ ମକଦ୍ଦମା ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି remedy ପ୍ରୟୋଗରୁ ବିରତ ରହିବା: surety discharge ନୁହେଁ (NOT) (C ଏକ ବର୍ଷ B ବିରୁଦ୍ଧରେ ମକଦ୍ଦମା କରନ୍ତି ନାହିଁ — A ତଥାପି ଦାୟୀ)।

Invalidation ଶୀର୍ଷ: Sec 142 — transaction ର ଏକ material ଅଂଶ ବିଷୟରେ creditor ଙ୍କ misrepresentation ଦ୍ଵାରା (ବା ତାଙ୍କ ଜ୍ଞାନ ଓ ସମ୍ପତ୍ତିରେ) ହାସଲ guarantee invalid; Sec 143 — material circumstances ବିଷୟରେ ନୀରବ ରହି ହାସଲ guarantee invalid (clerk ଙ୍କ ପୂର୍ବ defaults surety ଙ୍କଠାରୁ ଲୁଚାଇବା; ଟନ ପିଛା ₹5 ଅଧିକ ମୂଲ୍ୟର ଗୋପନ ରାଜିନାମା); Sec 144 — co-surety ଯୋଗଦାନ ସର୍ତ୍ତରେ ଦିଆଯାଇଥିବା guarantee, ସେ ଯୋଗ ନ ଦେଲେ invalid।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ 3 ପ୍ରଶ୍ନ

- Revocation ଶୀର୍ଷ: Sec. 130 --- notice କେବଳ FUTURE transactions ପାଇଁ continuing guarantee revoke କରେ; Sec. 131 --- surety ଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ transactions ପାଇଁ ଏହାକୁ revoke କରେ, ଅତୀତ ପାଇଁ estate ଦାୟୀ; Sec. 62 novation।
- Creditor-ଆଚରଣ ଶୀର୍ଷ: Sec. 133 surety ଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତି ବିନା ପରିବର୍ତ୍ତନ; Sec. 134 principal debtor ଙ୍କ ମୁକ୍ତି; Sec. 135 composition/ସମୟ ଦେବା/ମକଦ୍ଦମା ନ କରିବାର promise; Sec. 139 surety ଙ୍କ ଶେଷ remedy ଯୁକ୍ତ କରିବା (State Bank of Saurashtra ମାମଲା)।
- Invalidation ଶୀର୍ଷ: Sec. 142 misrepresentation, Sec. 143 ଲୁଚାଇବା, Sec. 144 co-surety ଯୋଗ ନ ଦେବା।
- Discharge ନ ହେବାର ଫାନ୍: Sec. 136 (ତୃତୀୟ (THIRD) ବ୍ୟକ୍ତି ମାଧ୍ୟମରେ ସମୟ ଦେବା) ଓ Sec. 137 (କେବଳ ମକଦ୍ଦମାରୁ ବିରତ ରହିବା) --- surety discharge ନୁହେଁ (NOT)।

TQ 7.1 • MTP 2025-Apr S1 [6] (b) • Descriptive • 6M • Pg 200	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ
TQ 7.2 • PYQ 2025-May [3] (c) (ii) • Descriptive • 6M • Pg 201 ପରୀକ୍ଷାକୃତି	2x LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ
TQ 7.3 • PYQ 2026-Jan [5] (c) • Descriptive • 6M • Pg 201	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ : 3 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 130 ହିସାବ (Ramesh/Suresh, Manoj/Sharma): liability = notice ପୂର୍ବର transactions, guarantee ର ସର୍ବାଧିକ ସୀମା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ; notice ପରେ ଗୁଣ୍ୟା
- Sec. 131 (Sooraj ମୃତ୍ୟୁ ମାମଲା): କେବଳ ମୃତ୍ୟୁ ପୂର୍ବର ଯୋଗାଣ ପାଇଁ estate ଦାୟୀ; notice ଦରକାର ନାହିଁ।
- Sec. 133 (Amit rent, Kishore interest ମାମଲା): ସମ୍ପତ୍ତି ବିନା ପରିବର୍ତ୍ତନ --- ଅଧିକ rent, ପରିବର୍ତ୍ତନ interest, ବଦଳିତ ସମୟ --- ପରିବର୍ତ୍ତନ transactions ପାଇଁ surety କୁ discharge କରେ।

CSQ 7.3 • PYQ 2021-Jan [5] (c) (ii) • Case Scenario • 4M • Pg 205	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 7.6 • RTP 2024-Sep [8] • Case Scenario • --- • Pg 208	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 7.7 • RTP 2025-May [7] • Case Scenario • --- • Pg 209	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ

ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis) ବହୁ-ପ୍ରସଙ୍ଗ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଅଲଗା କରି ସମାଧାନ କରନ୍ତୁ : 4 ପ୍ରଶ୍ନ

- Employment guarantees (Chetan, Sarthak cashier): surety କି ସମ୍ପତ୍ତି ବିନା ଦରମା ପରିବର୍ତ୍ତନ → ଭବିଷ୍ୟତ ଆଚରଣ ପାଇଁ Sec. 133 discharge; ପରିବର୍ତ୍ତନ ପୂର୍ବ ଓ ପରେ liability ଅଲଗା କରନ୍ତୁ।
- ମିଶ୍ରିତ scenarios: ପ୍ରତ୍ୟେକ ଉପ-ପ୍ରସଙ୍ଗ ପାଇଁ ଠିକ୍ section ବାଛିନ୍ତୁ --- ବରଖାସ୍ତ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ବିଷୟ ଲୁଚାଇବା → Sec. 143 invalid guarantee; hire-purchase ପୁନଃନିର୍ଧାରଣ/ସମୟ ଦେବା → Secs. 133/135; surety ସମ୍ପତ୍ତି ଦେଇଥିଲେ Sec. 135 ତାଙ୍କୁ discharge କରେ ନାହିଁ।

CSQ 7.1 • PYQ 2018-Nov [1] (d) {C} • Case Scenario • 4M • Pg 203	LEVEL II ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 7.2 • PYQ 2020-Nov [2] (d) • Case Scenario • 4M • Pg 204	LEVEL II ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 7.4 • PYQ 2021-Dec [5] (c) • Case Scenario • 4M • Pg 206	LEVEL II ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 7.5 • RTP 2024-Jun [3] • Case Scenario • --- • Pg 207	LEVEL II ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)	ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 8: Surety କି ଅଧିକାର (Rights of A Surety)

P2-C2-U2.7-T08 • Topic 8: Rights of A Surety

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Section 7.8 'Rights of a Surety' ପଢନ୍ତୁ — principal debtor ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଧିକାର (Secs. 140, 145),

creditor ବିରୁଦ୍ଧରେ (Sec. 141, set-off, ଦ୍ରାସରେ ଅଂଶ), ଏବଂ co-sureties ବିରୁଦ୍ଧରେ (Secs. 146, 147)।

ଚିତ୍ରଣୀ

Principal debtor ବିରୁଦ୍ଧରେ: Sec 140 subrogation — ଯାହା ପାଇଁ ସେ ଦାୟୀ ତାହାର ସମସ୍ତ ପଇଠ/ପାଳନ କଲା ପରେ, principal debtor ବିରୁଦ୍ଧରେ creditor ଙ୍କର ଥିବା ସମସ୍ତ ଅଧିକାର surety ପାଆନ୍ତି (creditor ଙ୍କ ସ୍ଥାନ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି — ଯଥା Raju ଙ୍କ housing loan ପରିଶୋଧ କରିଥିବା surety 15 ଦିନର notice ଦେଇ mortgage ଥିବା ଘର ନିଲାମ କରିପାରିବେ); Sec 145 implied indemnity — ପ୍ରତ୍ୟେକ guarantee ରେ surety ଙ୍କୁ indemnify କରିବାର principal debtor ଙ୍କ ଏକ implied promise ଥାଏ; surety ନ୍ୟାୟସଙ୍ଗତ ଭାବେ (RIGHTFULLY) ଦେଇଥିବା ରାଶି (ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ କାରଣରେ ପ୍ରତିରକ୍ଷା ଖର୍ଚ୍ଚ ସମେତ) ଆଦାୟ କରନ୍ତି, ଅନ୍ୟାୟ ଭାବେ ଦେଇଥିବା ରାଶି ନୁହେଁ।

Creditor ବିରୁଦ୍ଧରେ: Sec 141 — suretyship contract ହେବା ସମୟରେ principal debtor ବିରୁଦ୍ଧରେ creditor ଙ୍କ ପାଖରେ ଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ security ର ଲାଭ ପାଇବାକୁ surety ହକଦାର, surety ତାହା ଜାଣନ୍ତୁ ବା ନ ଜାଣନ୍ତୁ; creditor ସେହି security ହରାଇଲେ ବା surety ଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତି ବିନା ଛାଡ଼ିଦେଲେ, ତାହାର ମୂଲ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ surety discharge ହୁଅନ୍ତି (C, B ଙ୍କ ₹80,000 ମୂଲ୍ୟର furniture ର mortgage ବାତିଲ କରନ୍ତି — A ₹80,000 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ discharge, ବାକି ₹1,20,000 ପାଇଁ ଦାୟୀ); ଏହା ସହ debtor ଙ୍କ counter-claim ର SET-OFF ଅଧିକାର (loan ₹50,000, set-off ₹10,000 → surety ₹40,000 ଦିଅନ୍ତି) ଏବଂ debtor insolvent ହେଲେ ଆନୁପାତିକ ଦ୍ରାସର ଅଧିକାର (25% ଆଦାୟ → surety ₹37,500 ଦିଅନ୍ତି)।

Co-sureties ବିରୁଦ୍ଧରେ: co-sureties = ଏକା debt ବା duty ର guarantee ଦେଉଥିବା ଦୁଇ ବା ଅଧିକ ବ୍ୟକ୍ତି; Sec 146 — ଅନ୍ୟଥା ରାଜିନାମା ନ ଥିଲେ, joint ହେଉ ବା several, ଏକା ବା ଭିନ୍ନ contract, ପରସ୍ପର ବିଷୟରେ ଜାଣି ବା ନ ଜାଣି — ପ୍ରତ୍ୟେକ unpaid debt ରେ ସମାନ ଭାବେ (EQUALLY) ଅଂଶଦାନ କରିବେ (₹3,00,000 ପାଇଁ A, B, C sureties — ପ୍ରତ୍ୟେକ ₹1,00,000; B ମନା କରିପାରିବେ ନାହିଁ); Sec 147 — ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ରାଶିରେ ବାଧ୍ୟ co-sureties ନିଜ ନିଜ ବାଧ୍ୟତାର ସୀମା ଅନୁମତି ଦେଉଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମାନ ଭାବେ ଦିଅନ୍ତି।

Sec 147 ହିସାବ (bonds ₹1L/₹2L/₹4L): default ₹3,00,000 → ପ୍ରତ୍ୟେକ ₹1,00,000 ଦିଅନ୍ତି; default ₹4,00,000 → A ₹1,00,000 (ସୀମା ପୂରଣ), B ଓ C ପ୍ରତ୍ୟେକ ₹1,50,000; default ₹7,00,000 → ପ୍ରତ୍ୟେକ ନିଜ bond ର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ penalty ଦିଅନ୍ତି।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- Principal debtor ବିରୁଦ୍ଧରେ: Sec. 140 subrogation --- ପଇଠ ପରେ surety creditor ଙ୍କ ସ୍ଥାନ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି; Sec. 145 implied indemnity --- ନ୍ୟାୟସଙ୍ଗତ ଭାବେ ଦେଇଥିବା ରାଶି (ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ପ୍ରତିରକ୍ଷା ଖର୍ଚ୍ଚ ସମେତ) ଆଦାୟ, ଅନ୍ୟାୟ ଭାବେ ଦେଇଥିବା ରାଶି ନୁହେଁ।
- Creditor ବିରୁଦ୍ଧରେ: Sec. 141 --- guarantee ଦିଆଯିବା ସମୟରେ ଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ security ର ଲାଭ (surety ଜାଣନ୍ତୁ ବା ନ ଜାଣନ୍ତୁ) --- creditor ତାହା ହରାଇଲେ/ଛାଡ଼ିଦେଲେ ସେହି ମୂଲ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ surety discharge; ଏହା ସହ set-off ଓ insolvency ରେ ଆନୁପାତିକ ଦ୍ରାସ।
- Co-sureties ବିରୁଦ୍ଧରେ: Sec. 146 ରାଜିନାମା ନ ଥିଲେ ସମାନ ଅଂଶଦାନ; Sec. 147 ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ରାଶିରେ ବାଧ୍ୟ sureties ନିଜ ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ସମାନ ଭାବେ ଦିଅନ୍ତି।

TQ 8.1 • PYQ 2024-Jun [3] (c) • Descriptive • 6M • Pg 210	6x ପରୀକ୍ଷାକଳ୍ପ	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 8.2 • PYQ 2021-Dec [1] (c) {C} • Case Scenario • 4M • Pg 212 asked		LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ : 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 141 (C/B furniture mortgage): surety ଲ ଅଜାଣତରେ creditor ₹2,00,000 ର mortgage ବାତିଲ କଲେ → ସେହି ମୂଲ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ surety discharge।
- Sec. 146 (Pawan--Suraj/Tarun/Usha): ନିଜ ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି contract ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ co-sureties ସମାନ ଭାବେ ଭାଗ କରନ୍ତି।
- Sec. 147 (A/B/C ସୀମା ₹1L/₹2L/₹3L, ₹4,00,000 default): ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ସୀମା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମାନ ଭାବେ ଦିଅନ୍ତି --- ପର୍ଯ୍ୟାୟକ୍ରମିକ ହିସାବ ଅଭ୍ୟାସ କରନ୍ତୁ।

CSQ 8.1 • PYQ 2019-Nov [5] (c) • Case Scenario • 4M • Pg 211	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 8.4 • PYQ 2025-Sep [3] (c) • Case Scenario • 6M • Pg 213	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ

ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis) ବହୁ-ପ୍ରସଙ୍ଗ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଅଲଗା କରି ସମାଧାନ କରନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- ଭିନ୍ନ penalty bond ସମସ୍ୟା (X ₹10,000, Y ₹20,000, Z ₹40,000): କୌଣସି surety ଲ ସୀମା ପୂରଣ ନ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମାନ ଅଂଶ, ତା'ପରେ ଅତିରିକ୍ତ ରାଶି ବାକିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପୁନଃବଣ୍ଟନ କରନ୍ତୁ: ପ୍ରଥମେ Sec. 147 ଲେଖନ୍ତୁ ତା'ପରେ ଦିଆଯାଇଥିବା default ରାଶି ପାଇଁ ବଣ୍ଟନ ଦେଖାନ୍ତୁ।

CSQ 8.3 • MTP 2024-Dec S1 [4] (a) (i) • Case Scenario • 4M • Pg 213	LEVEL II ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)	କଠିନ
---	---------------------------------	------

ଏକକ 2.8: Bailment and Pledge

Bailment and Pledge

P2-C2-U2.8 • ଗୁରୁତ୍ୱ D • ଅଧ୍ୟାୟରେ ଯାଙ୍କ 3 • ବର୍ଗ A • ଅଧ୍ୟାୟ ପ୍ରଶ୍ନର 12.4% • 29 ପ୍ରଶ୍ନ

ବିଷୟ 1: Bailment କ'ଣ? (What is Bailment?)

P2-C2-U2.8-T01 • Topic 1: What is Bailment?

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ ଏକକ 8 ର Section 8.1 'What is Bailment?' ପଢନ୍ତୁ — Sec. 148 ସଂଜ୍ଞା, ପକ୍ଷ (bailor/bailee), ପାଞ୍ଚଟି ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ଉପାଦାନ, delivery ର ପ୍ରକାର (actual/constructive), ଏବଂ bailment ର ପ୍ରକାର (gratuitous/non-gratuitous; bailor/bailee/ଉଭୟଙ୍କ ଲାଭ ପାଇଁ)।

ଚିତ୍ରଣୀ

Sec 148 (SM): bailment ହେଉଛି “the delivery of goods by one person to another for some purpose, upon a contract, that the goods shall, when the purpose is accomplished, be returned or otherwise disposed of according to the directions of the person delivering them” — French ‘ballier’ = to deliver ରୁ ଆସିଛି; ପକ୍ଷ: **bailor** (ଦିଅନ୍ତି) ଓ **bailee** (ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି) — ମରାମତି ପାଇଁ car, tailor କୁ କପଡ଼ା, carrier କୁ goods।

ପାଞ୍ଚଟି ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ଉପାଦାନ: (1) contract — ସ୍ପଷ୍ଟ ବା ଅନ୍ତର୍ନିହିତ, consideration ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ; (2) କେବଳ ଅସ୍ଥାବର (MOVABLE) goods ର delivery (ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ବା ଟଙ୍କା କଦାପି ନୁହେଁ) — actual (car କୁ workshop ରେ ହସ୍ତାନ୍ତର) ବା constructive (Sec 149 — goods କୁ bailee କି possession ରେ, ବା ତାଙ୍କ ପାଇଁ ରଖିବାକୁ ଅଧିକୃତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ possession ରେ ଦେଉଥିବା ଯେକୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ, ଯଥା car ଚାବି ଦେବା); (3) ସ୍ପଷ୍ଟ ବା ଅନ୍ତର୍ନିହିତ କୌଣସି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ; (4) POSSESSION ର ପରିବର୍ତ୍ତନ, ownership ର ନୁହେଁ — bailor ମାଲିକ ହେଉଛି; possession ବିନା custody bailment ନୁହେଁ (ମାଲିକଙ୍କ goods ସହ servant); (5) ସେହି ସମାନ (SAME) goods ଫେରସ୍ତ (ବା bailor କି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁଯାୟୀ disposal) — ଅଧିକ ମୂଲ୍ୟର goods ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ବଦଳ ନୁହେଁ।

Bailment ନୁହେଁ: bank ରେ ଟଙ୍କା deposit (ସେହି notes ଫେରସ୍ତ ହୁଏ ନାହିଁ; ଟଙ୍କା ‘goods’ ନୁହେଁ); ମାଲିକ ଚାବି ରଖୁଥିବା bank locker ରେ ଅଳଙ୍କାର (possession ହସ୍ତାନ୍ତର ହୋଇନାହିଁ); ମାଲିକ ଚାବି ରଖି parking lot ରେ ତାଲା ପକାଇଥିବା car — delivery ନାହିଁ, Sec 148 ଲାଗୁ ନୁହେଁ; କିନ୍ତୁ (BUT) customs ଜବତ = possession ହସ୍ତାନ୍ତରିତ → bailment ଅଛି।

ପ୍ରକାର: ଲାଭ ଅନୁସାରେ — କେବଳ bailor କି ଲାଭ ପାଇଁ (ପଡ଼ୋଶୀଙ୍କୁ ମାଗଣାରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ମୂଲ୍ୟବାନ ଜିନିଷ), bailee କି ଲାଭ ପାଇଁ (ମାଗଣାରେ ଧାର ଦିଆଯାଇଥିବା cycle), ବା ଉଭୟଙ୍କ ଲାଭ ପାଇଁ (ମରାମତି ପାଇଁ watch); ପାରିଶ୍ରମିକ ଅନୁସାରେ — gratuitous (ମାଗଣା) ବନାମ non-gratuitous (ଉଭୟ ପକ୍ଷ ଲାଭବାନ); hire bailments ରେ Sec 150 (ତୁଟି ତାଙ୍କୁ ଜଣାଥାଉ ବା ନଥାଉ, ସେଥିରୁ ହେଉଥିବା କ୍ଷତି ପାଇଁ bailor ଦାୟୀ) ଓ Sec 158 (petrol/toll ଭଳି ସାଧାରଣ ଖର୍ଚ୍ଚ bailee କି ଉପରେ, ₹5,000 engine ମରାମତି ଭଳି ଅସାଧାରଣ ଖର୍ଚ୍ଚ bailor କି ଉପରେ) ମନେରଖନ୍ତୁ।

ସ୍ମୃତି (Remembering) ମୁଖ୍ୟ କରନ୍ତୁ 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 148: କୌଣସି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ, contract ଉପରେ, ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଅନ୍ୟଜଣଙ୍କୁ goods ର delivery — ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପୂରଣ ହେଲେ ସେଗୁଡ଼ିକ ଫେରସ୍ତ ହେବ ବା ଦାତାଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁଯାୟୀ disposal ହେବ।
- ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ଉପାଦାନ: (i) contract (ସ୍ପଷ୍ଟ/ଅନ୍ତର୍ନିହିତ, consideration ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ), (ii) ଅସ୍ଥାବର goods ର delivery — actual ବା constructive, (iii) ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ, (iv) ownership ନୁହେଁ, POSSESSION ର ପରିବର୍ତ୍ତନ, (v) ସେହି ସମାନ (SAME) goods ଫେରସ୍ତ।
- ଉଲ୍ଲେଖ କରିବାକୁ ଥିବା non-bailments: bank ରେ ଟଙ୍କା deposit, ଚାବି ମାଲିକଙ୍କ ପାଖରେ ଥିବା locker, ମାଲିକଙ୍କ goods ର servant କି custody।

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Possession ଉପାଦାନ ପରୀକ୍ଷା କରନ୍ତୁ: ମାଲିକ ଚାହିଁ ରଖି parking lot ରେ ତାଲା ପକାଇଥିବା car → delivery ନାହିଁ → bailment ନୁହେଁ (NO); customs ଜବତ → ଆଇନ ଦ୍ଵାରା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ bailment
- Constructive delivery (bank ପାଇଁ 'in trust' ରେ pledgor ପାଖରେ ରଖାଯାଇଥିବା pledged goods): goods କୁ bailee ଙ୍କ possession ରେ ଦେଉଥିବା ଯେକୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ଯଥେଷ୍ଟ --- Sec. 148 → facts → conclusion କ୍ରମରେ ଉତ୍ତର ଲେଖନ୍ତୁ

CSQ 1.1 • RTP 2024-Jun [5] • Case Scenario • --- • Pg 219

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis) ବହୁ-ପ୍ରସଙ୍ଗ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଅଲଗା କରି ସମାଧାନ କରନ୍ତୁ 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Car-hire ବହୁ-ପ୍ରସଙ୍ଗ ସମସ୍ୟା (Honda City case): Sec. 148 ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ଉପାଦାନକୁ Sec. 150 (hire ରେ ଅଜଣା ତୁଟି ପାଇଁ ମଧ୍ୟ bailor ଦାୟୀ) ଓ Sec. 158 ଖର୍ଚ୍ଚ ବିଭାଜନ (ସାଧାରଣ bailee ଙ୍କ ଉପରେ, ଅସାଧାରଣ bailor ଙ୍କ ଉପରେ) ସହ ମିଶାନ୍ତୁ: ପ୍ରତ୍ୟେକ ଉପ-ପ୍ରଶ୍ନ ଅଲଗା ଭାବେ ସମାଧାନ କରନ୍ତୁ

CSQ 1.2 • PYQ 2025-May [4] (a) • Case Scenario • 7M • Pg 220
ପରୀକ୍ଷାକର୍ତ୍ତା

2x LEVEL II
ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)

ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 2: Bailor ଙ୍କ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ (Duties of A Bailor)

P2-C2-U2.8-T02 • Topic 2: Duties of A Bailor

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Section 8.2 'Duties of a Bailor' ପଢନ୍ତୁ — ଜଣାଥିବା ତୁଟି ପ୍ରକାଶ କରିବା (Sec. 150), ଆବଶ୍ୟକ/ଅସାଧାରଣ ଖର୍ଚ୍ଚ ବହନ କରିବା (Sec. 158), ଅକାଳ ସମାପ୍ତି ପାଇଁ bailee କୁ indemnify କରିବା (Sec. 159), ଏବଂ goods ଫେରସ୍ତ ନେବା (Sec. 164)।

ଚିତ୍ରଣୀ

ଗାରୋଟି duties (Secs 150, 158, 159, 164): ଜଣାଥିବା ତୁଟି ପ୍ରକାଶ; ଆବଶ୍ୟକ/ଅସାଧାରଣ ଖର୍ଚ୍ଚ ବହନ; bailee କୁ indemnify କରିବା; goods ଫେରସ୍ତ ନେବା।

Sec 150 ତୁଟି ପ୍ରକାଶ: gratuitous bailment — ବ୍ୟବହାରରେ ଗୁରୁତର ବାଧା ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିବା ବା bailee ଙ୍କୁ ଅସାଧାରଣ ବିପଦରେ ପକାଇଥିବା ଜଣାଥିବା ତୁଟି bailor ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ ପ୍ରକାଶ କରିବେ, ନହେଲେ ଫଳସ୍ଵରୂପ କ୍ଷତି ପାଇଁ ଦାୟୀ (ନ କହି ଦିଆଯାଇଥିବା ଦୁଷ୍ଟ ଘୋଡ଼ା); non-gratuitous/hire — ତୁଟି ବିଷୟରେ ସେ ଜାଣିଥାନ୍ତୁ ନା (WHETHER OR NOT), ଏଭଳି କ୍ଷତି ପାଇଁ bailor ଦାୟୀ (ଅସୁରକ୍ଷିତ carriage; Hyman v. Nye — carriage bolt ଭାଙ୍ଗିଲା, ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ carriage ଯୋଗାଇବାକୁ bailor ଦାୟୀ); ବିପଜ୍ଜନକ goods (ବିସ୍ଫୋରକ) — ସେଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରକୃତି ନିଶ୍ଚିତ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ହେବ (Great Northern Ry case)।

Sec 158 ଖର୍ଚ୍ଚ: gratuitous — bailor ଆବଶ୍ୟକ ଓ (AND) ଅସାଧାରଣ ଖର୍ଚ୍ଚ ପରିଶୋଧ କରନ୍ତି; non-gratuitous — bailor କେବଳ ଅସାଧାରଣ ଖର୍ଚ୍ଚ ବହନ କରନ୍ତି, ସାଧାରଣ/ନିୟମିତ ଖର୍ଚ୍ଚ bailee ଙ୍କ ଉପରେ ପଡ଼େ।

Sec 159 ଅକାଳ ସମାପ୍ତି: gratuitous ଭାବେ ଧାର ଦିଆଯାଇଥିବା goods ଯେକୌଣସି ସମୟରେ ଫେରସ୍ତ ମାଗିହେବ, କିନ୍ତୁ ଅକାଳ ଫେରସ୍ତରୁ bailee ଙ୍କ କ୍ଷତି ତାଙ୍କ ପାଇଥିବା ଲାଭଠାରୁ ଅଧିକ ହେଲେ bailor ସେହି ଅତିରିକ୍ତ

ଅଂଶ ନିଶ୍ଚିତ ପୂରଣ କରିବେ — goods ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅବଧି ପାଇଁ ଭଡ଼ା (HIRED) ଦିଆଯାଇଥିଲେ, bailee କି ଇଚ୍ଛା ବିରୁଦ୍ଧରେ bailor ସେଗୁଡ଼ିକ ଆଗୁଆ ଫେରସ୍ତ ମାଗିପାରିବେ ନାହିଁ; **Sec 164:** bailor କି ତୁଟିପୂର୍ଣ୍ଣ title ରୁ ହେଉଥିବା କ୍ଷତି ପାଇଁ bailee କୁ indemnify କରିବା, ଏବଂ ଅବଧି ସମାପ୍ତି/ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପୂରଣ ପରେ goods ଫେରସ୍ତ ନେବା — ମନା କଲେ bailee ସୁରକ୍ଷିତ custody ର ସମସ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ଖର୍ଚ୍ଚ ଦାବି କରନ୍ତି (ମାସେ ଧରି ନିଆଯାଇନଥିବା car)।

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Gratuitous ଭାବେ ଧାର ଦିଆଯାଇଥିବା ବନାମ hire ହୋଇଥିବା goods ଆଗୁଆ ମାଗିବା: Sec. 159 ଅଧୀନରେ କେବଳ GRATUITOUS bailment ଯେକୌଣସି ସମୟରେ ସମାପ୍ତ କରାଯାଇପାରେ (bailee କି କ୍ଷତି ଲାଭଠାରୁ ଅଧିକ ହେଲେ କ୍ଷତିପୂରଣ ସହ); goods ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅବଧି ପାଇଁ hire ହୋଇଥିଲେ (Kushwah Travels car 15 ଦିନ ପାଇଁ), bailee କି ଇଚ୍ଛା ବିରୁଦ୍ଧରେ bailor ସେଗୁଡ଼ିକ ଆଗୁଆ ଫେରସ୍ତ ମାଗିପାରିବେ ନାହିଁ --- Secs. 153/159 → facts → conclusion ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ।
- Sec. 150 ମଧ୍ୟ ପାଖରେ ରଖନ୍ତୁ: hire bailments ରେ ତୁଟି ବିଷୟରେ bailor ଜାଣିଥାନ୍ତୁ ବା ନଥାନ୍ତୁ ସେଥିରୁ ହେଉଥିବା କ୍ଷତି ପାଇଁ ସେ ଦାୟୀ (Hyman v. Nye)।

CSQ 2.1 • RTP 2025-Sep [6] • Case Scenario • --- • Pg 221

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 3: Bailee କି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ (Duties of A Bailee)

P2-C2-U2.8-T03 • Topic 3: Duties of A Bailee

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Section 8.3 'Duties of a Bailee' ପଢନ୍ତୁ — ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ଯନ୍ (Secs. 151--152), ଅନଧିକୃତ/ଅସଙ୍ଗତ ବ୍ୟବହାର ନକରିବା (Secs. 153--154), ନ ମିଶାଇବା (Secs. 155--157), goods ଫେରସ୍ତ (Secs. 160--161), accretion ଫେରସ୍ତ (Sec. 163)।

ଚିତ୍ରଣୀ

ଛଅଟି duties: ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ଯନ୍ (Secs 151-152); ଅନଧିକୃତ/ଅସଙ୍ଗତ ବ୍ୟବହାର ନୁହେଁ (Secs 153-154); ମିଶାଇବା ନୁହେଁ (Secs 155-157); goods ଫେରସ୍ତ (Secs 160-161); accretion ଫେରସ୍ତ (Sec 163 — ଗାଈ ସହ ବାଛୁରୀ ଦେବା); bailor ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରତିକୂଳ title ଦାବି ନକରିବା।

Secs 151-152 ଯନ୍: bailee “as much care of the goods bailed to him as a man of ordinary prudence would, under similar circumstances, take of his own goods of the same bulk, quality and value” ନେବାକୁ ବାଧ୍ୟ; Sec 152 — ବିଶେଷ contract ନଥିଲେ, ସେହି ଯନ୍ ନେଇଥିଲେ କ୍ଷତି/ବିନାଶ/ଅବନତି ପାଇଁ ଦାୟୀ ନୁହଁନ୍ତି (bailee କି ନିଜ ଅଳଙ୍କାର ସହ ରଖାଯାଇଥିବା ଅଳଙ୍କାର ଦଙ୍ଗାରେ ହଜିଲା — ଦାୟୀ ନୁହଁନ୍ତି; ବନ୍ୟାରେ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ warehouse goods — Shanti Lal v. Takechand); କିନ୍ତୁ ବିଶେଷ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଉଲ୍ଲେଖ କଲେ (bank locker ରେ ରଖିବାକୁ ଥିବା ଗହଣା ଘରେ ରଖିବା) ସେ ଦାୟୀ।

Sec 154: bailment ର ସର୍ତ୍ତ ଅନୁଯାୟୀ ନୁହେଁ ଏପରି goods ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବା bailee ଯେକୌଣସି (ANY) କ୍ଷତି ବା ବିନାଶ ପାଇଁ bailor କୁ କ୍ଷତିପୂରଣ ଦେବାକୁ ଦାୟୀ — ଆକସ୍ମିକ ଓ ଅବହେଳା ବିନା ହେଲେ ମଧ୍ୟ (ନିଜେ ଚଢ଼ିବା ପାଇଁ

ଦିଆଯାଇଥିବା ଘୋଡ଼ା ପରିବାର ସଦସ୍ୟଙ୍କୁ ଦେବା; Varanasi ପାଇଁ ଭଡ଼ା ନିଆଯାଇଥିବା ଘୋଡ଼ାକୁ Cuttack ନେବା); Sec 153 ଅଧୀନରେ ଏଭଳି ଅସଙ୍ଗତ ବ୍ୟବହାର bailment କୁ bailor ଙ୍କ ବିକଳ୍ପରେ voidable ମଧ୍ୟ କରେ।

ମିଶ୍ରଣ: Sec 155 — bailor ଙ୍କ consent ରେ: ମିଶ୍ରଣରେ ଉଭୟଙ୍କ ଆନୁପାତିକ interest; Sec 156 — consent ବିନା କିନ୍ତୁ ଅଲଗା କରିହେଲେ: ସମ୍ପତ୍ତି ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ପାଖରେ ରହେ, ଅଲଗା କରିବାର ଖର୍ଚ୍ଚ ଓ ଯେକୌଣସି କ୍ଷତି bailee ବହନ କରନ୍ତି (100 ଚିହ୍ନିତ କପା bales; ଅଲଗା କରିହେଲେ Amar ଙ୍କ ଚିନି); Sec 157 — consent ବିନା ଓ ଅଲଗା କରିହେବ ନାହିଁ: goods ର କ୍ଷତି (LOSS) ପାଇଁ bailor କ୍ଷତିପୂରଣର ହକଦାର (ଦେଶୀ ଅଟା ସହ ମିଶାଯାଇଥିବା Cape ଅଟା; Amar ଙ୍କ ଚିନି ମିଶାଇ pack କରିଥିବା Srijith ଙ୍କ କର୍ମଚାରୀ — Srijith ନିଶ୍ଚିତ କ୍ଷତିପୂରଣ ଦେବେ)।

Secs 160-161 ଫେରସ୍ତ: ଅବଧି ସମାପ୍ତ ହେବା ବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପୂରଣ ହେବା ମାତ୍ରେ bailee ମାଗଣା ବିନା ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁଯାୟୀ goods ଫେରସ୍ତ/ହସ୍ତାନ୍ତର କରିବେ; ବିଫଳ ହେଲେ ସେହି ସମୟଠାରୁ ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ଯନ୍ ନେଲେ ମଧ୍ୟ ଯେକୌଣସି (ANY) କ୍ଷତି, ବିନାଶ ବା ଅବନତି ସେ ବହନ କରନ୍ତି (ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ସମୟ ପରେ ରଖାଯାଇଥିବା ବହି ଆକସ୍ମିକ ନିଆଁରେ ପୋଡ଼ିଗଲା; ଦୁଇ ଦିନ ବଦଳରେ ସପ୍ତାହେ ରଖାଯାଇଥିବା ଛତା — କ୍ଷତି M ବହନ କରନ୍ତି)।

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ 3 ପ୍ରଶ୍ନ

- ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ଯନ୍ ପରେ ଚୋରି/ନିଆଁ (jeweller Arun ଅଳଙ୍କାର locker ରେ ତାଲା ପକାନ୍ତି): Secs. 151-152 → bailee ଦାୟୀ ନୁହଁନ୍ତି; Sec. 161 ସହ ତୁଳନା କରନ୍ତୁ -- bailment ଅବଧି ପରେ ବା ମାଗିବା ପରେ goods ରଖାଗଲେ (Kartik ଙ୍କ AC, R ସପ୍ତାହେ ରଖିଥିବା ଛତା), ତାପରେ ଦୁର୍ଘଟଣା/ନିଆଁରେ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଯେକୌଣସି (ANY) କ୍ଷତି bailee ବହନ କରନ୍ତି।
- ମିଶ୍ରଣ ମାମଲା: consent ସହ → ଆନୁପାତିକ interest (Sec. 155); consent ବିନା କିନ୍ତୁ ଅଲଗା କରିହେଲେ (Amar ଙ୍କ ଚିନି) → ଅଲଗା କରିବାର ଖର୍ଚ୍ଚ ଓ କ୍ଷତି bailee ବହନ କରନ୍ତି (Sec. 156); delivery-boy goods ପଡ଼ୋଶୀଙ୍କ ପାଖରେ ଛାଡ଼ିବା = ଅନଧିକୃତ କାର୍ଯ୍ୟ, ଯାହା bailee ଙ୍କୁ ଦାୟୀ କରେ। ଉତ୍ତର କ୍ରମ: ଉଲ୍ଲେଖିତ duty → section → facts → କ୍ଷତି କିଏ ବହନ କରିବେ।

CSQ 3.1 • MTP 2024-Aug [4] (a) (ii) • Case Scenario • 3M • Pg 222 asked	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.2 • PYQ 2025-Sep [1] (a) (ii) {C} • Case Scenario • 4M • Pg 223	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.3 • RTP 2026-Jan [6] • Case Scenario • --- • Pg 224 2x ପଢ଼ାଯାଇଛି	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ

ସ୍ମୃତି (Remembering) ମୁଖସ୍ଥ କରନ୍ତୁ — ଏହି ସଂସ୍କରଣରେ କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ

- Sec. 154 ଅବିକଳ: bailment ର ସର୍ତ୍ତ ସହ ଅସଙ୍ଗତ ଭାବେ goods ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବା bailee ଯେକୌଣସି (ANY) କ୍ଷତି/ବିନାଶ ପାଇଁ bailor କୁ କ୍ଷତିପୂରଣ ଦେବାକୁ ଦାୟୀ --- ଅବହେଳା ବିନା ମଧ୍ୟ।
- Sec. 151 ଯନ୍ର ମାନଦଣ୍ଡ: ସମାନ bulk, quality ଓ value ର ନିଜ goods ପ୍ରତି ଜଣେ ସାଧାରଣ ବିଚକ୍ଷଣ ବ୍ୟକ୍ତି ଯେତିକି ଯନ୍ ନିଅନ୍ତି ସେତିକି ଯନ୍; Sec. 152: ବିଶେଷ contract ନଥିଲେ, ସେହି ଯନ୍ ନିଆଯାଇଥିଲେ ଦାୟିତ୍ବ ନାହିଁ।

ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis) ବହୁ-ପ୍ରସଙ୍ଗ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଅଲଗା କରି ସମାଧାନ କରନ୍ତୁ — ଏହି ସଂସ୍କରଣରେ କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ

- Consent ସହ ଅଲଗା କରିହେଉନଥିବା ମିଶ୍ରଣ, ତାପରେ ଉପଭୋଗ (CONSUMPTION) (Mr. Truth ଙ୍କ ଚିନାବାଦାମା): Sec. 155 (consent ସହ ମିଶ୍ରଣ) ବିନାମ goods ର conversion ବିଚାର କରନ୍ତୁ -- ମିଶ୍ରଣରେ consent ଥିଲା କିନ୍ତୁ ସ୍ୱେଚ୍ଛୁତିକ ଉପଭୋଗ କରିବା ଅନଧିକୃତ ବ୍ୟବହାର (Sec. 154), ତେଣୁ କ୍ଷତିପୂରଣ ଦେୟ; ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ପୂର୍ବରୁ ଦୁଇଟି ପ୍ରସଙ୍ଗ ଅଲଗା କରନ୍ତୁ।

ବିଷୟ 4: Bailor କି ଅଧିକାର (Rights of A Bailor)

P2-C2-U2.8-T04 • Topic 4: Rights of A Bailor

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Section 8.4 'Rights of a Bailor' ପଢନ୍ତୁ — ସମାପ୍ତ କରିବାର ଅଧିକାର (Sec. 153), gratuitous goods ଫେରସ୍ତ ମାଗିବା (Sec. 159), wrongdoers ବିରୁଦ୍ଧରେ ମକଦ୍ଦମା (Secs. 180--181), bailee ବିରୁଦ୍ଧରେ ମକଦ୍ଦମା, ଏବଂ କ୍ଷତିପୂରଣ ଦାବି।

ଚିପ୍ପଣୀ

ପାଞ୍ଚଟି ଅଧିକାର: bailment ସମାପ୍ତ କରିବା (Sec 153); gratuitous ଭାବେ ଧାର ଦିଆଯାଇଥିବା goods ଯେକୌଣସି ସମୟରେ ଫେରସ୍ତ ମାଗିବା (Sec 159); ଯେକୌଣସି wrongdoer/third party ବିରୁଦ୍ଧରେ ମକଦ୍ଦମା (Secs 180--181); bailee କି duties ଓ ଦାୟିତ୍ୱ ଲାଗୁ କରାଇବା ପାଇଁ ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମକଦ୍ଦମା; ଅନଧିକୃତ ବ୍ୟବହାର ବା ଅନଧିକୃତ ମିଶ୍ରଣରୁ ହୋଇଥିବା କ୍ଷତି ପାଇଁ କ୍ଷତିପୂରଣ ଦାବି।

Sec 153 ଫାଇ: ଅସଙ୍ଗତ ବ୍ୟବହାର bailment contract କୁ bailor କି ବିକଳରେ VOIDABLE କରେ — ସ୍ୱତଃ void ନୁହେଁ (A ନିଜେ ଚଢ଼ିବା ପାଇଁ B କୁ ଘୋଡ଼ା ଦିଅନ୍ତି, B ତାହା C କୁ ଦିଅନ୍ତି — A କି ବିକଳରେ voidable); Sec 154 ସହ ମିଶି bailor ଅନଧିକୃତ ବ୍ୟବହାରରୁ ହୋଇଥିବା ଯେକୌଣସି କ୍ଷତି ପାଇଁ କ୍ଷତିପୂରଣ ମଧ୍ୟ ଦାବି କରିପାରନ୍ତି।

Sec 159: gratuitous goods ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ/ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପୂର୍ବରୁ ମଧ୍ୟ ମାଗିଲେ ଫେରସ୍ତଯୋଗ୍ୟ (ମାସେ ପାଇଁ ରଖାଯାଇଥିବା ଅଳଙ୍କାର ସପ୍ଲାହେ ପରେ ମାଗିବା) — bailee କି କ୍ଷତି ତାଙ୍କ ପାଇଥିବା ଲାଭଠାରୁ ଅଧିକ ହେଲେ ତାଙ୍କୁ କ୍ଷତିପୂରଣ ଦେବା ସାପେକ୍ଷରେ।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Validity-statement ଫାଇ: Sec. 153 ଅଧୀନରେ bailment ର ସର୍ତ୍ତ ସହ ଅସଙ୍ଗତ goods ବ୍ୟବହାର contract କୁ bailor କି ବିକଳରେ VOIDABLE କରେ --- ସ୍ୱତଃ void ନୁହେଁ; ତେଣୁ 'the contract of bailment becomes void' ଉକ୍ତି INCORRECT, ଏବଂ void/voidable ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଏହାକୁ ନିଶ୍ଚିତ ଯଥାର୍ଥ ପ୍ରମାଣ କରନ୍ତୁ।
- Sec. 153 କୁ Sec. 154 ସହ ଯୋଡ଼ନ୍ତୁ: contract avoid କରିବା ସହ, goods ର ଅନଧିକୃତ ବ୍ୟବହାରରୁ ହୋଇଥିବା ଯେକୌଣସି କ୍ଷତି ପାଇଁ bailor କ୍ଷତିପୂରଣ ଦାବି କରିପାରନ୍ତି।
- Descriptive ଉତ୍ତର ପାଇଁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଧିକାର ତାଲିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ ରଖନ୍ତୁ: bailment ସମାପ୍ତ କରିବା (Sec. 153), gratuitous ଭାବେ ଧାର ଦିଆଯାଇଥିବା goods ଯେକୌଣସି ସମୟରେ ଫେରସ୍ତ ମାଗିବା (Sec. 159), ଅନ୍ୟାୟ କରୁଥିବା third party ବିରୁଦ୍ଧରେ ମକଦ୍ଦମା (Secs. 180--181), bailee କି duties ଲାଗୁ କରାଇବା ପାଇଁ ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମକଦ୍ଦମା, ଏବଂ ଅନଧିକୃତ ବ୍ୟବହାର/ମିଶ୍ରଣ ପାଇଁ କ୍ଷତିପୂରଣ ଦାବି।

TQ 4.1 • PYQ 2022-May [2] (c) (iv) • Descriptive • 1M • Pg 225

LEVEL I

ବୋଧ (Understanding)

ସହଜ

ବିଷୟ 5: Bailee କି ଅଧିକାର (Rights of A Bailee)

P2-C2-U2.8-T05 • Topic 5: Rights of A Bailee

ଧାରଣା ଆଧାର — ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ପରୀକ୍ଷା ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ • ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସ୍ତୁତି ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ ଏକକ 2.8 ର §8.5 ପଢନ୍ତୁ; bailee କି ସାତଟି ଅଧିକାର, ସେମାନଙ୍କ section numbers ସହିତ।

ଚିତ୍ରଣୀ

Section 165 — ଯେକୌଣସି ଜଣେ joint bailor କୁ ଫେରସ୍ତ: ଯେଉଁଠି ଅନେକ ମିଳିତ ମାଲିକ goods bail କରନ୍ତି, ବିପରୀତ contract ନଥିଲେ bailee ସେଗୁଡ଼ିକ ମିଳିତ ମାଲିକଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଯେକୌଣସି ଜଣଙ୍କୁ ଫେରସ୍ତ କରିପାରନ୍ତି।
ଉଦାହରଣ: A, B ଓ C ମିଳିତ ଭାବେ D କୁ ଏକ harvesting combine ଭଡ଼ା ଦିଅନ୍ତି; ଅବଧି ସମାପ୍ତ ହେଲେ D ତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଯେକୌଣସି ଜଣଙ୍କୁ ତାହା ଫେରସ୍ତ କରିପାରନ୍ତି।

Section 166 — indemnity ର ଅଧିକାର: bailment କରିବା, goods ଫେରସ୍ତ ନେବା ବା ସେଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବାର ଅଧିକାର bailor କର ନଥିବାରୁ ହେଉଥିବା ଯେକୌଣସି କ୍ଷତି ପାଇଁ bailee, bailor କିମ୍ବା indemnity ପାଇବାର ହକଦାର; ଏବଂ bailor କି title ନଥାଇ bailee good faith ରେ bailor କି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁଯାୟୀ goods ଫେରସ୍ତ କଲେ, ସେହି delivery ପାଇଁ bailee ପ୍ରକୃତ ମାଲିକଙ୍କ ନିକଟରେ ଦାୟୀ ନୁହଁନ୍ତି।

Section 150 — ତୁଟିପୂର୍ଣ୍ଣ goods ପାଇଁ କ୍ଷତିପୂରଣ: ଜଣାଥିବା ତୁଟି bailor ପ୍ରକାଶ ନକରିବାରୁ ହୋଇଥିବା ଯେକୌଣସି କ୍ଷତି bailee ତାଙ୍କଠାରୁ ଆଦାୟ କରିପାରନ୍ତି — ଏବଂ bailment for hire ହେଲେ, ତୁଟି ବିଷୟରେ ନଜାଣିଲେ ମଧ୍ୟ bailor ଦାୟୀ।

Section 158 — ଆବଶ୍ୟକ ଖର୍ଚ୍ଚ: gratuitous bailment ରେ bailment ର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପାଇଁ bailee କରିଥିବା ଆବଶ୍ୟକ ଖର୍ଚ୍ଚ ଓ ଯେକୌଣସି ଅସାଧାରଣ ଖର୍ଚ୍ଚ bailor ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ ପରିଶୋଧ କରିବେ।

Section 167 — title ପାଇଁ court ରେ ଆବେଦନ: bail କରାଯାଇଥିବା goods ଉପରେ bailor ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କେହି ଦାବି କଲେ, delivery ବନ୍ଦ କରି title ସ୍ଥିର କରିବାକୁ bailee court ରେ ଆବେଦନ କରିପାରନ୍ତି। **Sections 170 and 171:** ସେବାର ଦେୟ ପାଇଁ bailee କର particular lien ଏବଂ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବୃତ୍ତିରେ general lien ମଧ୍ୟ ଅଛି।

ବିଷୟ 6: ଯେକୌଣସି wrong doer (third party) ବିରୁଦ୍ଧରେ Bailor ଓ Bailee କି ଅଧିକାର — Rights of Bailor and Bailee Against Any Wrong Doer (Third Party)

P2-C2-U2.8-T06 • Topic 6: Rights of Bailor and Bailee Against Any Wrong Doer (Third Party)

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Section 8.6 ପଢନ୍ତୁ — Sec. 180 ଅଧୀନରେ wrongdoers ବିରୁଦ୍ଧରେ ମକଦ୍ଦମା ଏବଂ Sec. 181 ଅଧୀନରେ relief ର ବର୍ଣ୍ଣନା।

ଚିତ୍ରଣୀ

Sec 180 (SM): ତୃତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଅନ୍ୟାୟ ଭାବେ bailee କୁ bail କରାଯାଇଥିବା goods ର ବ୍ୟବହାର ବା possession ରୁ ବଞ୍ଚିତ କଲେ, ବା ସେଗୁଡ଼ିକର କୌଣସି କ୍ଷତି କଲେ, bailment ହୋଇନଥିଲେ ମାଲିକ ଏଭଳି ମାମଲାରେ ଯେଉଁ remedies ବ୍ୟବହାର କରିପାରିଥାନ୍ତେ ସେହି remedies ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ bailee ହକଦାର — ଏବଂ ଏଭଳି ବଞ୍ଚନା ବା କ୍ଷତି ପାଇଁ bailor କିମ୍ବା bailee (EITHER) ତୃତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି ବିରୁଦ୍ଧରେ ମକଦ୍ଦମା କରିପାରନ୍ତି।

Sec 181: ଏଭଳି ଯେକୌଣସି ମକଦ୍ଦମାରେ relief ବା କ୍ଷତିପୂରଣ ଭାବେ ଯାହା bailor ଓ bailee ମଧ୍ୟରେ ସେମାନଙ୍କ RESPECTIVE INTERESTS ଅନୁଯାୟୀ ବଣ୍ଟନ ହେବ।

ସ୍ମୃତି (Remembering) ମୁଖସ୍ଥ କରନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 180: ତୃତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଅନ୍ୟାୟ ଭାବେ bailee କୁ bail କରାଯାଇଥିବା goods ର ବ୍ୟବହାର ବା possession ରୁ ବଞ୍ଚିତ କଲେ, ବା ସେଗୁଡ଼ିକର କୌଣସି କ୍ଷତି କଲେ, bailment ହୋଇନଥିଲେ ମାଲିକ ଯେଉଁ remedies ବ୍ୟବହାର କରିପାରିଥାନ୍ତେ ସେହି remedies ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ bailee ହକଦାର; wrongdoer ବିରୁଦ୍ଧରେ bailor କିମ୍ବା bailee (EITHER) ମକଦ୍ଦମା କରିପାରନ୍ତି।
- Sec. 181: ଏଭଳି ମକଦ୍ଦମାରେ relief ବା କ୍ଷତିପୂରଣ ଭାବେ ଯାହା bailor ଓ bailee ମଧ୍ୟରେ ସେମାନଙ୍କ RESPECTIVE INTERESTS ଅନୁଯାୟୀ ବଣ୍ଟନ ହୁଏ।
- 6-mark ଉତ୍ତରରେ ଉଭୟ section numbers ଉଲ୍ଲେଖ କରନ୍ତୁ ଏବଂ Sec. 180 ର ଭାଷା ଯଥାସମ୍ଭବ ଅବିକଳ ଲେଖନ୍ତୁ --- ପ୍ରଶ୍ନ ବିଶେଷ ଭାବେ wrongdoer ବିରୁଦ୍ଧରେ bailor କି ଅଧିକାର ପ୍ରଚାରରେ, ତେଣୁ bailor କି ମକଦ୍ଦମା କରିବାର ଅଧିକାରରୁ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତୁ।

TQ 6.1 • PYQ 2024-Sep [5] (c) (I) • Descriptive • 6M • Pg 225

LEVEL I
ସ୍ମୃତି (Remembering)

ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 7: Bailment ର ସମାପ୍ତି (Termination of Bailment)

P2-C2-U2.8-T07 • Topic 7: Termination of Bailment

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Section 8.7 'Termination of Bailment' ପଢନ୍ତୁ — ପାଞ୍ଚଟି ପରିସ୍ଥିତି (ଅବଧି ସମାପ୍ତି, ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପୂରଣ, notice, ମୃତ୍ୟୁ, subject matter ର ବିନାଶ)।

ଚିତ୍ରଣୀ

ପାଞ୍ଚଟି ଉପାୟ: (1) ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଅବଧି ସମାପ୍ତି (ମାସେ ପାଇଁ ଧାର ଦିଆଯାଇଥିବା motorcycle); (2) ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପୂରଣ (ବିବାହ ପାଇଁ ଉଡ଼ା ନିଆଯାଇଥିବା tent ଓ ବାସନକୁସନ); (3) notice ଦ୍ୱାରା — bailee bailment ର ସର୍ତ୍ତ ସହ ଅସଙ୍ଗତ କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ, ବା bailor ଯେକୌଣସି ସମୟରେ gratuitous bailment ସମାପ୍ତ କଲେ; (4) bailor ବା bailee କି ମୃତ୍ୟୁ GRATUITOUS bailment ସମାପ୍ତ କରେ; (5) subject matter ର ବିନାଶ ବା goods ର ପ୍ରକୃତିରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଯାହା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ଅସମ୍ଭବ କରେ (ମରାମତି ଅଯୋଗ୍ୟ ଭାବେ ନଷ୍ଟ cycle)।

ସର୍ତ୍ତ: ମୃତ୍ୟୁ କେବଳ gratuitous bailment ସମାପ୍ତ କରେ; gratuitous bailment ର ଅକାଳ ସମାପ୍ତି ଯୋଗୁଁ bailee କୁ ତାଙ୍କ ପାଇଥିବା ଲାଭଠାରୁ ଅଧିକ କ୍ଷତି ହେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ — ହେଲେ bailor ସେହି ଅତିରିକ୍ତ ଅଂଶ ନିଶ୍ଚିତ ପୂରଣ କରିବେ (Sec 159)।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- ପାଞ୍ଚଟି ଉପାୟ ବୁଝାନ୍ତୁ: (i) ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଅବଧି ସମାପ୍ତି; (ii) ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପୂରଣ; (iii) notice ଦ୍ୱାରା --- bailee ସର୍ତ୍ତ ସହ ଅସଙ୍ଗତ କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ, ବା bailor ଯେକୌଣସି ସମୟରେ gratuitous bailment ସମାପ୍ତ କଲେ (Sec. 159 କ୍ଷତିପୂରଣ ସାପେକ୍ଷରେ); (iv) bailor ବା bailee ଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ GRATUITOUS bailment ସମାପ୍ତ କରେ; (v) subject matter ର ବିନାଶ/ପ୍ରକୃତି ପରିବର୍ତ୍ତନ
- Examiners ଯାଞ୍ଚ କରୁଥିବା ସର୍ତ୍ତ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରନ୍ତୁ: ମୃତ୍ୟୁ କେବଳ gratuitous bailment ସମାପ୍ତ କରେ; gratuitous bailment ର ଅକାଳ ସମାପ୍ତିରେ bailee ଙ୍କ ଅତିରିକ୍ତ କ୍ଷତି ପୂରଣ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ
- ଏହି ଅଂଶ ପ୍ରାୟତଃ ଏକ ଅସମ୍ପର୍କିତ ଉପ-ପ୍ରଶ୍ନ ସହ ଯୋଡ଼ି ହୁଏ (ଯଥା ପ୍ରତାରିତ ପକ୍ଷର remedies) --- ମାର୍କ ସମାନ ଭାବେ ବାଣ୍ଟନ୍ତୁ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାଗର ଉତ୍ତର ଅଲଗା ଲେଖନ୍ତୁ

TQ 7.1 • MTP 2025-May S2 [6] (b) • Descriptive • 6M • Pg 226

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

TQ 7.2 • PYQ 2026-May [6] (Or) (b) • Descriptive • 6M • Pg 227

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 8: ହଜିଥିବା Goods ର Finder (Finder of Lost Goods)

P2-C2-U2.8-T08 • Topic 8: Finder of Lost Goods

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Section 8.8 'Finder of Lost Goods' ପଢନ୍ତୁ — Sec. 168 ଅଧୀନରେ ଅଧିକାର (goods ରଖିବା, specific reward ପାଇଁ ମକଦ୍ଦମା) ଓ Sec. 169 (finder କେବେ ବିକ୍ରି କରିପାରନ୍ତି), Sec. 71 (bailee ଭାବେ finder) ସହ ମିଶାଇ

ଚିପ୍ପଣୀ

Sec 168: ମାଲିକଙ୍କୁ ଖୋଜିବା ଓ goods ସୁରକ୍ଷିତ ରଖିବାରେ ସ୍ୱେଚ୍ଛାରେ କରିଥିବା ପରିଶ୍ରମ ଓ ଖର୍ଚ୍ଚର କ୍ଷତିପୂରଣ ପାଇଁ ମାଲିକଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମକଦ୍ଦମା କରିବାର କୌଣସି ଅଧିକାର (NO right) finder ଙ୍କର ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ସେହି କ୍ଷତିପୂରଣ ନ ମିଳିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମାଲିକଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ goods ରଖି (RETAIN) ପାରନ୍ତି; ମାଲିକ specific reward ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ, finder ସେହି reward ପାଇଁ ମକଦ୍ଦମା (SUE) କରିପାରନ୍ତି ଏବଂ ତାହା ନ ମିଳିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ goods ରଖିପାରନ୍ତି

Sec 169 ବିକ୍ରିର ଅଧିକାର (ସାଧାରଣତଃ sale ର ବିଷୟ ହେଉଥିବା ଜିନିଷ): ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ତତ୍ପରତାରେ ମାଲିକଙ୍କୁ ଖୋଜି ପାଇନହେଲେ, ବା ମାଗିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ସେ finder ଙ୍କ lawful charges ଦେବାକୁ ମନା କଲେ, finder ବିକ୍ରି କରିପାରନ୍ତି — (1) ଜିନିଷଟି ନଷ୍ଟ ହେବାର ବା ଏହାର ମୂଲ୍ୟର ଅଧିକାଂଶ ହରାଇବାର ବିପଦରେ ଥିଲେ, ବା (2) finder ଙ୍କ lawful charges ଏହାର ମୂଲ୍ୟର ଦୁଇ-ତୃତୀୟାଂଶ ହେଲେ

Duties (Sec 71, finder = bailee): ସାଧାରଣ ବିଚକ୍ଷଣ ବ୍ୟକ୍ତି ଭଳି ଯନ୍ ନେବା, ଆମ୍ବସାତ୍ କରିବାର ଅଧିକାର ନାହିଁ, ମାଲିକ ମିଳିଲେ goods ଫେରସ୍ତ କରିବା; ପ୍ରକୃତ ମାଲିକଙ୍କ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ରଖିପାରନ୍ତି — ତେଣୁ ମିଳିଥିବା, ବିଜ୍ଞାପିତ ଓ ହସ୍ତାନ୍ତରିତ watch finder ଙ୍କୁ ହେଁ ଫେରସ୍ତ କରିବାକୁ ହେବ, third party ରଖିପାରିବେ ନାହିଁ।

ସ୍ମୃତି (Remembering) ମୁଖ୍ୟ କରତ୍ତ୍ୱ 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 168: ସ୍ୱେଚ୍ଛାରେ କରିଥିବା ପରିଗ୍ରହ/ଖର୍ଚ୍ଚର କ୍ଷତିପୂରଣ ପାଇଁ finder ମାଲିକଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମକଦ୍ଦମା (SUE) କରିପାରିବେ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ସେହି କ୍ଷତିପୂରଣ ମିଳିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ goods ରଖି (RETAIN) ପାରନ୍ତି; ମାଲିକ specific reward ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ, finder ସେହି reward ପାଇଁ ମକଦ୍ଦମା କରି ତାହା ମିଳିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ goods ରଖିପାରନ୍ତି।
- Sec. 169: ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ତତ୍ପରତାରେ ମାଲିକଙ୍କୁ ଖୋଜି ପାଇନହେଲେ ବା ସେ lawful charges ଦେବାକୁ ମନା କଲେ, ଏବଂ (1) ଜିନିଷଟି ନଷ୍ଟ ହେବାର ବା ମୂଲ୍ୟର ଅଧିକାଂଶ ହରାଇବାର ବିପଦରେ ଥିଲେ, ବା (2) finder କି lawful charges ଏହାର ମୂଲ୍ୟର ଦୁଇ-ତୃତୀୟାଂଶରେ ପହଞ୍ଚିଲେ, finder ସାଧାରଣତଃ sale ହେଉଥିବା ଜିନିଷ ବିକ୍ରି କରିପାରନ୍ତି।
- Duties (Sec. 71): ସାଧାରଣ ବିଚକ୍ଷଣ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଯନ୍ତ୍ରଣା, ଆତ୍ମସାତ୍ ନୁହେଁ, ପ୍ରକୃତ ମାଲିକଙ୍କୁ ଫେରସ୍ତ।

TQ 8.1 • PYQ 2026-May [6] (b) • Descriptive • 6M • Pg 228

LEVEL I
ସ୍ମୃତି (Remembering)

ମାଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରତ୍ତ୍ୱ 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Raghav କି wristwatch scenario: ସେ ବିଜ୍ଞାପନ ଦେଇ ଅପେକ୍ଷା କଲେ → ପ୍ରକୃତ ମାଲିକଙ୍କ ଛଡ଼ା ସମସ୍ତଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ରଖିପାରନ୍ତି; କେବଳ Sec. 169 ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ବିକ୍ରି କରିପାରନ୍ତି (watch ନଷ୍ଟ ହେଉନାହିଁ; charges ₹1,00,000 ର ଦୁଇ-ତୃତୀୟାଂଶରୁ କମ୍) --- ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସର୍ତ୍ତ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ।

CSQ 8.1 • PYQ 2024-Sep [4] (a) (I) • Case Scenario • 4M • Pg 230

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମାଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 9: Right of Lien

P2-C2-U2.8-T09 • Topic 9: Right of Lien

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Section 8.9 'Right of Lien' ପଢନ୍ତୁ — particular lien (Sec. 170), bankers, factors, wharfingers, policy brokers ଓ attorneys କି general lien (Sec. 171), ଏବଂ ପାର୍ଥକ୍ୟ ସାରଣୀ।

ଚିତ୍ରଣୀ

Lien: ନିଜ claim ପୂରଣ ହେବା ବା ନିଜର ପାଉଣା debt ପରିଶୋଧ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନ୍ୟର goods ରଖିବାର ଅଧିକାର; ଦୁଇ ପ୍ରକାର — particular (Sec 170) ଓ general (Sec 171); contract ଦ୍ୱାରା ଏହି ଅଧିକାର ତ୍ୟାଗ/ବାଦ କରାଯାଇପାରେ।

Sec 170 particular lien: bailment ର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଅନୁଯାୟୀ bailee goods ଉପରେ LABOUR ବା SKILL ଜଡ଼ିତ ସେବା ଦେଇଥିଲେ, (ବିପରୀତ contract ନଥିଲେ) ପାଉଣା ପାରିଶ୍ରମିକ ମିଳିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେହି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ goods ରଖିପାରନ୍ତି (tailor coat ରଖନ୍ତି; jeweller କଟା ଓ ପଲିସ କରାଯାଇଥିବା diamond ରଖନ୍ତି); ଏହା ସ୍ୱତଃ ଏବଂ କେବଳ କାମ ସରିବା ପରେ ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ।

Sec 171 general lien: GENERAL balance of account ପାଇଁ goods ରଖିବାର ଅଧିକାର, କେବଳ bankers, factors, wharfingers, policy brokers ଓ attorneys of law କି ପାଇଁ ଉପଲବ୍ଧ (ବିପରୀତ contract ନଥିଲେ) — ପରିଶୋଧିତ ଦ୍ୱିତୀୟ loan ର security ଭାବେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଗହଣା banker ଅପରିଶୋଧିତ ପୂର୍ବ loan ପାଇଁ

ରଖିପାରିବ; general lien ଅଧୀନ goods ରଖାଯାଇପାରେ କିନ୍ତୁ ବିକ୍ରି ନୁହେଁ (NOT sold); contract bank କୁ pledged goods ଉପରେ particular lien ରେ ସୀମିତ କଲେ, ଅଲଗା loan ପାଇଁ ସେଗୁଡ଼ିକ ରଖିପାରିବ ନାହିଁ।

General lien (Sec 171)	Particular lien (Sec 170)
Account ର general balance ବାବଦରେ ଅନ୍ୟର goods ରଖିବା	ସେଥିରେ ପାଉଣା ରାଶି ନଦେଲେ bailed specific goods ରଖିବା
ସ୍ୱୟଂଚାଳିତ ନୁହେଁ — agreement ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱୀକୃତ	ସ୍ୱୟଂଚାଳିତ
Goods ଉପରେ labour ବା skill ବିନା ମଧ୍ୟ exercise କରାଯାଇପାରେ	କେବଳ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଥିବା labour/skill goods ର ମୂଲ୍ୟ ବଢ଼ାଇଲେ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ
କେବଳ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଶ୍ରେଣୀ — bankers, factors, wharfingers, policy brokers, attorneys	Bailee, finder of goods, pledgee, unpaid seller, agent, partner ଇତ୍ୟାଦି

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Banker's lien scenario (Radheshyam ଙ୍କ ସୁନା): agreement bank କୁ pledged ସୁନା ଉପରେ PARTICULAR lien ରେ ସୀମିତ କଲେ, bank ଅଲଗା unsecured loan ପାଇଁ ତାହା ରଖିପାରିବ ନାହିଁ; ଏଭଳି contract ନଥିଲେ, banker ଙ୍କ Sec. 171 general lien general balance କୁ ଆବୃତ କରନ୍ତା --- ପ୍ରଥମେ contract clause ପଢ଼ନ୍ତୁ, ତାପରେ Sec. 170 ବନାମ 171 ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ → conclusion।
- ଯୁକ୍ତି ପାଇଁ ମନେରଖନ୍ତୁ: particular lien ସ୍ୱତଃ ଏବଂ goods ଉପରେ labour/skill ଆବଶ୍ୟକ କରେ; general lien କେବଳ ଉଲ୍ଲିଖିତ ବର୍ଗଙ୍କ ପାଇଁ ଉପଲବ୍ଧ ଏବଂ contract ଦ୍ୱାରା ବାଦ/ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଇପାରେ; general lien ଅଧୀନ goods ରଖାଯାଇପାରେ କିନ୍ତୁ ବିକ୍ରି କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ।

CSQ 9.1 • PYQ 2021-Jan [1] (c) {C} • Case Scenario • 4M • Pg 232

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 10: Pledge

P2-C2-U2.8-T10 • Topic 10: Pledge

ପ୍ରଥମେ ପଢ଼ନ୍ତୁ Section 8.10 'Pledge' ପଢ଼ନ୍ତୁ — Sec. 172 ସଂଜ୍ଞା (pledge, pawnor, pawnee), ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ଉପାଦାନ, pawnee ଙ୍କ ଅଧିକାର (Secs. 173--176), pawnor ଙ୍କ redeem କରିବାର ଅଧିକାର (Sec. 177), ଏବଂ pawnee ଓ pawnor ଙ୍କ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ତାଲିକା।

ଚିତ୍ରଣୀ

Sec 172 (SM): "The bailment of goods as security for payment of a debt or performance of a promise is called 'pledge'" — bailor = **pawnor**, bailee = **pawnee** (Secs 172-182); ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ଉପାଦାନ = bailment ର ସମସ୍ତ ଉପାଦାନ ସହିତ (PLUS) payment/performance ପାଇଁ security ଭାବେ bailment, subject

matter goods, goods ର ଅସ୍ତିତ୍ବ, ଏବଂ pledger ଠାରୁ pledgee କୁ delivery।

Pawnee କି ଅଧିକାର: Sec 173 — debt, ତା ଉପରେ INTEREST ଓ possession ବା preservation ର ସମସ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ଖର୍ଚ୍ଚ ପାଇଁ pledged goods ରଖିବା; Sec 174 — ପରବର୍ତ୍ତୀ debts ପାଇଁ ରଖିବା କେବଳ ସେପରି contract ଥିଲେ; Sec 175 — ଅଧିଧାରଣ preservation ଖର୍ଚ୍ଚ SUIT ଦ୍ବାରା ଆଦାୟଯୋଗ୍ୟ, ସେଥିପାଇଁ ରଖିବାର ଅଧିକାର ନାହିଁ; pawnor default କଲେ Sec 176 — (i) goods କୁ collateral security ଭାବେ ରଖି debt/promise ଉପରେ ମକଦ୍ଦମା, କିମ୍ବା (OR) (ii) pawnor କୁ ବିକ୍ରିର ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ NOTICE ଦେଇ ବିକ୍ରି; ବିକ୍ରିରେ ନିଅଣ୍ଟ pawnor ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ, ବଳକା ତାଙ୍କୁ ନିଶ୍ଚିତ ଦେବାକୁ ହେବ — ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ notice ବିନା ବିକ୍ରି Sec 176 ଅନୁଯାୟୀ ନୁହେଁ।

Sec 177 pawnor କି redeem କରିବାର ଅଧିକାର: ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସମୟରେ default ପରେ ମଧ୍ୟ, ପ୍ରକୃତ ବିକ୍ରି ପୂର୍ବରୁ (BEFORE) ଯେକୌଣସି ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ pawnor ନିଜ default ରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ଖର୍ଚ୍ଚ ଅତିରିକ୍ତ ଭାବେ ଦେଇ goods redeem କରିପାରନ୍ତି (redemption = debt ପରିଶୋଧ କରି/promise ପାଳନ କରି goods ଫେରି ପାଇବା)।

Pawnee କି duties (ଛଅଟି): pledged goods ର ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ଯତ୍ନ; ଅନଧିକୃତ ବ୍ୟବହାର ନୁହେଁ; ପରିଶୋଧ/performance ପରେ goods ଫେରସ୍ତ; ନିଜ goods କୁ pledged goods ସହ ନ ମିଶାଇବା; pledge ର ସର୍ତ୍ତ ସହ ଅସଙ୍ଗତ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ନ କରିବା; ଯେକୌଣସି accretion ଫେରସ୍ତ। **Pawnor କି duties:** debt ପରିଶୋଧ/performance; ଅଧିଧାରଣ preservation ଖର୍ଚ୍ଚ ପୂରଣ; pawnee କୁ ଅଧିଧାରଣ ବିପଦରେ ପକାଉଥିବା ତୁଟି ପ୍ରକାଶ; title ର ତୁଟି ପାଇଁ pawnee କୁ indemnify କରିବା; default ପରେ ବିକ୍ରିର ନିଅଣ୍ଟ ପରିଶୋଧ।

ସ୍ମୃତି (Remembering) ମୁଖ୍ୟ କରନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 173: debt, ତା ଉପରେ INTEREST ଓ possession/preservation ର ସମସ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ଖର୍ଚ୍ଚ ପାଇଁ pawnee pledged goods ରଖିପାରନ୍ତି; Sec. 174: ପରବର୍ତ୍ତୀ debts ପାଇଁ ରଖିବା କେବଳ contract ଥିଲେ; Sec. 175: ଅଧିଧାରଣ ଖର୍ଚ୍ଚ ମକଦ୍ଦମା ଦ୍ବାରା ଆଦାୟଯୋଗ୍ୟ (ରଖିବାର ଅଧିକାର ନାହିଁ)।
- Default ହେଲେ Sec. 176 ଅଧିକାର: goods କୁ collateral security ଭାବେ ରଖି debt ଉପରେ ମକଦ୍ଦମା, କିମ୍ବା (OR) ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ NOTICE ପରେ ବିକ୍ରି --- ନିଅଣ୍ଟ pawnor କି ଠାରୁ ଆଦାୟଯୋଗ୍ୟ, ବଳକା ତାଙ୍କୁ ଦେୟ।
- Pawnee କି duties (ଛଅଟିର ତାଲିକା): ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ଯତ୍ନ, ଅନଧିକୃତ ବ୍ୟବହାର ନୁହେଁ, ପରିଶୋଧ ପରେ ଫେରସ୍ତ, ମିଶ୍ରଣ ନୁହେଁ, pledge ସର୍ତ୍ତ ସହ ଅସଙ୍ଗତ କାର୍ଯ୍ୟ ନୁହେଁ, accretion ଫେରସ୍ତ।

TQ 10.1 • PYQ 2024-Sep [5] (c) (ii) • Descriptive • 6M • Pg 233

3x LEVEL I

ସ୍ମୃତି (Remembering)

ମଧ୍ୟମ

ପଚରାଯାଇଛି

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Notice ବିନା ବିକ୍ରି scenarios (Stefen/Flemming ପ୍ରକାର): pawnor କୁ ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ notice ନ ଦେଇ Sec. 176 ଅଧୀନରେ କରାଯାଇଥିବା ବିକ୍ରି ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅବୈଧ; ପ୍ରକୃତ ବିକ୍ରି ପୂର୍ବରୁ ଯେକୌଣସି ସମୟରେ default ର ଖର୍ଚ୍ଚ ଦେଇ redeem କରିବାର Sec. 177 ଅଧିକାର ମଧ୍ୟ pawnor କି ରହେ --- ସଂଜ୍ଞା (Sec. 172) → ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଧିକାର/duty → conclusion ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ।

CSQ 10.1 • RTP 2024-Sep [9] • Case Scenario • --- • Pg 234

LEVEL II

ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 11: ମାଲିକ ନଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଦ୍ଵାରା Pledge (Pledge by Non-Owner)

P2-C2-U2.8-T11 • Topic 11: Pledge by Non-Owner

ପ୍ରଥମେ ପଢ଼ନ୍ତୁ Section 8.11 'Pledge by Non-Owners' ପଢ଼ନ୍ତୁ — mercantile agent (Sec. 178), voidable contract ଅଧୀନରେ possession ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି (Sec. 178A), limited interest (Sec. 179), possession ରେ ଥିବା co-owner, ଏବଂ possession ରେ ଥିବା seller/buyer।

ଚିତ୍ରଣୀ

ନିୟମ: ସାଧାରଣତଃ କେବଳ ମାଲିକ (ବା ତାଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଅଧିକୃତ ବ୍ୟକ୍ତି) pledge କରିପାରନ୍ତି; goods ର possession ରେ ରହିଯାଇଥିବା non-owners କି ବona fide pledges ପାଇଁ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଅଛି।

Sec 178 mercantile agent: ମାଲିକଙ୍କ consent ସହିତ (WITH) goods ବା documents of title ର possession ରେ ଥିବା agent ବ୍ୟବସାୟର ସାଧାରଣ ଗତିରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରି pledge କଲେ, ତାହା ମାଲିକଙ୍କ ଅନୁମତିରେ କରାଯାଇଥିବା ପରି valid ହୁଏ — ଯଦି pawnee good faith ରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ ଏବଂ pawnor କି ଅଧିକାର ନଥିବା ବିଷୟରେ ତାଙ୍କୁ କୌଣସି notice ନଥିଲା।

Sec 178A voidable contract: ଯେଉଁଠି pawnor Sec 19/19A ଅଧୀନରେ voidable ଏକ contract (fraud, coercion, misrepresentation, undue influence ଦ୍ଵାରା consent) ଅଧୀନରେ possession ପାଇଥିଲେ କିନ୍ତୁ pledge ସମୟରେ contract rescind ହୋଇନଥିଲା (NOT rescinded), pawnee good faith ରେ ଓ title ର ତ୍ରୁଟି ବିଷୟରେ notice ବିନା କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ ଭଲ title ପାଆନ୍ତି — Mr. VK କି ନିକଟରେ pledge କରାଯାଇଥିବା Srushti କି diamond ଏକ valid pledge।

Sec 179 limited interest: କେବଳ limited interest ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ pledge ସେହି interest ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ valid (finder ₹5,000 ରେ phone ମରାମତି କରି ₹2,000 ରେ pledge କରନ୍ତି — ₹5,000 ଦେଲେ ହିଁ ମାଲିକ ଫେରି ପାଆନ୍ତି; ₹70,000 ରେ pledge ହୋଇଥିବା ଗହଣା ₹90,000 ରେ re-pledge — ₹70,000 ସହ interest ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ valid)।

ଅନ୍ୟ ବ୍ୟତିକ୍ରମ: ଅନ୍ୟ ମାଲିକଙ୍କ consent ସହ possession ରେ ଥିବା co-owner valid ଭାବେ pledge କରିପାରନ୍ତି; sale ପରେ possession ରେ ରହିଯାଇଥିବା seller, ବା sale ପୂର୍ବରୁ seller କି consent ସହ possession ରେ ଥିବା buyer valid pledge କରିପାରନ୍ତି, ଯଦି pawnee title ର ତ୍ରୁଟି ନ ଲାଗି good faith ରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି (seller B ପାଖରେ ରହିଯାଇଥିବା cycle good faith ରେ C ପାଖରେ pledge — valid); ବିକ୍ରି କରିବାର କୌଣସି ଅଧିକାର ନଥିବା (NO right to dispose) କେବଳ possessor କୌଣସି ବ୍ୟତିକ୍ରମରେ ପଡ଼ନ୍ତି ନାହିଁ — ପ୍ରକୃତ ମାଲିକ ଫେରି ପାଆନ୍ତି।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 178: ମାଲିକଙ୍କ consent ସହିତ (WITH) goods/documents of title ର possession ରେ ଥିବା mercantile agent ବ୍ୟବସାୟର ସାଧାରଣ ଗତିରେ pledge କଲେ ତାହା valid pledge --- ଯଦି pawnee ଅଧିକାରର ଅଭାବ ବିଷୟରେ notice ବିନା good faith ରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି; ତେଣୁ ଏଭଳି pledge କୁ 'invalid' କହୁଥିବା True/False ଉକ୍ତି FALSE।

- Sec. 178A: Sec. 19/19A ଅଧୀନରେ voidable ଏକ contract (fraud, misrepresentation, coercion, undue influence) ଅଧୀନରେ goods ଧରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ pledge valid, ଯଦି pledge ସମୟରେ contract rescind ହୋଇନଥିଲା (NOT) ଏବଂ pawnee ତୁଚ୍ଛ ବିଷୟରେ notice ଦିନା good faith ରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ।
- Sec. 179 (limited interest --- ସେହି ପରିମାଣରେ pledge valid) ଏବଂ co-owner ଓ possession ରେ ଥିବା seller/buyer କି pledge ମଧ୍ୟ ଜାଣନ୍ତୁ।

TQ 11.2 • PYQ 2025-Sep [5] (c) (I) • True/False • 2M • Pg 236

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)

ସହଜ

TQ 11.1 • PYQ 2025-May [6] (Or) (b) • Descriptive • 6M • Pg 235

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Srushti କି diamond case: rescind ହୋଇନଥିବା voidable contract + good faith ରେ VK କୁ pledge → Sec. 178A ଅଧୀନରେ valid pledge --- ସର୍ତ୍ତ-ପ୍ରତି-ସର୍ତ୍ତ ଲାଗୁ କରି ଲେଖନ୍ତୁ।
- ବିକ୍ରି କରିବାର କୌଣସି ଅଧିକାର ନଥିବା (NO right to dispose) possessor କି sale/pledge (Shyam--Govind--Manohar): କୌଣସି ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଲାଗୁ ହୁଏ ନାହିଁ, ପ୍ରକୃତ ମାଲିକ ଫେରି ପାଇପାରନ୍ତି; କେବଳ possession ଏବଂ mercantile agent ଭାବେ ମାଲିକଙ୍କ consent ସହ possession ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ କରନ୍ତୁ।

CSQ 11.1 • PYQ 2021-Dec [2] (c) • Case Scenario • 4M • Pg 236

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 12: Bailment ଓ Pledge ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ (Distinction Between Bailment and Pledge)

P2-C2-U2.8-T12 • Topic 12: Distinction Between Bailment and Pledge

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Section 8.12 ପଢନ୍ତୁ — ଅର୍ଥ, ପକ୍ଷ, ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ, consideration, ବିକ୍ରି ଅଧିକାର ଓ ବ୍ୟବହାର ଅଧିକାର ଆଧାରରେ bailment (Sec. 148) ଓ pledge (Sec. 172) ମଧ୍ୟରେ ସାରଣୀ ଆକାରରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ।

ଚିତ୍ରଣୀ

ପରିଚୟ: pledge (Sec 172) ହେଉଛି debt ପରିଶୋଧ ବା promise ପାଳନ ପାଇଁ security ଭାବେ କରାଯାଉଥିବା ଏକ ବିଶେଷ ପ୍ରକାରର bailment (Sec 148) — ମନେରଖିବା ବାକ୍ୟ: ସମସ୍ତ pledges bailments, କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତ bailments pledges ନୁହେଁ।

Bailment (Sec 148)	Pledge (Sec 172)
କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ goods ର ହସ୍ତାନ୍ତର	Debt ର ପରିଶୋଧ/promise ର performance ପାଇଁ security ଭାବେ goods ର ହସ୍ତାନ୍ତର
Parties: bailor ଓ bailee	Parties: pawnor ଓ pawnee

ଯେକୌଣସି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ — safe custody, ମରାମତି, processing	କେବଳ debt ବା promise ପାଇଁ security ଭାବେ
Consideration ସହ ବା ବିନା ହୋଇପାରେ	ସର୍ବଦା consideration ପାଇଁ
Bailee ବିକ୍ରି କରିପାରିବେ ନାହିଁ — କେବଳ retain (lien) ବା ପାଉଣା ପାଇଁ sue କରିପାରନ୍ତି	Pawnor ଙ୍କ default ହେଲେ ଉଚିତ notice ପରେ pawnee ବିକ୍ରି କରିପାରନ୍ତି (Sec 176)
Contract ରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପାଇଁ bailee goods ବ୍ୟବହାର କରିପାରନ୍ତି	Pawnee pledged goods ବ୍ୟବହାର କରିପାରିବେ ନାହିଁ

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- ଚାରୋଟି ପାର୍ଥକ୍ୟ ଆୟତ୍ତ କରନ୍ତୁ: (i) ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ --- ଯେକୌଣସି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ (safe custody, ମରାମତି) ବନାମ debt/promise ପାଇଁ security; (ii) ପକ୍ଷ --- bailor/bailee ବନାମ pawnor/pawnee; (iii) ବିକ୍ରିର ଅଧିକାର --- bailee ଙ୍କର ନାହିଁ (କେବଳ lien/ମକଦ୍ଦମା) ବନାମ default ପରେ notice ଦେଇ pawnee ବିକ୍ରି କରିପାରନ୍ତି (Sec. 176); (iv) goods ର ବ୍ୟବହାର --- contract ଅନୁଯାୟୀ bailee ବ୍ୟବହାର କରିପାରନ୍ତି ବନାମ pawnee ଆଦୌ ବ୍ୟବହାର କରିପାରିବେ ନାହିଁ।
- ଆବଶ୍ୟକ ହେଲେ ଯୋଡ଼ନ୍ତୁ: consideration --- bailment gratuitous ହୋଇପାରେ, pledge ସର୍ବଦା consideration ପାଇଁ; ଏବଂ 'all pledges are bailments, but all bailments are not pledges' ମନେରଖିବା ବାକ୍ୟ।
- 4-mark ଫର୍ମାଟ ପାଇଁ ଲେବେଲ ସହ ଦୁଇ-ସ୍ତମ୍ଭ ସାରଣୀ ଭାବେ ଲେଖନ୍ତୁ।

TQ 12.1 • PYQ 2018-May [5] (c) • Distinguish Between • 4M • Pg 237

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)

ସହଜ

ଏକକ 2.9: ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ (Agency)

Agency

P2-C2-U2.9 • ଗୁରୁତ୍ୱ C • ଅଧ୍ୟାୟରେ ଯାଞ୍ଚ 6 • ବର୍ଗ B • ଅଧ୍ୟାୟ ପ୍ରଶ୍ନର 8.5% • 20 ପ୍ରଶ୍ନ

ବିଷୟ 1: Agency କ'ଣ? (What is Agency?)

P2-C2-U2.9-T01 • Topic 1: What is Agency?

ଧାରଣା ଆଧାର — ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ପରୀକ୍ଷା ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ • ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସ୍ତୁତି ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ ଏକକ 2.9 ର §9.1 ପଢନ୍ତୁ: Act 'agency' ର ସଂଜ୍ଞା ଦିଏ ନାହିଁ, Section 182 ରେ agent ଓ principal ର ସଂଜ୍ଞା, ଏବଂ agency ର ଦୁଇ-ଭାଗୀୟ ପରୀକ୍ଷା।

ଚିପ୍ପଣୀ

ସଂଜ୍ଞା ନାହିଁ: Indian Contract Act, 1872 'Agency' ଶବ୍ଦର ସଂଜ୍ଞା ଦିଏ ନାହିଁ। ତା' ବଦଳରେ **Section 182** ପକ୍ଷମାନଙ୍କ ସଂଜ୍ଞା ଦିଏ — **agent** ହେଉଛି "a person employed to do any act for another or to represent another in dealing with the third persons", ଏବଂ **principal** ହେଉଛି "a person for whom such act is done or who is so represented"।

Agency ର ପରୀକ୍ଷା: (a) ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର **principal କୁ ବାଧ୍ୟ କରି** third party ନିକଟରେ ଉତ୍ତରଦାୟୀ କରିବାର ସାମର୍ଥ୍ୟ ଅଛି କି; ଏବଂ (b) ସେ principal ଓ third parties ମଧ୍ୟରେ **privity of contract** ସ୍ଥାପନ କରିପାରିବେ କି। ଦୁଇଟିର ଉତ୍ତର ହେଲେ agency ସମ୍ପର୍କ ଅଛି।

ମୂଳ ସୂତ୍ର: agency ର ନିୟମ "Qui facit per alium, facit per se" ଉପରେ ଆଧାରିତ — ଯିଏ agent ମାଧ୍ୟମରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି, ସେ ନିଜେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି; ତେଣୁ agency ହେଉଛି ସେହି ସମ୍ପର୍କ ଯାହା ଦ୍ଵାରା ପ୍ରଥମ ବ୍ୟକ୍ତି ଦ୍ଵିତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହ legal relation ରେ ଆଣନ୍ତି।

ବିଷୟ 2: Agents କି ନିଯୁକ୍ତି ଓ authority (Appointment and Authority of Agents)

P2-C2-U2.9-T02 • Topic 2: Appointment and Authority of Agents

ଧାରଣା ଆଧାର — ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ପରୀକ୍ଷା ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ • ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସ୍ତୁତି ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ ଏକକ 2.9 ର §9.2 ପଢନ୍ତୁ: କିଏ agent ନିଯୁକ୍ତ କରିପାରିବେ, କିଏ agent ହୋଇପାରିବେ, ଏବଂ agency ସୃଷ୍ଟି ପାଇଁ consideration କାହିଁକି ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ।

ଚିତ୍ରଣୀ

କିଏ agent ନିଯୁକ୍ତ କରିପାରିବେ [Section 183]: "any person who has attained majority according to the law to which he is subject, and who is of sound mind, may employ an agent" — ତେଣୁ minor ବା unsound mind ର ବ୍ୟକ୍ତି agent ନିଯୁକ୍ତ କରିପାରିବେ ନାହିଁ।

କିଏ agent ହୋଇପାରିବେ [Section 184]: **କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି** agent ହୋଇପାରିବେ, minor ବା unsound mind ର ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟ, ଏବଂ ତାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟରେ principal ବାଧ୍ୟ। ସତର୍କତା ନିୟମ ଭାବେ ଏପରି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତ କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ, କାରଣ contract କରିବାକୁ ଅକ୍ଷମ ହୋଇଥିବାରୁ misconduct ବା ଅବହେଳା ପାଇଁ ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇପାରିବ ନାହିଁ। **ଉଦାହରଣ:** P ତାଙ୍କ ଗାଡ଼ି ₹2,50,000 ରୁ କମ୍ ନୁହେଁ ଦରରେ ବିକିବା ପାଇଁ minor Q କୁ ନିଯୁକ୍ତ କରନ୍ତି; Q ₹2,00,000 ରେ ବିକିନ୍ତି — P ବାଧ୍ୟ, ଏବଂ Q ବିରୁଦ୍ଧରେ ତାଙ୍କର କୌଣସି claim ନାହିଁ।

Consideration ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ [Section 185]: agency ସୃଷ୍ଟି ପାଇଁ consideration ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ; agent ପଦ ଗ୍ରହଣ କରିବା ହେଁ ନିଯୁକ୍ତ ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ consideration ବୋଲି ବିବେଚିତ ହୁଏ।

ବିଷୟ 3: Agency ର ସୃଷ୍ଟି (Creation of Agency)

P2-C2-U2.9-T03 • Topic 3: Creation of Agency

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Indian Contract Act, 1872 ର ଏକକ 9 (Agency) ରେ Para 9.3 'Creation of Agency' ପଢନ୍ତୁ — express/implied authority (Sec. 186-187), agency by estoppel (Sec. 237), agency by necessity, ଏବଂ ବିଶେଷ କରି ratification (Sec. 196) ଓ ଏହାର ସାତଟି essentials (Sec. 197-200)।

ଚିତ୍ରଣୀ

ସୃଷ୍ଟିର ଚାରି ମାର୍ଗ: (1) express agreement (Sec 186-187 — କଥିତ ବା ଲିଖିତ ଶବ୍ଦ ଦ୍ଵାରା ଦିଆଯାଇଥିବା authority, ଯଥା ଘର ଉପରେ power of attorney); (2) implied agreement — ମାମଲାର ପରିସ୍ଥିତି, ପକ୍ଷମାନଙ୍କ ଆଚରଣ ବା ସାଧାରଣ କାରବାର ଧାରାରୁ ଅନୁମିତ, ଯେଉଁଥିରେ agency by estoppel (Sec 237) ଓ agency by necessity (principal କୁ କ୍ଷତିରୁ ବଞ୍ଚାଇବାକୁ emergency ବିଶେଷ authority ଦିଏ, ଯଥା ଖେତର ନିଆଁ ଲିଭାଇଥିବା caretaker) ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ; (3) operation of law (partner ହେଉଛନ୍ତି firm ର agent); (4) ratification (Sec 196)।

Estoppel (Sec 237) ର essentials: (1) principal ଏକ representation କରିଥିଲେ, (2) express ବା implied, (3) ପ୍ରକୃତରେ authority ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ agent ଙ୍କର authority ଅଛି ବୋଲି କହୁଥିବା, (4) ଏହା ଦ୍ଵାରା third person ପ୍ରେରିତ ହୋଇଥିଲେ, ଏବଂ (5) third person ଏହାକୁ ବିଶ୍ଵାସ କରି ସେହି ବିଶ୍ଵାସରେ contract କରିଥିଲେ — ତେବେ principal agency ଅସ୍ଵୀକାର କରିବାରୁ estopped ହୁଅନ୍ତି (reserved price ଠାରୁ କମ୍ ରେ B ଅଞ୍ଜ C କୁ ବିକିଲେ ମଧ୍ୟ A ବାଧ୍ୟ; Sunil ଙ୍କ ପୂର୍ବ credit କିଣାର ଦେୟ ଦେଇଥିବା Piyal, Prasad ଙ୍କୁ ମନା କରିପାରିବେ ନାହିଁ)।

Ratification (Sec 196, SM): “Where acts are done by one person on behalf of another, but without his knowledge or authority, he may elect to ratify or to disown such acts. If he ratifies them, the same effects will follow as if they had been performed by his authority” — ଏହା ହିଁ doctrine of relation back; ପୂର୍ବ କାର୍ଯ୍ୟର ଅନୁମୋଦନ, express ବା ଆଚରଣ ଦ୍ଵାରା implied।

Valid ratification ର ସାତଟି essentials: (a) express ବା ଆଚରଣରେ implied (Sec 197 — authority ବିନା ତାଙ୍କ ପାଇଁ କିଣାଯାଇଥିବା goods B ବିକିଲେ, ବା ରଖି ଦିଆଯାଇଥିବା ଟଙ୍କାର interest ଗ୍ରହଣ କଲେ ratify ହୁଏ); (b) ପୂର୍ବ ଜ୍ଞାନ — ଯାହାଙ୍କ ତଥ୍ୟ ଜ୍ଞାନ ଗୁରୁତ୍ଵପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ତୁଚ୍ଛପୂର୍ଣ୍ଣ, ତାଙ୍କ ratification valid ନୁହେଁ (Sec 198 — goods agent A ଙ୍କ ନିଜର ବୋଲି P ଜାଣିବା ପରେ market rate ଠାରୁ ଅଧିକ ଦରରେ କିଣା ବାଧ୍ୟକାରୀ ନୁହେଁ); (c) କେବଳ ଲାଭଦାୟକ ଅଂଶ ନୁହେଁ, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ transaction ratify ହେବା ଆବଶ୍ୟକ (Sec 199); (d) ratification third persons ଙ୍କୁ କ୍ଷତି କରିପାରିବ ନାହିଁ (Sec 200 — ଅନଧିକୃତ ଭାବେ chattel ଦାବି, ବା ଅନଧିକୃତ C ଦ୍ଵାରା lease termination ର notice, third party କୁ ବାଧ୍ୟ କରିବା ଭଳି ratify ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ); (e) ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ; (f) ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷକୁ ଜଣାଇବା ଆବଶ୍ୟକ; (g) ratify ହେଉଥିବା କାର୍ଯ୍ୟ valid ହେବା ଆବଶ୍ୟକ — void ବା illegal ନୁହେଁ (capital ରୁ dividend, forgery, criminal offence)।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Ratification (Sec. 196) ବୁଝାନ୍ତୁ: କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଜ୍ଞାନ ବା authority ବିନା ତାଙ୍କ ପାଇଁ କରାଯାଇଥିବା କାର୍ଯ୍ୟ ratify ବା ଅସ୍ଵୀକାର କରାଯାଇପାରେ; ratify କଲେ ପୂର୍ବ authority ସହ କରାଯାଇଥିବା ପରି ସମାନ ପ୍ରଭାବ ହୁଏ (doctrine of relation back)।

- Valid ratification ର essentials ଆୟତ୍ତ କରନ୍ତୁ: express ବା implied (Sec. 197); material facts ର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜ୍ଞାନ (Sec. 198); ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ transaction ratify (Sec. 199); third persons କୁ କ୍ଷତି କରିପାରିବ ନାହିଁ (Sec. 200); ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ; ଜଣାଇବା; ratify ହେଉଥିବା କାର୍ଯ୍ୟ lawful ହେବା ଆବଶ୍ୟକ।
- 'rights of a person as to acts done for him without authority' Sec. 196 ର ଭାଷାରୁ ସିଧାସଳଖ, ratification ର ପ୍ରଭାବ ସହ, ଲେଖିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ରୁହନ୍ତୁ।

TQ 3.1 • MTP 2025-Aug S2 [6] (b) • Descriptive • 6M • Pg 242

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ: 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 200 ପରିସ୍ଥିତି ଅଭ୍ୟାସ କରନ୍ତୁ: ଅନୁକୂଳ notice to quit (ପୁଅ tenant କୁ notice ଦେବା) third party କୁ ବାଧ୍ୟ କରିବା ଭଳି ratify ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ --- ratification ଦ୍ଵାରା third person କ୍ଷତି ହେବା ନିଷିଦ୍ଧ।
- Sec. 198 ପରିସ୍ଥିତି ଅଭ୍ୟାସ କରନ୍ତୁ: market rate ଠାରୁ ଅଧିକ ଦରରେ କିଣା ଗ୍ରହଣ, ଯେଉଁଠି principal ପରେ ଜାଣନ୍ତି ଯେ goods agent କି ନିଜର ଥିଲା --- ଗୁରୁତ୍ଵପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ତୁଚ୍ଛପୂର୍ଣ୍ଣ ଜ୍ଞାନରେ କରାଯାଇଥିବା ratification ବାଧ୍ୟକାରୀ ନୁହେଁ।
- ଉତ୍ତର ଏହିପରି ଗଠନ କରନ୍ତୁ: provision (section + ନିୟମ) → ତଥ୍ୟରେ ଲାଗୁକରଣ → ratification ର ବୈଧତା ଉପରେ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ।

CSQ 3.2 • PYQ 2022-May [1] (c) (i) [C] • Case Scenario • 2M • Pg 244

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ସହଜ

CSQ 3.1 • PYQ 2021-Jul [5] (c) • Case Scenario • 4M • Pg 244

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 4: Agent କି authority ର ପରିସର (Extent of Agent's Authority)

P2-C2-U2.9-T04 • Topic 4: Extent of Agent's Authority

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Para 9.4 ପଢନ୍ତୁ — ସାଧାରଣ ପରିସ୍ଥିତିରେ agent କି authority (Sec. 188) ଓ emergency ରେ (Sec. 189)।
Emergency ରେ valid agency ର ପାଞ୍ଚଟି ସର୍ତ୍ତ ପରୀକ୍ଷାରେ ବାରମ୍ବାର ଆସେ।

ଚିତ୍ରଣୀ

Sec 188 (ସାଧାରଣ ପରିସ୍ଥିତି): କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାର authority ଥିବା agent ସେହି କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ପ୍ରତ୍ୟେକ lawful କାମ କରିବାର authority ରଖନ୍ତି; ବ୍ୟବସାୟ ଚଳାଇବାକୁ authorised agent ସେହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆବଶ୍ୟକ, ବା ସେହି ବ୍ୟବସାୟ ପରିଚାଳନାରେ ସାଧାରଣତଃ କରାଯାଉଥିବା, ପ୍ରତ୍ୟେକ lawful କାମ କରିପାରିବେ (ଜାହାଜ ନିର୍ମାତାଙ୍କ agent କାଠ କିଣିପାରିବେ ଓ ଶ୍ରମିକ ନିଯୁକ୍ତ କରିପାରିବେ; ରଣ ଆଦାୟ କରୁଥିବା agent ଯେକୌଣସି legal process ଅବଲମ୍ବନ କରି valid discharge ଦେଇପାରିବେ)।

Sec 189 (emergency): emergency ରେ, principal କୁ କ୍ଷତିରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ, ସମାନ ପରିସ୍ଥିତିରେ ordinary prudence ର ବ୍ୟକ୍ତି ନିଜ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯାହା କରିଥାନ୍ତେ, ସେହିସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାର authority agent କ୍ଷର ଅଛି (ବିକ୍ରୟ agent goods ମାରାମତି କରାଇପାରିବେ; ଗନ୍ତବ୍ୟରେ ପହଞ୍ଚିବା ପୂର୍ବରୁ ନଷ୍ଟ ହେବାକୁ ଲାଗିଥିବା

perishables consignee ବିକିପାରିବେ)।

Emergency ରେ valid agency ପାଇଁ ପାଞ୍ଚଟି ସର୍ତ୍ତ: (i) ଉପଲବ୍ଧ ସମୟରେ principal ଙ୍କ ସହ ଯୋଗାଯୋଗ କରିବାର ସ୍ଥିତି ବା ସୁଯୋଗ agent ଙ୍କର ନାହିଁ; (ii) ଶୀଘ୍ର କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାର ପ୍ରକୃତ ଓ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ commercial ଆବଶ୍ୟକତା; (iii) agent bona fide ଭାବେ ଓ principal ଙ୍କ ହିତ ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି; (iv) ପରିସ୍ଥିତିରେ ସବୁଠାରୁ ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ଓ ବ୍ୟବହାରିକ ପଦ୍ଧତି ଅବଲମ୍ବନ; (v) contract ର ବିଷୟବସ୍ତୁ ଥିବା principal ଙ୍କ goods agent ଙ୍କ ଦଖଲରେ।

Perishable-goods ନମୁନା (Rahul/tomatoes): ଭାରି ବର୍ଷା ଯୋଗୁ ଦୁଇ ଦିନରୁ ଅଧିକ ଅଟକି ରହିଥିବା transporter tomatoes ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବା ଭୟରେ ନିକଟ market ରେ market rate ଠାରୁ କମ୍ ରେ ବିକିନ୍ତି — Sec 189 ପୂରଣ ହୋଇଛି, ସେ Aswin ଙ୍କୁ କ୍ଷତିରୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ordinary prudence ର ବ୍ୟକ୍ତି ଭଳି କାର୍ଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି, ତେଣୁ principal କ୍ଷତି ଆଦାୟ କରିପାରିବେ ନାହିଁ; ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ପୂର୍ବରୁ ସର୍ବଦା ପାଞ୍ଚଟି ସର୍ତ୍ତକୁ ତଥ୍ୟ ସହ ଯାଞ୍ଚ କରନ୍ତୁ ଏବଂ agent authority ଅତିକ୍ରମ କରୁଥିବା ପରି ଲାଗିଲେ Sec 227/228 (ପୃଥକଯୋଗ୍ୟ କି ନୁହେଁ) ଓ Sec 237 ଅଧୀନରେ estoppel ମଧ୍ୟ ବିଚାର କରନ୍ତୁ।

ସ୍ମୃତି (Remembering) ମୁଖସ୍ଥ କରନ୍ତୁ 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 189 ର ପାଞ୍ଚଟି ସର୍ତ୍ତ ଅବିକଳ ମୁଖସ୍ଥ କରନ୍ତୁ: (i) ଉପଲବ୍ଧ ସମୟରେ principal ଙ୍କ ସହ ଯୋଗାଯୋଗର ସୁଯୋଗ ନାହିଁ; (ii) ଶୀଘ୍ର କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାର ପ୍ରକୃତ ଓ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ commercial ଆବଶ୍ୟକତା; (iii) agent principal ଙ୍କ ହିତ ପାଇଁ bona fide ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି; (iv) ସବୁଠାରୁ ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ଓ ବ୍ୟବହାରିକ ପଦ୍ଧତି ଅବଲମ୍ବନ; (v) contract ର ବିଷୟବସ୍ତୁ ଥିବା principal ଙ୍କ goods agent ଙ୍କ ଦଖଲରେ।
- Sec. 188 ମଧ୍ୟ ମୁଖସ୍ଥ କରନ୍ତୁ: କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ authorised agent ସେଥିପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ପ୍ରତ୍ୟେକ lawful କାମ କରିପାରିବେ; ବ୍ୟବସାୟ ଚଳାଇବାର authority ସେହି ବ୍ୟବସାୟ କ୍ରମରେ ସାଧାରଣତଃ କରାଯାଉଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ lawful କାମକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରେ।

TQ 4.1 • PYQ 2025-Jan [6] (b) • Descriptive • 6M • Pg 245

LEVEL I
ସ୍ମୃତି (Remembering)

ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ଠାରୁ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Perishable-goods ନମୁନା ଅଭ୍ୟାସ କରନ୍ତୁ (ଭାରି ବର୍ଷାରେ ଅଟକିଥିବା tomatoes/apples, agent ସ୍ଥାନୀୟ ଭାବେ market ଠାରୁ କମ୍ ରେ ବିକିନ୍ତି): Sec. 189 ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ ପାଞ୍ଚଟି ସର୍ତ୍ତ ଯାଞ୍ଚ କରନ୍ତୁ ଏବଂ agent ordinary prudence ର ବ୍ୟକ୍ତି ଭଳି କାର୍ଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି ତେଣୁ principal କ୍ଷତି ଆଦାୟ କରିପାରିବେ ନାହିଁ ବୋଲି ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କରନ୍ତୁ।
- ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ପୂର୍ବରୁ ସର୍ବଦା ପାଞ୍ଚଟି ସର୍ତ୍ତକୁ ତଥ୍ୟ ସହ ଯାଞ୍ଚ କରନ୍ତୁ --- examiners ଏହି checklist ପାଇଁ ମାର୍କ ଦିଅନ୍ତି।

CSQ 4.1 • MTP 2025-Apr S1 [4] (a) • Case Scenario • 7M • Pg 246

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis) ବହୁ-ପ୍ରସଙ୍ଗ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଅଲଗା କରି ସମାଧାନ କରନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- ଜଟିଳ broker/used-car ପ୍ରକାର ପରିସ୍ଥିତିରେ ପ୍ରଥମେ authority ର ଉତ୍ପତ୍ତି ଓ ପରିସର ସ୍ଥିର କରନ୍ତୁ (express, Sec. 188 ଅଧୀନରେ implied, ବା Sec. 189 ଅଧୀନରେ emergency), ତା'ପରେ ବିବାଦୀୟ କାର୍ଯ୍ୟ ସେଥିଭିତରେ ପଡ଼େ କି ନାହିଁ ସ୍ଥିର କରନ୍ତୁ
- Agent authority ଅତିକ୍ରମ କରୁଥିବା ପରି ଲାଗିଲେ, କିଏ ବାଧ୍ୟ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କରିବା ପୂର୍ବରୁ Sec. 227/228 (ପୃଥକଯୋଗ୍ୟ ବନାମ ଅପୃଥକଯୋଗ୍ୟ ଅତିରିକ୍ତ) ଓ Sec. 237 ଅଧୀନରେ estoppel ବିଚାର କରନ୍ତୁ

CSQ 4.2 • PYQ 2026-May [1] (a) {C} • Case Scenario • 7M • Pg 247

LEVEL II
ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)

କଠିନ

ବିଷୟ 5: ଉପ-ପ୍ରତିନିଧି (Sub-Agents)

P2-C2-U2.9-T05 • Topic 5: Sub-Agents

ପ୍ରଥମେ ପଢ଼ନ୍ତୁ Para 9.5 ପଢ଼ନ୍ତୁ — 'delegatus non potest delegare' (Sec. 190), sub-agent ର ସଂଜ୍ଞା (Sec. 191), ଉଚିତ ନିୟୁକ୍ତିର ପ୍ରଭାବ (Sec. 192) ଓ ଅନଧିକୃତ ନିୟୁକ୍ତିର ପ୍ରଭାବ (Sec. 193); Sec. 210 ସହ ସମ୍ପର୍କ (agent କି authority ଶେଷ ହେଲେ sub-agents କି authority ମଧ୍ୟ ଶେଷ ହୁଏ)।

ଚିତ୍ରଣୀ

Sec 190: ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ ନିଜେ କରିବାକୁ agent express ବା implied ଭାବେ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇଛନ୍ତି, ତାହା କରିବାକୁ ସେ lawful ଭାବେ ଅନ୍ୟଙ୍କୁ ନିୟୁକ୍ତ କରିପାରିବେ ନାହିଁ — “delegatus non potest delegare”, କାରଣ agency fiduciary; **Exceptions:** (1) ନିୟୁକ୍ତିର ସର୍ତ୍ତରେ ମୂଳରୁ ଏହା ପରିକଳ୍ପିତ ଥିଲା, (2) ବ୍ୟବସାୟର ସାଧାରଣ ପ୍ରଥା, (3) agency ର ପ୍ରକୃତି ଏହା ଆବଶ୍ୟକ କରେ, (4) କାର୍ଯ୍ୟ ଚାଲିଥିବା ବେଳେ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ emergency।

Sub-agent (Sec 191, SM): ସଂଜ୍ଞା — “A ‘Sub-agent’ is a person employed by, and acting under the control of, the original agent in the business of the agency.”

ଉଚିତ ନିୟୁକ୍ତି (Sec 192): sub-agent କି କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ third parties ପ୍ରତି principal ଦାୟୀ; sub-agent କି କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ principal ପ୍ରତି agent ଦାୟୀ; sub-agent ନିଜ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ agent ପ୍ରତି ଦାୟୀ, principal ପ୍ରତି ନୁହେଁ — fraud ବା wilful wrong ବ୍ୟତୀତ।

Authority ବିନା ନିୟୁକ୍ତି (Sec 193): sub-agent କି କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ principal ଓ third persons ଉଭୟଙ୍କ ପ୍ରତି agent ଦାୟୀ; principal ଦାୟୀ ନୁହଁନ୍ତି; sub-agent କେବଳ agent କି ପ୍ରତି ଉତ୍ତରଦାୟୀ (ନିଜେ ନିୟୁକ୍ତ କରିଥିବା B ବନ୍ଦନ କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପରିବହନରେ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ କପା ପାଇଁ carrier A ଦାୟୀ ହେଲେ)।

Sec 210 ସହ ସମ୍ପର୍କ: agent କି authority ର termination ତାଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ନିୟୁକ୍ତ ସମସ୍ତ sub-agents କି authority ଶେଷ କରେ — ତେଣୁ A agent B କି authority revoke କଲେ sub-agent C କି authority ସ୍ୱତଃ ଶେଷ ହୁଏ; ଉତ୍ତରର ଗଠନ: delegation ର ଅନୁମତି ଥିଲା କି (Sec 190 ର exception)? ତା'ପରେ Sec 192 ବା Sec 193, ତା'ପରେ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ।

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Termination ନିମ୍ନ ଅଭ୍ୟାସ କରନ୍ତୁ: B (authority ସହ) sub-agent C କୁ ନିଯୁକ୍ତ କରିବା ପରେ A agent B କି authority revoke କରନ୍ତି --- Sec. 210 ଅନୁଯାୟୀ agent କି authority ର termination ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର sub-agent କି authority ଶେଷ କରେ।
- Liability ପ୍ରଶ୍ନରେ ପ୍ରଥମେ ନିଯୁକ୍ତକୁ ବର୍ଗୀକରଣ କରନ୍ତୁ: ଉଚିତ ନିଯୁକ୍ତ (Sec. 192 --- third parties ପ୍ରତି principal ବାଧ୍ୟ, sub-agent ପାଇଁ agent ଉତ୍ତରଦାୟୀ, fraud/wilful wrong ବ୍ୟତୀତ sub-agent agent କି ପ୍ରତି ଦାୟୀ) ବନାମ authority ବିନା ନିଯୁକ୍ତ (Sec. 193 --- principal ଓ third parties ପ୍ରତି କେବଳ agent ଦାୟୀ)।
- ଗଠନ: delegation ର ଅନୁମତି ଥିଲା କି (ପ୍ରଥା/agency ର ପ୍ରକୃତି/emergency — Sec. 190 ର exception)? → Sec. 192 ବା 193 → ସିଦ୍ଧାନ୍ତ।

CSQ 5.1 • PYQ 2025-Sep [5] (c) (ii) • Case Scenario • 2M • Pg 250 asked

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 6: ପ୍ରତିସ୍ଥାପିତ ପ୍ରତିନିଧି (Substituted Agent)

P2-C2-U2.9-T06 • Topic 6: Substituted Agent

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Para 9.6 ପଢନ୍ତୁ — substituted agent (Sec. 194) କୁ principal କି authority ରେ agent ନାମିତ କରନ୍ତି ଏବଂ ସେ principal କି agent ହୁଅନ୍ତି; agent କି ଏକମାତ୍ର duty ହେଉଛି ordinary prudence ସହ ଚୟନ କରିବା (Sec. 195)।

ଚିତ୍ରଣୀ

Sec 194: agency ର ବ୍ୟବସାୟରେ principal ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ନାମିତ କରିବାର express ବା implied authority ଥିବା agent ସେହି ଅନୁସାରେ କାହାକୁ ନାମିତ କଲେ, ସେ ବ୍ୟକ୍ତି sub-agent ନୁହେଁ ବରଂ ତାଙ୍କୁ ଦିଆଯାଇଥିବା ବ୍ୟବସାୟ ଅଂଶ ପାଇଁ principal କି agent — principal ଓ substituted agent ମଧ୍ୟରେ privacy ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ; ସେ principal ବିରୁଦ୍ଧରେ sue କରିପାରିବେ ଏବଂ principal ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ sue କରିପାରିବେ।

SM illustrations: A କି estate auction ରେ ବିକି ଏକ auctioneer ନିଯୁକ୍ତ କରିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ solicitor B, auctioneer C କୁ ନାମିତ କରନ୍ତି — ସେହି ବିକ୍ରୟ ପାଇଁ C ହେଉଛି A କି agent; C & Co ଠାରୁ A କି ପ୍ରାପ୍ୟ ଟଙ୍କା ଆଦାୟ କରିବାକୁ authorised B, legal proceedings ପାଇଁ solicitor D କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଅନ୍ତି — D sub-agent ନୁହେଁ, A କି solicitor (substituted agent)।

Sec 195 (ନାମିତ କରିବାରେ duty): ଏପରି agent ଚୟନ କରିବାରେ agent ନିଶ୍ଚୟ ସେହି ବିବେଚନା ଦେଖାଇବେ ଯାହା ordinary prudence ର ବ୍ୟକ୍ତି ନିଜ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦେଖାଇଥାନ୍ତେ; ଏପରି କଲେ, ଚୟନିତ agent କି କାର୍ଯ୍ୟ ବା ଅବହେଳା ପାଇଁ ସେ principal ପ୍ରତି ଦାୟୀ ନୁହେଁ — ସୁନାମଧାରୀ ship-surveyor ସମୁଦ୍ରଯାତ୍ରା ଅଯୋଗ୍ୟ ଜାହାଜ ବାଛିଲେ, ବା ଭଲ credit ଥିବା auctioneer ବିକ୍ରୟ ଅର୍ଥ ସହ insolvent ହେଲେ: agent B ଦାୟୀ ନୁହେଁ, କେବଳ ଚୟନିତ ବ୍ୟକ୍ତି A କି ପ୍ରତି ଉତ୍ତରଦାୟୀ।

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- ସିଧାସଳଖ ପଚରାଯାଇଥିବା SM illustration ଆୟତ୍ତ କରନ୍ତୁ: ପ୍ରାପ୍ୟ ଆଦାୟ କରିବାକୁ authorised B legal proceedings ପାଇଁ solicitor D କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଅନ୍ତି --- D sub-agent ନୁହଁନ୍ତି ବରଂ substituted agent, ଅର୍ଥାତ୍ principal କି ନିଜ agent (Sec. 194)।
- Sec. 195 ଯୋଡ଼ନ୍ତୁ: agent ordinary prudence ର ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ବିବେଚନା ସହ substituted agent ଚୟନ କରିଥିଲେ, substituted agent କି କାର୍ଯ୍ୟ ବା ଅବହେଳା ପାଇଁ ସେ ଦାୟୀ ନୁହଁନ୍ତି (ship-surveyor ଓ auctioneer ଉଦାହରଣ)।
- ଏପରି ଉତ୍ତର legal position କହି ଶେଷ କରନ୍ତୁ: principal ଓ substituted agent ମଧ୍ୟରେ privity ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ; ସେ principal ବିରୁଦ୍ଧରେ sue କରିପାରିବେ ଓ principal ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ sue କରିପାରିବେ।

CSQ 6.1 • PYQ 2022-May [1] (c) (ii) {C} • Case Scenario • 2M • Pg 250

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ସହଜ

ବିଷୟ 7: Sub-Agent ଓ Substituted Agent ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ (Difference Between a Sub-Agent and A Substituted Agent)

P2-C2-U2.9-T07 • Topic 7: Difference Between a Sub-Agent and A Substituted Agent

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Para 9.7 ର 8-point ପାର୍ଥକ୍ୟ table ପଢନ୍ତୁ (Sec. 191 ବନାମ Sec. 194); 6-point ପାର୍ଥକ୍ୟ ପ୍ରଶ୍ନ ଅବିକଳ ପଚରାଯାଇଛି।

ଚିତ୍ରଣୀ

ଉଭୟଙ୍କୁ agent ନିୟୁକ୍ତ କରନ୍ତି, ତଥାପି sub-agent (Sec 191) ଓ substituted agent (Sec 194) ଆଠଟି ଆଧାରରେ ଭିନ୍ନ — ପୂର୍ଣ୍ଣ ମାର୍କ ପାଇଁ basis of distinction ସହ table ଆକାରରେ ଲେଖନ୍ତୁ।

Sub-agent (Sec 191)	Substituted agent (Sec 194)
Agent କି ନିୟୁକ୍ତ ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ କାମ କରେ	Principal କି ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ କାମ କରେ
Agent ନିଜ duties ର ଏକ ଅଂଶ ତାଙ୍କୁ delegate କରନ୍ତି	Agent ନିଜ କାର୍ଯ୍ୟର କୌଣସି ଅଂଶ ତାଙ୍କୁ delegate କରନ୍ତି ନାହିଁ
Principal ସହ privity of contract ନାହିଁ	Principal ସହ privity of contract ସ୍ଥାପିତ
କେବଳ agent କି ପାଖରେ ଦାୟୀ; ତାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ agent principal କି ପାଖରେ ଉତ୍ତରଦାୟୀ	Principal କି ପାଖରେ ଦାୟୀ; ତାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ agent ଉତ୍ତରଦାୟୀ ନୁହଁନ୍ତି
Remuneration ପାଇଁ principal ବିରୁଦ୍ଧରେ right of action ନାହିଁ	ତାଙ୍କ ପାଉଣା remuneration ପାଇଁ principal ଉପରେ ମକଦ୍ଦମା କରିପାରେ
Improperly appointed ହୋଇପାରେ; sub-agency ଚାଲିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ agent ଦାୟୀ	କେବେ improperly appointed ନୁହେଁ; ତାଙ୍କ ନାମ ଦେବା ପରେ agent କି duty ଶେଷ

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- ଅତିକମରେ 6 ଟି ପାର୍ଥକ୍ୟ ବିସ୍ତାରରେ ଲେଖିପାରିବା ଦରକାର: (1) sub-agent agent କି ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ, substituted agent principal କି ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି; (2) agent ନିଜ duties ର ଅଂଶ sub-agent କୁ delegate କରନ୍ତି, substituted agent କୁ ନୁହେଁ; (3) principal ଓ sub-agent ମଧ୍ୟରେ privity ନାହିଁ, substituted agent ସହ privity ଅଛି; (4) sub-agent କେବଳ agent କି ପ୍ରତି, substituted agent principal କି ପ୍ରତି ଉତ୍ତରଦାୟୀ।
- ବାକି ବିନ୍ଦୁ: (5) sub-agent କି କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ agent principal ପ୍ରତି ଦାୟୀ, କିନ୍ତୁ substituted agent କି କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ନୁହେଁ; (6) sub-agent remuneration ପାଇଁ principal ବିରୁଦ୍ଧରେ sue କରିପାରିବେ ନାହିଁ, substituted agent କରିପାରିବେ; (7) sub-agents ଅନୁଚିତ ଭାବେ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇପାରନ୍ତି, substituted agents କେବେ ନୁହେଁ; (8) sub-agency ଚାଲିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ agent ଦାୟୀ ରହନ୍ତି, କିନ୍ତୁ substituted agent ନାମିତ ହେବା ମାତ୍ରେ ତାଙ୍କ duty ଶେଷ।
- ପୂର୍ଣ୍ଣ ମାର୍କ ପାଇଁ basis of distinction ସହ table ଆକାରରେ ଉତ୍ତର ଲେଖନ୍ତୁ।

TQ 7.1 • PYQ 2025-Jan [6] (Or) (b) • Descriptive • 6M • Pg 251

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)

ମାଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 8: Agent କି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଓ ଦାୟିତ୍ୱ (Duties and Obligations of An Agent)

P2-C2-U2.9-T08 • Topic 8: Duties and Obligations of An Agent

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Para 9.8 ପଢନ୍ତୁ — agent କି ନଅଟି duties (Sec. 190, 211-218), ସହିତ Sec. 182 ରେ agent ଓ principal ର ସଂଜ୍ଞା।

ଚିତ୍ରଣୀ

Sec 182 (SM): ସଂଜ୍ଞା — “Agent means a person employed to do any act for another or to represent another in dealing with the third persons”; “The principal means a person for whom such act is done or who is so represented.”

ନଅଟି duties: (1) principal କି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ମାନିବା, ବା ତାହା ନଥିଲେ ସେହି ସ୍ଥାନରେ ସମାନ ବ୍ୟବସାୟରେ ପ୍ରଚଳିତ ପ୍ରଥା ମାନିବା (Sec 211); (2) ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ଯତ୍ନ, ଦକ୍ଷତା ଓ ତତ୍ପରତା — ନିଜ ଅବହେଳା, ଦକ୍ଷତା ଅଭାବ ବା misconduct ର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ (ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ନୁହେଁ) ପରିଣାମ ପାଇଁ କ୍ଷତିପୂରଣ (Sec 212); (3) ଦାବି କଲେ ଉଚିତ accounts ଦେବା, ଅର୍ଥାତ୍ vouchers ସମର୍ଥନ accounts (Sec 213, Anandprasad vs. Dwarkanath); (4) ଅସୁବିଧା କ୍ଷେତ୍ରରେ principal କି ସହ ଯୋଗାଯୋଗ କରି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ମାନିବାକୁ ସମସ୍ତ ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ପ୍ରୟାସ (Sec 214); (5) principal କି ସମ୍ପତ୍ତି ବିନା ନିଜ ହିସାବରେ କାରବାର ନକରିବା (Sec 215-216); (6) secret profit ନକରିବା — fiduciary ସମ୍ପର୍କ ପୂର୍ଣ୍ଣ good faith ଦାବି କରେ; (7) delegate ନକରିବା (Sec 190); (8) principal କି ହିସାବରେ ପାଇଥିବା ସମସ୍ତ ଅର୍ଥ, lawful deductions ବାଦ୍ ଦେଇ, principal କୁ ଦେବା (Sec 218); (9) agency ସମୟରେ ପାଇଥିବା confidential information principal କି ବିରୁଦ୍ଧରେ ବ୍ୟବହାର ନକରିବା।

Breach ର ପରିଣାମ: Sec 211 ଅଧୀନରେ agent ନିଶ୍ଚୟ କ୍ଷତି ପୂରଣ କରିବେ ଓ କୌଣସି ଲାଭର ହିସାବ ଦେବେ; Sec 215-216 ଅଧୀନରେ principal transaction repudiate କରିପାରିବେ (ଯେଉଁଠି agent ଅସାଧୁ ଭାବେ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ତଥ୍ୟ ଲୁଚାଇଥିଲେ ବା କାରବାର ଅସୁବିଧାଜନକ ଥିଲା) ବା agent କୁ ମିଳିଥିବା ଯେକୌଣସି ଲାଭ claim କରିପାରିବେ — Ahuja/Singh ନମୁନା: nominee ମାଧ୍ୟମରେ କିଛି principal କୁ ହିଁ ପୁନର୍ବିକ୍ରୟ କରିଥିବା

agent କି ₹6 ଲକ୍ଷ secret profit principal ଆଦାୟ କରନ୍ତି।

Sec 211 credit-sale ନମୁନା (Pintu): ଯେଉଁଠି credit sales ବ୍ୟବସାୟର ପ୍ରଥା ନୁହେଁ ଓ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁମତି ଦେଇନଥିଲା, ସେଠାରେ agent ବିକ୍ରୟ ସମୟରେ insolvent ଥିବା କ୍ରେତାଙ୍କୁ credit ରେ goods ବିକ୍ରି — ସେ ପ୍ରଥା ବିରୁଦ୍ଧରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି, ତେଣୁ କ୍ଷତି ପାଇଁ principal କୁ ନିଶ୍ଚୟ indemnify କରିବେ (ABC Ltd ସଫଳ ହୁଏ); ଗଠନ: section ସହ duty, ତଥ୍ୟରୁ breach ପ୍ରଦର୍ଶନ, agent କ୍ଷତି ପୂରଣ ବା ଲାଭର ହିସାବ ଦେବାକୁ ଦାୟୀ।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 182 ଅଧୀନରେ agent/principal ର ସଂଜ୍ଞା ଦେଇ, sections ସହ duties ଲେଖନ୍ତୁ: ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ବା ପ୍ରଥା ମାନିବା (Sec. 211); ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ଯତ୍ନ ଓ ଦକ୍ଷତା (Sec. 212); ଉଚିତ accounts ଦେବା (Sec. 213); ଅସୁବିଧାରେ ଯୋଗାଯୋଗ (Sec. 214); ନିଜ ହିସାବରେ କାରବାର ନକରିବା (Sec. 215-216); principal ପାଇଁ ପାଇଥିବା ଅର୍ଥ ଦେବା (Sec. 218)।
- ଏଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଲେଖନ୍ତୁ: secret profit ନକରିବା; delegate ନକରିବା (Sec. 190); confidential information principal କି ବିରୁଦ୍ଧରେ ବ୍ୟବହାର ନକରିବା।
- ପରିଣାମ ଜାଣନ୍ତୁ: Sec. 211 ର breach ପାଇଁ agent ନିଶ୍ଚୟ କ୍ଷତି ପୂରଣ କରିବେ ଓ କୌଣସି ଲାଭର ହିସାବ ଦେବେ; Sec. 215-216 ଅଧୀନରେ principal transaction repudiate କରିପାରିବେ ବା ଲାଭ claim କରିପାରିବେ।

TQ 8.1 • MTP 2024-Jul S1 [3] (c) • Descriptive • 6M • Pg 252

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ — ଏହି ସଂସ୍କରଣରେ କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ

- Sec. 211 credit-sale ନମୁନା ଅଭ୍ୟାସ କରନ୍ତୁ (credit sales ପ୍ରଥା ନଥିବା ସ୍ଥଳେ agent Pintu insolvent କ୍ରେତାଙ୍କୁ credit ରେ ବିକ୍ରି): agent ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ବିନା ପ୍ରଥା ବିରୁଦ୍ଧରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି, ତେଣୁ କ୍ଷତି ପାଇଁ principal କୁ ନିଶ୍ଚୟ indemnify କରିବେ।
- ଗଠନ: duty (section) → ତଥ୍ୟରୁ breach ପ୍ରଦର୍ଶନ → agent କ୍ଷତି ପୂରଣ/ଲାଭର ହିସାବ ଦେବାକୁ ଦାୟୀ।

ବିଷୟ 9: Agent କି ଅଧିକାର (Rights of An Agent)

P2-C2-U2.9-T09 • Topic 9: Rights of An Agent

ଧାରଣା ଆଧାର — ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ପରୀକ୍ଷା ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ • ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସ୍ତୁତି ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ ଏକକ 2.9 ର §9.9 ପଢନ୍ତୁ: agent କି ପାଞ୍ଚଟି rights ସେମାନଙ୍କ section numbers ସହ, ଏବଂ agent କି lien ର ସର୍ତ୍ତ ଓ ଏହା କିପରି ହରାଯାଏ।

ଚିପ୍ପଣୀ

Section 217 — right of retainer: agency ବ୍ୟବସାୟରେ principal କି ହିସାବରେ ପାଇଥିବା ଯେକୌଣସି ଅର୍ଥରୁ agent (a) ନିଜେ ଦେଇଥିବା advances ପାଇଁ ତାଙ୍କ ପ୍ରାପ୍ୟ ସମସ୍ତ ଅର୍ଥ, (b) ବ୍ୟବସାୟ ପରିଚାଳନାରେ ଉଚିତ ଭାବେ

ହୋଇଥିବା ଖର୍ଚ୍ଚ, ଏବଂ (c) agent ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ଦେୟ remuneration retain କରିପାରିବେ।

Section 219 — right to remuneration: agent ସହମତ remuneration ପାଇବାକୁ ହକଦାର, ଏବଂ ସହମତ ରାଶି ନଥିଲେ ସେହି ବ୍ୟବସାୟରେ ପ୍ରଚଳିତ ସାଧାରଣ remuneration; କିନ୍ତୁ **Section 220** ଅଧୀନରେ misconduct ରେ ଦୋଷୀ agent ବ୍ୟବସାୟର ଯେଉଁ ଅଂଶରେ misconduct କରିଛନ୍ତି ସେହି ଅଂଶ ପାଇଁ କୌଣସି remuneration ପାଇବେ ନାହିଁ। **ଉଦାହରଣ:** B ₹1,00,000 ଆଦାୟ କରି ₹90,000 ଭଲ ଭାବେ ଓ ₹10,000 ଖରାପ ଭାବେ invest କରନ୍ତି — ଆଦାୟ ଓ ₹90,000 ପାଇଁ ସେ remuneration ପାଇବେ, ₹10,000 ପାଇଁ ନୁହେଁ, ଏବଂ ସେହି କ୍ଷତି ନିଶ୍ଚୟ indemnify କରିବେ।

Section 221 — agent's lien: ବିପରୀତ contract ନଥିଲେ, commission, disbursement ଓ services ପାଇଁ ପ୍ରାପ୍ୟ ଅର୍ଥ ପଇସା ନହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ agent ତାଙ୍କୁ ମିଳିଥିବା principal ଙ୍କ goods, କାଗଜପତ୍ର ଓ ଅନ୍ୟ property, ଅସ୍ଥାବର ବା ସ୍ଥାବର, retain କରିପାରିବେ। **ସର୍ତ୍ତ:** ଅର୍ଥ lawful ଭାବେ ପ୍ରାପ୍ୟ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ, ଏବଂ property principal ଙ୍କର ହୋଇଥିବା ଓ agency ର ସାଧାରଣ ଧାରାରେ ସେହି ହିସାବରେ agent କୁ ମିଳିଥିବା ଆବଶ୍ୟକ — ବେଆଇନ ଉପାୟରେ ପ୍ରାପ୍ତ property ଉପରେ lien ନାହିଁ। ଦଖଲ ହୋଇଲେ ବା ଅଧିକାର ତ୍ୟାଗ କଲେ ଏହା ଲୋପ ପାଏ।

ବାକି ଦୁଇଟି rights: lawful acts ପାଇଁ indemnification ର ଅଧିକାର, ଏବଂ good faith ରେ କରାଯାଇଥିବା କାର୍ଯ୍ୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ indemnification ର ଅଧିକାର।

ବିଷୟ 10: Third Parties ପ୍ରତି Principal ଙ୍କ liability (Principal's Liability to Third Parties)

P2-C2-U2.9-T10 • Topic 10: Principal's Liability to Third Parties

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Para 9.10 ପଢନ୍ତୁ — authority ଭିତରେ କରାଯାଇଥିବା କାର୍ଯ୍ୟରେ principal ବାଧ୍ୟ (Sec. 226), agent authority ଅତିକ୍ରମ କଲେ ପ୍ରଭାବ (Sec. 227-228), estoppel ବ୍ୟତିକ୍ରମ (Sec. 237), agent କୁ ଦିଆଯାଇଥିବା notice principal କୁ ଦିଆଯାଇଥିବା notice ସହ ସମାନ (Sec. 229) ଏବଂ agent ଙ୍କ fraud/misrepresentation ପାଇଁ liability (Sec. 238)।

ଚିପ୍ପଣୀ

Sec 226: authority ର ପରିସର ଭିତରେ agent କରିଥିବା କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ principal ଦାୟୀ (B ଙ୍କ ଟଙ୍କା ତାଙ୍କ authorised collecting agent କୁ ଦେଲେ debtor C ମୁକ୍ତ ହୁଅନ୍ତି; କ୍ରେତାଙ୍କ ଠାରୁ ମୂଲ୍ୟ ଦାବି କରିବାର ଅଧିକାର agent ଙ୍କର ନୁହେଁ, undisclosed principal ଙ୍କର)।

Agent authority ଅତିକ୍ରମ କଲେ: ଅତିରିକ୍ତ ଅଂଶ authorised ଅଂଶରୁ ପୃଥକଯୋଗ୍ୟ ହେଲେ, କେବଳ authority ଭିତରେ ଥିବା ଅଂଶ principal କୁ ବାଧ୍ୟ କରେ (Sec 227 — ଜାହାଜକୁ ₹4,00,000 ପାଇଁ insure କରିବାକୁ କୁହାଯାଇଥିବା B cargo ମଧ୍ୟ insure କରନ୍ତି: A କେବଳ ଜାହାଜର premium ଦିଅନ୍ତି); ଅତିରିକ୍ତ ଅଂଶ ପୃଥକଯୋଗ୍ୟ ନହେଲେ, principal ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ transaction repudiate କରିପାରିବେ (Sec 228 — ଗୋଟିଏ ରାଶି ₹6,00,000 ରେ 500 ମେଣ୍ଟା ସହ 200 ମେଣ୍ଟାଛୁଆ କିଣିବା; ₹200 ସମାପ୍ତ ବିରୁଦ୍ଧରେ ₹1,000 ର bills draw କରିବା)।

Estoppel ବ୍ୟତିକ୍ରମ (Sec 237): ନିଜ କଥା ବା ଆଚରଣ ଦ୍ୱାରା principal third persons କୁ ତାହା agent ଙ୍କ

authority ଭିତରେ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରାଇଥିଲେ, ଅନଧିକୃତ କାର୍ଯ୍ୟ ବା ଦାୟିତ୍ୱରେ ସେ ବାଧ୍ୟ (reserved price ଠାରୁ କମ୍ ରେ ବିକ୍ରୟ ଅଞ୍ଜ C ବିରୁଦ୍ଧରେ A କୁ ବାଧ୍ୟ କରେ; blank ରେ endorse କରି ସମର୍ପିତ negotiable instruments — ଘରୋଇ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ କରି ବିକ୍ରୟ ମଧ୍ୟ ବୈଧ)।

Sec 229: principal ପାଇଁ ପରିଚାଳିତ ବ୍ୟବସାୟ କ୍ରମରେ agent କୁ ଦିଆଯାଇଥିବା notice ବା agent ପାଇଥିବା ସୂଚନାର ସେହି legal ପରିଣାମ, ଯେପରି ତାହା principal କୁ ଦିଆଯାଇଥିଲା ବା principal ପାଇଥିଲେ — agent କି ଖାନ ହିଁ principal କି ଖାନ (goods D କି ରେ ବୋଲି agent A କି ଖାନ ଅଞ୍ଜ principal B କୁ ବାଧ୍ୟ କରେ)।

Sec 238: principal କି ବ୍ୟବସାୟ କ୍ରମରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା agents କି misrepresentations ବା frauds ର ସେହି ପ୍ରଭାବ, ଯେପରି principal ନିଜେ କରିଥିଲେ (third party କି ଇଚ୍ଛାରେ contract voidable); କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କ authority ବାହାରେ ଥିବା ବିଷୟରେ ସେଗୁଡ଼ିକ principal କୁ ପ୍ରଭାବିତ କରେ ନାହିଁ (goods ନପାଇ captain bills of lading ରେ ଦସ୍ତଖତ କଲେ — bills void)।

ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis) ବହୁ-ପ୍ରସଙ୍ଗ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଅଲଗା କରି ସମାଧାନ କରନ୍ତୁ: 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- ବହୁ-ପ୍ରସଙ୍ଗ ପରିସ୍ଥିତିରେ (ଯଥା ଗୋଟିଏ brand କିଣିବାକୁ କୁହାଯାଇଥିବା agent ଅନ୍ୟ/ଅତିରିକ୍ତ goods କିଣନ୍ତି), କ୍ରମାନ୍ୱୟରେ ସମାଧାନ କରନ୍ତୁ: (1) ପ୍ରକୃତରେ କେଉଁ authority ଦିଆଯାଇଥିଲା; (2) ଅତିରିକ୍ତ ଅଂଶ ପୃଥକଯୋଗ୍ୟ କି --- ହଁ ହେଲେ, principal କେବଳ authorised ଅଂଶ ପାଇଁ ବାଧ୍ୟ (Sec. 227); ଅପୃଥକଯୋଗ୍ୟ ହେଲେ, principal ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ transaction repudiate କରିପାରିବେ (Sec. 228)।
- ତା'ପରେ estoppel ବ୍ୟତିକ୍ରମ (Sec. 237) ଯାଞ୍ଚ କରନ୍ତୁ: principal କି କଥା ବା ଆଚରଣ third party କୁ କାର୍ଯ୍ୟାତ୍ମକ authorised ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରାଇଥିଲେ, ଘରୋଇ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ସତ୍ତ୍ୱେ ସେ ବାଧ୍ୟ।
- ବ୍ୟବସାୟ କ୍ରମରେ agent fraud/misrepresentation କଲେ (principal ବାଧ୍ୟ) ବନାମ authority ବାହାରେ କଲେ (principal ପ୍ରଭାବିତ ନୁହଁନ୍ତି) Sec. 238 ଆଣନ୍ତୁ ଏବଂ agent କି ଖାନ principal କି ଉପରେ ଆରୋପିତ ହେଲେ Sec. 229।

CSQ 10.1 • PYQ 2025-May [1] (a) {C} • Case Scenario • 7M • Pg 254

LEVEL II
ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)

କଠିନ

ବିଷୟ 11: Third Parties ପ୍ରତି Agent କି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ liability (Personal Liability of Agent to Third Parties)

P2-C2-U2.9-T11 • Topic 11: Personal Liability of Agent to Third Parties

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Para 9.11 ପଢନ୍ତୁ — Sec. 230 ର ସାଧାରଣ ନିୟମ (principal ପାଇଁ କରାଯାଇଥିବା contracts agent ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ ବଳବତ୍ କରାଇପାରିବେ ନାହିଁ କି ସେଥିରେ ବାଧ୍ୟ ହେବେ ନାହିଁ) ଓ ଏହାର exceptions, ସହିତ third parties ର rights (Sec. 231-235)।

ଚିତ୍ରଣୀ

Sec 230 ନିୟମ: ସେହି ମର୍ମରେ contract ନଥିଲେ, principal କି ତରଫରୁ କରିଥିବା contracts agent ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ ବଳବତ୍ କରାଇପାରିବେ ନାହିଁ, କି ସେଥିରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ ବାଧ୍ୟ ନୁହଁନ୍ତି — ସେ sue କରିପାରିବେ ନାହିଁ କି ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ sue କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ (କାରଣ: agent ଓ third party ମଧ୍ୟରେ privity of

contract ବା consideration ର ହସ୍ତାନ୍ତର ନାହିଁ)।

ଅନୁମିତ exceptions — agent ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ ବାଧ୍ୟ: (1) ବିଦେଶରେ ରହୁଥିବା merchant/principal ପାଇଁ goods ବିକ୍ରୟ ବା କ୍ରୟ contract (foreign principal); (2) agent ନିଜ principal କି ନାମ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି ନାହିଁ (undisclosed/unnamed principal); (3) principal ପ୍ରକାଶିତ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ sue କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ — ଅସ୍ଥିତହୀନ ବା ଅକ୍ଷମ, ଯଥା minor — ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷ principal minor ବୋଲି ପୂର୍ବରୁ ଜାଣିଥିଲେ ବ୍ୟତୀତ; (4) principal ଅସ୍ୱୀକାର କରି ratify ନକରୁଥିବା କାର୍ଯ୍ୟର ଛଦ୍ମ agent (Sec 235); (5) authority ଅତିକ୍ରମ କରି third person କୁ ବିଭ୍ରାନ୍ତ କରୁଥିବା agent — breach of warranty of authority ପାଇଁ ଦାୟୀ; ଏଗୁଡ଼ିକ କେବଳ ଅନୁମାନ ହୋଇଥିବାରୁ contract ବା third party କି ଜ୍ଞାନ ଦ୍ୱାରା ଖଣ୍ଡିତ ହୋଇପାରେ।

Third parties ର rights: undisclosed agency — principal performance ଦାବି କରିପାରିବେ, କିନ୍ତୁ agent ବିରୁଦ୍ଧରେ ଥିବା ସମାନ rights ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷର principal ବିରୁଦ୍ଧରେ ମଧ୍ୟ ଥାଏ, ଏବଂ principal କିଏ ବା agent principal ନୁହଁନ୍ତି ବୋଲି ଜାଣିଥିଲେ ସେ contract କରିନଥାନ୍ତେ ବୋଲି ଦର୍ଶାଇଲେ ସେ performance ମନା କରିପାରିବେ (Sec 231-232 — AB ମାଧ୍ୟମରେ କିଣାଯାଇଥିବା IPL ticket stadium repudiate କରିପାରେ; B agent A କି ରଖି undisclosed principal C ବିରୁଦ୍ଧରେ set off କରିପାରିବେ); agent ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ ଦାୟୀ ଥିଲେ third party agent, principal ବା ଉଭୟଙ୍କୁ ଦାୟୀ କରିପାରିବେ (Sec 233 — କପା କ୍ରେତାଙ୍କ seller B ବା C ବା ଉଭୟଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ sue କରିପାରିବେ); ଯିଏ କେବଳ principal (ବା କେବଳ agent) ଦାୟୀ ହେବେ ବୋଲି ଭରସା ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲେ, ସେ ପରେ ଅନ୍ୟଜଣଙ୍କୁ ଦାୟୀ କରିପାରିବେ ନାହିଁ (Sec 234)।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 230 ନିୟମ ଏହାର କାରଣ ସହ ଲେଖନ୍ତୁ (agent ଓ third party ମଧ୍ୟରେ privity ନାହିଁ), ତା'ପରେ ଅନୁମିତ exceptions ବୁଝାନ୍ତୁ: (1) ବିଦେଶରେ ରହୁଥିବା foreign/merchant principal ପାଇଁ contract; (2) undisclosed/unnamed principal; (3) principal non-existent ବା incompetent (ଯଥା minor) --- agent ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ ଦାୟୀ; (4) ratify ହୋଇନଥିବା କାର୍ଯ୍ୟର ଛଦ୍ମ agent (Sec. 235); (5) authority ଅତିକ୍ରମ କରୁଥିବା agent --- breach of warranty of authority।
- Sec. 233 ଅଧୀନରେ third party ର ବିକଳ୍ପ ଯୋଡ଼ନ୍ତୁ: agent ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ ଦାୟୀ ଥିଲେ, third party agent, principal ବା ଉଭୟଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ sue କରିପାରିବେ।
- ସାଧାରଣ ଫାନ୍: exceptions ହେଉଛି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ liability ର ଅନୁମାନ --- contract ବା third party କି ଜ୍ଞାନ ଦ୍ୱାରା ଏଗୁଡ଼ିକ ଖଣ୍ଡିତ ହୋଇପାରେ (ଯଥା principal minor ବୋଲି ପକ୍ଷ ପୂର୍ବରୁ ଜାଣିନ୍ତି)।

TQ 11.1 • PYQ 2024-Sep [6] (b) (i) • Descriptive • 4M • Pg 257

ପରାମର୍ଶ

4x LEVEL I

ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 12: Authority ର ପ୍ରତ୍ୟାହାର (Revocation of Authority)

P2-C2-U2.9-T12 • Topic 12: Revocation of Authority

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Para 9.12 ପଢନ୍ତୁ — termination ର ମାର୍ଗ (Sec. 201), revocation ନିୟମ (Sec. 203-207), interest ସହ ଯୁକ୍ତ irrevocable agency (Sec. 202), termination କେବେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୁଏ (Sec. 208) ଏବଂ sub-agent କି

authority ର termination (Sec. 210)।

ଚିପ୍ପଣୀ

Termination ର ମାର୍ଗ (Sec 201): ପକ୍ଷମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ଦ୍ଵାରା — (1) principal କି revocation, (2) agent କି renunciation; operation of law ଦ୍ଵାରା — (3) agency ବ୍ୟବସାୟ ସମାପ୍ତି, (4) principal ବା agent କି ମୃତ୍ୟୁ ବା unsoundness of mind (winding up/dissolution ର ମଧ୍ୟ ସମାନ ପ୍ରଭାବ), (5) principal କି insolvency, (6) ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅବଧି ସମାପ୍ତି, ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧିତ ହେଉ ବା ନହେଉ।

Revocation ଓ renunciation ନିୟମ: authority ବ୍ୟବହାର ହୋଇ ତାଙ୍କୁ ବାଧ୍ୟ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଯେକୌଣସି ସମୟରେ principal revoke କରିପାରିବେ (Sec 203), କିନ୍ତୁ ଆଂଶିକ ବ୍ୟବହାର ପରେ ପୂର୍ବରୁ ଉତ୍ତମ କାର୍ଯ୍ୟ ଓ ଦାୟିତ୍ଵ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନୁହେଁ (Sec 204 — ନିଜ ନାମରେ କପା କିଣିଥିବା B: A କି ପାଣ୍ଠିରୁ ପଇଠ କରିବାର authority revoke ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ); ଯଥେଷ୍ଟ କାରଣ ବିନା ଅକାଳ revocation ପାଇଁ କ୍ଷତିପୂରଣ ଦେବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ (Sec 205); ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ notice ନିଶ୍ଚୟ ଦେବାକୁ ହେବ (Sec 206); revocation express ବା implied ହୋଇପାରେ (Sec 207 — A ନିଜେ ଘର ଭଡ଼ା ଦେଲେ B କି authority implied ଭାବେ revoke ହୁଏ); agent କି renunciation ମଧ୍ୟ ସମାନ ନୀତି ଦ୍ଵାରା ନିୟନ୍ତ୍ରିତ (Sec 205-206)।

Irrevocable agency (Sec 202, SM): “where the agent has himself an interest in the property which forms the subject matter of the agency, the agency cannot, in the absence of an express contract, be terminated to the prejudice of such interest” — A କି ଜମି ବା ପଠାଯାଇଥିବା କପା ବିକି A ଠାରୁ ନିଜର ପ୍ରାପ୍ୟ ଋଣ/advances ନେବାର authority revoke ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ, କି A କି insanity, ମୃତ୍ୟୁ ବା insolvency ଦ୍ଵାରା ଏହା ଶେଷ ହୁଏ ନାହିଁ (lender-agent Atul ବିରୁଦ୍ଧରେ Bhupendra କି revocation lawful ନୁହେଁ)।

ପ୍ରଭାବର ସମୟ (Sec 208): termination agent କି କ୍ଷେତ୍ରରେ ତାଙ୍କୁ ଜଣାପଡ଼ିବା ପୂର୍ବରୁ, ଏବଂ third persons କି କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଜଣାପଡ଼ିବା ପୂର୍ବରୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୁଏ ନାହିଁ — revocation ଚିଠି ପଠାଯିବା ପରେ କିନ୍ତୁ ପ୍ରାୟତଃ ପୂର୍ବରୁ B ବିକିଲେ: ବିକ୍ରୟ A କୁ ବାଧ୍ୟ କରେ ଏବଂ B ତାଙ୍କ ₹5,000 commission ପାଆନ୍ତି; principal କି ମୃତ୍ୟୁ ପରେ କିନ୍ତୁ ତୁସ ଖବର ଶୁଣିବା ପୂର୍ବରୁ agent କି ପଇଠ executor ବିରୁଦ୍ଧରେ ବୈଧ।

Sec 209-210: principal କି ମୃତ୍ୟୁ ବା insanity ଦ୍ଵାରା termination ହେଲେ, agent ନିଶ୍ଚୟ representatives କି ତରଫରୁ ତାଙ୍କୁ ସମର୍ପିତ ସ୍ଵାର୍ଥର ସୁରକ୍ଷା ଓ ସଂରକ୍ଷଣ ପାଇଁ ସମସ୍ତ ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ପଦକ୍ଷେପ ନେବେ (Sec 209); agent କି authority ର termination ତାଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ନିଯୁକ୍ତ ସମସ୍ତ sub-agents କି authority ଶେଷ କରେ (Sec 210)।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- ପକ୍ଷମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ଦ୍ଵାରା termination ବୁଝାନ୍ତୁ: principal କି revocation (authority ବ୍ୟବହାର ପୂର୍ବରୁ, Sec. 203; ଆଂଶିକ ବ୍ୟବହାର ପରେ ନୁହେଁ, Sec. 204; ଅକାଳ revocation ପାଇଁ କ୍ଷତିପୂରଣ, Sec. 205; ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ notice, Sec. 206; express ବା implied, Sec. 207) ଏବଂ ସମାନ ନୀତିରେ agent କି renunciation।
- Operation of law ଦ୍ଵାରା termination ବୁଝାନ୍ତୁ: ବ୍ୟବସାୟ ସମାପ୍ତି, principal ବା agent କି ମୃତ୍ୟୁ ବା insanity, principal କି insolvency, ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅବଧି ସମାପ୍ତି।
- Sec. 209 ମନେରଖନ୍ତୁ: principal କି ମୃତ୍ୟୁ/insanity ରେ, agent ତାଙ୍କୁ ସମର୍ପିତ ସ୍ଵାର୍ଥ ରକ୍ଷା ପାଇଁ ନିଶ୍ଚୟ ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ପଦକ୍ଷେପ ନେବେ।

TQ 12.1 • RTP 2026-Jan [8] • Descriptive • --- • Pg 258

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ଠେଁ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ : 3 ପ୍ରଶ୍ନ

- Agency coupled with interest (Sec. 202) ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ପଚରାଯାଉଥିବା ନମୁନା: property ବିକି principal ଠାରୁ ନିଜର ପ୍ରାପ୍ୟ ରାଶି ନେବାକୁ authorised agent --- ସେହି interest ର କ୍ଷତି କରି agency revoke ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ, କି ମୃତ୍ୟୁ/insanity/insolvency ଦ୍ୱାରା ଶେଷ ହୁଏ ନାହିଁ।
- Sec. 208 ସମୟ-ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ cases ଅଭ୍ୟାସ କରନ୍ତୁ: revocation ଚିଠି ପଠାଗଲା କିନ୍ତୁ ମୁଦାବରୀ ପୂର୍ବରୁ goods ବିକ୍ରି ହେଲା --- ବିକ୍ରୟ principal କୁ ବାଧ୍ୟ କରେ ଓ agent ତାଙ୍କ commission ପାଆନ୍ତି, କାରଣ termination କେବଳ agent କୁ ଜଣାପଡ଼ିଲେ (ଏବଂ third parties କି ଯେତେବେଳେ ସେମାନଙ୍କୁ ଜଣାପଡ଼ିଲେ) କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୁଏ।
- Sec. 203/204 ମଧ୍ୟ ଅଭ୍ୟାସ କରନ୍ତୁ: authority ବ୍ୟବହାର ପୂର୍ବରୁ revocation ବୈଧ, କିନ୍ତୁ ଆଂଶିକ ବ୍ୟବହାର ହୋଇଗଲେ, ପୂର୍ବରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟ ଓ ଦାୟିତ୍ୱ ପାଇଁ ଏହା revoke ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ।

CSQ 12.1 • PYQ 2024-Jun [4] (a) (ii) • Case Scenario • 3M • Pg 260 asked

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 12.2 • PYQ 2025-Sep [1] (a) (I) {C} • Case Scenario • 3M • Pg 261

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 12.3 • RTP 2025-Sep [7] • Case Scenario • --- • Pg 262

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

ଅଧ୍ୟାୟ 3

Goods ବିକ୍ରୟ ଆଇନ (The Sale of Goods Act, 1930)

The Sale of Goods Act, 1930

24 ବିଷୟ • 103 ବର୍ଗୀକୃତ ପ୍ରଶ୍ନ • ଗୁରୁତ୍ୱ: B

ICAI ଦକ୍ଷତା ପ୍ରୋଫାଇଲ୍ Level I 5–20% • Level II 80–95% — ଏହି ଅଧ୍ୟାୟ ଚତୁଃପ୍ରଧାନ

Level I — ସ୍ମୃତି, ବୋଧ

31.7%

360 ମଧ୍ୟରୁ 114 ମାର୍କ

Level II — ପ୍ରୟୋଗ, ବିଶ୍ଳେଷଣ

68.3%

360 ମଧ୍ୟରୁ 246 ମାର୍କ

ଏକକ 3.1: Contract of Sale ର ଗଠନ (Formation of the Contract of Sale)

Formation of the Contract of Sale

P2-C3-U3.1 • ଗୁରୁତ୍ୱ D • ଅଧ୍ୟାୟରେ ଯୋଗ 3 • ବର୍ଗ B • ଅଧ୍ୟାୟ ପ୍ରଶ୍ନର 18.4% • 19 ପ୍ରଶ୍ନ

ବିଷୟ 1: Act ର ପରିସର (Scope of the Act)

P2-C3-U3.1-T01 • Topic 1: Scope of the Act

ଧାରଣା ଆଧାର — ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ପରୀକ୍ଷା ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ • ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସ୍ତୁତି ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ ଏକକ 3.1 ର §1.1 ପଢନ୍ତୁ: Sale of Goods Act କେଉଁଥିରେ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ, Indian Contract Act ସହ ଏହାର ସମ୍ପର୍କ, ଏବଂ customs and usages ର ସ୍ଥାନ।

ଚିତ୍ରଣୀ

କେବଳ movables: ଏହି Act **goods** ଅର୍ଥାତ୍ movable property ର sale ପାଇଁ contracts ଉପରେ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ। ଜମି, କ୍ଷେତ, ଦୋକାନ ବା ଘର ଭଳି immovable property ର sale ଉପରେ ଏହା ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ନୁହେଁ — immovable property ପାଇଁ Transfer of Property Act, 1882 ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ।

Contract Act ସହ ସମ୍ପର୍କ: Indian Contract Act, 1872 ର ସାଧାରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା Sale of Goods Act ର express provisions ସହ ଅସଙ୍ଗତ ନ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ contract of sale of goods ଉପରେ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ; ଏବଂ ଏହି Act ରେ ବ୍ୟବହୃତ କିଛି ସୁଂଜାୟିତ ନ ହୋଇଥିବା, ଅଥଚ Contract Act ରେ ସଂଜାୟିତ ଶବ୍ଦ ସେଠାରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଅର୍ଥ ବୁଝିନ କରେ।

Customs and usages: ଏଗୁଡ଼ିକ ଉଭୟ ପକ୍ଷଙ୍କୁ ବାଧ୍ୟ କରେ, ଯଦି ସେଗୁଡ଼ିକ **ଉଚିତ (reasonable)** ଏବଂ contract of sale କରିବା ସମୟରେ **ପକ୍ଷମାନଙ୍କୁ ଜଣା** ଥାଏ।

ବିଷୟ 2: ସଂଜ୍ଞାସମୂହ (Definitions)

P2-C3-U3.1-T02 • Topic 2: Definitions

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Sale of Goods Act, 1930 ର ଏକକ 1 ର Para 1.2 ପଢନ୍ତୁ — Sec. 2 ର ସଂଜ୍ଞାସମୂହ: buyer 2(1), delivery 2(2), deliverable state 2(3), document of title 2(4), future goods 2(6), goods 2(7), insolvent 2(8), mercantile agent 2(9), price 2(10), property 2(11), seller 2(13); ଏହା ସହ goods ର ବର୍ଗୀକରଣ (Sec. 6)।

ଚିପ୍ପଣୀ

Goods (Sec 2(7), SM): “every kind of movable property other than actionable claims and money; and includes stock and shares, growing crops, grass, and things attached to or forming part of the land, which are agreed to be severed” — sale ପୂର୍ବରୁ ବା contract of sale ଅଧୀନରେ ଅଲଗା କରିବାକୁ ସହମତ; ଏଥିରେ intangibles (goodwill, copyrights, patents, trademarks), ଗ୍ୟାସ୍, ବାଷ୍ପ, ଜଳ, ବିଦ୍ୟୁତ୍, court ର decree ଏବଂ FDRs ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ; debt ଏକ actionable claim, ତେଣୁ goods ନୁହେଁ।

ବର୍ଗୀକରଣ (Sec 6): existing goods — contract ସମୟରେ seller ଙ୍କ ମାଲିକାନା ବା ଅଧିକାରରେ ଥିବା: specific (contract ସମୟରେ ଚିହ୍ନଟ ଓ ସହମତ, Sec 2(14) — ସହମତ ହୋଇଥିବା ସେହି ‘Santro’), ascertained (contract ର **ପରେ (AFTER)** agreement ଅନୁସାରେ ଚିହ୍ନଟ — 100 ରୁ ବାଛି ଅଲଗା ରଖାଯାଇଥିବା 50 bales) ଓ unascertained (କେବଳ description ବା sample ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ — ଦୋକାନର 100 ରୁ ଗୋଟିଏ packet, X ଙ୍କ ଦଶଟି ଘୋଡ଼ାରୁ ଗୋଟିଏ; ଅଲଗା କଲେ ascertained ହୁଏ); **future goods (Sec 2(6))** — contract ପରେ ତିଆରି, ଉତ୍ପାଦନ ବା ଅର୍ଜନ କରାଯିବାକୁ ଥିବା (ଆସନ୍ତା ବର୍ଷର ଯାନ୍ତ୍ର, ବଗିଚାର ଏ ବର୍ଷର କମଳା) — ସର୍ବଦା agreement to sell, କେବେ ବି sale ନୁହେଁ; **contingent goods (Sec 6(2))** — ଅର୍ଜନ ଏକ ଅନିଶ୍ଚିତ contingency ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ (seller କିଣିପାରିଲେ Picasso ଚିତ୍ର; ଜାହାଜ ନିରାପଦରେ ପହଞ୍ଚିଲେ 50 ଖଣ୍ଡ) — ଏହା ମଧ୍ୟ କେବଳ agreement to sell।

Delivery (Sec 2(2)): ଜଣକଠାରୁ ଅନ୍ୟ ଜଣଙ୍କୁ possession ର ସ୍ୱେଚ୍ଛାକୃତ ହସ୍ତାନ୍ତର; **ତିନୋଟି ରୂପ:** actual (buyer ବା ତାଙ୍କ ଅଧିକୃତ ଧାରକଙ୍କୁ ଭୌତିକ possession ହସ୍ତାନ୍ତର), constructive (attornment/acknowledgement — A ଙ୍କ goods ରଖୁଥିବା warehouseman ସେଗୁଡ଼ିକୁ B ଙ୍କ ତରଫରୁ ରଖିବାକୁ ସହମତ), symbolic (ହସ୍ତାନ୍ତରର ପ୍ରତୀକ ଭାବେ delivery — bill of lading ବା railway receipt ଭଳି documents of title, କିମ୍ବା warehouse ର ଚାବି); **deliverable state (Sec 2(3)):** ଏପରି ଅବସ୍ଥା ଯେଉଁଥିରେ contract ଅନୁସାରେ buyer delivery ନେବାକୁ ବାଧ୍ୟ।

Document of title (Sec 2(4)): bill of lading, dock-warrant, warehouse keeper ବା wharfinger ଙ୍କ certificate, railway receipt, multimodal transport document, goods delivery ପାଇଁ warrant ବା order — possession ବା control ର ପ୍ରମାଣ, ଯାହା ଧାରକଙ୍କୁ endorsement ବା delivery ଦ୍ୱାରା goods ହସ୍ତାନ୍ତର ବା ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଅଧିକାର ଦିଏ; କେବଳ ‘document showing title’ ଠାରୁ ଏହାକୁ ଅଲଗା କରନ୍ତୁ — share certificate ମାଲିକଙ୍କ ନାମ ଦର୍ଶାଏ କିନ୍ତୁ endorsement ଓ delivery ଦ୍ୱାରା share ହସ୍ତାନ୍ତର କରିପାରେ ନାହିଁ; mate's receipt କେବଳ ଏକ acknowledgement, document of title ନୁହେଁ।

Sec 2 ର ଅନ୍ୟ ସଂଜ୍ଞା: buyer 2(1)/seller 2(13) — କେବଳ କିଣୁଥିବା/ବିକ୍ରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ନୁହନ୍ତି, କିଣିବାକୁ/ବିକିବାକୁ ସହମତ ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟ; mercantile agent 2(9) — ବ୍ୟବସାୟର ପ୍ରଚଳିତ କ୍ରମରେ goods ବିକିବା, ବିକ୍ରୟ ପାଇଁ ପଠାଇବା, goods କିଣିବା ବା ସେଗୁଡ଼ିକର security ରେ ଅର୍ଥ ସଂଗ୍ରହ କରିବାର ଅଧିକାର ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି (auctioneers,

brokers); price 2(10) — goods ର sale ପାଇଁ ଅର୍ଥ ରୂପକ consideration; property 2(11) — general property (ମାଲିକାନା), କେବଳ special property ନୁହେଁ (pledgee ତାଙ୍କ advance ପରିମାଣରେ କେବଳ special property ପାଆନ୍ତି); insolvent 2(8) — ଯିଏ ବ୍ୟବସାୟର ସାଧାରଣ କ୍ରମରେ ନିଜ ରଖି ପରିଶୋଧ ବନ୍ଦ କରନ୍ତି ବା ଦେୟ ହେଲେ ପରିଶୋଧ କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ।

ସ୍ମୃତି (Remembering) ମୁଖ୍ୟ କରନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 2(7) ମୁଖ୍ୟ କରନ୍ତୁ: goods = actionable claims ଓ money ବ୍ୟତୀତ ସବୁ ପ୍ରକାର movable property; ଏଥିରେ stock and shares, ଠିଆ ଫସଲ, ଘାସ ଏବଂ sale ପୂର୍ବରୁ ଅଲଗା କରିବାକୁ ସହମତ, ଜମି ସହ ସଂଲଗ୍ନ ବା ଜମିର ଅଂଶ ଥିବା ବସ୍ତୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ।
- ବର୍ଗୀକରଣ ମୁଖ୍ୟ କରନ୍ତୁ: existing goods (specific 2(14), ascertained, unascertained), future goods 2(6) ଓ contingent goods 6(2) --- future ଓ contingent goods କେବଳ agreement to sell ହୋଇପାରେ।
- delivery (Sec. 2(2) --- possession ର ସ୍ୱେଚ୍ଛାକୃତ ହସ୍ତାନ୍ତର) ଓ ଏହାର ତିନୋଟି ପ୍ରଣାଳୀ ମୁଖ୍ୟ କରନ୍ତୁ: actual, constructive (attornment/acknowledgement, ଯଥା warehouseman) ଓ symbolic (documents of title, warehouse ର ଚାବି)।

TQ 2.1 • PYQ 2018-May [1] (c) • Descriptive • 4M • Pg 266 4x ପରୀକ୍ଷାଯୋଗ୍ୟ

LEVEL I

ସ୍ମୃତି (Remembering)

ସହଜ

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- ଉଦାହରଣ ସହ ascertained ଓ unascertained goods ର ପାର୍ଥକ୍ୟ କରନ୍ତୁ: 100 ରୁ ବାଛି ଅଲଗା ରଖାଯାଇଥିବା 50 bales = ascertained; ଏକ lot ରୁ ଗୋଟିଏ packet = ଅଲଗା ନ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ unascertained।
- 'document of title' (bill of lading, railway receipt, warehouse keeper's certificate ଇତ୍ୟାଦି) ବନାମ କେବଳ 'document showing title' (share certificate) ବୁଝାନ୍ତୁ।

TQ 2.2 • PYQ 2018-Nov [1] (c) [C] • Distinguish Between • 4M • Pg 267

LEVEL I

ବୋଧ (Understanding)

ସହଜ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- MCQ-ଶୈଳୀର ବର୍ଗୀକରଣ scenarios ଅଭ୍ୟାସ କରନ୍ତୁ: ବାଛି ଅଲଗା ରଖାଯାଇଥିବା bales = ascertained; lot ରୁ ଏକ packet = existing କିନ୍ତୁ unascertained; ଆସନ୍ତା season ରେ ବଗିଚା/କ୍ଷେତର ଉତ୍ପାଦ = future goods, ତେଣୁ agreement to sell।
- ପ୍ରଥମେ ସଂଜ୍ଞା ଲେଖନ୍ତୁ ତା'ପରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ transaction କୁ ଏକ ଧାଡ଼ିର କାରଣ ସହ ତା'ର ବର୍ଗରେ ରଖନ୍ତୁ।

CSQ 2.1 • MTP 2025-Jan S2 [5] (a) (ii) • Case Scenario • 3M • Pg 268

LEVEL II

ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ସହଜ

ବିଷୟ 3: ବିକ୍ରୟ ଓ ବିକ୍ରୟ ପାଇଁ ରୁଚି — Sale and Agreement to Sell (Section 4)

P2-C3-U3.1-T03 • Topic 3: Sale and Agreement to Sell (Section 4)

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Para 1.3 ପଢନ୍ତୁ — Sec. 4(1) ରେ contract of sale ର ସଂଜ୍ଞା, Sec. 4(3) ଅଧୀନରେ sale ବନାମ agreement to sell, Sec. 4(4) ଅଧୀନରେ ରୁଚିର, ଏବଂ contract of sale ର ଛଅଟି ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ଉପାଦାନ।

ଚିତ୍ରଣୀ

Sec 4(1) (SM): “A contract of sale of goods is a contract whereby the seller transfers or agrees to transfer the property in goods to the buyer for a price” — ଏହା ଜଣେ part-owner ଓ ଅନ୍ୟ part-owner ମଧ୍ୟରେ ହୋଇପାରେ; contract of sale absolute ବା conditional ହୋଇପାରେ (Sec 4(2))।

Sec 4(3)-(4): ଯେଉଁଠି goods ର property buyer କୁ ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହୁଏ, contract ଚି sale; ଯେଉଁଠି ହସ୍ତାନ୍ତର ଭବିଷ୍ୟତ ସମୟରେ ବା ପରେ ପୂରଣ ହେବାକୁ ଥିବା କୌଣସି condition ସାପେକ୍ଷରେ ହେବ, ତାହା agreement to sell — ଯାହା ସମୟ ଅତିବାହିତ ହେଲେ ବା property ହସ୍ତାନ୍ତରର conditions ପୂରଣ ହେଲେ sale ହୋଇଯାଏ (Sec 4(4))।

ଛଅଟି ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ଉପାଦାନ: (i) ଦୁଇଟି ଭିନ୍ନ ପକ୍ଷ — କେହି ନିଜ goods କିଣିପାରନ୍ତି ନାହିଁ; (ii) ବିଷୟବସ୍ତୁ goods (movable property) ହେବା ଆବଶ୍ୟକ, existing ବା future; (iii) ଅର୍ଥରେ price — ଯଦିଓ consideration ଆଂଶିକ ଅର୍ଥ ଓ ଆଂଶିକ goods ହୋଇପାରେ (ପୁରୁଣା TV ସହ ₹20,000 ନଗଦ ବଦଳରେ ନୂଆ TV ଏକ valid sale; ପୁରା goods ବଦଳରେ goods ହେଲେ barter); (iv) offer ଓ acceptance ମାଧ୍ୟମରେ seller ଠାରୁ buyer କୁ general property ର ହସ୍ତାନ୍ତର; (v) absolute ବା conditional; (vi) valid contract ର ସମସ୍ତ ଆବଶ୍ୟକତା — free consent, competency, object ଓ consideration ର legality।

ବର୍ଗୀକରଣ ପରୀକ୍ଷା: ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରନ୍ତୁ — ମାଲିକାନା କ'ଣ ତୁରନ୍ତ ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହୁଏ? ତୁରନ୍ତ ହସ୍ତାନ୍ତର ସହ price ପରେ ବା କିଛିରେ ଦେୟ ହେଲେ ବି ତାହା sale; goods customise ହେବା ବାକି ବା କୌଣସି condition ପୂରଣ ହେବା ବାକି ଥିଲେ property ହସ୍ତାନ୍ତର ଓ goods deliverable state ରେ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାହା agreement to sell; future goods ର ତଥାକଥିତ ବର୍ତ୍ତମାନ sale କେବଳ agreement to sell ଭାବେ କାମ କରେ (Sec 6(3) — ତାହା ହେବାକୁ ଥିବା 1,000 quintals ଆଳୁ), ତେଣୁ ଫସଲ ନଷ୍ଟ ହେଲେ risk ଓ remedies ସ୍ଥିର କରିବାକୁ Sec 8 ର supervening-impossibility ଡର୍କ ଲାଗୁ କରନ୍ତି (seller ମୂଳ; ଅଗ୍ରିମ୍ price ଫେରସ୍ତଯୋଗ୍ୟ, damages ନାହିଁ)।

ଉତ୍ତରର କ୍ରମ: goods ର ପ୍ରକାର, ତା'ପରେ sale ନା agreement to sell, ତା'ପରେ କ୍ଷତି ସମୟରେ ମାଲିକ କିଏ ଓ risk କିଏ ବହନ କରେ, ତା'ପରେ remedy।

ସ୍ମୃତି (Remembering) ମୁଖ୍ୟ କରନ୍ତୁ: 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 4(1) ମୁଖ୍ୟ କରନ୍ତୁ: ଏପରି contract ଯାହା ଦ୍ଵାରା seller price ବଦଳରେ goods ର property buyer କୁ ହସ୍ତାନ୍ତର କରନ୍ତି ବା ହସ୍ତାନ୍ତର କରିବାକୁ ସହମତ ହୁଅନ୍ତି; ଏହା absolute ବା conditional ହୋଇପାରେ (Sec. 4(2))।
- ଆବଶ୍ୟକ ଉପାଦାନଗୁଡ଼ିକର ତାଲିକା କରନ୍ତୁ: (i) ଦୁଇଟି ଭିନ୍ନ ପକ୍ଷ; (ii) goods (movable property); (iii) ଅର୍ଥରେ price (ଆଂଶିକ kind ରେ ହୋଇପାରେ); (iv) general property ର ହସ୍ତାନ୍ତର; (v) absolute ବା conditional; (vi) valid contract ର ସମସ୍ତ ଆବଶ୍ୟକତା।

- Sec. 4(4): ସମୟ ଅତିବାହିତ ହେଲେ ବା property ହସ୍ତାନ୍ତରର conditions ପୂରଣ ହେଲେ agreement to sell ଏକ sale ହୋଇଯାଏ।

TQ 3.1 • RTP 2021-May [12] • Descriptive • --- • Pg 269 4× ପରାମାଲକ୍ଷି

LEVEL I
ସ୍ମୃତି (Remembering)

ସହଜ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- ପ୍ରତ୍ୟେକ scenario କୁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନରେ ପରୀକ୍ଷା କରନ୍ତୁ: ମାଲିକାନା କ'ଣ ତୁରନ୍ତ ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହୁଏ? property ର ତୁରନ୍ତ ହସ୍ତାନ୍ତର ସହ price କିସ୍ଥିରେ ଦେୟ ହେଲେ ବି ତାହା sale; payment ର ସମୟ ବର୍ଗୀକରଣ ପାଇଁ ଅପ୍ରାସଙ୍ଗିକ।
- customise/ଚୟନ ହେବାକୁ ଥିବା goods (ଯଥା ruby stones ଲଗାଯିବାକୁ ଥିବା diamond bangle) = agreement to sell; condition ପୂରଣ ହେଲେ ଓ goods deliverable state ରେ ଥିଲେ ହିଁ property ଓ risk ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହୁଏ।

CSQ 3.1 • PYQ 2022-May [5] (a) • Case Scenario • 6M • Pg 270 6× ପରାମାଲକ୍ଷି

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 3.3 • RTP 2026-May [10] • Case Scenario • --- • Pg 272

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis) ବହୁ-ପ୍ରସଙ୍ଗ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଅଲଗା କରି ସମାଧାନ କରନ୍ତୁ 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- future-goods scenarios ପାଇଁ (ଟାଣ ହେବାକୁ ଥିବା 100 quintals ଆଳୁ, price ଅଗ୍ରିମ ଦିଆଯାଇଛି, ଫସଲ ନଷ୍ଟ): ପ୍ରଥମେ ବର୍ଗୀକରଣ କରନ୍ତୁ --- future goods ର sale କେବଳ agreement to sell ଭାବେ କାମ କରେ (Sec. 6(3)); ତା'ପରେ risk ଓ buyer price ବା damages ଆଦାୟ କରିପାରିବେ କି ନାହିଁ ସ୍ଥିର କରିବାକୁ perishing/supervening impossibility (Sec. 8 ତର୍କ) ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ।
- କ୍ରମରେ ଖୋଲନ୍ତୁ: goods ର ପ୍ରକାର → sale ନା agreement to sell → କ୍ଷତି ସମୟରେ ମାଲିକ/risk ବହନକାରୀ କିଏ → remedy।

CSQ 3.2 • MTP 2023-Nov [5] (a) • Case Scenario • 6M • Pg 271 2× ପରାମାଲକ୍ଷି

LEVEL II
ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)

କଠିନ

ବିଷୟ 4: Sale ଓ Agreement to Sell ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ (Distinction Between Sale and an Agreement to Sell)

P2-C3-U3.1-T04 • Topic 4: Distinction Between Sale and an Agreement to Sell

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Sec. 4(3) ଉପରେ ଆଧାରିତ Para 1.4 ର ପାର୍ଥକ୍ୟ table ପଢନ୍ତୁ — ପାର୍ଥକ୍ୟର ଆଠଟି ଆଧାର।

ଚିତ୍ରଣୀ

Sec 4(3) ଆଧାର: sale — property ତୁରନ୍ତ ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହୁଏ (executed contract, ଯାହା rights in rem ସୃଷ୍ଟି କରେ); agreement to sell — property ପରେ ବା conditions ସାପେକ୍ଷରେ ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହେବ (executory contract, ଯାହା rights in personam ସୃଷ୍ଟି କରେ); ପୂର୍ଣ୍ଣ ମାର୍କ ପାଇଁ 8 ଟି ଆଧାରକୁ 'basis of difference' ସହ ଏକ

table ଭାବେ ଲେଖନ୍ତୁ

Sale	Agreement to sell
Property ତୁରନ୍ତ buyer କୁ ହସ୍ତାନ୍ତର ହୁଏ	ଭବିଷ୍ୟତ ତାରିଖରେ ବା condition ପୂରଣ ହେଲେ property ହସ୍ତାନ୍ତର ହୁଏ
Executed contract — consideration ଦିଆଯାଇଛି	Executory contract — consideration ଭବିଷ୍ୟତ ତାରିଖରେ ଦେୟ
Seller price ପାଇଁ buyer ଉପରେ ମକଦ୍ଦମା କରିପାରନ୍ତି	Aggrieved party କେବଳ damages ପାଇଁ ମକଦ୍ଦମା କରିପାରେ, price ପାଇଁ ନୁହେଁ
Goods ର କ୍ଷତି ବା ବିନାଶ buyer କି ଉପରେ — risk ownership କୁ ଅନୁସରଣ କରେ	କ୍ଷତି ବା ବିନାଶ seller କି liability
Jus in rem — ସମଗ୍ର ଜଗତ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଧିକାର; seller ପୁନଃ ବିକ୍ରି କରିପାରିବେ ନାହିଁ	Jus in personam — party ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଧିକାର; seller ପୁନଃ ବିକ୍ରି କରିପାରନ୍ତି
Seller insolvent: assignee goods ନେଇପାରିବେ ନାହିଁ; buyer insolvent: assignee goods ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରନ୍ତି	Seller insolvent: assignee goods ନିଅନ୍ତି; buyer insolvent: goods ଉପରେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ନାହିଁ

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- ୫ଟି ଆଧାର ଆୟତ୍ତ କରନ୍ତୁ: property ହସ୍ତାନ୍ତର (ତୁରନ୍ତ ବନାମ ଭବିଷ୍ୟତ/conditional); contract ର ପ୍ରକୃତି (executed ବନାମ executory); breach ପାଇଁ remedies (seller price ପାଇଁ ମାମଲା ବନାମ କେବଳ damages); କ୍ଷତି/ବିନାଶ ପାଇଁ ଦାୟିତ୍ୱ (buyer ବନାମ seller); risk ର ଭାର (risk ମାଲିକାନାକୁ ଅନୁସରଣ କରେ)।
- ଏହା ସହ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରନ୍ତୁ: rights ର ପ୍ରକୃତି (jus in rem ବନାମ jus in personam); right of resale (seller resell କରିପାରିବେ ନାହିଁ ବନାମ କରିପାରିବେ); seller ଓ buyer କି insolvency ର ପରିଣାମ (goods ବନାମ price ଉପରେ official assignee କି ନିୟନ୍ତ୍ରଣ)।
- ପୂର୍ଣ୍ଣ ମାର୍କ ପାଇଁ ଉତ୍ତରକୁ 'basis of difference' ସହ ଏକ table ଭାବେ ଲେଖନ୍ତୁ; ଏହାକୁ Sec. 4(3) ସହ ଯୋଡ଼ନ୍ତୁ

TQ 4.1 • RTP 2023-Jun [11] • Distinguish Between • --- • Pg 273

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)

ସହଜ

ବିଷୟ 5: ଅନ୍ୟ ସମାନ contracts ଠାରୁ Sale ର ପାର୍ଥକ୍ୟ (Sale Distinguished from Other Similar Contracts)

P2-C3-U3.1-T05 • Topic 5: Sale Distinguished from Other Similar Contracts

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Para 1.5 ପଢନ୍ତୁ — sale ବନାମ hire-purchase (Hire-Purchase Act, 1972), sale ବନାମ bailment, ଏବଂ sale ବନାମ contract for work and labour।

ଚିତ୍ରଣୀ

Hire-purchase agreement (Hire-Purchase Act, 1972): କିଣିବାର option ସହ goods ଭଡାରେ ଦିଆଯାଏ — (a) ମାଲିକ ଏହି condition ରେ possession ଦିଅନ୍ତି ଯେ ବ୍ୟକ୍ତି ଜଣକ ସହମତ ରାଶି ନିୟମିତ କିସ୍ତିରେ ଦେବେ, (b) ଶେଷ କିସ୍ତି ଦେଲେ property ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହୁଏ, ଏବଂ (c) property ଏହିପରି ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଯେକୌଣସି ସମୟରେ agreement ସମାପ୍ତ କରିବାର ଅଧିକାର hirer ଲାଭ ଅଛି।

Sale	Hire-purchase
Contract ସମୟରେ ହିଁ property ତୁରନ୍ତ buyer ଲୁହ ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହୁଏ	କେବଳ ଶେଷ instalment ଦେଇ ପରେ property hirer ଲୁହ ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହୁଏ
Buyer ଲୁହ ସ୍ଥିତି goods ର owner ର	ଶେଷ instalment ନଦେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ hirer ଜଣେ bailee
Buyer terminate କରିପାରିବେ ନାହିଁ; price ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ	Hirer goods ଫେରାଇ terminate କରିପାରନ୍ତି, ଆଉ କୌଣସି liability ନାହିଁ
Buyer ଲୁହ insolvency ର risk seller ନିଅନ୍ତି	Owner ଏପରି risk ନିଅନ୍ତି ନାହିଁ — instalment ନଦେଲେ goods ଫେରାଇ ନେଇପାରନ୍ତି
Buyer bona fide purchaser କୁ good title ଦେଇପାରନ୍ତି ଓ ପୁନଃ ବିକ୍ରି କରିପାରନ୍ତି	ସବୁ instalments ନଦେବା ଯାଏ hirer title ଦେଇ କି ପୁନଃ ବିକ୍ରି କରିପାରିବେ ନାହିଁ

Sale vs bailment: sale ଅର୍ଥ ରୂପକ price ବଦଳରେ goods ର general property ହସ୍ତାନ୍ତରିତ କରେ ଏବଂ goods କେବେ ଫେରସ୍ତଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ; bailment (Indian Contract Act, 1872) ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ (ସୁରକ୍ଷିତ ରଖିବା, ପରିବହନ) ପାଇଁ କେବଳ possession — ଏକ special property — ହସ୍ତାନ୍ତରିତ କରେ, ଯେହି goods ଫେରସ୍ତ ଦିଆଯାଏ ବା bailor ଲୁହ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁସାରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଏ, ଏବଂ consideration gratuitous ବା non-gratuitous ହୋଇପାରେ।

Sale vs work and labour: ଯେଉଁଠି କୌଣସି goods ବିକ୍ରି ହୁଏ ନାହିଁ ଓ contract ର ମୂଳ ବିଷୟ skill ଓ labour ର ବ୍ୟବହାର, ତାହା contract for work and labour, sale ନୁହେଁ — ଅଳଙ୍କାର ତିଆରି ପାଇଁ goldsmith ଲୁହ ଦିଆଯାଇଥିବା ସୁନା, କିମ୍ବା ଚିତ୍ର ଆଙ୍କିବାକୁ କୁହାଯାଇଥିବା artist।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- hire-purchase agreement ବୁଝାନ୍ତୁ: କିଣିବାର option ସହ ଭଡାରେ ଦିଆଯାଇଥିବା goods --- ନିୟମିତ କିସ୍ତି condition ରେ possession ଦିଆଯାଏ, ଶେଷ କିସ୍ତି ଦେଲେ property ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହୁଏ, ଏବଂ property ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ପୂର୍ବରୁ hirer agreement ସମାପ୍ତ କରିପାରନ୍ତି।
- sale ବନାମ hire-purchase ର ପାର୍ଥକ୍ୟ ଆୟତ୍ତ କରନ୍ତୁ: property ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ସମୟ; buyer ମାଲିକ ବନାମ ଶେଷ କିସ୍ତି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ hirer ଏକ bailee; buyer ସମାପ୍ତ କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ ଓ price ଦେବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ ବନାମ hirer goods

ଫେରାଇପାରନ୍ତି; seller buyer କି insolvency risk ବହନ କରନ୍ତି ବନାମ owner goods ଫେରାଇ ନେଇପାରନ୍ତି; buyer bona fide purchaser କି good title ଦେଇପାରନ୍ତି ବନାମ hirer ପାରନ୍ତି ନାହିଁ; resale ଅଧିକାର।

- bailment (general property ବନାମ କେବଳ possession/special property ର ହସ୍ତାନ୍ତର, goods ଫେରସ୍ତଯୋଗ୍ୟ) ଓ work and labour (contract ର ମୂଳ ବିଷୟ skill ଓ labour, ଯଥା ଦିଆଯାଇଥିବା ସୁନାରୁ goldsmith ଅଳଙ୍କାର ତିଆରି) ସହ sale ର ତୁଳନା କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ସକ୍ଷମ ରୁହନ୍ତୁ।

TQ 5.1 • PYQ 2025-Sep [6] (c) • Descriptive • 7M • Pg 274 5x ପରୀକ୍ଷାକ୍ଷେପ **LEVEL I**
ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 6: Contract of Sale କିପରି କରାଯାଏ — Contract of Sale How Made (Section 5)

P2-C3-U3.1-T06 • Topic 6: Contract of Sale How Made (Section 5)

ଧାରଣା ଆଧାର — ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ପରୀକ୍ଷା ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ • ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସ୍ତୁତି ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ ଏକକ 3.1 ର §1.6 ପଢନ୍ତୁ; Section 5(1) ଅଧୀନରେ contract of sale କରାଯାଇପାରୁଥିବା ଛଅଟି ପ୍ରଣାଳୀ।

ଚିତ୍ରଣୀ

Section 5(1) — ଛଅଟି ପ୍ରଣାଳୀ: contract of sale କରାଯାଇପାରେ (i) price ପାଇଁ goods କିଣିବା ବା ବିକିବାର offer ଓ ସେହି offer ର acceptance ଦ୍ୱାରା; (ii) goods ର ତୁରନ୍ତ delivery ସହ; (iii) price ର ତୁରନ୍ତ payment ସହ, delivery ଭବିଷ୍ୟତ ତାରିଖରେ; (iv) ତୁରନ୍ତ delivery ଓ ତୁରନ୍ତ payment ସହ; (v) delivery ବା payment ବା ଉଭୟ କିଛିରେ (instalments); କିମ୍ବା (vi) delivery ବା payment ବା ଉଭୟ କୌଣସି ଭବିଷ୍ୟତ ତାରିଖରେ।

ଧ୍ୟାନ ଦିଅନ୍ତୁ: ଏହି ପ୍ରଣାଳୀଗୁଡ଼ିକ ବିକଳ୍ପ, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣଗତ ନୁହେଁ — delivery ଓ payment ର ସମୟ ଯାହା ବି ହେଉ, price ପାଇଁ offer ଓ acceptance ରହିଲେ contract of sale ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ।

ଉଦାହରଣ: R ନିଜର ₹55,000 ମୂଲ୍ୟର ପୁରୁଣା motorcycle ଏକ ନୂଆ motorcycle ବଦଳରେ S କୁ ଦେବାକୁ ଓ ପାର୍ଥକ୍ୟ ନଗଦରେ ଦେବାକୁ ସହମତ — ଏହା ଏକ contract of sale।

ବିଷୟ 7: Contract of Sale ର ବିଷୟବସ୍ତୁ (Subject Matter of Contract of Sale)

P2-C3-U3.1-T07 • Topic 7: Subject Matter of Contract of Sale

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Para 1.7 ପଢନ୍ତୁ — existing or future goods (Sec. 6), contract କରିବା ପୂର୍ବରୁ goods ର ବିନାଶ (Sec. 7) ଏବଂ agreement to sell ପରେ କିନ୍ତୁ sale ପୂର୍ବରୁ goods ର ବିନାଶ (Sec. 8), ସହ specific future goods ର ବିନାଶ।

ଚିତ୍ରଣୀ

Sec 6: ବିଷୟବସ୍ତୁ existing goods (seller କି ଦ୍ୱାରା ଅର୍ଜନ କରାଯାଇଛି, ମାଲିକାନାରେ ବା ଅଧିକାରରେ) ବା future goods ହୋଇପାରେ; ଯେଉଁ goods ର ଅର୍ଜନ ଏକ contingency ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ, ତା'ର contract valid (ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ)।

mill ତିଆରି କରିବାକୁ ଥିବା କପଡ଼ା — contingent contract); ଯେଉଁଠି seller future goods ର ବର୍ତ୍ତମାନ sale କରିବାକୁ ଦାବି କରନ୍ତି, contractଟି କେବଳ agreement to sell ଭାବେ କାମ କରେ (Sec 6(3))।

Sec 7 (contract ପୂର୍ବରୁ ବିନାଶ): SPECIFIC goods ର sale ପାଇଁ contract void, ଯଦି seller ଙ୍କ ଅଜ୍ଞାତରେ contract କରିବା ସମୟରେ goods ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଉଥିଲା ବା ଏତେ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇଥିଲା ଯେ contract ର description ସହ ଆଉ ମେଳ ଖାଏ ନାହିଁ (ଜଳଜମାରେ ନଷ୍ଟ 50 ବସ୍ତା ଗହମ, କୌଣସି ପକ୍ଷ ଜାଣି ନଥିଲେ — agreement void)।

Sec 8 (agreement to sell ପରେ କିନ୍ତୁ sale ପୂର୍ବରୁ ବିନାଶ): seller ବା buyer ଙ୍କ କୌଣସି ଦୋଷ ବିନା, risk buyer ଙ୍କୁ ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହେବା ପୂର୍ବରୁ goods ନଷ୍ଟ ହେଲେ ବା description ସହ ମେଳ ନ ଖାଇବା ଭଳି କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହେଲେ specific goods ର agreement to sell avoided ହୁଏ — supervening impossibility ଉପରେ ଆଧାରିତ; **specific future goods:** ସେଗୁଡ଼ିକର ବିନାଶ ମଧ୍ୟ contract କୁ void କରେ (ଚାଷ ହେବାକୁ ଥିବା 100 tons ଚମାଚୋ ଗଛ ରୋଗରେ ନଷ୍ଟ — ଅଭାବ ପାଇଁ seller ଦାୟୀ ନୁହଁନ୍ତି)।

Goods-on-ship pattern: Australia ରୁ ଜାହାଜରେ ଆସିବାକୁ ଥିବା ଚିନି, ଉଭୟଙ୍କ ଅଜ୍ଞାତରେ ଜାହାଜ ପୂର୍ବରୁ ବୁଡ଼ିଯାଉଛି — agreement to sell + specific goods + property/risk ହସ୍ତାନ୍ତର ପୂର୍ବରୁ କ୍ଷତି + କୌଣସି ପକ୍ଷର ଦୋଷ ନାହିଁ, ତେଣୁ agreement avoided (Sec 8, କିମ୍ବା contract ପୂର୍ବରୁ ନଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲେ Sec 7): seller ବିରୁଦ୍ଧରେ buyer ଙ୍କର କୌଣସି ଅଧିକାର ନାହିଁ ଓ ଖୋଲା ବଜାରରୁ କିଣିବାର ଅତିରିକ୍ତ ଖର୍ଚ୍ଚ ଆଦାୟ କରିପାରିବେ ନାହିଁ, ଯଦିଓ ଅଗ୍ରିମ price ଫେରସ୍ତଯୋଗ୍ୟ।

ଉତ୍ତରର ଢାଞ୍ଚା: goods କ'ଣ specific? କେବେ ଓ କାହା ଦୋଷରେ ନଷ୍ଟ ହେଲା? ତା'ପରେ Sec 7 ବା Sec 8, contract void/avoided, ତା'ପରେ claim ଉପରେ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 7: seller ଙ୍କ ଅଜ୍ଞାତରେ contract କରିବା ସମୟରେ goods ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଉଥିଲେ ବା description ସହ ଆଉ ମେଳ ନ ଖାଇବା ଭଳି କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇଥିଲେ specific goods ର contract void।
- Sec. 8: risk buyer ଙ୍କୁ ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହେବା ପୂର୍ବରୁ କୌଣସି ପକ୍ଷର ଦୋଷ ବିନା goods ନଷ୍ଟ ହେଲେ specific goods ର agreement to sell avoided ହୁଏ --- supervening impossibility ଉପରେ ଆଧାରିତ।
- ଉଭୟ ସମୟକୁ ଏକାଠି ବୁଝାନ୍ତୁ (ଏକ ପ୍ରିୟ 4-6 ମାର୍କର ପ୍ରଶ୍ନ): contract ପୂର୍ବରୁ ବିନାଶ (Sec. 7) ବନାମ agreement to sell ପରେ କିନ୍ତୁ sale ପୂର୍ବରୁ (Sec. 8); specific future goods ନଷ୍ଟ ହେଲେ impossibility ଯୋଗୁଁ contract void ହୁଏ।

TQ 7.1 • RTP 2020-Nov [8] • Descriptive • --- • Pg 276

LEVEL I

ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

TQ 7.2 • PYQ 2022-May [1] (c) {C} • Descriptive • 4M • Pg 277
ପରାମର୍ଶ

4x

LEVEL I

ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts େର ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- goods-on-ship pattern ଅଭ୍ୟାସ କରନ୍ତୁ (ଜାହାଜରେ ଆସିବାକୁ ଥିବା specific goods ଜାହାଜରେ ମିଳିଲା ନାହିଁ): Sec. 7/8 ଅଧୀନରେ agreement void, ତେଣୁ buyer ଖୋଲା ବଜାରରୁ goods କିଣିବାର ଅତିରିକ୍ତ ଖର୍ଚ୍ଚ ଆଦାୟ କରିପାରିବେ ନାହିଁ, ଯଦିଓ ଅଗ୍ରିମ price ଫେରସ୍ତଯୋଗ୍ୟ।

- ଉତ୍ତରର ଢାଞ୍ଚା: goods କ'ଣ specific? → କେବେ ଓ କାହା ଦୋଷରେ ନଷ୍ଟ ହେଲା? → Sec. 7 ବା Sec. 8 → contract void/avoided → claim ଉପରେ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ

CSQ 7.1 • MTP 2025-Aug S2 [2] (a) (i) • Case Scenario • 4M • Pg 277

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 8: Price ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ — Ascertainment of Price (Section 9 & 10)

P2-C3-U3.1-T08 • Topic 8: Ascertainment of Price (Section 9 & 10)

ପ୍ରଥମେ ପଢ଼ନ୍ତୁ Para 1.8 ପଢ଼ନ୍ତୁ — Sec. 2(10) ରେ ସଂଜ୍ଞାୟିତ price; Sec. 9 ଅଧୀନରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣର ପ୍ରଣାଳୀ; Sec. 10 ଅଧୀନରେ third party କି valuation ରେ agreement to sell

ଚିତ୍ରଣୀ

Sec 9: price — sale ପାଇଁ ଅର୍ଥ ରୂପକ consideration (Sec 2(10)) — (1) contract ଦ୍ଵାରା ସ୍ଥିର ହୋଇପାରେ, (2) contract ରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ପ୍ରଣାଳୀରେ, ଯଥା valuer ଦ୍ଵାରା, ସ୍ଥିର କରିବାକୁ ସହମତ ହୋଇପାରେ, କିମ୍ବା (3) ପକ୍ଷମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ course of dealings ଦ୍ଵାରା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୋଇପାରେ; କିଛି ସ୍ଥିର ନ ଥିଲେ buyer କୁ reasonable price ଦେବାକୁ ହେଁ ପଡ଼ିବ — ପ୍ରତ୍ୟେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହା ଏକ question of fact।

Sec 10 (valuation ରେ agreement to sell): ଯେଉଁଠି price ଜଣେ third party ସ୍ଥିର କରିବେ ଏବଂ ସେ valuation କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ ବା କରନ୍ତି ନାହିଁ, agreement void; କିନ୍ତୁ goods (ବା ତା'ର ଅଂଶ) ଗ୍ରହଣ କରି appropriate କରିଥିବା buyer କୁ ଯେକୌଣସି ପରିସ୍ଥିତିରେ reasonable price ଦେବାକୁ ହେଁ ପଡ଼ିବ; ଯେଉଁଠି କୌଣସି ପକ୍ଷର default ଯୋଗୁଁ third party valuation କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ, ଦୋଷୀ ପକ୍ଷ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ପକ୍ଷଙ୍କୁ damages ଦେବାକୁ ଦାୟୀ।

Price ଆଲୋଚନା ହୋଇନଥିବା pattern (X କି car): price କୁ ଆଦୌ ଉପେକ୍ଷା କରିବା agreement କୁ ଅନିଶ୍ଚିତ ବା invalid କରେ ନାହିଁ (NOT) — ଏହା ଏକ valid contract ଏବଂ buyer କୁ reasonable price ଦେବାକୁ ହେଁ ପଡ଼ିବ; Y ଆଇନତଃ car ଦାବି କରିପାରିବେ ଓ X reasonable price ଆଦାୟ କରିବେ, ତେଣୁ seller perform କରିବାକୁ ମନା କରିପାରିବେ ନାହିଁ।

Valuer ବିଫଳ pattern (P କି ଦୁଇଟି bike, Q price ସ୍ଥିର କରିବାକୁ ମନା କରନ୍ତି): ଉତ୍ତରକୁ ଭାଗ କରନ୍ତୁ — S କୁ ପୂର୍ବରୁ delivered ଓ S ଦ୍ଵାରା appropriated bike: reasonable price ଦେୟ; deliver ହୋଇନଥିବା bike: agreement void ଓ avoid କରାଯାଇପାରେ; ଏବଂ seller କି ନିଜ default (ଯଥା particulars ଅଟକାଇ ରଖିବା) valuation କୁ ରୋକିଥିଲେ, ସେ buyer କୁ damages ଦେବାକୁ ଦାୟୀ ହୁଅନ୍ତେ; ଢାଞ୍ଚା: Sec 9/10 ନିୟମ, ତଥ୍ୟ କେଉଁ ଅଂଶରେ ପଡ଼େ, goods ର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଂଶ ପାଇଁ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ।

ସ୍ମୃତି (Remembering) ମୁଖସ୍ଥ କରନ୍ତୁ: 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 9: price (1) contract ଦ୍ଵାରା ସ୍ଥିର, (2) contract ରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ପ୍ରଣାଳୀରେ (ଯଥା valuer ଦ୍ଵାରା) ସ୍ଥିର କରିବାକୁ ସହମତ, କିମ୍ବା (3) course of dealings ଦ୍ଵାରା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୋଇପାରେ; କିଛି ସ୍ଥିର ନ ଥିଲେ buyer କୁ reasonable price ଦେବାକୁ ହେଁ ପଡ଼ିବ (ଏକ question of fact)।

- Sec. 10 (third party ଦ୍ୱାରା valuation): third party price ସ୍ଥିର କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ ବା କରିଛନ୍ତି ନାହିଁ ତେବେ agreement void; କିନ୍ତୁ goods (ବା ଅଂଶ) buyer କୁ delivered ଓ ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା appropriated ହୋଇଥିଲେ ତାଙ୍କୁ reasonable price ଦେବାକୁ ହେଁ ପଡ଼ିବ; କୌଣସି ପକ୍ଷର default valuation ରୋକିଲେ ସେହି ପକ୍ଷ ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷଙ୍କୁ damages ଦେବାକୁ ଦାୟୀ।

TQ 8.1 • PYQ 2026-May [6] (c) (ii) • Descriptive • 3M • Pg 278

LEVEL I

ସ୍ମୃତି (Remembering)

ସହଜ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ : 4 ପ୍ରଶ୍ନ

- price ଆଲୋଚନା ହୋଇନଥିବା car cases: ଅନିଶ୍ଚିତତା ପାଇଁ contract void ନୁହେଁ (NOT) --- ଏହା valid ଓ buyer କୁ reasonable price ଦେବାକୁ ହେଁ ପଡ଼ିବ; seller perform କରିବାକୁ ମନା କରିପାରିବେ ନାହିଁ।
- valuer ବିଫଳ cases (two-wheeler/laptop/ସୋରିଷ ତେଲ): ଉତ୍ତରକୁ ଭାଗ କରନ୍ତୁ --- ପୂର୍ବରୁ delivered ଓ appropriated goods → reasonable price ଦେୟ; deliver ହୋଇନଥିବା ଅଂଶ → agreement void; seller କି ନିଜ default (ଯଥା valuer ଠାରୁ particulars ଅଟକାଇବା) valuation ରୋକିଥିଲେ ସେ buyer କୁ damages ଦେବାକୁ ଦାୟୀ।
- ଢାଞ୍ଚା: Sec. 9/10 ନିୟମ → ତଥ୍ୟ କେଉଁ ଅଂଶରେ ପଡ଼େ → goods ର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଂଶ ପାଇଁ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ।

CSQ 8.1 • PYQ 2023-Jun [1] (c) {C} • Case Scenario • 4M • Pg 279 asked

LEVEL II

ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 8.2 • PYQ 2024-Jun [2] (a) • Case Scenario • 7M • Pg 280

ପରାମର୍ଶ

3x

LEVEL II

ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 8.3 • PYQ 2024-Sep [2] (a) (ii) • Case Scenario • 3M • Pg 281 asked

LEVEL II

ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 8.4 • RTP 2025-May [10] • Case Scenario • --- • Pg 282

LEVEL II

ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

ଏକକ 3.2: Conditions and Warranties

Conditions and Warranties

P2-C3-U3.2 • ଗୁରୁତ୍ୱ B • ଅଧ୍ୟାୟରେ ଯୋଗ 1 • ବର୍ଗ A • ଅଧ୍ୟାୟ ପ୍ରଶ୍ନର 34.0% • 35 ପ୍ରଶ୍ନ

ବିଷୟ 1: ସମୟ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ stipulation — Stipulation as To Time (Section 11)

P2-C3-U3.2-T01 • Topic 1: Stipulation as To Time (Section 11)

ଧାରଣା ଆଧାର — ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ପରୀକ୍ଷା ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ • ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସ୍ତୁତି ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ ଏକକ 3.2 ର §2.1 ପଢନ୍ତୁ; Section 11, ଏବଂ price payment ର ସମୟ ଓ goods delivery ର ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ।

ଚିତ୍ରଣୀ

Section 11 — price ଓ payment: contract ର terms ରୁ ଭିନ୍ନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପ୍ରକାଶ ନ ପାଇଲେ, **price payment ର ସମୟ** ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ stipulation contract of sale ର **of the essence ବୋଲି ଗଣାଯାଏ ନାହିଁ**।

Delivery ଭିନ୍ନ: goods ର delivery ବିଳମ୍ବ ବିନା କରିବାକୁ ହେଁ ପଡ଼ିବ, ଏବଂ **delivery ର ସମୟ** ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ stipulations ସାଧାରଣତଃ contract ର **of the essence** — ପରୀକ୍ଷକ ଖୋଜୁଥିବା ବ୍ୟାବହାରିକ ପାର୍ଥକ୍ୟ।

Price: price contract ଦ୍ଵାରା ସ୍ଥିର ହୋଇପାରେ ବା ପରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପ୍ରଣାଳୀରେ ସ୍ଥିର କରିବାକୁ ସହମତ ହୋଇପାରେ; ଅନ୍ୟ କୌଣସି stipulation of the essence କି ନାହିଁ, ତାହା ପକ୍ଷମାନେ ସହମତ ହୋଇଥିବା terms ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ।

ବିଷୟ 2: ପରିଚୟ — Conditions and Warranties

P2-C3-U3.2-T02 • Topic 2: Introduction - Conditions and Warranties

ପ୍ରଥମେ ପଢ଼ନ୍ତୁ Sale of Goods Act, 1930 ର ଏକକ 2 (Conditions & Warranties) ର Para 2.2 ପଢ଼ନ୍ତୁ — stipulations, condition (Sec. 12(2)), warranty (Sec. 12(3)), contract ର construction (Sec. 12(4)) ଏବଂ ପାର୍ଥକ୍ୟ table।

ଚିତ୍ରଣୀ

Stipulation: contract of sale ର ଅଂଶ ହୋଇ ତାହାକୁ ପ୍ରତାପିତ କରୁଥିବା ଏକ representation (Sec 12(1)); ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ଵପୂର୍ଣ୍ଣ stipulations ହେଉଛି conditions, କମ୍ ଗୁରୁତ୍ଵପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଉଛି warranties।

Condition (Sec 12(2), SM): “A condition is a stipulation essential to the main purpose of the contract, the breach of which gives rise to a right to treat the contract as repudiated” (20 km/litre ଦେବା stipulation ଥିବା car କେବଳ 15 ଦିଏ — breach of condition)।

Warranty (Sec 12(3), SM): “A warranty is a stipulation collateral to the main purpose of the contract, the breach of which gives rise to a claim for damages but not to a right to reject the goods and treat the contract as repudiated.” — ଏହି ସଂଜ୍ଞା ଏହିପରି English ଶବ୍ଦରେ ହେଁ ଲେଖାଗଲା

Construction test (Sec 12(4)): stipulation ଚି condition ନା warranty, ତାହା ପ୍ରତ୍ୟେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ contract ର construction ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ, ତା'ର ନାମ ଉପରେ ନୁହେଁ — warranty ବୋଲି କୁହାଗଲେ ବି stipulation ଏକ condition ହୋଇପାରେ; **3 ବିନ୍ଦୁର ପାର୍ଥକ୍ୟ:** ଅର୍ଥ (main purpose ପାଇଁ essential ବନାମ collateral), breach ହେଲେ ଅଧିକାର (contract repudiate କରିବା, ବା damages ଦାବି, ବା ଉଭୟ ବନାମ କେବଳ damages), conversion (Sec 13 ଅଧୀନରେ breach of condition କୁ breach of warranty ଭାବେ ଗଣାଯାଇପାରେ, କିନ୍ତୁ breach of warranty କୁ କେବେ ବି breach of condition ଭାବେ ଗଣାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ)।

Touring-car pattern (Ram/Shyam): touring ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ car ପାଇଁ dealer ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଥିବା buyer — ଉପଯୁକ୍ତତା ଏବେ ମୌଳିକ condition ଯେ ଏହା ପୂରଣ ନ ହେଲେ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଁ ବିଫଳ, ତେଣୁ buyer car reject କରି price ଫେରସ୍ତ ପାଇପାରିବେ; ଏହାର ବିପରୀତରେ ଏକ ବର୍ଷର guarantee ଥାଇ horn ବିଫଳ ହେଲେ — କେବଳ repair/replacement ଓ damages, repudiation ନାହିଁ; ଢାଞ୍ଚା: section ସହ stipulation ର ବର୍ଗୀକରଣ, ତଥ୍ୟରେ ଲାଗୁ କରିବା, remedy ଲେଖିବା।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- ଉଭୟର ସଂଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତୁ: condition ହେଉଛି contract ର main purpose ପାଇଁ essential stipulation, ଯାହାର breach repudiate କରିବାର ଅଧିକାର ଦିଏ (Sec. 12(2)); warranty collateral, ଯାହାର breach କେବଳ damages ର claim ଦିଏ, rejection ନୁହେଁ (Sec. 12(3))।
- 3 ବିନ୍ଦୁର ପାର୍ଥକ୍ୟ ଆୟତ୍ତ କରନ୍ତୁ (ଅର୍ଥ; breach ହେଲେ ଅଧିକାର --- repudiate ଓ/ବା damages ବନାମ କେବଳ damages; conversion --- breach of condition କୁ breach of warranty ଭାବେ ଗଣାଯାଇପାରେ କିନ୍ତୁ ନିପରୀତ କେବେ ନୁହେଁ) ଓ ଏହାକୁ Sec. 13 ର ପରିସ୍ଥିତି ସହ ଯୋଡ଼ନ୍ତୁ।
- ଫାନ୍: stipulation condition ନା warranty, ତାହା contract ର construction ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ, ନାମ ଉପରେ ନୁହେଁ --- warranty ବୋଲି କୁହାଗଲେ ବି stipulation condition ହୋଇପାରେ (Sec. 12(4))।

TQ 2.1 • PYQ 2021-Jan [4] (a) • Descriptive • 6M • Pg 286 7× ପଚରାଯାଇଛି

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)**ମଧ୍ୟମ****ପ୍ରୟୋଗ (Application)** provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- touring-car pattern ଅଭ୍ୟାସ କରନ୍ତୁ (touring ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ car ପାଇଁ buyer dealer ଉପରେ ନିର୍ଭର କରନ୍ତି; car ଅନୁପଯୁକ୍ତ): ଉପଯୁକ୍ତତା ମୂଳକୁ ଛୁଇଁଥିବା condition, ତେଣୁ buyer car reject କରି price ଆଦାୟ କରିପାରିବେ।
- ଡାଞ୍ଜା: stipulation ର ବର୍ଗୀକରଣ (section ସହ condition/warranty) → ତଥ୍ୟରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ → remedy ଲେଖନ୍ତୁ (repudiation + refund ବନାମ damages)।

CSQ 2.1 • RTP 2018-Nov [5] (I) • Case Scenario • ---- • Pg 288

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)**ମଧ୍ୟମ****ବିଷୟ 3: Condition କୁ କେବେ Warranty ଭାବେ ଗଣାଯିବ — When Condition is to Be Treated as Warranty (Section 13)**

P2-C3-U3.2-T03 • Topic 3: When Condition is to Be Treated as Warranty (Section 13)

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Para 2.3 ପଢନ୍ତୁ — Sec. 13 ର ପରିସ୍ଥିତି ଯେଉଁଥିରେ breach of condition ଖସି breach of warranty ହୋଇଯାଏ, ଫଳରେ buyer rescind କରିବାର ଅଧିକାର ହରାନ୍ତି ଏବଂ କେବଳ damages ଦାବି କରିପାରନ୍ତି।

ଚିତ୍ରଣୀ

Sec 13 ର ପ୍ରଭାବ: ନିମ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରରେ breach of condition ଖସି breach of warranty ହୋଇଯାଏ — buyer rescind କରିବାର ଅଧିକାର ହରାନ୍ତି, contract avoided ହୁଏ ନାହିଁ, ଏବଂ ସେ କେବଳ damages ଦାବି କରିପାରିବେ।

ଚାରୋଟି ପରିସ୍ଥିତି: (i) buyer condition ର performance ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ waive କରନ୍ତି — ନିଜ ଲାଭ ପାଇଁ ସ୍ୱେଚ୍ଛାକୃତ waiver; (ii) buyer breach of condition କୁ breach of warranty ଭାବେ ଗଣିବାକୁ ବାଛନ୍ତି — ଯଥା @ ₹625 ର first-quality ବଦଳରେ ଯୋଗାଯାଇଥିବା second-quality ଚିନି ଗ୍ରହଣ କରି ବସ୍ତା ପିଛା ₹25 damages ଦାବି; (iii) contract non-severable ଓ buyer ସମସ୍ତ goods ବା ତା'ର କୌଣସି ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିସାରିଛନ୍ତି — ଯଥା ନିମ୍ନମାନର ଚାଉଳ ମିଶା basmati contract କୁ non-severable କରେ; (iv) impossibility ବା ଅନ୍ୟ କାରଣରୁ condition

ପୂରଣ ଆଇନ ଦ୍ୱାରା excused।

ଗୋଷ୍ଠୀକରଣ: (i)-(ii) ସ୍ୱେଚ୍ଛାକୃତ waiver, (iii)-(iv) ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ waiver — ସର୍ବଦା ପରିଣାମ ସହ ଶେଷ କରନ୍ତୁ; remedy କେବଳ damages; **acceptance pattern:** non-severable contract ରେ goods ଗ୍ରହଣ କଲେ (ଭୁଲ ରଙ୍ଗର ବସ୍ତ୍ର, second-quality ଚିନି) buyer ଙ୍କ ପାଖରେ କେବଳ damages ରହେ; sample chains ରେ goods ଗ୍ରହଣ କରିଥିବା ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ sellers Sec 13 ଅଧୀନରେ କେବଳ damages ଦାବି କରିପାରିବେ, କେବେ reject ନୁହେଁ; ଢାଞ୍ଚା: breach ହୋଇଥିବା condition (description/quality) ଚିହ୍ନଟ, waiver/election/acceptance ପରୀକ୍ଷା, ତା'ପରେ Sec 13, ତା'ପରେ କେବଳ damages।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- ଚାରୋଟି ପରିସ୍ଥିତି ବୁଝାନ୍ତୁ: (i) buyer condition ର performance ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ waive କରନ୍ତି (ସ୍ୱେଚ୍ଛାକୃତ); (ii) buyer breach of condition କୁ breach of warranty ଭାବେ ଗଣିବାକୁ ବାଛନ୍ତି; (iii) contract non-severable ଓ buyer goods ବା ତା'ର ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିସାରିଛନ୍ତି (ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ); (iv) impossibility ବା ଅନ୍ୟ କାରଣରୁ ପୂରଣ ଆଇନ ଦ୍ୱାରା excused।
- ସେଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ୱେଚ୍ଛାକୃତ waiver ବନାମ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ waiver ଭାବେ ଗୋଷ୍ଠୀଭୁକ୍ତ କରନ୍ତୁ ଏବଂ ସର୍ବଦା ପରିଣାମ ଲେଖନ୍ତୁ: contract avoided ନୁହେଁ; remedy କେବଳ damages।

TQ 3.1 • PYQ 2021-Dec [1] (c) {C} • Descriptive • 4M • Pg 289

ପଚରାଯାଇଛି

3× **LEVEL I**
ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

TQ 3.2 • PYQ 2025-May [6] (c) (ii) • Descriptive • 3.5M • Pg 290

ପଚରାଯାଇଛି

2× **LEVEL I**
ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- acceptance pattern ଅଭ୍ୟାସ କରନ୍ତୁ (ଭୁଲ ରଙ୍ଗର ବସ୍ତ୍ରରେ ଯୋଗାଯାଇଥିବା basmati ଚାଉଳ ଗ୍ରହଣ କରାଗଲା; price ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦାବି ସହ second-quality ଚିନି ଗ୍ରହଣ): non-severable contract ରେ goods ଥିବେ ଗ୍ରହଣ ହେଲେ Sec. 13 ଅଧୀନରେ କେବଳ damages ଦାବି କରାଯାଇପାରେ।
- ଢାଞ୍ଚା: breach ହୋଇଥିବା condition (description/quality) ଚିହ୍ନଟ କରନ୍ତୁ → buyer waive/elect/accept କରିଛନ୍ତି କି? → Sec. 13 → କେବଳ damages।

CSQ 3.1 • PYQ 2024-Sep [2] (a) (i) • Case Scenario • 4M • Pg 291

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 4: ସ୍ପଷ୍ଟ ଓ ନିହିତ conditions ଏବଂ warranties — Express and Implied Conditions and Warranties (Section 14--17)

P2-C3-U3.2-T04 • Topic 4: Express and Implied Conditions and Warranties (Section 14--17)

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Para 2.4 ପଢନ୍ତୁ — implied conditions: title (Sec. 14(a)), description (Sec. 15), sample (Sec. 17), sample plus description (Sec. 15), fitness (Sec. 16(1)), merchantability (Sec. 16(2)), wholesomeness; Sec. 14(b), 14(c), 16(3) ଅଧୀନରେ implied warranties ଏବଂ dangerous goods।

ଚିତ୍ରଣୀ

Express vs implied: express terms ସହମତ ହୋଇ contract ରେ ଲେଖାଯାଇଥାଏ; implied conditions/warranties ଭିନ୍ନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପ୍ରକାଶ ନ ପାଇଲେ ଆଇନ ଦ୍ୱାରା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୁଏ, ଏବଂ express agreement, course of dealing ବା trade usage ଦ୍ୱାରା ବାତିଲ କରାଯାଇପାରେ (Sec 62)।

ସାତୋଟି implied conditions: (1) title — sale ରେ seller ଙ୍କର ବିକିବାର ଅଧିକାର ଅଛି, agreement to sell ରେ property ହସ୍ତାନ୍ତର ସମୟରେ ସେ ଅଧିକାର ପାଇବେ (Sec 14(a) — ଅଣ-ମାଲିକଙ୍କ ଠାରୁ କିଣାଯାଇଥିବା tractor ପ୍ରକୃତ ମାଲିକଙ୍କୁ ସମର୍ପିତ: seller ଙ୍କ ଠାରୁ ପୂରା price ଆଦାୟଯୋଗ୍ୟ); (2) description — goods description ସହ ମେଳ ଖାଇବା ଆବଶ୍ୟକ: “if you contract to sell peas, you cannot compel the buyer to take beans” (Sec 15 — ‘copper-fastened vessel’ କେବଳ ଆଂଶିକ copper-fastened, ‘waste silk’ ବଜାର description ସହ ମେଳ ଖାଏ ନାହିଁ — buyer ଯାଞ୍ଚ କରିପାରୁ ବା ନ ପାରୁ, reject କରାଯାଇପାରେ); (3) sale by sample (Sec 17); (4) sample ସହ description — bulk **ଉଭୟ (BOTH)** ସହ ମେଳ ଖାଇବା ଆବଶ୍ୟକ (sample ସହ ସମାନ refined sunflower oil କିନ୍ତୁ hemp oil ମିଶା — reject କରାଯାଇପାରେ); (5) buyer ଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପାଇଁ quality ବା fitness (Sec 16(1)); (6) merchantability (Sec 16(2)); (7) ଖାଦ୍ୟ ଓ ଖାଦ୍ୟସାମଗ୍ରୀର wholesomeness (typhoid ଜୀବାଣୁ ଥିବା କ୍ଷୀର — seller damages ପାଇଁ ଦାୟୀ; bun ରେ ପଥର ଦାନ୍ତ ଭାଙ୍ଗିଲା — breach, damages)।

Sec 17 sale by sample — ତିନୋଟି implied conditions: (a) bulk quality ରେ sample ସହ ମେଳ ଖାଇବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ; (b) bulk କୁ sample ସହ ତୁଳନା କରିବାକୁ buyer କୁ ଉପଯୁକ୍ତ ସୁଯୋଗ ମିଳିବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ (କେବଳ ଛୋଟ ଗହମ parcel ଯାଞ୍ଚ — buyer ଉଭୟକୁ ମନା କରିପାରିଥାନ୍ତେ); (c) sample ର ଉପଯୁକ୍ତ ପରୀକ୍ଷାରେ ଦେଖାଯାଉନଥିବା, goods କୁ unmerchantable କରୁଥିବା କୌଣସି ତ୍ରୁଟିରୁ goods ମୁକ୍ତ ରହିବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ — latent defects (French Army ପାଇଁ ଜୋଡ଼ା sole ରେ କାଗଜ — price ଫେରସ୍ତ ସହ damages)।

Sec 16(1) fitness — ତିନୋଟି ଆବଶ୍ୟକତା: buyer ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ seller କୁ ଜଣାନ୍ତି; buyer seller ଙ୍କ skill ଓ judgement ଉପରେ ନିର୍ଭର କରନ୍ତି; goods seller ସାଧାରଣତଃ କାରବାର କରୁଥିବା description ର; goods ର କେବଳ ଗୋଟିଏ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲେ ଜଣାଇବା ଆବଶ୍ୟକ ନାହିଁ (ପାଟିରେ ଲାଗୁନଥିବା ନକଲି ଦାନ୍ତ — ଫେରସ୍ତ), କିନ୍ତୁ patent ବା trade name ରେ goods ବିକ୍ରି ହେଲେ condition ବାଦ ପଡ଼େ (ନାମ ଧରି ମଗାଯାଇଥିବା ‘Merrit’ sewing machine — implied fitness ନାହିଁ); ପରୀକ୍ଷାରେ ଆସୁଥିବା: woollens ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ବୋଲି ମଗାଯାଇଥିବା washing machine ଅନୁପଯୁକ୍ତ — buyer repudiate କରିପାରିବେ ବା refund ଦାବି କରିପାରିବେ।

Sec 16(2) merchantability ଓ ଚାରୋଟି implied warranties: ସେହି description ର goods କାରବାର କରୁଥିବା seller ଙ୍କ ଠାରୁ description ଦ୍ୱାରା କିଣାଯାଇଥିବା goods merchantable quality ର ହେବା ଆବଶ୍ୟକ — ସାଧାରଣ ବିବେକୀ ବ୍ୟକ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରିବା ଭଳି (ଖରାପ packing ଯୋଗୁଁ ଆଞ୍ଜୁଡ଼ା ଦାଗ ଥିବା motor horns, ଭଲ ଖାଇଥିବା velvet — unmerchantable), ଯଦିଓ ପ୍ରକୃତ ଯାଞ୍ଚରେ ଧରା ପଡ଼ିବା ଉଚିତ ଥିବା ତ୍ରୁଟି ପାଇଁ claim ଚଳେ ନାହିଁ; **implied warranties:** (1) quiet/undisturbed possession (Sec 14(b) — ଚୋରି laptop ପ୍ରକୃତ ମାଲିକ ନେଇଗଲେ: damages ରେ price ସହ repair ଖର୍ଚ୍ଚ); (2) buyer କୁ ଘୋଷିତ ବା ଜଣା ନ ଥିବା encumbrances ର ଅନୁପସ୍ଥିତି (Sec 14(c) — ₹15,000 ପାଇଁ pledge ହୋଇଥିବା car bona fide B କୁ ବିକ୍ରି: B seller ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା loan ପରିଶୋଧ କରାଇପାରିବେ ବା ନିଜେ ପରିଶୋଧ କରି ସୁଧ ସହ ଆଦାୟ ପାଇଁ ମାମଲା କରିପାରିବେ); (3) trade usage ଅନୁସାରେ quality ବା fitness (Sec 16(3)); (4) ଅଞ୍ଜ buyer କୁ goods ର ବିପଜ୍ଜନକ ପ୍ରକୃତି ଜଣାଇବା —

breach ହେଲେ seller damages ପାଇଁ ଦାୟୀ।

ସ୍ମୃତି (Remembering) ମୁଖ୍ୟ କରନ୍ତୁ 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 17 ର sample conditions ମୁଖ୍ୟ କରନ୍ତୁ: bulk quality ରେ sample ସହ ମେଳ ଖାଏ; bulk କୁ sample ସହ ତୁଳନା କରିବାର ଉପଯୁକ୍ତ ସୁଯୋଗ; goods କୁ unmerchantable କରୁଥିବା latent defects ରୁ goods ମୁକ୍ତ।
- ଚାରୋଟି implied warranties ମୁଖ୍ୟ କରନ୍ତୁ: quiet possession (Sec. 14(b)); encumbrances ର non-existence (Sec. 14(c)); trade usage ଦ୍ଵାରା fitness (Sec. 16(3)); goods ର ବିପଜ୍ଜନକ ପ୍ରକୃତିର ପ୍ରକାଶ।

TQ 4.4 • RTP 2025-Jan [10] • Descriptive • --- • Pg 295 **2x ପରାମାୟାଜି**

LEVEL I

ସ୍ମୃତି (Remembering)

ମଧ୍ୟମ

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- ପ୍ରତ୍ୟେକ implied warranty କୁ ଉଦାହରଣ ସହ ଆଲୋଚନା କରନ୍ତୁ (୧ଟି laptop --- quiet possession; pledge ହୋଇଥିବା car ବିକ୍ରି --- encumbrance); Sec. 16(1) fitness ପାଇଁ ଏହାର ତିନୋଟି ଆବଶ୍ୟକତା (ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଜଣାଇବା, seller ଙ୍କ skill ଉପରେ ନିର୍ଭରତା, seller ଏପରି goods ର କାରବାର କରନ୍ତି) ଓ patent/trade-name ବାଦ ଜାଣିନ୍ତୁ।
- ଏଠାରେ ଗୋଟିଏ PYQ ପ୍ରକୃତରେ Indian Contract Act, 1872 ର Sec. 16 ଅଧୀନରେ undue influence ପରୀକ୍ଷା କରେ (inducement; ଇଚ୍ଛାକୁ dominate କରିବା ସ୍ଥିତି) --- ଏହାକୁ Free Consent ଏକକରୁ ପୁନରାବୃତ୍ତି କରନ୍ତୁ।

TQ 4.2 • PYQ 2023-Dec [1] (c) {C} • Descriptive • 4M • Pg 293 **6x ପରାମାୟାଜି**

LEVEL I

ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

TQ 4.3 • PYQ 2025-Jan [5] (c) • Descriptive • 6M • Pg 294

LEVEL I

ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ 21 ପ୍ରଶ୍ନ

- fitness cases (exhaust fan, woollens ପାଇଁ washing machine, technician ଆସିବା ପରେ AC): Sec. 16(1) ର ତିନୋଟି ଆବଶ୍ୟକତା ଯାଞ୍ଚ କରନ୍ତୁ → buyer reject/refund କରିପାରିବେ; ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବା ଅସ୍ଵାଭାବିକ ସମ୍ବେଦନଶୀଳତା (tweed coat) ପ୍ରକାଶ ନ ହୋଇଥିଲେ କୌଣସି remedy ନାହିଁ।
- description/packing (1-inch timber; 50 ବଦଳରେ 30-tin boxes) goods ବାଣିଜ୍ୟିକ ଭାବେ ଉପଯୁକ୍ତ ହେଲେ ବି Sec. 15 condition ର breach; sample chains ରେ (J→K→L→M) କେବଳ ଶେଷ reject କରୁଥିବା buyer Sec. 17 ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି --- ଗ୍ରହଣ କରିଥିବା sellers କେବଳ damages ଦାବି କରନ୍ତି (Sec. 13)।
- title/wholesomeness: ଚୋରି motorcycle --- Sec. 14(a) breach, ବ୍ୟବହାର ସତ୍ତ୍ୱେ price ଆଦାୟଯୋଗ୍ୟ; bun ରେ ପଥର --- wholesomeness ର breach, damages।

TQ 4.1 • PYQ 2021-Jan [5] (a) • Descriptive • 6M • Pg 292

LEVEL II

ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 4.1 • PYQ 2019-Nov [5] (a) • Case Scenario • 6M • Pg 296 **8x ପରାମାୟାଜି**

LEVEL II

ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 4.2 • RTP 2020-May [15] • Case Scenario • --- • Pg 297	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 4.4 • PYQ 2021-Jul [5] (a) • Case Scenario • 6M • Pg 299	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 4.5 • PYQ 2021-Dec [5] (a) (I) • Case Scenario • 3M • Pg 300	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 4.6 • MTP 2022-Nov S1 [5] (I) • Case Scenario • 6M • Pg 300	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 4.7 • RTP 2022-Nov [6] (i) • Case Scenario • --- • Pg 301	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 4.8 • PYQ 2023-Jun [5] (a) (ii) • Case Scenario • 4M • Pg 302 asked	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 4.9 • RTP 2023-Jun [8] • Case Scenario • --- • Pg 302	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 4.10 • RTP 2024-Jun [9] • Case Scenario • --- • Pg 303 2x ପରାମର୍ଶ	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 4.11 • MTP 2024-Jul [2] (a) • Case Scenario • 7M • Pg 304 4x ପରାମର୍ଶ	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 4.12 • PYQ 2025-Jan [2] (a) (ii) • Case Scenario • 3M • Pg 305 asked	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 4.13 • PYQ 2025-Jan [5] (a) (ii) • Case Scenario • 3M • Pg 305	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 4.14 • MTP 2025-Apr S1 [2] (a) • Case Scenario • 7M • Pg 306	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 4.15 • MTP 2025-Aug S2 [5] (a) • Case Scenario • 7M • Pg 307	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 4.16 • PYQ 2025-Sep [2] (a) (ii) • Case Scenario • 3M • Pg 308 asked	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 4.18 • RTP 2026-Jan [11] • Case Scenario • --- • Pg 310	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 4.20 • RTP 2026-May [11] • Descriptive • --- • Pg 314	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 4.21 • PYQ 2026-May [2] (a) • Case Scenario • 7M • Pg 315	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 4.22 • PYQ 2026-May [5] (a) • Case Scenario • 7M • Pg 318	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 4.3 • RTP 2021-May [8] • Case Scenario • --- • Pg 298	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	କଠିନ

ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis) ବହୁ-ପ୍ରସଙ୍ଗ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଅଲଗା କରି ସମାଧାନ କରନ୍ତୁ: 2 ପୃଷ୍ଠା

- ବହୁ-ଅଂଶ 'condition or warranty?' scenarios ରେ ପ୍ରଥମେ ପ୍ରତ୍ୟେକ stipulation ର ବର୍ଗୀକରଣ କରନ୍ତୁ ତା'ପରେ acceptance/waiver ଦ୍ୱାରା conversion ଯାଞ୍ଚ କରନ୍ତୁ (Sec. 13), ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ sub-case ପାଇଁ ଅଲଗା remedy ଦିଅନ୍ତୁ।

- pledge-then-sale jewellery ଉପରେ general ଓ special property ଅଲଗା କରନ୍ତୁ; sale ଦ୍ୱାରା Sec. 14(c) (encumbrance) ଓ ସମ୍ବନ୍ଧିତ Sec. 14(a) (title) ର breach ହୁଏ --- buyer ଓ pledgee କି ଅଧିକାର ଅଲଗା ଅଲଗା ସ୍ଥିତି କରନ୍ତୁ

CSQ 4.17 • PYQ 2025-Sep [5] (a) (ii) • Case Scenario • 4M • Pg 309

LEVEL II
ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)

କଠିନ

CSQ 4.19 • PYQ 2026-Jan [2] (a) • Case Scenario • 7M • Pg 311

LEVEL II
ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)

କଠିନ

ବିଷୟ 5: କ୍ରେତା ସାବଧାନ (Caveat Emptor)

P2-C3-U3.2-T05 • Topic 5: Caveat Emptor

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Para 2.5 ପଢନ୍ତୁ — Sec. 16 ର ଆରମ୍ଭ ଶବ୍ଦରେ ନିହିତ 'let the buyer beware' doctrine ଓ ଏହାର ଆଠଟି exceptions।

ଚିହ୍ନଟ

Doctrine (Sec 16, SM): “subject to the provisions of this Act or of any other law for the time being in force, there is no implied warranty or condition as to the quality or fitness for any particular purpose of goods supplied under a contract of sale” — ‘let the buyer beware’: buyer ନିଜେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ଠିକ୍ ଚୟନ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ; seller ତୁଚ୍ଛ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ନୁହଁନ୍ତି (ନ ଜଣାଇ ବିକ୍ରି ହୋଇଥିବା ସଂକ୍ରମିତ ଘୁଷୁରି — seller ଦାୟୀ ନୁହଁନ୍ତି; ଅଜଣା ଚଢ଼ିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପାଇଁ ଚାହୁଁଥିବା ଘୋଡ଼ା — buyer reject ବି କରିପାରିବେ ନାହିଁ, କ୍ଷତିପୂରଣ ବି ଦାବି କରିପାରିବେ ନାହିଁ)।

ଆଠଟି exceptions: (1) quality ବା ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ fitness — ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଜଣାଯାଇଛି, seller କି skill ଓ judgement ଉପରେ ନିର୍ଭରତା, ଏପରି goods ଯୋଗାଇବା seller କି ବ୍ୟବସାୟ (Sec 16(1) — ପାହାଡ଼ିଆ ଅଞ୍ଚଳରେ ଭାରି ଯାନବାହନ ପାଇଁ trucks ଭାଙ୍ଗିଗଲା; Priest vs. Last ରେ hot-water bottle ଫାଟିଲା; Bombay Burma Trading Corporation Ltd. vs. Aga Muhammad ରେ railway sleepers ପାଇଁ ଅନୁପଯୁକ୍ତ timber); (2) patent ବା brand name ରେ କିଣାଯାଇଥିବା goods — implied fitness condition ନାହିଁ, buyer brand ଉପରେ ନିର୍ଭର କରନ୍ତି (Sec 16(1)); (3) description ଦ୍ୱାରା ବିକ୍ରୀତ goods ତାହା ସହ ମେଳ ଖାଇବା ଆବଶ୍ୟକ (Sec 15); (4) merchantable quality — latent defects ପାଇଁ ନିୟମ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ନୁହେଁ, ଯଦିଓ ପ୍ରକୃତ ଯାଞ୍ଚରେ ଧରା ପଡ଼ିବା ଉଚିତ୍ ଥିବା ତୁଚ୍ଛ ଉପରେ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ (Sec 16(2)); (5) sale by sample ଯେଉଁଠି bulk ମେଳ ଖାଏ ନାହିଁ (Sec 17); (6) sample ସହ description (Sec 15); (7) fitness ର condition/warranty ଯୋଡ଼ିଥିବା trade usage (Sec 16(3) — readymade garments ନିହିତ ଭାବେ buyer କୁ ଉଚିତ୍ ଭାବେ fit); (8) seller କି fraud, misrepresentation ବା ଉପଯୁକ୍ତ ଯାଞ୍ଚରେ ଧରା ନ ପଡ଼ିଥିବା ତୁଚ୍ଛର ସକ୍ରିୟ ଲୁଚାଚୋରି — buyer contract avoid କରି damages ଦାବି କରିପାରିବେ।

ବ୍ୟବହାରିକ patterns: ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଜଣାଯାଇଛି ଓ seller କି skill ଉପରେ ନିର୍ଭର (door/window frames ପାଇଁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବେ ମନାଯାଇଥିବା କାଠ ଗଣ୍ଡି ବଦଳରେ ଅନୁପଯୁକ୍ତ ଆମ୍ବ କାଠ ଯୋଗାଣ) — Sec 16(1) exception, buyer ଟଙ୍କା ଫେରସ୍ତ ବା ଠିକ୍ goods ପାଆନ୍ତି, caveat emptor କୌଣସି defence ନୁହେଁ; କୌଣସି ଯାଞ୍ଚରେ ଧରା ନ

ପଡ଼ୁଥିବା latent defects — merchantability/wholesomeness exception buyer କୁ ସୁରକ୍ଷା ଦିଏ; କିନ୍ତୁ ବିଶେଷ ସମ୍ବେଦନଶୀଳତା ଲୁଚାଉଥିବା ବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପ୍ରକାଶ ନ କରୁଥିବା buyer (Mrs. G କି tweed coat ତାଙ୍କ ଅସ୍ବାଭାବିକ ସମ୍ବେଦନଶୀଳ ଚର୍ମରେ rashes ସୃଷ୍ଟି କଲା) doctrine ରେ ଫସିଯାଆନ୍ତି ଓ କିଛି ଆଦାୟ କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ।

ଜାଣି: Sec 16 ସହ doctrine ଲେଖନ୍ତୁ, ତଥ୍ୟ କେଉଁ exception (ଯଦି ଥାଏ) ଆକର୍ଷିତ କରେ ପରୀକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ତା'ପରେ seller କି liability ଉପରେ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଦିଅନ୍ତୁ।

ସ୍ମୃତି (Remembering) ମୁଖ୍ୟ କରନ୍ତୁ: 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- ନିୟମ ଲେଖନ୍ତୁ (Sec. 16): ଏହି Act ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଆଇନ ସାପେକ୍ଷରେ, contract of sale ଅଧୀନରେ ଯୋଗାଯାଇଥିବା goods ର quality ବା କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପାଇଁ fitness ସମ୍ବନ୍ଧରେ କୌଣସି implied warranty ବା condition ନାହିଁ --- buyer ନିଜେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ।
- ଆଠଟି exceptions ମୁଖ୍ୟ କରନ୍ତୁ: quality ବା ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ fitness (Sec. 16(1)); patent/brand name ରେ କିଣାଯାଇଥିବା goods; description ଦ୍ଵାରା ବିକ୍ରୀତ goods (Sec. 15); merchantable quality (Sec. 16(2), latent defects); sale by sample (Sec. 17); sample ସହ description; trade usage (Sec. 16(3)); seller କି fraud ବା ଡୁପିର ସକ୍ରିୟ ଲୁଚାଚୋରି।

TQ 5.1 • PYQ 2020-Nov [1] (c) {C} • Descriptive • 4M • Pg 321
ପରୀକ୍ଷାକର୍ତ୍ତା

3x **LEVEL I**
ସ୍ମୃତି (Remembering)

ସହଜ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ: 3 ପ୍ରଶ୍ନ

- ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଜଣାଯାଇଥିବା cases (salesman କି ପରାମର୍ଶରେ high-end graphic design ପାଇଁ କିଣାଯାଇଥିବା laptop; buyer କି ଘରେ ମାପ ନିଆଯାଇଥିବା marble): Sec. 16(1) exception ଲାଗୁ --- buyer seller କି skill ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିଥିଲେ, ତେଣୁ seller ଦାୟୀ ଓ caveat emptor କୌଣସି defence ନୁହେଁ।
- latent-defect cases (ଚର୍ମ ଜ୍ଵଳନ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିବା chemical residue ଥିବା talcum powder): merchantability/wholesomeness exception --- କୌଣସି ଯାଞ୍ଚରେ ଧରା ନ ପଡ଼ୁଥିବା ଡୁପି ପାଇଁ caveat emptor seller କୁ ସୁରକ୍ଷା ଦିଏ ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ buyer ବିଶେଷ ସମ୍ବେଦନଶୀଳତା ଲୁଚାଇଲେ ବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପ୍ରକାଶ ନ କଲେ doctrine ଲାଗୁ ହୁଏ ଓ ତାଙ୍କର କୌଣସି remedy ନାହିଁ।
- ଜାଣି:** doctrine ଲେଖନ୍ତୁ, ତଥ୍ୟ କେଉଁ exception (ଯଦି ଥାଏ) ଆକର୍ଷିତ କରେ ପରୀକ୍ଷା କରନ୍ତୁ, seller କି liability ଉପରେ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ।

CSQ 5.1 • PYQ 2022-Nov [5] (a) • Case Scenario • 6M • Pg 323
ପରୀକ୍ଷାକର୍ତ୍ତା

5x **LEVEL II**
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 5.2 • PYQ 2025-Sep [5] (a) (i) • Case Scenario • 3M • Pg 325

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 5.3 • PYQ 2026-Jan [5] (a) • Case Scenario • 7M • Pg 326

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

ଏକକ 3.3: ମାଲିକାନା ହସ୍ତାନ୍ତର ଓ Goods ର delivery (Transfer of

Ownership and Delivery of Goods)

Transfer of Ownership and Delivery of Goods

P2-C3-U3.3 • ଗୁରୁତ୍ୱ C • ଅଧ୍ୟାୟରେ ଯୋଗ 2 • ବର୍ଗ A • ଅଧ୍ୟାୟ ପୃଷ୍ଠା 31.1% • 32 ପୃଷ୍ଠା

ବିଷୟ 1: Property ର ହସ୍ତାନ୍ତର — Passing of Property (Sections 18 -- 26)

P2-C3-U3.3-T01 • Topic 1: Passing of Property (Sections 18 -- 26)

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Sale of Goods Act, 1930 ର ଏକକ 3 'Transfer of Ownership and Delivery of Goods' ପଢନ୍ତୁ — ଶୀର୍ଷକ 3.1 'Passing of Property (Sections 18--26)': Secs. 18--19 (ascertainment ଓ intention), Secs. 20--22 (specific goods), Sec. 23 (unascertained goods ଓ appropriation), Sec. 24 (sale on approval) ଏବଂ Sec. 25 (reservation of right of disposal)।

ଚିତ୍ରଣୀ

ଦୁଇଟି ମୌଳିକ କାରକ: (a) **Sec 18 — ascertainment:** unascertained goods ପାଇଁ contract ରେ, goods ascertained ନହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ property ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ; (b) **Sec 19(1) — intention:** specific/ascertained goods ରେ property ସେତେବେଳେ ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହୁଏ ଯେତେବେଳେ ପକ୍ଷମାନେ ତାହା ଚାହାଁନ୍ତି; **Sec 19(2):** ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ (i) contract ର ସର୍ତ୍ତାବଳୀ (ii) ପକ୍ଷମାନଙ୍କ ଆଚରଣ (iii) ମାମଲାର ପରିସ୍ଥିତିରୁ ଜଣାଯାଏ; ଭିନ୍ନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଦେଖାନଗଲେ, ସେହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ପାଇଁ Secs 20-24 ହିଁ ନିୟମ [Sec 19(3)]।

Specific goods — ଚିନୋଟି ସ୍ତର: Sec 20: unconditional contract, deliverable state ରେ specific goods — contract ହେବା ମାତ୍ରେ property ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହୁଏ; payment ବା delivery (ବା ଉଭୟ) ର ସମୟ ସ୍ଥିତି ହେବା ଅପ୍ରାୟୋଜନୀ; **Sec 21:** goods କୁ deliverable state ରେ ଆଣିବାକୁ seller କିଛି କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ (OS install, carpet ବିଛାଇବା) — ସେହି କାମ ସରିବା ଏବଂ (AND) buyer notice ପାଇବା ପରେ ହିଁ property ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହୁଏ; **Sec 22:** specific goods deliverable ଅବସ୍ଥାରେ, କିନ୍ତୁ price ନିର୍ଣ୍ଣୟ ପାଇଁ seller କୁ ଓଜନ, ମାପ, ପରୀକ୍ଷା ବା କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ପଡେ — ସେହି କାର୍ଯ୍ୟ ସରି buyer notice ପାଇବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ property ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହୁଏ ନାହିଁ।

Sec 23(1) appropriation — ସାତଟି ଆବଶ୍ୟକ ଉପାଦାନ: (a) unascertained ବା future goods ପାଇଁ contract (b) goods description ଓ quality ସହ ଅନୁରୂପ (c) goods deliverable state ରେ (d) buyer, ତାଙ୍କ agent ବା carrier କୁ delivery ଦ୍ୱାରା unconditional appropriation (କେବଳ appropriate କରିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟଠାରୁ ଭିନ୍ନ) (e) buyer କି assent ରେ seller ଦ୍ୱାରା ବା seller କି assent ରେ buyer ଦ୍ୱାରା (f) assent express ବା implied ହୋଇପାରେ (g) assent appropriation ପୂର୍ବରୁ ବା ପରେ ଦିଆଯାଇପାରେ। **Sec 23(2):** right of disposal ସଂରକ୍ଷିତ ନରଖ୍ଯ transmission ପାଇଁ carrier/bailee କୁ delivery = unconditional appropriation — courier ରେ ପଠାଯାଇଥିବା ବହି ବାଟରେ ହଜିଗଲା: buyer owner ହୋଇସାରିଥିଲେ ଏବଂ କ୍ଷତି ବହନ କରନ୍ତି।

Sec 24 sale on approval ବା 'sale or return': buyer (a) approval/acceptance ଜଣାଇଲେ ବା transaction କୁ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ — ଯଥା pledge ବା resell (sale or return ରେ ନିଆଯାଇଥିବା ଅଳଙ୍କାର C ପାଖରେ pledge: ownership B କୁ ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହୋଇସାରିଥିଲା, ତେଣୁ A, C ଠାରୁ ଅଳଙ୍କାର ଫେରାଇ ପାଇପାରିବେ ନାହିଁ, କେବଳ B ଠାରୁ price ପାଇବେ); ବା (b) ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସମୟ, ବା ସମୟ ସ୍ଥିର ହୋଇନଥିଲେ

ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ସମୟ ପରେ ମଧ୍ୟ rejection ର notice ନଦେଇ goods ରଖିଲେ property ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହୁଏ। **କେବଳ cash ବେଳେ sale ବା return:** ଯଦି ଅନୁସାରେ cash ପଇଠ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ goods seller କି property ରହିଲେ, ପଇଠ ପୂର୍ବରୁ property ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହୁଏ ନାହିଁ — ପଇଠ ପୂର୍ବରୁ pledge ଅବେଧ ଏବଂ A pledgee C ଠାରୁ ଅଳଙ୍କାର ଫେରାଇ ପାଇପାରିବେ; trial ଅବଧି ମଧ୍ୟରେ goods ନଷ୍ଟ ହେଲେ (8 ଦିନର 3rd ଦିନରେ ଘୋଡ଼ା ମୃତ) କ୍ଷତି seller କି — suit for price ନାହିଁ।

Sec 25 reservation of right of disposal (conditional appropriation): seller contract ର ଯଦି ବା appropriation ଦ୍ୱାରା ସର୍ତ୍ତ (payment) ପୂରଣ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ right of disposal ସଂରକ୍ଷିତ ରଖିପାରନ୍ତି — buyer, carrier ବା bailee କୁ delivery ହେଲେ ମଧ୍ୟ property ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହୁଏ ନାହିଁ; ସଂରକ୍ଷିତ ବୋଲି ଅନୁମାନ କରାଯାଏ ଯେଉଁଠି (1) bill of lading/railway receipt ଅନୁସାରେ goods seller ବା ତାଙ୍କ agent କି order ରେ deliverable, ଏବଂ (2) seller price ପାଇଁ bill of exchange draw କରି bill of lading/railway receipt ସହ ପଠାନ୍ତି — buyer accept ବା pay ନକଲେ documents ଫେରାଇବାକୁ ବାଧ୍ୟ, ଏବଂ ଅନ୍ୟାୟ ଭାବେ ରଖିଲେ property ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହୁଏ ନାହିଁ।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ: 4 ପ୍ରଶ୍ନ

- Property ହସ୍ତାନ୍ତରର ଦୁଇଟି ମୌଳିକ କାରକ ବୁଝାନ୍ତୁ: goods ascertained ହେବା ଆବଶ୍ୟକ (Sec. 18) ଏବଂ ପକ୍ଷମାନେ ଚାହୁଁଲେ property ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହୁଏ (Sec. 19(1)); ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ contract ର ସର୍ତ୍ତାବଳୀ, ପକ୍ଷମାନଙ୍କ ଆଚରଣ ଓ ମାମଲାର ପରିସ୍ଥିତିରୁ ଜଣାଯାଏ (Sec. 19(2)) --- ଏହି ସଠିକ୍ framework ବାରମ୍ବାର ପଢ଼ାଯାଏ।
- Sec. 23(1) ଅଧୀନରେ unascertained goods ର appropriation ର ସାତଟି ଆବଶ୍ୟକ ଉପାଦାନ ଆୟତ୍ତ କରନ୍ତୁ: unascertained/future goods ପାଇଁ contract, description ସହ ଅନୁରୂପତା, deliverable state, unconditional appropriation, buyer କି assent ରେ seller ଦ୍ୱାରା ବା ବିପରୀତ କ୍ରମେ, assent express ବା implied, appropriation ପୂର୍ବରୁ ବା ପରେ।
- 'Reservation of right of disposal' (Sec. 25) ପ୍ରସ୍ତୁତ କରନ୍ତୁ --- ଅର୍ଥ ଏବଂ ଯେଉଁ ଦୁଇଟି ପରିସ୍ଥିତିରେ ଏହା ଅନୁମାନ କରାଯାଏ: bill of lading/railway receipt ଅନୁସାରେ goods seller କି order ରେ deliverable, ଏବଂ documents ସହ bill of exchange ପଠାଗଲେ buyer accept/pay ନକଲେ ସେଗୁଡ଼ିକ ଫେରାଇବାକୁ ବାଧ୍ୟ। ସାମ୍ପ୍ରତିକ ପରୀକ୍ଷାରେ ଦୁଇଥର ପଢ଼ାଯାଇଛି।
- Sec. 20 (unconditional contract, deliverable state ରେ specific goods --- contract ହେବା ମିଳେ property ହସ୍ତାନ୍ତରିତ, payment/delivery ଅପ୍ରାସଙ୍ଗିକ) କୁ Sec. 21 (goods କୁ deliverable state ରେ ଆଣିବାକୁ କିଛି କରିବାକୁ ପଡ଼େ) ଓ Sec. 22 (price ନିର୍ଣ୍ଣୟ ପାଇଁ ଓଜନ/ମାପ/ପରୀକ୍ଷା) ସହ ତୁଳନା କରନ୍ତୁ --- କାର୍ଯ୍ୟ ସରିବା ଏବଂ (AND) buyer notice ପାଇବା ପରେ ହିଁ property ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହୁଏ।

TQ 1.1 • PYQ 2022-Nov [1] (c) {C} • Descriptive • 4M • Pg 330 ପଢ଼ାଯାଇଛି	6×	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ
TQ 1.2 • PYQ 2025-May [6] (c) (i) • Descriptive • 3.5M • Pg 331 ପଢ଼ାଯାଇଛି	2×	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ
TQ 1.3 • PYQ 2026-Jan [3] (c) • Descriptive • 6M • Pg 332		LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ

TQ 1.4 • PYQ 2026-May [6] (c) (i) • Descriptive • 4M • Pg 334

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ ୨ ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 24 'sale or return' ପରିସ୍ଥିତି ଅଭ୍ୟାସ କରନ୍ତୁ --- ସବୁଠୁ ଅଧିକ ପରିଚିତ pattern: property ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହୁଏ (a) approval/acceptance ରେ, (b) transaction ଗ୍ରହଣ କରୁଥିବା କାର୍ଯ୍ୟରେ (third party କୁ pledge ବା resale), ବା (c) rejection notice ବିନା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ/ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ସମୟ ପରେ ମଧ୍ୟ ରଖିବାରେ; ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଦିଅନ୍ତୁ ଯେ ମୂଳ owner କେବଳ deliverer ବିରୁଦ୍ଧରେ price ପାଇଁ suit କରିପାରିବେ, pledgee/sub-buyer ଠାରୁ goods ଫେରାଇ ପାଇପାରିବେ ନାହିଁ।
- 'sale for cash only or return' ପ୍ରକାରର ପାର୍ଥକ୍ୟ ବୁଝନ୍ତୁ: ଯଦିରେ cash ପଇଠ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ goods seller କି property ରହିବ ବୋଲି ଥିଲେ, ପଇଠ ପୂର୍ବରୁ pledge ଅବେଧ ଏବଂ owner goods ଫେରାଇ ପାଇପାରିବେ (CAN)।
- Sec. 23(2) ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ: right of disposal ସଂରକ୍ଷିତ ନରଖ୍ carrier/courier କୁ delivery ହେଉଛି unconditional appropriation --- property ଓ transit ରେ କ୍ଷତିରisk buyer କି ଉପରେ।
- ଉଦାହରଣ provision → facts → conclusion ଭାବେ ସଜାନ୍ତୁ ଯଥା Sec. 21/22 ନଷ୍ଟ ହେବା ମାମଲା (ମରାମତି ହେବାକୁ ଥିବା machine, ବଦଳାଯିବାକୁ ଥିବା dress): goods ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ deliverable state ରେ ନାହିଁ, ତେଣୁ property ଓ କ୍ଷତି seller କି ପାଖରେ ରହେ।

CSQ 1.1 • RTP 2018-Nov [6] (i) • Case Scenario • --- • Pg 335		LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 1.2 • PYQ 2020-Nov [5] (a) • Case Scenario • 6M • Pg 336 ପରାମର୍ଶ	2×	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 1.4 • PYQ 2024-Jun [6] (c) • Case Scenario • 7M • Pg 339 ପରାମର୍ଶ	5×	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 1.6 • RTP 2024-Sep [11] • Case Scenario • --- • Pg 341 4× ପରାମର୍ଶ		LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 1.7 • PYQ 2025-Jan [2] (a) (i) • Case Scenario • 4M • Pg 342 ପରାମର୍ଶ	3×	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 1.8 • PYQ 2025-Jan [5] (a) (i) • Case Scenario • 4M • Pg 343 ପରାମର୍ଶ	2×	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 1.10 • PYQ 2025-Sep [2] (a) (i) • Case Scenario • 4M • Pg 346		LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 1.11 • RTP 2026-Jan [12] • Case Scenario • --- • Pg 347		LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 1.12 • PYQ 2026-Sep [2] (a) • Case Scenario • 7M • Pg 348		LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ

ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis) ବହୁ-ପ୍ରସଙ୍ଗ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଅଲଗା କରି ସମାଧାନ କରନ୍ତୁ 3 ପ୍ରଶ୍ନ

- ଆଂଶିକ appropriation ଥିବା ଅଗ୍ନି ମାମଲା ସମାଧାନ କରନ୍ତୁ (100 bales ରୁ 60 pack ହୋଇଛି): ବିଚାରକୁ ଭାଗ କରନ୍ତୁ --- buyer କି ଲୋକଙ୍କ assent ରେ appropriate ହୋଇଥିବା pack/ବକ୍ସ goods buyer କି risk ରେ; appropriate ହୋଇନଥିବା ବାକି seller କି risk ରେ; ବକ୍ସରେ assent ନଥିଲେ ବିକଳ୍ପ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଲେଖନ୍ତୁ।

- କ୍ରମାଗତ 'sale or return' deliveries ର ଶୃଙ୍ଖଳା ସୁଲଭୀକୃତ (A→B sale or return ରେ, B→C 'cash only or return' ରେ, C→D): କ୍ଷତି କିଏ ବହନ କରିବେ/goods କାହାର ସ୍ଥିର କରିବା ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସଂଯୋଗରେ Sec. 24 ଅଧୀନରେ property ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହେଲା ନା cash-only ସର୍ତ୍ତ ଅଟକାଇଲା ତାହା ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରନ୍ତୁ
- ମିଶ୍ରିତ ପରିସ୍ଥିତିରେ Sec. 24/Sec. 26 ଏକାଠି କରନ୍ତୁ: ପ୍ରଥମେ ଦେଖନ୍ତୁ transaction ଗ୍ରହଣ କରୁଥିବା କାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଛି ନା ସମୟ ସମାପ୍ତ ହୋଇଛି; ତା' ପୂର୍ବରୁ goods ନଷ୍ଟ ହେଲେ ownership (ଓ କ୍ଷତି) ଏବେ ବି seller ଲାଭ

CSQ 1.3 • MTP 2021-Apr [5] (a) • Case Scenario • 6M • Pg 338 ପରାମର୍ଶ	2x	LEVEL II ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)	କଠିନ
CSQ 1.5 • PYQ 2024-Sep [5] (a) (i) • Case Scenario • 4M • Pg 340 ପରାମର୍ଶ	3x	LEVEL II ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)	କଠିନ
CSQ 1.9 • PYQ 2025-May [2] (a) • Case Scenario • 7M • Pg 344		LEVEL II ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)	କଠିନ

ବିଷୟ 2: Risk prima facie property ସହିତ ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହୁଏ (Section 26)

P2-C3-U3.3-T02 • Topic 2: Risk Prima Facie Passes with Property (Section 26)

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Sale of Goods Act, 1930 ର Sec. 26 ଉପରେ ଏହି ଏକକ ର ଶୀର୍ଷକ 3.2 ପଢନ୍ତୁ — 'risk prima facie passes with property' ନିୟମ, ଏହାର statutory wording ଓ ଏହାର ଦୁଇଟି qualifications

ଚିତ୍ରଣୀ

Sec 26 (SM): "unless otherwise agreed, the goods remain at the seller's risk until the property therein is transferred to the buyer, but when the property therein is transferred to the buyer, the goods are at the buyer's risk whether delivery has been made or not" — risk ownership କୁ ଅନୁସରଣ କରେ, possession, delivery ବା payment କୁ ନୁହେଁ; auction ଉଦାହରଣ: acceptance ଜଣାଇବା ସମୟରେ auctioneer ଲା ହାତୁଡ଼ି ବାଜି antique ନଷ୍ଟ ହେଲା — ownership ସେତେବେଳେ ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହୋଇନଥିଲା, ତେଣୁ କ୍ଷତି seller ବହନ କରନ୍ତି।

ଦୁଇଟି qualifications: (i) buyer ବା seller ଲା ଦୋଷରୁ delivery ବିଳମ୍ବ ହେଲେ, ସେହି ଦୋଷ ନଥିଲେ ଯେଉଁ କ୍ଷତି ହୋଇନଥାନ୍ତା ତାହା ପାଇଁ goods ଦୋଷୀ ପକ୍ଷର risk ରେ ରହେ (B ବାକି cotton bales ନେବାରେ ବିଫଳ, cotton ଅନୁପଯୋଗୀ ହେଲା — କ୍ଷତି buyer ବହନ କରନ୍ତି); (ii) ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷର goods ର bailee ଭାବେ seller ବା buyer ଲା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଓ ଦାୟିତ୍ୱ ଅପରିବର୍ତ୍ତିତ ରହେ — ସାଧାରଣ ବିଚକ୍ଷଣ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଯତ୍ନ।

ବିପରୀତ agreement: ବିଶେଷ agreement ଦ୍ୱାରା ପକ୍ଷମାନେ ସ୍ଥିର କରିପାରନ୍ତି ଯେ property ହସ୍ତାନ୍ତର ପୂର୍ବରୁ ବା ପରେ risk ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହେବ — contract ଦ୍ୱାରା risk କୁ ownership ଠାରୁ ପୃଥକ କରାଯାଇପାରେ।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 26 ବୁଝାନ୍ତୁ: ଅନ୍ୟଥା ସହମତି ନଥିଲେ, property buyer କୁ ହସ୍ତାନ୍ତର ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ goods seller ଲା risk ରେ ରହେ; ତା' ପରେ delivery ହେଉ ବା ନହେଉ buyer ଲା risk ରେ — ଅର୍ଥାତ୍ risk ownership କୁ ଅନୁସରଣ କରେ, possession ବା payment କୁ ନୁହେଁ।

- ଦୁଇଟି qualifications ଲେଖନ୍ତୁ: (i) buyer ବା seller କି ଦୋଷରୁ delivery ବିଳମ୍ବ ହେଲେ, ଦୋଷ ନଥିଲେ ଯେଉଁ କ୍ଷତି ହୋଇନଥାନ୍ତା ତାହା ପାଇଁ goods ଦୋଷୀ ପକ୍ଷର risk ରେ; (ii) ଅନ୍ୟର goods ର bailee ଭାବେ seller/buyer କି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଅପରିବର୍ତ୍ତିତ ରହେ।
- ମନେରଖନ୍ତୁ ଯେ ବିଶେଷ agreement ଦ୍ୱାରା ପକ୍ଷମାନେ risk କୁ property ଠାରୁ ପୃଥକ କରିପାରନ୍ତି (ownership ପୂର୍ବରୁ ବା ପରେ risk ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହୋଇପାରେ); SM ର auction-ହାତୁଡ଼ି ଓ cotton-bales default ଉଦାହରଣ ଦେଇ ଉତ୍ତରକୁ ସମର୍ଥନ କରନ୍ତୁ।

TQ 2.1 • PYQ 2021-Jul [1] (c) {C} • Descriptive • 4M • Pg 350 4x ପରୀକ୍ଷାଯୋଗ୍ୟ LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 3: Non-Owners ଦ୍ୱାରା Transfer of Title (Sections 27 -- 30)

P2-C3-U3.3-T03 • Topic 3: Transfer of Title by Non-Owners (Sections 27 -- 30)

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Secs. 27--30 ଉପରେ ଶୀର୍ଷକ 3.3 ପଢନ୍ତୁ — 'nemo dat quod non habet' maxim (Sec. 27) ଓ ଏହାର ଆଠଟି exceptions: mercantile agent (Sec. 2(9) ସହ ପଠିତ Sec. 27 ର proviso), joint owner (Sec. 28), voidable contract ଅଧୀନରେ possession (Sec. 29), possession ରେ ଥିବା seller/buyer (Sec. 30(1)/(2)), estoppel, unpaid seller କି resale (Sec. 54(3)) ଏବଂ ଅନ୍ୟ Acts ଅଧୀନରେ sales।

ଚିତ୍ରଣୀ

Sec 27 — nemo dat quod non habet: “no one can give what he has not got” — seller ନିଜର ଯେତିକି title ଅଛି ତା'ଠାରୁ ଭଲ title ହସ୍ତାନ୍ତର କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ; ଚୋରି goods ର buyer good faith ରେ କିଣିଲେ ମଧ୍ୟ title ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ; hire-purchase ଅଧୀନରେ hirer ଗାଡ଼ି ବିକିଲେ କେବଳ hirer ର ଅଧିକାର ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହୁଏ।

ଆଠଟି exceptions (non-owner bona fide purchaser for value କୁ good title ଦିଅନ୍ତି): (1) mercantile agent (Sec 27 ର proviso) (2) co-owners କି ଅନୁମତିରେ ଏକମାତ୍ର possession ରେ ଥିବା joint owners ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ (Sec 28) (3) voidable contract ଅଧୀନରେ possession ରେ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି (Sec 29) (4) sale ପରେ possession ରେ ଥିବା seller — sale, pledge ବା ଅନ୍ୟ disposition ସମାନ ଭାବେ valid [Sec 30(1)] (5) property ହସ୍ତାନ୍ତର ପୂର୍ବରୁ possession ରେ ଥିବା buyer [Sec 30(2)] (6) estoppel — owner ସକ୍ରିୟ ଭାବେ ଅନ୍ୟ ଜଣଙ୍କୁ owner ବା ବିକ୍ରୟ ପାଇଁ ଅଧିକୃତ ଭାବେ ଦେଖାଇବାକୁ ଦେଇଥିଲେ (7) lien/stoppage ପରେ resell କରୁଥିବା unpaid seller [Sec 54(3)] (8) ଅନ୍ୟ Acts ଅଧୀନରେ sales — Official Receiver/Liquidator, finder of goods (Sec 169 ICA) ଏବଂ pawnee (Sec 176 ICA)।

Mercantile agent — ତିନୋଟି ସର୍ତ୍ତ (Sec 27 ର proviso): (a) owner କି consent ରେ goods ବା documents of title ର possession (b) mercantile agent ଭାବେ ସାଧାରଣ ବ୍ୟବସାୟ କ୍ରମରେ sale (c) sale ସମୟରେ agent କି authority ନଥିବା notice ବିନା buyer good faith ରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି; **Sec 2(9) (SM):** mercantile agent ହେଉଛନ୍ତି ସେହି ବ୍ୟକ୍ତି “having in the customary course of business as such agent authority either to sell goods, or to consign goods for the purposes of sale, or to buy goods, or to raise money on the security of goods” — ଅତି କମରେ ₹50,000 ରେ ବିକିବାକୁ agent କୁ ଦିଆଯାଇଥିବା car ₹40,000 ରେ ବିକ୍ରି: ସବୁ ସର୍ତ୍ତ ପୂରଣ, bona fide buyer car ରଖିବେ; owner କି remedy କେବଳ agent ବିରୁଦ୍ଧରେ।

Exceptions କେଉଁଠି ବିଫଳ: Sec 29 ପାଇଁ coercion, fraud, misrepresentation ବା undue influence ଯୋଗୁଁ voidable ହୋଇଥିବା contract ଏବଂ (AND) resale ପୂର୍ବରୁ rescind ହୋଇନଥିବା ଆବଶ୍ୟକ (fraud ରେ ମିଳିଥିବା ମୁଦି ନିରୀହ Z କୁ resell — Y ଫେରାଇ ପାଇପାରିବେ ନାହିଁ); ଚୋରି void title ଦିଏ — କୌଣସି ସୁରକ୍ଷା ନାହିଁ; କେବଳ କିଣିବାର option ଥିବା hire-purchase holder Sec 30(2) ଅଧୀନରେ 'buyer in possession' ନୁହନ୍ତି (NOT) — ଏହା ସହ Lee v. Butler ତୁଳନା କରନ୍ତୁ (agreement to buy ଅଧୀନରେ instalments ରେ furniture: sub-buyer good title ପାଇଲେ); ପ୍ରତ୍ୟେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରକୃତ owner କି remedy ହେଉଛି ଦୋଷୀଠାରୁ price/damages, bona fide purchaser ଠାରୁ goods ନୁହେଁ।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- nemo dat ର ଅତି କମରେ ଛଅଟି exceptions section numbers ସହ ମୁଖ୍ୟ କରି ବୁଝାନ୍ତୁ --- 'explain any six circumstances in which a non-owner can convey better title' ଏକ standard 6-mark ପ୍ରଶ୍ନ।
- mercantile agent କି sale ପାଇଁ (Sec. 27 ର proviso), ତିନୋଟି ସର୍ତ୍ତ ଆୟତ୍ତ କରନ୍ତୁ: owner କି consent ରେ goods/documents ର possession; mercantile agent ଭାବେ ସାଧାରଣ ବ୍ୟବସାୟ କ୍ରମରେ sale; authority ଅଭାବର notice ବିନା good faith ରେ buyer --- ସହିତ mercantile agent ର Sec. 2(9) ସଂଜ୍ଞା।
- ପ୍ରତ୍ୟେକ exception କେବେ ବିଫଳ ହୁଏ ସଠିକ୍ ଭାବେ ଜାଣନ୍ତୁ ପଥା କେବଳ କିଣିବାର option ଥିବା hire-purchase holder Sec. 30(2) ଅଧୀନରେ 'buyer in possession' ନୁହନ୍ତି।

TQ 3.1 • PYQ 2020-Nov [4] (a) • Descriptive • 6M • Pg 351

5× ପଚରାଯାଇଛି

LEVEL I

ବୋଧ (Understanding)

କଠିନ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ : 5 ପ୍ରଶ୍ନ

- mercantile-agent ତଥ୍ୟ ଅଭ୍ୟାସ କରନ୍ତୁ (ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ price ରୁ କମ୍ ନହେବା ସର୍ତ୍ତରେ ବିକିବାକୁ agent କୁ car ଦିଆଗଲା, agent କମ୍ ରେ ବିକିଲେ): proviso ର ତିନୋଟି ସର୍ତ୍ତ ପୂରଣ → bona fide buyer good title ପାଇଥାନ୍ତି; owner କି remedy କେବଳ agent ବିରୁଦ୍ଧରେ।
- fraud/coercion ମାମଲାରେ Sec. 29 (voidable contract) ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ: resale ପୂର୍ବରୁ contract rescind ହୋଇନଥିଲେ, ନିରୀହ sub-purchaser good title ପାଇଥାନ୍ତି; ଚୋରି ସହ ତୁଳନା କରନ୍ତୁ ଯେଉଁଠି contract void ଏବଂ କୌଣସି title ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହୁଏ ନାହିଁ।
- Sec. 30(1) sale ପରେ possession ରେ ଥିବା seller ଓ Sec. 30(2) property ହସ୍ତାନ୍ତର ପୂର୍ବରୁ possession ରେ ଥିବା buyer ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ (furniture-instalments, Lee v. Butler pattern): delivery/possession + good faith + notice ନାହିଁ = third party କୁ good title।
- ସଠିକ୍ remedy ସହ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଦିଅନ୍ତୁ: ପ୍ରକୃତ owner ଦୋଷୀଠାରୁ price/damages ଆଦାୟ କରନ୍ତି, bona fide purchaser ଠାରୁ goods ନୁହେଁ।

CSQ 3.6 • MTP 2025-Aug S2 [2] (a) (ii) • Case Scenario • 3M • Pg 357

LEVEL II

ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ସହଜ

CSQ 3.1 • RTP 2020-Nov [6] • Case Scenario • --- • Pg 353

2× ପଚରାଯାଇଛି

LEVEL II

ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 3.2 • MTP 2022-Mar [5] (a) • Case Scenario • 6M • Pg 353	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.3 • RTP 2022-May [8] • Case Scenario • --- • Pg 355	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.5 • PYQ 2023-Dec [5] (a) (i) • Case Scenario • 4M • Pg 356	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ

ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis) ବହୁ-ପ୍ରସଙ୍ଗ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଅଲଗା କରି ସମାଧାନ କରନ୍ତୁ: 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- ବହୁ-ପ୍ରସଙ୍ଗ agency ପରିସ୍ଥିତି ସମାଧାନ କରନ୍ତୁ (ଯଥା ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ବିକିବାକୁ ନିଯୁକ୍ତ mercantile agent, ବା price ସୀମାଠାରୁ କମ୍ ରେ ବିକ୍ରି): ପ୍ରଥମେ Sale of Goods Act ଆଦୌ ଲାଗୁ ହୁଏ କି ନାହିଁ ଦେଖନ୍ତୁ 'goods' ବନାମ ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି, ତା' ପରେ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ proviso ସର୍ତ୍ତ ପୃଥକ ଭାବେ ପରୀକ୍ଷା କରନ୍ତୁ
- ଯେଉଁଠି ଦୁଇଟି exceptions ଲାଗୁ ହୋଇପାରେ (voidable contract ବନାମ mercantile agent ବନାମ buyer in possession), ତଥ୍ୟ ସହ କେଉଁଟି ମେଳ ଖାଏ ସ୍ଥିର କରନ୍ତୁ ଏବଂ ଅନ୍ୟଗୁଡ଼ିକ କାହିଁକି ନୁହେଁ ଲେଖନ୍ତୁ --- ଭୁଲ୍ ମାର୍କ ବାଦ୍ ଦେଲେ examiners ମାର୍କ ଦିଅନ୍ତି।

CSQ 3.4 • RTP 2023-Jun [9] • Case Scenario • --- • Pg 356	LEVEL II ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)	କଠିନ
---	---------------------------------	------

ବିଷୟ 4: ବିକ୍ରୟ Contract ର ସମ୍ପାଦନ — Performance of the Contract of Sale (Sections 31 -- 44)

P2-C3-U3.3-T04 • Topic 4: Performance of the Contract of Sale (Sections 31 -- 44)

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Secs. 31--44 ଉପରେ ଶୀର୍ଷକ 3.4 ପଢନ୍ତୁ: seller ଓ buyer ଙ୍କ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ (Sec. 31), concurrent conditions ଭାବେ payment ଓ delivery (Sec. 32), delivery ର ନିୟମ (Secs. 33--39 — part delivery, ସ୍ଥାନ, ସମୟ, third-party possession, ଖର୍ଚ୍ଚ, ଭୁଲ୍ ପରିମାଣ Sec. 37, instalments Sec. 38, carrier କୁ delivery Sec. 39), transit ରେ deterioration (Sec. 40), examination (Sec. 41), acceptance (Sec. 42) ଏବଂ Secs. 43--44।

ଚିପ୍ପଣୀ

Delivery — Sec 2(2) (SM): “voluntary transfer of possession from one person to another” — ଅନୁଚିତ୍ତ ଉପାୟରେ ନିଆଯାଇଥିବା possession delivery ନୁହେଁ; **ବିନି ପ୍ରକାର:** actual, symbolic (ଗୋଦାନ ଚାବି), constructive (attornment — third party buyer ପାଇଁ ରଖିଥିବା ସ୍ୱୀକାର କରନ୍ତି); **Sec 31:** delivery ଦେବା seller ଙ୍କ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, contract ଅନୁସାରେ accept କରି pay କରିବା buyer ଙ୍କ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ; **Sec 32:** ଅନ୍ୟଥା ସହମତି ନଥିଲେ, goods ର delivery ଓ price ର payment concurrent conditions।

Delivery ନିୟମ (Secs 33--41), section ଅନୁଯାୟୀ: Sec 33 — delivery ଭାବେ ସହମତ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ବା goods କୁ buyer ଙ୍କ possession ରେ ରଖିବା ଦ୍ୱାରା delivery; Sec 34 — ସମଗ୍ରର delivery କ୍ରମରେ part delivery ସମଗ୍ରର delivery ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ, କିନ୍ତୁ ପୃଥକ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ part delivery ବାକି ଅଂଶ ହସ୍ତାନ୍ତର କରେ ନାହିଁ; Sec 35 — buyer delivery ପାଇଁ ଆବେଦନ ନକରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ seller delivery ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ନୁହନ୍ତି; Sec 36(1) — ସ୍ଥାନ: goods sold ହେଲେ, sale ସମୟରେ ସେଗୁଡ଼ିକ ଯେଉଁଠି ଥାଏ; agreement to sell ହେଲେ,

agreement ସମୟରେ ଯେଉଁଠି ଥାଏ; future goods ହେଲେ, ଭବିଷ୍ୟତ/ନିର୍ମାଣ ସ୍ଥାନ; Sec 36(2) — ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ସମୟ; Sec 36(3) — goods third person ପାଖରେ: ସେ buyer ଙ୍କ ତରଫରୁ ରଖିଥିବା buyer ଙ୍କ ନିକଟରେ ସ୍ୱୀକାର ନକରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ delivery ନାହିଁ; Sec 36(4) — ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ସମୟରେ delivery ର demand/tender; Sec 36(5) — goods କୁ deliverable state ରେ ଆଣିବାର ଖର୍ଚ୍ଚ seller ବହନ କରନ୍ତି।

Sec 37 ଭୁଲ ପରିମାଣ — ଚାରୋଟି ଉପ-ନିୟମ: (1) short delivery — buyer reject କରିପାରନ୍ତି, ବା accept କରି contract rate ରେ pay କରିପାରନ୍ତି; (2) excess delivery — ଟୁଲି ପରିମାଣ accept କରି ବାକି reject, ସମସ୍ତ reject, ବା ସମସ୍ତ accept କରି contract rate ରେ pay (100 quintals order, 1,100 delivered); (3) ଭିନ୍ନ description ର goods ସହ ମିଶ୍ରିତ — ଅନୁରୂପ goods accept କରି ବାକି reject, ବା ସମସ୍ତ reject; (4) ସବୁ usage of trade, ବିଶେଷ agreement ବା course of dealing ଅଧୀନ।

Secs 38-41: Sec 38 — ସହମତି ନଥିଲେ buyer instalment deliveries accept କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ନୁହନ୍ତି (100 tons paper November ରେ 80 + December ରେ 20 ପଠାଗଲା: buyer ସମସ୍ତ reject କରିପାରିଥାନ୍ତେ); Sec 39(1) — transmission ପାଇଁ carrier କୁ delivery prima facie buyer କୁ delivery; Sec 40 — transit ରେ ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ deterioration buyer ବହନ କରନ୍ତି; Sec 41 — ପୂର୍ବରୁ examine କରିନଥିବା buyer ଅନୁରୂପତା ଯାଞ୍ଚ ପାଇଁ examine କରିବାର ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ସୁଯୋଗର ହକଦାର।

Acceptance — Sec 42: buyer accept କରିଛନ୍ତି ବୋଲି ଧରାଯାଏ ଯେତେବେଳେ ସେ (a) seller ଙ୍କୁ acceptance ଜଣାନ୍ତି, (b) goods ପ୍ରତି seller ଙ୍କ ownership ସହ ଅସଙ୍ଗତ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି, ବା (c) rejection ନଜଣାଇ ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ସମୟ ପରେ ମଧ୍ୟ goods ରଖନ୍ତି; **Sec 43:** ନ୍ୟାୟସଙ୍ଗତ ଭାବେ goods ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରୁଥିବା buyer ସେଗୁଡ଼ିକ ଫେରାଇବାକୁ ବାଧ୍ୟ ନୁହନ୍ତି — ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନର ସୂଚନା ଯଥେଷ୍ଟ; **Sec 44:** ଅନୁରୋଧର ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ delivery ନେଉଥିବା buyer ସେଥିରୁ ହୋଇଥିବା କ୍ଷତି ଓ care and custody ପାଇଁ ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ charge ପାଇଁ ଦାୟୀ (ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ repudiation ସହ ସମାନ ହେଲେ seller ଙ୍କ ଅଧିକାର ଅପ୍ରଭାବିତ)।

ସ୍ମୃତି (Remembering) ମୁଖସ୍ଥ କରନ୍ତୁ 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 42 ର acceptance ନିୟମ ଅକ୍ଷରଗତ ମୁଖସ୍ଥ କରନ୍ତୁ: buyer accept କରିଛି ଯେତେବେଳେ ସେ (a) acceptance ଜଣାନ୍ତି, (b) seller ଙ୍କ ownership ସହ ଅସଙ୍ଗତ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି, ବା (c) rejection ନଜଣାଇ ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ସମୟ ପରେ ମଧ୍ୟ goods ରଖନ୍ତି।
- delivery ର Sec. 2(2) ସଂଜ୍ଞା ('voluntary transfer of possession') ଓ ଏହାର ତିନି ପ୍ରକାର --- actual, symbolic, constructive --- ଶିଖନ୍ତୁ।
- 13 ଟି delivery ନିୟମର (Secs. 33-41) section ଅନୁଯାୟୀ ତାଲିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ ରଖନ୍ତୁ ଯଥା: buyer delivery ପାଇଁ ଆବେଦନ କରିବେ (Sec. 35), ଖର୍ଚ୍ଚ seller ଙ୍କ ଉପରେ (Sec. 36(5)), buyer reject ହୋଇଥିବା goods ଫେରାଇବାକୁ ବାଧ୍ୟ ନୁହନ୍ତି (Sec. 43), delivery ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ ପାଇଁ buyer ଙ୍କ ଦାୟିତ୍ୱ (Sec. 44)।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 37 ଭୁଲ ପରିମାଣର delivery ସବୁ ଚାରୋଟି ଉପ-ନିୟମ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ: short delivery --- reject, ବା accept କରି contract rate ରେ pay; excess --- ଭୁଲି ପରିମାଣ accept କରି ବାକି reject, ବା ସମସ୍ତ reject, ବା ସମସ୍ତ contract rate ରେ accept; ମିଶ୍ରିତ goods --- ଅନୁରୂପ accept କରି ବାକି reject, ବା ସମସ୍ତ reject; ସବୁ trade usage/ବିଶେଷ agreement ଅଧୀନ (Sec. 37(4))।
- part delivery ର ପ୍ରଭାବ ବୁଝାନ୍ତୁ (Sec. 34): ସମଗ୍ରର delivery କ୍ରମରେ part delivery ସମଗ୍ରର delivery ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ, କିନ୍ତୁ ପୃଥକ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ part delivery ନୁହେଁ; ଏବଂ Sec. 36(1) ଅଧୀନରେ delivery ସ୍ଥାନର ନିୟମ (goods sold --- sale ସମୟରେ ଯେଉଁଠି ଥାଏ; agreement to sell --- agreement ସମୟରେ ଯେଉଁଠି ଥାଏ; future goods --- ନିର୍ମାଣ ସ୍ଥାନ)।

TQ 4.3 • PYQ 2024-Sep [6] (c) (ii) • Descriptive • 3M • Pg 359 **3x ପରୀକ୍ଷାଯୋଗ୍ୟ****LEVEL I**

ବୋଧ (Understanding)

ସହଜ

TQ 4.4 • MTP 2025-Apr S1 [6] (c) • Descriptive • 7M • Pg 360

LEVEL I

ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ**ପ୍ରୟୋଗ (Application)** provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ : 4 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 37(3) ମିଶ୍ରିତ-description ସମସ୍ୟା ଅଭ୍ୟାସ କରନ୍ତୁ (25 ଠିକ୍ chairs + 25 ଭୁଲ; tomatoes short-delivered): buyer ଙ୍କ ବିକଳ୍ପ ଲେଖନ୍ତୁ ଏବଂ ମନେରଖନ୍ତୁ ଯେ accept କଲେ contract rate ରେ pay କରିବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ।
- Sec. 36(3) third-party possession ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ: third person (warehouse keeper) buyer ଙ୍କ ଡରଫ୍ଟର goods ରଖୁଥିବା buyer ଙ୍କ ନିକଟରେ ସ୍ୱୀକାର କଲେ ହେଉ delivery ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ --- attornment ହେଉଛି constructive delivery।
- unpaid-seller ପ୍ରକାରର ପରିସ୍ଥିତି ପାଇଁ (credit ରେ goods delivered, buyer pay କରିବାକୁ ମନା କଲେ), Secs. 31--32 କର୍ତ୍ତବ୍ୟରୁ ଯୁକ୍ତି କରନ୍ତୁ ଏବଂ seller ଙ୍କ personal remedies --- suit for price, damages ଓ interest --- ସହ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଦିଅନ୍ତୁ।

TQ 4.2 • RTP 2022-Nov [6] (ii) • Descriptive • --- • Pg 359

LEVEL II

ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ସହଜ

CSQ 4.2 • PYQ 2023-Dec [5] (a) (ii) • Case Scenario • 2M • Pg 362

LEVEL II

ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ସହଜ

CSQ 4.1 • PYQ 2018-May [5] (a) • Case Scenario • 6M • Pg 361

LEVEL II

ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମCSQ 4.3 • RTP 2024-Sep [13] • Case Scenario • --- • Pg 362 **4x ପରୀକ୍ଷାଯୋଗ୍ୟ****LEVEL II**

ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ**ଏକକ 3.4: ମୂଲ୍ୟ ପାଇନଥିବା ବିକ୍ରେତା (Unpaid Seller)**

Unpaid Seller

P2-C3-U3.4 • ଗୁରୁତ୍ୱ C • ଅଧ୍ୟାୟରେ ଯୋଗ 4 • ବର୍ଗ C • ଅଧ୍ୟାୟ ପ୍ରଶ୍ନର 16.5% • 17 ପ୍ରଶ୍ନ

ବିଷୟ 1: ମୂଲ୍ୟ ପାଇନଥିବା ବିକ୍ରେତା — Unpaid Seller (Section 45)

P2-C3-U3.4-T01 • Topic 1: Unpaid Seller (Section 45)

ଧାରଣା ଆଧାର — ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ପରୀକ୍ଷା ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ • ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସ୍ତୁତି ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ ଏକକ 3.4 ର §4.1 ପଢନ୍ତୁ; Section 45(1) ର ଦୁଇଟି ଅଙ୍ଗ ଯାହା ଜଣେ seller କୁ 'unpaid' କରେ, ଏବଂ Section 45(2) ଅଧୀନରେ କିଏ seller ଭାବେ ଗଣ୍ୟ।

ଚିତ୍ରଣୀ

Section 45(1) — seller କେବେ 'unpaid': (a) ଯେଉଁଠି **whole of the price** pay ବା tender ହୋଇନାହିଁ ଏବଂ price ପାଇଁ seller ଜଣେ ତତ୍କାଳ right of action ଥିଲା; ବା (b) ଯେଉଁଠି conditional payment ଭାବେ **bill of exchange ବା ଅନ୍ୟ negotiable instrument** ନିଆଯାଇଥିଲା ଏବଂ instrument ର dishonour ବା ଅନ୍ୟ କାରଣରୁ ସର୍ତ୍ତ ପୂରଣ ହୋଇନାହିଁ।

Section 45(2) — 'seller' କିଏ: seller କି ସ୍ଥାନରେ ଥିବା ଯେକୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଏହି ଶବ୍ଦରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ — ଯଥା seller କି agent ଯାହାଙ୍କୁ bill of lading endorse ହୋଇଛି, ବା consignor ବା agent ଯିଏ ନିଜେ price pay କରିଛନ୍ତି ବା ସେଥିପାଇଁ ସିଧାସଳଖ ଦାୟୀ।

ଉଦାହରଣ: X ₹50,000 ରେ goods ବିକ୍ରି, Y ₹40,000 pay କରି ବାକି pay କରନ୍ତି ନାହିଁ — X unpaid seller। P ₹60,000 ରେ goods ବିକ୍ରି ପୂର୍ଣ୍ଣ price ପାଇଁ cheque ନିଅନ୍ତି, ଯାହା presentment ରେ dishonour ହୁଏ — P unpaid seller।

ବିଷୟ 2: Unpaid seller କି ଅଧିକାର (Section 46)

P2-C3-U3.4-T02 • Topic 2: Rights of An Unpaid Seller (Section 46)

ଧାରଣା ଆଧାର — ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ପରୀକ୍ଷା ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ • ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସ୍ତୁତି ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ ଏକକ 3.4 ର §4.2 ପଢନ୍ତୁ; Section 46(1) ପ୍ରଦତ୍ତ ତିନୋଟି ଅଧିକାର, ଏବଂ property ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହୋଇନଥିଲେ Section 46(2) ଅଧୀନରେ ଅତିରିକ୍ତ ଅଧିକାର।

ଚିତ୍ରଣୀ

Section 46(1): goods ର property buyer କୁ ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ, ଆଇନର ଅନୁମାନରେ unpaid seller ଜଣେ — (a) goods ତାଙ୍କ possession ରେ ଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ price ପାଇଁ ସେଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ **lien**; (b) **insolvency of the buyer** କ୍ଷେତ୍ରରେ, possession ଛାଡ଼ିବା ପରେ **stopping the goods in transit** ର ଅଧିକାର; ଏବଂ (c) Act ଦ୍ୱାରା ସୀମିତ **right of re-sale** ଆଦି।

Section 46(2): ଯେଉଁଠି goods ର property buyer କୁ ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହୋଇନାହିଁ (not passed), ସେଠାରେ

unpaid seller କର ଅନ୍ୟ remedies ସହିତ **withholding delivery** ର ଅଧିକାର ଥାଏ, ଯାହା ତାଙ୍କ lien ଓ stoppage in transit ଅଧିକାର ସହ ସମାନ ଓ ସମବ୍ୟାପ୍ତ।

ଦୁଇ ବିଗ: ଅଧିକାରଗୁଡ଼ିକ ଉଭୟ **against the goods** (lien, stoppage in transit, re-sale) ଏବଂ **against the buyer personally** (suit for price, damages, interest) ଚାଲେ — ଉଭୟ ଲେଖିବା ସମୟରେ ଦୁଇଟି ଶୀର୍ଷକ ପୃଥକ ରଖନ୍ତୁ।

ବିଷୟ 3: Goods ବିରୁଦ୍ଧରେ unpaid seller କି ଅଧିକାର

P2-C3-U3.4-T03 • Topic 3: Right of Unpaid Seller Against the Goods

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ ଏକକ 4 'Unpaid Seller' ପଢନ୍ତୁ — ଶୀର୍ଷକ 4.1--4.3: unpaid seller ର ସଂଜ୍ଞା (Sec. 45), Sec. 46 ଅଧୀନରେ ଅଧିକାର, seller's lien (Secs. 47--49), stoppage in transit (Secs. 50--52), buyer କରିଥିବା sub-sale ବା pledge ର ପ୍ରଭାବ (Sec. 53) ଏବଂ right of resale (Sec. 54)।

ଚିତ୍ରଣୀ

Sec 45(1) unpaid seller: seller unpaid ବୋଲି ଧରାଯାଏ ଯେତେବେଳେ (a) “the whole of the price has not been paid or tendered” ଏବଂ price ପାଇଁ ତାଙ୍କର ତତ୍କାଳ right of action ଅଛି, ବା (b) conditional payment ଭାବେ ନିଆଯାଇଥିବା bill of exchange ବା ଅନ୍ୟ negotiable instrument dishonour ହୁଏ; seller କି ସ୍ଥାନରେ ଥିବା ଯେକେହି 'seller' ରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ — bill of lading endorse ହୋଇଥିବା agent, price pay କରିଥିବା ବା ସେଥିପାଇଁ ଦାୟୀ consignor [Sec 45(2)]; **Sec 46 ଯୋଜନା:** goods ବିରୁଦ୍ଧରେ — (i) possession ରେ ଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ lien (ii) buyer କି insolvency ରେ stoppage in transit (iii) resale; property ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହୋଇନଥିଲେ (NOT) — withholding delivery ଅଧିକାର ('quasi-lien'), lien ଓ stoppage ସହ ସମାନ ଓ ସମବ୍ୟାପ୍ତ।

Lien (Secs 47-49): possession ରେ ଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ price ପାଇଁ goods ରଖିବାର possessory ଅଧିକାର, କେବଳ ଯେଉଁଠି (a) credit ସର୍ତ୍ତ ବିନା sale (b) credit sale କିନ୍ତୁ ଅବଧି ସମାପ୍ତ (c) buyer insolvent; seller buyer କି agent/bailee ଭାବେ ରଖିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଉପଲବ୍ଧ; part delivery — ପରିସ୍ଥିତି waiver ଦର୍ଶାଇନଥିଲେ ବାକି ଉପରେ lien (Sec 48); **ସମାପ୍ତି (Sec 49):** (i) right of disposal ସଂରକ୍ଷିତ ନରଖି carrier/bailee କୁ delivery (ii) buyer ବା agent ଆଇନସଙ୍ଗତ ଭାବେ possession ପାଆନ୍ତି (iii) waiver (iv) estoppel — କିନ୍ତୁ seller price ପାଇଁ decree ପାଇଛନ୍ତି ବୋଲି କେବଳ ସେଥିପାଇଁ lien ନଷ୍ଟ ହୁଏ ନାହିଁ (NOT)।

Stoppage in transit (Secs 50-52): transit ରେ goods ଅଟକାଇ, possession ପୁନଃ ପାଇଁ price pay ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରଖିବାର ଅଧିକାର; **ସର୍ତ୍ତ (Sec 50):** seller unpaid + possession ଛାଡ଼ିଛନ୍ତି + goods transit ରେ + buyer insolvent; **Sec 51 ଅବଧି:** transmission ପାଇଁ carrier/bailee କୁ delivery ଠାରୁ buyer ବା ତାଙ୍କ agent delivery ନେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ — buyer delivery ନେଲେ, ଦହଞ୍ଚିବା ପୂର୍ବରୁ ଅଟକାଇଲେ, carrier buyer ନିକଟରେ acknowledgment (attornment) କଲେ, carrier ଅନ୍ୟାୟ ଭାବେ delivery ମନା କଲେ, buyer ଉଡ଼ା କରିଥିବା carrier ବା buyer chartered ଜାହାଜକୁ delivery ହେଲେ transit ଶେଷ ହୁଏ, ଏବଂ buyer କୁ part delivery ବାକି ପାଇଁ transit ଶେଷ କରେ; buyer କି agent ନିଜ truck ରେ goods ଲୋଡ଼ କରିସାରିବା ପରେ railway କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ସେଗୁଡ଼ିକ ଅଟକାଇପାରିବେ ନାହିଁ; **Sec 52:** actual possession ନେଇ ବା carrier ବା ତାଙ୍କ principal କୁ notice

ଦେଇ (ଜଣାଇବା ପାଇଁ ସମୟ ଥିବା ଭଳି) କରାଯାଏ — carrier seller କି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁସାରେ ପୁନଃ delivery କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ, ପୁନଃ delivery ଖର୍ଚ୍ଚ seller କି; contract rescind ହୁଏ ନାହିଁ — buyer pay କରି ଏବେ ବି goods claim କରିପାରନ୍ତି।

Right of lien	Right of stoppage in transit
ମୂଳ କଥା — possession ବଜାୟ ରଖିବା	ମୂଳ କଥା — possession ପୁନଃ ପାଇବା
Seller କି ପାଖରେ goods ର possession ଅବଶ୍ୟ ଥିବା ଦରକାର	Seller possession ଛାଡ଼ିଦେଇଛନ୍ତି; goods carrier ପାଖରେ; buyer ପାଇନାହାନ୍ତି
Buyer insolvent ନହେଲେ ମଧ୍ୟ exercise କରାଯାଇପାରେ	କେବଳ buyer insolvent ହେଲେ exercise କରାଯାଇପାରେ
Goods seller କି possession ଛାଡ଼ିଲେ ଶେଷ ହୁଏ	Goods buyer କୁ deliver ହେଲେ ଶେଷ ହୁଏ
Stoppage ଯେଉଁଠି ଆରମ୍ଭ, right of lien ସେଠାରେ ଶେଷ	Lien ଶେଷ ହେଲେ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ — lien ର ଏକ ବିସ୍ତାର

Sec 53 buyer କି sub-sale ବା pledge: lien/stoppage କୁ ବିଫଳ କରେ ନାହିଁ (NOT) — ଦ୍ଵିତୀୟ buyer ପ୍ରଥମଙ୍କଠାରୁ ଭଲ ସ୍ଥିତିରେ ରହିପାରନ୍ତି ନାହିଁ; **exceptions:** (a) buyer କି sale, mortgage ବା disposition ରେ seller assent ଦେଇଥିଲେ (Mount D.F. Ltd vs Jay & Jay — price sub-sale ଆୟରୁ ଦେୟ, lien ବିଫଳ); (b) document of title (bill of lading, railway receipt, delivery order) buyer କୁ ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହୋଇ ସେ good faith ରେ ଓ value ଦେଇ ନେଉଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ହସ୍ତାନ୍ତର କରନ୍ତି — sale ଦ୍ଵାରା ହସ୍ତାନ୍ତର lien/stoppage କୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଫଳ କରେ, pledge ଦ୍ଵାରା କେବଳ pledgee କି ଅଧିକାର ଅଧୀନରେ (pledgee କୁ ପ୍ରଥମେ pledger କି ଅନ୍ୟ goods/securities ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ କୁହାଯାଇପାରେ)।

Resale (Sec 54) — ଚାରୋଟି ସର୍ତ୍ତ: (i) perishable goods — resale ର notice ଆବଶ୍ୟକ ନାହିଁ; (ii) resell କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର notice ପରେ buyer ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ସମୟରେ pay ନକଲେ — seller ଅଭାବ (contract price - resale price) damages ଭାବେ ଆଦାୟ କରି ଯେକୌଣସି ବଳକା ଲାଭ ରଖିପାରନ୍ତି; notice ବିନା ସେ କ୍ଷତି ଆଦାୟ କରିପାରିବେ ନାହିଁ ଏବଂ ଲାଭ ମୂଳ buyer କୁ ଫେରାଇବାକୁ ବାଧ୍ୟ [Sec 54(2)]; (iii) lien/stoppage ପରେ resale — notice ବିନା ମଧ୍ୟ ପରବର୍ତ୍ତୀ buyer ମୂଳ buyer ବିରୁଦ୍ଧରେ good title ପାଆନ୍ତି; (iv) buyer କି default ରେ right of resale contract ରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ସଂରକ୍ଷିତ — notice ଆବଶ୍ୟକ ନାହିଁ, damages ତଥାପି ଆଦାୟଯୋଗ୍ୟ।

ସ୍ମୃତି (Remembering) ମୁଖସ୍ଥ କରନ୍ତୁ: 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 45(1) ସଂଜ୍ଞା ମୁଖସ୍ଥ କରନ୍ତୁ: ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ price pay ବା tender ହୋଇନଥିଲେ, ବା conditional payment ଭାବେ ନିଆଯାଇଥିବା negotiable instrument dishonour ହେଲେ seller 'unpaid'।
- Sec. 54 ଅଧୀନରେ resale ସର୍ତ୍ତ ଶିଖନ୍ତୁ: (i) perishable goods --- notice ଆବଶ୍ୟକ ନାହିଁ; (ii) resell କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର notice ପରେ buyer ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ସମୟରେ pay ନକଲେ; (iii) lien/stoppage ପରେ resale ନୂଆ buyer କୁ notice ବିନା ମଧ୍ୟ good title ଦିଏ; (iv) contract ରେ right of resale ର ସ୍ପଷ୍ଟ ସଂରକ୍ଷଣ।

- notice ର ପରିଣାମ ମନେରଖନ୍ତୁ: notice ସହ seller ଅଭାବ damages ଭାବେ ଆଦାୟ କରି ବଳକା ରଖିପାରନ୍ତି; notice ବିନା ସେ କ୍ଷତି ଆଦାୟ କରିପାରିବେ ନାହିଁ ଏବଂ ଲାଭ ମୂଳ buyer କୁ ଫେରାଇବାକୁ ବାଧ୍ୟ [Sec. 54(2)]

TQ 3.3 • PYQ 2026-Jan [6] (c) (ii) • Descriptive • 4M • Pg 368 3× ପରାମର୍ଶାକ୍ଷି **LEVEL I**
ସ୍ମୃତି (Remembering)

ସହଜ

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 46 ର ଯୋଜନା ବୁଝାନ୍ତୁ: goods ବିରୁଦ୍ଧରେ --- lien, stoppage in transit, resale (ଏବଂ property ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହୋଇନଥିଲେ withholding delivery/'quasi-lien' ଅଧିକାର); 6-mark 'rights against goods' ପ୍ରଶ୍ନ ପାଇଁ ଏହି ବର୍ଗୀକରଣ ଆଙ୍କିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ରୁହନ୍ତୁ
- lien ପାଇଁ (Sec. 47): price ପାଇଁ ରଖିବାର possessory ଅଧିକାର, କେବଳ ଯେଉଁଠି (a) cash sale, (b) credit ଅବଧି ସମାପ୍ତ, ବା (c) buyer insolvent; seller buyer କି agent/bailee ଭାବେ ମଧ୍ୟ ରଖିପାରନ୍ତି
- lien ର ସମାପ୍ତି (Sec. 49): right of disposal ସଂରକ୍ଷିତ ନରଖି carrier କୁ delivery, buyer/agent ଆଇନସଙ୍ଗତ ଭାବେ possession ପାଆନ୍ତି, waiver, estoppel --- କିନ୍ତୁ seller price ପାଇଁ decree ପାଇଛନ୍ତି ବୋଲି କେବଳ ସେଥିପାଇଁ lien ନଷ୍ଟ ହୁଏ ନାହିଁ (NOT)।
- lien (possession ରଖିବା, insolvency ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ) ଓ stoppage in transit (possession ପୁନଃ ପାଇବା, କେବଳ buyer କି insolvency ରେ; lien ଯେଉଁଠି ଶେଷ ସେଠାରୁ ଆରମ୍ଭ) ମଧ୍ୟରେ ପାଞ୍ଚ-ବିନ୍ଦୁ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଆୟତ୍ତ କରନ୍ତୁ

TQ 3.1 • PYQ 2019-Nov [4] (a) • Descriptive • 6M • Pg 366 4× ପରାମର୍ଶାକ୍ଷି **LEVEL I**
ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

TQ 3.2 • PYQ 2023-Dec [4] (a) • Descriptive • 6M • Pg 367 5× ପରାମର୍ଶାକ୍ଷି **LEVEL I**
ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ଠେଲି ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ : 7 ପ୍ରଶ୍ନ

- transit ଅବଧି ସମସ୍ୟା ଅଭ୍ୟାସ କରନ୍ତୁ (Secs. 50--51): buyer ବା ତାଙ୍କ agent carrier ଠାରୁ delivery ନେଲେ transit ଶେଷ --- ତେଣୁ buyer କି agent ନିଜ truck ରେ goods ଲୋଡ଼ କରିସାରିବା ପରେ railway କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ସେଗୁଡ଼ିକ ଅଟକାଇପାରିବେ ନାହିଁ; part delivery, ମଝିରେ ଅଟକାଇବା, carrier କି acknowledgment/attornment ଓ buyer-chartered carrier ମଧ୍ୟ transit ଶେଷ କରେ
- stoppage ଉତ୍ତରକୁ Sec. 50 ସର୍ତ୍ତ ଚାରିପଟେ ସଜାନ୍ତୁ: seller unpaid + possession ଛାଡ଼ିଛନ୍ତି + goods transit ରେ + buyer insolvent; carrier ବା ତାଙ୍କ principal କୁ Sec. 52 ଅଧୀନରେ notice; ପୁନଃ delivery ଖର୍ଚ୍ଚ seller କି ଉପରେ
- Sec. 53 ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ: buyer କି sub-sale ବା pledge lien/stoppage କୁ ବିଫଳ କରେ ନାହିଁ, ଯଦି ନା (UNLESS) seller ସେଥିରେ assent ଦେଇଥିଲେ ବା document of title (railway receipt, delivery order) value ପାଇଁ bona fide sub-buyer କୁ ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହୋଇଥିଲା --- sale ଦ୍ଵାରା ହସ୍ତାନ୍ତର ଅଧିକାରକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଫଳ କରେ, pledge ଦ୍ଵାରା କେବଳ pledgee କି ଅଧିକାର ଅଧୀନରେ
- ବିଭକ୍ତ consignment ତଥ୍ୟରେ (450 bags transport ରେ + 50 buyer ନେଇଛନ୍ତି), ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଂଶ ପୃଥକ ଭାବେ ବିଚାର କରନ୍ତୁ: stoppage କେବଳ ଏବେ ବି transit ରେ ଥିବା goods ଉପରେ; delivered goods ପାଇଁ seller personal remedies ଉପରେ ନିର୍ଭର କରନ୍ତି

CSQ 3.1 • MTP 2020-Oct [5] (i) • Case Scenario • 6M • Pg 369	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.2 • PYQ 2021-Dec [5] (a) (ii) • Case Scenario • 3M • Pg 370 asked	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.3 • MTP 2023-May [5] (a) • Case Scenario • 6M • Pg 371	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.4 • RTP 2024-Jun [12] • Case Scenario • --- • Pg 372 2x ପରୀକ୍ଷାଯାଇଛି	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.5 • PYQ 2024-Sep [5] (a) (ii) • Case Scenario • 3M • Pg 373 asked	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.6 • PYQ 2025-May [5] (a) (I) • Case Scenario • 4M • Pg 374 asked	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.7 • PYQ 2026-Sep [5] (a) • Case Scenario • 7M • Pg 375	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 4: Buyer ବିରୁଦ୍ଧରେ unpaid seller କି ଅଧିକାର (Sections 55--61)

P2-C3-U3.4-T04 • Topic 4: Rights of Unpaid Seller Against the Buyer (Sections 55--61)

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ ଶୀର୍ଷକ 4.4 'Rights of Unpaid Seller Against the Buyer (Sections 55--61)' ପଢନ୍ତୁ — rights in personam: suit for price (Sec. 55), damages for non-acceptance (Sec. 56), ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ତାରିଖ ପୂର୍ବରୁ repudiation (Sec. 60) ଏବଂ suit for interest (Sec. 61)।

ଚିପ୍ପଣୀ

ଚାରୋଟି personal remedies: (1) **suit for price:** Sec 55(1) — property ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ଏବଂ buyer ଅନ୍ୟାୟ ଭାବେ pay କରିବାରେ ଅବହେଳା/ମନା କରନ୍ତି (contract of sale); Sec 55(2) — delivery ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଶେଷରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦିନରେ price ଦେୟ: property ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହୋଇନଥିଲେ ବା goods appropriate ହୋଇନଥିଲେ ମଧ୍ୟ suit ଚଳେ (agreement to sell); (2) **Sec 56 damages for non-acceptance** — buyer ଅନ୍ୟାୟ ଭାବେ accept ଓ pay କରିବାରେ ଅବହେଳା/ମନା କରନ୍ତି; ପରିମାଣ Indian Contract Act, 1872 ର Sec 73 ଅନୁସାରେ; (3) **Sec 60 repudiation before due date** — seller contract କୁ rescinded ଭାବେ ଗଣି damages ପାଇଁ suit କରିପାରନ୍ତି ('rule of anticipatory breach'); (4) **Sec 61 interest** — agreement ଅନୁସାରେ payment due ହେବା ତାରିଖରୁ, ନଚେତ୍ buyer କୁ ଜଣାଯାଇଥିବା ତାରିଖରୁ; court goods ର tender ଠାରୁ ବା price ଦେୟ ହେବା ତାରିଖରୁ interest ଦେଇପାରନ୍ତି।

In rem ବନାମ in personam: goods ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଧିକାର (lien, stoppage, resale) goods ସହ ସଂଲଗ୍ନ; buyer ବିରୁଦ୍ଧରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅଧିକାର contract of sale ଭଙ୍ଗ ପାଇଁ seller କି remedies — goods ବିରୁଦ୍ଧ ଅଧିକାର ସହିତ ଅତିରିକ୍ତ, ଏବଂ possession ଛାଡ଼ିବା ପରେ ବଞ୍ଚି ରହୁଥିବା ଏକମାତ୍ର ଅଧିକାର।

Classic ପରିସ୍ଥିତି (SM): 15 days' credit ଠାରୁ goods ବିକ୍ରି ଓ delivered, due date ଠାରୁ buyer ମନା କରନ୍ତି — Sec 45(1) ଅଧୀନରେ seller unpaid seller; goods delivered ହୋଇସାରିଥିବାରୁ goods ବିରୁଦ୍ଧ ଅଧିକାର ଶେଷ; ସେ କେବଳ price (Sec 55), damages for non-acceptance (Sec 56) ଓ interest (Sec 61) ପାଇଁ suit କରିପାରିବେ; goods ଏବେ ବି seller କି possession ରେ ଥିଲେ ଏବଂ credit ସମାପ୍ତ/buyer insolvent ହେଲେ, lien (Sec 47) କୁ

ଏହି personal remedies ସହ ଯୋଡ଼ନ୍ତୁ

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- ଚାରୋଟି personal remedies sections ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ: suit for price [property ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହୋଇଥିଲେ Sec. 55(1); delivery ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିନରେ price ଦେୟ ହେଲେ Sec. 55(2)], damages for non-acceptance (Sec. 56, ପରିମିତ Indian Contract Act, 1872 ର Sec. 73 ଅନୁସାରେ), anticipatory breach (Sec. 60) ଓ interest (Sec. 61)।
- goods ବିରୁଦ୍ଧ ଅଧିକାର (in rem) କୁ buyer ବିରୁଦ୍ଧ ଅଧିକାର (in personam) ଠାରୁ ପୃଥକ କରନ୍ତୁ --- ଶେଷୋକ୍ତଗୁଡ଼ିକ breach ପାଇଁ seller ଙ୍କ remedies ଏବଂ goods delivered ହେବା ପରେ ମଧ୍ୟ ଉପଲବ୍ଧ।

TQ 4.1 • PYQ 2021-Jul [4] (a) • Descriptive • 6M • Pg 378 **3x ପରୀକ୍ଷାଯୋଗ୍ୟ** **LEVEL I** ବୋଧ (Understanding) **ମଧ୍ୟମ**

TQ 4.2 • PYQ 2026-Sep [6] (c) • Descriptive • 7M • Pg 379 **LEVEL I** ବୋଧ (Understanding) **ମଧ୍ୟମ**

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ଠେଲି ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- classic ପରିସ୍ଥିତି ଅଭ୍ୟାସ କରନ୍ତୁ (credit ରେ goods ବିକ୍ରି, delivered, due date ରେ buyer pay କରିବାକୁ ମନା କରନ୍ତି): ପ୍ରଥମେ Sec. 45 ଅଧୀନରେ unpaid-seller ସ୍ଥିତି ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରନ୍ତୁ, possession ଛାଡ଼ିଥିବାରୁ goods ବିରୁଦ୍ଧ ଅଧିକାର ନଷ୍ଟ ବୋଲି ଦର୍ଶାନ୍ତୁ, ତା' ପରେ suit for price (Sec. 55), damages for non-acceptance (Sec. 56) ଓ interest (Sec. 61) ସହ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଦିଅନ୍ତୁ।
- goods ଏବେ ବି seller ଙ୍କ ଗୋଦାମରେ ଥିଲେ ଓ price ବାକି ଥିଲେ, lien (Sec. 47) କୁ personal remedies ସହ ଯୋଡ଼ନ୍ତୁ --- goods ବିରୁଦ୍ଧ ଓ buyer ବିରୁଦ୍ଧ ଅଧିକାର ମଧ୍ୟରେ ବାଛିବା ପୂର୍ବରୁ possession ଯାଞ୍ଚ କରନ୍ତୁ।

CSQ 4.1 • PYQ 2018-Nov [5] (a) • Case Scenario • 6M • Pg 380 **7x ପରୀକ୍ଷାଯୋଗ୍ୟ** **LEVEL II** ପ୍ରୟୋଗ (Application) **ମଧ୍ୟମ**

ବିଷୟ 5: Seller ବିରୁଦ୍ଧରେ buyer ଙ୍କ remedies

P2-C3-U3.4-T05 • Topic 5: Remedies of Buyer Against the Seller

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ ଶୀର୍ଷକ 4.5 'Remedies of Buyer Against the Seller' ପଢନ୍ତୁ --- damages for non-delivery (Sec. 57), suit for specific performance (Sec. 58), breach of warranty (Sec. 59), ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ତାରିଖ ପୂର୍ବରୁ repudiation (Sec. 60) ଏବଂ suit for interest (Sec. 61)।

ଚିତ୍ରଣୀ

Buyer ଙ୍କ ପାଞ୍ଚୋଟି remedies: (1) **Sec 57 damages for non-delivery** — seller ଅନ୍ୟାୟ ଭାବେ delivery ଦେବାରେ ଅବହେଳା/ମନା କରନ୍ତି (₹11,000 ରେ resale ପାଇଁ ₹10,500 ରେ କିଣାଯାଇଥିବା shoes: ଯୋଡ଼ା ପିଛା ₹500 damages, contract-price/resale-price ପାର୍ଥକ୍ୟ); (2) **Sec 58 specific performance**; (3) **Sec 59**

breach of warranty — buyer goods reject କରିପାରିବେ ନାହିଁ କିନ୍ତୁ (i) price ହ୍ରାସ ବା ବିଲୋପ ପାଇଁ breach ଦର୍ଶାଇପାରନ୍ତି ବା (ii) damages ପାଇଁ suit କରିପାରନ୍ତି; (4) **Sec 60 repudiation before due date** — contract କୁ ଚାଲୁ ଭାବି ଅପେକ୍ଷା କରିପାରନ୍ତି, ବା rescinded ଭାବି damages ପାଇଁ suit କରିପାରନ୍ତି; (5) **Sec 61 interest/special damages** — consideration ବିଫଳ ହେଲେ pay କରିଥିବା ଟଙ୍କା ଆଦାୟ; court payment ତାରିଖରୁ ଫେରସ୍ତ price ଉପରେ interest ଦେଇପାରନ୍ତି।

Sec 58 specific performance — **ଅର୍ଥ:** seller breach କଲେ buyer goods ର ପ୍ରକୃତ delivery ପାଇଁ ବାଧ୍ୟ କରିବାକୁ court କୁ ଅନୁରୋଧ କରିପାରନ୍ତି; **ସର୍ତ୍ତ:** (a) contract specific ବା ascertained goods ପାଇଁ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ (b) court ର କ୍ଷମତା Specific Relief Act, 1963 ଅଧୀନ (c) damages ଯଥେଷ୍ଟ remedy ନହେଲେ ଆଦେଶ ଦିଆଯାଏ (d) goods ଅନନ୍ୟ ବା ବିଶେଷ ପ୍ରକୃତିର ହେଲେ ମଞ୍ଜୁର ହୁଏ — ଯଥା Mughal ଯୁଗର ଦୁର୍ଲଭ ଚିତ୍ର।

Sections ପ୍ରସ୍ତୁତ ରଖନ୍ତୁ: non-delivery 57, specific performance 58, warranty 59, anticipatory breach 60, interest 61 — seller ଙ୍କ Secs 55-61 remedies ର buyer ପାର୍ଶ୍ବର ପ୍ରତିବିମ୍ବା।

ସ୍ମୃତି (Remembering) ମୁଖ୍ୟ କରନ୍ତୁ 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- suit for specific performance (Sec. 58) ର ଅର୍ଥ ମୁଖ୍ୟ କରନ୍ତୁ: seller breach କଲେ buyer goods ର ପ୍ରକୃତ delivery ପାଇଁ ବାଧ୍ୟ କରିବାକୁ court କୁ ଅନୁରୋଧ କରିପାରନ୍ତି।
- ଏହାର ସର୍ତ୍ତ ଅକ୍ଷରଶଃ ଶିଖନ୍ତୁ: (a) contract specific ବା ascertained goods ପାଇଁ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ; (b) court ର କ୍ଷମତା Specific Relief Act, 1963 ଅଧୀନ; (c) damages ଯଥେଷ୍ଟ remedy ନହେଲେ ଆଦେଶ ଦିଆଯାଏ; (d) goods ଅନନ୍ୟ ବା ବିଶେଷ ପ୍ରକୃତିର ହେଲେ ମଞ୍ଜୁର ହୁଏ (ଯଥା ଦୁର୍ଲଭ Mughal ଚିତ୍ର)।
- buyer ଙ୍କ remedies ର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ତାଲିକା sections ସହ ପ୍ରସ୍ତୁତ ରଖନ୍ତୁ: damages for non-delivery (Sec. 57), specific performance (Sec. 58), breach of warranty --- price ହ୍ରାସ/ବିଲୋପ ବା damages (Sec. 59), anticipatory breach (Sec. 60), interest/special damages (Sec. 61)।

TQ 5.1 • PYQ 2026-Jan [6] (c) (i) • Descriptive • 3M • Pg 381

8x ପରାମାଳଛି

LEVEL I
ସ୍ମୃତି (Remembering)

ସହଜ

ବିଷୟ 6: ନିଲାମ ବିକ୍ରୟ — Auction Sale (Section 64)

P2-C3-U3.4-T06 • Topic 6: Auction Sale (Section 64)

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ ଶୀର୍ଷକ 4.6 'Auction Sale (Section 64)' ପଢନ୍ତୁ — auction sale ର ଛଅଟି ଆଇନଗତ ନିୟମ: lots ରେ sale, ହାତୁଡ଼ି ପଡ଼ିବା ସହ ସମାପ୍ତି, bid ପ୍ରତ୍ୟାହାର, seller ଙ୍କ ସଂରକ୍ଷିତ bid ଅଧିକାର, seller ଙ୍କ ଅଯୋଷିତ bidding, reserve price ଏବଂ pretended bidding।

ଚିତ୍ରଣୀ

ଅର୍ଥ: ସାର୍ବଜନୀନ ଭାବେ bids ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରି property ବିକ୍ରୟ ପଦ୍ଧତି, ସର୍ବାଧିକ bidder ଙ୍କୁ ବିକ୍ରି; auctioneer Law

of Agency ଦ୍ଵାରା ନିୟନ୍ତ୍ରିତ seller କି agent, କିନ୍ତୁ ତୁମ୍ଭା ପ୍ରକାଶ ନକରି ନିଜ property principal ଭାବେ ବିକିପାରନ୍ତି।

Sec 64 — ଛଅଟି ନିୟମ: (a) lots ରେ goods — ପ୍ରତ୍ୟେକ lot prima facie ଏକ ପୃଥକ contract of sale ର ବିଷୟ; (b) auctioneer ହାତୁଡ଼ି ପକାଇ ବା ଅନ୍ୟ ପ୍ରଥାଗତ ଉପାୟରେ ସମାପ୍ତି ଘୋଷଣା କଲେ sale ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ — ସେହି ଘୋଷଣା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେକୌଣସି bidder ନିଜ bid ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିପାରନ୍ତି; (c) seller ନିଜେ ବା ତାଙ୍କ ତରଫରୁ bid କରିବାର ଅଧିକାର ସ୍ଵଷ୍ଟ ଭାବେ ସଂରକ୍ଷିତ ହୋଇପାରେ — ତେବେ seller ବା ତାଙ୍କ ତରଫରୁ ଯେକୌଣସି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି bid କରିପାରନ୍ତି; (d) sale seller କି bid ଅଧିକାର ଅଧୀନ ବୋଲି ଘୋଷିତ ନହେଲେ — seller ନିଜେ bid କରିବା ବା bid ପାଇଁ କାହାକୁ ନିୟୁକ୍ତ କରିବା, ବା auctioneer ଜାଣିଶୁଣି ଏପରି bid ନେବା ବେଆଇନ; ଏହା ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ କରୁଥିବା sale କୁ buyer fraudulent ଭାବେ ଗଣିପାରନ୍ତି; (e) sale reserve ବା upset price ଅଧୀନ ବୋଲି ଘୋଷିତ ହୋଇପାରେ; (f) price ବଢ଼ାଇବା ପାଇଁ pretended bidding sale କୁ buyer କି ଇଚ୍ଛାରେ voidable କରେ।

ହାତୁଡ଼ି ପଡ଼ିବା ସହ property ହସ୍ତାନ୍ତର (SM Example 12): car Q କୁ knock down ହେଲା, ତାଙ୍କ cheque clear ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ownership ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହେବ ନାହିଁ ବୋଲି ସେ ଦସ୍ତଖତ କଲେ, ତା' ପରେ clearance ପୂର୍ବରୁ R କୁ ବିକିଲେ — ରାୟ: ହାତୁଡ଼ି ପଡ଼ିବା ସହ property ହସ୍ତାନ୍ତରିତ, ତେଣୁ R good title ପାଇଲେ; sale ଓ sub-sale ଉଭୟ valid।

ଭଙ୍ଗା ହାତୁଡ଼ି ମାମଲା (SM): ପଡ଼ିବା ସମୟରେ ହାତୁଡ଼ି ଭାଙ୍ଗି antique ଘଣ୍ଟା ନଷ୍ଟ କଲା — ସମାପ୍ତି କେବେ ବି ବୈଧ ଭାବେ ଘୋଷିତ ହୋଇନଥିଲା (ହାତୁଡ଼ି ଏହାର ସାଧାରଣ ସ୍ଥିତିକୁ ଆସିବା ଆବଶ୍ୟକ), ତେଣୁ sale ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ, କ୍ଷତି seller କି ଉପରେ ଏବଂ ସର୍ବାଧିକ bidder (Deepa) contract avoid କରିପାରନ୍ତି।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 64 ନିୟମ କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ: (a) ପ୍ରତ୍ୟେକ lot prima facie ଏକ ପୃଥକ contract of sale; (b) auctioneer ହାତୁଡ଼ି ପକାଇ ବା ଅନ୍ୟ ପ୍ରଥାଗତ ଉପାୟରେ ସମାପ୍ତି ଘୋଷଣା କଲେ sale ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ --- ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେକୌଣସି bidder ନିଜ bid ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିପାରନ୍ତି; (c) seller ନିଜେ ବା ତାଙ୍କ ତରଫରୁ bid କରିବାର ଅଧିକାର ସ୍ଵଷ୍ଟ ଭାବେ ସଂରକ୍ଷିତ ହୋଇପାରେ।
- fraud ନିୟମ ଲେଖନ୍ତୁ: sale seller କି bid ଅଧିକାର ଅଧୀନ ବୋଲି ଘୋଷିତ ନହେଲେ, seller ନିଜେ bid କରିପାରିବେ ନାହିଁ ବା bid ପାଇଁ କାହାକୁ ନିୟୁକ୍ତ କରିପାରିବେ ନାହିଁ, ଏବଂ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନକାରୀ sale କୁ buyer fraudulent ଭାବେ ଗଣିପାରନ୍ତି; price ବଢ଼ାଇବା ପାଇଁ pretended bidding sale କୁ buyer କି ଇଚ୍ଛାରେ voidable କରେ; sale reserve/upset price ଅଧୀନ ବୋଲି ଘୋଷିତ ହୋଇପାରେ।

TQ 6.1 • PYQ 2024-Sep [6] (c) (i) • Descriptive • 4M • Pg 383 5x ପରୀକ୍ଷାକ୍ଷେପ **LEVEL I**
ବୋଧ (Understanding)

ସହଜ

ପ୍ରଯୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ : 3 ପ୍ରଶ୍ନ

- 'sale କେବେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ' ସମସ୍ୟା ଅଭ୍ୟାସ କରନ୍ତୁ: ହାତୁଡ଼ି ପଡ଼ିବା ସହ property ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହୁଏ, payment ବା delivery ରେ ନୁହେଁ --- ତେଣୁ ହାତୁଡ଼ି ପଡ଼ିବା ପରେ ସର୍ବାଧିକ bidder କି sub-sale valid (SM Example 12)।
- ଭଙ୍ଗା-ହାତୁଡ଼ି ମାମଲା ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ: ପଡ଼ିବା ସମୟରେ ହାତୁଡ଼ି ଭାଙ୍ଗି goods ନଷ୍ଟ କଲେ, ସମାପ୍ତି କେବେ ବି ବୈଧ ଭାବେ ଘୋଷିତ ହୋଇନଥିଲା, ତେଣୁ sale ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ, କ୍ଷତି seller କି ଉପରେ ଏବଂ bidder contract avoid କରିପାରନ୍ତି।
- ଯେଉଁଠି ସମାପ୍ତିର ପ୍ରଥାଗତ ଉପାୟ ଘୋଷିତ (ହାତୁଡ଼ି ସହ ଘୋଷଣା), sale କେବଳ ସେହି ପ୍ରଥା ଅନୁସାରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୁଏ --- ତା' ପୂର୍ବରୁ bidders ଯେକୌଣସି ସମୟରେ bid ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିପାରନ୍ତି।

CSQ 6.1 • PYQ 2023-Jun [5] (a) (i) • Case Scenario • 2M • Pg 384	2×	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ସହଜ
CSQ 6.4 • PYQ 2025-May [5] (a) (ii) • Case Scenario • 3M • Pg 387 asked		LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ସହଜ
CSQ 6.3 • MTP 2024-Jun [5] (a) (i) • Case Scenario • 4M • Pg 386	2×	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ

ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis) ବହୁ-ପ୍ରସଙ୍ଗ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଅଲଗା କରି ସମାଧାନ କରନ୍ତୁ: 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- ବହୁ-ପ୍ରସଙ୍ଗ auction ପରିସ୍ଥିତି ସମାଧାନ କରନ୍ତୁ (bid ଅଧିକାର ଘୋଷିତ ନୁହେଁ + seller ଙ୍କ agent bid କରନ୍ତି + pretended bidding): ପ୍ରସଙ୍ଗଗୁଡ଼ିକ ପୃଥକ କରନ୍ତୁ --- seller ଙ୍କ bidding ର ଆଇନସଙ୍ଗତତା, sale କୁ fraudulent/voidable ଭାବେ ଗଣିବାର buyer ଙ୍କ ବିକଳ୍ପ, ଏବଂ ହାତୁଡ଼ି ପଡ଼ିବା ସହ ସମାପ୍ତି --- ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକରେ Sec. 64 clauses ସହ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଦିଅନ୍ତୁ
- Sec. 64 କୁ passing of property/risk ସହ ଯୋଡ଼ନ୍ତୁ: ପ୍ରଥମେ ହାତୁଡ଼ି ପଡ଼ିଥିଲା କି ନାହିଁ ସ୍ଥିର କରନ୍ତୁ; ownership ଓ risk ପ୍ରଶ୍ନ (auction ସମୟରେ ନଷ୍ଟ) ସେହି ଗୋଟିଏ ତଥ୍ୟରୁ ବାହାରେ

CSQ 6.2 • PYQ 2024-Jun [5] (a) • Case Scenario • 7M • Pg 385

LEVEL II
ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)

କଠିନ

ବିଷୟ 7: Contract of sale ରେ ବର୍ଦ୍ଧିତ ବା ହ୍ରାସପ୍ରାପ୍ତ କରର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି (Section 64A)

P2-C3-U3.4-T07 • Topic 7: Inclusion of Increased or Decreased Taxes in Contract of Sale (Section 64A)

ଧାରଣା ଆଧାର — ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ପରୀକ୍ଷା ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ • ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସ୍ତୁତି ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ ଏକକ 3.4 ର §4.7 ପଢନ୍ତୁ: Section 64A ଏବଂ contract ଓ performance ମଧ୍ୟରେ କର ସଂଶୋଧନର ଭାର କିଏ ବହନ କରେ।

ଚିପ୍ପଣୀ

Section 64A: ଯେଉଁଠି contract ହେବା ପରେ କିନ୍ତୁ ଏହାର performance ପୂର୍ବରୁ କୌଣସି କର ଆରୋପିତ, ବର୍ଦ୍ଧିତ, ହ୍ରାସ ବା ଛାଡ଼ ହୁଏ, ଏବଂ contract ରେ କର ପଇଠ ବିଷୟରେ କୌଣସି ସର୍ତ୍ତ ନଥାଏ, ସେଠାରେ ପକ୍ଷମାନେ ସେହି ଅନୁସାରେ goods ର price ପୁନଃ ସମନ୍ବୟ କରିବାକୁ ହକଦାର।

କେଉଁ କର: goods ଉପରେ ଯେକୌଣସି customs ବା excise duty, ଏବଂ goods ର sale ବା purchase ଉପରେ କର।

ପ୍ରଭାବ ଓ ବହିର୍ଭୁତକରଣ: କର ବଢ଼ିଲେ buyer ବର୍ଦ୍ଧିତ price pay କରନ୍ତି ଏବଂ କର କମିଲେ ଲାଭ ପାଆନ୍ତି, ତେଣୁ seller ବର୍ଦ୍ଧିତ କର price ରେ ଯୋଡ଼ିପାରନ୍ତି। ଏହି provision **ବିପରୀତ agreement ଦ୍ଵାରା ବହିର୍ଭୁତ** କରାଯାଇପାରେ — କର ବିଷୟରେ ପକ୍ଷମାନେ ଯାହା ଇଚ୍ଛା ସର୍ତ୍ତ ରଖିବାକୁ ସ୍ଵାଧୀନ।

ଅଧ୍ୟାୟ 4

ଭାରତୀୟ Partnership ଆଇନ (The Indian Partnership Act, 1932)

The Indian Partnership Act, 1932

24 ବିଷୟ • 104 ବର୍ଗୀକୃତ ପ୍ରଶ୍ନ • ଗୁରୁତ୍ବ: A

ICAI ଦକ୍ଷତା ପ୍ରୋଫାଇଲ୍ Level I 5–20% • Level II 80–95% — ଏହି ଅଧ୍ୟାୟ ଚତୁଃପ୍ରଧାନ

Level I — ସ୍ମୃତି, ବୋଧ	57.5%	379 ମଧ୍ୟରୁ 218 ମାର୍କ
Level II — ପ୍ରୟୋଗ, ବିଶ୍ଳେଷଣ	42.5%	379 ମଧ୍ୟରୁ 161 ମାର୍କ

ଏକକ 4.1: Partnership ର ସାଧାରଣ ପ୍ରକୃତି (General Nature of a Partnership)

General Nature of a Partnership

P2-C4-U4.1 • ଗୁରୁତ୍ବ D • ଅଧ୍ୟାୟରେ ଯୋଗ 2 • ବର୍ଗ A • ଅଧ୍ୟାୟ ପ୍ରଶ୍ନର 25.0% • 26 ପ୍ରଶ୍ନ

ବିଷୟ 1: 'Partnership', 'Partner', 'Firm' ଓ 'Firm Name' ର ସଂଜ୍ଞା (Section 4)

P2-C4-U4.1-T01 • Topic 1: Definition of 'Partnership', 'Partner', 'Firm' And 'Firm Name' (Section 4)

ଧାରଣା ଆଧାର — ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ପରୀକ୍ଷା ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ • ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସ୍ତୁତି ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ ଏକକ 4.1 ର §1.1 ପଢନ୍ତୁ: Section 4 ର partnership ସଂଜ୍ଞା ଓ ଏହା ସ୍ଥିର କରୁଥିବା ତିନୋଟି ଶବ୍ଦ — partner, firm ଓ firm name।

ଚିତ୍ରଣ

Section 4 — partnership: “Partnership” is the relation between persons who have agreed to share the profits of a business carried on by all or any of them acting for all.” ଏହି ଶବ୍ଦାବଳୀ ଅକ୍ଷରେ ଅକ୍ଷରେ ମୁଖ୍ୟ କରନ୍ତୁ: elements, true test କିମ୍ବା partnership ର ପ୍ରକାର ଉପରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଶ୍ନ ଏହା ଉପରେ ହିଁ ଆଧାରିତ।

ତିନୋଟି ଶବ୍ଦ: ପରସ୍ପର ସହ partnership ରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ 'partners' ଓ ସାମୂହିକ ଭାବେ 'a firm' କୁହାଯାଏ, ଏବଂ ଯେଉଁ ନାମରେ ସେମାନଙ୍କ business ଚାଲେ ତାହା 'firm name'।

ସଂଜ୍ଞା କ'ଣ ବହନ କରେ: partnership ସୃଷ୍ଟି ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଏକସଙ୍ଗେ ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ ପାଞ୍ଚଟି ଉପାଦାନ — ଦୁଇ ବା ଅଧିକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ association, ସମସ୍ତଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ agreement, ଏକ business, ସେହି business ର profits ବଣ୍ଟନର agreement, ଏବଂ ସେହି business ସମସ୍ତେ କିମ୍ବା ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେହି **acting for all** ଚଳାଇବା (mutual-agency ଉପାଦାନ, ଯାହା ହିଁ true test)।

ବିଷୟ 2: Partnership ର ଉପାଦାନ (Elements of Partnership)

P2-C4-U4.1-T02 • Topic 2: Elements of Partnership

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Indian Partnership Act, 1932 ର ଏକକ 1 'General Nature of Partnership' ପଢନ୍ତୁ --- ଶିର୍ଷକ 1.1 (Sec. 4 ର partnership, partner, firm, firm name ସଂଜ୍ଞା) ଓ 1.2 (ପାଞ୍ଚଟି ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ଉପାଦାନ), KD Kamath & Co. Supreme Court ରାୟ ସମେତ।

ଚିପ୍ପଣୀ

Sec 4 ସଂଜ୍ଞା (SM): 'Partnership' ହେଉଛି "the relation between persons who have agreed to share the profits of a business carried on by all or any of them acting for all"; ଏଥିରେ ପ୍ରବେଶ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ 'partners', ସାମୂହିକ ଭାବେ 'a firm', ଏବଂ ଯେଉଁ ନାମରେ ସେମାନଙ୍କ business ଚାଲେ ତାହା 'firm name'।

ଏକସଙ୍ଗେ ରହୁଥିବା ପାଞ୍ଚଟି ଉପାଦାନ: (1) **ଦୁଇ ବା ଅଧିକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ association** — କେବଳ ଆଇନ ସ୍ୱୀକୃତ ବ୍ୟକ୍ତି: ଏକ firm partner ହୋଇପାରେ ନାହିଁ; minor partner ହୋଇପାରେ ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତ partners ଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତିରେ benefits ରେ admit ହୋଇପାରେ; ସର୍ବାଧିକ 50 partners [Sec 464, Companies Act, 2013 read with Companies (Miscellaneous) Rules, 2014]; (2) **agreement** — ସ୍ୱେଚ୍ଛାକୃତ ଓ contract ଭିତ୍ତିକ, ସ୍ପଷ୍ଟ କିମ୍ବା ଆଚରଣରୁ ଅନୁମିତ, ମୌଖିକ ବା ଲିଖିତ — status ରୁ ନୁହେଁ; (3) **business** — ପ୍ରତ୍ୟେକ trade, occupation ଓ profession ଏଥିରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ, 'acquisition of gains' ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଚାଲିବା ଆବଶ୍ୟକ — କୌଣସି charitable ସଂସ୍ଥା କିମ୍ବା club partnership ରେ ଚଳାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ; (4) **profits ବଣ୍ଟନ** — ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ (ଜଣେ ଏକା ସମସ୍ତ profits ନେଲେ partnership ନୁହେଁ), କିନ୍ତୁ କ୍ଷତି (LOSSES) ବଣ୍ଟନର agreement ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ — ଜଣେ ବା ଅଧିକ partners ସମସ୍ତ କ୍ଷତି ବହନ କରିପାରନ୍ତି; (5) **business ସମସ୍ତେ କିମ୍ବା କେହି acting for all ଚଳାଇବା** — mutual agency, ମୂଳ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ।

Mutual agency: business ଚଳାଉଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ partner ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର principal ମଧ୍ୟ, agent ମଧ୍ୟ — ସେ ନିଜ କାର୍ଯ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କୁ ବାନ୍ଧନ୍ତି ଓ ସେମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ନିଜେ ବାନ୍ଧି ହୁଅନ୍ତି, ତେଣୁ firm ର creditor ଯେକୌଣସି partner ଙ୍କଠାରୁ ଆଦାୟ କରିପାରନ୍ତି; **KD Kamath & Co. (SC):** ଦୁଇଟି ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ସର୍ତ୍ତ — (1) business ର profits ସହ losses ମଧ୍ୟ ବଣ୍ଟନର agreement, (2) business ସମସ୍ତେ କିମ୍ବା କେହି acting for all ଚଳାଇବା (Sec 4); agreement ଦ୍ୱାରା ଜଣେ partner ଙ୍କୁ ଏକତାଟିଆ କ୍ଷମତା ଓ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଦେବା, କିମ୍ବା କେବଳ ଜଣେ partner bank accounts ଚଳାଇବା/ରଖି ନେବା, partnership କୁ ନଷ୍ଟ କରେ ନାହିଁ (NOT)।

ଘଟଣା ଜାଞ୍ଚା (provision → facts → conclusion): profits ସମାନ ଭାବେ ବଣ୍ଟନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସମସ୍ତ କ୍ଷତି X ଏକା ବହନ କଲେ — ତଥାପି partnership (କ୍ଷତି ବଣ୍ଟନ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ); ପ୍ରକାଶକ ଲେଖକଙ୍କୁ net profits ର ଅଧା

ଦେଲେ — partnership ନୁହେଁ, mutual agency ନାହିଁ, ତେଣୁ କାଗଜ ବ୍ୟବସାୟୀ (third party) ଲେଖକଙ୍କୁ ଦାୟୀ କରିପାରିବେ ନାହିଁ; ଜମି କିମ୍ବା ଭଡ଼ାରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଚା' ଦୋକାନରୁ ଭଡ଼ା ବଣ୍ଟନ କରୁଥିବା co-owners — business ନାହିଁ ଓ mutual agency ନାହିଁ, ତେଣୁ co-ownership, partnership ନୁହେଁ।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 4 ସଂଜ୍ଞା ଯଥାର୍ଥ ଲେଖକ --- 'the relation between persons who have agreed to share the profits of a business carried on by all or any of them acting for all' --- ତା'ପରେ ଏକସଙ୍ଗେ ରହୁଥିବା ପାଞ୍ଚଟି ଉପାଦାନ ବୁଝାନ୍ତୁ: ଦୁଇ ବା ଅଧିକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ association, agreement, business, profits ବଣ୍ଟନ, mutual agency।
- ଯେକୌଣସି ଦୁଇଟି ଉପାଦାନ ଗଭୀର ଭାବେ ବୁଝାଇବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ରୁହନ୍ତୁ: ଯଥା agreement (ସ୍ୱେଚ୍ଛାକୃତ ଓ contract ଭିତ୍ତିକ, ସ୍ପଷ୍ଟ ବା ଅନୁମିତ, status ରୁ ନୁହେଁ; minor partner ହୋଇପାରେ ନାହିଁ କିନ୍ତୁ benefits ରେ admit ହୋଇପାରେ; Sec. 464 Companies Act, 2013 read with Rules ଅନୁସାରେ ସର୍ବାଧିକ 50 partners) ଓ mutual agency (ପ୍ରତ୍ୟେକ partner principal ଓ agent --- KD Kamath & Co. ଅନୁସାରେ ମୂଳ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ)।
- ଫାଇଗୁଡ଼ିକ ମନେରଖନ୍ତୁ: losses ବଣ୍ଟନ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ (NOT) (ଜଣେ partner ସମସ୍ତ କ୍ଷତି ବହନ କରିପାରନ୍ତି), ଏବଂ 'business' ରେ acquisition of gains ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ trade, occupation ଓ profession ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ।

TQ 2.1 • PYQ 2021-Dec [3] (a) • Descriptive • 6M • Pg 390 5× ପରାମର୍ଶାବଳି LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ଠେଲି କରନ୍ତୁ : 3 ପ୍ରଶ୍ନ

- 'ଏହା partnership କି?' ଘଟଣା ଢାଞ୍ଚା ଅଭ୍ୟାସ କରନ୍ତୁ: profits ସମାନ ଭାବେ ବଣ୍ଟନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସମସ୍ତ କ୍ଷତି ଜଣେ ଏକା ବହନ କଲେ --- ତଥାପି partnership (କ୍ଷତି ବଣ୍ଟନ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ); ପ୍ରକାଶକ ଲେଖକଙ୍କୁ net profit ର ଅଧା ଦେଲେ --- mutual agency ନଥିବାରୁ partnership ନୁହେଁ, ତେଣୁ third parties ଲେଖକଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ suit କରିପାରିବେ ନାହିଁ।
- Co-ownership ଘଟଣା (ବନ୍ଧୁମାନେ ମିଳିତ ଭାବେ flat ଭଡ଼ା ଦେଇ ଭଡ଼ା ବଣ୍ଟନ କରନ୍ତି) --- partnership ନୁହେଁ: ମିଳିତ ଭାବେ ଧାରଣ କରାଯାଇଥିବା ସମ୍ପତ୍ତିରୁ gross returns ବଣ୍ଟନରେ business ନାହିଁ ଓ mutual agency ନାହିଁ।
- provision → facts → conclusion ରୂପରେ ଉତ୍ତର ଦିଅନ୍ତୁ: Sec. 4 ଉଦ୍ଧୃତ କରନ୍ତୁ, ପାଞ୍ଚଟି ଉପାଦାନକୁ ତଥ୍ୟ ସହ ମିଳାଇ ପରୀକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ଏବଂ ଅନୁପସ୍ଥିତ ଉପାଦାନ (ସାଧାରଣତଃ business ବା mutual agency) କୁ କାରଣ ଭାବେ ଦର୍ଶାନ୍ତୁ।

CSQ 2.1 • PYQ 2023-Dec [4] (b) • Case Scenario • 6M • Pg 392

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 2.2 • RTP 2024-Jun [14] • Case Scenario • --- • Pg 393

4× ପରାମର୍ଶାବଳି LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 2.3 • PYQ 2026-Jan [3] (a) (i) • Case Scenario • 3M • Pg 394

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 3: Partnership ର ପ୍ରକୃତ ପରୀକ୍ଷା (True Test of Partnership)

P2-C4-U4.1-T03 • Topic 3: True Test of Partnership

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ ଶୀର୍ଷକ 1.3 'True Test of Partnership' ପଢନ୍ତୁ --- Sec. 6 (partnership ର ଅସ୍ଥିତ ନିର୍ଣ୍ଣୟର ପଦ୍ଧତି), Sec.

5 (partnership contract ରୁ ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ, status ରୁ ନୁହେଁ), Sec. 6 ର profit-sharing ବ୍ୟତିକ୍ରମ, ଏବଂ Santiranjan Das Gupta v. Dasyran Murzamull ର କାରକଗୁଡ଼ିକ।

ଟିପ୍ପଣୀ

ପ୍ରକୃତ ପରୀକ୍ଷା: mutual agency, profits ବଣ୍ଟନ ନୁହେଁ — profit-sharing କେବଳ prima facie ପ୍ରମାଣ, ତୃତୀୟ ନୁହେଁ; ଯୁଗ୍ମ ବା ସାଧାରଣ ସ୍ୱାର୍ଥରେ ଧାରଣ କରାଯାଇଥିବା ସମ୍ପତ୍ତିରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ profits କିମ୍ବା gross returns ବଣ୍ଟନ ନିଜେ ଧାରକମାନଙ୍କୁ partners କରେ ନାହିଁ; partnership ର ଅସ୍ତିତ୍ୱ (1) ସମ୍ପୃକ୍ତ ସମସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ agreement (2) ଏକ business ର profits ବଣ୍ଟନର agreement (3) ସେହି business ସମସ୍ତେ କିମ୍ବା କେହି acting for all ଚଳାଇବା — ଏହା ଦ୍ୱାରା ପ୍ରମାଣ କରିବାକୁ ହେବ।

Sec 5 — contract, status ନୁହେଁ: partnership ସମ୍ପର୍କ contract ରୁ ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ, status ରୁ ନୁହେଁ; Hindu Undivided Family ର ସଦସ୍ୟମାନେ ସେହି ହିସାବରେ ପାରିବାରିକ business ଚଳାଇଲେ, କିମ୍ବା Burmese Buddhist ସ୍ୱାମୀ-ସ୍ତ୍ରୀ ସେହି ହିସାବରେ business ଚଳାଇଲେ, ସେମାନେ partners ନୁହଁନ୍ତି (NOT)।

Sec 6 ବ୍ୟତିକ୍ରମ — profit ର ଅଂଶ କିମ୍ବା profit ସହ ଯୋଡ଼ା ଦେୟ ପାଇବା ନିଜେ କାହାକୁ partner କରେ ନାହିଁ: (a) business ରେ ନିୟୋଜିତ ବା ନିୟୋଜିତ ହେବାକୁ ଯାଉଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଚଳା ରଖି ଦେଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି (ରଖି ପରିଶୋଧ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ creditor ଙ୍କ contingent ଅଂଶ), (b) ପାରିଶ୍ରମିକ ଭାବେ servant ବା agent, (c) ମୃତ partner ଙ୍କ ବିଧବା ବା ସନ୍ତାନ annuity ଭାବେ, (d) goodwill କିମ୍ବା ଏହାର ଅଂଶ ବିକ୍ରିର consideration ଭାବେ business ର ପୂର୍ବ ମାଲିକ ବା ଆଂଶିକ ମାଲିକ।

Sec 6 ନିର୍ଣ୍ଣୟର ପଦ୍ଧତି: ସମସ୍ତ (ALL) ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ତଥ୍ୟ ଏକାଠି ନେଇ ଦର୍ଶାଯାଉଥିବା ପକ୍ଷମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରକୃତ ସମ୍ପର୍କକୁ ହିଁ ବିଚାର କରିବାକୁ ହେବ — ଲିଖିତ/ମୌଖିକ agreement, ପକ୍ଷମାନଙ୍କ ପ୍ରକୃତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଓ ଆଚରଣ ଏବଂ ପାରିପାଶ୍ୱରିକ ପରିସ୍ଥିତିର ସମସ୍ତ ଗତ ପ୍ରଭାବ; **Santiranjan Das Gupta v. Dasyran Murzamull (SC):** partnership ନାହିଁ ଯେଉଁଠି (a) ସର୍ତ୍ତାବଳୀର କୌଣସି ରେକର୍ଡ ରଖାଯାଇ ନାହିଁ (b) business ର ହିସାବ ଉଭୟ ପକ୍ଷଙ୍କ ପାଇଁ ଖୋଲା ନାହିଁ (c) firm ନାମରେ bank account ନାହିଁ (d) Deputy Director of Procurement କୁ ଲିଖିତ ସୂଚନା ଦିଆଯାଇ ନାହିଁ।

ପରୀକ୍ଷାକୁ ଲାଗୁ କରିବା: firm ପକ୍ଷରୁ ଜଣେ partner ଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବାନ୍ଧେ — profit ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖୁଥିବା ଗୋଷ୍ଠୀରେ mutual agency ଥିଲେ partnership ବୋଲି ଧରାଯାଇପାରେ; profits ସହ ବଦଳୁଥିବା ପାରିଶ୍ରମିକ ପାଉଥିବା contractor/କର୍ମଚାରୀ — କେବଳ servant/agent, mutual agency ନାହିଁ, partnership ନାହିଁ; profit-sharing ଓ mutual agency ଥିଲେ ଜଣେ partner ଙ୍କ ଏକଚାଟିଆ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ partnership କୁ ଖଣ୍ଡନ କରେ ନାହିଁ (KD Kamath & Co.)।

ସ୍ମୃତି (Remembering) ମୁଖ୍ୟ କରନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- ମୁଖ୍ୟ କରନ୍ତୁ ଯେ mutual agency --- profit sharing ନୁହେଁ --- partnership ର ପ୍ରକୃତ/ତୃତୀୟ ପରୀକ୍ଷା; profit sharing କେବଳ prima facie ପ୍ରମାଣ।
- ଯେଉଁ ପ୍ରାପ୍ତି ନିଜେ କାହାକୁ partner କରେ ନାହିଁ (NOT) ତାହାର ତାଲିକା କରନ୍ତୁ: (a) profits ର ଅଂଶ ପାଉଥିବା ରାଶିଦାତା, (b) ପାରିଶ୍ରମିକ ପାଉଥିବା servant ବା agent, (c) annuity ପାଉଥିବା ମୃତ partner ଙ୍କ ବିଧବା ବା ସନ୍ତାନ, (d) goodwill ବିକ୍ରିର consideration ପାଉଥିବା ପୂର୍ବ ମାଲିକ।

- Sec. 5 ମନେପକାନ୍ତୁ: ପାରିବାରିକ business ଚଳାଉଥିବା HUF ସଦସ୍ୟ ଓ Burmese Buddhist ସ୍ୱାମୀ-ସ୍ତ୍ରୀ partners ନୁହେଁ --- partnership contract ରୁ ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ, status ରୁ ନୁହେଁ

TQ 3.1 • MTP 2019-Oct [6] (b) • Descriptive • 4M • Pg 395

LEVEL I

ସ୍ମୃତି (Remembering)

ସହଜ

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ 4 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 6 ବୁଝାନ୍ତୁ: ସମସ୍ତ (ALL) ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ତଥ୍ୟ ଏକାଠି ନେଇ ଦର୍ଶାଯାଉଥିବା ପକ୍ଷମାନଙ୍କ ପ୍ରକୃତ ସମ୍ପର୍କକୁ ବିଚାର କରିବାକୁ ହେବ --- agreement, ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ, ଆଚରଣ ଓ ପାରିପାଶ୍ୱରିକ ପରିସ୍ଥିତି ସମ୍ପର୍କିତ ଭାବେ
- 'business carried on by all or any of them acting for all' ଆଲୋଚନା କରନ୍ତୁ: ପ୍ରତ୍ୟେକ partner principal ଓ agent ଭାବେ; profits ବଣ୍ଟନର agreement ଓ mutual agency ଥିଲେ ଜଣେ partner କି ଏକତାରିଆ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ partnership କୁ ନଷ୍ଟ କରେ ନାହିଁ (KD Kamath & Co.)
- 'sharing profits is not conclusive evidence' କାହିଁକି ବୁଝାନ୍ତୁ --- Sec. 6 ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଓ ମିଳିତ ସମ୍ପତ୍ତିରୁ gross returns ବଣ୍ଟନ partnership ସୃଷ୍ଟି କରେ ନାହିଁ ବୋଲି ନିୟମକୁ ଯୋଡ଼ନ୍ତୁ

TQ 3.5 • PYQ 2026-Sep [1] (c) {C} • Descriptive • 3M • Pg 398

LEVEL I

ବୋଧ (Understanding)

ସହଜ

TQ 3.2 • PYQ 2021-Jan [3] (b) • Descriptive • 4M • Pg 395

LEVEL I

ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

TQ 3.3 • PYQ 2021-Dec [6] (b) • Descriptive • 4M • Pg 396 5x ପରୀକ୍ଷାକଳ୍ପ

LEVEL I

ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

TQ 3.4 • MTP 2025-Dec S1 [1] (c) • Descriptive • 6M • Pg 397

LEVEL I

ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ 4 ପ୍ରଶ୍ନ

- ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକର ବର୍ଗୀକରଣ ଅଭ୍ୟାସ କରନ୍ତୁ: ମିଳିତ ମାଲିକାନାର car/ଟା' ଦୋକାନ ଭଡ଼ାରେ ଦେଇ ଆୟ ବଣ୍ଟନ → co-ownership, partnership ନୁହେଁ (business ନାହିଁ, mutual agency ନାହିଁ); 12 ଜଣ partners ଥିବା ଦୁଇଟି firms joint venture ର profits ବଣ୍ଟନ ପାଇଁ ମିଶିଲେ → Sec. 4/6 ଅନୁସାରେ association of persons ଭାବେ ପରୀକ୍ଷା କରନ୍ତୁ
- profit ଅଂଶ ପାଉଥିବା ରଣଦାତାଙ୍କ ଘଟଣାରେ (ରଣ ପରିଶୋଧ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ 25% profit ଅଂଶ) Sec. 6 ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ: creditor କି contingent ଅଂଶ ତାଙ୍କୁ partner କରେ ନାହିଁ
- contractor/sub-contractor କିମ୍ବା ନିଯୁକ୍ତିଦାତା-କର୍ମଚାରୀ ଘଟଣାରେ mutual agency ନାହିଁ ବୋଲି ଦର୍ଶାନ୍ତୁ --- profits ସହ ବଦଳୁଥିବା ଦେୟ କେବଳ ପାରିଶ୍ରମିକ; Sec. 6 ର ସମ୍ପର୍କିତ-ତଥ୍ୟ ପରୀକ୍ଷା ସହ ଶେଷ କରନ୍ତୁ

CSQ 3.2 • PYQ 2026-Jan [3] (a) (ii) • Case Scenario • 2M • Pg 400

LEVEL II

ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ସହଜ

CSQ 3.4 • PYQ 2026-Jan [3] (a) (iii) • Case Scenario • 2M • Pg 402

LEVEL II

ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ସହଜ

CSQ 3.1 • PYQ 2021-Dec [4] (b) • Case Scenario • 6M • Pg 399 3x ପରୀକ୍ଷାକଳ୍ପ

LEVEL II

ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 3.3 • RTP 2026-Jan [15] • Case Scenario • --- • Pg 401

LEVEL II

ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 4: ଅନ୍ୟ ସଂଗଠନ ରୂପଠାରୁ Partnership ର ପାର୍ଥକ୍ୟ (Partnership Distinguished from Other Forms of Organisation)

P2-C4-U4.1-T04 • Topic 4: Partnership Distinguished from Other Forms of Organisation

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ ଶିକ୍ଷକ 1.4 'Partnership Distinguished from Other Forms of Organisation' ପଢନ୍ତୁ --- partnership ବନାମ joint stock company, club, Hindu Undivided Family, co-ownership ଓ association ର ସାରଣୀବଦ୍ଧ ପାର୍ଥକ୍ୟ।

ଚିତ୍ରଣୀ

ଆଧାର-ଅନୁସାରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ (SM ସାରଣୀ): partnership ବନାମ joint stock company, club, HUF, co-ownership ଓ association — ମାର୍କ ଯେତିକି ତାହେଁ ସେତିକି ଆଧାର ଲେଖନ୍ତୁ; club ସହ: club ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ, ମନୋରଞ୍ଜନ ଭଳି ହିତକର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରେ, profit ନୁହେଁ, ସଦସ୍ୟ ଅନ୍ୟ ସଦସ୍ୟଙ୍କ agent ନୁହଁନ୍ତି ଓ club ସମ୍ପତ୍ତିରେ ତାଙ୍କର କୌଣସି ସ୍ଵାର୍ଥ ନାହିଁ, ସଦସ୍ୟତା ବଦଳିଲେ ଅସ୍ଥିତ ପ୍ରଭାବିତ ହୁଏ ନାହିଁ; association ସହ: association ଏକ ସାମାଜିକ କାରଣରୁ ଉଦ୍ଭବ ହୁଏ (charitable/religious society, mutual insurance, trade protection), profit ଅର୍ଜନ ଓ ବଣ୍ଟନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବିନା; ଏହା ମଧ୍ୟ ଧ୍ୟାନ ଦିଅନ୍ତୁ ଯେ firm Indian Partnership Act, 1932 ଦ୍ଵାରା ନିୟନ୍ତ୍ରିତ, ସର୍ବାଧିକ 50 partners, ଯେତେବେଳେ HUF business Hindu Law ଦ୍ଵାରା ନିୟନ୍ତ୍ରିତ, ଅସୀମିତ ସଦସ୍ୟ।

Partnership	Joint Stock Company
Partners ଠାରୁ ଅଲଗା firm ର କୌଣସି legal entity ନାହିଁ	Members ଠାରୁ ଅଲଗା separate legal entity (Salomon v. Salomon)
ପ୍ରତ୍ୟେକ partner firm ଓ ଅନ୍ୟ partners ଙ୍କ agent	Member company ବା ଅନ୍ୟ members ଙ୍କ agent ନୁହଁନ୍ତି
Partners ଙ୍କ liability unlimited — ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସମ୍ପତ୍ତି ମଧ୍ୟ ଦାୟୀ	Shares ର unpaid amount (ବା guarantee) ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ liability ସୀମିତ
ସମସ୍ତ partners ଙ୍କ consent ବିନା share transferable ନୁହେଁ	Articles ସାପେକ୍ଷରେ shares transferable; quoted ହେଲେ ସାଧାରଣତଃ ମୁକ୍ତ
Registration ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ନୁହେଁ; ସର୍ବାଧିକ 50 partners	Registered ନହେଲେ ଅସ୍ଥିତ ନାହିଁ; private ≤200, public ରେ ସୀମା ନାହିଁ
Partner ଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ, retirement ବା insolvency ରେ firm dissolve ହୁଏ	Perpetual succession; NCLT ଦ୍ଵାରା wound up ବା struck off

Partnership	Hindu Undivided Family
ଅବଶ୍ୟ agreement ଦ୍ୱାରା ହେବୁ	Status ଦ୍ୱାରା ଅଧିକାର ସୃଷ୍ଟି, ଅର୍ଥାତ୍ ପରିବାରରେ ଜନ୍ମ
ପ୍ରତି partner ନିଜ କାର୍ଯ୍ୟରେ firm କୁ bind କରିପାରନ୍ତି	କେବଳ Karta ଙ୍କର family business କୁ bind କରିବାର authority ଅଛି
ପ୍ରତ୍ୟେକ partner ଙ୍କ liability unlimited	କେବଳ Karta ଙ୍କ liability unlimited; coparceners profits ରେ ନିଜ ଅଂଶ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦାୟୀ
Partner ଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁରେ ସାଧାରଣତଃ firm dissolve ହୁଏ	Member ଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁରେ family business dissolve ହୁଏ ନାହିଁ
Minor partner ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ; ସମସ୍ତ partners ଙ୍କ consent ରେ benefits ପାଇଁ admit ହୁଏ	ଜନ୍ମ ଦ୍ୱାରା minor ପୈତୃକ business ର member ହୁଏ
Agreement ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତ୍ୟେକ partner ଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ share ଥାଏ	କୌଣସି coparcener ଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ share ନଥାଏ; ଜନ୍ମ/ମୃତ୍ୟୁ ସହ interest ବଦଳେ

Partnership	Co-ownership
ସର୍ବଦା contract ରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ, express ବା implied	Agreement ବା operation of law ରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇପାରେ, ଯଥା inheritance
Partner ଅନ୍ୟ partners ଙ୍କ agent	Co-owner ଅନ୍ୟ co-owners ଙ୍କ agent ନୁହେଁ
Community of interest — profits ଓ losses ଅବଶ୍ୟ ବାଣ୍ଟିବାକୁ ହେବ	Profits ଓ losses ବାଣ୍ଟିବା ଜରୁରୀ ନୁହେଁ
କେବଳ ସମସ୍ତ partners ଙ୍କ consent ରେ share transfer ହୁଏ	Co-owner ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ consent ବିନା ନିଜ interest transfer କରିପାରନ୍ତି

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 3 ପ୍ରଶ୍ନ

- Partnership ବନାମ HUF ପାଇଁ ଅନ୍ତତଃ ଏଗୁଡ଼ିକ ଆୟତ୍ତ କରନ୍ତୁ: ସୃଷ୍ଟିର ପଦ୍ଧତି (agreement ବନାମ status/ଜନ୍ମ), କ୍ଷମତା (ପ୍ରତ୍ୟେକ partner firm କୁ ବାନ୍ଧି ବନାମ କେବଳ Karta), ଦାୟିତ୍ୱ (ସମସ୍ତ partners ଅସୀମିତ ବନାମ କେବଳ Karta ଅସୀମିତ), ମୃତ୍ୟୁ (firm dissolve ହୁଏ ବନାମ କୌଣସି ପ୍ରଭାବ ନାହିଁ), minor ର ସ୍ଥିତି, ନିୟାମକ ଆଇନ, ଏବଂ ଅଂଶ (ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବନାମ ପରିବର୍ତ୍ତନଶୀଳ)।
- Partnership ବନାମ Joint Stock Company ପାଇଁ: separate legal entity ନାହିଁ ବନାମ separate entity (Salomon v. Salomon), mutual agency ବନାମ ନାହିଁ, ଅସୀମିତ ବନାମ limited liability, ଅଂଶ ହସ୍ତାନ୍ତରରେ ସମସ୍ତ partners ଙ୍କ ସମ୍ମତି ଆବଶ୍ୟକ ବନାମ ମୁକ୍ତ ହସ୍ତାନ୍ତର, registration ଆଇନ ବନାମ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ, agreement ଦ୍ୱାରା dissolution ବନାମ perpetual succession, ସର୍ବାଧିକ 50 partners ବନାମ 200/ଅସୀମିତ ସଦସ୍ୟ।

- Partnership ବନାମ Co-ownership ପାଇଁ: partnership କେବଳ contract ରୁ ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ, କିନ୍ତୁ co-ownership ଆଇନର ପ୍ରଭାବରେ (ଉତ୍ତରାଧିକାର) ମଧ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇପାରେ; co-owner ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ agent ନୁହଁନ୍ତି; co-ownership ରେ profit-sharing ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ; co-owner ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତି ବିନା ନିଜ ସ୍ୱାର୍ଥ ହସ୍ତାନ୍ତର କରିପାରନ୍ତି।
- ଏଗୁଡ଼ିକ 2-6 ମାର୍କର 'distinguish between' ପ୍ରଶ୍ନ ଭାବେ ଆସେ --- ଆଧାର-ଅନୁସାରେ ସାରଣୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରନ୍ତୁ ଓ ମାର୍କ ଯେତିକି ଚାହେଁ ସେତିକି ପଏଣ୍ଟ ଲେଖନ୍ତୁ।

TQ 4.1 • MTP 2019-Oct [3] (a) • Distinguish Between • 2M • Pg 403

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)

ସହଜ

TQ 4.2 • MTP 2022-Jun [3] (i) • Distinguish Between • 6M • Pg 405

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)

ସହଜ

TQ 4.3 • PYQ 2022-Nov [6] (b) • Distinguish Between • 4M • Pg 408

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)

ସହଜ

ବିଷୟ 5: Partnership ର ପ୍ରକାର (Kinds of Partnerships)

P2-C4-U4.1-T05 • Topic 5: Kinds of Partnerships

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ ଶୀର୍ଷକ 1.5 'Kinds of Partnerships' ପଢନ୍ତୁ --- partnership at will (Sec. 7), ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅବଧିର partnership, particular partnership ଓ general partnership, ସହିତ Partnership Deed ଓ ଏହାର ବିଷୟବସ୍ତୁ ଉପରେ ଅନୁଚ୍ଛେଦ।

ଚିତ୍ରଣୀ

ଚାରି ପ୍ରକାର: ଅବଧି ଦୃଷ୍ଟିରୁ — partnership at will ଓ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅବଧିର partnership; business ର ପରିସର ଦୃଷ୍ଟିରୁ — particular partnership ଓ general partnership।

Partnership at will (Sec 7) — ଦୁଇଟି ସର୍ତ୍ତ, ଉଭୟ ଆବଶ୍ୟକ: (1) partnership ର ଅବଧି ପାଇଁ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ସ୍ଥିର ହୋଇନାହିଁ ଏବଂ (AND) (2) partnership ର ସମାପ୍ତି ବିଷୟରେ କୌଣସି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇନାହିଁ; ଯେକୌଣସି partner ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ partners କୁ dissolve କରିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଲିଖିତ notice ରେ ଜଣାଇ ଏହାକୁ dissolve କରିପାରନ୍ତି; ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅବଧିର partnership ଅବଧି ଶେଷ ପରେ ଜାରି ରହିଲେ partnership at will ହୋଇଯାଏ।

ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର: ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅବଧି: contract ଦ୍ୱାରା ଅବଧି ସ୍ଥିର — ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅବଧି ଶେଷ ହେଲେ ସମାପ୍ତ; **particular partnership:** ଗୋଟିଏ adventure ବା undertaking ପାଇଁ ଗଠିତ — agreement ସାପେକ୍ଷରେ, adventure ସମାପ୍ତ ହେଲେ dissolve ହୁଏ; **general partnership:** ସାଧାରଣ ଭାବେ business ପାଇଁ ଗଠିତ — ଦାୟିତ୍ୱ ଗୋଟିଏ adventure ରେ ସୀମିତ ନୁହେଁ (particular partnership ଓ LLP ସହ ତୁଳନା କରନ୍ତୁ)।

Partnership deed — ଅର୍ଥ ଓ ଔପଚାରିକତା: partners ଙ୍କ ପାରସ୍ପରିକ ସମ୍ପର୍କ ବିଷୟରେ ସର୍ତ୍ତାବଳୀ ଥିବା ଲିଖିତ ଦଲିଲ; କୌଣସି ବିଶେଷ ଔପଚାରିକତା ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ — agreement ମୌଖିକ ବା ଲିଖିତ ହୋଇପାରେ, କିନ୍ତୁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବିବାଦ ଏଡାଇବାକୁ ଲିଖିତ ହେବା ବାଞ୍ଛନୀୟ; deed ଯନ୍ତ୍ର ସହ draft କରି Stamp Act, 1899 ଅନୁସାରେ stamp କରିବାକୁ ହେବ; partnership ରେ ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ଥିଲେ ଦଲିଲ ଲିଖିତ, stamp ଯୁକ୍ତ ଏବଂ (AND) Registration Act ଅଧୀନରେ registered ହେବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ।

Deed ର ବାରଟି ବିଷୟବସ୍ତୁ: (1) firm ର ନାମ (2) ସମସ୍ତ partners କି ନାମ (3) business ର ପ୍ରକୃତି ଓ ସ୍ଥାନ (4) ଆରମ୍ଭ ତାରିଖ (5) ଅବଧି (6) ପ୍ରତ୍ୟେକ partner କି capital ଅବଦାନ (7) profit-sharing ratio (8) partner କି admission ଓ retirement (9) capital, drawings ଓ loans ଉପରେ ସୁଧ ହାର (10) dissolution ବେଳେ ହିସାବ ସମାଧାନ (11) partners କୁ ଦେୟ ଦରମା/commission (12) କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ଗୁରୁତର ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ବା fraud ପାଇଁ partner କି ବହିଷ୍କାର — firm ନିଜ ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁସାରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯୋଡ଼ିପାରେ ବା ବାଦ ଦେଇପାରେ।

ସ୍ମୃତି (Remembering) ମୁଖସ୍ଥ କରନ୍ତୁ : 5 ପ୍ରଶ୍ନ

- Partnership at will (Sec. 7): (i) ଅବଧି ପାଇଁ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ସ୍ଥିର ହୋଇନଥିଲେ ଏବଂ (AND) (ii) partnership ର ସମାପ୍ତି ପାଇଁ କୌଣସି ବ୍ୟବସ୍ଥା ନଥିଲେ ଏହା ସ୍ୱତ୍ତ୍ୱେ ହୁଏ; ଯେକୌଣସି partner ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଲିଖିତ notice ଦେଇ dissolve କରିପାରନ୍ତି; ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅବଧିର partnership ଅବଧି ଶେଷ ପରେ ଜାରି ରହିଲେ partnership at will ହୋଇଯାଏ।
- ଲେଖିବାକୁ ଥିବା ସଂଜ୍ଞା: ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅବଧିର partnership (contract ଦ୍ୱାରା ଅବଧି ସ୍ଥିର, ଅବଧି ଶେଷରେ ସମାପ୍ତ); particular partnership (ଗୋଟିଏ adventure/undertaking ପାଇଁ, ତାହା ସମାପ୍ତ ହେଲେ dissolve); general partnership (ସାଧାରଣ ଭାବେ business ପାଇଁ ଗଠିତ --- ଦାୟିତ୍ୱ ଗୋଟିଏ adventure ରେ ସୀମିତ ନୁହେଁ)।
- partnership deed ର 12 ବିଷୟବସ୍ତୁ ଡ୍ରାଲିକା ମୁଖସ୍ଥ କରନ୍ତୁ (firm name, partners କି ନାମ, business ର ପ୍ରକୃତି ଓ ସ୍ଥାନ, ଆରମ୍ଭ ତାରିଖ, ଅବଧି, capital ଅବଦାନ, profit-sharing ratio, admission/retirement, capital/drawings/loans ଉପରେ ସୁଧ ହାର, dissolution ବେଳେ ସମାଧାନ, ଦରମା/commission, ବହିଷ୍କାର ଧାରା) ଓ draft କରିବାର ବିନ୍ଦୁ --- ଲିଖିତ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ନୁହେଁ, Stamp Act, 1899 ଅନୁସାରେ stamp, ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ଥିଲେ registered।

TQ 5.1 • PYQ 2020-Nov [3] (a) (i) • Descriptive • 2M • Pg 409	3x ପରାମାୟାଜି	LEVEL I ସ୍ମୃତି (Remembering)	ସହଜ
TQ 5.2 • PYQ 2021-Jan [3] (a) (i) • Descriptive • 2M • Pg 410	4x ପରାମାୟାଜି	LEVEL I ସ୍ମୃତି (Remembering)	ସହଜ
TQ 5.3 • PYQ 2022-May [3] (a) (i) • Descriptive • 2M • Pg 410	4x ପରାମାୟାଜି	LEVEL I ସ୍ମୃତି (Remembering)	ସହଜ
TQ 5.4 • MTP 2022-Nov S1 [6] (ii) • Descriptive • 4M • Pg 411	4x ପରାମାୟାଜି	LEVEL I ସ୍ମୃତି (Remembering)	ସହଜ
TQ 5.6 • RTP 2026-May [17] (d) • Descriptive • --- • Pg 413		LEVEL I ସ୍ମୃତି (Remembering)	ସହଜ

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- partnership deed କ'ଣ ବୁଝାନ୍ତୁ (partners କି ପାରସ୍ପରିକ ସମ୍ପର୍କ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରୁଥିବା ସର୍ତ୍ତାବଳୀର ଲିଖିତ ଦଲିଲ), ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଲିଖିତ ହେବା କାହିଁକି ଉଚିତ (ଭବିଷ୍ୟତ ବିବାଦ ଏଡ଼ାଏ, ପ୍ରମାଣ ମୂଲ୍ୟ) ଓ ଏହାର ମହତ୍ତ୍ୱ --- 7 ମାର୍କର ମିଳିତ 'meaning + significance + contents' ପ୍ରଶ୍ନ ଆଶା କରନ୍ତୁ।
- ଔପଚାରିକତା ଆବଶ୍ୟକତା ବିଷୟରେ ଯୁକ୍ତି କରିପାରିବା ଉଚିତ: partnership agreement ପାଇଁ କୌଣସି ବିଶେଷ ଔପଚାରିକତା ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ (ମୌଖିକ ବା ଲିଖିତ), କିନ୍ତୁ deed Stamp Act, 1899 ଅଧୀନରେ stamp ହେବା ଆବଶ୍ୟକ, ଏବଂ partnership ରେ ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ଥିଲେ ଦଲିଲ ଲିଖିତ, stamp ଯୁକ୍ତ ଓ Registration Act ଅଧୀନରେ registered ହେବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ।

ବିଷୟ 6: Partners ର ପ୍ରକାର (Types of Partners)

P2-C4-U4.1-T06 • Topic 6: Types of Partners

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ ଶୀର୍ଷକ 1.6 'Types of Partners' ପଢନ୍ତୁ --- active/ostensible, sleeping/dormant, nominal, କେବଳ profits ରେ partner, sub-partner, incoming, outgoing ଓ partner by holding out (Sec. 28)।

ଚିତ୍ରଣୀ

ଆଠ ପ୍ରକାର: active/actual/ostensible, sleeping/dormant, nominal, କେବଳ profits ରେ partner, sub-partner, incoming, outgoing/retiring, partner by holding out (Sec 28)।

Active/sleeping/nominal: active (ostensible): agreement ଅନୁସାରେ ସକ୍ରିୟ ଭାବେ business ଚଳାଉଥିବା partner — ସାଧାରଣ କାରବାରର ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ agent; retirement ପରବର୍ତ୍ତୀ କାର୍ଯ୍ୟର ଦାୟିତ୍ବରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇଁ public notice ଦେବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ; **sleeping (dormant):** agreement ଅନୁସାରେ partner କିନ୍ତୁ ସକ୍ରିୟ ଭୂମିକା ନିଅନ୍ତି ନାହିଁ — profits ଓ losses ବଣ୍ଟନ କରନ୍ତି, firm ର ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ third parties ପ୍ରତି ଦାୟୀ, କିନ୍ତୁ retirement ବେଳେ public notice ଆବଶ୍ୟକ ନାହିଁ (NO); **nominal:** କୌଣସି ପ୍ରକୃତ ସ୍ୱାର୍ଥ ବିନା କେବଳ ନିଜ ନାମ ଦିଅନ୍ତି — capital ନାହିଁ, profits ରେ ଅଂଶ ନାହିଁ, ପରିଚାଳନାରେ ଭୂମିକା ନାହିଁ, ତଥାପି firm ର ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ third parties ପ୍ରତି ଦାୟୀ (profit ନ ପାଉଥିବା nominal partner ବିରୁଦ୍ଧରେ creditor କି suit ସଫଳ ହୁଏ)।

କେବଳ profits/sub/incoming/outgoing: partner in profits only: losses ର ଦାୟିତ୍ବ ବିନା profits ବଣ୍ଟନ କରନ୍ତି — ତଥାପି firm ର ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ third parties ପ୍ରତି ଦାୟୀ; **sub-partner:** ଯେଉଁ ବାହାର ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସହ ଜଣେ partner ନିଜ ଅଂଶ ବଣ୍ଟନ କରିବାକୁ ରାଜି — firm ବିରୁଦ୍ଧରେ ତାଙ୍କର କୌଣସି ଅଧିକାର ନାହିଁ କି firm ର ରାଶି ପାଇଁ ସେ ଦାୟୀ ନୁହଁନ୍ତି; **incoming:** ବିଦ୍ୟମାନ ସମସ୍ତ partners କି ସମ୍ପତ୍ତିରେ admit ହୋଇଥିବା — ତାଙ୍କ admission ପୂର୍ବରୁ firm ର କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଦାୟୀ ନୁହଁନ୍ତି; **outgoing (retiring):** ତାଙ୍କ retirement ର public notice ଦିଆଯିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ firm ର ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ third parties ପ୍ରତି ଦାୟୀ ରହନ୍ତି।

Partner by holding out — Sec 28 (estoppel): ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ନିଜକୁ partner ଭାବେ ଉପସ୍ଥାପନ କରନ୍ତି, କିମ୍ବା ଜାଣିଶୁଣି ନିଜକୁ partner ଭାବେ ଉପସ୍ଥାପିତ ହେବାକୁ ଦିଅନ୍ତି (ପ୍ରକୃତରେ ସେ partner ନ ହୋଇ ମଧ୍ୟ), ସେ ଏପରି ଉପସ୍ଥାପନା ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ କରି firm କୁ credit ଦେଇଥିବା ଯେକୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପ୍ରତି partner ଭଳି ଦାୟୀ; ପ୍ରତାରଣାମୂଳକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଦର୍ଶାଇବା ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ, ଏବଂ କେବଳ ଯାହାଙ୍କୁ ଉପସ୍ଥାପନା କରାଯାଇଥିଲା ଓ ଯିଏ ତଦନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ ସେ ହିଁ ଏହି ଦାୟିତ୍ବ ଲାଗୁ କରାଇପାରିବେ — partner ଭାବେ ପରିଚିତ କରାଯାଇ ରୁପ୍ ରହିଥିବା manager credit ରେ TV sets ଯୋଗାଇଥିବା ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କ ପ୍ରତି ଦାୟୀ ବୋଲି ସ୍ଥିର ହେଲା।

Retired partner ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ତାର: ଉଚିତ public notice ବିନା retire କରୁଥିବା ପୂର୍ବତନ partner କି ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ Sec 28 ଲାଗୁ — S retire କରନ୍ତି କିନ୍ତୁ firm ର letterheads ରେ ତାଙ୍କ ନାମ ଜାରି ରହେ: ତାଙ୍କୁ partner ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରି ରାଶି ଦେଇଥିବା creditors କି ପ୍ରତି S partner by holding out ଭାବେ ଦାୟୀ; ଢାଞ୍ଚା — Sec 28 ସର୍ତ୍ତ → ଉପସ୍ଥାପନା/public notice ନ ଦେବା → ସେହି ବିଶ୍ୱାସରେ ଦିଆଯାଇଥିବା credit → ଦାୟିତ୍ବ।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- partner by holding out / estoppel (Sec. 28) ବୁଝାନ୍ତୁ: ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ନିଜକୁ partner ଭାବେ ଉପସ୍ଥାପନ କରନ୍ତି, କିମ୍ବା ଜାଣିଶୁଣି ନିଜକୁ partner ଭାବେ ଉପସ୍ଥାପିତ ହେବାକୁ ଦିଅନ୍ତି, ସେ ସେହି ଉପସ୍ଥାପନା ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ କରି firm କୁ credit ଦେଇଥିବା ଯେକୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପ୍ରତି partner ଭଳି ଦାୟୀ; ପ୍ରତାରଣାମୂଳକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପ୍ରମାଣ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ, ଏବଂ କେବଳ ଯାହାଙ୍କୁ ଉପସ୍ଥାପନା କରାଯାଇଥିଲା ସେ ହିଁ ଏହି ଦାୟିତ୍ୱ ଲାଗୁ କରାଇପାରିବେ।
- retired partners ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ତାର ଧ୍ୟାନ ଦିଅନ୍ତୁ: public notice ଦିନା retire କରୁଥିବା partner, ସେ ଏବେ ବି partner ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସରେ ରହି ଦେଉଥିବା creditors ଙ୍କ ପ୍ରତି holding out ଦ୍ୱାରା ଦାୟୀ ରହନ୍ତି।

TQ 6.1 • PYQ 2025-Jan [5] (b) (i) • Descriptive • 2M • Pg 413 **2x ପରୀକ୍ଷାଯୋଗ୍ୟ** **LEVEL I**
ବୋଧ (Understanding) **ସହଜ**

TQ 6.2 • PYQ 2025-Jan [5] (b) (i) • Descriptive • 4M • Pg 414 **3x ପରୀକ୍ଷାଯୋଗ୍ୟ** **LEVEL I**
ବୋଧ (Understanding) **ସହଜ**

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ଠେଇଁ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- nominal-partner suits ଅଭ୍ୟାସ କରନ୍ତୁ (creditor ଏପରି nominal partner ବିରୁଦ୍ଧରେ suit କରନ୍ତି ଯିଏ କୌଣସି profits ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ): profit ଅଂଶ ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ firm ର ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ third parties ପ୍ରତି ଦାୟୀ (IS) ବୋଲି ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଦିଅନ୍ତୁ।
- notice ଦିନା retirement ଘଟଣାରେ Sec. 28 ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ (retired partner ଙ୍କ ନାମ ଏବେ ବି letterhead ଠେଇଁ, supplier ତାଙ୍କୁ partner ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରି କାରବାର କରନ୍ତି): ସେ partner by holding out ଭାବେ ଦାୟୀ; ଢାଞ୍ଚା: Sec. 28 ସର୍ତ୍ତ → ଉପସ୍ଥାପନା/public notice ନ ଦେବା → ବିଶ୍ୱାସରେ ଦିଆଯାଇଥିବା credit → ଦାୟିତ୍ୱ।

CSQ 6.1 • RTP 2022-Nov [10] • Case Scenario • ---- • Pg 415 **LEVEL II**
ପ୍ରୟୋଗ (Application) **ମଧ୍ୟମ**

CSQ 6.2 • PYQ 2025-Sep [5] (b) (i) • Case Scenario • 3M • Pg 416 **LEVEL II**
ପ୍ରୟୋଗ (Application) **ମଧ୍ୟମ**

ସ୍ମୃତି (Remembering) ମୁଖ୍ୟ କରନ୍ତୁ — ଏହି ସଂସ୍କରଣରେ କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ

- Nominal partner: କୌଣସି ପ୍ରକୃତ ସ୍ୱାର୍ଥ ଦିନା firm କୁ ନିଜ ନାମ ଦିଅନ୍ତି --- capital ନାହିଁ, profits ଠେଇଁ ଅଂଶ ନାହିଁ, ପରିଚାଳନାରେ ଭୂମିକା ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ (BUT) firm ର ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ third parties ପ୍ରତି ଦାୟୀ।
- ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରକାର ପାଇଁ ଦାୟିତ୍ୱ ବିନ୍ଦୁ ସହ ଏକ-ଧାଡ଼ି ସଞ୍ଜା ରଖନ୍ତୁ: sleeping/dormant (profits ଓ losses ବଣ୍ଟନ କରନ୍ତି, third parties ପ୍ରତି ଦାୟୀ, retirement ବେଳେ public notice ଆବଶ୍ୟକ ନାହିଁ), partner in profits only, sub-partner (firm ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଧିକାର ନାହିଁ ଓ firm ପ୍ରତି ଦାୟିତ୍ୱ ନାହିଁ), incoming (admission ପୂର୍ବ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଦାୟୀ ନୁହଁନ୍ତି), outgoing (retirement ର public notice ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦାୟୀ)।

ଏକକ 4.2: Partners ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ପର୍କ (Relations of Partners)

Relations of Partners

P2-C4-U4.2 • ଗୁରୁତ୍ୱ A • ଅଧ୍ୟାୟରେ ଯୋଗ୍ୟ 1 • ବର୍ଗ A • ଅଧ୍ୟାୟ ପ୍ରଶ୍ନର 54.8% • 57 ପ୍ରଶ୍ନ

ବିଷୟ 1: Partners କି ପାରସ୍ପରିକ ସମ୍ପର୍କ (Relation of Partners to One Another)

P2-C4-U4.2-T01 • Topic 1: Relation of Partners to One Another

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ ଶୀର୍ଷକ 2.1 'Relation of Partners to One Another' ପଢନ୍ତୁ: ସାଧାରଣ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ (Sec. 9), fraud ପାଇଁ indemnity (Sec. 10), contract ଦ୍ୱାରା ଅଧିକାର/କର୍ତ୍ତବ୍ୟ (Sec. 11), ବ୍ୟବସାୟ ପରିଚାଳନା (Sec. 12) ଏବଂ ପାରସ୍ପରିକ ଅଧିକାର ଓ ଦାୟିତ୍ୱ (Sec. 13)।

ଚିପ୍ପଣୀ

Sec 9 (ସାଧାରଣ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ): ସମସ୍ତଙ୍କ ସର୍ବାଧିକ ସାଧାରଣ ଲାଭ ପାଇଁ ବ୍ୟବସାୟ ଚଳାଇବା, firm କୁ ପ୍ରଭାବିତ କରୁଥିବା ସବୁ ବିଷୟର ସଠିକ୍ ହିସାବ ଓ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସୂଚନା ଯେକୌଣସି partner ବା ତାଙ୍କ legal representatives କୁ ଦେବା, ଏବଂ utmost good faith ପାଳନ କରିବା; **Sec 10:** ବ୍ୟବସାୟ ପରିଚାଳନାରେ fraud କରୁଥିବା partner firm ର କ୍ଷତି ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ ପୂରଣ କରିବେ; **Sec 11:** ପାରସ୍ପରିକ ଅଧିକାର/କର୍ତ୍ତବ୍ୟ contract ଦ୍ୱାରା (express ବା କାରବାରର ଧାରାରୁ implied) ସ୍ଥିର ହୋଇପାରେ, ସମସ୍ତଙ୍କ ସମ୍ମତିରେ ବଦଳାଇପାରେ — partner ଥିବା ସମୟରେ ସେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବ୍ୟବସାୟ କରିବେ ନାହିଁ ବୋଲି ବୈଧ ସର୍ତ୍ତ ରଖାଯାଇପାରେ, Sec 27, Contract Act ସତ୍ତ୍ୱେ।

Sec 12 (ବ୍ୟବସାୟ ପରିଚାଳନା, contract ସାପେକ୍ଷ): (a) ପ୍ରତ୍ୟେକ partner ବ୍ୟବସାୟ ପରିଚାଳନାରେ ଭାଗ ନେଇପାରିବେ; (b) ନିଜ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଯତ୍ନ ସହ ପାଳନ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ; (c) ସାଧାରଣ ବିଷୟ ସଂଖ୍ୟାଗରିଷ୍ଟଙ୍କ ମତରେ ସ୍ଥିର ହୁଏ (good faith ରେ, ପ୍ରତ୍ୟେକ partner କି ଥାଏ ଶୁଣି), କିନ୍ତୁ ସୁମସ୍ତ (ALL) partners କି ସମ୍ମତି ଦିନା ବ୍ୟବସାୟର ପ୍ରକୃତିରେ କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନ ନୁହେଁ (NO); (d) active ହୁଅନ୍ତୁ ବା sleeping, ପ୍ରତ୍ୟେକ partner firm ର ଯେକୌଣସି ଖାତା ଦେଖିପାରିବେ, ଯାଞ୍ଚ ଓ ନକଲ କରିପାରିବେ (bona fide); (e) partner କି ମୃତ୍ୟୁ ହେଲେ ତାଙ୍କ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ/legal representatives ବା ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରାଧିକୃତ agents ଖାତା ଦେଖିପାରିବେ, ଯାଞ୍ଚ ଓ ନକଲ କରିପାରିବେ।

Sec 13 (ପାରସ୍ପରିକ ଅଧିକାର ଓ ଦାୟିତ୍ୱ, ସବୁ contract ସାପେକ୍ଷ): (a) ବ୍ୟବସାୟରେ ଭାଗ ନେବା ପାଇଁ କୌଣସି ପାରିଶ୍ରମିକ ନାହିଁ (କେବଳ agreement ବା firm ର ଚାଲିଆସୁଥିବା usage/ପ୍ରଥା ଦ୍ୱାରା ଦାବି କରାଯାଇପାରେ); (b) profits ରେ ସମାନ ଅଂଶ, losses ରେ ସମାନ ଯୋଗଦାନ; (c) capital ଉପରେ ସୁଧ କେବଳ profits ରୁ ଦେୟ; (d) ସହମତ capital ଠାରୁ ଅଧିକ advances ଉପରେ @ 6% p.a. ସୁଧ — dissolution ପରେ ମଧ୍ୟ ପରିଶୋଧ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚାଲେ, ଅଥଚ capital ଉପରେ ସୁଧ dissolution ରେ ବନ୍ଦ ହୁଏ; (e) ବ୍ୟବସାୟର ସାଧାରଣ ଓ ଉଚିତ ପରିଚାଳନାରେ କରାଯାଇଥିବା ଦେୟ/ଦାୟିତ୍ୱ ପାଇଁ ଏବଂ firm କୁ କ୍ଷତିରୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ବିଚକ୍ଷଣ ଜରୁରୀକାଳୀନ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ firm partner କୁ indemnify କରେ; (f) ବ୍ୟବସାୟ ପରିଚାଳନାରେ ନିଜର ଇଚ୍ଛାକୃତ ଅବହେଳା ଯୋଗୁଁ ହୋଇଥିବା କ୍ଷତି ପାଇଁ partner firm କୁ indemnify କରନ୍ତି।

ଦାୟ: deed ନୀତିର ଥିଲେ profit-sharing ସମାନ ବୋଲି ଧରାଯାଏ, capital contributions ଅସମାନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ — profit ratio ଓ capital ratio ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ; ଅସମାନ ଅଂଶ ପ୍ରମାଣ କରିବାର ଭାର ଯେଉଁ ପକ୍ଷ ଏହା ଦାବି କରେ ତାହା ଉପରେ।

Sec 18 ଦ୍ୱୈତ ଚରିତ୍ର: partner ପ୍ରକୃତିରେ principal ଓ agent ଉଭୟଙ୍କ ଚରିତ୍ର ବହନ କରନ୍ତି — ସାଧାରଣ ବ୍ୟାପାରରେ ନିଜ ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ principal, ନିଜ partners କି ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ agent; ସାଧାରଣ agent ଠାରୁ ଭିନ୍ନ ଭାବେ partnership ର ସମଗ୍ର ସମ୍ପତ୍ତି, ବ୍ୟବସାୟ ଓ ଦାୟିତ୍ୱରେ ଅନ୍ୟ partners କି ସହ

ତାଙ୍କର community of interest ଥାଏ।

ସ୍ମୃତି (Remembering) ମୁଖ୍ୟ କରନ୍ତୁ 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 12 ଅଧିକାର: ବ୍ୟବସାୟରେ ଭାଗ ନେବା; ପରାମର୍ଶ ପାଇବା --- ସାଧାରଣ ବିଷୟ ସଂଖ୍ୟାଗରିଷ୍ଟଙ୍କ ମତରେ, ବ୍ୟବସାୟର ପ୍ରକୃତି ପରିବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ସମସ୍ତଙ୍କ (ALL) ସମ୍ମତି; ଖାତା ଦେଖିବା/ଯାଞ୍ଚ/ନକଲ; partner କି ମୃତ୍ୟୁରେ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀଙ୍କ ଖାତା ଯାଞ୍ଚ ଅଧିକାର।
- Sec. 13 ତାଲିକା: ପାରିଶ୍ରମିକ ନାହିଁ; profits/losses ସମାନ; capital ଉପରେ ସୁଧ କେବଳ profits ରୁ; advances ଉପରେ @ 6% p.a. ସୁଧ; firm partner କୁ indemnify କରେ [13(e)]; ଇଚ୍ଛାକୃତ ଅବହେଳା ପାଇଁ partner firm କୁ indemnify କରନ୍ତି [13(f)]। ସବୁ 'subject to contract between the partners'।

TQ 1.1 • PYQ 2023-Jun [6] (b) • Descriptive • 4M • Pg 419

LEVEL I

ସ୍ମୃତି (Remembering)

ସହଜ

TQ 1.4 • PYQ 2026-Jan [5] (b) (i) • Descriptive • 4M • Pg 422

LEVEL I

ସ୍ମୃତି (Remembering)

ସହଜ

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- ଦୁଇ-ପାର୍ଶ୍ୱୀଆ indemnity ବୁଝାନ୍ତୁ: Sec. 13(e) (ସାଧାରଣ ଓ ଉଚିତ ପରିଚାଳନା + ବିଚକ୍ଷଣ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଜରୁରୀକାଳୀନ କାର୍ଯ୍ୟ) ବନାମ Sec. 13(f)/Sec. 10 (ଇଚ୍ଛାକୃତ ଅବହେଳା, fraud)।
- 'partner embraces the character of both principal and agent' (Sec. 18) ଆୟତ୍ତ କରନ୍ତୁ: ନିଜ ପାଇଁ principal, co-partners କି ପାଇଁ agent; ସାଧାରଣ agent ଠାରୁ ଭିନ୍ନ ଭାବେ ତାଙ୍କର community of interest ଥାଏ।
- ଫିନ୍ଦ: capital contributions ଅସମାନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ profit ଅଂଶ ସମାନ ବୋଲି ଧରାଯାଏ।

TQ 1.2 • PYQ 2025-May [1] (c) (iii) {C} • Descriptive • 6M • Pg 421

LEVEL I

ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

TQ 1.3 • MTP 2025-Dec S1 [5] (b) • Descriptive • 7M • Pg 421

LEVEL I

ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ 3 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 12(c) ଅଭ୍ୟାସ କରନ୍ତୁ: ନିତିଦିନିଆ ମତଭେଦ ସଂଖ୍ୟାଗରିଷ୍ଟଙ୍କ ମତରେ; ବ୍ୟବସାୟର ପ୍ରକୃତି ପରିବର୍ତ୍ତନ (ବା ସହମତ ପ୍ରତିବନ୍ଧ) ପାଇଁ ସର୍ବସମ୍ମତି ଆବଶ୍ୟକ --- provision → facts → conclusion।
- Sec. 13(a)/(b)/(d) ଅଭ୍ୟାସ କରନ୍ତୁ: deed ନୀରବ ଥିଲେ ପାରିଶ୍ରମିକ ଦାବି ଖାରଜ କରନ୍ତୁ, ଅସମାନ capital ସତ୍ତ୍ୱେ ସମାନ profit sharing ଧରନ୍ତୁ, capital ଠାରୁ ଅଧିକ advances ଉପରେ 6% p.a. ଦିଅନ୍ତୁ।

CSQ 1.1 • MTP 2024-Apr [3] (a) • Case Scenario • 7M • Pg 424

ପରାମର୍ଶଦାୟକ

3×

LEVEL II

ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 1.2 • RTP 2024-Jun [13] • Case Scenario • --- • Pg 425

2× ପରାମର୍ଶଦାୟକ

LEVEL II

ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 1.3 • RTP 2025-May [13] • Case Scenario • --- • Pg 425

LEVEL II

ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 2: Partnership ସମ୍ପତ୍ତି — Partnership Property (Section 14)

P2-C4-U4.2-T02 • Topic 2: Partnership Property (Section 14)

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ ଶୀର୍ଷକ 2.2 'Partnership Property' ପଢନ୍ତୁ — Sec. 14 (firm ର ସମ୍ପତ୍ତିରେ କ'ଣ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ, goodwill) ଏବଂ Sec. 15 (firm ସମ୍ପତ୍ତିକୁ କେବଳ firm ର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବ୍ୟବହାର)।

ଚିତ୍ରଣୀ

Sec 14 — firm ର ସମ୍ପତ୍ତି (ବିପରୀତ agreement ନଥିଲେ): (i) contribution ଭାବେ common stock କୁ ଅଣାଯାଇଥିବା ସମସ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତି, ଅଧିକାର ଓ ସ୍ୱାର୍ଥ; (ii) firm ଦ୍ୱାରା ବା firm ପାଇଁ, କିମ୍ବା firm ର ବ୍ୟବସାୟର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଓ ବ୍ୟବସାୟ କ୍ରମରେ ଅର୍ଜିତ ବା କ୍ରୀତ ସମସ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତି, ଅଧିକାର ଓ ସ୍ୱାର୍ଥ; (iii) ବ୍ୟବସାୟର goodwill।

Goodwill (SM): “the value of the reputation of a business house in respect of profits expected in future over and above the normal level of profits earned by undertaking belonging to the same class of business”; ଏହା firm ସମ୍ପତ୍ତିର ଅଂଶ, ଅଲଗା ଭାବେ ବା ଅନ୍ୟ assets ସହ ବିକ୍ରୟଯୋଗ୍ୟ; dissolution ରେ (ବିପରୀତ agreement ନଥିଲେ) ପ୍ରତ୍ୟେକ partner ସମସ୍ତଙ୍କ ଲାଭ ପାଇଁ goodwill ବିକ୍ରି କରାଇପାରିବେ; କ୍ରେତା ଏପରି agreement ନେଇପାରିବେ ଯେ partner ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅବଧି/ସ୍ଥାନୀୟ ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ସମାନ ବ୍ୟବସାୟ କରିବେ ନାହିଁ — ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ହେଲେ Sec 27, Contract Act ସତ୍ତ୍ୱେ ବୈଧ।

ଅଭିପ୍ରାୟ ପରୀକ୍ଷା: କୌଣସି ସମ୍ପତ୍ତି firm ସମ୍ପତ୍ତି କି ନୁହେଁ ତାହା ଶେଷରେ partners ଙ୍କ ପ୍ରକୃତ ଅଭିପ୍ରାୟ/agreement ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ — firm ବ୍ୟବସାୟ ପାଇଁ କେବଳ ବ୍ୟବହୃତ partner ଙ୍କ ନିଜସ୍ୱ ସମ୍ପତ୍ତି agreement ବିନା firm ସମ୍ପତ୍ତି ହୁଏ ନାହିଁ (NOT); ଅପରପକ୍ଷେ firm ଟଙ୍କାରେ firm ଦ୍ୱାରା ବା firm ପାଇଁ ଅର୍ଜିତ ସମ୍ପତ୍ତି Sec 14 ଅଧୀନକୁ ଆସେ; partners agreement ଦ୍ୱାରା (good faith ରେ ହେଲେ ପ୍ରଭାବୀ) ଜଣେ partner ଙ୍କ ପୃଥକ୍ ସମ୍ପତ୍ତିକୁ partnership ସମ୍ପତ୍ତିରେ ପରିଣତ କରିପାରିବେ — କ୍ରମ: କାହାର ଟଙ୍କା, ପ୍ରକୃତ ଅଭିପ୍ରାୟ, ତାପରେ Sec 14 ର presumption।

Sec 15 (ସମ୍ପତ୍ତିର ବ୍ୟବହାର): firm ସମ୍ପତ୍ତି କେବଳ (EXCLUSIVELY) firm ର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ରଖିବା ଓ ବ୍ୟବହାର କରିବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ; firm ଚାଲୁ ଥିବା ସମୟରେ କୌଣସି partner ଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ firm assets ଉପରେ ମାଲିକାନା ସ୍ୱାର୍ଥ ନାହିଁ — କେବଳ ନିଜ ଲାଭ ଅଂଶ ପାଇବାର ଓ ସମସ୍ତ assets partnership ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଛି କି ନାହିଁ ଦେଖିବାର ଅଧିକାର; firm ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଲାଭ ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବା partner firm କୁ ହିସାବ ଦେବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ।

ସ୍ମୃତି (Remembering) ମୁଖ୍ୟ କରନ୍ତୁ: 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 14 ଅଧୀନରେ firm ସମ୍ପତ୍ତିର ତିନୋଟି ଉପାଦାନ ମୁଖ୍ୟ କରନ୍ତୁ: (i) common stock କୁ ଅଣାଯାଇଥିବା ସମ୍ପତ୍ତି, (ii) firm ଦ୍ୱାରା ବା firm ପାଇଁ ବା ତାହାର ବ୍ୟବସାୟ କ୍ରମରେ ଅର୍ଜିତ ସମ୍ପତ୍ତି, (iii) ବ୍ୟବସାୟର goodwill।
- goodwill ର ସଂଜ୍ଞା: ସମାନ ବ୍ୟବସାୟର ସାଧାରଣ ଲାଭଠାରୁ ଅଧିକ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଆଶା କରାଯାଉଥିବା ଲାଭ ସମ୍ପର୍କରେ ଏକ ବ୍ୟବସାୟର ସୁନାମର ମୂଲ୍ୟ; dissolution ରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ partner ଏହାକୁ ବିକ୍ରି କରିବାକୁ ଜିଦ୍ କରିପାରିବେ, ଏବଂ କ୍ରେତା Sec. 27, Contract Act ସତ୍ତ୍ୱେ ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ restraint covenant ନେଇପାରିବେ।

ସ୍ମୃତି (Remembering)

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

TQ 2.2 • PYQ 2026-Sep [1] (c) {C} • Descriptive • 3M • Pg 427

LEVEL I

ବୋଧ (Understanding)

ସହଜ**ପ୍ରୟୋଗ (Application)** provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 15 ପରିସ୍ଥିତି ଅଭ୍ୟାସ କରନ୍ତୁ: firm ସମ୍ପତ୍ତି କେବଳ firm ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ରଖିବା ଓ ବ୍ୟବହାର କରିବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ --- firm assets/ସାମଗ୍ରୀ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଲାଭ ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବା partner firm କୁ ହିସାବ ଦେବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ।
- ଉତ୍ତରର ଗଠନ: Sec. 14/15 ନିୟମ ଲେଖନ୍ତୁ, facts ଉପରେ partners କି ପ୍ରକୃତ ଅଭିପ୍ରାୟ ପରୀକ୍ଷା କରନ୍ତୁ, ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଦିଅନ୍ତୁ।

CSQ 2.2 • PYQ 2026-May [3] (a) (ii) • Case Scenario • 3M • Pg 429

LEVEL II

ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ**ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)** ବହୁ-ପ୍ରସଙ୍ଗ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଅଲଗା କରି ସମାଧାନ କରନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- ଅଭିପ୍ରାୟ ବନାମ ଟଙ୍କାର ଉତ୍ପତ୍ତି ପୃଥକ୍ କରନ୍ତୁ: partner କି ନିଜ ନାମରେ କିଣାଯାଇ firm ଟଙ୍କାରୁ ଦିଆଯାଇଥିବା ସମ୍ପତ୍ତି firm ସମ୍ପତ୍ତି ବୋଲି ଧରାଯାଏ, ଅଥଚ firm ବ୍ୟବସାୟ ପାଇଁ କେବଳ ବ୍ୟବହୃତ partner କି ନିଜ ସମ୍ପତ୍ତି ନୁହେଁ।
- କ୍ରମରେ କରନ୍ତୁ: କାହାର ଟଙ୍କା ବ୍ୟବହୃତ ହେଲା ଚିହ୍ନଟ କରନ୍ତୁ, ତାପରେ partners କି ପ୍ରକୃତ ଅଭିପ୍ରାୟ/agreement, ତାପରେ Sec. 14 ର presumption ଲଗାଇ asset କାହାର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ନିଅନ୍ତୁ (ଯଥା firm ଟଙ୍କାରେ କିଣାଯାଇଥିବା shares)।

CSQ 2.1 • MTP 2025-Apr S1 [3] (a) • Case Scenario • 7M • Pg 428

LEVEL II

ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)

ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 3: Partners କି ଅର୍ଜିତ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଲାଭ — Personal Profit Earned by Partners (Section 16)

P2-C4-U4.2-T03 • Topic 3: Personal Profit Earned by Partners (Section 16)

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Sec. 16 ଉପରେ ଶୀର୍ଷକ 2.3 ପଢନ୍ତୁ: firm transactions ରୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଲାଭର ହିସାବ ଦେବାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, firm ସମ୍ପତ୍ତି/ନାମ/business connection ର ବ୍ୟବହାର, ଏବଂ ପ୍ରତିଯୋଗୀ ବ୍ୟବସାୟର ଲାଭ (sugar-refining ଓ salt-import ଉଦାହରଣ ସହ)।

ଚିତ୍ରଣୀ

Sec 16 (contract ସାପେକ୍ଷ): (a) firm ର କୌଣସି transaction ରୁ, କିମ୍ବା firm ର ସମ୍ପତ୍ତି, business connection ବା ନାମ ବ୍ୟବହାରରୁ partner ନିଜ ପାଇଁ କୌଣସି ଲାଭ ପାଇଲେ, ସେ ତାହାର ହିସାବ ଦେଇ firm କୁ ଦେବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ; (b) ସେ firm ର ବ୍ୟବସାୟ ସହ ସମାନ ପ୍ରକୃତିର ଓ ପ୍ରତିଯୋଗୀ କୌଣସି ବ୍ୟବସାୟ ଚଳାଇଲେ, ସେହି ବ୍ୟବସାୟର ସମସ୍ତ ଲାଭର ହିସାବ ଦେଇ firm କୁ ଦେବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ।

SM ଉଦାହରଣ: sugar-refining firm — କ୍ରୟ ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିବା partner ନିଜର ଚିନି stock ଗୋପନରେ, ନ ଜଣାଇ

firm କୁ ବିକ୍ରି କଲେ: 16(a) ଅଧୀନରେ ସେହି ଲାଭର ହିସାବ ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ; salt-import firm — partner ନିଜ ଚରଫରୁ ସମାନ ପ୍ରକୃତିର salt କାରବାର କଲେ: 16(b) ଅଧୀନରେ ସେହି ଲାଭର ହିସାବ ଦେବାକୁ ଦାୟୀ।

ଧ୍ୟାନ ଦିଅନ୍ତୁ: ଏହି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ utmost good faith (Sec 9) ରୁ ଆସେ; ଉଭୟ ଅଂଶ 'subject to contract between the partners', ତେଣୁ partners ଅନ୍ୟଥା ସହମତ ହୋଇପାରିବେ; ପ୍ରତିଯୋଗୀ ନୁହେଁ (NON-competing) ଏପରି ପୃଥକ ବ୍ୟବସାୟର ଲାଭ firm କୁ ଦେବା ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 16 ର ଉଭୟ ଅଂଶ ବୁଝାନ୍ତୁ: (a) firm ର କୌଣସି transaction ରୁ ବା firm ସମ୍ପର୍କିତ, business connection ବା firm name ବ୍ୟବହାରରୁ ଲାଭର ହିସାବ ଦେଇ firm କୁ ଦେବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ; (b) ସମାନ ପ୍ରକୃତିର ପ୍ରତିଯୋଗୀ ବ୍ୟବସାୟର ଲାଭ ମଧ୍ୟ firm କୁ ଦେବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ।
- ମନେରଖନ୍ତୁ ନିୟମଟି 'subject to contract between the partners' --- partners ଅନ୍ୟଥା ସହମତ ହୋଇପାରିବେ; ଏହାକୁ utmost good faith ର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ (Sec. 9) ସହ ଯୋଡ଼ନ୍ତୁ।

TQ 3.1 • PYQ 2019-Jun [3] (Or) (a) (ii) • Descriptive • 2M • Pg 430 asked

LEVEL I

ବୋଧ (Understanding)

ସହଜ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- କ୍ଲାସିକ ଢାଞ୍ଚା ଅଭ୍ୟାସ କରନ୍ତୁ: କ୍ରୟ ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିବା partner ଗୋପନରେ ନିଜ goods firm କୁ ଯୋଗାଡ଼ି (sugar ଉଦାହରଣ) --- Sec. 16(a) ଅଧୀନରେ ସେ ଗୋପନ ଲାଭର ହିସାବ ଦେବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ।
- partner firm ସହ ପ୍ରତିଯୋଗୀ ସମାନ୍ତର ବ୍ୟବସାୟ ଚଳାଇଲେ, Sec. 16(b) ଅଧୀନରେ ସେହି ଲାଭର ହିସାବ ଦେବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ବୋଲି ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ନିଅନ୍ତୁ: ବ୍ୟବସାୟ ପ୍ରତିଯୋଗୀ ନ ହେଲେ ଦାୟିତ୍ୱ ନାହିଁ।

CSQ 3.1 • RTP 2024-Jun [16] • Case Scenario • --- • Pg 430

LEVEL II

ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 4: Firm ରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପରେ partners କି ଅଧିକାର ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ — Rights and Duties of Partners After a Change in the Firm (Section 17)

P2-C4-U4.2-T04 • Topic 4: Rights and Duties of Partners After a Change in the Firm (Section 17)

ଧାରଣା ଆଧାର — ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ପରୀକ୍ଷା ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ • ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସ୍ତୁତି ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ ଏକକ 4.2 ର §2.4 ପଢନ୍ତୁ: firm ର constitution ବଦଳିବାର ଚାରି ଉପାୟ, ଏବଂ Section 17 ର ତିନି ଅଂଶ।

ଚିପ୍ପଣୀ

ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେବାର ଚାରି ଉପାୟ: ଜଣେ ବା ଅଧିକ ନୂଆ partner ଆସନ୍ତି; ମୃତ୍ୟୁ ବା retirement ଦ୍ୱାରା କିଛି partner ଚାଲିଯାଆନ୍ତି; firm ମୂଳତଃ ଯେଉଁ ବ୍ୟବସାୟ ପାଇଁ ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା ତାହା ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟ

କରେ; କିମ୍ବା firm ପାଇଁ ସ୍ଥିର ଅବଧି ଶେଷ ହେବା ପରେ ବ୍ୟବସାୟ ଚଳାଏ।

Section 17, partners ମଧ୍ୟରେ contract ସାପେକ୍ଷ: (a) **firm ରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପରେ** — ପୁନର୍ଗଠିତ firm ରେ partners ଙ୍କ ପାରସ୍ପରିକ ଅଧିକାର ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଯଥାସମ୍ଭବ ପରିବର୍ତ୍ତନର ଠିକ୍ ପୂର୍ବ ପରି ରହେ; (b) **ଅବଧି ଶେଷ ହେବା ପରେ** — ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅବଧି ପାଇଁ ଗଠିତ firm ସେହି ଅବଧି ପରେ ଚାଲୁ ରହିଲେ, partnership at will ର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ସହ ସଙ୍ଗତ ଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାରସ୍ପରିକ ଅଧିକାର ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପୂର୍ବ ପରି ରହେ; (c) **ଅତିରିକ୍ତ ବ୍ୟବସାୟ କରାଗଲେ** — ସେହି ଅନ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟ ସମ୍ପର୍କରେ ପାରସ୍ପରିକ ଅଧିକାର ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ମୂଳ ବ୍ୟବସାୟ ସମ୍ପର୍କରେ ଥିବା ପରି ସମାନ।

ନିୟାମକ ଶବ୍ଦ: 'subject to contract between the partners' — Section 17 କେବଳ default ନିୟମ ଦିଏ, ତେଣୁ partners ମଧ୍ୟରେ express agreement ଏହାକୁ ବଦଳାଇ ଦିଏ।

ବିଷୟ 5: Third parties ସହ partners ଙ୍କ ସମ୍ପର୍କ (Relation of Partners to Third Parties)

P2-C4-U4.2-T05 • Topic 5: Relation of Partners to Third Parties

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ ଶୀର୍ଷକ 2.5 ପଢନ୍ତୁ: Sec. 18 (partner firm ର agent), Sec. 19 (implied authority ଓ ଆଇନଗତ ବହିର୍ଭୂତ କାର୍ଯ୍ୟ), Sec. 22 (firm କୁ ବାଧ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟର ପଦ୍ଧତି), Sec. 20 (ବିସ୍ତାର/ପ୍ରତିବନ୍ଧ) ଏବଂ Sec. 21 (ଜରୁରୀକାଳୀନ authority)।

ଚିପ୍ପଣୀ

Sec 18: ଏହି Act ସାପେକ୍ଷରେ, firm ର ବ୍ୟବସାୟର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ partner firm ର agent — ଏହି ନିୟମ କେବଳ firm ର ବ୍ୟବସାୟ ପାଇଁ କରାଯାଇଥିବା କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗୁ, partners ଙ୍କ ନିଜ ମଧ୍ୟରେ କାରବାରରେ ନୁହେଁ।

Implied authority [Secs 19(1), 22]: partner ଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ firm କୁ ବାଧ୍ୟ କରେ ଯଦି (1) ତାହା firm ଚଳାଉଥିବା ପ୍ରକାରର ବ୍ୟବସାୟ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ, (2) ସେପରି ବ୍ୟବସାୟର ସାଧାରଣ ଢଙ୍ଗରେ କରାଯାଇଛି, ଏବଂ (3) firm name ରେ ବା firm କୁ ବାଧ୍ୟ କରିବାର ଅଭିପ୍ରାୟ ପ୍ରକାଶ/ସୂଚିତ କରୁଥିବା ଢଙ୍ଗରେ କରାଯାଇଛି।

Sec 19(2) — ଆଠଟି ଆଇନଗତ ବହିର୍ଭୂତ କାର୍ଯ୍ୟ (ବ୍ୟବସାୟର usage/custom ନଥିଲେ): (a) firm ର ବିବାଦକୁ arbitration କୁ ପଠାଇବା; (b) firm ତରଫରୁ ନିଜ (OWN) ନାମରେ bank account ଖୋଲିବା; (c) firm ର କୌଣସି claim ଆପୋଷ କରିବା ବା ଛାଡ଼ିଦେବା; (d) firm ତରଫରୁ ଦାଖଲ suit ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିବା; (e) firm ବିରୁଦ୍ଧରେ suit ରେ ଦାୟିତ୍ୱ ସ୍ୱୀକାର କରିବା; (f) firm ପାଇଁ ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ଅର୍ଜନ କରିବା; (g) firm ର ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି transfer କରିବା; (h) firm ତରଫରୁ partnership ରେ ପ୍ରବେଶ କରିବା।

ବ୍ୟବସାୟ ଅନୁସାରେ ପରିସର ଭିନ୍ନ: ସାଧାରଣ ବାଣିଜ୍ୟିକ/trading firm ରେ partner firm ସମ୍ପତ୍ତି pledge ବା ବିକ୍ରି କରିପାରିବେ, firm ପାଇଁ goods କିଣିପାରିବେ, ଋଣ ନେଇପାରିବେ, contract କରି ଋଣ ପରିଶୋଧ କରିପାରିବେ, ଏବଂ firm name ରେ promissory notes, bills, cheques draw/make/sign/endorse କରିପାରିବେ; କିନ୍ତୁ solicitor-firm ର partner firm name ରେ promissory note execute କଲେ co-partners ବାଧ୍ୟ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ — negotiable instruments solicitors ଙ୍କ ସାଧାରଣ ବ୍ୟବସାୟ ନୁହେଁ।

Sec 20: implied authority କେବଳ ସମସ୍ତ (ALL) partners ଙ୍କ ସମ୍ମତିରେ ବଢ଼ାଯାଇ ବା ସୀମିତ କରାଯାଇପାରେ;

ଘରୋଇ ପ୍ରତିବନ୍ଧ third party କୁ କେବଳ ସେତେବେଳେ ପ୍ରଭାବିତ କରେ ଯେତେବେଳେ (1) ସେ ପ୍ରତିବନ୍ଧ ବିଷୟରେ ଜାଣନ୍ତି ବା (2) ସେ partner ସହ କାରବାର କରୁଛନ୍ତି ବୋଲି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ — ତେଣୁ trading firm ର partner ପ୍ରତିବନ୍ଧ ଅତିକ୍ରମ କରି firm name ରେ ରଖି ନେଲେ, ତାହା ନ ଜାଣିଥିବା lender କୁ firm ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ ପରିଶୋଧ କରିବା **Sec 21 (ଜରୁରୀ ସ୍ଥିତି):** firm କୁ କ୍ଷତିରୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ସାଧାରଣ ବିଚକ୍ଷଣ ବ୍ୟକ୍ତି ନିଜ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯାହା କରନ୍ତେ ସେହି ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ partner କରିପାରିବେ, ଏବଂ ସେପରି କାର୍ଯ୍ୟ firm କୁ ବାଧ୍ୟ କରେ।

ସ୍ମୃତି (Remembering) ମୁଖ୍ୟ କରନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Implied authority [Secs. 19(1), 22]: firm ଚଳାଉଥିବା ପ୍ରକାରର ବ୍ୟବସାୟ ସାଧାରଣ ଢଙ୍ଗରେ ଚଳାଇବା ପାଇଁ, firm name ରେ ବା firm କୁ ବାଧ୍ୟ କରିବାର ଅଭିପ୍ରାୟ ସୂଚାଇ କରାଯାଇଥିବା କାର୍ଯ୍ୟ।
- Sec. 19(2) ର ଆଠଟି ବହିର୍ଭୂତ କାର୍ଯ୍ୟ ମୁଖ୍ୟ କରନ୍ତୁ: ବିବାଦ arbitration କୁ ପଠାଇବା; ନିଜ ନାମରେ bank account ଖୋଲିବା; claim ଆପୋଷ/ତ୍ୟାଗ; suit ପ୍ରତ୍ୟାହାର; suit ରେ ଦାୟିତ୍ୱ ସ୍ୱୀକାର; ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ଅର୍ଜନ; ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି transfer; firm ଡରଫ୍ଟରୁ partnership ରେ ପ୍ରବେଶ।

TQ 5.1 • PYQ 2021-Jul [3] (a) • Descriptive • 6M • Pg 431

LEVEL I

ସ୍ମୃତି (Remembering)

ମଧ୍ୟମ

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 3 ପ୍ରଶ୍ନ

- ବ୍ୟବସାୟ ଅନୁସାରେ ପରିସର ବଦଳେ ବୋଲି ବୁଝାନ୍ତୁ: trading firm ର partner ରଖି ନେଇପାରିବେ, firm goods pledge/ବିକ୍ରି କରିପାରିବେ ଓ negotiable instruments ରେ କାରବାର କରିପାରିବେ; solicitor-firm ର partner promissory note ରେ firm କୁ ବାଧ୍ୟ କରିପାରିବେ ନାହିଁ।
- Sec. 20 ଫାଇ: ଘରୋଇ ପ୍ରତିବନ୍ଧ third party କୁ କେବଳ ସେତେବେଳେ ବାଧ୍ୟ କରେ ଯେତେବେଳେ ସେ ତାହା ଜାଣନ୍ତି ବା partner ସହ କାରବାର କରୁଛନ୍ତି ବୋଲି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ।

TQ 5.2 • PYQ 2025-May [5] (b) • Descriptive • 7M • Pg 433

3× ପଚରାଯାଇଛି

LEVEL I

ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

TQ 5.3 • PYQ 2026-Sep [5] (b) • Descriptive • 7M • Pg 434

LEVEL I

ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 5.4 • PYQ 2023-Dec [3] (a) • Case Scenario • 6M • Pg 437

ପଚରାଯାଇଛି

2×

LEVEL I

ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ : 5 ପ୍ରଶ୍ନ

- ରଖି ପରିସ୍ଥିତି ଅଭ୍ୟାସ କରନ୍ତୁ: trading-firm ର partner firm name ରେ ରଖି ନେଇ misapply କରନ୍ତି --- କୌଣସି ପ୍ରତିବନ୍ଧ ନ ଜାଣିଥିବା lender କୁ ପ୍ରତି firm ଦାୟୀ (Secs. 19, 20, 22); partner କୁ ନିଜ ନାମରେ ବା ସାଧାରଣ ବ୍ୟବସାୟ ବାହାରେ କାର୍ଯ୍ୟ firm କୁ ବାଧ୍ୟ କରେ ନାହିଁ।
- ଉତ୍ତରର ଢାଞ୍ଚା: କାର୍ଯ୍ୟଟି ଚିହ୍ନଟ କରନ୍ତୁ, implied-authority ର ତିନୋଟି ସର୍ତ୍ତ ଓ Sec. 19(2) ତାଲିକା ପରୀକ୍ଷା କରନ୍ତୁ, ତାପରେ ଦାୟିତ୍ୱ ସ୍ଥିର କରନ୍ତୁ: ବିଚକ୍ଷଣ ଜରୁରୀକାଳୀନ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ Sec. 21 ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତୁ।

CSQ 5.1 • MTP 2019-Oct [4] (b) • Case Scenario • 6M • Pg 434

LEVEL II

ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application)		
CSQ 5.2 • MTP 2021-Apr [4] (b) • Case Scenario • 6M • Pg 435	2x	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)
CSQ 5.3 • RTP 2023-Jun [13] • Case Scenario • --- • Pg 436		LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)
CSQ 5.5 • PYQ 2024-Sep [3] (a) (i) • Case Scenario • 3M • Pg 438	3x	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)
CSQ 5.6 • MTP 2025-Aug S2 [3] (a) • Case Scenario • 7M • Pg 439		LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ବିଷୟ 6: ଜଣେ partner କି admissions ର ପ୍ରଭାବ — Effect of Admissions by A Partner (Section 23)

P2-C4-U4.2-T06 • Topic 6: Effect of Admissions by A Partner (Section 23)

ଧାରଣା ଆଧାର — ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ପରୀକ୍ଷା ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ • ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସ୍ତୁତି ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ ଏକକ 4.2 ର §2.6 ପଢନ୍ତୁ: ଜଣେ partner କି admission ବା representation କେବେ firm କୁ ବାଧ୍ୟ କରେ, ଏବଂ ସେହି ନିୟମର ସୀମା।

ଚିତ୍ରଣୀ

Section 23: partners ପରସ୍ପରର agents ଭାବେ ବାଧ୍ୟକାରୀ admissions କରିପାରିବେ — କିନ୍ତୁ କେବଳ partnership transactions ସମ୍ପର୍କରେ ଏବଂ ବ୍ୟବସାୟର ସାଧାରଣ କ୍ରମରେ।

ସୀମା: କୌଣସି ବିଷୟରେ partner କି authority ସୀମିତ ଥିଲେ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷ ସେହି ପ୍ରତିବନ୍ଧ ଜାଣିଥିଲେ, ତାଙ୍କ admission ବା representation firm କୁ ବାଧ୍ୟ କରିବ ନାହିଁ। ଏହି section admissions କୁ firm ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରମାଣ ବୋଲି କହେ — third parties ଉପସ୍ଥାପନ କଲେ ସେଗୁଡ଼ିକ firm କୁ ପ୍ରଭାବିତ କରେ, ଏବଂ partners କି ନିଜ ମଧ୍ୟରେ ବିବାଦରେ ସେହି ପ୍ରଭାବ ନ ଥାଇପାରେ।

ଉଦାହରଣ: X ଓ Y motorcycle spare parts ର କାରବାର କରନ୍ତି; X ଉପଯୁକ୍ତ ବୋଲି କହିବା ପରେ Z ନିଜ Yamaha ପାଇଁ ଏକ part କିଣନ୍ତି, Y ଏହି transaction ବିଷୟରେ ଅଜ୍ଞା part ଚି ଅନୁପଯୁକ୍ତ ହୁଏ ଓ motorcycle ଯନ୍ତ୍ରାଂଶ ହୁଏ — କ୍ଷତି ପାଇଁ Z କି ପ୍ରତି X ଓ Y ଉଭୟ ଦାୟୀ।

ବିଷୟ 7: Acting partner କୁ ଦିଆଯାଇଥିବା notice ର ପ୍ରଭାବ — Effect of Notice to Acting Partner (Section 24)

P2-C4-U4.2-T07 • Topic 7: Effect of Notice to Acting Partner (Section 24)

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ ଶୀର୍ଷକ 2.7 ପଢନ୍ତୁ: Sec. 24 --- ବ୍ୟବସାୟରେ ନିୟମିତ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା partner କୁ firm ର ବ୍ୟାପାର ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବିଷୟରେ ଦିଆଯାଇଥିବା notice, firm କୁ notice ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ; କେବଳ ସେହି partner କି ଦ୍ଵାରା ବା ତାଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତିରେ firm ଉପରେ fraud ହେଲେ ନୁହେଁ।

ଚିତ୍ରଣୀ

Sec 24: firm ର ବ୍ୟବସାୟରେ ନିୟମିତ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା partner କୁ firm ର ବ୍ୟାପାର ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବିଷୟରେ ଦିଆଯାଇଥିବା notice firm କୁ notice ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ — ଯେପରି agent କୁ notice ତାଙ୍କ principal କୁ notice।

ଚିନୋଟି ସର୍ତ୍ତ: notice (i) working/acting partner କୁ — sleeping partner କୁ ନୁହେଁ, (ii) actual, constructive ନୁହେଁ, ଏବଂ (iii) firm ର ବ୍ୟାପାର ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ; କେବଳ ସେତେବେଳେ ତାହା firm କୁ notice।

ଏକମାତ୍ର ବ୍ୟତିକ୍ରମ — firm ଉପରେ fraud: ସେହି partner ଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ବା ତାଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତିରେ କରାଯାଇଥିଲେ; ଯଥା seller ସହ ମିଶି କିଣାଯାଇଥିବା goods ର ତ୍ରୁଟି ଲୁଚାଇଥିବା partner — ତାଙ୍କ ଜ୍ଞାନ firm ଉପରେ ଆରୋପିତ ହୁଏ ନାହିଁ ଏବଂ ତ୍ରୁଟି ଧରାପଡ଼ିଲେ ଅନ୍ୟ partners goods ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିପାରିବେ।

ସ୍ମୃତି (Remembering) ମୁଖସ୍ଥ କରନ୍ତୁ: 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 24 ର ସର୍ତ୍ତ ମୁଖସ୍ଥ କରନ୍ତୁ: notice (i) working/acting partner କୁ (sleeping partner କୁ ନୁହେଁ), (ii) actual, constructive ନୁହେଁ, ଏବଂ (iii) firm ର ବ୍ୟାପାର ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ --- ତେବେ ତାହା firm କୁ notice।
- ଏକମାତ୍ର ବ୍ୟତିକ୍ରମ: ସେହି partner ଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ବା ତାଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତିରେ firm ଉପରେ fraud (ଯଥା ତ୍ରୁଟି ଲୁଚାଇବାକୁ seller ସହ ମିଶିଥିବା partner)।

TQ 7.1 • PYQ 2019-Jun [3] (a) (i) • Descriptive • 2M • Pg 440

LEVEL I
ସ୍ମୃତି (Remembering)

ସହଜ

ବିଷୟ 8: Third parties ପ୍ରତି ଦାୟିତ୍ଵ — Liability to Third Parties (Section 25 to 27)

P2-C4-U4.2-T08 • Topic 8: Liability to Third Parties (Section 25 to 27)

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ ଶୀର୍ଷକ 2.8 ପଢନ୍ତୁ: Sec. 25 (firm ର କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ partner ଙ୍କ joint and several ଦାୟିତ୍ଵ), Sec. 26 (partner ଙ୍କ wrongful acts ପାଇଁ firm ର ଦାୟିତ୍ଵ) ଏବଂ Sec. 27 (partners ଙ୍କ misapplication ପାଇଁ firm ର ଦାୟିତ୍ଵ, clauses (a) ଓ (b))।

ଚିତ୍ରଣୀ

Sec 25: ସେ partner ଥିବା ସମୟରେ firm ର ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ partner ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ partners ଙ୍କ ସହ ମିଳିତ ଭାବେ (JOINTLY) ଏବଂ ପୃଥକ୍ ଭାବେ (SEVERALLY) ମଧ୍ୟ ଦାୟୀ; “act of a firm” ଅର୍ଥ ସମସ୍ତ partners, ବା firm ର କୌଣସି partner ବା agent ଙ୍କ ଯେକୌଣସି act ବା omission, ଯାହା firm ଦ୍ଵାରା ବା firm ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନୀୟ ଅଧିକାର ସୃଷ୍ଟି କରେ — sleeping partners ଏହି ଦାୟିତ୍ଵରୁ ଖସିପାରିବେ ନାହିଁ।

Sec 26 (wrongful acts): partner ଙ୍କ wrongful act (a) firm ର ବ୍ୟବସାୟର ସାଧାରଣ କ୍ରମରେ, ବା (b) partners ଙ୍କ authority ରେ କରାଯାଇଥିଲେ, ସେଥିରୁ third party କୁ ହୋଇଥିବା କ୍ଷତି/ଆଘାତ ପାଇଁ firm partner ଙ୍କ ସମାନ ପରିମାଣରେ ଦାୟୀ — SM ଉଦାହରଣ: coal mine ର managing partner ଅବହେଳାରେ shaft କୁ ଘେରା ନ ଦେବାରୁ ଜଣେ ଶ୍ରମିକ ଆହତ ହେଲେ co-partner ଦାୟୀ ବୋଲି ସ୍ଥିର ହେଲା; କାର୍ଯ୍ୟଟି ନିଜେ authorised/ସାଧାରଣ

କ୍ରମରେ ହୋଇଥିଲେ ଭୁଲ୍ ପଦ୍ଧତି କିଛି ଫରକ କରେ ନାହିଁ।

Sec 27 (misapplication) — ଦୁଇଟି clauses: (a) ନିଜ APPARENT authority ମଧ୍ୟରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା partner third party କି ଟଙ୍କା/ସମ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରି misapply କରନ୍ତି — firm ର custody ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ (NOT); (b) firm ର custody ରେ (IN THE CUSTODY) ଥିବା ଟଙ୍କା/ସମ୍ପତ୍ତି କୌଣସି partner misapply କରନ୍ତି; ଉଭୟ (BOTH) କ୍ଷେତ୍ରରେ firm ଦାୟୀ।

ସୀମା: ଗ୍ରହଣ partner କି apparent authority ବାହାରେ ହୋଇଥିଲେ ତାହା firm ଦ୍ଵାରା ଗ୍ରହଣ ନୁହେଁ — ଟଙ୍କା ଅନ୍ୟ partners କି ଅଧିକାରକୁ ବା ନିୟନ୍ତ୍ରଣକୁ ନ ଆସିଲେ ସେମାନେ ଦାୟୀ ନୁହଁନ୍ତି; ଅନ୍ୟଥା ଗ୍ରହଣକୁ (a) ବା (b) ଅଧୀନରେ ବର୍ଗୀକରଣ କରି ସମସ୍ତ partners କୁ jointly and severally ଦାୟୀ ସ୍ଥିର କରନ୍ତୁ।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 25 ବୁଝାନ୍ତୁ: ସେ partner ଥିବା ସମୟରେ firm ର ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ partner ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ partners କି ସହ jointly ଏବଂ severally ମଧ୍ୟ ଦାୟୀ --- 'act of firm' ଅର୍ଥ firm ଦ୍ଵାରା ବା firm ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନୀୟ ଅଧିକାର ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିବା ଯେକୌଣସି act/omission।
- Sec. 26 ବୁଝାନ୍ତୁ: ବ୍ୟବସାୟର ସାଧାରଣ କ୍ରମରେ ବା partners କି authority ରେ partner କି wrongful act ଯୋଗୁଁ third party କୁ ହୋଇଥିବା କ୍ଷତି/ଆଘାତ ପାଇଁ firm partner କି ସମାନ ପରିମାଣରେ ଦାୟୀ।
- Sec. 27(a) (apparent authority ମଧ୍ୟରେ partner ଟଙ୍କା/ସମ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରି misapply କରନ୍ତି --- firm ର custody ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ) କୁ Sec. 27(b) (firm ର custody ରେ ଥିବା ଟଙ୍କା/ସମ୍ପତ୍ତି କୌଣସି partner misapply କରନ୍ତି) ଠାରୁ ପୃଥକ୍ କରନ୍ତୁ --- ଉଭୟରେ firm ଦାୟୀ।

TQ 8.2 • PYQ 2021-Jan [6] (b) • Descriptive • 4M • Pg 442

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)

ସହଜ

TQ 8.1 • PYQ 2020-Nov [6] (b) • Descriptive • 4M • Pg 441 **4x ପଚରାଯାଇଛି**

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ : 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- ସାଧାରଣ କ୍ରମରେ customer ଠାରୁ ପାଇଥିବା ଟଙ୍କା ଜଣେ partner misapply କରୁଥିବା ପରିସ୍ଥିତି ଅଭ୍ୟାସ କରନ୍ତୁ --- firm (sleeping partner ସମେତ) ଦାୟୀ; sleeping partners Sec. 25 ଦାୟିତ୍ଵରୁ ଖସିପାରିବେ ନାହିଁ।
- ଢାଞ୍ଚା: ଗ୍ରହଣକୁ Sec. 27 ର clause (a) ବା (b) ଅଧୀନରେ ବର୍ଗୀକରଣ କରନ୍ତୁ, ସାଧାରଣ କ୍ରମ/authority ନିଶ୍ଚିତ କରନ୍ତୁ, ସମସ୍ତ partners jointly and severally ଦାୟୀ ବୋଲି ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଦିଅନ୍ତୁ।

CSQ 8.1 • PYQ 2024-Jun [3] (a) (ii) • Case Scenario • 3M • Pg 443

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 8.2 • PYQ 2025-Jan [3] (a) • Case Scenario • 7M • Pg 444 **3x ପଚରାଯାଇଛି**

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 9: Partner କି interest ର transferee କି ଅଧିକାର — Rights of Transferee of a Partner's Interest (Section 29)

P2-C4-U4.2-T09 • Topic 9: Rights of Transferee of a Partner's Interest (Section 29)

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Sec. 29 ଉପରେ ଶୀର୍ଷକ 2.9 ପଢନ୍ତୁ: sale, mortgage ବା charge ଦ୍ୱାରା partner କି interest ର transfer, firm ଚାଲୁ ଥିବା ସମୟରେ transferee କି ସମିତି ଅଧିକାର ଓ dissolution/retirement ରେ ତାଙ୍କ ଅଧିକାର; Sec. 31 ସହ ଯୋଡ଼ନ୍ତୁ (ସମସ୍ତଙ୍କ ସମ୍ମତି ବିନା ନୂଆ partner ନାହିଁ)।

ଚିତ୍ରଣୀ

ପଦ୍ଧତି: partner କି ଅଂଶ ଅନ୍ୟ ଯେକୌଣସି ସମ୍ପତ୍ତି ପରି transfer ଯୋଗ୍ୟ — sale, mortgage ବା charge ଦ୍ୱାରା; ଏହା ଏକ existing interest ଓ ମୂର୍ତ୍ତି ସମ୍ପତ୍ତି ଯାହା assign କରାଯାଇପାରେ, କିନ୍ତୁ transferee partner ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ (NOT): partnership ପାରସ୍ପରିକ ବିଶ୍ୱାସ ଉପରେ ଆଧାରିତ ଏବଂ Sec 31 ଅନୁସାରେ ସମସ୍ତ partners କି ସମ୍ମତି ବିନା କାହାକୁ partner ଭାବେ ଭର୍ତ୍ତି କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ।

Firm ଚାଲୁ ଥିବା ସମୟରେ: transferee (a) ବ୍ୟବସାୟ ପରିଚାଳନାରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିବାକୁ, (b) ହିସାବ ଦାବି କରିବାକୁ, କିମ୍ବା (c) ଖାତା ଯାଞ୍ଚ କରିବାକୁ ହକଦାର ନୁହଁନ୍ତି (NOT); ସେ କେବଳ (ONLY) transfer କରୁଥିବା partner କି ଲାଭ ଅଂଶ ପାଇବାକୁ ହକଦାର ଏବଂ partners ସହମତ ଲାଭ ହିସାବ ମାନିବାକୁ ବାଧ୍ୟ — ଲାଭ କମ୍ ଦେଖାଯାଇଛି ବୋଲି ସନ୍ଦେହ କଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ହିସାବକୁ ଆହ୍ୱାନ କରିପାରିବେ ନାହିଁ।

Firm ର dissolution ବା transfer କରୁଥିବା partner କି retirement ରେ: ଅବଶିଷ୍ଟ partners କି ବିରୁଦ୍ଧରେ transferee (a) transfer କରୁଥିବା partner ଯେଉଁ assets ଅଂଶର ହକଦାର ଥିଲେ ତାହା ପାଇବାକୁ, ଏବଂ (b) ସେହି ଅଂଶ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ପାଇଁ dissolution ତାରିଖରୁ ହିସାବ ପାଇବାକୁ ହକଦାର।

ସ୍ମୃତି (Remembering) ମୁଖ୍ୟ କରନ୍ତୁ 3 ପ୍ରଶ୍ନ

- transfer ର ପଦ୍ଧତି: partner କି interest ର sale, mortgage ବା charge --- interest ଚି assign ଯୋଗ୍ୟ ସମ୍ପତ୍ତି, କିନ୍ତୁ transfer ଦ୍ୱାରା transferee partner ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ।
- firm ଚାଲୁ ଥିବା ସମୟରେ transferee ବ୍ୟବସାୟ ପରିଚାଳନାରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ, ହିସାବ ଦାବି ବା ଖାତା ଯାଞ୍ଚ କରିପାରିବେ ନାହିଁ (CANNOT); ସେ କେବଳ transfer କରୁଥିବା partner କି ଲାଭ ଅଂଶ ପାଆନ୍ତି ଏବଂ partners ସହମତ ହିସାବ ମାନିବା ତାଙ୍କ ପାଇଁ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ।
- dissolution ବା transfer କରୁଥିବା partner କି retirement ରେ: transferor ଯେଉଁ assets ଅଂଶର ହକଦାର ଥିଲେ ତାହା, ଏବଂ dissolution ତାରିଖରୁ ହିସାବ transferee ପାଆନ୍ତି।

TQ 9.1 • MTP 2022-Nov S1 [3] (i) • Descriptive • 4M • Pg 446	2x ପରୀକ୍ଷାଯାଇଛି	LEVEL I ସ୍ମୃତି (Remembering)	ସହଜ
TQ 9.4 • PYQ 2026-Jan [1] (c) (ii) {C} • Descriptive • 4M • Pg 448		LEVEL I ସ୍ମୃତି (Remembering)	ସହଜ
TQ 9.2 • RTP 2026-Jan [17] • Descriptive • --- • Pg 447	5x ପରୀକ୍ଷାଯାଇଛି	LEVEL I ସ୍ମୃତି (Remembering)	ମଧ୍ୟମ

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- କାରଣ ବୁଝାନ୍ତୁ: partnership ପାରସ୍ପରିକ ବିଶ୍ୱାସ ଉପରେ ଆଧାରିତ, ତେଣୁ Sec. 31 ଅଧୀନରେ ସମସ୍ତ partners ଙ୍କ ସମ୍ମତି ବିନା କାହାକୁ partner ଭାବେ ଭର୍ତ୍ତି କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ --- transfer ଦ୍ୱାରା firm ଉପରେ ନୂଆ partner ଲଦି ଦିଆଯାଇପାରିବ ନାହିଁ।
- ଫାନ୍: ଲାଭ କମ୍ ଦେଖାଯାଇଛି ବୋଲି ସନ୍ଦେହ କଲେ ମଧ୍ୟ firm ଚାଲୁ ଥିବା ସମୟରେ transferee ହିସାବକୁ ଆହ୍ୱାନ କରିପାରିବେ ନାହିଁ।

TQ 9.3 • PYQ 2026-Jan [1] (c) (i) {C} • Descriptive • 2M • Pg 448

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)

ସହଜ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ରଣ ପରିଶୋଧ ପାଇଁ partner ନିଜ ଅଂଶ ବିକ୍ରି କରୁଥିବା ପରିସ୍ଥିତି ଅଭ୍ୟାସ କରନ୍ତୁ --- କ୍ରେତା Sec. 29 ଅଧୀନରେ transferee ହୁଅନ୍ତି, partner ନୁହେଁ, ଯଦି ନା Sec. 31 ଅଧୀନରେ ସମସ୍ତ partners ସମ୍ମତି ଦିଅନ୍ତି।
- ଉତ୍ତରର ଢାଞ୍ଚା: firm ଚାଲୁ ଥିବା ସମୟରେ ବନାମ dissolution ରେ transferee ଙ୍କ ଅଧିକାର ଲେଖାନ୍ତୁ, facts ରେ ଲଗାନ୍ତୁ, transferee କ'ଣ ଦାବି କରିପାରିବେ ଓ କ'ଣ ପାରିବେ ନାହିଁ ସେ ବିଷୟରେ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଦିଅନ୍ତୁ।

CSQ 9.1 • PYQ 2021-Jul [4] (b) • Case Scenario • 6M • Pg 449 4x ପଚରାଯାଇଛି

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 9.2 • RTP 2021-Nov [14] • Case Scenario • ---- • Pg 450

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 10: Benefits of partnership ରେ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଥିବା minors — Minors Admitted to the Benefits of Partnership (Section 30)

P2-C4-U4.2-T10 • Topic 10: Minors Admitted to the Benefits of Partnership (Section 30)

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Sec. 30 ଉପରେ ଶୀର୍ଷକ 2.10 ପଢନ୍ତୁ: minor partner ହୋଇପାରିବେ ନାହିଁ (minor ସହ contract void) କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତ partners ଙ୍କ ସମ୍ମତିରେ benefits of partnership ରେ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇପାରିବେ; ତାଙ୍କ ଅଧିକାର, majority ପୂର୍ବରୁ ଓ ପରେ ଦାୟିତ୍ୱ, ଏବଂ 6-month election।

ଚିତ୍ରଣୀ

ନିୟମ: minor ଙ୍କ agreement void (କେବଳ voidable ନୁହେଁ), ତେଣୁ ସେ partner ହୋଇପାରିବେ ନାହିଁ — partnership contract ଉପରେ ଆଧାରିତ; କିନ୍ତୁ Sec 30 ଅଧୀନରେ ସମସ୍ତ (ALL) partners ଙ୍କ ସମ୍ମତିରେ ତାଙ୍କୁ partnership ର BENEFITS ରେ ଭର୍ତ୍ତି କରାଯାଇପାରେ, ଅର୍ଥାତ୍ ଲାଭରେ ବୈଧ ଭାବେ ଅଂଶ ଦିଆଯାଇପାରେ।

ଅଧିକାର: firm ର ଲାଭ ଓ ସମ୍ପତ୍ତିରେ ସହମତ ଅଂଶ; firm ର ACCOUNTS ଦେଖିବା, ଯାଞ୍ଚ ଓ ନକଲ କରିବା (ଅନ୍ୟ ଖାତା ନୁହେଁ); ହିସାବ ବା ନିଜ ଅଂଶ ପରିଶୋଧ ପାଇଁ partners ବିରୁଦ୍ଧରେ ମକଦ୍ଦମା କରିପାରିବେ, କିନ୍ତୁ ଛୁକବଳ firm ସହ ସମ୍ପର୍କ ଛିନ୍ନ କରୁଥିବା ସମୟରେ।

Majority ପୂର୍ବରୁ ଦାୟିତ୍ୱ: firm ର ଲାଭ ଓ ସମ୍ପତ୍ତିରେ ତାଙ୍କ ଅଂଶ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୀମିତ; minority ସମୟରେ ହୋଇଥିବା

firm ର ଯେ ପାଇଁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଦାୟିତ୍ୱ ନାହିଁ; ତାଙ୍କୁ insolvent ଘୋଷଣା କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ — firm insolvent ହେଲେ ତାଙ୍କ ଅଂଶ Official Receiver/Assignee କି ଠାରେ ନିହିତ ହୁଏ (ଆନୁପାତିକ ଭାବେ ଆଦାୟଯୋଗ୍ୟ)।

Election [Sec 30(5)]: majority ପ୍ରାପ୍ତ ହେବାର, କିମ୍ବା (OR) benefits ରେ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଥିବା ଜାଣିବାର — ଯାହା ପରେ (WHICHEVER IS LATER) — 6 ମାସ ମଧ୍ୟରେ ସେ partner ହେବେ କି ନାହିଁ ବାଛି public notice ଦେବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ; notice ନ ଦେଲେ ଛଅ ମାସ ଶେଷରେ ସେ partner ହୋଇଯାଆନ୍ତି (BECOMES) (Registrar କୁ ମଧ୍ୟ notice ଦେବାକୁ ହେବ)।

ପରିଣାମ [Sec 30(7)]: ସେ partner ହେଲେ (ନିଜ ପସନ୍ଦରେ ବା notice ନ ଦେବାରୁ) — benefits ରେ ଭର୍ତ୍ତି ହେବା ଦିନଠାରୁ firm ର ସମସ୍ତ (ALL) କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ third parties କି ପ୍ରତି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ ଦାୟୀ, ତାଙ୍କ ଅଂଶ minor ଥିବା ସମୟ ପରି ସମାନ ରହେ; ସେ ବାହାରେ ରହିବାକୁ ବାଛିଲେ — public notice ତାରିଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାଙ୍କ ଅଧିକାର/ଦାୟିତ୍ୱ minor କି ପରି, ସେହି ତାରିଖ ପରେ firm ର କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ତାଙ୍କ ଅଂଶ ଦାୟୀ ନୁହେଁ, ଏବଂ ସମ୍ପତ୍ତି ଓ ଲାଭରେ ନିଜ ଅଂଶ ପାଇଁ ସେ partners ବିରୁଦ୍ଧରେ ମକଦ୍ଦମା କରିପାରିବେ।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ 3 ପ୍ରଶ୍ନ

- ବୁଝାନ୍ତୁ ଯେ minor partner ହୋଇପାରିବେ ନାହିଁ କାରଣ partnership contract ଉପରେ ଆଧାରିତ ଏବଂ minor କି agreement void ab initio, ତଥାପି Sec. 30 ସମସ୍ତ partners କି ସମ୍ପତ୍ତିରେ partnership ର BENEFITS ରେ ଭର୍ତ୍ତି ଅନୁମତି ଦିଏ।
- ଅଧିକାର: ଲାଭ ଓ ସମ୍ପତ୍ତିରେ ସହମତ ଅଂଶ; accounts ଦେଖିବା, ଯାଞ୍ଚ ଓ ନକଲ (ଅନ୍ୟ ଖାତା ନୁହେଁ); କେବଳ firm ସହ ସମ୍ପର୍କ ଛିନ୍ନ କରିବା ସମୟରେ ହିସାବ/ଅଂଶ ପାଇଁ ମକଦ୍ଦମା କରିପାରିବେ।
- majority ପୂର୍ବରୁ ଦାୟିତ୍ୱ: ଲାଭ ଓ ସମ୍ପତ୍ତିରେ ତାଙ୍କ ଅଂଶ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୀମିତ; ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଦାୟିତ୍ୱ ନାହିଁ; insolvent ଘୋଷିତ ହୋଇପାରିବେ ନାହିଁ (firm insolvent ହେଲେ ତାଙ୍କ ଅଂଶ Official Receiver କି ଠାରେ ନିହିତ ହୁଏ)।

TQ 10.1 • PYQ 2022-May [3] (a) (ii) • Descriptive • 4M • Pg 451	5x	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ
TQ 10.2 • PYQ 2025-Jan [1] (c) {C} • Descriptive • 6M • Pg 452	5x	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ
TQ 10.3 • PYQ 2026-May [5] (b) • Descriptive • 7M • Pg 453		LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- election ନିୟମ ଅଭ୍ୟାସ କରନ୍ତୁ: majority ପ୍ରାପ୍ତି ବା ଭର୍ତ୍ତି ବିଷୟରେ ଜାଣିବାର (ଯାହା ପରେ) 6 ମାସ ମଧ୍ୟରେ ସେ partner ହେବେ କି ନାହିଁ public notice ଦେବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ; ନ ଦେଲେ ଛଅ ମାସ ଶେଷରେ ସେ partner ହୋଇଯାଆନ୍ତି (BECOMES)।
- ସେ partner ହେଲେ (ନିଜ ପସନ୍ଦରେ ବା notice ନ ଦେବାରୁ), benefits ରେ ଭର୍ତ୍ତି ହେବା ଦିନଠାରୁ firm ର ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ third parties କି ପ୍ରତି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ ଦାୟୀ; ବାହାରେ ରହିବାକୁ ବାଛିଲେ, public notice ତାରିଖ ପରେ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ତାଙ୍କ ଅଂଶ ଦାୟୀ ନୁହେଁ ଏବଂ ସେ ନିଜ ଅଂଶ ପାଇଁ ମକଦ୍ଦମା କରିପାରିବେ।

ବିଷୟ 11: Partner କି ପ୍ରବେଶ ଓ ପ୍ରସ୍ଥାନର ଆଇନଗତ ପରିଣାମ — Legal Consequences of Partner Coming in And Going Out (Section 31 -- 35)

P2-C4-U4.2-T11 • Topic 11: Legal Consequences of Partner Coming in And Going Out (Section 31 -- 35)

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Reconstitution ଉପରେ ଶୀର୍ଷକ 2.11 ପଢନ୍ତୁ: ପ୍ରବେଶ (Sec. 31), retirement (Sec. 32), expulsion (Sec. 33), insolvency (Sec. 34) ଓ ମୃତ୍ୟୁ (Sec. 35), public-notice ନିୟମ ସହ।

ଚିତ୍ରଣୀ

Sec 31 (ପ୍ରବେଶ): contract ଓ Sec 30 ସାପେକ୍ଷରେ, ବିଦ୍ୟମାନ ସମସ୍ତ (ALL) partners କି ସମ୍ପତ୍ତି ବିନା ନୂଆ partner ନାହିଁ; ନୂଆ partner କି ଦାୟିତ୍ୱ ସାଧାରଣତଃ ଭର୍ତ୍ତି ତାରିଖରୁ ଆରମ୍ଭ; ପୁରୁଣା ରକ୍ଷା ପାଇଁ ସେ କେବଳ NOVATION ଦ୍ୱାରା ବାଧ୍ୟ — ନୂଆ firm (ତାଙ୍କ ସମେତ) ପୁରୁଣା ରକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କରେ ଏବଂ (AND) creditors ନୂଆ firm କୁ ନିଜ debtor ଭାବେ ସ୍ୱୀକାର କରନ୍ତି; partners ମଧ୍ୟରେ କେବଳ ଏକ agreement creditors କୁ ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ କୌଣସି ଅଧିକାର ଦିଏ ନାହିଁ; ଦୁଇ-partner firm ରେ Sec 31 ଲାଗୁ ହୁଏ ନାହିଁ, ଯାହା ଜଣେ partner କି ମୃତ୍ୟୁରେ ସ୍ୱତଃ dissolve ହୁଏ।

Sec 32 (retirement): ପଦ୍ଧତି — (a) ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ partners କି ସମ୍ପତ୍ତି, (b) express agreement, (c) partnership at will ରେ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ partners କୁ ଲିଖିତ notice; retirement ପୂର୍ବର (PRE-retirement) କାର୍ଯ୍ୟରୁ ମୁକ୍ତି କେବଳ third party ଓ ପୁନର୍ଗଠିତ firm ସହ agreement ଦ୍ୱାରା (third party retirement ଜାଣିବା ପରେ କାରବାରର ଧାରାରୁ implied ହୋଇପାରେ); ପରବର୍ତ୍ତୀ (LATER) କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ retirement ର PUBLIC NOTICE ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଓ ଅନ୍ୟମାନେ ଦାୟୀ ରହନ୍ତି (ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବା ପୁନର୍ଗଠିତ firm ର କୌଣସି partner ଦ୍ୱାରା ଦିଆଯାଏ) — proviso: ସେ partner ବୋଲି ନ ଜାଣି firm ସହ କାରବାର କରିଥିବା third party କି ପ୍ରତି ସେ ଦାୟୀ ନୁହଁନ୍ତି (Vishnu Chandra v. Chandrika Prasad: retirement ରେ partnership ବ୍ୟବସାୟ ଶେଷ ହୁଏ ନାହିଁ)।

Sec 33 (expulsion): କେବଳ ସେତେବେଳେ ବୈଧ ଯେତେବେଳେ (i) partners ମଧ୍ୟରେ contract ରେ expulsion ର କ୍ଷମତା ଥିଲା, (ii) ସଂଖ୍ୟାଗରିଷ୍ଟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟବହୃତ ହେଲା, ଏବଂ (iii) good faith ରେ — good-faith ପରୀକ୍ଷା: partnership ର ସ୍ୱାର୍ଥରେ expulsion, partner କୁ notice ଜାରି, ଏବଂ ଶୁଣାଣିର ସୁଯୋଗ; ଅନ୍ୟଥା expulsion NULL AND VOID (ଅବୈଧ expulsion partnership at will କୁ ମଧ୍ୟ ଶେଷ କରେ ନାହିଁ); expelled partner କି ଅଧିକାର/ଦାୟିତ୍ୱ retired partner କି ପରି [Secs 32(2)-(4) ଲାଗୁ]।

Sec 34 (insolvency): adjudication ଆଦେଶର ତାରିଖରେ (DATE) partner ଆଉ partner ରହନ୍ତି ନାହିଁ, firm dissolve ହେଉ ବା ନ ହେଉ; ତାପରେ firm ର କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ତାଙ୍କ estate ଦାୟୀ ନୁହେଁ କିମ୍ବା ତାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ firm ଦାୟୀ ନୁହେଁ; କୌଣସି (NO) public notice ଆବଶ୍ୟକ ନାହିଁ। **Sec 35 (ମୃତ୍ୟୁ):** deed ଅନ୍ୟଥା ବ୍ୟବସ୍ଥା ନ କଲେ firm dissolve ହୁଏ (କେବଳ ଦୁଇ partners ଥିଲେ ସର୍ବଦା dissolve ହୁଏ); ମୃତ୍ୟୁ ପରେ (AFTER) ହୋଇଥିବା firm କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ estate ଦାୟୀ ନୁହେଁ, ଏବଂ ଜନସାଧାରଣ ବା କାରବାରୀଙ୍କୁ notice ଆବଶ୍ୟକ ନାହିଁ।

ମୃତ୍ୟୁ ଫାଇ (SM Example): X କି ଜୀବଦ୍ଦଶାରେ goods order ହୋଇ ତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ delivery ହେଲେ — ତାଙ୍କ ଜୀବଦ୍ଦଶାରେ କୌଣସି ରକ୍ଷା ଦେୟ ନଥିଲା, ତେଣୁ X କି estate ଦାୟୀ ନୁହେଁ (NOT); creditor କେବଳ ଜୀବିତ

partners ଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଓ ସେମାନଙ୍କ ହାତରେ ଥିବା partnership assets ବିରୁଦ୍ଧରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ decree ପାଆନ୍ତି।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 4 ପ୍ରଶ୍ନ

- Retirement (Sec. 32): ସମସ୍ତଙ୍କ ସମ୍ମତି, express agreement, ବା partnership at will ରେ ଲିଖିତ notice ଦ୍ୱାରା; ଅତୀତ କାର୍ଯ୍ୟରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇଁ third party ଓ ପୁନର୍ଗଠିତ firm ସହ agreement ଆବଶ୍ୟକ; public notice ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପରବର୍ତ୍ତୀ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଦାୟୀ।
- Expulsion (Sec. 33): contract ରେ କ୍ଷମତା, ସଂଖ୍ୟାଗରିଷ୍ଟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟବହାର, good faith (firm ର ସ୍ୱାର୍ଥ + notice + ଶୁଣାଣି) ଆବଶ୍ୟକ; ଅନ୍ୟଥା null and void।
- Insolvency (Sec. 34): adjudication ତାରିଖରେ partner ରହିବା ବନ୍ଦ; ପରବର୍ତ୍ତୀ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ estate ଓ firm ପରସ୍ପର ପାଇଁ ଦାୟୀ ନୁହେଁ; public notice ଆବଶ୍ୟକ ନାହିଁ। Death (Sec. 35): ମୃତ୍ୟୁ ପରର କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ estate ଦାୟୀ ନୁହେଁ; notice ଆବଶ୍ୟକ ନାହିଁ; ଦୁଇ-partner firm dissolve ହୁଏ।

TQ 11.1 • PYQ 2019-Nov [3] (b) • Descriptive • 4M • Pg 457	4x ପରାମାଳି	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ
TQ 11.2 • RTP 2019-Nov [12] • Descriptive • --- • Pg 457		LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ
TQ 11.3 • PYQ 2022-Nov [3] (a) • Descriptive • 6M • Pg 459	4x ପରାମାଳି	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ
TQ 11.4 • PYQ 2024-Sep [1] (c) {C} • Descriptive • 6M • Pg 459	2x ପରାମାଳି	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ : 9 ପ୍ରଶ୍ନ

- ନୂଆ partner (Sec. 31): କେବଳ ଭର୍ତ୍ତି ଦିନଠାରୁ ଦାୟୀ; ପୁରୁଣା ରଖି ତାଙ୍କୁ କେବଳ novation ଦ୍ୱାରା ବାଧ୍ୟ କରେ --- ନୂଆ firm ଏବଂ (AND) creditors ଙ୍କ ସମ୍ମତି।
- ମୃତ୍ୟୁ ପୂର୍ବରୁ order ହୋଇ ପରେ delivery ହୋଇଥିବା goods: ମୃତଙ୍କ ଜୀବଦ୍ଦଶାରେ ରଖି ନଥିଲା --- estate ଦାୟୀ ନୁହେଁ; କେବଳ ଜୀବିତ partners ଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମକଦ୍ଦମା।
- public notice ବିନା retirement: retire କରୁଥିବା partner ପରବର୍ତ୍ତୀ firm କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଦାୟୀ, ତାଙ୍କୁ କେବେ partner ଭାବେ ନ ଜାଣିଥିବା third parties ଙ୍କ ବ୍ୟତିତ।

CSQ 11.1 • PYQ 2018-Nov [4] (b) (ii) • Case Scenario • 3M • Pg 461		LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 11.2 • RTP 2018-Nov [8] (i) • Case Scenario • --- • Pg 462		LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 11.3 • RTP 2019-May [7] (ii) • Case Scenario • --- • Pg 462		LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 11.4 • PYQ 2021-Jan [4] (b) • Case Scenario • 6M • Pg 463	6x ପରାମାଳି	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 11.5 • PYQ 2022-May [4] (b) • Case Scenario • 6M • Pg 465	2x ପରାମାଳି	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ

CSQ 11.6 • RTP 2022-Nov [11] • Case Scenario • --- • Pg 466	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 11.8 • PYQ 2024-Sep [3] (a) (ii) • Case Scenario • 2M • Pg 467 asked	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 11.9 • PYQ 2025-May [3] (a) • Case Scenario • 7M • Pg 468	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 11.11 • PYQ 2025-Sep [5] (b) (ii) • Case Scenario • 4M • Pg 472	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ

ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis) ବହୁ-ପ୍ରସଙ୍ଗ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଅଲଗା କରି ସମାଧାନ କରନ୍ତୁ: 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- ବହୁ-ପ୍ରସଙ୍ଗ ପରିସ୍ଥିତିରେ (retirement/ସମଗ୍ର interest ର transfer + public notice ନାହିଁ + ପରବର୍ତ୍ତୀ କାରବାର), ପ୍ରଥମେ cesser ର ତାରିଖ ଓ ପଦ୍ଧତି ସ୍ଥିର କରନ୍ତୁ
- ତାପରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ third party କି ଜ୍ଞାନ ପରୀକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ଏବଂ claim ଅନୁସାରେ Secs. 32(3), 45 ଓ holding-out ଲଗାନ୍ତୁ

CSQ 11.7 • PYQ 2023-Jun [4] (b) • Case Scenario • 6M • Pg 466	LEVEL II ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 11.10 • PYQ 2025-Sep [3] (a) • Case Scenario • 7M • Pg 469	LEVEL II ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)	କଠିନ

ବିଷୟ 12: Outgoing partner କି ପ୍ରତିଯୋଗୀ ବ୍ୟବସାୟ ଚଳାଇବାର ଅଧିକାର — Rights of Outgoing Partner to Carry on Competing Business (Section 36)

P2-C4-U4.2-T12 • Topic 12: Rights of Outgoing Partner to Carry on Competing Business (Section 36)

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Sec. 36 ଉପରେ ଶୀର୍ଷକ 2.12 ପଢନ୍ତୁ; outgoing partner ପ୍ରତିଯୋଗୀ ବ୍ୟବସାୟ ଚଳାଇବାକୁ ବିଜ୍ଞାପନ ଦେଇପାରିବେ — ତିନୋଟି ଆଇନଗତ ପ୍ରତିବନ୍ଧ ଓ ଯେକୌଣସି ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ restraint agreement ସାପେକ୍ଷରେ

ଚିତ୍ରଣୀ

Sec 36 ନିୟମ: outgoing partner firm ସହ ପ୍ରତିଯୋଗୀ ବ୍ୟବସାୟ ଚଳାଇପାରିବେ (MAY) ଓ ତାହାର ବିଜ୍ଞାପନ ଦେଇପାରିବେ, କିନ୍ତୁ ବିପରୀତ contract ନଥିଲେ ସେ (a) firm name ବ୍ୟବହାର, (b) ନିଜେ firm ର ବ୍ୟବସାୟ ଚଳାଇଛନ୍ତି ବୋଲି ଉପସ୍ଥାପନ, କିମ୍ବା (c) ସେ partner ରହିବା ବନ୍ଦ ହେବା ପୂର୍ବରୁ firm ସହ କାରବାର କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ custom ପାଇଁ solicit କରିପାରିବେ ନାହିଁ (NOT)।

Restraint agreement: partner ରହିବା ବନ୍ଦ ହେଲେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅବଧି ବା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନୀୟ ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ସମାନ ବ୍ୟବସାୟ କରିବେ ନାହିଁ ବୋଲି ସେ ନିଜ partners ସହ ସହମତ ହୋଇପାରିବେ — ଆରୋପିତ ପ୍ରତିବନ୍ଧ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ହେଲେ Sec 27, Contract Act ସତ୍ତ୍ୱେ ବୈଧ।

ବ୍ୟବହାରରେ: ନିକଟରେ ସମାନ ଦୋକାନ ଖୋଲି ବିଜ୍ଞାପନ ଦେଉଥିବା retired partner ଆଇନସମ୍ମତ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି; ଦାୟିତ୍ୱ କେବଳ firm name ବ୍ୟବହାର, ନିଜକୁ firm ର ବ୍ୟବସାୟ ଚଳାଉଥିବା ଭାବେ ଦର୍ଶାଇବା, ବା ପୁରୁଣା customers କୁ solicit କରିବାରୁ ଉପୁଜେ — ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଯ୍ୟ ଅଲଗା ଭାବେ ପରୀକ୍ଷା କରି ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ନିଅନ୍ତୁ

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- ନିୟମକୁ ତାହାର ତିନୋଟି ପ୍ରତିବନ୍ଧ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ: outgoing partner ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଓ ବିଜ୍ଞାପନ କରିପାରିବେ କିନ୍ତୁ ବିପରୀତ contract ସାପେକ୍ଷରେ) firm name ବ୍ୟବହାର, ନିଜେ firm ର ବ୍ୟବସାୟ ଚଳାଇଛନ୍ତି ବୋଲି ଉପସ୍ଥାପନ, ବା ସେ ଛାଡ଼ିବା ପୂର୍ବରୁ firm ସହ କାରବାର କରିଥିବା customers ଙ୍କୁ solicit କରିପାରିବେ ନାହିଁ (NOT)।
- Restraint agreements: outgoing partner ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅବଧି/ସ୍ଥାନୀୟ ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ସମାନ ବ୍ୟବସାୟ କରିବେ ନାହିଁ ବୋଲି partners ସହମତ ହୋଇପାରିବେ --- ପ୍ରତିବନ୍ଧ ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ହେଲେ Sec. 27, Contract Act ସତ୍ତ୍ୱେ ବୈଧ।

TQ 12.1 • PYQ 2025-May [1] (c) (i) {C} • Descriptive • 6M • Pg 473

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)**ମଧ୍ୟମ****ପ୍ରୟୋଗ (Application)** provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- retired partner ନିକଟରେ ସମାନ ଦୋକାନ ଖୋଲୁଥିବା ପରିସ୍ଥିତି ଅଭ୍ୟାସ କରନ୍ତୁ: ପ୍ରତିଯୋଗୀ ବ୍ୟବସାୟ ଖୋଲିବା ଓ ବିଜ୍ଞାପନ ଦେବା Sec. 36 ଅଧୀନରେ ଆଇନସମ୍ମତ।
- ଦାୟିତ୍ୱ କେବଳ ସେତେବେଳେ ଉପୁଜେ ଯେତେବେଳେ ସେ firm name ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି, ନିଜେ firm ର ବ୍ୟବସାୟ ଚଳାଇଛନ୍ତି ବୋଲି ଉପସ୍ଥାପନ କରନ୍ତି, ବା ପୁରୁଣା customers ଙ୍କୁ solicit କରନ୍ତି --- ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଯ୍ୟ ଅଲଗା ପରୀକ୍ଷା କରି ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଦିଅନ୍ତୁ।

CSQ 12.1 • PYQ 2020-Nov [4] (b) • Case Scenario • 6M • Pg 474
ପରୀକ୍ଷାକୃତ**2x LEVEL II**
ପ୍ରୟୋଗ (Application)**ମଧ୍ୟମ**

ବିଷୟ 13: କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ outgoing partner ଙ୍କ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଲାଭରେ ଅଂଶର ଅଧିକାର

— Right of Outgoing Partner in Certain Cases to Share Subsequent Profits (Section 37)

P2-C4-U4.2-T13 • Topic 13: Right of Outgoing Partner in Certain Cases to Share Subsequent Profits (Section 37)

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Sec. 37 ଉପରେ ଶୀର୍ଷକ 2.13 ପଢନ୍ତୁ: ଜଣେ partner ମରିଗଲେ ବା ଅଲଗା ହେଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କୁ partners ହିସାବର ରୁଡ଼ାନ୍ତ ସମାଧାନ ବିନା firm ସମ୍ପତ୍ତିରେ ବ୍ୟବସାୟ ଚଳାଇଲେ କ'ଣ ହୁଏ, ଏବଂ buy-out option ଉପରେ provisos।

ଚିତ୍ରଣୀ

Sec 37 ନିୟମ: ଜଣେ partner ମରିଗଲେ ବା ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରେ partner ରହିବା ବନ୍ଦ ହେଲେ ଏବଂ ଜୀବିତ/ଚାଲୁ partners କୌଣସି ରୁଡ଼ାନ୍ତ ହିସାବ ସମାଧାନ ବିନା (WITHOUT) firm ର ସମ୍ପତ୍ତି (PROPERTY) ରେ ବ୍ୟବସାୟ ଚଳାଇଲେ, ବିପରୀତ contract ନଥିଲେ outgoing partner ବା ତାଙ୍କ estate, ନିଜର ବା ନିଜ ପ୍ରତିନିଧିଙ୍କ ବିକଳ୍ପରେ (AT THE OPTION), ହୁଏତ (EITHER) (i) firm ସମ୍ପତ୍ତିରେ ତାଙ୍କ ଅଂଶର ବ୍ୟବହାର ଯୋଗୁଁ ଆରୋପଯୋଗ୍ୟ post-cessor ଲାଭର ସେତିକି ଅଂଶ, ନଚେତ୍ (OR) (ii) firm ସମ୍ପତ୍ତିରେ ତାଙ୍କ ଅଂଶ ପରିମାଣ ଉପରେ @ 6% p.a. ସୁଧ ପାଇବାକୁ ହକଦାର।

Proviso (buy-out): contract ଜୀବିତ/ଚାଲୁ partners ଙ୍କୁ ମୃତ/outgoing partner ଙ୍କ interest କିଣିବାର option

ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ option ଯଥାବିଧି (DULY) ବ୍ୟବହୃତ ହେଲେ, ଲାଭର ଆଉ କୌଣସି ଅଂଶ ଦେୟ ନୁହେଁ; କିନ୍ତୁ option ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବା ବୋଲି ଦାବି କରି ସମସ୍ତ ମୁଖ୍ୟ ଦିଗରେ ଏହାର ସର୍ତ୍ତ ପାଳନ ନ କରୁଥିବା partner Sec 37 ଅଧୀନରେ ହିସାବ ଦେବାକୁ ଦାୟୀ।

SM ଉଦାହରଣ: A (3/8 ଅଂଶ) ଦେବାଳିଆ ହୁଅନ୍ତି, B ଓ C ତାଙ୍କ ଅଂଶ ନ ଦେଇ ବା ହିସାବ ସମାଧାନ ନ କରି ବ୍ୟବସାୟ ଚଳାନ୍ତି — bankruptcy ଠାରୁ ତୃତୀୟ liquidation ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲାଭର 3/8 A କି estate ପାଏ; C ନିଜ ଅଂଶ ବିକ୍ରି କରି retire କଲା ପରେ A ଓ B ସହମତ ମୂଲ୍ୟ ନ ଦେଲେ, ସେହି ମୂଲ୍ୟ cesser ତାରିଖରୁ ଏକ ଶୁଦ୍ଧ ରଶି, ସୁଧ ସହ ଆଦାୟଯୋଗ୍ୟ।

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ : 3 ପ୍ରଶ୍ନ

- ମୂଳ ନିୟମ ଲଗାନ୍ତୁ: ବିପରୀତ contract ନଥିଲେ, outgoing partner/estate ହୁଏତ (EITHER) firm ସମ୍ପର୍କରେ ତାଙ୍କ ଅଂଶର ବ୍ୟବହାର ଯୋଗୁଁ ଆରୋପଯୋଗ୍ୟ post-cesser ଲାଭର ଅଂଶ ନଚେତ୍ (OR) ତାଙ୍କ ଅଂଶ ପରିମାଣ ଉପରେ @ 6% p.a. ସୁଧ ବାଛିପାରିବେ --- ବିକଳ୍ପ ତାଙ୍କର/ତାଙ୍କ ପ୍ରତିନିଧିଙ୍କର।
- Proviso: contract ଚାଲୁ partners କୁ outgoing partner କି interest କିଛିବାର option ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ ତାହା ଯଥାବିଧି ବ୍ୟବହୃତ ହେଲେ, ଲାଭର ଆଉ କୌଣସି ଅଂଶ ଦେୟ ନୁହେଁ; କିନ୍ତୁ ମୁଖ୍ୟ ଦିଗରେ ପାଳନ ନ କଲେ Sec. 37 ଅଧୀନରେ ହିସାବ ଦେବାର ଦାୟିତ୍ୱ ପୁଣି ଜାଗ୍ରତ ହୁଏ।
- ଉତ୍ତରର ଢାଞ୍ଚା: ତାଙ୍କ ଅଂଶ ଗଣନା/ଚିହ୍ନଟ କରନ୍ତୁ (ଯଥା ସମ୍ପର୍କରେ 10%), ସମାଧାନ ବିନା ବ୍ୟବସାୟ ଚାଲିଥିବା ନିଶ୍ଚିତ କରନ୍ତୁ, ଦୁଇ ବିକଳ୍ପ ଲେଖି ଦାବିଦାରଙ୍କ ବିକଳ୍ପ ସହ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଦିଅନ୍ତୁ।

CSQ 13.1 • PYQ 2018-Nov [4] (b) (i) • Case Scenario • 3M • Pg 475

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 13.2 • RTP 2020-May [19] • Case Scenario • ---- • Pg 477

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 13.3 • PYQ 2024-Sep [3] (a) (iii) • Case Scenario • 2M • Pg 477

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 14: Firm ରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦ୍ୱାରା continuing guarantee ର revocation — Revocation of Continuing Guarantee by Change in Firm (Section 38)

P2-C4-U4.2-T14 • Topic 14: Revocation of Continuing Guarantee by Change in Firm (Section 38)

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Sec. 38 ଉପରେ ଶୀର୍ଷକ 2.14 ପଢନ୍ତୁ: firm କୁ ବା third party କୁ ଦିଆଯାଇଥିବା continuing guarantee ଉପରେ firm ର constitution ରେ ପରିବର୍ତ୍ତନର ପ୍ରଭାବ।

ଚିତ୍ରଣୀ

Sec 38 (SM): “a continuing guarantee given to a firm or to third party in respect of the transaction of a firm is, in the absence of an agreement to the contrary, revoked as to future transactions from the date of any change in the constitution of the firm.” — ଏହି provision ଏହିପରି English ଶବ୍ଦରେ ହେବ

ଲେଖନୀ

ଧ୍ୟାନ ଦିଅନ୍ତୁ: revocation ସ୍ୱତଃ ଏବଂ କେବଳ ଭବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ (PROSPECTIVE) — ଅତୀତ transactions ଆବୃତ ରହେ; partner ଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରବେଶ, retirement, expulsion, insolvency ବା ମୂଳ୍ୟ firm ର 'change in the constitution'।

ସ୍ମୃତି (Remembering) ମୁଖ୍ୟ କରନ୍ତୁ: 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 38 ମୁଖ୍ୟ କରନ୍ତୁ: firm କୁ, ବା firm ର transactions ସମ୍ପର୍କରେ third party କୁ ଦିଆଯାଇଥିବା continuing guarantee, ବିପରୀତ agreement ନଥିଲେ, firm ର constitution ରେ ଯେକୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନର ତାରିଖରୁ ଭବିଷ୍ୟତ (FUTURE) transactions ପାଇଁ revoked ହୁଏ।
- ଧ୍ୟାନ ଦିଅନ୍ତୁ: revocation ସ୍ୱତଃ ଏବଂ କେବଳ prospective --- ଅତୀତ transactions ଆବୃତ ରହେ; ଯେକୌଣସି ପ୍ରବେଶ, retirement, ମୂଳ୍ୟ ଇତ୍ୟାଦି 'change in constitution'।

TQ 14.1 • PYQ 2019-Nov [3] (a) (i) • Descriptive • 2M • Pg 479
ପରାମର୍ଶ

5x **LEVEL I**
ସ୍ମୃତି (Remembering)

ସହଜ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) ପ୍ରଶ୍ନ ସମାଧାନ କରନ୍ତୁ: 1 ପ୍ରଶ୍ନ

CSQ 14.1 • PYQ 2026-Sep [3] (a) • Case Scenario • 7M • Pg 479

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

ଏକକ 4.3: Firm ର Registration ଓ Dissolution (Registration and Dissolution of Firm)

Registration and Dissolution of Firm

P2-C4-U4.3 • ଗୁରୁତ୍ୱ B • ଅଧ୍ୟାୟରେ ଯାଙ୍କ 3 • ବର୍ଗ C • ଅଧ୍ୟାୟ ପ୍ରଶ୍ନର 20.2% • 21 ପ୍ରଶ୍ନ

ବିଷୟ 1: Firms ର Registration (Registration of Firms)

P2-C4-U4.3-T01 • Topic 1: Registration of Firms

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ ଶୀର୍ଷକ 3.1 ପଢନ୍ତୁ: registration ପାଇଁ application (Sec. 58) --- statement ର ବିଷୟବସ୍ତୁ, signing/verification, firm name ରେ ନିଷିଦ୍ଧ ଶବ୍ଦ; Registrar ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା registration (Sec. 59) ଓ penalty ଦେଇ ବିଲମ୍ବିତ registration (Sec. 59A-1)।

ଚିତ୍ରଣୀ

Sec 58 ପ୍ରକ୍ରିୟା: registration **ଯେକୌଣସି ସମୟରେ (AT ANY TIME)** କରାଯାଇପାରେ — ଯେଉଁ ଅଞ୍ଚଳରେ business ର କୌଣସି ସ୍ଥାନ ଅଛି ବା ପ୍ରସ୍ତାବିତ, ସେହି ଅଞ୍ଚଳର Registrar କୁ post ଦ୍ୱାରା ପଠାଇ ବା ହସ୍ତାନ୍ତର କରି,

ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ form ରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ fee ସହ ଏକ statement, ଯେଉଁଥିରେ (a) firm ର ନାମ, (b) business ର ସ୍ଥାନ ବା ମୁଖ୍ୟ ସ୍ଥାନ, (c) business ର ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନଗୁଡ଼ିକର ନାମ, (d) ପ୍ରତ୍ୟେକ partner ଯୋଗ ଦେବାର ତାରିଖ, (e) partners ଙ୍କ ପୂର୍ଣ୍ଣ ନାମ ଓ ସ୍ଥାୟୀ ଠିକଣା, ଏବଂ (f) firm ର ଅବଧି ଥିବ — **ସମସ୍ତ (ALL) partners** କିମ୍ବା ସେମାନଙ୍କ ବିଶେଷ ଭାବେ ଅଧିକୃତ agents ଦସ୍ତଖତ କରିବେ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦସ୍ତଖତକାରୀ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଭାବେ ଏହାକୁ verify କରିବେ।

ନାମ ଉପରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧ: firm name ରେ 'Crown', 'Emperor', 'Empress', 'Empire', 'Imperial', 'King', 'Queen', 'Royal' କିମ୍ବା Government ର sanction, approval ବା patronage ପ୍ରକାଶ/ସୂଚିତ କରୁଥିବା ଶବ୍ଦ ରହିବା ନିଷେଧ — State Government ଙ୍କ ଲିଖିତ ଆଦେଶ ଦ୍ୱାରା ସମ୍ମତି ବ୍ୟତୀତ।

Sec 59: Sec 58 ପାଳନ ହୋଇଛି ବୋଲି ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେଲେ Registrar statement ର ଏକ entry Register of Firms ରେ ଲିପିବଦ୍ଧ କରନ୍ତି, statement file କରନ୍ତି ଓ certificate of registration ଜାରି କରନ୍ତି; କିନ୍ତୁ fee ଓ ବିବରଣୀ ସହ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ application ହସ୍ତାନ୍ତର ହେବା ମାତ୍ରେ registration **ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ (COMPLETE)** ବୋଲି ଧରାଯାଏ — entry ଲିପିବଦ୍ଧ କରିବା Registrar ଙ୍କ କେବଳ routine କର୍ତ୍ତବ୍ୟ; suit ଦାଖଲ ପରେ ମଧ୍ୟ registration ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ, କିନ୍ତୁ suit ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରି registration ପରେ ନୂଆ suit ଦାଖଲ କରିବାକୁ ହେବ।

Sec 59A-1 (ବିଳମ୍ବିତ registration): Sec 58(1A) ଅଧୀନ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ statement ହସ୍ତାନ୍ତର ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ, ବିଳମ୍ବର ପ୍ରତି ବର୍ଷ ବା ତାହାର ଅଂଶ ପାଇଁ ₹100 penalty ଦେଇ firm registered ହୋଇପାରେ।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ 1 ପୃଷ୍ଠା

- Sec. 58 ପ୍ରକ୍ରିୟା ବୁଝାନ୍ତୁ: business ସ୍ଥାନର ଅଞ୍ଚଳର Registrar ଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ form ରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ fee ସହ statement, ଯେଉଁଥିରେ firm name, business ର ମୁଖ୍ୟ ଓ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନ, ପ୍ରତ୍ୟେକ partner ଯୋଗ ଦେବାର ତାରିଖ, partners ଙ୍କ ପୂର୍ଣ୍ଣ ନାମ ଓ ସ୍ଥାୟୀ ଠିକଣା, ଏବଂ firm ର ଅବଧି ଥିବ; ସମସ୍ତ partners କିମ୍ବା ସେମାନଙ୍କ ବିଶେଷ ଭାବେ ଅଧିକୃତ agents ଦସ୍ତଖତ କରି ଯଥାବିଧି verify କରିବେ।
- Sec. 59: ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେଲେ Registrar Register of Firms ରେ entry ଲିପିବଦ୍ଧ କରି statement file କରନ୍ତି; କିନ୍ତୁ fee ସହ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ application ହସ୍ତାନ୍ତର ହେବା ମାତ୍ରେ registration ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ (COMPLETE) ବୋଲି ଧରାଯାଏ --- ଲିପିବଦ୍ଧ କରିବା routine କର୍ତ୍ତବ୍ୟ। ବିଳମ୍ବିତ registration: ବିଳମ୍ବର ପ୍ରତି ବର୍ଷ ପାଇଁ Rs. 100 penalty (Sec. 59A-1)।
- ନାମ ଉପରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧ ମନେରଖନ୍ତୁ: 'Crown', 'Emperor', 'Empress', 'Empire', 'Imperial', 'King', 'Queen', 'Royal' କିମ୍ବା ସରକାରୀ sanction ସୂଚାଉଥିବା ଶବ୍ଦ ନାହିଁ, State Government ଙ୍କ ଲିଖିତ ସମ୍ମତି ବ୍ୟତୀତ।

TQ 1.1 • PYQ 2023-Jun [3] (a) • Descriptive • 6M • Pg 486 **3x ପରୀକ୍ଷାଯୋଗ୍ୟ**

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 2: Non-Registration ର ପରିଣାମ (Section 69)

P2-C4-U4.3-T02 • Topic 2: Consequences of Non-Registration (Section 69)

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Sec. 69 ଉପରେ ଶୀର୍ଷକ 3.2 ପଢନ୍ତୁ: non-registration ର disabilities, ପ୍ରଭାବିତ ନ ହେଉଥିବା (NOT) ଅଧିକାର, ଏବଂ constitution ପରିବର୍ତ୍ତନ ପରେ registered firm ର suits ଉପରେ Example 1 (Sec. 69(2) ର ଦୁଇଟି ଆବଶ୍ୟକତା)।

ଚିତ୍ରଣୀ

ସ୍ଥିତି: English law ପରି ନୁହେଁ, ଭାରତରେ registration ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ **ନୁହେଁ (NOT)** ଏବଂ non-registration ପାଇଁ କୌଣସି penalty ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ Sec 69 ର disabilities registration ଆଡ଼କୁ ଏକ 'persuasive pressure' ସୃଷ୍ଟି କରେ।

Disabilities: (i) firm registered ହୋଇଥିବା **ଏବଂ (AND)** suit କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ Register of Firms ଠାରୁ partners ଭାବେ ଦର୍ଶାଯାଇଥିବା/ଦର୍ଶାଯାଇଥିଲେ ବ୍ୟତୀତ, breach of contract ପାଇଁ firm ଦ୍ୱାରା ବା ଏହା ପକ୍ଷରୁ third party ବିରୁଦ୍ଧରେ କୌଣସି suit ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ; (ii) third party suit କଲେ ₹100 ରୁ ଅଧିକ set-off ଦାବି (କିମ୍ବା contractual ଅଧିକାର ଲାଗୁ କରିବାର ଅନ୍ୟ proceeding) ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ; (iii) unregistered firm ର ପୀଡ଼ିତ partner firm କିମ୍ବା କୌଣସି co-partner ବିରୁଦ୍ଧରେ suit କରିପାରିବେ ନାହିଁ; (iv) ତଥାପି third party unregistered firm ବିରୁଦ୍ଧରେ suit **କରିପାରିବେ (CAN)**।

ପ୍ରତାପିତ ନ ହେଉଥିବା (NOT) ଅଧିକାର: (1) firm କିମ୍ବା କୌଣସି partner ବିରୁଦ୍ଧରେ suit କରିବାର third parties ଙ୍କ ଅଧିକାର; (2) dissolution, dissolved firm ର accounts, କିମ୍ବା dissolved firm ର ସମ୍ପତ୍ତି realisation ପାଇଁ suit କରିବାର partners ଙ୍କ ଅଧିକାର; (3) insolvent partner ଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତି realise କରି suit କରିବା ପାଇଁ Official Assignee/Court ର Receiver ଙ୍କ କ୍ଷମତା; (4) ₹100 ରୁ ଅଧିକ ନ ହେଉଥିବା suits/set-off; (5) ମୃତ partner ଙ୍କ legal representatives/ଉତ୍ତରାଧିକାରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା accounts/firm ସମ୍ପତ୍ତି realisation ପାଇଁ suits।

Sec 69(2) ର ଦୁଇ-ସର୍ତ୍ତ ପରୀକ୍ଷା (SM Example 1): suit maintainable ଯଦି (i) ଏକ **ପଞ୍ଜୀକୃତ (REGISTERED)** firm ଦ୍ୱାରା ବା ଏହା ପକ୍ଷରୁ ଦାଖଲ ହୋଇଛି ଏବଂ (ii) suit କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ Register of Firms ଠାରୁ partners ଭାବେ ଦର୍ଶାଯାଇଛନ୍ତି — ତେଣୁ A ଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ B ଓ C ନୂଆ registration ବିନା firm name ରେ suit କରିପାରିବେ; କିନ୍ତୁ ଯଦି ଜଣେ **ନୂଆ (NEW)** partner D (register ରେ ନାମ ନଥିବା) ଯୋଗ ଦେଇଛନ୍ତି, suit ବିଫଳ ହୁଏ: 'persons suing' ର ଅର୍ଥ register ରେ ନାମ ଥିବା ଓ suit ତାରିଖରେ ସମସ୍ତେ partners ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ।

ବ୍ୟବହାରିକ ଦିଗ: ପ୍ରତ୍ୟେକ claim ବର୍ଗୀକରଣ କରନ୍ତୁ — କିଏ suit କରୁଛନ୍ତି (firm/partner/third party) ଓ କାହା ପାଇଁ (contract claim, set-off, dissolution/accounts, ₹100 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ claim) — ତା'ପରେ ମୂଳ ଖାତାରେ disability ବା exception ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ: ବିକ୍ରି ହୋଇଥିବା goods ର ମୂଲ୍ୟ ପାଇଁ unregistered firm ର suit maintainable ନୁହେଁ, ଯଦିଓ buyer ତଥାପି firm ବିରୁଦ୍ଧରେ suit କରିପାରିବେ।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ: 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Registration ଆବଶ୍ୟକ, penalty ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ Sec. 69 disabilities 'persuasive pressure' ସୃଷ୍ଟି କରେ: contract ଉପରେ third parties ବିରୁଦ୍ଧରେ firm/partners ଙ୍କ suit ନାହିଁ; Rs. 100 ରୁ ଅଧିକ set-off ବା ଅନ୍ୟ proceeding ନାହିଁ; ପୀଡ଼ିତ partner firm ବା co-partners ବିରୁଦ୍ଧରେ suit କରିପାରିବେ ନାହିଁ।
- ବ୍ୟତିକ୍ରମଗୁଡ଼ିକ ମୁଖ୍ୟ କରନ୍ତୁ: third parties firm/partners ବିରୁଦ୍ଧରେ suit କରିପାରିବେ (CAN); partners dissolution, accounts କିମ୍ବା dissolved firm ର ସମ୍ପତ୍ତି realisation ପାଇଁ suit କରିପାରିବେ; Official Assignee/Receiver ଙ୍କ କ୍ଷମତା; Rs. 100 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ suits/set-off।

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 69(2) ର ଦୁଇ-ସର୍ତ୍ତ ପରୀକ୍ଷା ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ --- ପଞ୍ଜୀକୃତ (REGISTERED) firm ର suit ଓ suit କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି Register of Firms ରେ ଦର୍ଶାଯାଇଥିବା: death/retirement ପରେ ବାକି registered partners ନୂଆ registration ବିନା suit କରିପାରିବେ; register ରେ ନାମ ନଥିବା ନୂଆ partner ଯୋଗ ଦେଲେ suit ବିଫଳ ହୁଏ।
- contract ଉପରେ unregistered firm ର suit (ଯଥା, ବିକ୍ରି ହୋଇଥିବା goods ର ମୂଲ୍ୟ): maintainable ନୁହେଁ, ଯଦିଓ ବିପକ୍ଷ ତଥାପି firm ବିରୁଦ୍ଧରେ suit କରିପାରିବେ।

CSQ 2.1 • RTP 2019-May [7] (i) • Case Scenario • --- • Pg 488

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 2.2 • RTP 2022-May [13] • Case Scenario • --- • Pg 488

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis) ବହୁ-ପ୍ରସଙ୍ଗ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଅଲଗା କରି ସମାଧାନ କରନ୍ତୁ 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- ବହୁ-ଅଂଶ maintainability ସମସ୍ୟାରେ ପ୍ରଥମେ ପ୍ରତ୍ୟେକ claim ବର୍ଗୀକରଣ କରନ୍ତୁ: କିଏ suit କରୁଛନ୍ତି (firm / partner / third party) ଓ କାହା ପାଇଁ (contract claim, set-off, dissolution/accounts, Rs. 100 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ claim)।
- ତା'ପରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ claim ରେ ପୃଥକ ଭାବେ ମେଳ ଖାଉଥିବା Sec. 69 disability ବା exception ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ --- ଯଥା, firm ର ନିଜ suit ବିଫଳ ହେଲେ ମଧ୍ୟ unregistered firm ବିରୁଦ୍ଧରେ third party ର suit ବଞ୍ଚିରହେ।

CSQ 2.3 • PYQ 2025-Sep [1] (c) {C} • Case Scenario • 6M • Pg 489

LEVEL II
ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)

ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 3: Firm ର ବିଲୟ — Dissolution of Firm (Sections 39 -- 47)

P2-C4-U4.3-T03 • Topic 3: Dissolution of Firm (Sections 39 -- 47)

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ ଶୀର୍ଷକ 3.3 ପଢନ୍ତୁ: Sec. 39 ର ଅର୍ଥ, dissolution of firm ବନାମ dissolution of partnership ସାରଣୀ, ଏବଂ ପଦ୍ଧତି --- agreement (Sec. 40), compulsory (Sec. 41), contingencies (Sec. 42), notice (Sec. 43), Court ଦ୍ଵାରା (Sec. 44)।

ଚିତ୍ରଣୀ

Sec 39: “the dissolution of partnership between all partners of a firm is called the ‘dissolution of the firm’” — ଯେଉଁଠି କେବଳ କୌଣସି partner ବାହାରିଯାଆନ୍ତି (retirement, death, insolvency, insanity) ଓ ବାକି ଜାରି ରଖନ୍ତି, ସେଠାରେ କେବଳ **dissolution of PARTNERSHIP** (reconstitution), firm ର ନୁହେଁ।

Dissolution of firm	Dissolution of partnership
Partnership ରେ business ବନ୍ଦ ହୁଏ	Business ଚାଲୁ ରହେ; କେବଳ firm ର reconstitution
Winding up — assets ର realisation, liabilities ର settlement	କେବଳ assets ଓ liabilities ର revaluation

Court ଦ୍ୱାରା order ହୋଇପାରେ	Court ଦ୍ୱାରା କେବେ order ହୁଏ ନାହିଁ
ଅବଶ୍ୟ dissolution of partnership ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ	Dissolution of the firm ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇପାରେ ବା ନହୋଇପାରେ
Firm ର books ର ଅନ୍ତିମ closure	Books ର ଅନ୍ତିମ closure ନାହିଁ

Court ବିନା ପଦ୍ଧତି: Sec 40 (agreement): ସମସ୍ତ partners ଙ୍କ ସମ୍ମତିରେ ବା ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପୂର୍ବରୁ ହୋଇଥିବା contract ଅନୁସାରେ; **Sec 41 (compulsory):** firm ର business (କିମ୍ବା partnership ରେ ତାହା ଚଳାଇବା) ବେଆଇନ କରୁଥିବା ଘଟଣା ଘଟିଲେ — କିନ୍ତୁ ଅନେକ ପୃଥକ adventures/undertakings ଚାଲୁଥିଲେ, ଗୋଟିଏର ଅବୈଧତା ଆଇନସମ୍ମତଗୁଡ଼ିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ firm କୁ dissolve କରେ ନାହିଁ; ଏବଂ ଯେଉଁଠି ସମସ୍ତ, କିମ୍ବା ଜଣଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ସମସ୍ତ, partners insolvent ଭାବେ adjudicated ହୁଅନ୍ତି; **Sec 42 (contingencies, contract ସାପେକ୍ଷରେ):** ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅବଧି ଶେଷ, adventure/undertaking ସମାପ୍ତି, partner ଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ, partner insolvent ଭାବେ adjudicated ହେବା; **Sec 43 (notice):** partnership at will ରେ, ଯେକୌଣସି partner ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଲିଖିତ notice ଦେଇ — notice ରେ ଉଲ୍ଲେଖିତ ତାରିଖରୁ, କିମ୍ବା ଉଲ୍ଲେଖ ନଥିଲେ communication ତାରିଖରୁ dissolution।

Sec 44 — Court ର ସାତଟି ଆଧାର (ଜଣେ partner ଙ୍କ suit ରେ): (a) unsound mind (ଅନ୍ୟ partners କିମ୍ବା ଉଦ୍ଧାତ partner ଙ୍କ next friend suit କରିପାରନ୍ତି; ଅସ୍ଥାୟୀ ଅସୁସ୍ଥତା, ଯଥା କିଛି ସପ୍ତାହର typhoid, ଆଧାର ନୁହେଁ (NO)); (b) suit କରୁଥିବା partner ଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ partner ଙ୍କ ସ୍ଥାୟୀ ଅକ୍ଷମତା; (c) business କୁ ପ୍ରତିକୂଳ ଭାବେ ପ୍ରଭାବିତ କରିପାରୁଥିବା misconduct (business ସହ ସମ୍ପର୍କିତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ — business ର ପ୍ରକୃତି ବିଚାର୍ଯ୍ୟ); (d) ପରିଚାଳନା/ଆଚରଣ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ agreements ର ଜାଣିଶୁଣି ବା କ୍ରମାଗତ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ — embezzlement, ଭୁଲ accounts ରଖିବା, ଅନୁମତିଠାରୁ ଅଧିକ ନଗଦ ରଖିବା, accounts ଦେଖାଇବାକୁ ମନା; (e) ନିଜର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ (WHOLE) interest third party କୁ ହସ୍ତାନ୍ତର, କିମ୍ବା land revenue ବକେୟା ପାଇଁ ଅଂଶ charged/ବିକ୍ରି; (f) କ୍ଷତି ବିନା business ଚଳାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ (ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅବଧି ଶେଷ ପୂର୍ବରୁ ମଧ୍ୟ ଉପଲବ୍ଧ); (g) just and equitable — ପରିଚାଳନାରେ deadlock, partners ମଧ୍ୟରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ବନ୍ଦ, substratum ର କ୍ଷତି, partner ଙ୍କ stock exchange ରେ ଜୁଆଁ।

ଯାଞ୍ଚ: (b)-(e) ଆଧାର suit କରୁଥିବା partner ଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ (OTHER) partner ସହ ସମ୍ପର୍କିତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ (insanity ବ୍ୟତିକ୍ରମ — ଉଦ୍ଧାତ partner ଙ୍କ next friend ମଧ୍ୟ suit କରିପାରନ୍ତି); ମିଶ୍ରିତ ତଥ୍ୟରେ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ତଥ୍ୟକୁ ତାହାର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ Sec 44 clause ସହ ଯୋଡ଼ନ୍ତୁ।

ସ୍ମୃତି (Remembering) ମୁଖସ୍ଥ କରନ୍ତୁ: 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 44 ର ସାତଟି ଆଧାର: unsoundness of mind; ସ୍ଥାୟୀ ଅକ୍ଷମତା; business କୁ ପ୍ରଭାବିତ କରୁଥିବା misconduct; ଜାଣିଶୁଣି/କ୍ରମାଗତ breach; ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ interest ହସ୍ତାନ୍ତର; କେବଳ କ୍ଷତିରେ business; just and equitable (deadlock, କଥାବାର୍ତ୍ତା ବନ୍ଦ, substratum ର କ୍ଷତି, stock exchange ରେ ଜୁଆଁ)।
- Sec. 39: ସମସ୍ତ (ALL) partners ଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ dissolution of partnership = dissolution of the firm।

TQ 3.5 • PYQ 2026-Jan [5] (b) (ii) • Descriptive • 3M • Pg 495	LEVEL I ସ୍ମୃତି (Remembering)	ସହଜ
TQ 3.3 • PYQ 2024-Sep [5] (b) • Descriptive • 7M • Pg 493 8× ପରାମାୟାଜି	LEVEL I ସ୍ମୃତି (Remembering)	ମଧ୍ୟମ

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 5 ପ୍ରଶ୍ନ

- Firm ବନାମ partnership dissolution: winding up ଓ ଖାତାର ବୁଝାନ୍ତୁ ବନାମ business ଜାରି ରହି କେବଳ reconstitution; କେବଳ dissolution of firm ହେଲେ Court ଆଦେଶରେ ହୋଇପାରେ।
- Court ବିନା ପଦ୍ଧତି: ସମସ୍ତଙ୍କ ସମ୍ମତି/contract (Sec. 40); business ବେଆଇନ ହେଲେ ବା ସମସ୍ତ/ଜଣଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ସମସ୍ତ partners insolvent ହେଲେ compulsory (Sec. 41); contingencies --- ଅବଧି ଶେଷ, venture ସମାପ୍ତି, ମୃତ୍ୟୁ, insolvency, contract ସାପେକ୍ଷରେ (Sec. 42); partnership at will ରେ ଲିଖିତ notice, notice ରେ ଥିବା ତାରିଖରୁ ବା communication ତାରିଖରୁ ପ୍ରଭାବୀ (Sec. 43)।

TQ 3.1 • MTP 2021-Mar [6] (b) • Descriptive • 4M • Pg 491	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ
TQ 3.2 • PYQ 2024-Jun [5] (b) • Descriptive • 7M • Pg 492 2× ପରାମାୟାଜି	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ
TQ 3.4 • RTP 2024-Sep [16] • Descriptive • ---- • Pg 494 8× ପରାମାୟାଜି	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.4 • PYQ 2025-Jan [5] (b) (ii) • Case Scenario • 3M • Pg 499	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.6 • PYQ 2026-May [1] (c) {C} • Case Scenario • 6M • Pg 501	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ : 4 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 41 ପରିସ୍ଥିତି: firm ର trade ନିଷେଧ କରୁଥିବା ଆଇନ dissolution ବାଧ୍ୟ କରେ; କିନ୍ତୁ firm ର ଅନେକ undertakings ଥିଲେ, ଗୋଟିଏର ଅବୈଧତା ଆଇନସମ୍ମତଗୁଡ଼ିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହାକୁ dissolve କରେ ନାହିଁ।
- କ୍ରମାଗତ କ୍ଷତିରେ ଚାଲୁଥିବା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ-ଅବଧି firm: partners ଅବଧି ଶେଷ ପୂର୍ବରୁ Sec. 44(f) ଅଧୀନରେ suit କରିପାରିବେ।

CSQ 3.1 • RTP 2021-Nov [15] • Case Scenario • ---- • Pg 497	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.2 • RTP 2022-Nov [12] • Case Scenario • ---- • Pg 498	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.3 • PYQ 2024-Jun [3] (a) (I) • Case Scenario • 4M • Pg 498 6× ପରାମାୟାଜି	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.7 • PYQ 2026-May [3] (a) (i) • Case Scenario • 4M • Pg 503	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ

ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis) ବହୁ-ପ୍ରସଙ୍ଗ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଅଲଗା କରି ସମାଧାନ କରନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- ମିଶ୍ରିତ ତଥ୍ୟ (insanity + misconduct + ଭୁଲ accounts) ପାଇଁ, ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ତଥ୍ୟକୁ ତାହାର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ Sec. 44 clause ସହ ଯୋଡ଼ନ୍ତୁ।

- ଯାହା କରନ୍ତୁ ନୁହେଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଆଧାର suit କରୁଥିବା partner ଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ partner ସହ ସମ୍ପର୍କିତ (insanity ବ୍ୟତିକ୍ରମ), ଏବଂ ଅସ୍ଥାୟୀ ଅସୁସ୍ଥତାକୁ dissolution ର ଆଧାର ଭାବେ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ କରନ୍ତୁ।

CSQ 3.5 • RTP 2026-Jan [16] • Case Scenario • --- • Pg 500

LEVEL II
ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)

କଠିନ

ବିଷୟ 4: Dissolution ର ପରିଣାମ (Sections 45 -- 55)

P2-C4-U4.3-T04 • Topic 4: Consequences of Dissolution (Sections 45 -- 55)

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ ଶୀର୍ଷକ 3.4 ପଢନ୍ତୁ: public notice ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜାରି ରହୁଥିବା liability (Sec. 45), business wind up କରାଇବାର ଅଧିକାର (Sec. 46), winding up ପାଇଁ ଜାରି ରହୁଥିବା authority (Sec. 47), accounts settlement ର ପଦ୍ଧତି (Sec. 48) ଓ firm debts ବନାମ separate debts ର ପରିଶୋଧ (Sec. 49)।

ଚିତ୍ରଣୀ

Sec 45 (ଜାରି ରହୁଥିବା liability): dissolution ସତ୍ତ୍ୱେ, dissolution ପୂର୍ବରୁ କରାଯାଇଥିଲେ firm ର କାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥାନ୍ତା ଏପରି ଯେକୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ partners third parties ପ୍ରତି partners ଭାବେ ଦାୟୀ ରହନ୍ତି, **PUBLIC NOTICE ଦିଆଯିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ (UNTIL)** (ଯେକୌଣସି partner ଦେଇପାରନ୍ତି) — ଦ୍ୱିବିଧ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ: dissolution ର notice ନଥିବା third parties ଙ୍କୁ ସୁରକ୍ଷା ଏବଂ **(AND)** dissolved firm ର partners ଙ୍କୁ ଜାରି ରହୁଥିବା liability ରୁ ସୁରକ୍ଷା; SM Example: dissolution deed ପରେ କିନ୍ତୁ public notice ପୂର୍ବରୁ X firm name ରେ ରଖି ନିଅନ୍ତି — ଅଜ୍ଞ lender R ପ୍ରତି Y ମଧ୍ୟ ଦାୟୀ।

Sec 45 ର ବ୍ୟତିକ୍ରମ: notice ବିନା ମଧ୍ୟ, ପରବର୍ତ୍ତୀ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ (a) ମୃତ partner ଙ୍କ estate, (b) insolvent partner, କିମ୍ବା (c) firm ସହ କାରବାର କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ partner ଭାବେ ଜଣା ନଥିବା dormant partner ଙ୍କ ଉପରେ କୌଣସି liability ଲାଗେ ନାହିଁ।

Sec 46: dissolution ହେଲେ ପ୍ରତ୍ୟେକ partner (କିମ୍ବା ତାଙ୍କ representative) ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏହି ଅଧିକାର ପାଆନ୍ତି ଯେ firm ର ସମ୍ପତ୍ତି firm ର debts ଓ liabilities ପରିଶୋଧରେ ଲଗାଯିବ ଓ ବଳକା partners ଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସେମାନଙ୍କ ଅଧିକାର ଅନୁସାରେ ବଣ୍ଟନ ହେବ; **Sec 47:** firm କୁ ବାନ୍ଧିବାର ପ୍ରତ୍ୟେକ partner ଙ୍କ authority ଓ ପାରସ୍ପରିକ rights/obligations dissolution ପରେ ଜାରି ରହେ, କେବଳ **ଯେତିକି (SO FAR AS)** affairs wind up କରିବା ଓ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ଅସମାପ୍ତ transactions ସମାପ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ — proviso: insolvent ଭାବେ adjudicated partner ଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ଦ୍ୱାରା firm କଦାପି ବାନ୍ଧି ହୁଏ ନାହିଁ (ଯଦିଓ ନିଜକୁ ସେହି insolvent ଙ୍କ partner ଭାବେ ଉପସ୍ଥାପନ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଦାୟୀ ରହନ୍ତି)।

Sec 48 (accounts settlement, agreement ସାପେକ୍ଷରେ): capital ଅଭାବ ସମେତ **କ୍ଷତି (LOSSES)** ପ୍ରଥମେ profits ରୁ, ତା'ପରେ capital ରୁ, ଶେଷରେ partners ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ profit-sharing ratio ରେ ବହନ କରିବେ; **ସମ୍ପତ୍ତି (ASSETS)** (capital ଅଭାବ ପୂରଣ ପାଇଁ ଦିଆଯାଇଥିବା ରାଶି ସମେତ) ଏହି କ୍ରମରେ ଲଗାଯିବ — (a) third parties ଙ୍କୁ firm debts ପରିଶୋଧ, (b) advances (capital ଠାରୁ ଭିନ୍ନ) ବାବଦ ପ୍ରତ୍ୟେକ partner ଙ୍କ ପ୍ରାପ୍ୟ rateably ପରିଶୋଧ, (c) capital ବାବଦ ପ୍ରତ୍ୟେକ partner ଙ୍କ ପ୍ରାପ୍ୟ rateably ପରିଶୋଧ, (d) ବଳକା profit-sharing ratio ରେ ବଣ୍ଟନ; SM Example: X ଙ୍କ capital ₹6,60,000, Y ଙ୍କ ₹40,000, assets ₹2,00,000 — ₹5,00,000 ଅଭାବ Y ଓ X ଙ୍କ estate **ସମାନ ଭାବେ (EQUALLY)** ବହନ କରିବେ (ସମାନ profit-sharers),

ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ deed ରେ ବଳକା assets capital ratio ରେ ଯିବ ବୋଲି କୁହାଯାଇନାହିଁ।

Sec 49 (firm debts ବନାମ separate debts): firm ସମ୍ପତ୍ତି ପ୍ରଥମେ (FIRST) firm debts ରେ ଲଗାଯିବ, ତା'ପରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ partner ଙ୍କ ବଳକା ଅଂଶ ତାଙ୍କ separate debts ରେ ଲଗାଯିବ ବା ତାଙ୍କୁ ଦିଆଯିବ; partner ଙ୍କ separate ସମ୍ପତ୍ତି ପ୍ରଥମେ (FIRST) ତାଙ୍କ separate debts ରେ, ବଳକା firm debts ରେ।

ସ୍ମୃତି (Remembering) ମୁଖ୍ୟ କରନ୍ତୁ : 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 48 କ୍ରମ ମୁଖ୍ୟ କରନ୍ତୁ: capital ଅଭାବ ସମ୍ବେଦ losses ପ୍ରଥମେ profits ରୁ, ତା'ପରେ capital ରୁ, ଶେଷରେ partners profit-sharing ratio ରେ; assets ଏହି କ୍ରମରେ --- (a) third-party debts, (b) partners ଙ୍କ advances ପାଇଁ rateably, (c) capital ପାଇଁ rateably, (d) ବଳକା profit-sharing ratio ରେ।
- Sec. 49: firm ସମ୍ପତ୍ତି ପ୍ରଥମେ firm debts ରେ, ବଳକା partners ଙ୍କ separate debts ରେ; separate ସମ୍ପତ୍ତି ପ୍ରଥମେ separate debts ରେ, ବଳକା firm debts ରେ।

TQ 4.1 • PYQ 2023-Dec [6] (b) • Descriptive • 4M • Pg 504	6× ପରାମର୍ଶ	LEVEL I ସ୍ମୃତି (Remembering)	ମଧ୍ୟମ
TQ 4.2 • MTP 2025-May S2 [1] (c) (i) • Descriptive • 4M • Pg 505		LEVEL I ସ୍ମୃତି (Remembering)	ମଧ୍ୟମ

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 46 (ପ୍ରତ୍ୟେକ partner firm ସମ୍ପତ୍ତି debts ରେ ଲଗାଇ ବଳକା ବଣ୍ଟନ କରାଇବାକୁ ଅଧିକାରୀ) ଓ Sec. 47 (wind up ଓ ଅସମାପ୍ତ transactions ସମାପ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ଯେତିକି ଆବଶ୍ୟକ ସେତିକି dissolution ପରେ partners ଙ୍କ authority ଜାରି ରହେ --- କିନ୍ତୁ insolvent partner ଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ନୁହେଁ) ବୁଝାନ୍ତୁ।
- Sec. 45 ର ଦ୍ୱିବିଧ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବୁଝାନ୍ତୁ: dissolution ର notice ନଥିବା third parties ଙ୍କ ସୁରକ୍ଷା ଓ partners ଙ୍କୁ ଜାରି ରହୁଥିବା liability ରୁ ସୁରକ୍ଷା।

TQ 4.3 • MTP 2025-Aug S2 [5] (b) • Descriptive • 7M • Pg 506	2× ପରାମର୍ଶ	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ
--	------------	--------------------------------	-------

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 45 ପରିସ୍ଥିତି ଅଭ୍ୟାସ କରନ୍ତୁ: dissolution ପରେ କିନ୍ତୁ public notice ପୂର୍ବରୁ ଜଣେ partner firm name ରେ ରଖି ନିଅନ୍ତି ବା କିଣନ୍ତି --- ଅଜ୍ଞ third party ପ୍ରତି ସମସ୍ତ partners ଦାୟୀ ରହନ୍ତି।
- ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ: ମୃତ partner ଙ୍କ estate, insolvent partner, କିମ୍ବା firm ସହ କାରବାର କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଜଣା ନଥିବା dormant partner ଙ୍କ ପାଇଁ କୌଣସି liability ନାହିଁ।

CSQ 4.1 • RTP 2024-Jun [15] • Case Scenario • --- • Pg 507	2× ପରାମର୍ଶ	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
--	------------	----------------------------------	-------

ଅଧ୍ୟାୟ 5

Limited Liability Partnership ଆଇନ (The Limited Liability Partnership Act, 2008)

The Limited Liability Partnership Act, 2008

4 ବିଷୟ • 29 ବର୍ଗୀକୃତ ପ୍ରଶ୍ନ • ଗୁରୁତ୍ୱ: B

ICAI ବକ୍ଷତା ପ୍ରୋଫାଇଲ୍ Level I 5-20% • Level II 80-95% — ଏହି ଅଧ୍ୟାୟ ଚିତ୍ର-ପ୍ରଧାନ

Level I — ସ୍ମୃତି, ବୋଧ

92.1%

114 ମଧ୍ୟରୁ 105 ମାର୍କ

Level II — ପ୍ରୟୋଗ, ବିଶ୍ଳେଷଣ

7.9%

114 ମଧ୍ୟରୁ 9 ମାର୍କ

ବିଷୟ 1: Limited Liability Partnership — ଅର୍ଥ ଓ ଧାରଣା (Meaning and Concept)

P2-C5-U5-T01 • Topic 1: Limited Liability Partnership -- Meaning and Concept

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ ଅଧ୍ୟାୟର ଉପକ୍ରମ ଓ heading 1 ପଢନ୍ତୁ: hybrid ଭାବେ LLP, Sec. 2(1) ର ସଂଜ୍ଞା — designated partner (j), LLP agreement (o), small LLP (ta) — ଏବଂ Secs. 4 (Partnership Act ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ନୁହେଁ), 5 (କିଏ partner ହୋଇପାରିବେ), 6 (ସର୍ବନିମ୍ନ partners), 7 (designated partners)।

ଚିତ୍ରଣ

ଧାରଣା (hybrid): LLP [Sec 2(1)(n): “a partnership formed and registered under this Act”] ଏକ ବିକଳ୍ପ corporate business vehicle — କମ୍ compliance ଖର୍ଚ୍ଚରେ company ର LIMITED LIABILITY ସହ ପାରସ୍ପରିକ agreement ଦ୍ୱାରା partnership ପରି ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ଗଠନ ସଜାଜବାର FLEXIBILITY ଦିଏ — LLP ନିଜେ ନିଜ ସମ୍ପତ୍ତିର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିମାଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦାୟୀ, partners କି liability ସୀମିତ; ଏଥିରେ corporate ଓ partnership-firm ଉଭୟ ଗଠନର ଉପାଦାନ ଅଛି, ତେଣୁ 'hybrid between a company and a partnership'; **Sec 4:** Indian Partnership Act, 1932 LLPs ଉପରେ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ନୁହେଁ (NOT); Act 6ର 81 sections ଓ 4 schedules (First — agreement ନ ଥିଲେ ପାରସ୍ପରିକ ଅଧିକାର/କର୍ତ୍ତବ୍ୟ; Second/Third/Fourth — firm/private company/unlisted public company ର LLP 6ର conversion), MCA ଓ ROC ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ, LLP (Amendment) Act, 2021 ଦ୍ୱାରା ସଂଶୋଧିତ।

ନୂଷ୍ୟ ସଂଜ୍ଞା: Designated partner [Sec 2(1)(j)]: “any partner designated as such pursuant to section 7”; LLP agreement [Sec 2(1)(o)]: LLP ର partners ମଧ୍ୟରେ ବା LLP ଓ ଏହାର partners ମଧ୍ୟରେ ପାରସ୍ପରିକ ଅଧିକାର ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସ୍ଥିର କରୁଥିବା ଯେକୌଣସି ଲିଖିତ (WRITTEN) agreement; Small LLP [Sec 2(1)(ta)]: contribution ₹25 ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ ନୁହେଁ (₹5 କୋଟି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ prescribe କରାଯାଇପାରେ) ଏବଂ (AND) ଠିକ୍ ପୂର୍ବ financial year ର Statement of Accounts and Solvency ଅନୁଯାୟୀ turnover ₹40 ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ ନୁହେଁ (₹50 କୋଟି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ prescribe କରାଯାଇପାରେ), ବା ଅନ୍ୟ prescribed ଆବଶ୍ୟକତା।

Sec 5 (କିଏ partner ହୋଇପାରିବେ): ଯେକୌଣସି individual ବା body corporate; କିନ୍ତୁ ଜଣେ individual ଅଯୋଗ୍ୟ (INCAPABLE) ଯଦି (a) ସକ୍ଷମ court ଦ୍ୱାରା unsound mind ଘୋଷିତ ଏବଂ ସେହି ନିଷ୍ପତ୍ତି ବଳବତ୍ତର, (b) undischarged insolvent, ବା (c) ତାଙ୍କୁ insolvent ଘୋଷଣା ପାଇଁ ତାଙ୍କ ଆବେଦନ ବିଚାରାଧୀନ।

Sec 6 (ସର୍ବନିମ୍ନ partners): ପ୍ରତ୍ୟେକ LLP ରେ ଅତି କମରେ ଦୁଇ (TWO) partners ରହିବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ; ସଂଖ୍ୟା ଦୁଇରୁ କମ୍ ହୋଇ ଛଅ ମାସରୁ ଅଧିକ (MORE) ସମୟ ବ୍ୟବସାୟ ଚାଲିଲେ, ଏହି ତଥ୍ୟ ଜାଣିଥିବା ଏକମାତ୍ର partner ସେହି ଛଅ ମାସ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅବଧିରେ ହୋଇଥିବା LLP ର obligations ପାଇଁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ (PERSONALLY) ଦାୟୀ।

Sec 7 (designated partners — ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ): ଅତି କମରେ ଦୁଇ designated partners ଯେଉଁମାନେ individuals (INDIVIDUALS), ଅତି କମରେ ଜଣେ ଭାରତରେ RESIDENT (financial year ରେ 120 ଦିନରୁ କମ୍ ନୁହେଁ ରହଣି); ସମସ୍ତ partners bodies corporate ହେଲେ (ବା ମିଶ୍ରିତ), ଅତି କମରେ ଦୁଇ individuals ଯେଉଁମାନେ partners ବା ସେହି bodies corporate ର nominees, designated partners ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି — resident/non-resident ମିଶ୍ରଣରେ ଜଣେ designated partner 120-ଦିନ ପରୀକ୍ଷା ପୂରଣ କରୁଛନ୍ତି କି ଯାଞ୍ଚ କରନ୍ତୁ; ଏବଂ ମନେରଖନ୍ତୁ ହ୍ୟବସାୟ ଲାଭ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ (WITH A VIEW TO PROFIT) ପରିଚାଳିତ ଏକ ବୈଧ (LAWFUL) ବ୍ୟବସାୟ ହେବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ, ତେଣୁ ଦାତବ୍ୟ ବା ଅଣ-ଆର୍ଥିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ LLP ଗଠନ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ।

ସ୍ମୃତି (Remembering) ମୁଖ୍ୟ କରନ୍ତୁ 3 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 5: ଯେକୌଣସି individual ବା body corporate partner ହୋଇପାରିବେ, କେବଳ unsound mind ଥିବା (court ଦ୍ୱାରା ସେପରି ଘୋଷିତ) individual, undischarged insolvent, ବା insolvency ଆବେଦନ ବିଚାରାଧୀନ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ବ୍ୟତୀତ।
- Sec. 6: ସର୍ବନିମ୍ନ ଦୁଇ partners; ଛଅ ମାସରୁ ଅଧିକ ସମୟ ଦୁଇରୁ କମ୍ ରହିଲେ, ଜାଣିଥିବା ଏକମାତ୍ର partner ସେହି ଅବଧିର obligations ପାଇଁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ ଦାୟୀ।
- Small LLP [Sec. 2(1)(ta)]: contribution ≤ Rs. 25 ଲକ୍ଷ ଏବଂ (AND) ପୂର୍ବ ବର୍ଷର turnover ≤ Rs. 40 ଲକ୍ଷ (Rs. 5 କୋଟି / Rs. 50 କୋଟି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ prescribe କରାଯାଇପାରେ)।

TQ 1.1 • RTP 2019-May [9] • Descriptive • --- • Pg 510	LEVEL I ସ୍ମୃତି (Remembering)	ସହଜ
TQ 1.2 • MTP 2024-Jun [2] (c) (i) • Descriptive • 3M • Pg 513 3x ପରାମର୍ଶ	LEVEL I ସ୍ମୃତି (Remembering)	ସହଜ
TQ 1.8 • PYQ 2026-Jan [2] (c) (ii) • Descriptive • 2M • Pg 517 3x ପରାମର୍ଶ	LEVEL I ସ୍ମୃତି (Remembering)	ସହଜ

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ 7 ପ୍ରଶ୍ନ

- Hybrid ବୁଝାନ୍ତୁ: company ର limited liability (LLP ନିଜ ସମ୍ପତ୍ତିର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିମାଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦାୟୀ, partners କେବଳ ସହମତ contribution ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ) ସହ partnership ର flexibility (agreement-ଆଧାରିତ ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ଗଠନ); Partnership Act, 1932 ବାଦ୍ (Sec. 4)।
- Designated partners [Secs. 2(1)(j), 7]: ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ --- ଅତି କମରେ ଦୁଇ individuals, ଅତି କମରେ ଜଣେ ଭାରତରେ resident (financial year ରେ 120 ଦିନ ରହଣି); ସମସ୍ତ partners bodies corporate ହେଲେ, ଦୁଇ individual nominees କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି।

TQ 1.4 • PYQ 2024-Sep [2] (c) (ii) • Descriptive • 2M • Pg 514	4× ପରାମାଳିକି	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ସହଜ
TQ 1.5 • PYQ 2025-May [2] (c) (i) • Descriptive • 3M • Pg 515	11× ପରାମାଳିକି	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ସହଜ
TQ 1.9 • PYQ 2026-May [2] (c) (ii) • Descriptive • 3M • Pg 518		LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ସହଜ
TQ 1.10 • PYQ 2026-Sep [2] (c) (i) • Descriptive • 3M • Pg 518		LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ସହଜ
TQ 1.3 • MTP 2024-Jul [2] (c) • Descriptive • 6M • Pg 513	6× ପରାମାଳିକି	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ
TQ 1.6 • MTP 2025-Aug S2 [2] (c) • Descriptive • 6M • Pg 515	2× ପରାମାଳିକି	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ
TQ 1.7 • MTP 2025-Aug S2 [4] (c) • Descriptive • 6M • Pg 516		LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ 2 ପୃଷ୍ଠା

- 'Charitable LLP' ଡାଞ୍ଚା: LLP ପାଇଁ ଲାଭ (PROFIT) ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏକ ବୈଧ ବ୍ୟବସାୟ ଆବଶ୍ୟକ --- ମାଗଣା ବିଦ୍ୟାଳୟ ବା ଅଣ-ଲାଭ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପାଇଁ ଗଠନ ମନା କରନ୍ତା
- Resident/non-resident ମିଶ୍ରଣରେ, ବୈଧତା ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ପୂର୍ବରୁ 120-ଦିନ ରହଣି ପରୀକ୍ଷା ପୂରଣ କରୁଥିବା ଜଣଙ୍କ ସମେତ ଦୁଇ individual designated partners ଯାଞ୍ଚ କରନ୍ତା

CSQ 1.1 • PYQ 2025-May [2] (c) (ii) • Case Scenario • 3M • Pg 519	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 1.2 • PYQ 2025-Sep [2] (c) • Case Scenario • 6M • Pg 520	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 2: LLP ର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ (Characteristics of LLP)

P2-C5-U5-T02 • Topic 2: Characteristics of LLP

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ heading 2 'Characteristics of LLP' ପଢନ୍ତୁ: ଷୋହଲଟି ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ (body corporate, perpetual succession, separate legal entity, mutual agency, LLP agreement, artificial legal person, common seal, limited liability, ପରିଚାଳନା, partner ସଂଖ୍ୟା ସୀମା, କେବଳ ଲାଭ ପାଇଁ ବ୍ୟବସାୟ, investigation, compromise/arrangement, conversion, e-filing, foreign LLPs) ଏବଂ LLP ରୂପର ସୁବିଧା।

ଚିପ୍ପଣୀ

ଷୋହଲଟି ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ: (1) body corporate [Secs 2(1)(d), 3]; (2) perpetual succession — partners ଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ, ଉଦ୍ଧାର, ଅବସର ବା insolvency ଏହାର ଅସ୍ତିତ୍ବକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରେ ନାହିଁ; (3) separate legal entity — ନିଜ ସମ୍ପତ୍ତିର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିମାଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦାୟୀ, partners ଙ୍କ liability ସହମତ contribution (tangible ବା intangible) ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୀମିତ, LLP ର creditors କେବଳ LLP ର creditors; (4) mutual agency; (5) LLP agreement

ପାରସ୍ପରିକ ଅଧିକାର/କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରେ (ଏହା ନ ଥିଲେ LLP Act ର ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ); (6) artificial legal person; (7) common seal (ଐଚ୍ଛିକ); (8) limited liability; (9) ପରିଚାଳନା — ସମସ୍ତ partners ପରିଚାଳନାର ହକଦାର, କିନ୍ତୁ ଟୁକବଳ DESIGNATED partners ଆଇନଗତ compliances ପାଇଁ ଦାୟୀ; (10) ସର୍ବନିମ୍ନ 2 partners, ସର୍ବାଧିକ ସୀମା ନାହିଁ (NO); (11) କେବଳ ଲାଭ ପାଇଁ ବ୍ୟବସାୟ — ଦାତବ୍ୟ LLP ନାହିଁ; (12) investigation — Central Government କାର୍ଯ୍ୟକଳାପର ତଦନ୍ତ କରିପାରନ୍ତି; (13) Act ଅନୁଯାୟୀ merger ଓ amalgamation ସମେତ compromise/arrangement; (14) firm, private company ବା unlisted public company ର LLP ରେ conversion; (15) partner/designated partner କି digital signature ସହ www.mca.gov.in ରେ documents ର e-filing; (16) foreign LLPs [Sec 2(1)(m)] — ଭାରତ ବାହାରେ ଗଠିତ/incorporated/registered, ଭାରତରେ ବ୍ୟବସାୟ ସ୍ଥାନ ସହ; foreign LLP ଏକ ଭାରତୀୟ LLP ରେ partner ହୋଇପାରେ।

LLP ପଦ୍ଧତିରେ mutual agency: LLP ର ବ୍ୟବସାୟ ପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ partner କେବଳ (ALONE) LLP ର agent, ଅନ୍ୟ partners କି ନୁହେଁ — ଅନ୍ୟ partners କି ସ୍ୱାଧୀନ ବା ଅନଧିକୃତ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ କୌଣସି partner ଦାୟୀ ନୁହଁନ୍ତି, ତେଣୁ ଅନ୍ୟ partner କି ଭୁଲ ବ୍ୟବସାୟିକ ନିଷ୍ପତ୍ତି ବା ଅସଦାଚରଣରୁ ସୃଷ୍ଟ joint liability ରୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ partners ସୁରକ୍ଷିତ।

Artificial legal person: ଆଇନଗତ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଦ୍ୱାରା ସୃଷ୍ଟ ଏବଂ ଜଣେ individual ର ସମସ୍ତ ଅଧିକାର ପ୍ରାପ୍ତ — ଜଣେ ପ୍ରାକୃତିକ ବ୍ୟକ୍ତି ଯାହା କରିପାରନ୍ତି ସବୁ କରିପାରେ, ବ୍ୟତୀତ (EXCEPT): ଜେଲ ଯିବା, ଶପଥ ନେବା, ବିବାହ/ଛାଡ଼ପତ୍ର, ବା CA କିମ୍ବା ଡାକ୍ତରୀ ପରି learned profession ଅଭ୍ୟାସ; ଅତ୍ୟୁକ୍ତି, ଅମୂର୍ତ୍ତ, ଅମର (କେବଳ ଆଇନ ଦ୍ୱାରା ବିଲୟ) କିନ୍ତୁ କ୍ଳାନ୍ତନିକ ନୁହେଁ (NOT), କାରଣ ଏହାର ପ୍ରକୃତ ଅସ୍ତିତ୍ୱ ଅଛି।

Common seal [Sec 14(c)]: ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ନୁହେଁ — LLP ସେପରି ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଲେ ଗୋଟିଏ ରଖିପାରେ (MAY); ଗ୍ରହଣ କଲେ, ଏହା ଜଣେ ଦାୟିତ୍ୱଶୀଳ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ଜିମାରେ ରହେ ଏବଂ ଅତି କମରେ 2 designated partners କି ଉପସ୍ଥିତିରେ ଲଗାଯାଏ।

ସୁବିଧା: agreement ଆଧାରରେ ଗଠିତ ଓ ପରିଚାଳିତ; ବିସ୍ତୃତ ଆଇନଗତ/ପ୍ରକ୍ରିୟାଗତ ଆବଶ୍ୟକତା ବିନା flexibility; ଗଠନ ସହଜ; ସମସ୍ତ partners limited liability ଉପଭୋଗ କରନ୍ତି; ନିର୍ମାଣ capital structure; ବିଲୟ ସହଜ — professionals, କ୍ଷୁଦ୍ର ଉଦ୍ୟୋଗ ଓ venture-capital ନିବେଶ ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ମାଧ୍ୟମ।

ସ୍ମୃତି (Remembering) ମୁଖସ୍ଥ କରନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Anchors ସହ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ମୁଖସ୍ଥ କରନ୍ତୁ: body corporate, separate legal entity, perpetual succession [Secs. 2(1)(d), 3]; liability ସହମତ contribution ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୀମିତ; ସର୍ବନିମ୍ନ 2 partners, ସର୍ବାଧିକ ନାହିଁ; କେବଳ designated partners compliances ପାଇଁ ଦାୟୀ; କେବଳ ଲାଭ ପାଇଁ ବ୍ୟବସାୟ; firm/private company/unlisted public company ର conversion; www.mca.gov.in ରେ e-filing।
- LLP ହେଉଛି company ଓ partnership ମଧ୍ୟରେ ଏକ hybrid --- corporate ଗଠନ ସହ partnership-firm ର flexibility।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ 3 ପ୍ରଶ୍ନ

- LLP ପଦ୍ଧତିରେ mutual agency: ପ୍ରତ୍ୟେକ partner କେବଳ LLP ର agent, ଅନ୍ୟ partners କି ନୁହେଁ --- partner କି ଅଧିକୃତ କାର୍ଯ୍ୟରେ LLP ବାଧ୍ୟ, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର authority ନ ଥିଲେ ଏବଂ ତୃତୀୟ ପକ୍ଷ ତାହା ଜାଣିଥିଲେ ନୁହେଁ; partners ପରସ୍ପରର ଅନୁକୃତ କାର୍ଯ୍ୟରୁ ସୁରକ୍ଷିତ।
- Artificial legal person: individual ର ଅଧିକାର ସହ ଆଇନଗତ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ସୃଷ୍ଟି --- contract କରିପାରେ ଓ ସମ୍ପତ୍ତି ଧାରଣ କରିପାରେ, କିନ୍ତୁ ଜୁଜଲ ଯାଇପାରେ ନାହିଁ, ଶପଥ ନେଇପାରେ ନାହିଁ, ବିବାହ କରିପାରେ ନାହିଁ ବା learned profession ଅଭ୍ୟାସ କରିପାରେ ନାହିଁ; ଅଦୃଶ୍ୟ, ଅମୂର୍ତ୍ତ, ଅମର କିନ୍ତୁ କ୍ଳାନ୍ତିନିକ ନୁହେଁ।
- Common seal [Sec. 14(c)]: ଐକ୍ଷିକ; ଗ୍ରହଣ କଲେ, ଦାୟିତ୍ୱଶୀଳ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ପାଖରେ ରହେ ଏବଂ ଅତି କମରେ 2 designated partners କି ଉପସ୍ଥିତିରେ ଲଗାଯାଏ।
- ସୁବିଧା: ଗଠନ ଓ ବିଲୟ ସହଜ, ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ limited liability, ନିମ୍ନନୀୟ capital structure, agreement-ଆଧାରିତ ପରିଚାଳନା।

TQ 2.4 • RTP 2026-May [18] • Descriptive • --- • Pg 524

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)

ସହଜ

TQ 2.1 • PYQ 2019-Nov [2] (b) • Descriptive • 5M • Pg 521

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

TQ 2.3 • MTP 2025-May S2 [2] (c) • Descriptive • 6M • Pg 523

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 3: LLP ର Incorporation (Incorporation of LLP)

P2-C5-U5-T03 • Topic 3: Incorporation of LLP

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ heading 3 'Incorporation of LLP' ପଢନ୍ତୁ (Secs. 11--17: incorporation document, registration, registered office, registration ର ପ୍ରଭାବ, ନାମ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା); ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପଚରାଯାଇଥିବା ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ପୁନରାବୃତ୍ତି କରନ୍ତୁ — partners ଠିକ୍ ପରିବର୍ତ୍ତନ (Sec. 25), books of account ଓ audit (Sec. 34), fraud (Sec. 30) ଏବଂ Tribunal ଦ୍ୱାରା winding up (Sec. 64)।

ଚିତ୍ରଣୀ

Sec 11 (incorporation document): ଲାଭ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ (WITH A VIEW TO PROFIT) ଏକ ବୈଧ (LAWFUL) ବ୍ୟବସାୟ ପାଇଁ ସଂଯୁକ୍ତ ଦୁଇ ବା ଅଧିକ ବ୍ୟକ୍ତି ଏକ incorporation document ରେ ନିଜ ନାମ ସ୍ୱାକ୍ଷର କରନ୍ତି, ଯାହା registered office ଯେଉଁ ରାଜ୍ୟ (STATE) ରେ ରହିବ ସେହି ରାଜ୍ୟର Registrar କି ନିକଟରେ prescribed fees ସହ ଦାଖଲ ହୁଏ; ଏଥିରେ ନାମ, ପ୍ରସ୍ତାବିତ ବ୍ୟବସାୟ, registered office ଠିକଣା, ଏବଂ partners ଓ designated partners କି ନାମ/ଠିକଣା ଥାଏ; ଗଠନରେ ନିୟୋଜିତ ଜଣେ advocate/Company Secretary/Chartered Accountant/Cost Accountant ଏବଂ (AND) ଜଣେ subscriber କି statement of compliance ସହ; ମିଥ୍ୟା ବୋଲି ଜାଣି ବା ସତ୍ୟ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ ନ କରି ସେହି statement ଦେଉଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି: 2 ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାରାଦଣ୍ଡ ଏବଂ (AND) ₹10,000 ରୁ ₹5 ଲକ୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜରିମାନା।

Sec 12 (registration): Sec 11(1)(b)-(c) ପାଳନ ହେଲେ Registrar 14 ଦିନ (DAYS) ମଧ୍ୟରେ incorporation document register କରି certificate of incorporation (ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ ଓ ମୋହରଯୁକ୍ତ) ଜାରି କରିବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ,

ଯାହା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନାମରେ LLP incorporated ହୋଇଛି ବୋଲି CONCLUSIVE ପ୍ରମାଣ। **Sec 14 (ପ୍ରଭାବ):** LLP ନିଜ ନାମରେ (a) ମକଦ୍ଦମା କରିବା ଓ ତା' ବିରୁଦ୍ଧରେ ମକଦ୍ଦମା ହେବା, (b) ଅସ୍ଥାବର/ସ୍ଥାବର, tangible/intangible ସମ୍ପତ୍ତି ଅର୍ଜନ, ମାଲିକାନା, ଧାରଣ ଓ ବିକାଶ ବା ହସ୍ତାନ୍ତର, (c) ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଲେ common seal ରଖିବା, (d) bodies corporate ଆଇନତଃ କରିପାରୁଥିବା ଅନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଓ ସହିବା — ଏସବୁରେ ସକ୍ଷମ।

Sec 13 (registered office): ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ — ସମସ୍ତ ଯୋଗାଯୋଗ/notices ଯେଉଁ office କୁ ପଠାଯାଏ; registered office ପରିବର୍ତ୍ତନ କେବଳ (ONLY) Registrar କି ନିକଟରେ notice ଦାଖଲ ପରେ ପ୍ରଭାବୀ; ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ: default ର ପ୍ରତିଦିନ ₹500 penalty, ସର୍ବାଧିକ ₹50,000, LLP ଏବଂ (AND) ପ୍ରତ୍ୟେକ partner କି ପାଇଁ।

ନାମ ବ୍ୟବସ୍ଥା: Sec 15: ନାମ 'limited liability partnership' ବା 'LLP' ରେ ଶେଷ ହେବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ; Central Government ଅବାସ୍ଥାନୀୟ ମନେ କରୁଥିବା, ବା ଅନ୍ୟ LLP, company ବା registered trade mark ସହ ସମାନ/ଅତି ସାଦୃଶ୍ୟ ଥିବା ନାମର registration ହେବ ନାହିଁ; **Sec 16:** Registrar ସୂଚନା ଦେବା ଦିନଠାରୁ 3 ମାସ (MONTHS) ପାଇଁ ଆବେଦିତ ନାମ ସଂରକ୍ଷିତ ରଖିପାରନ୍ତି; **Sec 17:** ସମାନ/ଅତି ସାଦୃଶ୍ୟ ନାମ ଥିବା LLP କୁ 3 ମାସ ମଧ୍ୟରେ ତାହା ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାକୁ Central Government ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇପାରନ୍ତି (incorporation/ପରିବର୍ତ୍ତନର 3 ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ trade-mark ମାଲିକଙ୍କ ଆବେଦନରେ); default ହେଲେ CG ନୂଆ ନାମ ଆବଶ୍ୟକ କରନ୍ତି।

ସମ୍ପୃକ୍ତ ପଚରାଯାଇଥିବା ବ୍ୟବସ୍ଥା (ଏହି ଅଂଶ ବାହାରେ — ସାଧାରଣ ଭାବେ ମନେରଖନ୍ତୁ): Sec 25: partner ନିଜ ନାମ/ଠିକଣା ପରିବର୍ତ୍ତନ 15 ଦିନ ମଧ୍ୟରେ LLP କୁ ଜଣାଇବା ଆବଶ୍ୟକ; partner ଯୋଗଦାନ ବା ବିଦାୟର notice LLP 30 ଦିନ ମଧ୍ୟରେ Registrar କି ନିକଟରେ ଦାଖଲ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ; **Sec 30 (fraud):** creditors/ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଠକିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବ୍ୟବସାୟ ଚାଲିଲେ LLP ଓ ଜାଣିଶୁଣି ଜଡ଼ିତ ପ୍ରତ୍ୟେକ partner କି liability ଅସୀମ (UNLIMITED) ହୁଏ (partner LLP ର ଜ୍ଞାନ/authority ବିନା କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ LLP ଦାୟୀ ନୁହେଁ); **Sec 34:** registered office ରେ ଉପଯୁକ୍ତ books of account ଏବଂ financial year ଶେଷର ଛଅ ମାସ ମଧ୍ୟରେ ବାର୍ଷିକ Statement of Account and Solvency, prescribed ସ୍ୱଳ୍ପ turnover/contribution ପାଇଁ audit ଛାଡ଼ି; **Sec 64:** Tribunal ଏକ LLP ର winding up କରିପାରନ୍ତି ଯେବେ LLP ସେପରି ନିଷ୍ପତ୍ତି ନିଏ, ଛଅ ମାସରୁ ଅଧିକ partners ଦୁଇରୁ କମ୍, ଭାରତର sovereignty/integrity ବିରୁଦ୍ଧରେ କାର୍ଯ୍ୟ, ଲଗାତାର ପାଞ୍ଚ financial years filings ରେ default, ବା ଏହା just and equitable।

ସ୍ମୃତି (Remembering) ମୁଖ୍ୟ କରନ୍ତୁ : 4 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 14 ପ୍ରଭାବ: LLP ନିଜ ନାମରେ ମକଦ୍ଦମା କରିପାରେ ଓ ତା' ବିରୁଦ୍ଧରେ ମକଦ୍ଦମା ହୋଇପାରେ; ସମ୍ପତ୍ତି ଅର୍ଜନ, ମାଲିକାନା, ଧାରଣ ଓ ହସ୍ତାନ୍ତର କରିପାରେ; ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଲେ common seal ରଖିପାରେ; bodies corporate ର ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରେ।
- Sec. 13 registered office: ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ; ପରିବର୍ତ୍ତନ କେବଳ filing ପରେ ପ୍ରଭାବୀ; penalty Rs. 500/ଦିନ, ସର୍ବାଧିକ Rs. 50,000, LLP ଓ ପ୍ରତ୍ୟେକ partner କି ପାଇଁ।
- Sec. 34: registered office ରେ books; ବର୍ଷ ଶେଷର ଛଅ ମାସ ମଧ୍ୟରେ Statement of Account and Solvency; turnover ≤ Rs. 40 ଲକ୍ଷ ବା contribution ≤ Rs. 25 ଲକ୍ଷ ହେଲେ audit ଛାଡ଼ି।
- Sec. 64 winding-up ର କାରଣ: LLP ସେପରି ନିଷ୍ପତ୍ତି ନିଏ; ଛଅ ମାସ ପାଇଁ partners ଦୁଇରୁ କମ୍; sovereignty ବିରୁଦ୍ଧରେ କାର୍ଯ୍ୟ; ଲଗାତାର ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ filing default; just and equitable।

TQ 3.7 • MTP 2024-Jun [2] (c) (ii) • Descriptive • 3M • Pg 530	3× ପରାମାୟାଜି	LEVEL I ସ୍ମୃତି (Remembering)	ସହଜ
TQ 3.1 • PYQ 2020-Nov [2] (b) • Descriptive • 5M • Pg 524	5× ପରାମାୟାଜି	LEVEL I ସ୍ମୃତି (Remembering)	ମଧ୍ୟମ
TQ 3.2 • PYQ 2021-Dec [2] (b) • Descriptive • 5M • Pg 525	2× ପରାମାୟାଜି	LEVEL I ସ୍ମୃତି (Remembering)	ମଧ୍ୟମ
TQ 3.4 • RTP 2022-Nov [13] • Descriptive • --- • Pg 527		LEVEL I ସ୍ମୃତି (Remembering)	ମଧ୍ୟମ

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 8 ପ୍ରଶ୍ନ

- Secs. 11--12: ଦୁଇ ବା ଅଧିକ ବ୍ୟକ୍ତି ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ incorporation document, advocate/CS/CA/Cost Accountant ଓ ଜଣେ subscriber କି compliance statement ସହ ରାଜ୍ୟ Registrar କି ନିକଟରେ ଦାଖଲ (ମିଥ୍ୟା statement: 2 ବର୍ଷ କାରାଦଣ୍ଡ, ଜରିମାନା Rs. 10,000--5 ଲକ୍ଷ); 14 ଦିନ ମଧ୍ୟରେ registration; certificate conclusive
- Fraud (Sec. 30): ଠକିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲେ LLP ଓ ଜାଣିଶୁଣି ଜଡ଼ିତ ପ୍ରତ୍ୟେକ partner କି liability ଅସୀମ (UNLIMITED); partner LLP ର ଜ୍ଞାନ/authority ବିନା କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ LLP ମୁକ୍ତ
- Sec. 25: partner ନାମ/ଠିକଣା ପରିବର୍ତ୍ତନ 15 ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଜଣାଇବା ଆବଶ୍ୟକ; partner ଯୋଗଦାନ/ବିଦାୟର notice LLP 30 ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଦାଖଲ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ
- ନାମ: 'LLP' ପ୍ରତ୍ୟୟ (Sec. 15); ସଂରକ୍ଷଣ 3 ମାସ ବୈଧ (Sec. 16); ସମାନ ନାମ 3 ମାସ ମଧ୍ୟରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ CG ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇପାରନ୍ତି (Sec. 17)।

TQ 3.8 • PYQ 2024-Sep [2] (c) (i) • Descriptive • 4M • Pg 530	7× ପରାମାୟାଜି	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ସହଜ
TQ 3.11 • PYQ 2026-Sep [2] (c) (ii) • Descriptive • 3M • Pg 533		LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ସହଜ
TQ 3.3 • PYQ 2022-May [2] (b) • Descriptive • 5M • Pg 526	4× ପରାମାୟାଜି	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ
TQ 3.5 • PYQ 2023-Jun [2] (b) • Descriptive • 5M • Pg 528		LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ
TQ 3.6 • PYQ 2023-Dec [2] (b) • Descriptive • 5M • Pg 529		LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ
TQ 3.9 • PYQ 2026-Jan [2] (c) (i) • Descriptive • 4M • Pg 531		LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ
TQ 3.10 • PYQ 2026-May [2] (c) (i) • Descriptive • 3M • Pg 532		LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.1 • PYQ 2025-Jan [2] (c) • Case Scenario • 6M • Pg 534		LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 4: ସଂଗଠନର ଅନ୍ୟ ରୂପ ସହ ପାର୍ଥକ୍ୟ (Differences With Other Forms of Organisation)

P2-C5-U5-T04 • Topic 4: Differences With Other Forms of Organisation

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ heading 4 ପଢନ୍ତୁ: LLP ଓ partnership firm ମଧ୍ୟରେ ସାରଣୀବଦ୍ଧ ପାର୍ଥକ୍ୟ (15 ବିନ୍ଦୁ) ଏବଂ LLP ଓ limited

liability company ମଧ୍ୟରେ (8 ବିନ୍ଦୁ)।

ଚିତ୍ରଣ

ଦିଗନିର୍ଦ୍ଦେଶ: SM ରେ LLP ଓ partnership firm ମଧ୍ୟରେ 15 ଟି ଏବଂ LLP ଓ limited liability company ମଧ୍ୟରେ 8 ଟି ପାର୍ଥକ୍ୟ ସାରଣୀବଦ୍ଧ — ଅଧିକ ମାର୍କ ଦେଉଥିବା ଆଧାରଗୁଡ଼ିକ ତଳେ; ପରାମର୍ଶମୂଳକ ଉତ୍ତରରେ limited liability, perpetual succession ଓ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ registration ର ବିଶ୍ୱସନୀୟତା ପାରମ୍ପରିକ firm ତୁଳନାରେ LLP ସପକ୍ଷରେ।

LLP	Partnership firm
LLP Act, 2008 ଦ୍ୱାରା ନିୟନ୍ତ୍ରିତ; body corporate, separate legal entity	Indian Partnership Act, 1932; separate legal entity ନୁହେଁ, body corporate ନୁହେଁ
Registration ଦ୍ୱାରା ସୃଷ୍ଟି — ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ; ନିଜ ନାମରେ ମକଦ୍ଦମା କରେ ଓ ତା' ଉପରେ ମକଦ୍ଦମା ହୁଏ	Agreement ଦ୍ୱାରା ସୃଷ୍ଟି; registration ସ୍ୱେଚ୍ଛାମୂଳକ (କେବଳ registered firm third parties ଉପରେ ମକଦ୍ଦମା କରିପାରେ)
Perpetual succession — partners ଜୀବନୀୟତା/insanity/retirement/insolvency ର କୌଣସି ପ୍ରଭାବ ନାହିଁ	Perpetual succession ନାହିଁ — ଏପରି ଘଟଣା ଏହାର ଅସ୍ତିତ୍ୱକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିପାରେ
Liability ସହମତ contribution ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୀମିତ, wilful fraud ବ୍ୟତୀତ; 'LLP' suffix ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ	Liability unlimited, partners ଜୀବନୀୟତା ବ୍ୟତୀତ assets ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ; ଯେକୌଣସି ନାମ ତଳେ
Partner କେବଳ LLP ର agent; କେବଳ designated partners compliances ପାଇଁ ଦାୟୀ	Partner firm ଏବଂ (AND) co-partners ଜୁଟି କରିବେ; ସମସ୍ତ partners compliances ପାଇଁ ଦାୟୀ
Annual accounts, solvency statement ଓ return file ହୁଏ; foreigners ତଳେ; minor ନୁହେଁ (NO)	Annual filing ନାହିଁ; foreign nationals partners ହୋଇପାରିବେ ନାହିଁ; minor benefits ପାଇଁ admissible

LLP ବନାମ limited liability company — ଅଧିକ ପାର୍ଥକ୍ୟ: ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ପରିଚାଳନା partners ଜୀବନୀୟତା AGREEMENT ଦ୍ୱାରା ବନାମ statute (Companies Act, 2013) ଦ୍ୱାରା ନିୟନ୍ତ୍ରିତ; ଅଂଶଦାତା PARTNERS ବନାମ MEMBERS/shareholders; ସର୍ବନିମ୍ନ 2 partners, ସର୍ବାଧିକ ସୀମା ନାହିଁ (NO) ବନାମ private company 2-200 members, public company ସର୍ବନିମ୍ନ 7; liability ସହମତ contribution ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୀମିତ (wilful fraud ବ୍ୟତୀତ) ବନାମ ଧାରିତ shares ଉପରେ UNPAID ରାଶି; agreement ରେ ଅଧିକୃତ designated partners ସମେତ partners ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ବନାମ shareholders ନିର୍ବାଚିତ DIRECTORS ଜୀବନୀୟତା board; ସର୍ବନିମ୍ନ 2 designated partners ବନାମ 2 directors (private) / 3 directors (public); ନାମ ଶେଷରେ 'LLP' ବନାମ 'Limited'/'Private Limited'।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- ଅଧିକ ମାର୍କ ଦେଉଥିବା ଆଧାରରେ LLP ବନାମ partnership firm ଆୟତ୍ତ କରନ୍ତୁ: ନିୟାମକ Act (LLP Act, 2008 ବନାମ Partnership Act, 1932); body corporate/separate entity ବନାମ separate entity ନାହିଁ; registration ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ବନାମ ସ୍ୱେଚ୍ଛାଧୀନ; perpetual succession ବନାମ ନାହିଁ; liability contribution ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୀମିତ ବନାମ ଅସୀମ; କେବଳ LLP ର agency ବନାମ firm ଓ co-partners କି; designated partners, common seal, ବାର୍ଷିକ filings, ବିଦେଶୀ ନାଗରିକ ଅନୁମତି, minor କ୍ଷୁ LLP ର ଲାଭରେ admit କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ (NOT)।
- LLP ବନାମ LLC/company ଆୟତ୍ତ କରନ୍ତୁ: ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ପରିଚାଳନା agreement ଦ୍ୱାରା ବନାମ statute (Companies Act, 2013) ଦ୍ୱାରା; partners ବନାମ members/shareholders; partners ର ସର୍ବାଧିକ ସୀମା ନାହିଁ ବନାମ private company ପାଇଁ 200 ସୀମା; liability ସହମତ contribution ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୀମିତ ବନାମ shares ଉପରେ unpaid ରାଶି; partners/designated partners ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳନା ବନାମ ନିର୍ବାଚିତ board of directors; ସର୍ବନିମ୍ନ 2 designated partners ବନାମ 2/3 directors।
- ପରାମର୍ଶମୂଳକ ପ୍ରଶ୍ନରେ (traditional firm ବନାମ LLP), ପରିଶୀଳନା ଯୁକ୍ତି କରନ୍ତୁ: limited liability, perpetual succession ଓ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ registration ର ବିଶ୍ୱସନୀୟତା LLP ସପକ୍ଷରେ; ତା'ପରେ ଏକ ସୁପାରିଶ ସହ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଦିଅନ୍ତୁ।

TQ 4.1 • PYQ 2022-Nov [2] (b) • Descriptive • 5M • Pg 536	4× ପରାମର୍ଶମୂଳକ	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 4.1 • RTP 2024-Jun [18] • Case Scenario • --- • Pg 538	3× ପରାମର୍ଶମୂଳକ	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ

ଅଧ୍ୟାୟ 6

Companies ଆଇନ (The Companies Act, 2013)

The Companies Act, 2013

10 ବିଷୟ • 80 ବର୍ଗୀକୃତ ପ୍ରଶ୍ନ • ଗୁରୁତ୍ୱ: A

ICAI ଦକ୍ଷତା ପ୍ରୋଫାଇଲ୍ Level I 5–20% • Level II 80–95% — ଏହି ଅଧ୍ୟାୟ ତତ୍ତ୍ୱ-ପ୍ରଧାନ

Level I — ସ୍ମୃତି, ବୋଧ	40.3%	310 ମଧ୍ୟରୁ 125 ମାର୍କ
Level II — ପ୍ରୟୋଗ, ବିଶ୍ଳେଷଣ	59.7%	310 ମଧ୍ୟରୁ 185 ମାର୍କ

ବିଷୟ 1: Company ର ଅର୍ଥ ଓ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ (Company Meanings & its Features)

P2-C6-U6-T01 • Topic 1: Company Meanings & its Features

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Companies Act, 2013 ଅଧ୍ୟାୟରେ 'Company: Meaning and its Features' ପଢନ୍ତୁ — Sec. 2(20) ଅଧୀନରେ ସଂଜ୍ଞା, Haney ଙ୍କ ସଂଜ୍ଞା ଓ ପାଞ୍ଚଟି ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ (separate legal entity, perpetual succession, limited liability, artificial legal person, common seal), ସହିତ Sec. 9 ଅଧୀନରେ common seal କୁ ଐକ୍ଷିକ କରିଥିବା Companies (Amendment) Act, 2015 ର ପରିବର୍ତ୍ତନ।

ଚିତ୍ରଣୀ

Sec 2(20) (SM): “Company means a company incorporated under this Act or under any previous company law”; **Haney ଙ୍କ ସଂଜ୍ଞା:** “A company is an incorporated association, which is an artificial person created by law, having a separate entity, with a perpetual succession and a common seal.” — ଏହି ସଂଜ୍ଞା ଏହିପରି English ଶବ୍ଦରେ ହିଁ ଲେଖାଗଲା

ପାଞ୍ଚଟି ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ: (1) separate legal entity (2) perpetual succession (3) limited liability (4) artificial legal person (5) common seal — ଏବେ ଐକ୍ଷିକ।

Separate legal entity: registration ପରେ company ସଦସ୍ୟଙ୍କ ଠାରୁ ଭିନ୍ନ ଏକ ବ୍ୟକ୍ତି — ସମ୍ପତ୍ତି, bank account ରଖିପାରେ, ରାଶି ଉଠାଇପାରେ, contract କରିପାରେ; ସଦସ୍ୟମାନେ ଏହା ସହ contract କରିପାରନ୍ତି; **Salomon vs. Salomon; Macaura vs. Northern Assurance** — company ର କାଠରେ shareholder ଙ୍କ insurable interest ନ ଥିଲା, ତେଣୁ ତାଙ୍କ ନିଜ ନାମରେ insurance claim ବିଫଳ ହେଲା।

Perpetual succession & limited liability: ସଦସ୍ୟମାନେ ମରିପାରନ୍ତି ବା ବଦଳିପାରନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଥିଆଇନ ଅନୁସାରେ wound up ନ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ company ତାଙ୍କୁ ରହେ (ସମସ୍ତ 7 ସଦସ୍ୟ ବିମାନ ଦୁର୍ଘଟଣାରେ ମଲେ ମଧ୍ୟ company ରହିଲା — partnership ପରି ନୁହେଁ), shares ଉତ୍ତରାଧିକାରୀଙ୍କୁ transmit ହୁଏ; liability shares ର ଅପରିଶୋଧିତ ମୂଲ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୀମିତ (guarantee co. — guarantee ରାଶି, କେବଳ winding up ସମୟରେ; unlimited co. — ଅସୀମିତ)।

Artificial legal person & seal: ଆଇନ ଦ୍ୱାରା ସୃଷ୍ଟ, କେବଳ ମଣିଷଙ୍କ ମାଧ୍ୟମରେ (directors) କାର୍ଯ୍ୟ କରେ, ନିଜ ନାମରେ contract କରିପାରେ, ମକଦ୍ଦମା କରିପାରେ ଓ ମକଦ୍ଦମାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇପାରେ, କିନ୍ତୁ ଜେଲ ଯାଇପାରେ ନାହିଁ, ଶପଥ ନେଇପାରେ ନାହିଁ, ବିବାହ କରିପାରେ ନାହିଁ ବା learned profession କରିପାରେ ନାହିଁ; Companies (Amendment) Act, 2015 Sec 9 ରୁ common seal ବାଦ ଦେଲା — seal ନ ଥିଲେ ଦୁଇ directors, କିମ୍ବା ଜଣେ director ଓ Company Secretary (ନିଯୁକ୍ତ ଥିଲେ) ଦ୍ୱାରା authorisation।

ସ୍ମୃତି (Remembering) ମୁଖ୍ୟ କରନ୍ତୁ: 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 2(20) ମୁଖ୍ୟ କରନ୍ତୁ: 'company means a company incorporated under this Act or under any previous company law', ସହିତ Haney ଙ୍କ ସଂଜ୍ଞା।
- Companies (Amendment) Act, 2015 ଠାରୁ common seal **ଅବିଧିକ** (OPTIONAL); company ର seal ନ ଥିଲେ ଦୁଇ directors, କିମ୍ବା ଜଣେ director ଓ Company Secretary (ନିଯୁକ୍ତ ଥିଲେ) ଦ୍ୱାରା authorisation।
- ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ତାଲିକା କରନ୍ତୁ: separate legal entity, perpetual succession, limited liability, artificial legal person, common seal (ଅବିଧିକ)।

TQ 1.1 • PYQ 2025-Jan [3] (b) (ii) • Descriptive • 2M • Pg 542

LEVEL I

ସ୍ମୃତି (Remembering)

ସହଜ

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ: 3 ପ୍ରଶ୍ନ

- Salomon vs. Salomon ଓ Macaura vs. Northern Assurance ସହ separate legal entity ବୁଝାନ୍ତୁ (company ସମ୍ପତ୍ତିରେ ସଦସ୍ୟଙ୍କ insurable interest ନାହିଁ)।
- 'artificial legal person' ବୁଝାନ୍ତୁ: ଆଇନ ଦ୍ୱାରା ସୃଷ୍ଟ, କେବଳ ମଣିଷଙ୍କ ମାଧ୍ୟମରେ (directors) କାର୍ଯ୍ୟ କରେ, contract/ମକଦ୍ଦମା କରିପାରେ ଓ ମକଦ୍ଦମାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇପାରେ, କିନ୍ତୁ ବିବାହ, ଶପଥ ବା ଜେଲ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ।
- Limited liability: ସଦସ୍ୟମାନେ କେବଳ shares ର ଅପରିଶୋଧିତ ମୂଲ୍ୟ ପାଇଁ ଦାୟୀ (guarantee companies ରେ guarantee ରାଶି)।

TQ 1.3 • PYQ 2026-Jan [2] (b) (i) • Descriptive • 3M • Pg 544

LEVEL I

ବୋଧ (Understanding)

ସହଜ

TQ 1.2 • MTP 2025-Aug S1 [2] (b) (i) • Descriptive • 7M • Pg 543

LEVEL I

ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 1.4 • PYQ 2025-Sep [1] (b) {C} • Case Scenario • 7M • Pg 547

LEVEL I

ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ: 3 ପ୍ରଶ୍ନ

- perpetual-succession scenarios ଅଭ୍ୟାସ କରନ୍ତୁ: ସମସ୍ତ/ଅଧିକାଂଶ ସଦସ୍ୟଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁରେ company ଶେଷ ହୁଏ ନାହିଁ --- shares legal heirs କୁ transmit ହୁଏ; company ଚାଲୁ ରହେ (partnership ସହ ତୁଳନା କରନ୍ତୁ)।
- document-authentication scenarios ପାଇଁ 2015 ପରବର୍ତ୍ତୀ ନିୟମ ପ୍ରୟୋଗ କରନ୍ତୁ: ଦୁଇ directors ବା ଜଣେ director ଓ CS ସ୍ୱାକ୍ଷର କଲେ seal ବିନା share certificates ଆଦି ବୈଧ ଭାବେ issue ହୁଏ।

- ଉତ୍ତର ଢାଞ୍ଚା: ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ/provision ଉଲ୍ଲେଖ କରନ୍ତୁ facts ରେ ପ୍ରୟୋଗ କରନ୍ତୁ company ର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ଜାରି ରହିବା ବା କାର୍ଯ୍ୟର ବୈଧତା ଉପରେ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଦିଅନ୍ତୁ

CSQ 1.1 • MTP 2024-Apr [3] (b) (ii) • Case Scenario • 3M • Pg 545 asked	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 1.2 • PYQ 2024-Jun [3] (b) (ii) • Case Scenario • 3M • Pg 546 asked	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 1.3 • PYQ 2024-Sep [3] (b) (ii) • Case Scenario • 3M • Pg 546 asked	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 2: Corporate Veil ସିଦ୍ଧାନ୍ତ (Corporate Veil Theory)

P2-C6-U6-T02 • Topic 2: Corporate Veil Theory

ପ୍ରଥମେ ସ୍ପଷ୍ଟ 'Corporate Veil Theory' ପଢନ୍ତୁ — Salomon vs. Salomon & Co. Ltd. ର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର corporate personality ନୀତି ଓ ଯେଉଁ ପାଞ୍ଚଟି ପରିସ୍ଥିତିରେ ଅଦାଲତ corporate veil ଉଠାନ୍ତି

ଚିତ୍ରଣୀ

Corporate veil: company କୁ ତାର ସଦସ୍ୟଙ୍କ ଠାରୁ ପୃଥକ ଭାବେ ଚିହ୍ନଟ କରାଯାଏ — ସଦସ୍ୟମାନେ company ର ରଣ ଓ ଖୁଲାପରୁ ସୁରକ୍ଷିତ ('corporate insulation'); ଏହାର ମୂଳଦୁଆ Salomon vs. Salomon & Co. Ltd. ରେ: "The Company is at law a different person altogether from the subscribers to the memorandum" — ତେଣୁ Salomon ଏକମାତ୍ର ମାଲିକ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ ଦାୟୀ ନ ଥିଲେ ଏବଂ ନିଜ debentures ଉପରେ secured creditor ଭାବେ ସ୍ଥାନ ପାଇଲେ।

Lifting the veil: legal person ଭାବେ company ର ପଛକୁ ଦେଖିବା — corporate entity କୁ ଉପେକ୍ଷା କରି ଆଇନଗତ ଆବରଣ ପଛର ବାସ୍ତବତାକୁ ବିଚାର କରିବା; ଅଦାଲତ କେବଳ ଉପଯୁକ୍ତ ପରିସ୍ଥିତିରେ, ଯେତେବେଳେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ (କେବଳ ମାଲିକାନା ନୁହେଁ) ର ପ୍ରଶ୍ନ ଜଡ଼ିତ, veil ଉଠାନ୍ତି।

Veil ଉଠାଇବାର ପାଞ୍ଚଟି ଆଧାର: (1) ଶତ୍ରୁ ଚରିତ୍ର ନିର୍ଣ୍ଣୟ — Daimler Co. vs. Continental Tyre & Rubber Co. (2) revenue/tax ସୁରକ୍ଷା — Dinshaw Maneckjee Petit: dividend/interest ଆୟ ବାଣ୍ଟିବା ପାଇଁ private companies ଏକ ଛଳନା, ପ୍ରକୃତ ମାଲିକ ଖୋଜିବାକୁ veil ଉଠାଗଲା (3) ଆଇନଗତ ଦାୟିତ୍ୱ ଏଡାଇବା — Workmen vs. Associated Rubber Industries: ଶ୍ରମିକଙ୍କ bonus କମାଇବାକୁ wholly-owned subsidiary କୁ shares ହସ୍ତାନ୍ତର, veil ଭେଦ କରାଗଲା (4) agents ଭାବେ ଗଠିତ subsidiaries — Merchandise Transport vs. British Transport Commission: vehicle licences ପାଇବାକୁ subsidiary ସୃଷ୍ଟି, parent ଓ subsidiary ଏକ ବାଣିଜ୍ୟିକ unit (5) fraud/ଅନୁଚିତ ଆଚରଣ ବା ଆଇନକୁ ବିଫଳ କରିବା — Gilford Motor Co. vs. Horne

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- corporate veil ବୁଝାନ୍ତୁ = ସଦସ୍ୟମାନେ company ର liabilities ରୁ ସୁରକ୍ଷିତ ('corporate insulation'); Salomon's case company କୁ ସଦସ୍ୟଙ୍କ ଠାରୁ ଭିନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତି ଭାବେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କଲା
- 'Lifting the veil' ଅର୍ଥ corporate entity କୁ ଉପେକ୍ଷା କରି ତା ପଛର ବାସ୍ତବତା ଦେଖିବା --- କେବଳ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ (କେବଳ ମାଲିକାନା ନୁହେଁ) ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିଲେ କରାଯାଏ।

- 5 ଆଧାର ମୁଖସ୍ଥ କରନ୍ତୁ: ଶୁଦ୍ଧ ଚରିତ୍ର ନିର୍ଣ୍ଣୟ (Daimler vs. Continental Tyre); revenue/tax ସୁରକ୍ଷା; ଆଇନଗତ ଦାୟିତ୍ୱ ଏଡ଼ାଇବା; agents ଭାବେ ଗଠିତ subsidiaries; fraud/ଅନୁଚିତ ଆଚରଣ ବା ଆଇନକୁ ବିଫଳ କରିବା

TQ 2.1 • PYQ 2024-Sep [2] (b) (i) • Descriptive • 7M • Pg 548	3x ପରାଯାଇଛି	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ
TQ 2.2 • PYQ 2026-Sep [2] (b) • Descriptive • 7M • Pg 550		LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ ୨ ପ୍ରଶ୍ନ

- facts କୁ ମୁଖ୍ୟ case ସହ ମେଳ କରନ୍ତୁ: tax ଫାଇବାକୁ ଆୟ private companies ରେ ବାଣ୍ଟିବା = Dinshaw Maneckjee Petit; non-solicitation covenant ଏଡ଼ାଇବାକୁ ପୂର୍ବତନ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ company = Gilford Motor vs. Horne; vehicle licences ପାଇଁ ଗଠିତ subsidiary = Merchandise Transport vs. British Transport Commission; ଶ୍ରମିକଙ୍କ bonus କମାଇବାକୁ subsidiary କୁ shares ହସ୍ତାନ୍ତର = Workmen vs. Associated Rubber Industries
- Salomon ପ୍ରକାର facts (one-man company, ମାଲିକଙ୍କୁ secured debentures) --- veil ଉଠାଯାଏ ନାହିଁ (NOT); shareholder ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ ଦାୟୀ ନୁହଁନ୍ତି ଓ secured creditor ଭାବେ ସ୍ଥାନ ପାଇପାରନ୍ତି
- ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ: Salomon rule ଉଲ୍ଲେଖ କରନ୍ତୁ → ଲାଗୁ ହେଉଥିବା exception ଚିହ୍ନଟ କରନ୍ତୁ → ପ୍ରୟୋଗ କରନ୍ତୁ → ସଦସ୍ୟ/ନିୟନ୍ତ୍ରଣକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ ଦାୟୀ କି ନାହିଁ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଦିଅନ୍ତୁ

CSQ 2.1 • PYQ 2019-Nov [6] (c) • Case Scenario • 3M • Pg 551		LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 2.2 • RTP 2022-May [17] • Case Scenario • --- • Pg 551	3x ପରାଯାଇଛି	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 2.3 • RTP 2022-Nov [14] • Case Scenario • --- • Pg 553		LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 2.4 • MTP 2023-May [6] (c) • Case Scenario • 3M • Pg 553	2x ପରାଯାଇଛି	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 2.5 • RTP 2024-Jun [19] • Case Scenario • --- • Pg 554	3x ପରାଯାଇଛି	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 2.6 • MTP 2024-Jul [2] (b) (i) • Case Scenario • 4M • Pg 555	2x ପରାଯାଇଛି	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 2.7 • MTP 2024-Aug [2] (b) • Case Scenario • 7M • Pg 556	5x ପରାଯାଇଛି	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 2.8 • PYQ 2026-Jan [1] (b) {C} • Case Scenario • 7M • Pg 557		LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 2.9 • RTP 2026-May [19] • Case Scenario • --- • Pg 558		LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 3: Act ଅଧୀନରେ Companies ର ବର୍ଗ (Classes of Companies Under the Act)

P2-C6-U6-T03 • Topic 3: Classes of Companies Under the Act

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ 'Classes of Companies under the Act' ପଢନ୍ତୁ — liability ଅନୁସାରେ (Secs. 2(22), 2(21), 2(92)),

ସଦସ୍ୟ ଅନୁସାରେ (OPC 2(62), private 2(68), public 2(71), small 2(85)), ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଅନୁସାରେ (holding 2(46), subsidiary 2(87), associate 2(6)), capital ପ୍ରାପ୍ତି ଅନୁସାରେ (listed 2(52)) ଓ ଅନ୍ୟ companies (government 2(45), foreign 2(42), Section 8, dormant Sec. 455)

ଚିତ୍ରଣୀ

Liability ଅନୁସାରେ: limited by shares [Sec 2(22)] — MOA ଦ୍ଵାରା liability shares ଉପରେ ଅପରିଶୋଧିତ ରାଶି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୀମିତ, ଯେକୌଣସି ସମୟରେ call କରାଯାଇପାରେ; limited by guarantee [Sec 2(21)] — MOA ରେ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ ରାଶି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୀମିତ, କେବଳ winding up ସମୟରେ call କରାଯାଇପାରେ; unlimited [Sec 2(92)] — କୌଣସି ସୀମା ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ସୁଦୟତା ଶେଷ ହେଲେ liability ଶେଷ ହୁଏ।

ସଦସ୍ୟ ଅନୁସାରେ: OPC [Sec 2(62)] ଜଣେ ସଦସ୍ୟ — MOA ରେ ପୂର୍ବ ଲିଖିତ consent ସହ nominee ଙ୍କ ନାମ, କେବଳ ଭାରତୀୟ ନାଗରିକ ଓ 'resident in India' (ଠିକ୍ ପୂର୍ବ FY ରେ ≥ 120 ଦିନ ରହଣି) natural person, minor ନୁହେଁ, ଜଣ ପ୍ରତି ଗୋଟିଏ OPC, Sec 8 ହୋଇ/ରୂପାନ୍ତରିତ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ ବା NBFC କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରିବ ନାହିଁ; private [Sec 2(68)] — ସର୍ବନିମ୍ନ 2, ସର୍ବାଧିକ 200 ସଦସ୍ୟ (joint holders = ଜଣେ; ବର୍ତ୍ତମାନ ଓ ପୂର୍ବତନ employee-members ବାଦ), share transfer ସୀମିତ କରେ, ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ଆମନ୍ତ୍ରଣ ନିଷେଧ; public [Sec 2(71)] — ସର୍ବନିମ୍ନ 7, ସର୍ବାଧିକ ସୀମା ନାହିଁ, ଏବଂ public company ର private subsidiary, private articles ଥିଲେ ମଧ୍ୟ public ବୋଲି ଗଣ୍ୟ; small [Sec 2(85)] — paid-up capital $\leq$ ₹4 କୋଟି ଏବଂ (AND) turnover $\leq$ ₹40 କୋଟି ଥିବା private co., କେବେ ହେଁ holding/subsidiary, Sec 8 ବା special-Act company ନୁହେଁ।

ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଅନୁସାରେ: holding [Sec 2(46)]; subsidiary [Sec 2(87)] — holding co. Board ର ଗଠନ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରେ (ଅଧିକାଂଶ directors ନିଯୁକ୍ତ/ଅପସାରଣ କରିପାରେ) କିମ୍ବା ଏକା ବା ଅନ୍ୟ subsidiaries ସହ ମିଶି ମୋଟ voting power ର ଅଧାରୁ ଅଧିକ ପ୍ରୟୋଗ/ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରେ (subsidiary ର subsidiary ମଧ୍ୟ subsidiary); associate [Sec 2(6)] — significant influence (ମୋଟ voting power ର ଅତି କମରେ 20% ର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ, ବା agreement ଅଧୀନରେ business ନିଷ୍ପତ୍ତିର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ/ଅଂଶଗ୍ରହଣ) କିନ୍ତୁ subsidiary ନୁହେଁ; joint venture ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ।

Capital ପ୍ରାପ୍ତି ଅନୁସାରେ: listed [Sec 2(52)] — ଏହାର କୌଣସି securities କୌଣସି ସ୍ଵୀକୃତ stock exchange ରେ listed; unlisted — ଅନ୍ୟ ଯେକୌଣସି company।

ଅନ୍ୟ companies: Government co. [Sec 2(45)] — paid-up share capital ର $\geq 51\%$ CG, SG(s) ବା ଉଭୟଙ୍କ ହାତରେ (DVRs ଥିଲେ 'paid-up share capital' କୁ ମୋଟ voting power ଭାବେ ପଢ଼ାଯାଏ), ଏହାର subsidiary ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ; foreign co. [Sec 2(42)] — ଭାରତ ବାହାରେ incorporated ଏବଂ (AND) ଭାରତରେ business ସ୍ଥାନ (ନିଜେ/agent, ଭୌତିକ ବା electronic ଭାବେ) ଏବଂ (AND) ଭାରତରେ କୌଣସି business କାର୍ଯ୍ୟ; Sec 8 (charitable) — CG licence, 'Ltd/Pvt Ltd' ନାହିଁ, ଲାଭ objects ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ, dividend ନାହିଁ, 14 ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦିନର meeting notice, firm ସଦସ୍ୟ ହୋଇପାରେ, ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ/fraud ପାଇଁ licence ପ୍ରତ୍ୟାହାରଯୋଗ୍ୟ; dormant [Sec 455] — ଭବିଷ୍ୟତ project ପାଇଁ ବା asset/IP ରଖିବାକୁ ଗଠିତ ଓ କୌଣସି significant accounting transaction ନାହିଁ, ବା ନିଷ୍ପ୍ରୟ company, Registrar ଙ୍କ ପାଖରେ ଆବେଦନ କଲେ।

ସ୍ମୃତି (Remembering) ମୁଖ୍ୟ କରତ୍ତ୍ୱ 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Listed company [Sec. 2(52)]: ସ୍ୱୀକୃତ stock exchange ରେ ଏହାର କୌଣସି securities listed; unlisted = ଅନ୍ୟ ଯେକୌଣସି company
- ମୁଖ୍ୟ ସଂଖ୍ୟା: private ସର୍ବାଧିକ 200 ସଦସ୍ୟ; public ସର୍ବନିମ୍ନ 7; small co. paid-up capital $\leq$ ₹4 କୋଟି ଏବଂ (AND) turnover $\leq$ ₹40 କୋଟି; associate = significant influence $\geq$ 20% voting power; government co. $\geq$ 51% paid-up capital

TQ 3.4 • PYQ 2022-Nov [5] (b) (ii) • Descriptive • 2M • Pg 563

3× LEVEL I

ପରାମର୍ଶ

ସ୍ମୃତି (Remembering)

ସହଜ

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାତ୍ତ୍ୱ 6 ପ୍ରଶ୍ନ

- OPC [Sec. 2(62)]: ଜଣେ ସଦସ୍ୟ; MOA ରେ nominee କି ନାମ (ପୂର୍ବ ଲିଖିତ consent); କେବଳ natural person, ଭାରତୀୟ ନାଗରିକ, ପୂର୍ବ FY ରେ ଭାରତରେ $\geq$ 120 ଦିନ; minor ନୁହେଁ; Sec. 8 ହୋଇ/ରୂପାନ୍ତରିତ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ ବା NBFC କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରିବ ନାହିଁ
- Section 8 ସୁବିଧା: 'Ltd/Pvt Ltd' ନାହିଁ, CG licence, ଲାଭ objects ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ, dividend ନାହିଁ, 14 ଦିନର meeting notice, firm ସଦସ୍ୟ ହୋଇପାରେ; licence ପ୍ରତ୍ୟାହାରଯୋଗ୍ୟ
- ନିୟନ୍ତ୍ରଣ: subsidiary [Sec. 2(87)] = holding co. Board ଗଠନ ବା ମୋଟ voting power ର $>$ ଅଧା ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରେ (ଅନ୍ୟ subsidiaries ମଧ୍ୟମରେ ସମେତ); associate [Sec. 2(6)] = significant influence, subsidiary ନୁହେଁ; guarantee vs. shares --- liability କେବଳ winding up ସମୟରେ vs. ଯେକୌଣସି ସମୟରେ call କରାଯାଇପାରେ

TQ 3.8 • PYQ 2026-Jan [2] (b) (ii) • Descriptive • 4M • Pg 566

2× ପରାମର୍ଶ

LEVEL I

ବୋଧ (Understanding)

ସହଜ

TQ 3.1 • PYQ 2018-May [5] (b) • Descriptive • 6M • Pg 560

6× ପରାମର୍ଶ

LEVEL I

ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

TQ 3.2 • PYQ 2020-Nov [5] (b) • Descriptive • 6M • Pg 561

2× ପରାମର୍ଶ

LEVEL I

ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

TQ 3.3 • PYQ 2021-Jul [5] (b) • Descriptive • 6M • Pg 562

4× ପରାମର୍ଶ

LEVEL I

ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

TQ 3.5 • MTP 2022-Nov S1 [5] (ii) • Descriptive • 6M • Pg 563

3×

LEVEL I

ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

ପରାମର୍ଶ

TQ 3.7 • PYQ 2024-Jun [2] (b) • Descriptive • 7M • Pg 565

3× ପରାମର୍ଶ

LEVEL I

ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରତ୍ତ୍ୱ 23 ପ୍ରଶ୍ନ

- Foreign company [Sec. 2(42)]: ଭାରତ ବାହାରେ incorporated + ଭାରତରେ business ସ୍ଥାନ (ନିଜେ/agent, ଭୌତିକ/electronic) + ଭାରତରେ business କାର୍ଯ୍ୟ --- ଉଭୟ ସର୍ତ୍ତ ପ୍ରୟୋଗ କରନ୍ତୁ
- Government company: paid-up capital ର 51% CG/SG/ଉଭୟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା; DVRs ଥିଲେ ଏହାକୁ ମୋଟ voting power ଭାବେ ପଦ୍ଧତି --- ପୁନର୍ଗଣନା କରନ୍ତୁ
- ଲାଭ ଅର୍ଜନ କରୁଥିବା Sec. 8 company ତାହା objects ପାଇଁ ହିଁ ବ୍ୟବହାର କରିବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ; dividend ଘୋଷଣା licence ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ --- ପ୍ରତ୍ୟାହାର ଓ penalties

TQ 3.6 • PYQ 2022-Nov [6] (c) • Descriptive • 3M • Pg 564	7x ପରାଯାଇଛି	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.1 • PYQ 2018-Nov [1] (b) {C} • Case Scenario • 4M • Pg 568 asked		LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.4 • PYQ 2021-Jan [6] (c) • Case Scenario • 3M • Pg 571		LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.5 • PYQ 2021-Jul [1] (b) {C} • Case Scenario • 4M • Pg 571	3x ପରାଯାଇଛି	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.6 • PYQ 2021-Dec [6] (c) • Case Scenario • 3M • Pg 572	4x ପରାଯାଇଛି	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.8 • PYQ 2022-Nov [5] (b) (i) • Case Scenario • 4M • Pg 574 asked		LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.9 • PYQ 2023-Jun [6] (c) • Case Scenario • 3M • Pg 575	2x ପରାଯାଇଛି	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.11 • PYQ 2023-Dec [6] (c) • Case Scenario • 3M • Pg 577	2x ପରାଯାଇଛି	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.13 • MTP 2024-May [1] (b) (ii) {C} • Case Scenario • 4M • Pg 579		LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.15 • PYQ 2024-Jun [3] (b) (i) • Case Scenario • 4M • Pg 581 asked		LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.16 • MTP 2024-Jul [2] (b) (ii) • Case Scenario • 3M • Pg 582 asked		LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.17 • PYQ 2024-Sep [1] (b) (i) {C} • Case Scenario • 4M • Pg 584		LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.18 • PYQ 2024-Sep [1] (b) (ii) {C} • Case Scenario • 3M • Pg 585		LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.19 • RTP 2024-Sep [20] • Case Scenario • --- • Pg 586	4x ପରାଯାଇଛି	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.20 • PYQ 2025-Jan [1] (b) (i) {C} • Case Scenario • 4M • Pg 587		LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.21 • PYQ 2025-Jan [3] (b) (i) • Case Scenario • 5M • Pg 588		LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.22 • PYQ 2025-May [1] (b) (i) {C} • Case Scenario • 4M • Pg 590		LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.23 • PYQ 2025-May [1] (b) (ii) {C} • Case Scenario • 3M • Pg 591		LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.24 • PYQ 2025-May [3] (b) (ii) • Case Scenario • 3M • Pg 591 asked		LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.26 • RTP 2026-Jan [20] • Case Scenario • --- • Pg 594		LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.27 • PYQ 2026-Jan [3] (b) (i) • Case Scenario • 3M • Pg 594		LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ

CSQ 3.28 • PYQ 2026-Jan [3] (b) (ii) • Case Scenario • 2M • Pg 595	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.29 • PYQ 2026-Jan [3] (b) (iii) • Case Scenario • 2M • Pg 596	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ

ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis) ବହୁ-ପ୍ରସଙ୍ଗ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଅଲଗା କରି ସମାଧାନ କରନ୍ତୁ: ୨ ପ୍ରଶ୍ନ

- ସଦସ୍ୟ-ସଂଖ୍ୟା problems: ବର୍ତ୍ତମାନ/ପୂର୍ବତନ employee-members ବାଦ ଦେଇ 200 ସୀମା ପ୍ରୟୋଗ କରନ୍ତୁ joint holders ଜଣେ ଭାବେ ଗଣ୍ୟ --- private ସ୍ଥିତି ଉପରେ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଦିଅନ୍ତୁ
- Deemed public: public company ର private subsidiary, private articles ଥିଲେ ମଧ୍ୟ public [proviso to Sec. 2(71)] --- ପ୍ରଥମେ holding ଶୃଙ୍ଖଳା ସ୍ପଷ୍ଟ କରନ୍ତୁ
- Small company ବ୍ୟତିକ୍ରମ: holding/subsidiary, Sec. 8 ଓ special-Act companies କେବେ ହେଁ small companies ହୋଇପାରିବେ ନାହିଁ।

CSQ 3.2 • PYQ 2019-Jun [6] (c) • Case Scenario • 3M • Pg 569 ପରାମର୍ଶ	2x LEVEL II ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.3 • PYQ 2021-Jan [1] (b) {C} • Case Scenario • 4M • Pg 569 asked	LEVEL II ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.7 • PYQ 2022-May [6] (c) • Case Scenario • 3M • Pg 573 ପରାମର୍ଶ	3x LEVEL II ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.10 • PYQ 2023-Dec [1] (b) {C} • Case Scenario • 4M • Pg 575 asked	LEVEL II ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.12 • MTP 2025-Aug S2 [1] (b) • Case Scenario • 7M • Pg 578 asked	LEVEL II ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)	କଠିନ
CSQ 3.14 • PYQ 2024-Jun [1] (b) {C} • Case Scenario • 7M • Pg 579 asked	LEVEL II ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)	କଠିନ
CSQ 3.25 • PYQ 2025-Sep [3] (b) • Case Scenario • 7M • Pg 592	LEVEL II ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)	କଠିନ
CSQ 3.30 • PYQ 2026-May [1] (b) {C} • Case Scenario • 7M • Pg 597	LEVEL II ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)	କଠିନ
CSQ 3.31 • PYQ 2026-May [3] (b) • Case Scenario • 7M • Pg 599	LEVEL II ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)	କଠିନ

ବିଷୟ 4: Company ର Registration/Incorporation ପଦ୍ଧତି (Mode of Registration/Incorporation of Company)

P2-C6-U6-T04 • Topic 4: Mode of Registration/Incorporation of Company

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ 'Mode of Registration/Incorporation of Company' ପଢନ୍ତୁ — promoter [Sec. 2(69)], ଗଠନ [Sec. 3], incorporation ପ୍ରକ୍ରିୟା ଓ documents [Sec. 7], registration ର ପ୍ରଭାବ [Sec. 9] ଓ memorandum ଏବଂ articles ର ପ୍ରଭାବ [Sec. 10], ସହିତ SPICeI

ଚିତ୍ରଣୀ

Promoter [Sec 2(69)]: ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି (a) prospectus ରେ ସେହିପରି ନାମିତ ବା u/s 92 annual return ରେ ଚିହ୍ନିତ, ବା (b) shareholder, director ବା ଅନ୍ୟ ଭାବେ company ର କାର୍ଯ୍ୟ ଉପରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ/ପରୋକ୍ଷ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ରଖନ୍ତି, ବା (c) ଯାହାଙ୍କ ପରାମର୍ଶ/ନିର୍ଦ୍ଦେଶ/ସୂଚନା ଅନୁସାରେ Board କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାରେ ଅଭ୍ୟସ୍ତ; କେବଳ ବୃତ୍ତିଗତ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି (solicitor, banker, accountant) promoters ନୁହଁନ୍ତି; **Sec 3 formation:** public — 7 ବା ଅଧିକ, private — 2 ବା ଅଧିକ, OPC — ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି।

Sec 7(1) ଅଧୀନରେ Registrar କି ପାଖରେ filing: (1) ସମସ୍ତ subscribers ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ MOA ଓ AOA (2) ଗଠନରେ ନିୟୋଜିତ professional (practice ରେ ଥିବା advocate/CA/cost accountant/CS) ଓ articles ରେ ନାମିତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ declaration ଯେ Act ର ସମସ୍ତ ଆବଶ୍ୟକତା ପାଳନ ହୋଇଛି (3) ପ୍ରତ୍ୟେକ subscriber ଓ first directors କି declaration — promotion/formation/management ରେ କୌଣସି ଅପରାଧରେ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ନୁହଁନ୍ତି, ଗତ ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷରେ fraud/misfeasance/breach of duty ରେ ଦୋଷୀ ନୁହଁନ୍ତି, documents ଠିକ୍, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ସତ୍ୟ (4) registered office ସ୍ଥାପିତ ନ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚିଠିପତ୍ର ଠିକଣା (5) ପରିଚୟ ପ୍ରମାଣ ସହ subscribers କି ବିବରଣୀ (6) DIN ସହ first directors କି ବିବରଣୀ, ଅନ୍ୟ firms/bodies corporate ରେ ସେମାନଙ୍କ interests ଓ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ consent।

Registration ପରେ: Registrar certificate of incorporation ଜାରି କରନ୍ତି ଓ certificate ରେ ଥିବା ତାରିଖରୁ Corporate Identity Number (CIN) ଆବଶ୍ୟକ କରନ୍ତି; company ଦାଖଲ କରିଥିବା ସମସ୍ତ documents ର ନକଲ dissolution ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଂରକ୍ଷଣ କରିବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ; incorporation ସମୟରେ ବା ପରେ ମିଥ୍ୟା/ଭୁଲ ସୂଚନା ବା ଗୋପନ କଲେ Sec 447 ଅଧୀନରେ fraud liability, ଏବଂ Tribunal ପରିଚାଳନା ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିପାରନ୍ତି, ସଦସ୍ୟଙ୍କ liability ଅସୀମିତ କରିପାରନ୍ତି, ନାମ କାଟିପାରନ୍ତି ବା wind up କରିପାରନ୍ତି; **SPICe:** MCA ର Simplified Proforma for Incorporating Company Electronically filing କୁ ସହଜ କରେ।

Sec 9 ପ୍ରଭାବ: incorporation ତାରିଖରୁ subscribers ଓ ଭବିଷ୍ୟତ ସଦସ୍ୟମାନେ memorandum ରେ ଥିବା ନାମରେ ଏକ body corporate ହୁଅନ୍ତି, ଯାହାର perpetual succession ଏବଂ ସମ୍ପତ୍ତି ଅର୍ଜନ, ଧାରଣ ଓ ହସ୍ତାନ୍ତର କରିବା, contract କରିବା, ଏବଂ ନିଜ ନାମରେ ମକଦ୍ଦମା କରିବା ଓ ମକଦ୍ଦମାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାର କ୍ଷମତା ଅଛି।

Sec 10 ପ୍ରଭାବ: registered MOA ଓ AOA company ଓ ଏହାର ସଦସ୍ୟଙ୍କୁ ଏପରି ବାନ୍ଧେ ଯେପରି company ଓ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସଦସ୍ୟ ସେଥିରେ ସ୍ୱାକ୍ଷର କରିଛନ୍ତି, ସେଗୁଡ଼ିକର ସମସ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପାଳନ କରିବାର agreement ଭାବେ; ସେଗୁଡ଼ିକ ଅଧୀନରେ ସଦସ୍ୟଙ୍କ ଦେୟ ସମସ୍ତ ଟଙ୍କା ତାଙ୍କଠାରୁ company କୁ ପ୍ରାପ୍ୟ debt।

ସ୍ମୃତି (Remembering) ମୁଖସ୍ଥ କରନ୍ତୁ 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 7(1) ଅଧୀନରେ Registrar କି ପାଖରେ filings ତାଲିକା କରନ୍ତୁ: ସମସ୍ତ subscribers ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ MOA ଓ AOA; professional (advocate/CA/CMA/CS) ଓ articles ରେ ନାମିତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ declaration; subscribers/first directors କି declaration (ଦୋଷସାବ୍ୟସ୍ତ ନୁହଁନ୍ତି, ଗତ 5 ବର୍ଷରେ fraud ନାହିଁ, documents ସତ୍ୟ); ଚିଠିପତ୍ର ଠିକଣା; subscribers କି ବିବରଣୀ; DIN ସହ first directors କି ବିବରଣୀ ଓ ସେମାନଙ୍କ interests/consent।
- Registration ପରେ: certificate of incorporation ଜାରି ଓ Corporate Identity Number (CIN) ଆବଶ୍ୟକ; documents ର ନକଲ dissolution ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଂରକ୍ଷିତ; ମିଥ୍ୟା ସୂଚନା ପାଇଁ Sec. 447 ଅଧୀନରେ fraud liability।

TQ 4.2 • MTP 2025-Apr S1 [2] (b) • Descriptive • 7M • Pg 602

LEVEL I
ସ୍ମୃତି (Remembering)

ମଧ୍ୟମ

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 10: registered MOA ଓ AOA company ଓ ଏହାର ସଦସ୍ୟଙ୍କୁ ଏପରି ବାନ୍ଧେ ଯେପରି ଉଭୟ ସ୍ଥାପନ କରିଛନ୍ତି, ସେଗୁଡ଼ିକର ସମସ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପାଳନର agreement ଭାବେ; ସେଗୁଡ଼ିକ ଅଧୀନରେ ସଦସ୍ୟଙ୍କ ଦେୟ ଟଙ୍କା company କୁ ପ୍ରାପ୍ୟ debt।
- Sec. 9 ପ୍ରଭାବ: certificate ରେ ଥିବା ତାରିଖରୁ subscribers perpetual succession ସହ body corporate ହୁଅନ୍ତି, ଯାହା ସମ୍ପତ୍ତି ଧାରଣ, contract, ଏବଂ ନିଜ ନାମରେ ମକଦ୍ଦମା କରିବା ଓ ମକଦ୍ଦମାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାରେ ସକ୍ଷମ।

TQ 4.1 • PYQ 2024-Sep [2] (b) (ii) • Descriptive • 7M • Pg 601
ପଚରାଯାଇଛି2x LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 5: Capital ର ବର୍ଗୀକରଣ (Classification of Capital)

P2-C6-U6-T05 • Topic 5: Classification of Capital

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ 'Classification of Capital' ପଢନ୍ତୁ — nominal/authorised [Sec. 2(8)], issued [Sec. 2(50)], subscribed [Sec. 2(86)], called-up [Sec. 2(15)] ଓ paid-up capital, ସହିତ shares ର ପ୍ରକୃତି (Secs. 44 ଓ 45)।

ଚିହ୍ନଟ

Capital ର ସୋପାନ: authorised/nominal [Sec 2(8)] — memorandum ଦ୍ଵାରା ଅନୁମୋଦିତ ସର୍ବାଧିକ share capital, ଯାହା ଉପରେ stamp duty ଦିଆଯାଏ; issued [Sec 2(50)] — subscription ପାଇଁ issue ହୋଇଥିବା ଭାଗ, ନଗଦ ଭିନ୍ନ consideration ପାଇଁ allot ହୋଇଥିବା shares ସମେତ; subscribed [Sec 2(86)] — ସଦସ୍ୟମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ପାଇଁ subscribe କରିଥିବା ଭାଗ; called-up [Sec 2(15)] — ପୈଠ ପାଇଁ call କରାଯାଇଥିବା ଭାଗ; paid-up — paid ବା paid up ଭାବେ credited ମୋଟ ରାଶି = called-up capital ରୁ calls in arrears ବାଦ।

Share ର ପ୍ରକୃତି (Borland's Trustee vs. Steel Bros.): “a share is not a sum of money but is an interest measured by a sum of money and made up of various rights contained in the contract” — ଆଇନ ଦୃଷ୍ଟିରେ shareholders ଉଦ୍ୟୋଗ ବା ଏହାର assets ର ଆଂଶିକ ମାଲିକ ନୁହଁନ୍ତି।

Sec 44: ସଦସ୍ୟଙ୍କ shares, debentures ଓ ଅନ୍ୟ interests ହେଉଛି movable property, articles ରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ପଦ୍ଧତିରେ ହସ୍ତାନ୍ତରଯୋଗ୍ୟ; **Sec 45:** ପ୍ରତ୍ୟେକ share ତାର distinctive number ଦ୍ଵାରା ପୃଥକ ହେବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ — dematerialised (depository) ରୂପରେ ଥିବା shares ବ୍ୟତୀତ।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- ସୋପାନ ବୁଝାନ୍ତୁ: authorised = MOA ରେ ଉଲ୍ଲିଖିତ ସର୍ବାଧିକ capital; issued = subscription ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବିତ ଭାଗ (ନଗଦ ଭିନ୍ନ consideration ପାଇଁ shares ସମେତ); subscribed = ସଦସ୍ୟମାନେ ନେଇଥିବା ଭାଗ; called-up = ପୈଠ ପାଇଁ call କରାଯାଇଥିବା ଭାଗ; paid-up = called-up ରୁ calls in arrears ବାଦ।

- Shares ର ପ୍ରକୃତି: share ଏକ ଟଙ୍କା ରାଶି ନୁହେଁ, ବରଂ ଟଙ୍କା ରାଶିରେ ମପାଯାଉଥିବା ଏକ interest, ଯାହା contract ର rights ରେ ଗଠିତ (Borland's Trustee vs. Steel Bros.) --- shareholders company assets ର ସହ-ମାଲିକ ନୁହଁନ୍ତି।
- Sec. 44: shares ହେଉଛି movable property, articles ରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ପଦ୍ଧତିରେ ହସ୍ତାନ୍ତରଯୋଗ୍ୟ; Sec. 45: ପ୍ରତ୍ୟେକ share ରେ distinctive number ରହିବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ, depository (dematerialised) ରୂପରେ ଥିବା shares ବ୍ୟତୀତ।

TQ 5.1 • PYQ 2021-Dec [5] (b) • Descriptive • 6M • Pg 603	3× ପଚରାଯାଇଛି	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ
TQ 5.2 • MTP 2025-Aug S2 [2] (b) • Descriptive • 7M • Pg 604		LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 6: Shares

P2-C6-U6-T06 • Topic 6: Shares

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ 'Shares' ପଢନ୍ତୁ — Sec. 2(84) ସଂଜ୍ଞା ଓ Sec. 43 ର share capital ପ୍ରକାର: equity (voting rights ସହ ବା differential rights ସହ) ଓ preference share capital, ସହିତ capital କେବେ preference capital ହୁଏ ତାହା ସ୍ଥିର କରୁଥିବା explanation।

ଚିତ୍ରଣୀ

Sec 2(84): 'share' ଅର୍ଥ company ର share capital ରେ ଏକ share, ଏବଂ ଏଥିରେ stock ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ — company ରେ shareholder କି interest ର ଏକ ମାପ।

Sec 43 ପ୍ରକାର: company limited by shares ର share capital ଦୁଇ ପ୍ରକାର — (i) equity share capital, voting rights ସହ କିମ୍ବା prescribed rules ଅନୁସାରେ dividend, voting ବା ଅନ୍ୟ ବିଷୟରେ differential rights ସହ (DVRs, ଯଥା Tata Motors 2008 'A' shares: 10 shares = 1 vote କିନ୍ତୁ 5 percentage points ଅଧିକ dividend), ଏବଂ (ii) preference share capital; **Exception:** private company ର MOA/AOA ସେପରି ବ୍ୟବସ୍ଥା କଲେ Sec 43 ଲାଗୁ ହୁଏ ନାହିଁ।

Explanation to Sec 43: 'preference share capital' = issued capital ର ସେହି ଭାଗ ଯାହାର (a) ସ୍ଥିର ରାଶି ବା ସ୍ଥିର ହାରରେ dividend ପୈଠ, ଏବଂ (b) winding up/repayment of capital ସମୟରେ capital ଫେରସ୍ତରେ preferential right ଅଛି; 'equity share capital' = preference share capital ନ ହୋଇଥିବା ସମସ୍ତ share capital।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 43: company limited by shares ର share capital ଦୁଇ ପ୍ରକାର --- equity share capital (voting rights ସହ, ବା prescribed rules ଅନୁସାରେ dividend/voting ରେ differential rights ସହ) ଓ preference share capital; private company ର MOA/AOA Sec. 43 କୁ ବାଦ ଦେଲେ ଲାଗୁ ହୋଇଥିବା exception ମନେରଖନ୍ତୁ।
- Capital 'preference' ହୁଏ ଯେତେବେଳେ ଏହାର (a) dividend ପୈଠ (ସ୍ଥିର ରାଶି ବା ସ୍ଥିର ହାର) ଓ (b) winding up ସମୟରେ capital ଫେରସ୍ତରେ preferential right ଥାଏ; equity capital = preference ନ ହୋଇଥିବା ସମସ୍ତ share capital।

- DVR equity ଓ preference shares ର ପାର୍ଥକ୍ୟ କରନ୍ତୁ: DVR holders ଭିନ୍ନ voting/dividend rights ଥିବା equity shareholders (ଯଥା Tata Motors 'A' shares), ଅନ୍ୟପକ୍ଷେ preference shareholders dividend ଓ repayment ରେ ପ୍ରାଥମିକତା ପାଆନ୍ତି କିନ୍ତୁ ସ୍ୱାଧୀରଣତଃ voting ସୀମିତ।

TQ 6.2 • PYQ 2026-May [2] (b) (i) • Distinguish Between • 3M • Pg 606

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)

ସହଜ

TQ 6.1 • PYQ 2023-Dec [5] (b) • Descriptive • 6M • Pg 605

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 7: Company ର ମୌଳିକ ସନ୍ଦର୍ଭ (Memorandum of Association)

P2-C6-U6-T07 • Topic 7: Memorandum of Association

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ 'Memorandum of Association' ପଢନ୍ତୁ — company ର charter ଭାବେ MOA, Sec. 4 ର ବିଷୟବସ୍ତୁ ଓ Schedule I ର Tables A to E ରେ ଫର୍ମ, ଏବଂ MOA registration ର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ (Sec. 399 ଅଧୀନରେ public document)।

ଚିତ୍ରଣୀ

Company ର charter: MOA ଏହାର ସମ୍ବିଧାନ ଓ କ୍ଷମତାର ପରିସର ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରେ — ଆବଶ୍ୟକତା ଯେତେ ଜରୁରୀ ହେଉ, company ଏଥିରୁ ବିରୁଦ୍ଧ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ; ଏହା ବାହାରର contract ବା business company ପାଇଁ ultra vires ଓ void।

ବିଷୟବସ୍ତୁ [Sec 4]: (1) Name clause — ଶେଷ ଶବ୍ଦ 'Limited'/'Private Limited' (Sec 8 companies ପାଇଁ ଲାଗୁ ନୁହେଁ) (2) Registered Office clause — ରାଜ୍ୟ (3) Object clause — objects ଓ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଆଗେଇ ନେବା ବିଷୟ (4) Liability clause — limited by shares/guarantee ବା unlimited (5) Capital clause — ସ୍ଥିର ରାଶିର shares ରେ authorised capital (share capital ନ ଥିଲେ ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ) (6) Association/Subscription clause — ପ୍ରତ୍ୟେକ subscriber ଅତି କମରେ ଗୋଟିଏ share ନିଅନ୍ତି; OPC ରେ nominee କି ନାମ ଯୋଡ଼ାଯାଏ; minor subscribe କରିପାରିବେ ନାହିଁ (guardian ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କ୍ଷମତାରେ ସ୍ୱାକ୍ଷର କରନ୍ତି)।

ଫର୍ମ ଓ ସ୍ଥିତି: MOA Schedule I ର Tables A to E ର ଫର୍ମରେ ରହିବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ (A — shares; B — guarantee, share capital ନାହିଁ; C — share capital ସହ guarantee; D — unlimited; E — share capital ସହ unlimited) ଏବଂ ଏଥିରେ Act ବିରୋଧୀ କିଛି ରହିପାରିବ ନାହିଁ; ଏହା Sec 399 ଅଧୀନରେ public document, ତେଣୁ company ସହ contract କରୁଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତି ଏହାର ବିଷୟବସ୍ତୁ ଜାଣନ୍ତି ବୋଲି ଧରାଯାଏ — registration ଦ୍ୱାରା shareholders, creditors ଓ ବାହାର ଲୋକ ଏହାର କ୍ଷମତା ଓ ଅନୁମତିପ୍ରାପ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ଜାଣିପାରନ୍ତି।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ 1 ପୃଷ୍ଠା

- 'Charter of the company': MOA ଏହାର ସମ୍ବିଧାନ ଓ କ୍ଷମତାର ପରିସର ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରେ; company ଏଥିରୁ ବିରୁଦ୍ଧ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ --- ଏହା ବାହାରର କାର୍ଯ୍ୟ ultra vires ଓ void।

- ବିଷୟବସ୍ତୁ [Sec. 4]: Name clause (Ltd/Pvt Ltd; Sec. 8 companies ପାଇଁ ଲାଗୁ ନୁହେଁ), Registered Office clause (ରାଜ୍ୟ), Object clause, Liability clause (limited by shares/guarantee ବା unlimited), Capital clause (authorised capital; share capital ନ ଥିଲେ ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ) ଓ Association/Subscription clause; OPC ରେ nomination clause ଯୋଡ଼ାଯାଏ।
- Registration ର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ: shareholders ଓ ବାହାର ଲୋକଙ୍କୁ company ର କ୍ଷମତା ଦର୍ଶାଏ; company ସହ କାରବାର କରୁଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତି ଏହାର ବିଷୟବସ୍ତୁ ଜ୍ଞାତ କରିବାକୁ ବୋଲି ଧରାଯାଏ (public document, Sec. 399); MOA Tables A-E ଅନୁସରଣ କରିବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ଓ Act ର ବିରୋଧ କରିପାରିବ ନାହିଁ।

TQ 7.1 • PYQ 2019-Nov [5] (b) • Descriptive • 6M • Pg 608 3x ପଚରାଯାଇଛି LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 8: କ୍ଷମତା ବହିର୍ଭୂତ କାର୍ଯ୍ୟର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ (Doctrine of Ultra Vires)

P2-C6-U6-T08 • Topic 8: Doctrine of Ultra Vires

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ 'Doctrine of Ultra Vires' ପଢନ୍ତୁ — ଅର୍ଥ ('beyond powers'), Ashbury Railway Carriage & Iron Co. vs. Riche, ultra vires କାର୍ଯ୍ୟର ପରିଣାମ ଓ ratification ଉପରେ ଚାରି-ବିନ୍ଦୁ ସାରାଂଶ।

ଚିତ୍ରଣୀ

ଅର୍ଥ: ultra vires = “beyond (their) powers” — memorandum ର objects ବାହାରର କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ବା contract ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ void ଓ ନିଷ୍ପ୍ରୟ, company ପାଇଁ ବାଧ୍ୟକାରୀ ନୁହେଁ; ଏହା ଉପରେ company ମଜବୁତ କରିପାରେ ନାହିଁ କିମ୍ବା ତା ବିରୁଦ୍ଧରେ ମଜବୁତ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ, ଏବଂ MOA public document ହୋଇଥିବାରୁ ବାହାର ବ୍ୟକ୍ତି company ର କ୍ଷମତା ଜାଣି ବୋଲି ଧରାଯାଏ।

Ashbury Railway Carriage & Iron Co. vs. Riche (1875): railway-carriage objects ଥିବା company ବେଲଜିୟମରେ railway line ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ଅର୍ଥ ଯୋଗାଇଲା; special resolution ଦ୍ଵାରା ratify ହେଲେ ମଧ୍ୟ contract null and void ବୋଲି ରାୟ — ‘general contractors’ କୁ ମୁଖ୍ୟ business ସହ ମିଶାଇ ପଢ଼ାଗଲା; estoppel, ମୌନ ସମ୍ମତି, ସମୟ ଅତିକ୍ରମ, ବିଳମ୍ବ ବା ratification ଦ୍ଵାରା ultra vires contract କେବେ ହେଁ intra vires ହୋଇପାରେ ନାହିଁ।

ଚାରି-ବିନ୍ଦୁ ସାରାଂଶ: (1) object clause ବା statute ଦ୍ଵାରା ଅନୁକୂଳ କାର୍ଯ୍ୟ — company ପାଇଁ ultra vires, null and void (2) company ପାଇଁ ultra vires — ସମସ୍ତ shareholders ଙ୍କ ସର୍ବସମ୍ମତ consent ରେ ମଧ୍ୟ ratify ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ (3) directors ପାଇଁ ultra vires କିନ୍ତୁ company ପାଇଁ intra vires — general meeting ରେ resolution ଦ୍ଵାରା ସଦସ୍ୟମାନେ ratify କରିପାରିବେ (4) articles ପାଇଁ ultra vires — special resolution ଦ୍ଵାରା articles ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ratify କରାଯାଇପାରେ।

Lender ଙ୍କ ସୀମିତ ପ୍ରତିକାର: ultra vires loan ର ଟଙ୍କା ଯଦି ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇନାହିଁ, company ତାହା ହାତଛଡ଼ା ନ କରିବା ପାଇଁ injunction (company କେବେ ମାଲିକ ହୁଏ ନାହିଁ — lender ସମ୍ପତ୍ତି in specie ଫେରାଇ ନିଅନ୍ତି); ଯଦି ତାହା ଆଇନସମ୍ମତ debts ପରିଣୋଧ କରିଛି, lender ପରିଣୋଧିତ creditor ଙ୍କ ସ୍ଥାନକୁ subrogate ହୁଅନ୍ତି ଓ ସେହି ପରିମାଣରେ ଆଦାୟ କରନ୍ତି।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Ultra vires the company = MOA ର object clause ବାହାରର କାର୍ଯ୍ୟ: null and void, ବାଧ୍ୟକାରୀ ନୁହେଁ, ସମସ୍ତ shareholders କି ସର୍ବସମ୍ମତ consent ରେ ମଧ୍ୟ ratify ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ (Ashbury vs. Riche)।
- Ultra vires ର ସ୍ତର: ultra vires the directors କିନ୍ତୁ intra vires the company --- general meeting ରେ ସଦସ୍ୟମାନେ ratify କରିପାରିବେ; ultra vires the articles --- special resolution ଦ୍ଵାରା AOA ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ratify କରାଯାଇପାରେ।
- ପରିଣାମ: ଏହି transaction ଉପରେ company ମକଦ୍ଦମା କରିପାରେ ନାହିଁ କିମ୍ବା ତା ବିରୁଦ୍ଧରେ ମକଦ୍ଦମା ହୋଇପାରେ ନାହିଁ; ବାହାର ଲୋକ MOA (public document) ଜାଣନ୍ତି ବୋଲି ଧରାଯାଏ, ତେଣୁ ସେମାନେ ultra vires contract ବଳବତ୍ତର କରାଇପାରିବେ ନାହିଁ।

TQ 8.1 • PYQ 2022-May [5] (b) • Descriptive • 6M • Pg 609 5x ପଚରାଯାଇଛି **LEVEL I**
ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ 4 ପ୍ରଶ୍ନ

- MOA ର borrowing ସୀମା ବାହାରେ ରଣ (ଯଥା ₹30 କୋଟି ସୀମା ବିରୁଦ୍ଧରେ ₹36 କୋଟି ରଣ): ଅତିରିକ୍ତ ରଣ ultra vires ଓ void --- lender ଏହା ଉପରେ company ବିରୁଦ୍ଧରେ ମକଦ୍ଦମା କରିପାରିବେ ନାହିଁ।
- Lender କି ସୀମିତ ପ୍ରତିକାର: ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚିହ୍ନଟଯୋଗ୍ୟ/ଅଖର୍ଚ୍ଚ ଟଙ୍କା company ହାତଛଡ଼ା ନ କରିବାକୁ injunction (company କେବେ ମାଲିକ ହୁଏ ନାହିଁ), ଏବଂ loan ଯେତିକି ଆଇନସମ୍ମତ debts ପରିଶୋଧ କରିଛି ସେତିକି ପରିମାଣରେ subrogation।
- Object clause ବାହାରର business (ଯଥା MOA ରେ ନ ଥିବା ନୂଆ trade): injunction ଦ୍ଵାରା ରୋକାଯାଇପାରେ; provision → facts → transaction ର ବୈଧତା କ୍ରମରେ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଦିଅନ୍ତୁ।

CSQ 8.1 • PYQ 2021-Dec [1] (b) {C} • Case Scenario • 4M • Pg 610 asked **LEVEL II**
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 8.2 • PYQ 2024-Sep [3] (b) (i) • Case Scenario • 4M • Pg 611 2x **LEVEL II**
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 8.3 • PYQ 2025-May [3] (b) (i) • Case Scenario • 4M • Pg 613 asked **LEVEL II**
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 8.4 • RTP 2026-Jan [19] • Case Scenario • --- • Pg 614 **LEVEL II**
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 9: Company ର ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ନିୟମାବଳୀ (Articles of Association)

P2-C6-U6-T09 • Topic 9: Articles of Association

ପ୍ରଥମେ ପଢ଼ନ୍ତୁ 'Articles of Association' ପଢ଼ନ୍ତୁ — ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ regulations/bye-laws ଭାବେ AOA, Sec. 5 (ବିଷୟବସ୍ତୁ, entrenchment, Schedule I ର Tables F to J ରେ model articles), Sec. 10 ର ବାଧ୍ୟକାରୀ ପ୍ରଭାବ ଓ MOA vs. AOA ପାର୍ଥକ୍ୟ।

ଚିତ୍ରଣୀ

ପ୍ରକୃତି: AOA ହେଉଛି ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ପରିଚାଳନା ପାଇଁ rules, regulations ଓ bye-laws (Guinness vs. Land Corporation of Ireland); Ashbury Carriage vs. Riche 6ର Lord Cairns କି ଅନୁସାରେ, “the articles play a part subsidiary to memorandum of association” — ଏଗୁଡ଼ିକ governing body ର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, ଅଧିକାର ଓ କ୍ଷମତା ଏବଂ business ଚଳାଇବାର ପଦ୍ଧତି ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରେ।

Sec 5: articles 6ର ପରିଚାଳନା ପାଇଁ regulations ସହ prescribed ଓ ଅତିରିକ୍ତ ବିଷୟ ରହେ; **entrenchment:** ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ articles କେବଳ special resolution ଠାରୁ ଅଧିକ କଠୋର ସର୍ତ୍ତରେ ପରିବର୍ତ୍ତନଯୋଗ୍ୟ — ଗଠନ ସମୟରେ, ବା ପରେ ସମସ୍ତ (ALL) ସଦସ୍ୟଙ୍କ agreement (private co.) / special resolution (public co.) ଦ୍ୱାରା, Registrar କୁ notice ସହ; ଫର୍ମ Schedule I ର Tables F to J ଅନୁସାରେ; ବାଦ/ସଂଶୋଧିତ ନ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ model articles ଲାଗୁ।

ବାଧ୍ୟକାରୀ ଶକ୍ତି [Sec 10]: registered articles company ଓ ସଦସ୍ୟଙ୍କୁ ଏପରି ବାନ୍ଧେ ଯେପରି ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ୱାକ୍ଷର କରିଛନ୍ତି — company ଓ ସଦସ୍ୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବଳବତ୍ତର, କିନ୍ତୁ ରାହାର ଲୋକଙ୍କ ସହ କୌଣସି contract ସୃଷ୍ଟି କରେ ନାହିଁ (ଯଥା articles 6ରେ ନାମିତ legal advisor ଭଳି ବାହାର ବ୍ୟକ୍ତି ଏହା ଆଧାରରେ ମକଦ୍ଦମା କରିପାରିବେ ନାହିଁ); Act ଓ MOA ଅଧୀନରେ special resolution ଦ୍ୱାରା articles ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କ୍ଷମତା company ର ଅଛି।

Memorandum of Association	Articles of Association
Company ର objectives ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ଓ ସୀମିତ କରେ	Internal management ପାଇଁ ନିୟମ; objectives କିପରି ହାସଲ ହେବ
ବାହ୍ୟ ଜଗତ ସହ company ର ସମ୍ପର୍କ	Company ଓ ଏହାର members ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ପର୍କ
କେବଳ Act ଅନୁସାରେ alter — ସାଧାରଣତଃ Regional Director/Tribunal କି approval	କେବଳ special resolution ଦ୍ୱାରା alter ହୁଏ
MOA ବାହାରେ acts void; unanimous consent ଦ୍ୱାରା ମଧ୍ୟ ratify ହୁଏ ନାହିଁ	AOA ର ultra vires acts special resolution ଦ୍ୱାରା ratifiable

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 2 ପୃଷ୍ଠା

- Sec. 5: articles 6ର ପରିଚାଳନା ପାଇଁ regulations, prescribed ବିଷୟ ଓ ଯେକୌଣସି ଅତିରିକ୍ତ ବିଷୟ ରହେ; entrenchment provisions ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ articles କେବଳ special resolution ଠାରୁ ଅଧିକ କଠୋର ସର୍ତ୍ତରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇପାରେ — ଗଠନ ସମୟରେ, ବା ପରେ ସମସ୍ତ (ALL) ସଦସ୍ୟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା (private co.) / special resolution ଦ୍ୱାରା (public co.), Registrar କୁ notice ସହ।
- AOA MOA ର ଅଧୀନ (Ashbury Carriage vs. Riche); ଏଗୁଡ଼ିକ governing body ର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, ଅଧିକାର ଓ କ୍ଷମତା ଏବଂ business ଚଳାଇବାର ପଦ୍ଧତି ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରେ।
- MOA vs. AOA: ଲକ୍ଷ୍ୟ vs. ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ନିୟମ; ବାହ୍ୟ ଜଗତ ସହ ସମ୍ପର୍କ vs. ସଦସ୍ୟଙ୍କ ସହ ସମ୍ପର୍କ; MOA ପରିବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ statutory approval ଆବଶ୍ୟକ, AOA special resolution ଦ୍ୱାରା ପରିବର୍ତ୍ତିତ; MOA ପାଇଁ ultra vires କାର୍ଯ୍ୟ void ଓ ratify ଅଯୋଗ୍ୟ, AOA ପାଇଁ ultra vires କାର୍ଯ୍ୟ special resolution ଦ୍ୱାରା ratify ଯୋଗ୍ୟ।

TQ 9.1 • PYQ 2025-Jan [2] (b) • Descriptive • 7M • Pg 615	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ
TQ 9.2 • PYQ 2025-Sep [2] (b) • Descriptive • 7M • Pg 616	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ଯେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ : 4 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 10: registered articles company ଓ ସଦସ୍ୟଙ୍କୁ ଏପରି ବାନ୍ଧେ ଯେପରି ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ୱାକ୍ଷର କରିଛନ୍ତି --- company ଓ ସଦସ୍ୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ article clauses (ଯଥା insolvent ସଦସ୍ୟଙ୍କ shares ବିକ୍ରି) ବଳବତ୍ତର କରନ୍ତୁ
- ବାହାର ବ୍ୟକ୍ତି scenarios (ଯଥା articles ରେ ନାମିତ legal advisor): articles company ଓ ବାହାର ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି contract ସୃଷ୍ଟି କରେ ନାହିଁ --- ବାହାର ବ୍ୟକ୍ତି articles ଆଧାରରେ ମକଦ୍ଦମା କରିପାରିବେ ନାହିଁ।
- Alteration scenarios (ଯଥା quorum ନିୟମ ପରିବର୍ତ୍ତନ): Act ଓ MOA ଅଧୀନରେ special resolution ଦ୍ୱାରା articles ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାର କ୍ଷମତା company ର ଅଛି।

CSQ 9.1 • MTP 2023-Nov [5] (b) • Case Scenario • 6M • Pg 618	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 9.2 • PYQ 2025-Jan [1] (b) (ii) {C} • Case Scenario • 3M • Pg 619	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 9.3 • RTP 2025-May [18] • Case Scenario • --- • Pg 620	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 9.4 • PYQ 2026-Sep [3] (b) • Case Scenario • 7M • Pg 620	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 10: ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ପରିଚାଳନା ସିଦ୍ଧାନ୍ତ (Doctrine of Indoor Management)

P2-C6-U6-T10 • Topic 10: Doctrine of Indoor Management

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ 'Doctrine of Indoor Management' ପଢନ୍ତୁ — constructive notice ସିଦ୍ଧାନ୍ତ (Sec. 399 public documents), ଏହାର exception ଭାବେ Turquand rule (Royal British Bank vs. Turquand) ଓ indoor management ର ତିନୋଟି exceptions।

ଚିପ୍ପଣୀ

Constructive notice: MOA, AOA ଓ registered documents (special resolutions ସମେତ) ନିରୀକ୍ଷଣ ପାଇଁ ଖୋଲା public documents [Sec 399] — company ସହ କାରବାର କରୁଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତି ସେଗୁଡ଼ିକୁ ପଢ଼ିଛନ୍ତି ଏବଂ (AND) ପ୍ରକୃତ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରେ ବୁଝିଛନ୍ତି ବୋଲି ଧରାଯାଏ; company ବା directors କି କ୍ଷମତା ବାହାରର contract ତାଙ୍କୁ company ବିରୁଦ୍ଧରେ କୌଣସି ଅଧିକାର ଦିଏ ନାହିଁ।

Indoor management (Turquand rule): ବାହାର ଲୋକଙ୍କୁ (OUTSIDERS) ସୁରକ୍ଷା ଦେଉଥିବା exception — constructive notice କେବେ ହେଁ ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ବିଷୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ତାରିତ ହୁଏ ନାହିଁ; MOA/AOA ଦ୍ୱାରା କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ଅଧିକୃତ ହୋଇଥିଲେ, ବାହାର ବ୍ୟକ୍ତି ଧରିନେଇପାରନ୍ତି ଯେ ସମସ୍ତ ବିସ୍ତୃତ ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ formalities (ଯଥା resolution ପାରିତ) ପାଳନ ହୋଇଛି; Royal British Bank vs. Turquand — ରାଶି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରୁଥିବା borrowing

resolution ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ seal ଅଧୀନରେ ଦୁଇ directors ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ bond ବୈଧ ବୋଲି ରାୟ: company ର indoor affairs company ର ସମସ୍ୟା

ତିନୋଟି exceptions: (1) ଅନିୟମିତତାର ପ୍ରକୃତ ବା constructive ଜ୍ଞାନ — Howard vs. Patent Ivory Manufacturing Co., Morris v Kanssen (2) ଅନିୟମିତତା/ଅବହେଳାର ସନ୍ଦେହ — ଅସ୍ୱାଭାବିକ transactions ବାହାର ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରେ: Anand Bihari Lal vs. Dinshaw & Co. (company ର accountant ଦ୍ୱାରା company ସମ୍ପତ୍ତି ହସ୍ତାନ୍ତର void), Haughton & Co. vs. Nothard, Lowe & Wills (3) forgery — ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ nullity: Ruben v Great Fingall Consolidated (secretary share certificate ଠେଇ ଦିଅନ୍ତୁ directors ଙ୍କ ସ୍ୱାକ୍ଷର ଜାଲ କଲେ; company estopped ନୁହେଁ)।

ଫାଇ: constructive notice ବାହାର ଲୋକଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ **COMPANY** କୁ ସୂରକ୍ଷା ଦିଏ; indoor management ସରଳ ବିଶ୍ୱାସରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା **OUTSIDERS** କୁ company ବିରୁଦ୍ଧରେ ସୂରକ୍ଷା ଦିଏ — ଏ ଦୁଇଟିକୁ ଓଲଟାନ୍ତୁ ନାହିଁ।

ସ୍ମୃତି (Remembering) ମୁଖ୍ୟ କରନ୍ତୁ : 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Turquand rule ର ସୀମା: (a) ଅନିୟମିତତାର ପ୍ରକୃତ ବା constructive ଜ୍ଞାନ; (b) ଅନିୟମିତତା/ଅବହେଳାର ସନ୍ଦେହ --- ଅସ୍ୱାଭାବିକ transactions ବାହାର ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରେ; (c) forgery --- ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ nullity।
- Case ଚିହ୍ନ: ଜ୍ଞାନ --- Howard vs. Patent Ivory Mfg. Co., Morris v Kanssen; ସନ୍ଦେହ --- Anand Bihari Lal vs. Dinshaw & Co., Haughton vs. Nothard, Lowe & Wills; forgery --- Ruben v Great Fingall Consolidated।

TQ 10.1 • PYQ 2018-May [6] (c) • Descriptive • 3M • Pg 622 **2x ପରାମର୍ଶ** **LEVEL I**
ସ୍ମୃତି (Remembering)

ସହଜ

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- Constructive notice: MOA/AOA ଓ registered documents public (Sec. 399); company ସହ କାରବାର କରୁଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତି ସେଗୁଡ଼ିକୁ ପଢ଼ିଛନ୍ତି ଏବଂ (AND) ବୁଝିଛନ୍ତି ବୋଲି ଧରାଯାଏ।
- Indoor management ହେଉଛି ବାହାର ଲୋକଙ୍କୁ (OUTSIDERS) ସୂରକ୍ଷା ଦେଉଥିବା exception: ସେମାନେ ଧରିନେଇପାରନ୍ତି ଯେ ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ formalities (ଯଥା resolution ପାରିତ) ପାଳନ ହୋଇଛି --- company ର indoor affairs company ର ସମସ୍ୟା (Turquand rule)।
- ଫାଇ: constructive notice ବାହାର ଲୋକଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ company କୁ ସୂରକ୍ଷା ଦିଏ; indoor management company ବିରୁଦ୍ଧରେ ବାହାର ଲୋକଙ୍କୁ ସୂରକ୍ଷା ଦିଏ --- ଏ ଦୁଇଟିକୁ ଓଲଟାନ୍ତୁ ନାହିଁ।

TQ 10.3 • PYQ 2026-May [2] (b) (ii) • Descriptive • 4M • Pg 626 **LEVEL I**
ବୋଧ (Understanding)

ସହଜ

TQ 10.2 • PYQ 2025-May [2] (b) • Descriptive • 7M • Pg 623 **6x ପରାମର୍ଶ** **LEVEL I**
ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ 5 ପ୍ରଶ୍ନ

- Borrowing scenarios (articles ଏକ ସୀମା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ / resolution ସାପେକ୍ଷରେ board loans ଅନୁମତି ଦିଏ): ସରଳ ବିଶ୍ୱାସରେ ଥିବା lender resolution ପାରିତ ହୋଇଛି ବୋଲି ଧରିନେଇ ଆଦାୟ କରିପାରନ୍ତି --- Turquand ଉଲ୍ଲେଖ କରନ୍ତୁ
- ଅନୁକୃତ officer କୁ ପୈଠ (ଯଥା ଫେରାର ହୋଇଥିବା accountant/cashier କୁ ବକେୟା ପରିଗୋଧ): apparent authority ବାହାରର transaction ପୈଠକାରୀଙ୍କୁ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରେ --- indoor management ତାଙ୍କୁ ସୁରକ୍ଷା ଦିଏ ନାହିଁ।
- ଢାଞ୍ଚା: constructive notice ନିୟମ → indoor management exception → ତିନୋଟି ସୀମା ସହ facts ପରୀକ୍ଷା କରନ୍ତୁ → କିଏ କ୍ଷତି ବହନ କରିବ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଦିଅନ୍ତୁ

CSQ 10.1 • PYQ 2018-Nov [6] (c) • Case Scenario • 3M • Pg 627	6×	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 10.2 • PYQ 2022-May [1] (b) {C} • Case Scenario • 4M • Pg 628		LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 10.3 • PYQ 2022-Nov [1] (b) {C} • Case Scenario • 4M • Pg 629 asked		LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 10.4 • RTP 2023-Jun [19] • Case Scenario • --- • Pg 630	2×	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 10.5 • PYQ 2026-Sep [1] (b) {C} • Case Scenario • 7M • Pg 631		LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ

ଅଧ୍ୟାୟ 7

Negotiable Instruments ଆଇନ (The Negotiable Instruments Act, 1881)

The Negotiable Instruments Act, 1881

୨ ବିଷୟ • 57 ବର୍ଗୀକୃତ ପ୍ରଶ୍ନ • ଗୁରୁତ୍ୱ: B

ICAI ଦକ୍ଷତା ପ୍ରୋଫାଇଲ୍ Level I 5-20% • Level II 80-95% — ଏହି ଅଧ୍ୟାୟ ଚତୁଃପ୍ରଧାନ

Level I — ସ୍ମୃତି, ବୋଧ	40.8%	228 ମଧ୍ୟରୁ 93 ମାର୍କ
Level II — ପ୍ରୟୋଗ, ବିଶ୍ଳେଷଣ	59.2%	228 ମଧ୍ୟରୁ 135 ମାର୍କ

ବିଷୟ 1: Negotiable Instruments ର ଅର୍ଥ (Meaning of Negotiable Instruments)

P2-C7-U7-T01 • Topic 1: Meaning of Negotiable Instruments

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ Negotiable Instruments Act, 1881 ଅଧ୍ୟାୟରେ 'Meaning of Negotiable Instruments' ପଢନ୍ତୁ — Sec. 13 (promissory note, bill of exchange, cheque — order କିମ୍ବା bearer କୁ ଦେୟ) ଏବଂ negotiable instruments ର ଆଠଟି ମୁଖ୍ୟ ଲକ୍ଷଣ।

ଚିତ୍ରଣୀ

ବିଧିବଦ୍ଧ ସଂଜ୍ଞା ନାହିଁ: Act ରେ 'negotiable instrument' ର ସଂଜ୍ଞା ନାହିଁ; Sec 13 କେବଳ ତିନି ପ୍ରକାର ଦିଏ — promissory note, bill of exchange ଓ cheque, order କିମ୍ବା bearer କୁ ଦେୟ; Hundis, Treasury Bills, Bearer Debentures, Railway Receipts, Delivery Orders, Bills of Lading ବାଣିଜ୍ୟିକ ପ୍ରଥା/ବ୍ୟବହାର କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ enactments ଦ୍ୱାରା negotiable।

ଧାରଣା: କେବଳ delivery ଦ୍ୱାରା କିମ୍ବା indorsement ଓ delivery ଦ୍ୱାରା ମୁକ୍ତ ଭାବେ ହସ୍ତାନ୍ତରଯୋଗ୍ୟ instrument (ଦଲିଲ); ଏଥିରେ ଥିବା property ମୂଲ୍ୟ ଦେଇ ନେଇଥିବା bona fide transferee ଙ୍କ ନିକଟକୁ ଯାଏ।

Order କୁ ଦେୟ [Sec 13]: ଯେବେ ସେପରି ଦେୟ ବୋଲି ଲେଖାଥାଏ, କିମ୍ବା ହସ୍ତାନ୍ତର ନିଷେଧ କରୁଥିବା ଶବ୍ଦ ବିନା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଦେୟ; **bearer କୁ ଦେୟ:** ଯେବେ ସେପରି ଦେୟ ବୋଲି ଲେଖାଥାଏ, କିମ୍ବା ଏଥିରେ ଏକମାତ୍ର/ଶେଷ indorsement ଟି indorsement in blank।

ଆଠଟି ଲକ୍ଷଣ: (1) ଅବଶ୍ୟ ଲିଖିତ; (2) ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ; (3) ମୁକ୍ତ ଭାବେ ହସ୍ତାନ୍ତରଯୋଗ୍ୟ; (4) holder ଙ୍କ title ତୁଟିମୁକ୍ତ; (5) satisfaction ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେତେଥର ଇଚ୍ଛା ହସ୍ତାନ୍ତରଯୋଗ୍ୟ; (6) କେବଳ ଟଙ୍କା ଦେବାର ନିଶ୍ଚୟ୍ତ୍ୱ promise/order; (7) ଦେୟ ରାଶି, ଦେୟ ସମୟ ଓ payee ର ନିଶ୍ଚିତତା; (8) delivery ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ — କେବଳ draw କରିବାରେ କୌଣସି liability ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ ନାହିଁ।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Act ରେ 'negotiable instrument' ର ସଂଜ୍ଞା ନାହିଁ; Sec. 13 କେବଳ ତିନି ପ୍ରକାର ତାଲିକାଭୁକ୍ତ କରେ --- promissory note, bill of exchange ଓ cheque, order କିମ୍ବା bearer କୁ ଦେୟ; hundis, treasury bills, bearer debentures ଆଦି ପ୍ରଥା/ବ୍ୟବହାର ଦ୍ଵାରା negotiable
- 8 ଟି ଲକ୍ଷଣ ବୁଝାନ୍ତୁ: ଲିଖିତ; ସ୍ଵାକ୍ଷରିତ; ମୁକ୍ତ ଭାବେ ହସ୍ତାନ୍ତରଯୋଗ୍ୟ; holder ଙ୍କ title ତୁଚ୍ଛମୁକ୍ତ; ଯେତେଥର ଇଚ୍ଛା ହସ୍ତାନ୍ତରଯୋଗ୍ୟ; କେବଳ ଟଙ୍କା ଦେବାର ନିଶ୍ଚୟ promise/order; ରାଶି, ସମୟ ଓ payee ର ନିଶ୍ଚିତତା; delivery ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ
- Payable to order = ସେପରି ଦେୟ ବୋଲି ଲେଖାଥିବା, କିମ୍ବା ହସ୍ତାନ୍ତର ନିଷେଧକାରୀ ଶବ୍ଦ ବିନା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଦେୟ; payable to bearer = ସେପରି ଦେୟ ବୋଲି ଲେଖାଥିବା, କିମ୍ବା ଏକମାତ୍ର/ଶେଷ indorsement blank ରେ

TQ 1.1 • MTP 2025-May S2 [4] (b) • Descriptive • 7M • Pg 638

3x **LEVEL I**
ବୋଧ (Understanding)**ମଧ୍ୟମ****ପଚରାଯାଇଛି****ବିଷୟ 2: ପ୍ରତିଜ୍ଞାପତ୍ର (Promissory Note)**

P2-C7-U7-T02 • Topic 2: Promissory Note

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ 'Promissory Note' ପଢନ୍ତୁ — Sec. 4 ର ସଂଜ୍ଞା, ପକ୍ଷ (maker ଓ payee) ଏବଂ (a) ରୁ (h) ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଖ୍ୟ ଲକ୍ଷଣ, bearer କୁ ଦେୟ notes ଉପରେ RBI Act, 1934 ର Sec. 31 ଅଧୀନ ନିଷେଧ ସହିତ।

ଚିତ୍ରଣ

Sec 4 (SM): "A 'promissory note' is an instrument in writing (not being a bank-note or a currency-note) containing an unconditional undertaking signed by the maker, to pay a certain sum of money only to, or to the order of, a certain person, or to the bearer of the instrument." **ପକ୍ଷ:** maker (debtor, ସ୍ଵାକ୍ଷର ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ) ଓ payee।

ମୁଖ୍ୟ ଲକ୍ଷଣ (a)-(h): ଲିଖିତ (ମନୋରୁକ promise ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ); ସ୍ପଷ୍ଟ promise — "Mr B, I.O.U ₹1,000" କେବଳ ସ୍ଵୀକୃତି, ଅବୈଧ; ନିଶ୍ଚିତ ଓ ନିଶ୍ଚୟ — "₹500 seven days after my marriage with C" ଅବୈଧ, କିନ୍ତୁ "₹500 on D's death" ବୈଧ (ଘଟଣାଟି ନିଶ୍ଚିତ ଘଟିବ); maker ଙ୍କ ସ୍ଵାକ୍ଷର; କେବଳ ଟଙ୍କା (₹500 ସହ ମୋର କଳା ଘୋଡ଼ା — ଅବୈଧ); ନିଶ୍ଚିତ ରାଶି ("₹500 and all other sums due" ଅବୈଧ, 12% p.a. ସୁଧ ସହ ₹500 ନିର୍ଣ୍ଣୟ ହୋଇଥିବାରୁ ବୈଧ); maker ଓ payee ନିଶ୍ଚିତ, ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଓ ଭିନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତି; Indian Stamp Act ଅନୁଯାୟୀ ଠିକ୍ ଭାବେ stamp ଲାଗିଥିବା ଓ stamp ଯଥାବିଧି cancel ହୋଇଥିବା।

Sec 31, RBI Act 1934: promissory note କୁ bearer କୁ ଦେୟ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ — କେବଳ Reserve Bank କିମ୍ବା Central Government 'payable to bearer' note ଜାରି କରିପାରନ୍ତି; ତେଣୁ payee ର ନାମ ନଥିବା "I promise to pay a sum of ₹10,000 after three months" ଏକ bearer instrument, illegal ଓ unenforceable।

ଉତ୍ତର ଢାଞ୍ଚା: Sec 4 ଉକ୍ତ କରନ୍ତୁ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୁଖ୍ୟ ଲକ୍ଷଣକୁ ଶବ୍ଦାବଳୀ ସହ ପରୀକ୍ଷା କରନ୍ତୁ, ବିଫଳ ଲକ୍ଷଣର ନାମ ଦେଇ valid/invalid ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଲେଖନ୍ତୁ (ସ୍ଵତ୍ଵମୂଳକ promise, payee ଅନିଶ୍ଚିତ, ଟଙ୍କା ସହ goods, ରାଶି ଅନିଶ୍ଚିତ)।

ସ୍ମୃତି (Remembering) ମୁଖ୍ୟ କରତ୍ର 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 4 ମୁଖ୍ୟ କରତ୍ର: maker ଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ସ୍ଵାକ୍ଷରିତ ନିଃସର୍ତ୍ତ undertaking ଥିବା ଲିଖିତ instrument (bank-note ବା currency-note ନୁହେଁ) — ନିଶ୍ଚିତ ରାଶିର କେବଳ ଟଙ୍କା ନିଶ୍ଚିତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ, ତାଙ୍କ order କୁ, କିମ୍ବା bearer କୁ ଦେବା ପାଇଁ।
- ମୁଖ୍ୟ ଲକ୍ଷଣ: ଲିଖିତ; ସ୍ପଷ୍ଟ promise (କେବଳ ସ୍ଵୀକୃତି/IOU ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ); ନିଶ୍ଚିତ ଓ ନିଃସର୍ତ୍ତ; maker ଙ୍କ ସ୍ଵାକ୍ଷର; କେବଳ ଟଙ୍କା; ନିଶ୍ଚିତ ରାଶି; ନିଶ୍ଚିତ ଓ ଭିନ୍ନ maker ଓ payee; ଠିକ୍ ଭାବେ stamp ଲାଗିଥିବା।
- Sec. 31, RBI Act, 1934 ଅନୁଯାୟୀ କେବଳ RBI/Central Government bearer କୁ ଦେୟ promissory note ଜାରି କରିପାରନ୍ତି।

TQ 2.2 • PYQ 2026-Jan [4] (b) • Descriptive • 7M • Pg 640

LEVEL I

ସ୍ମୃତି (Remembering)

ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ଠେଁ ଲାଗୁ କରତ୍ର 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- ମୁଖ୍ୟ ଲକ୍ଷଣ ସହ validity ପରୀକ୍ଷା କରତ୍ର: payee ର ନାମ ବିନା 'I promise to pay ₹10,000 after three months' --- ଅବୈଧ (payee ଅନିଶ୍ଚିତ); ସର୍ତ୍ତମୂଳକ promises (ବିବାହରେ ଦେୟ) ଅବୈଧ, କିନ୍ତୁ ନିଶ୍ଚିତ ଘଟଣା ସହ ଯୋଡ଼ା promises (on D's death) ବୈଧ।
- ଦେୟ ସମୟ ଉଲ୍ଲେଖ ନଥିବା instrument demand ରେ ଦେୟ ବୋଲି ଗଣ୍ୟ --- ତଥାପି ଏହା valid note।
- ଉତ୍ତର ଢାଞ୍ଚା: Sec. 4 ଉଦ୍ଧୃତ କରତ୍ର → ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୁଖ୍ୟ ଲକ୍ଷଣକୁ ଶବ୍ଦାବଳୀ ସହ ପରୀକ୍ଷା କରତ୍ର → ବିଫଳ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଲକ୍ଷଣ ସହ valid/invalid ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଦିଅନ୍ତୁ (ଯଥା, payee ର ଅନିଶ୍ଚିତତା, ଟଙ୍କା ସହ goods ର promise, ଅନିଶ୍ଚିତ ରାଶି)।

TQ 2.1 • MTP 2024-Jul [6] (a) (ii) • Descriptive • 3M • Pg 640

LEVEL II

ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ସହଜ

ବିଷୟ 3: ବିନିମୟ ପତ୍ର (Bills of Exchange)

P2-C7-U7-T03 • Topic 3: Bills of Exchange

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ 'Bills of Exchange' ପଢନ୍ତୁ — Sec. 5 ର ସଂଜ୍ଞା, ତିନି ପକ୍ଷ (drawer, drawee/acceptor, payee), ମୁଖ୍ୟ ଲକ୍ଷଣ, ଏବଂ promissory note ଓ bill of exchange ମଧ୍ୟରେ ସାରଣୀବଦ୍ଧ ପାର୍ଥକ୍ୟ।

ଚିତ୍ରଣୀ

Sec 5 (SM): "A 'bill of exchange' is an instrument in writing containing an unconditional order, signed by the maker, directing a certain person to pay a certain sum of money only to, or to the order of, a certain person or to the bearer of the instrument." — ଏହି ସଂଜ୍ଞା ଏହିପରି English ଶବ୍ଦରେ ହିଁ ଲେଖନ୍ତୁ।

ତିନି ପକ୍ଷ: drawer (bill ର maker); drawee (ଯାହାଙ୍କ ଉପରେ drawn — acceptance ପରେ acceptor ହୁଅନ୍ତି, liability ପ୍ରାଥମିକ ଓ ନିଃସର୍ତ୍ତ); payee; ତିନି ଜଣ ଭିନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତି ହେବା ଜରୁରୀ ନୁହେଁ — ଜଣେ ଦୁଇ ଭୂମିକା ନେଇପାରନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଯେକୌଣସି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦୁଇ ଜଣ ଭିନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତି ଅବଶ୍ୟ ରହିବେ।

ମୁଖ୍ୟ ଲକ୍ଷଣ: ଲିଖିତ; ଦେୟ ପାଇଁ ସ୍ପଷ୍ଟ order; ନିଶ୍ଚିତ ଓ ନିଃସର୍ତ୍ତ; drawer ଙ୍କ ସ୍ଵାକ୍ଷର; drawer, drawee ଓ payee ନିଶ୍ଚିତ; ରାଶି ନିଶ୍ଚିତ; କେବଳ ଟଙ୍କା; stamp ଲାଗିଥିବା; Sec 31 RBI Act ଅନୁଯାୟୀ bill demand ରେ bearer କୁ

ଦେୟ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ — “On demand pay to bearer ₹500” ଅର୍ଥେଟ, କିନ୍ତୁ “On demand pay to A or order” ବୈଧ।

P/N vs BOE ପାର୍ଥକ୍ୟ: note ହେଉଛି 2 ପକ୍ଷର promise, acceptance ଦରକାର ନାହିଁ; bill ହେଉଛି 3 ପକ୍ଷର order, acceptance ଆବଶ୍ୟକ —

Promissory Note	Bill of Exchange
ଟଙ୍କା ଦେବାର promise ଥାଏ	Payment କରିବା ପାଇଁ order ଥାଏ
2 parties: maker ଓ payee	3 parties: drawer, drawee ଓ payee
Acceptance ଦରକାର ନାହିଁ — ଦେୟ ପାଇଁ ଦାୟୀ ବ୍ୟକ୍ତି sign କରନ୍ତି	Drawee କି acceptance ଦରକାର
କେବେ bearer କୁ payable କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ	Bearer କୁ payable ହୋଇପାରେ, କିନ୍ତୁ କେବେ bearer on demand ନୁହେଁ

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 5: maker କି ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ ନିଃସର୍ତ୍ତ ORDER ଥିବା ଲିଖିତ instrument — ଏହା ଏକ ନିଶ୍ଚିତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ନିଶ୍ଚିତ ରାଶିର କେବଳ ଟଙ୍କା ନିଶ୍ଚିତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ, ତାଙ୍କ order କୁ, କିମ୍ବା bearer କୁ ଦେବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଏ।
- P/N vs. BOE: promise vs. order; 2 ପକ୍ଷ (maker, payee) vs. 3 (drawer, drawee, payee); note ପାଇଁ acceptance ଦରକାର ନାହିଁ, bill ପାଇଁ drawee କି acceptance ଦରକାର; note କେବେ bearer କୁ ଦେୟ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ, bill ହୋଇପାରେ (କିନ୍ତୁ ON DEMAND bearer କୁ ଦେୟ କେବେ ନୁହେଁ --- Sec. 31 RBI Act)।
- Acceptor କି liability ପ୍ରାଥମିକ ଓ ନିଃସର୍ତ୍ତ; drawer କି ଗୌଣ/ସର୍ତ୍ତମୂଳକ।

TQ 3.1 • PYQ 2025-May [4] (b) (ii) • Distinguish Between • 4M • Pg 641

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)

ସହଜ

TQ 3.2 • MTP 2026-Apr S1 [4] (b) • Descriptive • 7M • Pg 643

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ : 5 ପ୍ରଶ୍ନ

- କାଳ୍ପନିକ ନାମ ଓ ଏକା ବ୍ୟକ୍ତି ପରିସ୍ଥିତି: drawer, drawee ଓ payee ତିନି ଭିନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତି ହେବା ଜରୁରୀ ନୁହେଁ, କିନ୍ତୁ ଅନ୍ତତଃ ଦୁଇ ଜଣ ଭିନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତି ଅବଶ୍ୟ ରହିବେ --- ସେହି ଅନୁଯାୟୀ bill ର validity ପରୀକ୍ଷା କରନ୍ତୁ।
- Forged indorsement ପରିସ୍ଥିତି (ଚୋରି ହୋଇଥିବା order cheque/bill): forgery କୌଣସି title ଦିଏ ନାହିଁ ଓ ଏହା nullity --- ପରବର୍ତ୍ତୀ indorsees କୌଣସି ଅଧିକାର ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ; ଏହା ବିପରୀତରେ blank indorsement instrument କୁ bearer କୁ ଦେୟ ଓ କେବଳ delivery ଦ୍ୱାରା ହସ୍ତାନ୍ତରଯୋଗ୍ୟ କରେ।
- 'After sight' ଦେୟ bills acceptance ପାଇଁ presentment ଠାରୁ ଗଣାଯାଏ --- maturity ଗଣନା ଓ ବିଲମ୍ବିତ presentment ର ପ୍ରଭାବ ଅଭ୍ୟାସ କରନ୍ତୁ (Sec. 61: ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ present କରିବାକୁ ହେବ, ନଚେତ୍ ପକ୍ଷମାନେ discharged)।

CSQ 3.5 • PYQ 2025-Sep [6] (a) (i) • Case Scenario • 3M • Pg 646	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ସହଜ
CSQ 3.1 • PYQ 2019-Nov [1] (d) {C} • Case Scenario • 3M • Pg 644	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.2 • PYQ 2019-Nov [2] (d) • Case Scenario • 3M • Pg 644	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.3 • PYQ 2021-Jan [1] (d) {C} • Case Scenario • 3M • Pg 645	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 3.4 • PYQ 2021-Dec [1] (d) {C} • Case Scenario • 3M • Pg 646	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 4: Bank ଉପରେ ଦେୟ ଆଦେଶ (Cheque)

P2-C7-U7-T04 • Topic 4: Cheque

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ 'Cheque [Section 6]' ପଢନ୍ତୁ — ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ banker ଉପରେ drawn ଓ demand ରେ ଦେୟ bill of exchange ଭାବେ cheque, electronic cheques ଓ truncated cheques ସହିତ, ଏବଂ ପକ୍ଷ (drawer, drawee bank, payee)।

ଚିତ୍ରଣ

Sec 6 (SM): “A 'cheque' is a bill of exchange drawn on a specified banker and not expressed to be payable otherwise than on demand and it includes the electronic image of a truncated cheque and a cheque in the electronic form.” — ଏହି ସଂଜ୍ଞା ଏହିପରି English ଶବ୍ଦରେ ହିଁ ଲେଖାଯାଇଛି।

ମୁଖ୍ୟ ଲକ୍ଷଣ: bill of exchange ର ସମସ୍ତ ଲକ୍ଷଣ + ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ banker ଉପରେ drawn + demand ରେ ଦେୟ (holder ଯେବେ present କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି); stamping କିମ୍ବା acceptance କିଛି ଦରକାର ନାହିଁ; ସବୁ cheques bills, କିନ୍ତୁ ସବୁ bills cheques ନୁହେଁ; “banker” ରେ banker ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ଯେକୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ଯେକୌଣସି post office savings bank ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ [Sec 3]।

ପକ୍ଷ: drawer — maker/debtor, liability ପ୍ରାଥମିକ ଓ ସର୍ତ୍ତମୂଳକ; drawee — ସର୍ବଦା ଦେୟ ପ୍ରଦାନ କରୁଥିବା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ bank; payee — ଯାହାଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ ଜାରି (drawer ନିଜେ କିମ୍ବା ତୃତୀୟ ପକ୍ଷ ହୋଇପାରନ୍ତି); “drawee in case of need” — ଆବଶ୍ୟକ ସ୍ଥଳେ ଆଗ୍ରୟ ନେବା ପାଇଁ bill/indorsement ରେ ଉଲ୍ଲେଖ ଅତିରିକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି।

Electronic ରୂପ: cheque in electronic form — computer resource ବ୍ୟବହାର କରି drawn ଓ secure system ରେ digital signature (biometric ସହ/ବିନା) କିମ୍ବା electronic signature ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ (IT Act, 2000 ର ଅର୍ଥ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ); truncated cheque — electronic image ସୃଷ୍ଟି ହେବା ମାତ୍ରେ clearing house କିମ୍ବା bank ଦ୍ୱାରା clearing cycle ମଧ୍ୟରେ truncate ହୋଇଥିବା, ଯାହା cheque ର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଭୌତିକ ଗତିକୁ ପ୍ରତିସ୍ଥାପିତ କରେ।

ସ୍ମୃତି (Remembering) ମୁଖ୍ୟ କରତ୍ତ୍ୱ 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 6 ମୁଖ୍ୟ କରତ୍ତ୍ୱ: cheque ହେଉଛି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ banker ଉପରେ drawn bill of exchange, demand ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ ଭାବେ ଦେୟ ବୋଲି ଲେଖାଯାଇଥିବା, ଏବଂ ଏଥିରେ truncated cheque ର electronic image ଓ electronic form ରେ cheque ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ।
- ମୁଖ୍ୟ ଲକ୍ଷଣ: bill of exchange ର ସମସ୍ତ ଲକ୍ଷଣ + ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ banker ଉପରେ drawn + demand ରେ ଦେୟ; cheque ପାଇଁ stamping କିମ୍ବା acceptance ଦରକାର ନାହିଁ; drawer କି liability ପ୍ରାଥମିକ ଓ ସର୍ତ୍ତମୂଳକ; 'banker' ରେ post office savings bank ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ [Sec. 3]।
- 'cheque in electronic form' (secure system ରେ digital/electronic signature) ଓ 'truncated cheque' (clearing ସମୟରେ ଭୌତିକ ଗତି ବଦଳରେ electronic image) ର ସଂଜ୍ଞା।

TQ 4.1 • MTP 2024-Aug [4] (b) • Descriptive • 7M • Pg 647

LEVEL I

ସ୍ମୃତି (Remembering)

ମଧ୍ୟମ**ପ୍ରୟୋଗ (Application)** provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରତ୍ତ୍ୱ 5 ପ୍ରଶ୍ନ

- Gift cheque ପରିସ୍ଥିତି: donee holder, କିନ୍ତୁ holder in due course ନୁହେଁ (consideration ନାହିଁ); ଆଇନତଃ enforceable debt ନଥିବାରୁ gift cheque ର dishonour ପାଇଁ ସେ drawer ବିରୁଦ୍ଧରେ ମାମଲା କରିପାରିବେ ନାହିଁ।
- ହଜିଥିବା bearer/blank-indorsed cheques: finder ମୂଲ୍ୟ ଦେଇ ସଭାବରେ ନେଉଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ବୈଧ title ଦେଇପାରିବ, ଏବଂ payment in due course ଦ୍ୱାରା paying banker discharge ପାଆନ୍ତି --- କ୍ଷତି ପ୍ରକୃତ ମାଲିକଙ୍କର।
- Minor ପରିସ୍ଥିତି: minor cheque draw/indorse କରିପାରିବ, ଯାହା ନିଜକୁ ବ୍ୟତୀତ (EXCEPT) ସମସ୍ତ ପକ୍ଷଙ୍କୁ ବାଧ୍ୟ କରେ --- indorsee ପୂର୍ବ/ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ enforce କରିପାରିବ, minor ବିରୁଦ୍ଧରେ ନୁହେଁ।

CSQ 4.1 • PYQ 2018-May [2] (c) • Case Scenario • 4M • Pg 648

LEVEL II

ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 4.2 • PYQ 2018-Nov [2] (c) • Case Scenario • 4M • Pg 649

LEVEL II

ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 4.3 • PYQ 2018-Nov [2] (d) • Case Scenario • 4M • Pg 650

LEVEL II

ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 4.4 • PYQ 2020-Nov [5] (a) (ii) • Case Scenario • 3M • Pg 650

LEVEL II

ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 4.5 • PYQ 2022-May [2] (d) • Case Scenario • 3M • Pg 651

LEVEL II

ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ**ବିଷୟ 5: Negotiable Instruments ର ବର୍ଗୀକରଣ (Classification of Negotiable Instruments)**

P2-C7-U7-T05 • Topic 5: Classification of Negotiable Instruments

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ 'Classification of Negotiable Instruments' ପଢନ୍ତୁ — bearer/order instruments [Sec. 13], inland/foreign instruments [Secs. 11, 12, 134], ଏବଂ inchoate [Sec. 20] ଓ ambiguous [Sec. 17] instruments।

ଚିତ୍ରଣୀ

Bearer vs order [Sec 13]: bearer — payee ର ନାମ ଖାଲି, କିମ୍ବା “or bearer” ସହ ନାମ, କିମ୍ବା ଶେଷ indorsement in blank; କେବଳ delivery ଦ୍ଵାରା negotiate ହୁଏ; order — ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ, ବ୍ୟକ୍ତି କିମ୍ବା ତାଙ୍କ order କୁ, କିମ୍ବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ order କୁ ଦେଇ, କିମ୍ବା ଶେଷ indorsement in full; indorsement ଓ delivery ଦ୍ଵାରା negotiate ହୁଏ।

Inland [Sec 11]: India ରେ drawn ବା made ଏବଂ (India ରେ ଦେଇ କିମ୍ବା India ର ବାସିନ୍ଦାଙ୍କ ଉପରେ drawn) — Mumbai ରେ Mathura ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କ ଉପରେ drawn bill, London ରେ ଦେଇ ଭାବେ accept ହେଲେ ମଧ୍ୟ inland; Agra ରେ drawn ଓ Delhi ରେ ଦେଇ, drawee New York ବ୍ୟବସାୟୀ ହେଲେ ମଧ୍ୟ inland; inland instrument ବିଦେଶରେ indorse ହେଲେ ମଧ୍ୟ inland ରହେ; **Foreign [Sec 12]:** inland ନଥିବା ଯେକୌଣସି instrument।

Sec 134 (foreign instruments): maker/drawer କି liability ସେ instrument ଡିଆରି କରିଥିବା ସ୍ଥାନର ଆଇନ ଦ୍ଵାରା ନିୟନ୍ତ୍ରିତ; acceptor ଓ indorser କି liability ଦେଇ ସ୍ଥାନର ଆଇନ ଦ୍ଵାରା — Berkley (15%) ରେ drawn, Washington (6%) ରେ ଦେଇ ଭାବେ accepted bill: acceptor 6% ଦିଅନ୍ତି, drawer 15%।

Inchoate [Sec 20]: ସ୍ଵାକ୍ଷରିତ ଓ stamp ଲାଗିଥିବା କିନ୍ତୁ ସୁମ୍ପ୍ଟୁଆ/ଆଂଶିକ ଖାଲି — stamp ଦ୍ଵାରା ଆବୃତ ଯେକୌଣସି ରାଶି ପାଇଁ ଏହାକୁ ପୂରଣ କରିବାର prima facie authority signer holder କୁ ଦିଅନ୍ତି; ନିୟମିତ estoppel ଉପରେ ଆଧାରିତ; holder କେବଳ signer କି ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରାଶି ଆଦାୟ କରନ୍ତି, holder in due course stamp ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ଯେକୌଣସି ରାଶି; କିନ୍ତୁ delivery ନାହିଁ ତ liability ନାହିଁ — drawer ଠାରୁ ଚୋରି ହୋଇ ₹20,000 ପାଇଁ ପୂରଣ ହୋଇଥିବା blank acceptance signer କୁ holder in due course ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ବାଧ୍ୟ କଲା ନାହିଁ।

Ambiguous [Sec 17]: promissory note କିମ୍ବା bill of exchange ଉଭୟ ଭାବେ ବୁଝାଯାଇପାରୁଥିବା instrument — holder ନିଜ ଇଚ୍ଛାରେ ଏହାକୁ ଯେକୌଣସି ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରିପାରନ୍ତି, ଏବଂ ଥରେ ବିକଳ୍ପ ବାଛିଲେ instrument ପରଠାରୁ ସେହି ଅନୁଯାୟୀ ଗଣ୍ୟ ହୁଏ (ସେ ବଦଳାଇପାରିବେ ନାହିଁ)।

ସ୍ମୃତି (Remembering) ମୁଖ୍ୟ କରନ୍ତୁ 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- Bearer: payee ଖାଲି, କିମ୍ବା 'or bearer', କିମ୍ବା ଶେଷ indorsement in blank --- କେବଳ delivery ଦ୍ଵାରା negotiate; order: ବ୍ୟକ୍ତି/ତାଙ୍କ order କୁ ଦେଇ, କିମ୍ବା ଶେଷ indorsement in full --- indorsement ସହ delivery।
- Inland [Sec. 11]: India ରେ drawn/made ଏବଂ (India ରେ ଦେଇ କିମ୍ବା India ର ବାସିନ୍ଦାଙ୍କ ଉପରେ drawn); foreign [Sec. 12]: inland ନଥିବା ଯେକୌଣସି instrument।
- Inchoate [Sec. 20]: ସ୍ଵାକ୍ଷରିତ, stamp ଲାଗିଥିବା କିନ୍ତୁ ସୁମ୍ପ୍ଟୁଆ/ଆଂଶିକ ଖାଲି; ambiguous [Sec. 17]: P/N କିମ୍ବା BOE ଭାବେ ବୁଝାଯାଇପାରେ --- holder ଥରେ ବାଛିନ୍ତି ଓ ସେଥିରେ ବାଧ୍ୟ।

TQ 5.3 • RTP 2026-Jan [23] • Descriptive • --- • Pg 654

LEVEL I
ସ୍ମୃତି (Remembering)

ସହଜ

TQ 5.2 • PYQ 2025-Sep [4] (b) • Descriptive • 7M • Pg 653

LEVEL I
ସ୍ମୃତି (Remembering)

ମଧ୍ୟମ

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- Inchoate instruments estoppel ଉପରେ ଆଧାରିତ: holder କେବଳ signer କି ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରାଶି ଆଦାୟ କରନ୍ତି; holder in due course stamp ଦ୍ୱାରା ଆବୃତ ଯେକୌଣସି ରାଶି ଆଦାୟ କରନ୍ତି --- କିନ୍ତୁ delivery ବିନା liability ନାହିଁ।
- Inland instrument ବିଦେଶରେ indorse ହେଲେ ମଧ୍ୟ inland ରହେ; Sec. 134 ଅନୁଯାୟୀ foreign instrument ର drawer making ସ୍ଥାନର ଆଇନରେ ଦାୟୀ, acceptor/indorser payment ସ୍ଥାନର ଆଇନରେ।

TQ 5.1 • MTP 2025-Jan [4] (b) • Descriptive • 7M • Pg 652	2x ପରୀକ୍ଷାଯୋଗ୍ୟ	LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ
TQ 5.4 • PYQ 2026-Sep [4] (b) • Descriptive • 7M • Pg 655		LEVEL I ବୋଧ (Understanding)	ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- ଡିନୋଟି ତଥ୍ୟରୁ ବର୍ଗୀକରଣ କରନ୍ତୁ --- କେଉଁଠି drawn, କେଉଁଠି ଦେୟ, drawee କି ବାସସ୍ଥାନ: India ରେ ଜଣେ Indian resident ଉପରେ drawn ହେଲେ ବିଦେଶରେ ଦେୟ ହେଲେ ମଧ୍ୟ inland; India ରେ drawn ଓ ଦେୟ ହେଲେ drawee ବିଦେଶରେ ରହୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ inland।
- Blank signed cheque: Sec. 20 --- ଅଧିକ ରାଶି ପୂରଣ କରୁଥିବା holder ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରାଶିଠାରୁ ଅଧିକ ଆଦାୟ କରିପାରିବେ ନାହିଁ; holder in due course ପାରିବେ (stamp ସୀମା ମଧ୍ୟରେ)।

CSQ 5.1 • PYQ 2024-Sep [6] (a) (ii) • Case Scenario • 3M • Pg 656		LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 5.2 • RTP 2026-Jan [22] • Case Scenario • --- • Pg 657		LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ

ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis) ବହୁ-ପ୍ରସଙ୍ଗ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଅଲଗା କରି ସମାଧାନ କରନ୍ତୁ 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- ଏକାଧିକ-instrument validity ପ୍ରଶ୍ନ: ପ୍ରଥମେ ପ୍ରତ୍ୟେକକୁ Sec. 4/5/6 ର ମୁଖ୍ୟ ଲକ୍ଷଣ ସହ ପରୀକ୍ଷା କରନ୍ତୁ (ନିଃସର୍ତ୍ତ? ନିଶ୍ଚିତ ରାଶି? ନିଶ୍ଚିତ payee?), ତାପରେ ବର୍ଗୀକରଣ କରନ୍ତୁ --- ଦୁଇ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଅଲଗା ରଖନ୍ତୁ।
- 'Payable to bearer on demand' ଫାନ୍ଦ: cheques ପାଇଁ ବୈଧ, bills/notes ପାଇଁ ଅବୈଧ (Sec. 31, RBI Act)।

CSQ 5.3 • PYQ 2026-May [6] (a) • Case Scenario • 7M • Pg 657		LEVEL II ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)	କଠିନ
--	--	---------------------------------	------

ବିଷୟ 6: Negotiable Instruments ର ହସ୍ତାନ୍ତର (Negotiation (Transfer) of Negotiable Instruments)

P2-C7-U7-T06 • Topic 6: Negotiation (Transfer) of Negotiable Instruments

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ 'Negotiation (Transfer) of Negotiable Instruments' ପଢନ୍ତୁ — Sec. 14 (negotiation), Sec. 46 (delivery, actual ଓ constructive), Sec. 47 (bearer instruments ର delivery ଦ୍ୱାରା negotiation), Sec. 48 (order instruments ପାଇଁ indorsement ସହ delivery) ଏବଂ Sec. 57 (deliver ହୋଇନଥିବା indorsement କୁ legal representative ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିପାରିବେ ନାହିଁ)।

ଚିତ୍ରଣୀ

Sec 14: negotiation = instrument କୁ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଏପରି ହସ୍ତାନ୍ତର ଯେ ସେ ଏହାର holder ହୁଅନ୍ତି (transfer of ownership); **ପକ୍ଷି:** bearer instruments — କେବଳ delivery ଦ୍ୱାରା [Sec 47]; order instruments — holder ଙ୍କ indorsement ଓ delivery ଦ୍ୱାରା [Sec 48]; ଉଭୟ Sec 58 ଅଧୀନ (ବେଆଇନ ଭାବେ ପ୍ରାପ୍ତ instruments)।

Delivery [Sec 46]: bearer ଓ order ଉଭୟ instruments ପାଇଁ, making/drawing ଓ negotiation ସମୟରେ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ; property ହସ୍ତାନ୍ତର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସ୍ୱେଚ୍ଛାକୃତ ହେବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ; actual (ହାତ ବଦଳ) କିମ୍ବା constructive (indorsee ଙ୍କ agent/clerk/servant କୁ delivery, କିମ୍ବା indorsement ପରେ indorser indorsee ଙ୍କ agent ଭାବେ ରଖିବା) ହୋଇପାରେ; delivery ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ contract ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ revocable — କଟା note ର ଅଧା post କରିବା ସମଗ୍ରର constructive delivery ନୁହେଁ।

ସର୍ତ୍ତମୂଳକ delivery: ସର୍ତ୍ତ ସହ କିମ୍ବା ବିଶେଷ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ deliver ହୋଇଥିବା instrument indorse ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ transferee କୁ କୌଣସି property ଦିଏ ନାହିଁ, ଯଦି holder in due course କୁ negotiate ହୋଇନଥାଏ; ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ପକ୍ଷମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସର୍ତ୍ତମୂଳକ/ବିଶେଷ-ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ delivery ପ୍ରମାଣ କରାଯାଇପାରେ।

Delivery ବିନା indorsement [Sec 57]: indorsement ପରେ delivery ହେଲେ ହିଁ ଅଧିକାର ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହୁଏ — Y, X ର cheque Z ଙ୍କ ନାମରେ indorse କରି ନିଜ drawer ରେ ରଖିଲେ; Y ଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ତାହା ପାଇଥିବା Z holder ନୁହଁନ୍ତି; ମୃତ indorser ଙ୍କ legal representative କେବଳ delivery ଦ୍ୱାରା negotiation ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିପାରିବେ ନାହିଁ (ସେ ମୃତକ agent ନୁହଁନ୍ତି); ଏହା ବିପରୀତରେ indorsee ଙ୍କ agent କୁ delivery ବୈଧ delivery — note ତାଙ୍କ agent କୁ deliver ହୋଇଥିବାରୁ Arjun ଆଦାୟ କରିପାରିଲେ।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ : 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 14: negotiation = transferee କୁ holder କରିବା ଭଳି instrument ର ହସ୍ତାନ୍ତର; bearer --- delivery ଦ୍ୱାରା [Sec. 47]; order --- indorsement ଓ delivery ଦ୍ୱାରା [Sec. 48]।
- Sec. 46: bearer ଓ order ଉଭୟ instruments ପାଇଁ delivery ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ; ଏହା property ହସ୍ତାନ୍ତର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସ୍ୱେଚ୍ଛାକୃତ ହେବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ, ଏବଂ actual କିମ୍ବା constructive ହୋଇପାରେ (indorsee ଙ୍କ agent କୁ delivery, କିମ୍ବା indorser indorsee ଙ୍କ agent ଭାବେ ରଖିବା); delivery ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ contract ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ revocable।
- ସର୍ତ୍ତମୂଳକ/ବିଶେଷ-ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ delivery କୌଣସି property ହସ୍ତାନ୍ତର କରେ ନାହିଁ, holder in due course ସପକ୍ଷରେ ବ୍ୟତୀତ।

TQ 6.1 • PYQ 2025-May [4] (b) (i) • Descriptive • 3M • Pg 659

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)**ସହଜ**

TQ 6.2 • PYQ 2026-May [4] (b) • Descriptive • 7M • Pg 660

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)**ମଧ୍ୟମ****ପ୍ରୟୋଗ (Application)** provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ : 3 ପ୍ରଶ୍ନ

- Delivery ବିନା indorsement: instrument କେବଳ ପାଇଥିବା indorsee (ଯଥା, ମୃତ indorser ଙ୍କ drawer ରେ) holder ନୁହଁନ୍ତି; Sec. 57 ଅନୁଯାୟୀ ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତି indorse କରିଥିବା କିନ୍ତୁ deliver କରିନଥିବା instrument ର negotiation legal representative କେବଳ delivery ଦ୍ୱାରା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିପାରିବେ ନାହିଁ।

- ଭାଞ୍ଜା: bearer ନା order? → ବ୍ୟବହୃତ ପଦ୍ଧତି → ସ୍ୱେଚ୍ଛାକୃତ delivery? → transferee holder ହେଲେ କି ଓ ମାମଲା କରିପାରିବେ କି, ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଦିଅନ୍ତୁ

CSQ 6.2 • MTP 2024-Aug [6] (a) (i) • Case Scenario • 4M • Pg 663

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 6.3 • PYQ 2024-Sep [6] (a) (i) • Case Scenario • 4M • Pg 664

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 6.4 • PYQ 2025-Jan [6] (a) (i) • Case Scenario • 4M • Pg 665
ପରାମର୍ଶ

2×

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis) ବହୁ-ପ୍ରସଙ୍ଗ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଅଲଗା କରି ସମାଧାନ କରନ୍ତୁ: 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Maturity ପରେ (AFTER) ହସ୍ତାନ୍ତରିତ accommodation bill: transferee holder in due course ହୋଇପାରିବେ ନାହିଁ ଓ ତୁଚ୍ଛି ସହିତ ନିଅନ୍ତି --- ପ୍ରତ୍ୟେକ ପକ୍ଷର liability ପର୍ଯ୍ୟାୟକ୍ରମେ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରନ୍ତୁ
- ପୂରଣ ହୋଇଥିବା blank cheque ଉପରେ 'Not negotiable' crossing: transferee ତାଙ୍କ transferor ଠାରୁ ଭଲ title ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ --- କିଏ କେତେ ଆଦାୟ କରିବେ ସ୍ଥିର କରିବାକୁ Sec. 20 (authority ବାହାରେ ପୂରଣ ହୋଇଥିବା ରାଶି) ସହ ଯୋଡ଼ନ୍ତୁ
- ପ୍ରଥମେ ଖୁଅ ଫିଟାନ୍ତୁ: consideration ଅଛି କି? maturity ପୂର୍ବରୁ/ପରେ ହସ୍ତାନ୍ତର? delivery ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କି? --- ତାପରେ holder vs. holder-in-due-course ଅଧିକାର ପ୍ରୟୋଗ କରନ୍ତୁ

CSQ 6.1 • PYQ 2020-Nov [3] (d) • Case Scenario • 3M • Pg 662

LEVEL II
ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)

ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 7: ଖାତାରେ ଅପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ପାଣ୍ଟି ଯୋଗୁଁ Cheques ର Dishonour (Section 138 to 142)

P2-C7-U7-T07 • Topic 7: Dishonour of Cheques for Insufficiency of Funds in the Accounts (Section 138 to 142)

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ 'Dishonour of Cheques for Insufficiency of Funds in the Accounts [Sections 138 to 142]' ପଢନ୍ତୁ — Sec. 138 ଅପରାଧର ଉପାଦାନ ଓ ସର୍ତ୍ତ, Sec. 139 presumption, Sec. 140, ସହିତ 'Rules of Compensation' (Sec. 117) ଓ noting/protest।

ଚିପ୍ପଣୀ

Sec 138 ଅପରାଧ: ଆଇନତଃ enforceable debt କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ liability ର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବା ଆଂଶିକ discharge ପାଇଁ drawer କି ଖାତା ଉପରେ drawn cheque, ପାଣ୍ଟି ଅପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ହେବାରୁ କିମ୍ବା bank ସହ ବ୍ୟବସ୍ଥାଠାରୁ ଅଧିକ ହେବାରୁ unpaid ଫେରିଲେ — ଦଣ୍ଡ: 2 ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାରାଦଣ୍ଡ, କିମ୍ବା cheque ରାଶିର ଦୁଇଗୁଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜୋରିମାନା, କିମ୍ବା ଉଭୟ; ଉପହାର ବା ଦାନ ଭାବେ, security ଭାବେ, କେବଳ ନୈତିକ ଦାୟିତ୍ୱ ପାଇଁ କିମ୍ବା illegal consideration ପାଇଁ ଦିଆଯାଇଥିବା cheques ଏହି section ର ପରିସର ବାହାରେ।

ତିନୋଟି ପୂର୍ବସର୍ତ୍ତ: (a) drawn ତାରିଖଠାରୁ 3 ମାସ କିମ୍ବା ଏହାର validity ଅବଧି, ଯାହା ପୂର୍ବରୁ, ମଧ୍ୟରେ cheque present ହେବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ; (b) return ର ସୂଚନା ପାଇବାର 30 ଦିନ ମଧ୍ୟରେ payee/holder in due course drawer କୁ ଲିଖିତ notice ଦେଇ payment ଦାବି କରନ୍ତି; (c) notice ପାଇବାର 15 ଦିନ ମଧ୍ୟରେ drawer payment

କରିବାରେ ବିଫଳ — 45 ଦିନ (30 + 15) ବିଚିତ୍ରା ପରେ ହିଁ complaint।

Sec 139: holder debt/liability ର discharge ପାଇଁ cheque ପାଇଥିଲେ ବୋଲି rebuttable presumption — evidential burden ଅଭିଯୁକ୍ତ drawer ଙ୍କ ଉପରକୁ ଯାଏ; **Sec 140:** cheque dishonour ହେବ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରିବାର drawer ଙ୍କ କାରଣ ନଥିଲା — ଏହା defence ନୁହେଁ।

Stop payment/post-dated: bank କୁ stop-payment ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ ମଧ୍ୟ ପାଣ୍ଟି ଆଉ ବା ନଥାଉ Sec 138 ଲାଗୁ ହୁଏ (Bholenath case — cheque ଜାରି ହେବା ପରେ Sec 139 presumption ଲାଗୁ); post-dated cheque ଏଥିରେ ଥିବା ତାରିଖରେ drawn ବୋଲି ଗଣ୍ୟ ଏବଂ 3 ମାସ ସେହି ତାରିଖରୁ ଗଣାଯାଏ।

Sec 117 compensation: holder ଦେୟ ରାଶି ସହ presenting, noting ଓ protesting ରେ ଯଥାର୍ଥ ଭାବେ ହୋଇଥିବା ଖର୍ଚ୍ଚ ପାଇବାକୁ ହକଦାର; ଦାୟୀ ବ୍ୟକ୍ତି ଅନ୍ୟତ୍ର ରହୁଥିଲେ — current rate of exchange ରେ ରାଶି; ଦେୟ ଦେଇଥିବା indorser payment ତାରିଖରୁ tender/realisation ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ 18% p.a. ସୁଧ ସହ ରାଶି ଓ ସମସ୍ତ ଖର୍ଚ୍ଚ ଆଦାୟ କରନ୍ତି; ହକଦାର ପକ୍ଷ ଦାୟୀ ପକ୍ଷ ଉପରେ sight/on demand ରେ ଦେୟ bill draw କରିପାରନ୍ତି, ସହିତ dishonoured instrument ଓ protest (ଯଦି ଥାଏ)।

ସ୍ମୃତି (Remembering) ମୁଖ୍ୟ କରତ୍ତ୍ୱ: 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 138: 2 ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାରାଦଣ୍ଡ, କିମ୍ବା cheque ରାଶିର ଦୁଇଗୁଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜୋରିମାନା, କିମ୍ବା ଉଭୟ; ସର୍ତ୍ତ --- cheque ତାରିଖର 3 ମାସ (କିମ୍ବା validity, ଯାହା ପୂର୍ବରୁ) ମଧ୍ୟରେ presentment, return memo ର 30 ଦିନ ମଧ୍ୟରେ demand notice, notice ର 15 ଦିନ ମଧ୍ୟରେ drawer ଙ୍କ payment ବିଫଳତା।
- Noting = Notary Public ଙ୍କ dishonour ରେକର୍ଡ (ତଥ୍ୟ, ତାରିଖ, କାରଣ, charges); protest = ଆନୁଷ୍ଠାନିକ notarial certificate; protest for better security = maturity ପୂର୍ବରୁ acceptor insolvent/credit କ୍ଷୁଣ୍ଣ।
- Sec. 117: ଦେୟ ରାଶି + presenting, noting ଓ protesting ର ଖର୍ଚ୍ଚ; ଦେୟ ଦେଇଥିବା indorser 18% p.a. ସୁଧ ସହ ଆଦାୟ କରନ୍ତି।

TQ 7.3 • PYQ 2025-Jan [4] (b) • Descriptive • 7M • Pg 669 2x ପଦାଧ୍ୟାୟକ

LEVEL I
ସ୍ମୃତି (Remembering)

ମଧ୍ୟମ

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାତ୍ତ୍ୱ: 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Cheque ଟି ଆଇନତଃ enforceable debt କିମ୍ବା liability ର discharge ପାଇଁ ହେବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ --- ଉପହାର, ଦାନ, security, ନୈତିକ ଦାୟିତ୍ୱ କିମ୍ବା illegal consideration ପାଇଁ ଦିଆଯାଇଥିବା cheques Sec. 138 ର **ବାହାରେ** (OUTSIDE)।
- Sec. 139: cheque debt ର discharge ପାଇଁ ଥିଲା ବୋଲି rebuttable presumption --- burden drawer ଙ୍କ ଉପରକୁ ଯାଏ; Sec. 140: 'bounce ହେବ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରିବାର କାରଣ ନଥିଲା' defence ନୁହେଁ।
- Non-acceptance ଦ୍ୱାରା dishonour: drawee ମନା କରନ୍ତି/qualified acceptance ଦିଅନ୍ତି, ମିଳନ୍ତି ନାହିଁ, କିମ୍ବା ଅକ୍ଷମ।

TQ 7.2 • PYQ 2024-Sep [4] (b) • Descriptive • 7M • Pg 667

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ 6 ପ୍ରଶ୍ନ

- Stop-payment ରେ ମଧ୍ୟ Sec. 138 ଲାଗୁ (Sec. 139 presumption ଲାଗୁ ହୁଏ); post-dated cheque ଏଥିରେ ଥିବା ତାରିଖରେ 'drawn' --- ସେହି ତାରିଖରୁ 3 ମାସ ଗଣନ୍ତୁ
- Gift/donation cheques: ଆଇନତଃ enforceable debt ନାହିଁ, ତେଣୁ dishonour ଅପରାଧ ନୁହେଁ (NOT)।
- ସମୟସୀମା ପ୍ରଶ୍ନ: validity ମଧ୍ୟରେ presentment, 30 ଦିନର notice, 15 ଦିନର payment ଅବଧି ଯାଞ୍ଚ କରନ୍ତୁ; 15 ଦିନ ଶେଷ ହେବା ପରେ ହିଁ cause of action ଉତ୍ପନ୍ନ

TQ 7.1 • PYQ 2018-May [2] (d) • Descriptive • 4M • Pg 666	3× ପରାମର୍ଶ	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 7.1 • MTP 2024-May [6] (a) (ii) • Case Scenario • 3M • Pg 670		LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 7.2 • PYQ 2024-Jun [6] (a) • Case Scenario • 7M • Pg 671	4× ପରାମର୍ଶ	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 7.3 • RTP 2024-Jun [22] • Case Scenario • --- • Pg 672		LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 7.4 • RTP 2024-Sep [22] • Case Scenario • --- • Pg 672	2× ପରାମର୍ଶ	LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ
CSQ 7.6 • PYQ 2026-Jan [6] (a) • Case Scenario • 7M • Pg 675		LEVEL II ପ୍ରୟୋଗ (Application)	ମଧ୍ୟମ

ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis) ବହୁ-ପ୍ରସଙ୍ଗ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଅଲଗା କରି ସମାଧାନ କରନ୍ତୁ 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Time-barred debt: ଆଇନତଃ enforceable ନୁହେଁ → ସମସ୍ତ ସମୟସୀମା ପାଳନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ Sec. 138 ବିଫଳ --- ପ୍ରଥମେ (FIRST) enforceability ଯାଞ୍ଚ କରନ୍ତୁ ତାପରେ procedural ଅଙ୍ଗ
- Consideration (accommodation/gift), validity ଓ notice ଅବଧି ମିଶ୍ରିତ ବହୁ-ପ୍ରସଙ୍ଗ ସମସ୍ୟା: ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ପୂର୍ବରୁ ମୌଳିକ ଉପାଦାନ (debt + ଅପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ପାଣ୍ଡି) କୁ ତିନୋଟି procedural ସର୍ତ୍ତରୁ ଅଲଗା କରନ୍ତୁ

CSQ 7.5 • PYQ 2025-May [6] (a) • Case Scenario • 7M • Pg 673	LEVEL II ବିଶ୍ଳେଷଣ (Analysis)	କଠିନ
--	---------------------------------	------

ବିଷୟ 8: Instruments ର Presentment (Presentment of Instruments)

P2-C7-U7-T08 • Topic 8: Presentment of Instruments

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ 'Presentment of Instruments' ପଢନ୍ତୁ — acceptance ପାଇଁ presentment [Sec. 61], sight ପାଇଁ note [Sec. 62], drawee କି 48 ଘଣ୍ଟା [Sec. 63], payment ପାଇଁ presentment [Secs. 64 to 75A] ଏବଂ presentment କେବେ ଅନାବଶ୍ୟକ [Sec. 76]।

ଚିତ୍ରଣୀ

Sec 61 (acceptance — after sight ଦେୟ bill): drawing ପରେ ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ, business day ରେ business hours ମଧ୍ୟରେ drawee କୁ present କରିବାକୁ ହେବ; ନକଲେ default କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପ୍ରତି କୌଣସି

ପକ୍ଷ ଦାୟୀ ନୁହଁନ୍ତି; ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ଖୋଜା ପରେ ମଧ୍ୟ drawee ମିଳିଲେ ନାହିଁ — bill dishonoured; ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ ସ୍ଥାନରେ drawee କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ ହୋଇଥିଲେ ସେଠାରେ present କରନ୍ତୁ; ଅନୁମୋଦିତ ସ୍ଥଳେ registered post ଯଥେଷ୍ଟ; **Sec 63:** acceptance ବିଚାର ପାଇଁ holder drawee କୁ 48 ଘଣ୍ଟା (public holidays ବାଦ) ଦେବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ।

Sec 62 (sight ପାଇଁ note): sight ପରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ ଅବଧୂରେ ଦେୟ promissory note କୁ ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ, business day ରେ business hours ମଧ୍ୟରେ maker କୁ sight ପାଇଁ present କରିବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ; ନକଲେ default କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପ୍ରତି କୌଣସି ପକ୍ଷ ଦାୟୀ ନୁହଁନ୍ତି।

Payment [Secs 64-75A]: Sec 64 — maker (P/N), acceptor (BOE) କିମ୍ବା drawee (cheque) କୁ present କରିବାକୁ ହେବ, ନଚେତ୍ ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷମାନେ ସେହି holder କୁ ପ୍ରତି ଦାୟୀ ନୁହଁନ୍ତି; ବ୍ୟତିକ୍ରମ — ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ ସ୍ଥାନରେ ଦେୟ ନଥିବା demand note ପାଇଁ maker କୁ ଦାୟୀ କରିବାକୁ presentment ଦରକାର ନାହିଁ; Sec 65 — ସାଧାରଣ business hours (banker: banking hours); Sec 66 — after-date/after-sight instruments maturity ରେ present; Sec 67 — instalment notes ପ୍ରତ୍ୟେକ instalment ତାରିଖ ପରେ 3rd day ରେ; Secs 68-70 — ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ ସ୍ଥାନରେ, ନଚେତ୍ ବ୍ୟବସାୟ ସ୍ଥାନ/ସାଧାରଣ ବାସସ୍ଥାନରେ; Sec 71 — ଜଣାଶୁଣା ସ୍ଥାନ ନାହିଁ: ଯେଉଁଠି ମିଳନ୍ତି; Sec 74 — demand instruments ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ; Sec 75A — holder କୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ବାହାରେ ପରିସ୍ଥିତି ଯୋଗୁଁ ବିଳମ୍ବ କ୍ଷମଣୀୟ, କାରଣ ଦୂର ହେବା ପରେ ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ present କରନ୍ତୁ।

Sec 76 (presentment ଅନାବଶ୍ୟକ — due date ରେ instrument dishonoured): (1) maker/drawee/acceptor ଜାଣିଶୁଣି presentment ରୋକନ୍ତି; (2) instrument ତାଙ୍କ business place ରେ ଦେୟ, ଯାହା ସେ business day ରେ business hours ମଧ୍ୟରେ ବନ୍ଦ କରନ୍ତି; (3) business hours ରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ ସ୍ଥାନରେ କେହି ଉପସ୍ଥିତ ନଥାନ୍ତି; (4) ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ ସ୍ଥାନରେ ଦେୟ ନୁହେଁ ଓ ଯଥାବିଧି ଖୋଜା ପରେ ପକ୍ଷ ମିଳିଲେ ନାହିଁ; (5) presentment ନହେଲେ ମଧ୍ୟ ପକ୍ଷ payment ଦେବାକୁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିବଦ୍ଧ; (6) maturity ପରେ, presentment ହୋଇନଥିବା ଜାଣି ମଧ୍ୟ ପକ୍ଷ ଆଂଶିକ payment କରନ୍ତି, payment ର promise କରନ୍ତି କିମ୍ବା default waive କରନ୍ତି; (7) drawer ବିରୁଦ୍ଧରେ, ଯଦି presentment ଅଭାବରୁ ତାଙ୍କର କ୍ଷତି ହୋଇପାରୁନଥିଲା।

ସ୍ମୃତି (Remembering) ମୁଖସ୍ଥ କରନ୍ତୁ: 1 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 76 (presentment ଅନାବଶ୍ୟକ): presentment ଜାଣିଶୁଣି ରୋକାଯାଇଛି; business day ରେ business place ବନ୍ଦ; ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ ସ୍ଥାନରେ କେହି ଉପସ୍ଥିତ ନାହାନ୍ତି; ଯଥାବିଧି ଖୋଜା ପରେ ପକ୍ଷ ମିଳିଲେ ନାହିଁ; presentment ନହେଲେ ମଧ୍ୟ payment ର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି; maturity ପରେ part-payment/promise/waiver; drawer କୁ କୌଣସି କ୍ଷତି ହୋଇନାହିଁ।
- Sec. 63: acceptance ବିଚାର ପାଇଁ drawee 48 ଘଣ୍ଟା ପାଆନ୍ତି (public holidays ବାଦ); Sec. 66: date/sight ପରେ ଦେୟ instruments maturity ରେ present; Sec. 67: instalment notes --- ପ୍ରତ୍ୟେକ instalment ତାରିଖ ପରେ 3rd day।
- Sec. 62: sight ପରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ ଅବଧୂରେ ଦେୟ note ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ, business day ରେ business hours ମଧ୍ୟରେ SIGHT ପାଇଁ present କରିବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ; default ହେଲେ ସେହି holder ପ୍ରତି ପକ୍ଷମାନେ discharged।

ବୋଧ (Understanding) କାରଣ ସହ ବୁଝାନ୍ତୁ 2 ପ୍ରଶ୍ନ

- Sec. 64: instruments payment ପାଇଁ maker/acceptor/drawee କୁ present କରିବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ; ନକଲେ ଅନ୍ୟ (OTHER) ପକ୍ଷମାନେ ସେହି holder ପ୍ରତି ଦାୟୀ ନୁହଁନ୍ତି; ବ୍ୟତିକ୍ରମ --- ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନରେ ଦେୟ ନଥିବା demand note ପାଇଁ maker କୁ ଦାୟୀ କରିବାକୁ presentment ଦରକାର ନାହିଁ।
- Sec. 61 (acceptance --- after sight ଦେୟ bills): ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ସମୟ, business hours, business day ରେ present କରନ୍ତୁ; ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ଖୋଜା ପରେ drawee ମିଳିଲେ ନାହିଁ = dishonour; holder କି ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ବାହାରେ ହେଲେ Sec. 75A ଅଧୀନରେ ବିଳମ୍ବ କ୍ଷମଣୀୟ।

TQ 8.2 • MTP 2025-Apr S1 [4] (b) • Descriptive • 7M • Pg 677

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

TQ 8.3 • MTP 2025-Aug S1 [4] (b) • Descriptive • 7M • Pg 678

LEVEL I
ବୋଧ (Understanding)

ମଧ୍ୟମ

ପ୍ରୟୋଗ (Application) provision କୁ facts ରେ ଲାଗୁ କରନ୍ତୁ 4 ପ୍ରଶ୍ନ

- ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନ ନଥିବା demand note: presentment ନହେଲେ maker discharge ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ (Sec. 64 ବ୍ୟତିକ୍ରମ)।
- ଅକାଳ presentment (due date ପୂର୍ବରୁ) ଅବୈଧ --- drawee ଯଥାର୍ଥରେ ମନା କରିପାରନ୍ତି; maturity ରେ ପୁନଃ present କରନ୍ତୁ (Sec. 66); ବିଳମ୍ବିତ presentment indorsers କୁ discharge କରିପାରେ, maker/acceptor କୁ ନୁହେଁ।
- Acceptance ପାଇଁ ପଠାଯାଇଥିବା bill: ମୌନତାକୁ dishonour ଭାବେ ଗଣିବା ପୂର୍ବରୁ 48 ଘଣ୍ଟା ଦିଅନ୍ତୁ; ଉତ୍ତର କ୍ରମ: provision → ତାରିଖ/ତଥ୍ୟ → କିଏ discharged।

CSQ 8.1 • RTP 2024-Jun [23] • Case Scenario • --- • Pg 679 2x ପରାମର୍ଶଦାକ

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 8.2 • MTP 2024-Aug [6] (a) (ii) • Case Scenario • 3M • Pg 680

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 8.3 • PYQ 2025-Jan [6] (a) (ii) • Case Scenario • 3M • Pg 680 2x ପରାମର୍ଶଦାକ

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

CSQ 8.4 • PYQ 2025-Sep [6] (a) (ii) • Case Scenario • 4M • Pg 681

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ

ବିଷୟ 9: Compensation ର ନିୟମ (Rules of Compensation)

P2-C7-U7-T09 • Topic 9: Rules of Compensation

ଧାରଣା ଆଧାର — ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ପରୀକ୍ଷା ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ • ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସ୍ତୁତି ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ

ପ୍ରଥମେ ପଢନ୍ତୁ ଅଧ୍ୟାୟ 7 ର §9 ପଢନ୍ତୁ; Section 117 ଏବଂ promissory note, bill of exchange କିମ୍ବା cheque ର dishonour ରେ compensation ସ୍ଥିର କରୁଥିବା ପାଞ୍ଚଟି ନିୟମ।

ଚିପ୍ପଣୀ

Section 117 — holder: holder instrument ଉପରେ ଦେୟ ରାଶି ସହ ଏହାର presenting, noting ଓ protesting ରେ ଯଥାର୍ଥ ଭାବେ ହୋଇଥିବା ଖର୍ଚ୍ଚ ପାଇବାକୁ ହକଦାରୀ

ଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନ: instrument ଦେୟ ଥିବା ସ୍ଥାନଠାରୁ ଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ଦାୟୀ ବ୍ୟକ୍ତି ରହୁଥିଲେ, holder ଦୁଇ ସ୍ଥାନ ମଧ୍ୟରେ current rate of exchange ରେ ସେହି ରାଶି ପାଇବାକୁ ହକଦାରୀ; endorser ଓ ଦାୟୀ ବ୍ୟକ୍ତି ଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ରହୁଥିଲେ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ନିୟମ ଲାଗୁ।

ଦେୟ ଦେଇଥିବା endorser: ଦାୟୀ ହୋଇ ଦେୟ ରାଶି ଦେଇଥିବା endorser payment ତାରିଖରୁ tender କିମ୍ବା realisation ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ 18% per annum ସୁଧ ସହ ସେହି ରାଶି, ଏବଂ dishonour ଓ payment ଯୋଗୁଁ ହୋଇଥିବା ସମସ୍ତ ଖର୍ଚ୍ଚ ପାଇବାକୁ ହକଦାରୀ

ପୁନଃ draw: compensation ପାଇଁ ହକଦାର ପକ୍ଷ ଦାୟୀ ପକ୍ଷ ଉପରେ ଦେୟ ରାଶି ଓ ଯଥାର୍ଥ ଖର୍ଚ୍ଚ ପାଇଁ sight କିମ୍ବା demand ରେ ଦେୟ ଏକ bill draw କରିପାରନ୍ତି; ସେହି bill ସହ dishonoured instrument ଓ protest (ଯଦି ଥାଏ) ସଂଲଗ୍ନ ହେବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ, ଏବଂ ସେହି bill ମଧ୍ୟ dishonour ହେଲେ, dishonour କରୁଥିବା ପକ୍ଷ ମୂଳ bill ପରି ସମାନ ଭାବେ compensation ଦେବାକୁ ଦାୟୀ।

ପ୍ରୟୋଗ (Application) ପ୍ରଶ୍ନ ସମାଧାନ କରନ୍ତୁ 1 ପ୍ରଶ୍ନ

CSQ 9.1 • PYQ 2026-Sep [6] (a) • Case Scenario • 7M • Pg 682

LEVEL II
ପ୍ରୟୋଗ (Application)

ମଧ୍ୟମ